

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

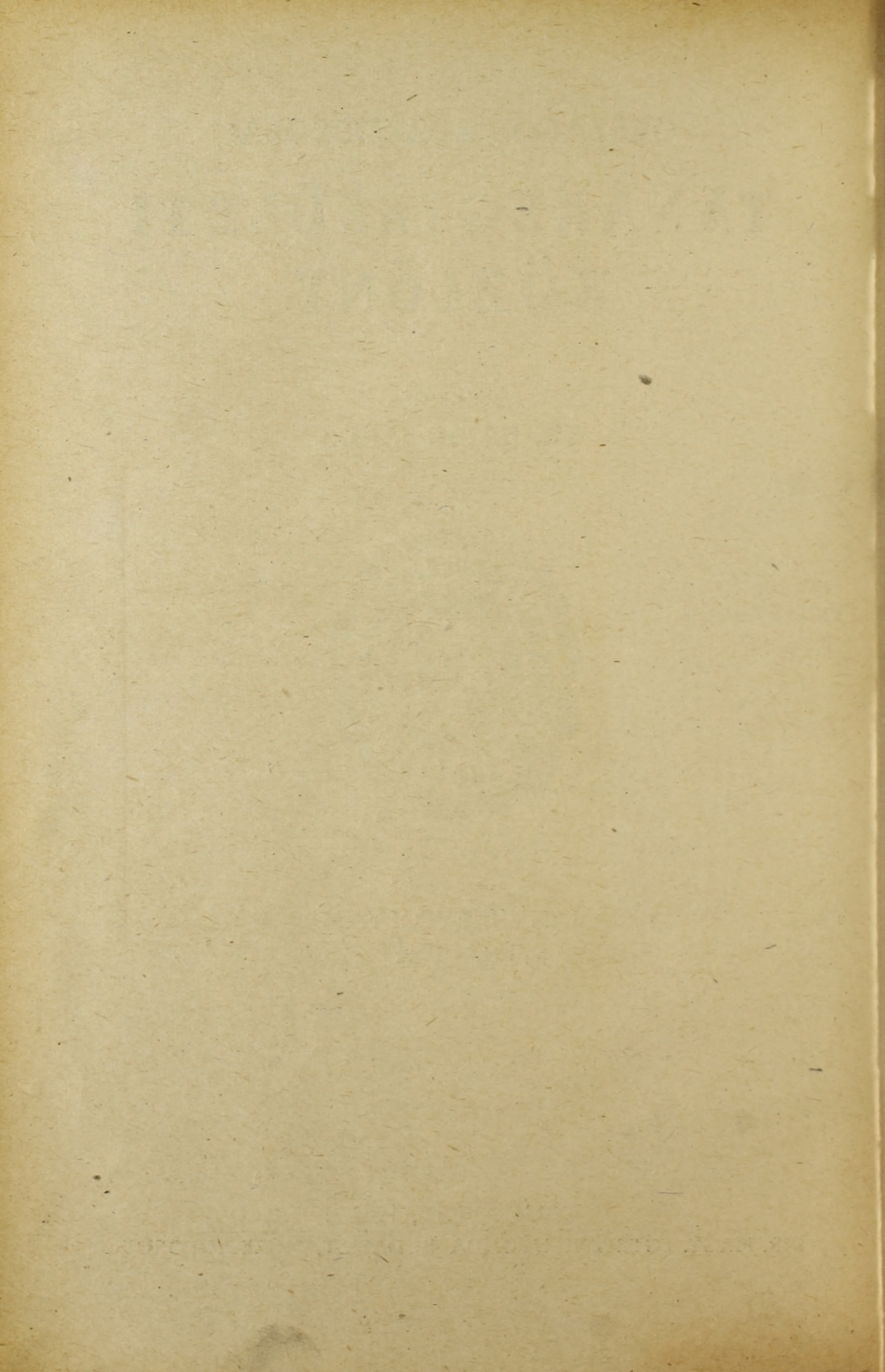
SZERKESZTI
DR. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVFOLYAM
1943—1944

BUDAPEST, 1944

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA BUDAPEST, MÚZEUM-KÖRÚT 6

Tartalom.

I. Értekezések, cikkek.

	Oldal
<i>Antal István</i> miniszter és <i>Mester Miklós</i> államtitkár a magyar nemzetnevelés és művelődéspolitikai korszerű feladatairól	217
<i>Bada Gyula</i> : A változatok elve az oktatásban	197
<i>Belső Ferenc</i> : Nevelői hivatás — nevelői felelősség	241
<i>Bence István</i> : A módszeres olvasmányi óra az élő idegennyelvi oktatásban	121
<i>Bernolák Kálmán</i> : Elnöki megnyitó LXXVII. rendes közgyűlésünkön ..	49
<i>Bukovszky Ferenc</i> : Függvények kísérleti előállítására	243
<i>Fritzné Péterfy Mária</i> : A tanuló olvasókedvének irányítása	169
<i>Hajdu János</i> : Antal István miniszter és Mester Miklós államtitkár a magyar nemzetnevelés és művelődéspolitikai korszerű feladatairól ..	217
— — A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1944. évi költségvetése ..	97
<i>Halász László</i> : A magyar tanár lelki vonásai	145
<i>Kántor Lajos</i> : Jegyzetek a latinnyelvi tanításhoz	193
<i>Nádasdy József</i> : Kémiai mérlegek és módszeres kialakításuk	247
<i>Taborsky Ottó</i> : A nemzetiségi kérdés és a gimnázium	26
<i>Tóth Géza</i> : Mennyiségtani oktatásunk helyzetképe	1
<i>Ujvári Pál</i> : Iskolareformok előestéjén	218
— — Főtitkári jelentés LXXVII. rendes közgyűlésünkön	51
<i>Várady Zoltán</i> : Hivatás és pályaválasztás	73

II. Figyelő.

<i>Bada Gyula</i> : Nyelvi dolgozatjavítás	11
<i>Bálint Béla</i> : A népi műveltség gimnáziumaink művelődési anyagában ..	77
<i>Benkóczy György</i> : A miskolci tankerület gimnáziumainak magyar nyelvi és irodalmi szakértekezlete	129
<i>Bukovszky Ferenc</i> : Kézi pergőképek a mennyiségtan tanításában	30
<i>Csengery János</i> : Megjegyzések a Közlöny 1944. áprilisi számának egy cikkéhez	238
<i>Debreczy Sándor</i> : A tanmenetek korszerűsítése	250
<i>Farkas László</i> : Tanulások a tanulók 1942/3. tanévi mulasztási statisztikájából	130
<i>Fodor Árpád</i> : Gimnáziumaink állat- és növényvédelme	252
<i>Hajdu János</i> : A vallás- és közoktatásügyi költségvetés a felsőház előtt ..	148
<i>Létay Menyhért</i> : Bemutatóóra a szülők előtt	200
<i>Losánji Gyula</i> : A főnévi ragozás eseteinek sorrendje tankönyveinkben ..	133
<i>Lukács Gáspár</i> : A debreceni Nyári Egyetem francia tanfolyamának tanulságai	125
<i>Nagy Elemér</i> : A széniumos rendszer és a soronkívüli előlépés kérdése ..	103
<i>Pődör László</i> : Életre nevel-e a gimnázium?	8
<i>Ujvári Gyula</i> : Tallózás az 1942—43-i gimnáziumi évkönyvekben ..	150, 173
<i>Vajthó László</i> : Zilahy Lajos iskolája	102

Egy „íróasztalos“ tanár: Katedra és íróasztal	13
Gábel Béla: A tanári minősítés kérdése	134
Inokai Béla: Néhány szó a magyar háziolvasmányok kérdéséhez	14
Rezsény Zoltán: A középiskolai minősítés problémája	182
Simon Elemér: Az előmenetel osztályozása középféldemjeggyel	105
Szente Kornél: „Ranae regem petierunt“	253

IV. Egyesületi élet.

Meghívó az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület LXXVII. évi rendes közgyűlésére	25
Az Országos Középiskolai Tanáregyesület győri választmányi ülése és LXXVII. rendes közgyűlése	63
Az Országos Középiskolai Tanáregyesület választmányi ülése	154
Az OKTE Segítő Alapjának Közgyűlése	183
Felhívás az OKTE Segítő Alapjába való belépésre	80
Pénztári jelentés az 1942. évről	81
Gondnoki jelentés az OKTE jóléti intézményeiről	84
Gondnoki jelentés balatonfüredi üdülőházunkról	85
A Budapesti Kör választmányi és felolvasói ülései	81, 135
A Debreceni Kör felolvasó ülése	33
A Győri Kör rendkívüli ülése	69
Megalakult a Kolozsvári Kör	79
A Kolozsvári Kör ülései	106, 111, 160
A Miskolci Kör ülése	163
A Nagyváradi Kör ülései	163
A Székesfehérvári Kör alakuló ülése	162
Kartársaink segítyezése	202

V. Hírek.

15, 35, 85, 112, 136, 164, 186, 203, 239, 253, 275

VI. Halottaink.

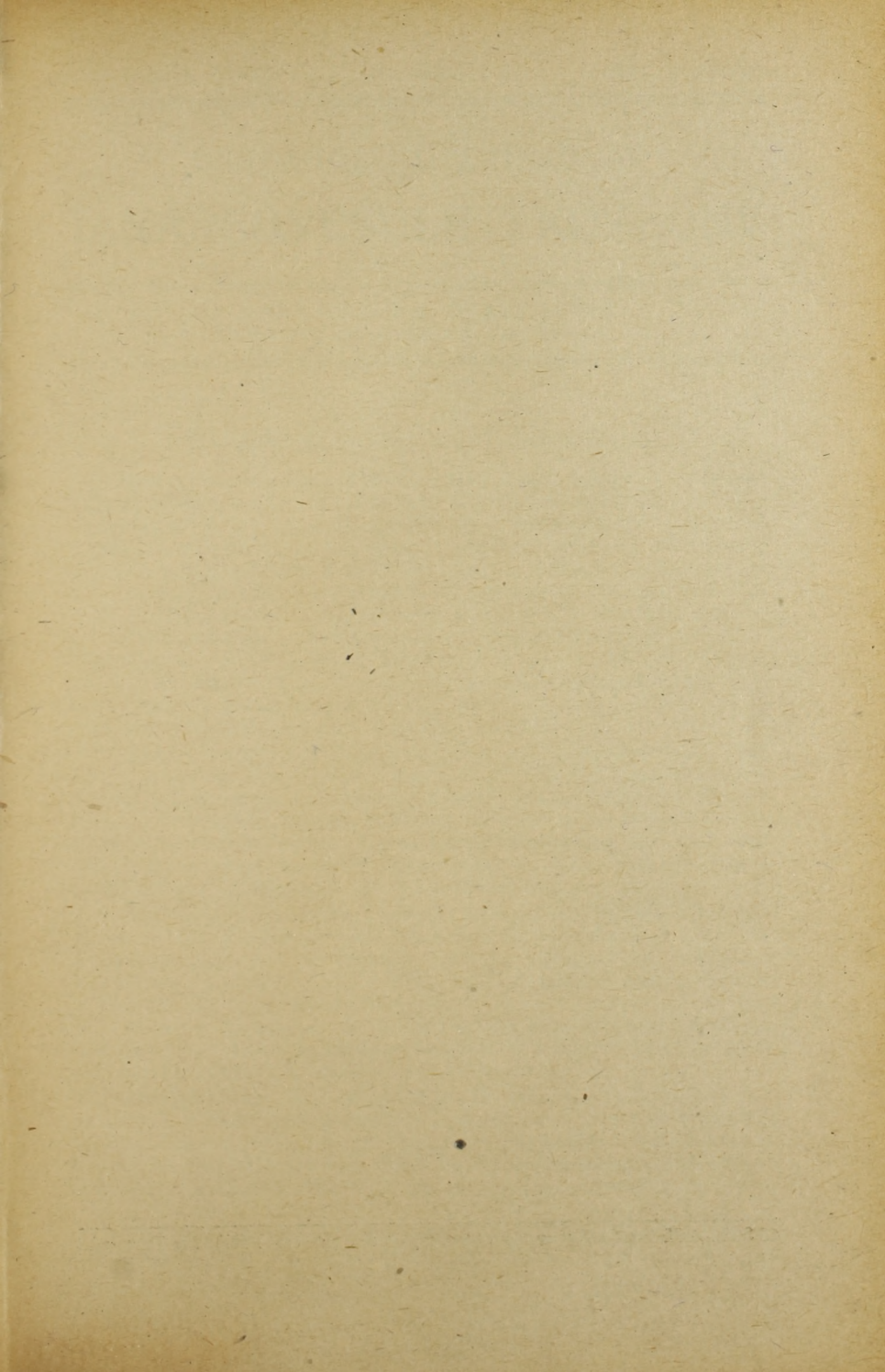
20, 91, 114, 138, 168, 240, 254

VII. Könyvszemle.

A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság évkönyve az 1941—42. iskolai évről (Horváth Miklós)	91
A pannonhalmi főapátsági Szent Gellért főiskola 1942—3. tanévi évkönyve (—s.)	261
A Toldy-Kör irodalmi évkönyve. 1942. (Kardován Károly)	278
Bakos József (szerk.): Önképzés és szolgálat (Korompayné Horváth Julianna)	44
Balaný György, Bíró Imre, Bíró Vencel és Tomek Vince: A magyar piarista rendtartomány története (Kérégyártó Imre)	189
Balji Károly: A lengéscsillapodás mint keménységmérték (Renner János)	116
Barátosi József: Mosolyog az élet (Kratky Sándor)	191
zagoni Barra György: A mennyiségtan tanítása (Maróthi Ferenc)	256
Bayer József: Déryné. Déryné levelei (Lám Frigyes)	278
Berg Pál: Az angol nyelvtanítás útja a magyar iskolában (O. L.)	94
Bognár Cecília: Lélektan és nevelés (Kováts Gyula)	42
Böhm Károly: Az esztetikai érték tana. (Az ember és világa, VI. r.) (Loisch János)	44
Deáky Sándor: Irodalomtudomány, irodalomtanítás (Makay Gusztáv) ..	208
Dékány István: A mai társadalom. Bevezetés a társadalomtudományba (—r.)	206

Domanovszky Sándor (szerk.): Magyar művelődéstörténet V. (Taborsky Ottó)	38
Donátsy Ferenc: Magyar történelmi olvasókönyv (Taborsky Ottó)	260
Erdős Tivadar: Olaszul 40 nap alatt (Boros Ferenc)	96
Fekete József és Váradai József: Széchenyi vallomásai és tanításai. Széchenyi-antológia (T. O.)	254
Fodor Ferenc: A Jászszab életrajza (ültész Temeszy Győző)	20
Fővárosi Pedagógiai Könyvtár legújabb kiadványai (Farkas László)	279
ültész Fraknói József: A budapesti tankerület évkönyve az 1942—43. iskolai évre (Zibolen Endre)	38
Gerlőtey Jenő: Az irodalomkutatás elvei a tudatos-eszményítő költés esetében (Vajda László)	211
Gockler Lajos: A nevelőoktatás vezérkönyve (Székely Károly)	139
Gombás Pál: Bevezetés az atomfizikai többlestestprobléma kvantummechanikai elméletébe (Mitnyán Mihály)	93
Izsáky Margit: Ez történt velem (O. I.)	94
Jászai Mari levelei (Földessy Gyula)	276
Kaszab Andor: Szemelvények a magyar költészetből (—s.)	212
Kerekes György: Bethlen Gábor fejedelem Kassán 1619—1629 (Taborsky Ottó)	258
Kiss Jenő: Gimnáziumi nyilvános és magántanulók iskolai tájékoztatója (hj.)	93
Kodály Zoltán (szerk.): Iskolai énekgyűjtemény (B. Sztojánovits Adrienne)	140
Kornis Gyula: A tudományos gondolkodás. A tudós lelki alkata (Hajdu János)	69
Kosáry Domokos: Magyarország története (—r.)	207
Kováts Gyula: Civitas Solis. (A közösség és a nevelés kérdései Campanella utópiájában.) (hj.)	115
Kónya Sándor—Ország László: Angol nyelvtan (Berg Pál)	258
Kökény Lajos: Népszerű helyesírási kalauz (Techert József)	22
P. Könyg Kelemen: A keresztény egyházak egysége (Oszti József)	40
Kulcsár Adorján: Olvasóközönségünk 1800 táján (vl.)	208
Ladócsy Károly: Kaposvár földrajza (Bodnár Lajos)	117
Magyar diák verseskönyve (Makay Gusztáv)	21
Makoldy Sándor: Nemes Hajnik Károly (Pécs Aladár)	43
Marcus Aurelius Vallomásai (kgy.)	46
Markó Árpád: Magyarország hadtörténete. (Marczeli Ágoston.)	209
Mátrai László: Jellemtan (Kovács Endre)	190
Meczner László: Az iskolaorvosi feladatok és az egészségnevelés technikája (Szegeczky Dezső)	94
V. Mohr: Welsche Aquarelle (Németh Béla)	46
Nagy Jenő: Európa ragadozó madarai (Bodnár Bertalan)	213
Nemzetvédelem, országvédelem (Kömüves Géza)	205
Orbán Dezső: Sióparti nyárfás (dr. Benkő László)	23
márkosfalvi Orbán István: Marosvásárhely földrajza (Varbóki István) ..	212
Ország László: Bevezetés az angol nyelv- és irodalomtudomány bibliográfiájába (Kónya Sándor)	259
Padányi Viktor: Széchenyi kultúrája (Kováts Gyula)	92
Papp István: Az irodalom életformái. Bevezetés a magyar irodalomismeretbe (Benkő Barnabás)	45
Pernecky Béla: Koreszméink (Techert József)	43
Petri Mór: Várballadák és modern balladák (Lám Frigyes)	211
Pintér Lajos: Korszerű latin nyelvtanítás Kováts Gyula)	138
Réday Frigyes: A fegyelmezés (Kerékygártó Imre)	142
Rolla Margit: Arany estéje (Kardeván Károly)	276
v. Rózsás József: Magyarosan, katonásan (—s.)	261
v. Sághelyi Lajos: Gyakorlati útmutató a földrajz tanításához (Báldiné Király Ilona)	210
Sárkány József: Cegléd az irodalomban. (Koczogh András.)	140
Schleicher Lajos: Korszerű német nyelvtanítás. (Kardeván Károly.)	95
Shakespeare: Hamlet. (Berg Pál.)	191

<i>Söveges Dávid</i> : A karácsonyi játék. (<i>Ujvári Béla</i>)	260
<i>Szalay László</i> : Barátunk és ellenségünk, az állat (—)	192
<i>Szécsi Ferenc</i> : Új magyar szavak szótára (<i>Lavotha Ödön</i>)	143
<i>Szombach Godehard</i> : A magyar irodalom rendszeres tanításának problémája az új tanterv tükrében (<i>Ottó Ilona</i>)	116
<i>Szondy György</i> : A börmédia lovagjai (<i>Busák Béla</i>)	142
<i>Szőkefalvi Nagy Gyula</i> : A geometriai szerkesztések eimélete (<i>Veress Pál</i>) ..	255
<i>Taylor</i> gyorsírási rendszere Danzer latin áttételében (<i>Galamb Ödön</i>) ..	280
<i>Tettamanti Béla</i> : A szókincs szerepe a nyelvtanításban (<i>Techert József</i>) ..	41
<i>Török Pál</i> : Magyarország története (<i>Taborszky Ottó</i>)	92
<i>Várkonyi Hildebrand</i> : A lelki élet zavarai (<i>Kempelen Attila</i>)	141
<i>Vicsay Lajos</i> : Történelmi olvasókönyv a magyar történelem tanításához (<i>T. O.</i>)	214
<i>Wagner József</i> : Az antik világ zenéje (<i>Németh Béla</i>)	95
<i>Weis István</i> : Hazánk társadalomrajza (<i>Kováts Gyula</i>)	42
<i>Zimándi Pius</i> : A magyar tanítása az V. osztályban (<i>Balassa László</i>)	114
<i>Zsámbéki László</i> : Élménytanítás (<i>Ujvári Béla</i>)	260
A tagok névsora	265
Beküldött könyvek	23, 46, 118, 144, 192, 280

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

Mennyiségtani oktatásunk helyzetképe.¹

Miként ismeretes, ma a közvélemény eléggé matematika-ellenes. Támadják tárgyunkat és támadnak bennünket. Nehéznek tartják a matematikát s így gyakran kapjuk azt a szemrehányást, hogy túlterhelést okozunk. A szülők néha valóságos hadjáratot indítanak a tárgy, a tanár, sőt még a tankönyv ellen is s mindez abban az időben történik, mikor a természettudományos-technikai gondolkodás-mód az ifjúság érdeklődésének előterében van. Különösen sok vád éri a középiskolát a differenciál- és integrál-számítás tanításával kapcsolatban. A vélemények azonban csak egyik oldalról hangzottak el. Kívánatos, hogy bennünket is meghallgassanak, hogy mi is — csapatszolgálatot teljesítő tanárok — megszólalhassunk s tapasztalatainkról őszintén beszámolhassunk.

Mielőtt a címben jelzett helyzetképet előterjeszteném, úgy vélem, nem lesz felesleges, ha legalább is főbb vonásaiban rámutatok arra, hogy mely fejlődésfolyamatnak volt az eredője a Klebelsberg, illetve a Hóman-féle tanterv, amelyek mindegyike a mennyiségtani oktatás reformtörekvéseinek megfelelően korszerű igyekezett lenni, s a tananyag kiszemelésében böles mértéktartással beleiktatta a differenciál- és integrálszámítás legelső elemeit.

Ha ma a matematikai oktatás reformtörekvéseiről beszélünk, akkor az utolsó négy évtized mozgalmaira gondolunk, melyek leghatározottabban az úgynevezett „meráni javaslatokban“ jutottak kifejezésre. A magyar tantervet is, miként minden kultúrnépét, ez a tervezet döntő módon befolyásolta.

40 éve — 1902-ben — Klein és Götting két értekezést tett közzé, melyekben az infinitezimális számításnak a középiskolai mennyiségtani anyagba való beleiktatását követelik.

1904-ben Klein a göttingai husvétii szünidei tanfolyamon előadást tart (Über eine zeitgemässe Umgestaltung des mathematischen Unterrichts an den höheren Schulen), ahol világosan megfogalmazta követelését: „Minden fajta középiskolában egyaránt szükséges volna a függvényfogalom elemi taglalása, továbbá bevezetés

¹ A budapesti tankerület mennyiségtani szakértekezetléré készült bevezető-előadás.

az analitikus geometriába és a differenciál- és integrálszámítás legelső elemeibe.“

Ez a célkitűzés azután igen alapos és gyakran szenvedélyes tárgyalásra vezetett, melyeknek eredményei 1905-ben a jól ismert „meráni javaslatokban“ csapódtak le. E javaslat kétségtelen érdeme, hogy nem állapodott meg tanácsoknál, hanem tantervi vázlatot közölt, sőt szervezeti és módszeres követeléseket fogalmazott meg, melyeket az iskola munkájába bele lehet iktatni.

A „meráni javaslatok“ mai felfogásunk szerint egy hibát tartalmaztak: elfelejtették annak a követelésnek egyértelmű megfogalmazását, amely annak idején az egész mozgalmat megindította, vajjon bevezetendő-e az infinitezimális számítás a középiskolába, vagy sem. A bizottság túlnyomó része a bevezetés mellett volt, de nem mindenki. Ez volt az oka a következő elmosódó fogalmazásnak: „vezesse el az iskola a tanulót az infinitezimális számítás küszöbére“. Az iskolára bízták aztán, hogy megáll-e e küszöb előtt, rálép-e vagy talán keresztül is megy egy kissé rajta.

Szerencsére a következő évek ezután jóvátették azt, ami e folyékony fogalmazásban zavaró volt. Minden iskolafaj az infinitezimális számítását úgy tekintette, mint a reformmozgalom lényeges elemét. Nyomatékosan hangsúlyozták a szemléletes elemeket.

Ami a „meráni javaslatok“ tartalmi részét illeti, három alapgondolat van bennük, melyek az egész reformmozgalom irányítóivá váltak.

1. *A lélektani elv.* Ez azt követeli, hogy a tanterv jobban simuljon az eddiginél a gyermek természetes szellemi fejlődésének menetéhez. Tételek bizonyításait megérteni vagy éppen bizonyítani nincs megadva eleve a tanulóban. Ezt fokozatosan ki kell fejleszteni.

2. *A hasznosság elv.* Ez azt követeli, hogy a növendékben az őt környező jelenségvilág matematikai szemléletmódját lehetőleg ki kell fejleszteni. Azzal, hogy a tanulót a valóság matematikai értelmezésére neveljük, semmiképen sem akar e tervezet az oktatásba materialisztikus vonást belevinni. Nem helyezkedik tehát a sivár utilitarizmus álláspontjára.

3. *A didaktikai elv.* Ez azt a követelést fejezi ki, hogy az egész tananyagot egy nagy gondolat köré központosítsuk. Az iskolai mennyiségten tehát nem arra törekszik a meráni javaslatok értelmében, hogy a planimetria, trigonometria, sztereometria, aritmetika, egyenletek tana stb. egymásmellé helyezésével egy anyag-halmaz keletkezzék, hanem azt akarja elérni, hogy e területek egymást sok vonatkozásban áthassák, megtermékenyítsék. A meráni javaslatok kötőanyag gyanánt a függvényfogalmat választották. Ez a fogalom, mely mind mértani, mind pedig számtani alakban az egész aritmetikát áthatja, már régebben sem volt az iskola számára ismeretlen. Sőt maga a grafikus ábrázolás már a meráni javaslatok előtt bizonyos fokig meggyökeresedett. Hiányzott azonban a lényeg: az egész iskolai anyagnak a függvényfogalommal való elvi rendszeres átítatása. Ma már szinte különösnek tűnik fel, hogy volt idő, mikor e gondolatért még küzdeni kellett. Itt is úgy van a dolog, mint Schopenhauer egyik munkájában találóan jellemezte. Ha egy nagysúlyú gondolatot valaki beledob a közvéleménybe,

először talán mosolyognak rajta, majd küzdenek ellene, végül pedig mindenki a legtermészetesebbnek találja.

Érdekes e szempontból idézni Höflernek a „Didaktik des mathematischen Unterrichts“ kiváló szerzőjének két helyét (372., továbbá 399. és 400. oldal). „Bár a néhány év óta sokat tárgyalt infinitezimális számítás kérdése a reáliskolákban és a gimnáziumokban számunkra már régóta nem kérdés többé, amennyiben saját, negyedszázados tanári tevékenységünk az ilyen mű követeléseknek mind tudományos jogosultságuk, mind pedig módszeres megvalósíthatásuk mellett szól, még mindig kérdés, hogyan kell egyeseknek e követelések általános elismerésével szemben táplált ellenállását leküzdeni.“ Ezt mondja Höfler 1910-ben, tehát 32 évvel ezelőtt. Erre a választ Höfler úgy adja meg, hogy megmutatja *mit* és *hogyan* kell tanítani.

Ami a dolog didaktikai részét illeti, hogy bevezessük-e vagy sem a differenciálhányados semmiképen sem elkerülhető fogalmának a jelét, erre nézve ő a didaktika közhelyét idézi: „először a dolgot és a szemléletét, azután a gondolatot vagy a fogalmat, utóljára a szót és végül a szimbolumot“. Mert ahol a fogalom hiányzik, ott a szó vagy a szimbolum sohasem jön a kellő időben.

A tudományos tárgyalásban azzal kezdik a dolgot, hogy a differenciálhányados ismert jelét egyszerűen „per definitionem“ bevezetik. Ez ellen kel ki Höfler. Nem szabad az általános meghatározással kezdeni a dolgot — mondja —, hanem helyette konkrét esetekkel kell foglalkozni (például adott görbe adott pontjában az érintő iránytangensét meghatározni). „Ilyen egészen konkrét, a szemléletben gyökerező egyes feladatokból kell feltétlenül az infinitezimális számítás módszerének kiindulnia.“ Csak mikor ezeken túl vagyunk, akkor érkezett el az a didaktikai pillanat, hogy a differenciálhányados fogalmát tetszésszerinti függvényre általánosságban definiáljuk, de még akkor is meg kell mutatni, hogy az új fogalomban a bevezetésül tárgyalt eset, mint specialitás benne van.

Óva int Höfler a differenciálás technikájának túlhajtásától. „Unsererseits empfehlen wir strengste Sparsamkeit; nämlich kein Differentiiren sozusagen aus Vorrat, sondern nur für jene Funktionen, die im sonstigen mathematischen und physikalischen Unterricht wirklich vorkommen.“

Az imént említett reformtörekvéseknek nagy volt a hatásuk. A művelt nyugati államok ez eszméket magukévá teszik, mire a korszerű tantervek egész sorozata lát napvilágot. Érdekes jelenség, hogy a reform megindulása előtt legkorábban magyar földről hangzanak el vélemények a függvényfogalom és ezzel kapcsolatban a függvényszerű szemlélet- és gondolkodásmód bevezetése mellett. Legelsőnek Bolyai Farkas 1834-ben, illetve 1843-ban megjelent „Arithmetica“-jában említi. 1874-ben pedig Kármán Mór indítványozza a függvényfogalomnak és a grafikus módszereknek a bevezetését. Bár ez eszmék még akkor nem találnak általános megértésre, Kármán indítványa nem marad hatástalan, ami az 1879. évi „Utasítások“-on látszik meg. Sőt a Kármán—Waldapfel-féle „Adalékok“-ban utalás van a mai törekvések lényeges pontjaira nézve még módszertani szempontból is.

Az 1879. évi Trefort-féle tantervben már szerepel a másodfokú racionális egész függvény tárgyalása és egyszerű kifejezések grafikus ábrázolása. Ezt a tantervet 1899-ben a Wlassics-féle váltja fel, mely gyakorlatibb az előzőnél, s ez is hangsúlyozza a másodfokú függvény tárgyalását. Abból a tényből, hogy e tantervekben már függvény menetének vizsgálata szerepel, megállapítható, hogy ebben a viszonylatban az összes külföldieket megelőztük.

Mielőtt az 1924. évi Klebelsberg-féle tanterv megjelent volna, tankönyveink közül több (így pl. Beke, Borossay, Mérey) már részletesen foglalkozott a grafikus ábrázolással, sőt az újabb kiadásokban már az infinitezimális számítás is függelék gyanánt be volt toldva. A leánygimnáziumi tanterv pedig már az 1924. évi előtt tartalmazta a differenciál- és integrálszámítás legelső elemeit.

A fiúgimnáziumok oktatási gyakorlatában történtek igen eredményes kísérletek az infinitezimális számítás elemeinek bevezetésére. Így a budapesti evangélikus gimnáziumban a legszebben és tudtommal a legkorábban valósították meg a modern eszméket. Rátz László és Mikola Sándor kitűnő segédkönyvük alapján a legjobb eredményeket érték el.

A reform eszméinek teljesen megfelelő helyi tanmenet alapján dolgozott például az IV. kerületi községi reáliskola és az I. kerületi állami gimnázium.

Ezen előzmények alapján született meg az 1924. évi Klebelsberg-féle tanterv.

A történelmi fejlődésvonalhoz tartozik még egy érdekes jelenség. A „meráni javaslatok“-nak az előzőekben idézett három alap gondolata a matematikai oktatás átalakítását célozta, s bennük az elmúlt évtizedek reformálói nagy megközelítésben meg is egyeztek, azonban egy másik alapvető kérdésben még a mai napig sem történt megnyugtató, egyértelmű megállapodás. A viszonyok jellemzésére elegendő talán néhány homlokegyenest ellenkező felfogást említeni, melyek éppen szakemberektől származnak.

Wittstein szerint akár az egész mennyiségtant elfeledhetjük, azért a matematikai oktatás mégis elérte célját. Az anyag mellékes, mert aki egyik területen helyesen gondolkodik, az a másikon is eredménnyel fog dolgozni. Azaz: az anyag csak bizonyos logikai funkciók hordozójának a szerepét játssza.

Runge szerint valamely matematikai diszciplína értéke attól függ, hogy mily mértékben alkalmazható tapasztalati tudományokra.

Hauck megjegyzi, hogy a mennyiségtan a gondolkodást mindenestre megzabolázza, csupán ez azonban nem lehet a célja és nem is szolgálhat alapul arra, hogy az iskola tantárgyai közé felvétessék. A matematikára önmagáért van szükség. Azzal ne törődünk, hogy szabályozza a gondolkodást, mert azt úgyis megteszi.

E pár szemelvény világosan mutatja, hogy a szakkörök véleménye a formális és materiális képzés értékpólusai között ingadozik. Az értékmérő nyelve hol az egyik, hol pedig a másik véglet felé mutat és a vitát nem tudják megoldani. Nem tudják minden valószínűség szerint azért, mert a formális és a materiális képzés fogalmának tartalmát nem tisztázták egyértelműen. A helyzet a következő (v. ö. Prohászka: Az oktatás elmélete): a formális

képzés sohasem lehet tisztán intellektuális, vagyis nem szorítkozhatik kizárólag az értelem vagy ítélőképesség kifejlesztésére, hanem ki kell terjednie az egész emberre, tehát az érzelmre és az akaratra is. Továbbá: a formális képzés sohasem közömbös az ismeretanyag iránt. Nem az elme pusztá gimnasztikája. Ha az anyag iránt közömbös volna, akkor a formális készség merőben értelmetlen anyagon is gyakorolható lenne. A formális képzés nem az ismeretanyag lebecsülését jelenti, hanem inkább az anyag lélekművelő hatásának hangsúlyozását. Az igazi lelki kiműveltség nem az anyagtól általában, hanem csupán annak mennyiségétől független. Ez a formális képzés helyes értelme.

Ami a vitában oly sok félreértésre vezetett, onnan ered tehát, hogy a materiális képzés hívei a formális képzést tisztán, mint az elme gyakorlását, kiélesítését fogták fel, tekintet nélkül az anyag tartalmi minőségére, azaz: formális képzésen a sivár didaktikai formalizmust értették.

Egyébként formális és materiális képzés egymást kiegészítik, együvértartoznak. Forma és anyag a tudat egységének törvénye alapján együtt jelennek meg a lélekben. Nem lehet a formát a materiálról lehámózni, miként ezt Fináczy is megjegyzi. Ha tehát az ismeret elsajátításának lélektani előfeltétele az arra való készség, akkor viszont a készség fejlesztésének, fokozásának didaktikai előfeltétele éppen az ismeretanyag birtoklása. Azaz: a matematika egyrészt eszköz, amellyel a tanulót képezzük, másrészt értékes szellemi javakát tartalmaz, amelyekért a tanulót oktatjuk. Valamint a formális képzés elve nem jelentheti a művelődési anyag teljes figyelmen kívül hagyását, úgy a materiális képzés elve sem szakadhat el soha a lelki-ségtől, amely ennek a művelődési anyagnak elsajátítására és továbbfejlesztésére hivatott. Vagyis a vita a következő céltűzésben oldódik fel: értékes tartalmakkal teremteni lelki készséget.

A reform fontosságát és elengedhetetlen szükséges voltát legtalálóbban Kornis Gyula szavai domborítják ki (Az új középiskolai tanterv, Budapest, 1924. 13. l.): „A tanterv megalkotását az a meggyőződés irányította, hogy a középiskolából többé nem zárhatók ki a XVII. század korszakalkotó matematikai fogalmai: a differenciálhányados és a differenciálás műveletének megfordítása útján keletkező integrál. Ezek az alapfogalmak tulajdonképpen a középiskolai tanításban mindig szerepeltek, esakhogy alattomban, meg nem nevezetten. Most már csak arról van szó, hogy a maguk nevében, mint kikristályosodott fogalmak szerepeljenek. Hogy ez ne járjon semminemű túlterheléssel, a tanterv pontosan felsorolja azt a néhány elemi függvényt, melyekre a differenciálásnál szorítkozni kell és azt a pár alkalmazást, melyen túlmenni nem kívánatos. Azokban az intézetekben, ahol már eddig is előadták a differenciál- és integrálszámítás elemeit, a jelen tantervben foglaltaknál jóval többet tanítottak. Bár jó tanártól a tanulók ezt a többet is örömmel tanulták, s könnyen megértették, tantervünk a lehető legszűkebb kereteket szabta meg. Nem az egyes pályákhoz szükséges szaktanulmányokra való előkészítést tartotta szem előtt, hanem csak annyi anyagot vett fel, amennyi az általános modern műveltség szempontjából szükséges. Megelégedett azzal, hogy minden művelt ember közkincsévé válhassanak oly matematikai fogalmak,

amelyeknek harmadfél százados fényes multjuk van, amelyeknek köszönik a modern természettudományok óriási fejlődésüket. A függvénykapcsolatoknak a természet mai felfogásában uralkodó szerepük van, elemi függvénytani ismeretek nélkül sem természettudományi, sem orvosi, sem közgazdasági komoly tanulmányok nem folytathatók. E néhány függvénytani alapfogalom bevezetése a mennyiségtan tantervét egyáltalán nem terheli meg, mert az alsó osztályoktól kezdve főképp a grafikai eljárások fonalán már fokozatosan elő vannak készítve, s a fizikai tanításban kitűnő alkalmazást nyernek. Egyébként a matematikai oktatás reformjával foglalkozó szakkörök évtizedek óta mind a külföldön, mind nálunk teljesen elengedhetetlennek tartják az infinitezimális számítás alapelemeinek megértetését a középiskolában. Innen érthető, hogy számos középiskolánk ezeket az elemeket már régen bevezette és sikerrel tanította.“

Minden korszerűen gondolkodó magyar mennyiségtanszakos tanárnak nagy örömet jelentett az 1924. évi tanterv, mert benne intézményszerűen láthatta biztosítva a modern eszméket, benne csapódtak le a reformtörekvések alap gondolatai.

Bár azóta több rendbeli tananyagcsökkentés, sőt óraszámleszállítás ért is bennünket, megnyugvással tölthet el mindnyájunkat az a tudat, hogy a tanterv alap gondolata: a függvény-szerű gondolkodásmódra való nevelés, s az infinitezimális számítás elemei esorbíthatlanul helyet foglalnak a tananyagban.

Kérdezem ezután, mi lett ennek a korszerű tantervnek a gyakorlati vetülete? Hogyan sikerült a tantervben és az utasításokban érvényesített eszméket az oktatási gyakorlatban megvalósítani?

Hivatali elfoglaltságomból kifolyólag 1928 óta figyelem a tankerületben a mennyiségtani oktatást. A többeszer meglátogatott óra tapasztalatai jogosítanak fel arra, hogy kartársaim figyelmét néhány mozzanatra felhívjam.

Érdekes jelenség, hogy nálunk is az történt, ami ellen Höfler a már említett helyeken szót emel: eljárásunkban túlságosan sok az elméleti elem. Mintha az egyetemről hozott eljárástól nem tudnók magunkat függetleníteni. Annak ellenére, hogy az Utasítások kifejezetten azt ajánlják, hogy a differenciálhányados fogalmának kialakításában az adott görbe adott pontjában megszerkeszthető érintő esetéből kell kiindulni, sokan mégis úgy jártak el, hogy az általános határérték tárgyalását tüzték ki a megbeszélés elejére, s csak ezután következett a konkrét eset, a helyett, hogy éppen a fordított utat követték volna. A definícióval kezdték a tárgyalást, ez volt a kiinduló pont, ahelyett, hogy a fogalmat kiérlelték volna. A definíció a csúcspon, a tárgyalás vége, nem pedig a kiindulás. A konkrét, szemléletes esetek átélése juttatja a tanulót a fogalom konstitutív jegyeinek birtokába. Ugyanezzel a megjegyzéssel élhetnék a határozott integrál fogalmának kialakítására nézve is. Ott sem szabad a meghatározásból kiindulnom, hanem a végén kell oda eljutnom, még pedig úgy, hogy jól megválogatott feladatsoron vezetem át a tanulót. Közben a kérdéses szakaszt kisebb részekre osztjuk, s tapasztalni fogja, hogy van olyan határérték, amely felé a meghatározandó terület mérőszáma kon-

vergál. Csakis ilyen előkészítés után lehet helye a határozott integrált definiáló formula közlésének.

Mindkét esetben tehát az a kifogásolható, hogy nem az egyszerűről haladtunk az összetett felé, hanem fordítva, s ezzel az appercepció törvénye, vagy ha úgy tetszik, a lélektani feltételezettség elve ellen vétettünk.

Egy másik hiba, melyet — fájdalom — nem egyszer tapasztaltam, az, hogy a differenciálás technikájára vetették a hangsúlyt. Olyan bonyolult, összetett függvények differenciálásáról volt szó, melyek a gyakorlatban sohasem fordulnak elő, ahelyett, hogy a differenciálhányados sokoldalú alkalmazását mutatták volna be egészen egyszerű példákon. Azt hiszem, egyikünk sem jöhet zavarba, ha gyakorlati, tárgyi feladatokat kell keresni. S ennek ellenére a meglátogatott órákon kevés alkalmazott feladattal találkoztam. Nem tárgyi alapon haladt az oktatás, hanem igen gyakran csak differenciáltak és folyton differenciáltak.

A helyzet tehát több esetben az volt, hogy megtanultak a növények egy új műveletet, de azután, hogy ennek mi a haszna a matematikában, fizikában, arról vajmi kevés szó esett.

Bár nem szorosan a differenciál- és integrálszámítás kérdését érinti, de helyzetképünkhöz tartozik még egy mozzanat, melyre ez alkalommal szeretnék rámutatni: a mértani oktatás körül valami hiba van.

Midőn a tanterv az infinitezimális számítást a VII. illetve a VIII. osztályba beiktatta, s tekintélyes részleteket elhagyott, ennek az lett a következménye, hogy az új anyagrészt az előttelevőket bizonyos mértékben leszorította. Így került a bizonyító geometria a IV. osztályba.

Mi ennek a didaktikai következménye? Minthogy mértani bizonyító műveleteket a régi tantervvel szemben egy évvel előbb kell végeztetnünk, ez azt jelenti, hogy — tekintettel a pubertás ingadozó és forrongó állapotára — más lélektani összetevők állnak rendelkezésünkre, mint csak egy évvel később is. Ebből az következik, hogy a IV. osztályban csak lélektanilag igen finoman érző tanár tudja helyesen vezetni osztályát. Nagy tapintat kell ahhoz, hogy a szemléleti evidencia mozzanatát helyesen kezelje, s fokozatosan rá tudja tanítványait nevelni a bizonyítás szükségességére. Sajnálatlaltal kell felemlítenem, hogy a szerkesztési feladatok teljesen háttérbe szorultak. Ez annál is inkább fájdalmas, mert amióta a rajzoló geometria mint külön tárgy megszűnt, sőt a reáliskolával együtt az ábrázoló mértan is, még nagyobb gondot kellene fordítani ennek a különösképen lélekművelő területnek a kimélyítésére.

Hasonló mostoha elbánásban részesül a sztereometria tanítása is. Gyakran alig történik több, mint felszín- és térfogatszámítás. Az igazi mértani mozzanat itt is háttérbe szorul. Pedig annál is inkább nagyobb súlyt kellene vetni a tulajdonképeni sztereometria tárgyalására, mert ez a terület különösképen alkalmas a térsemlélet fejlesztésére, ami pedig a matematikai oktatás célkitűzésének egyik alapvető eleme.

De nemcsak a sztereometriában, hanem a síkmértanban is az eljárás gyakran számtanná alakul. Szinte azt lehetne mondani, hogy a mértani elem elvész és a tárgyalás pusztá számolássá fajul.

Legnagyobb hiánya oktatásunknak, hogy a feladatmegoldó tevékenység az utóbbi másfél évtized alatt egészen visszacsökkent. A tanulók tekintélyes része igen kevés ilyen készséggel rendelkezik, amint ezt szomorúan visszatükrözik az érettségi vizsgálatok. Amióta a mennyiségtanból érettségi írásbeli vizsgálat nincs, nemcsak a feladatmegoldás technikája hanyatlott le, hanem a matematikai fogalmazási készség is. Tanárjelöltjeinktől tudom, hogy az egyetemre nagyon kis készséggel kerülnek. Az egyetemi tanulmány idején egészen más területen mozognak, úgy, hogy a középiskolai anyag gyakorlati része kiesik tanulmányaikból, pedig ezt fogják tanítani. Már történt intézkedés a főigazgató úr nyomatékos felépése alapján, hogy egy megfelelő kollégiummal a bajon segítsünk.

Helyzetképünk megszerkesztéséhez még sok apró részletet lehetne felemlíteni. Ettől azonban itt szándékosan tartózkodtam, mert hiszen csak kisebb jelentőségű és az egyéüt jellemző adatokról lehetne szó. Minthogy a tárgyaltak nagyobbára általános természetűek, azért voltam bátor őket itt teljesen őszintén elmondani, abban a szilárd meggyőződésben, hogy a helyzet az oktatás javára fog majd megváltozni.

Dr. Tóth Géza.

FIGYELŐ.

Életre nevel-e a gimnázium ?

Nincs talán még egy olyan intézményünk, amelyet kritika címén annyi támadás érne, mint a gimnáziumot. A pedagógia ma Csáky-szalmája mindenki számára abból az egyszerű meg gondolásból kiindulva, hogy aki egyszer jól-rosszul átevicckélt a gimnáziumon, az érti is ennek lényegét, s hivatott a bírálat gyakorlására. A legtöbb kritika, támadás, szemrehányás döntő érvül az életet idézi; ez az a fegyver, amelyet az iskola mellének szegeznek, ez az a mérték, amelynek nevében a gimnázium teljesítményét, eredményeit megméri — és rendszerint könnyűnek találják.

Non scholae, sed vitae discimus: régi igazság. Minden józan nevelő vallja is, hogy az iskolának az életre kell nevelnie. Más kérdés azonban, hogy milyen életre? Az iskola nevelési eszménye a való élettől sokban eltér, s e miatt bizony nem az iskolának kell szégyenkeznie. A nevelés ideális célokért küzd; nem fogadhatja el munkája irányító normájául a mindenkori társadalomban megvalósult életfelfogást. Nem válhatnak kiszolgálójává a gyakorlatban sokszor érvényesülő egyéni, vagy osztályérdekeknek; neki mindezek felett áll, örökérvényű nemzeti, erkölcsi, emberi célokat kell szem előtt tartania, s az életre ezek mértéke szerint hatást gyakorolnia.

Addig nincs baj, míg az élet nevében született kritikák és reformkivánalmak az igazi élet ismeretéből fakadnak, s míg pártolói világnézete kezeskedik a teljes meg gondoltságról és nemesebb életfelfogásról. Amire azonban a reformok sürgetői s az iskola munkájának lekicsinylői mindúntalan hivatkoznak, legtöbbször nem az élet, hanem annak csak egy-egy kis praktikus zuga, mesterségi fogása, melyet néhány hónap, vagy egy-két esztendő gyakorlata árán bár-

mely józan fiatalember játszva elsajátíthat. Az élet elve követelte pl. a gyorsírás tanítását gimnáziumainkban. De ha erre szükség van gyakorlati okokból, akkor a gépírásra még inkább, s a közlekedési szabályzat, az egyszerűbb hivatalos és peres eljárások, kereskedelmi, ipari, gazdasági szakismeretek stb. éppenúgy nem hanyagolhatók el, tehát sürgősen ezeket is tanítani kell! Veszedelemes dolog az élet és gyakorlat elvének jelszavasítása: az újságok kapva-kapnak rajta, a közönség tájékozatlanabb része pedig könnyen hajlandó fortisszimó továbbharsogni az iskola gyakorlatiasításának kívánságát.

Nem az igazi életre nevelés ellen szólok, hanem éppen annak érdekében szállok síkra. De világosan látni kell a különbséget gyakorlatiasság és gyakorlatiaság között. A forgalmi-ellenőr, vagy a vállalati képviselő gyakorlatiassága más természetű, mint a tanáré, orvosé, papé, tehát az emberekkel és nem anyaggal foglalkozó vezetőké. A közvélemény, amikor gyakorlatiasabbá kívánja változtatni az iskolát, sajnos, nem holmi messzebblátó eszmék nevében teszi ezt; egészen egyszerűen azt szeretné, hogy az iskola, mint a dohánytözsde vagy a fűszerüzlet, pillanatnyi szükségleteit kielégítse.

Ma már hál' Istennek kellő számban állnak rendelkezésre gyakorlati irányú középfokú iskolák, azonban még mindig sok szülő igyekszik mindenáron gimnáziumba iratni fiát, bármilyen erős gyakorlati érzéke van is ennek, s bármennyire alkalmatlan is a gimnázium megkövetelte fokozott szellemi munkára. Céljuk természetesen nem a szellem és a lélek harmonikus fejlesztése, amely az Utasításokban ma oly kitűnő formában van megfogalmazva, hanem egyszerűen az „intelligencia“ soraiba való bejutás. Így bukdacsol aztán fokról-fokra a gimnáziumban a szülőktől agyonhajszolt gyermekek száználmas serege, akiknek soraiban nagyszerű iparosok, kereskedők, munkavezetők, szakmunkások vesznek el a megújuló magyar élet számára. Mert az viszont nyilvánvaló, hogy nem azért verejtékezett 8 éven át a számára áthatolhatatlan dzsungelt jelentő tananyagban a tanulóknak ez a százaléka, hogy aztán odaálljon a boltba vagy a géphez. Abban az intézetben, melynek tanára vagyok, évente 100 tanuló érettségizik. 5 éve vattatom őket pályaválasztásuk felől, de esztendőnként nem haladja meg a 2-t a kereskedelmi vagy ipari pályára lépők száma. S e 2 tanuló közül is rendszerint legalább az egyik (ha nem mind a kettő) hamar megúnja a dicsőséget.

Egy kicsit belenézünk a gyakorlatias jelszavak mélyébe. Ne engedjük tehát magunkat félrevezetni, hanem mi, a magyar értelmiség nevelésére hivatott rend, álljuk útját a helytelen és veszedelemes kívánságoknak. Értessük meg az igazi gyakorlatiaság és életrevalóság lényegét. Utasítsuk vissza többek között azt az otromba vádat, hogy a gimnáziumi bizonyítvány az életben rendszerint elbukik, hogy semmi értéke sincs. Magyar statisztikák, sajnos, nem állnak e tekintetben rendelkezésemre, de Somogyi József „Tehetség és eugenika“ c. kiváló művében idézi egy, északon lefolyt kutatásnak az eredményét, amelynek tanúsága szerint az iskolai bizonyítványt 70—80%-ban igazolja az életben elért karrier is. De statisztika nélkül is hasonlólt állapíthatunk meg nálunk is, ha tudósaink, orvosaink, tanáraink, művészeink, híres mérnökeink, bíránk iskolai

bizonyítványába bepillantunk. S az ellenkező eset, a rossz bizonyítvány ellenére elért siker sem bizonyít mindig az iskola ellen, hanem inkább az élet ellen, amely gyakran jutalmaz jómóddal, anyagi emelkedéssel, népszerűséggel olyan tulajdonságokat (mint az özés, kíméletlen törtetés, összeköttetés-hajhászás, köpönyegforgatás stb.), amelyekre az iskola nem nevelheti tanítványait, sőt amelyek ellen a magyar jövő érdekében teljes erejéből küzdenie kell.

Bizonyítsuk be, hogy a gimnázium igenis az életre nevel. Mert ki az igazi életrevaló ember? Az, akinek szellemi, erkölcsi és testi képességei kellően ki vannak fejlesztve, akinek jelleme szilárd, akinek képzettsége széleszen megalapozott, szóval: a kiművelt emberfő, a kiművelt lélek, a munkát szerető, kötelességtudó ember. A többi szaktudás, hajlam, gyakorlat dolga. A gimnázium akkor nevel az életre, ha szellemet és erkölcsöt gyarapít, hiszen hivatása azoknak formálása, akik majdan az ország szellemi és lelki javainak gondozói lesznek. Ettől a feladattól nem térítheti el az, hogy pillanatnyilag főkép kereskedőkre, iparosokra van szükségünk. Amíg a szakiskolát végzettek jó része az egyetemekre való bocsáttatásért, tehát a diplomás társadalmi helyzetért vív elkeseredett harcot, addig úgylis csak jámbor óhaj a gimnáziumtól várni a gyakorlati pályák bevéését. A gyakorlati foglalkozásokat nem a gimnázium fogja ellátni arra teremt ifjakkal, de még pusztán a szakiskola sem; erre egyedül csak a szellemében megváltozott, „úri“ és „nem úri“ foglalkozás közt különbséget nem tevő társadalom lesz képes. Mindenesetre addig is — párhuzamosan a társadalomra való ráhatással — szaporítanunk kell a szakiskolák számát, mint ebben a tekintetben ma már örvendetes fejlődés is mutatkozik. Ezek aztán ne legyenek nagyigényűek, s ne akarjanak gimnázium-pótlókká válni.

A gimnázium pedig maradjon meg annak, aminek rendeltetett: a nemzetet irányító szellemi gárda nevelőjének, a humánus műveltség hajlékának. Ez nem jelenti azt, hogy a gimnáziumból kikerült ifjú nem lehet jó gyakorlati ember; sőt! A meglévő gyakorlati érzék, magasabb műveltséggel párosulva — mint erre számtalan példa van — sokkal nagyobb, kiválóbbat képes létrehozni, mint a puszta röghöz tapadó, „életrevaló“ tehetség.

A mai gimnáziumi tanterv zsúfolt s a túlterhelés is fennáll: de jól kiválasztott tanulócsereg könyebben meg tudna ezzel az anyaggal is birkózni, ha a gyengék nagy tömege el nem vonná tőle az egyre drágábbá, s egyre nélkülözhetetlenebbé váló tanulási időt. Ha csak a gimnáziumba valók ülnének ez iskola padjaiban, s ha jól megrostált, igazán művelő tartalmú anyagot nyújtunk nekik, menten ú. n. gyakorlati, de valójában csak lelkiismeretünk megnyugtatóására beékelt ballasztból: akkor valóban lelkeket nyitogathatunk emberi szépségekre, szellemi távlatokra. Akkor valóban gyakorlati a gimnázium, persze céljának helyes értelmezése szerint. Veszedelemes a gimnázium kétfelé kaecintása, mert felős, hogy elrútol tőle szépre tervezett arca. Igazi rendeltetését akkor fogja tényleg betölteni, ha felső osztályaiban már nem kell az alany és állítmány, meg a főnévi igenév felismertetésével bajlódnia, hanem valóban szellemi és jellemnevelő hivatásának élhet. Ma a kis óraszám, nagy tan- és tanulóanyag korábban könnyen felületessé válhatunk, a felületesség pedig nem életre való tulajdonság. A gim-

názium életre nevelő intézmény, a magasabb, igényesebb életre készíti elő azokat, akiknek hivatásuk, hogy igaz magyar lélekkel és nemzeti műveltséggel eltelítve, vezessék majdan a nemzetet a szebb jövő felé.

Miskolc.

Pődör László.

Nyelvi dolgozatjavítás.

Hasznos-e a dolgozatjavítás? Oly kérdés, amely feltétlenül felmerül minden dolgozatot írató tanár gyakorlatában. Annyiszor jelentkezik, ahány dolgozatot íratunk. Kezdő tanár és idősebb tanár egyaránt ott állanak elgondolkozva és töprengve a dolgozatok visszatérő és nagyszámú hibáinak tömegénél: mit tegyenek ellenük? — Mit tehetünk? Bemegyünk a rendelkezésünkre álló javítási órára, és az óravázlatban összeszedett hibák szerint megbeszéljük a javítást. Eközben éget a kérdés: hogy értessük meg a tanulóval hibáit úgy, hogy lehetőleg ne kövesse el valamennyit újra? Igyekszünk neki nagy lendülettel, különös hangsúlyozással, nagyszerű példákkal, ötletekkel, dicséréttel, büntetéssel, tréfával vagy szidással — kézzel-lábbal magyarázni. Aztán várjuk az eredményt. Megiratjuk a következő dolgozatot — és nagyot csalódunk; szinte kétségbeesünk önmagunkon, munkánkon, az egész tanítási eredményen; és ki kell jelentenünk önmagunknak: az előző javításnak nem lett majdnem semmi haszna.

A tanár természetesen lassan rájön, hogy kár folytonosan önmagában keresni a hibát és mindenáron magát állítani bűnbakul oda: hogy nem gondos az előkészítése, helytelen a javítási módszere, rossz a hibajelölése stb., stb. Hiszen kitűnően előkészíti a dolgozatot, kidolgoz egy pazar javítási óravázlatot, és az eredmény ugyanaz: kajánul és szemtelenül szemébe nevetnek mindig újra azok a már gyakran elkövetett, még többet javított és igen sokat megmagyarázott hibák.

Megérzi, megérti azonban lassan, hogy miért küzd kevés eredménnyel. Mert: kapott egy ideális elképzelést, mint elvégzendő anyagot, elébe ültettek egy csomó, részben vajmi gyöngye fejecskét (alsó osztályok), és harmadiknak pedig beállított a dolgozniakarás legkajánabb ellensége: az *Idő*, amely vigyorogva nyújtja a kisujját annak, akinek egy segítő *jobbra* lenne szüksége.

És éppen ez a harmadik tényező az, amely olyan sokszor már előre kétséssé teszi a tanár munkáját, ez a legősibb ellensége minden tanári munkának: a kevés idő. Mert az első két akadállyal még csak szembeszáll (azért tanár!), de ha nincs *mikor* szembeszállni, akkor kikerülhetetlen a baj.

Az egyetlen javítási órán tehát nem tudunk igazi javítást adni, mert nincs időnk rá, mert csak elrohanunk a hibák mellett; mert az egész munkánk sokszor csak hiú versenyfutás gyorslábú ellenségünkkel — az idővel.

És mégis! És mégsem szabad az időnek győznie! Nem szabad, hogy elvesszék mindaz a lehetőség, amely adva van a dolgozatjavítással. De hogy kimondhassuk ezt a tiltakozást, ahhoz szükséges, hogy higyjünk mi magunk, tanárok is a dolgozatnak és javításának

nagy jelentőségében és tanítási lehetőségeiben, mert e nélkül céltalan az egész dolgozatírási rendszer. A dolgozatok kilométerkövei az esztendő munkájának, ahol meg-megállunk, hogy gyakoroljunk és számot adjunk magunknak, a diák is, mi is. Tanári kötelesség tehát a tanulmányi eseményekben-főhelyre tenni, és ezt a diák előtt is hirdetni. Ha pedig tudjuk és elismerjük a dolgozatírási szükségességét, ugyanúgy kell vélekednünk a dolgozatjavításról is. Ha könnyelműség a dolgozatírást egy házi feladat színvonalára süllyeszteni, ugyanígy nem helyes a dolgozat házi-feladatszerű futólagos javíttatása az osztályban. Ezért nem szabad, hogy az idő győzzön, hanem arra kell törekednünk, hogy a dolgozatjavítás betöltse azt a szerepet, oktatási hivatást, amelyet neki a didaktika juttat. A megoldásnak pedig olyannak kell lennie, hogy világosan mutassa a helyes felfogást a javításadta oktatási lehetőségekről.

A legfőbb gondolat ennél a megoldásnál nyilvánvalóan az lesz, hogy az elkövetett hibákat észrevéteessük és öntudatosíttassuk. Hogy egyáltalán lássa a tanuló a hibáit. Ehhez az szükséges, hogy komolyan nézzen a javításra, azaz, hogy vallja és átvegye a mi felfogásunkat. Ezért egyrészt nem mulasztunk el egyetlen alkalmat sem, hogy szóval is figyelmeztessük rá tanulóinkat: most nemcsak gyakorolsz, hanem vizsgát és önvizsgálatot is tartasz. Most még hibázhatsz, de rá kell csodálkoznod, rá kell döbbedd hibáidra, és ez a rádöbbenés fel kell, hogy keltse benned az emberi belátást, az akaratot és elhatározást, hogy megkeressed a módot hibáid későbbi elkerülésére. Másrészt — és ez a fontosabb — belőlünk, a javítási órán való munkánkából sugározzék ki az, hogy itt többről van szó, fontosabb és nagyobb lehetőségekről, mint más megbeszélések alkalmával.

A második, amit el kell érünk, az, hogy a tanuló a jól észrevett, a jól megértett hibát ki is *akarja* javítani. Tehát ne csak leírja a füzet jobb oldalára, hanem *meg is jegyezze* hibáját, hibájának alapokát: azt a nyelvi jelenséget, melynek nemtudása idézte elő a hibát; áttekintse azt az egész kisebb jelenség-kört, amelybe hibája ütközik.

Legyen szabad megemlítenünk egy módozatot, példát arra, ahogyan különösen a második követelmény (mert hiszen főleg ebben akadályoz meg az idő, jóllehet az elsőtől lényegileg nem választható el) meglehetősen mértékben megvalósítható.

Ez a módozat abból a már hangoztatott tényből indul ki, hogy egy javítási óra kijelölt célunkra igen kevés. Azért azt a célt, hogy a tanulók hibáikat különösképen megjegyezzék s helyes változatát a hozzátartozó kisebb jelenséggel meg is tanulják, a következő egy-két óra első 10—10 percének a terhére visszük át. Hogy ezt elérhessük, e célból a tanulók a dolgozatot nem adják be a javítási óra végén, hanem csak a következő órán, mert otthoni munkát kapnak vele kapcsolatban. Ez a munka pedig a következő lesz. *a) Idegen nyelvi dolgozatoknál.* Akik $\frac{2}{3}$ -nál rosszabb dolgozatot írtak, azok a házi füzetben pontosan lemásolják az eredeti szövegüket és a javítást, azaz a dolgozat és a javítás pontos mását. Baloldalon megjelölik (föltűnően) a hibákat, jobboldalon pedig (akik teljes javítást csináltak) a javított formát. A jobb dolgozatoknál elég, ha a hibákat és javításukat írják ki a két oldalon. *b) Magyar dolgozatoknál* elég,

na a javított alakot írják ki, a hibás alakról csak emlékeztetést követelünk. (Itt ugyanis nem ajánlatos a hibás alak újraírása jól ismert okokból.) A szóbeli feladat pedig mindkétfajta dolgozatnál az lesz, hogy a tanulónak tessenék jól *megtanulni* a helyes alakokat és azt is, hogy *miért* az a helyes alak (kifejezés, írásjel, eset stb.). Mi pedig a következő egy-két óra elején számonkérjük a feladat becsületes elvégzését. Az óraeleji rendszeres számonkérésből 10–10 percet erre áldozunk, és ennek megfelelően csökkentjük azokra az órákra az egyéb leckét.

Először felolvasunk a füzetből egy javított nyelvi jelenséget (nem hibásat!) pl. Catone dicente, wir haben lesen wollen, je suis venu, a templomban énekelnek; aztán feltesszük a következő kérdéseket: Miről van itt szó? Mit jelent ez a kifejezés? Hogyan írtad te? (Catone dicto, wir haben lesen gewollt, j' ai venu, a templomba énekelnek.) Mit hibáztál? Miért követtél el a hibát? Mit kellett megtanulnod (emlékezetedbe idézned), hogy többé a hibát el ne kövesd? (A két abl. abs. közötti különbség stb., stb.)

Meg fogunk lepődni, hogy a tanulók milyen jól tudják, mit kell megtanulniok hibájukkal kapcsolatban. A második pedig, ami meg fog lepni, az, hogy a tanulók kellő irányítás mellett ettől a munkától egyáltalán nem húzódoznak. Igen könnyen meg lehet velük értetni, hogy ebből a munkából — ha becsületesen végzik — nekik maguknak lesz fel nem mérhető hasznuk, mert így csakugyan javítássá lesz a javítás; nem kell egy hibát ötször-hatszor elkövetni, míg végre eltűnik, és a háromnegyedes dolgozatnak nem kell egész éven át mindig háromnegyednek maradnia.

Ismételjük: ez csak az egyik lehető módzat arra, hogy kifogjunk az időn, hogy ne az idő győzzön, hanem a mi törekvésünk. Mások bizonyára jobbat, ügyesebbet fognak találni.

Debrecen.

Dr. Bada Gyula.

FORGÁCSOK.

Katedra és íróasztal.¹ A Közlöny legutóbbi számában ily címen megjelent kis cikk a tanárhiány okairól elmélkedvén, rámutat arra, hogy a már nagyobb szolgálati idővel rendelkező tanárok, ha tehetik, a hivatali íróasztalok felé törekszenek, „mert ezek manapság nagyobb kényelmet, megbecsültetést, hatáskört és legtöbbször jobb anyagi ellátottságot is jelentenek mint az iskolai beosztás“.

Hogy a hivatali szolgálat milyen nagy „kényelmet“ jelent ma, arról világos képe lehet mindenkinek, aki csak némileg közelebről betekintett a központi vagy a külső közoktatásügyi hivatalok munkájába. Tanúja lehetett annak az intenzív, nem egyszer hajszaszerű munkának, melyet a modern élet ott is megkövetel, s mely éppúgy nem hagyja el délután sem a maga gondjaival és aktáival a tanügyi tisztviselő-tanárt, mint a katedrán működőt. A jobb elő-

¹ Kartársi készséggel adunk helyt az alábbi észrevételeknek, mint a kölcsönös megértést célzó megnyilatkozásnak.

lépés lehetősége kétség nélkül éppúgy megilleti az iskolában maradó tanárt, mint a hivatalba távozót: erre a megnyílt ötödik fizetési osztály remélhetően mindjobban bővülő lehetőséget fog nyújtani.

Hogy a tanárok hivatalba törekvése segítette volna elő „az adminisztráció nagyarányú kifejlődését“, nem éppen valószínű: az igazgatásügy kiszélesedése az állam mindjobban sokasodó feladataival függ össze, s a közélet minden terén egyaránt jelentkezik. Tanárok berendelése tanügyi hivatalokba éppen a közoktatásügy érdekében történt, s a szakszerűség szempontjainak érvényesülését jelentette. Így ez aligha vezethetett „az iskola munkásainak fokozatosan súlyosbodó megterhelésére“: hiszen a cél éppen a pedagógikum kidomborítása volt a külsőséges vagy lényegtelen mozzanatok megkövetelése helyett. Kétségtelen, hogy a ma iskolája fokozottabb követelményekkel lép fel a nevelői renddel szemben, mint a régi: ezt azonban az ország helyzete, a nemzetnevelés mindinkább elmélyülő szempontjai, a jobb magyar jövő kimunkálásának követelményei teszik szükségessé, amiben a tanügyi tisztviselők maguk is csak eszközök a kitűzött cél szolgálatában.

S ezt a kitűzött célt, a nemzetnevelés nagyfontosságú feladatát bizonyára akkor oldjuk meg legeredményesebben, ha tanügyi igazgatás és iskola egymással vállvetve dolgozik érte, katedra és íróasztal együttműködésben igyekszik minél tökéletesebben valóra váltani. Előfordulhat itt-ott nehézség vagy nézeteltérés, hiszen emberek vagyunk, de a hivatalban működő tanárok sem akarnak pedagógusmúltjukról megfélekedni. Őket is az az eszme lelkesíti, amely minden igaz magyar nevelőt: a magyar ifjúság és a magyar művelődés szeretete, s ezen át az új Magyarország kialakításának vágya.

Egy „íróasztalos“ tanár.

Néhány szó a magyar háziolvasmányok kérdéséhez. A „HivatalosKözlöny“ 1943. évi március 1-én megjelent számában a 106. lapon olvasható a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 8400/1943. V. K. M. számú rendelete a gimnáziumi érettségi vizsgálatok tárgyában. E szerint a magyar irodalomból a kérdések többségét a XIX. századi és részben a legújabb írók köréből kell választani.

A jelenleg érvényben lévő tanterv szerint az irodalmi művek otthoni olvastatása a III. osztályban kezdődik és hat éven át tart. Ez idő alatt tíz magyar író tizenhárom, és két idegen költő két munkájával ismerkedik meg a tanuló. Az olvasmányok elosztása a következő: III. osztály: Gárdonyi Géza: Egri csillagok, Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa. IV. osztály: Petőfi Sándor: Bolond Istók. V. osztály: Herczeg Ferenc: Pogányok, Jókai Mór: Az új földesúr, Arany János: Toldi estéje. VI. osztály: Vörösmarty Mihály: A két szomszédvár, Arany János: Buda halála, Herczeg Ferenc: Bizánc, Sophokles: Antigone, Shakespeare egyik drámája. VII. osztály: Katona József: Bánk bán, Kazinczy Ferenc: Pályám emlékezete. VIII. osztály: Kemény Zsigmond: Zord idő, Madách Imre: Az ember tragédiája.

Ha áttekintjük a fentemlített műveket, azonnal láthatjuk, hogy a tanterv követelményei és az érettségi vizsgálati kívánalmak között nincs meg a teljes harmónia. Számos irodalmi alkotás nem szerepel a fentemlített felsorolásban, melynek ismerete elengedhetetlen fon-

tosságú. Ezeket a műveket a mostoha óraszám következtében az iskolában nem végezhetjük el, így nem marad más hátra, mint otthon olvasatni el őket. Hogy az érettségi vizsgálat követelményeinek tanulóink megfelelhessenek, a háziolvasmányok sorozatát ki kell egészítenünk. Pl. Kisfaludy Károlytól, Jósikától, Eötvöstől, Szigligetiől olvasatnunk kell legalább egy-egy munkát, hogy a XIX. század nagy költőiről alaposabb képet kapjanak tanítványaink. A XX. század írói közül csak Herezeg Ferenc szerepel és Gárdonyi Géza a fenti felsorolásban. Két írónak három műve alapján nem kívánhatjuk meg századunk irodalmának alapos ismeretét. Úgy gondolom, hogy a tantervben felsorolt háziolvasmányok számát kellene emelnünk legalább 30-ra és úgy elosztani, hogy minden osztályra 5—5 olvasmány jusson. Átlag két hónapra esnék egy-egy olvasmány. Ez nem vezetne túlterhelésre.

A 15 mű, mellyel a tantervben említettek kiegészíteném, a következő volna:

Kisfaludy Károly: Kérők; Jósika Miklós báró: Abafi; Eötvös József báró: A falu jegyzője; Jókai Mór: Egy magyar nábob; Kárpáthy Zoltán; Arany János: Toldi szerelme; Szigligeti Ede: Liliomfi; Mikszáth Kálmán: A tót atyafiak (vagy A jó palócok), Szent Péter esernyője; Herezeg Ferenc: Az élet kapuja; Rákosi Viktor: Elnémult harangok; Gárdonyi Géza: Az én falum; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig; Nyirő József: Havasok könyve. (vagy: Jézusfaragó ember) és Kodolányi János: Földindulás.

Tudom, hogy ebből a felsorolásból még sok irodalmi alkotás hiányzik, melynek ismeretét szükségesnek tartanók. Az irodalmat kedvelő növendékeink bizonyára elolvassák azokat is kellő szaktanári irányítás mellett.

Az új érettségi utasítás igen helyesen jelöli meg az érettségi vizsgálat célját. Nem irodalomtörténetet, hanem irodalmat kell kérdeznünk. Az a célunk, hogy tanítványaink megszeressék irodalmunkat, szívesen és örömmel olvassanak. Hogy ezt valóban elérhessük, elégedhetetlenül szükséges azonban az óraszám felemelése is. Az idei tantervmódosítással egy lépéssel előbbre jutottunk. A IV. osztályban megkaptuk az annyira óhajtott 4-ik magyar órát. Most még a felső osztályokban is módot kellene találni az óraszám emelésére.

Inokai Béla.

HÍREK.

Pályázat gimnáziumi tanárjelöltek vizsontszolgálati ösztöndíjára. A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a gimnáziumi tanárjelöltek tanári szolgálat vállalásához fűzött ösztöndíjának szabályozásáról szóló 8410/1943. szám alatt kiadott V. K. M. rendeletre való hivatkozással pályázatot hirdet 9 darab évi 1000 (Egyezer) pengős ösztöndíjra 1943. évi szeptember hó 1-től kezdődő hatállyal.

Az ösztöndíjra pályázhatnak tanulmányaikat eddig legalább jó eredménnyel végzett bölcsészettanhallgatók és gyakorló tanárjelöltek.

A pályázati kérvényeket az illetékes m. kir. középiskolai tanárképzőintézet elnökségénél kell benyújtani legkésőbb 1943. évi szeptember hó 30-ig. Ugyanott tudhatók meg a pályázati feltételek is.

A magyar, latin, olasz, német, természetrajz és vegytan szakos pályázók előnyben részesülnek.

Az Erdélyi Róm. Kat. Egyházmegyei Tanács a tanév végén hatnapos értekezletet tartott az erdélyi róm. kat. középiskolák férfitanárai számára Marosvásárhelyt. A megnyitón *Sándor Imre* püspöki helynök is megjelent, s az üdvözlésre adott válaszában hangsúlyozta az egységes magyar nemzeti öntudat kialakításának fontosságát. Kiemelte, hogy az erdélyi katolikus vezetők mindent elkövetnek, hogy a nemzet és az egyház életében oly nagyjelentőségű tanári munka megkapja méltó társadalmi és anyagi elismerését. Az előadások sorozatát *dr. vitéz Boga Alajos* elnök nyitotta meg a háborúnak a nevelésre gyakorolt hatásáról szóló értekezésével. *Dr. Csipak Lajos* országgyűlési képviselő a magyar nevelés nemzeti szempontjairól beszélt, *Sík Sándor* egyetemi tanár, a neves költő pedig az esztétikai nevelést, a magyar irodalom, zene és képzőművészet lélekformáló hatását fejtette ki. *Petres Kálmán* a vallásoktatás fontosságára mutatott rá, *dr. Diósi Géza* a latin nyelv és a római műveltség szerepét fejtegette, *dr. Karl János* a szülőföldnek az oktatás tengelyébe való helyezését sürgette. *Pataky József* az iskolai rendtartás kérdéseit tárgyalta, az épületek karbantartásának problémáját pedig *Daróczy László* világitotta meg.

Az egyes előadásokat beható megbeszélések követték.

Kinevezés, cím- és jellegadományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Jeszenszky Sándor* miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsost miniszteri osztályfőnökké, *dr. Schneller Vilmos* és *dr. Beyer Ede* miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsost miniszteri tanácsossá, *dr. Ignác László* és *dr. Emödy István* miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá kinevezni, *dr. Szukováthy Imre* miniszteri tanácsosnak a miniszteri osztályfőnöki címet és jellegét, *Papp-Szilágyi Egon* és *dr. Balogh László* miniszteri osztálytanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet, *dr. Lahmann György* és *dr. Csernyus Béla* miniszteri titkárnak a miniszteri osztálytanácsosi címet, *dr. Balázs Béla* és *dr. Gyalog Dezső* miniszteri segédtitkárnak a miniszteri titkári címet és jellegét adományozni méltóztatott;

a tankerületi királyi főigazgatók létszámában: *Kiss József* debreceni tankerületi királyi főigazgatónak a IV. fizetési osztály jellegét adományozni méltóztatott;

a tanügyi fogalmazási személyzet létszámában: *Kiss Károly* tanügyi főtanácsosi címmel és jelleggel felruházott tanügyi tanácsost tanügyi főtanácsossá a V. fizetési osztályba, *dr. vitéz Pethő Endre*, *dr. Kézdy Béla* és *dr. Rác Pál* tanügyi tanácsosi címmel és jelleggel felruházott tanügyi titkárt tanügyi tanácsossá a VI. fizetési osztályba kinevezni, továbbá *Boncz Ferenc* és *dr. Hoffmann K. István* tanügyi tanácsosnak a tanügyi főtanácsosi címet, *dr. Bibó Béla* tanügyi titkárnak a tanügyi tanácsosi címet, *Bodó Lajos*, a VII. fizetési osztályba sorozott tanügyi előadónak a VI. fizetési osztály jellegét, *Angyal János* tanügyi titkárnak a tanügyi tanácsosi címet és jellegét, *dr. Tolnai István*, *dr. Major József*, *dr. Kiss István* és *dr. Takács Gyula* tanügyi segédtitkárnak a tanügyi titkári címet és jellegét, *dr. Vágó Dezső* és *Müller István* tanügyi fogalmazónak a tanügyi segédtitkári címet adományozni méltóztatott;

a beosztott tanszemélyzet létszámában: *dr. Sziklay Ferenc* tanügyi főtanácsosi címmel és jelleggel felruházott tanügyi tanácsos tanügyi főtanácsos igazgatóvá az V. fizetési osztályba kinevezni méltóztatott;

a középiskolai tanszemélyzet létszámában: *vitész Szabó István Andor* tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti II. kerületi állami Toldy Ferenc gimnáziumi igazgatót, *dr. Szabó Richárd* budapesti XIV. kerületi állami Szent István gimnáziumi igazgatót, *dr. Csabai István* soproni állami leánygimnáziumi igazgatót, *Dióssi Frigyes* mátyásföldi egyesületi Corvin Mátyás gimnáziumi igazgatót, *dr. Jausz Béla* tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címmel felruházott debreceni állami gyakorló gimnáziumi igazgatót, *Szabó Kálmán* tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti II. kerületi királyi egyetemi katolikus gimnáziumi igazgatót, *dr. Pitroff Pál* tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti állami gyakorló gimnáziumi tanárt, *dr. Madai Pál* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott debreceni állami gyakorló gimnáziumi tanárt, *Czógler Kálmán* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott szegedi állami gyakorló gimnáziumi tanárt, *dr. Ember István* budapesti-tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanár, szakelőadót és *Antal Miklós* ungvári állami gimnáziumi rendes tanárt tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatóvá az V. fizetési osztályba, *Gedeon Béla* ungvári állami leánygimnáziumi, *dr. Fábian István* pécsi állami gimnáziumi, *dr. Szalay György* nagykálloi állami gimnáziumi, *Andor János* szolnoki állami leánygimnáziumi, *dr. Király Rudolf* az Országos Közoktatási Tanács Tankönyvügyi Bizottságához szolgálattételre beosztott, *Jámbor Ferenc* szombathelyi állami leánygimnáziumi és *dr. Puhf Ferenc* győri állami leánygimnáziumi igazgatót a VI. fizetési osztályba, *dr. Trombitás Gyula* budapesti V. kerületi állami Berzsényi Dániel gimnáziumi rendes tanár, megbízott igazgatót, gimnáziumi igazgatóvá a VI. fizetési osztályba, *Szanyi István* dombóvári királyi katolikus gimnáziumi igazgatót a VI. fizetési osztályba, *dr. Bitskei József* budapesti X. kerületi állami Széchenyi István gimnáziumi, *dr. Biró Lajos Pál* lévai állami gimnáziumi, *Téglás Jenő Béla* újvidéki állami leánygimnáziumi, *Kovács Máté*, a debreceni tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálattételre beosztott állami gyakorló gimnáziumi tanár, szakelőadót, *Pogány Albert* volt nagyenyedi református Bethlen Gábor kollégiumi igazgatót és *Hommer László* nyiregyházi királyi katolikus gimnáziumi rendes tanár, megbízott igazgatót gimnáziumi igazgatóvá a VII. fizetési osztályba kinevezni méltóztatott, továbbá *Faludi Ferenc* hatvani állami gimnáziumi igazgatónak, *dr. vitész Pálfi János* budapesti I. kerületi állami Verbőczy István gimnáziumi igazgatónak, *Bodnár Mihály Lajos* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti állami gyakorló gimnáziumi tanárnak, *Posch Károly* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott győri állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Sziklay Aladár* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti X. kerületi állami Szent László gimnáziumi rendes tanárnak, *Lasz gallner Oszkár*, a magyar királyi József nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemhez szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárnak, *Korber Ernő* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott budapesti I. kerületi állami Verbőczy István gimnáziumi rendes tanárnak a tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet, *Kuthy Erzsébet* békéscsabai állami leánygimnáziumi, *Homonnai Imre* budapesti II. kerületi állami Toldy Ferenc gimnáziumi, *dr. Happ József* budapesti X. kerületi állami Széchenyi István gimnáziumi, *dr. Kató Sándor* győri állami gimnáziumi, *Migály Béla* budapesti VII. kerületi állami Madách Imre gimnáziumi, *dr. Hajdu János* budapesti XIV. kerületi állami Szent István gimnáziumi, *dr. Koczab Frigyes* budapesti IX. kerületi állami Fáy András gimnáziumi, *dr. Tokody László* egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címmel felruházott budapesti IX. kerületi állami Fáy András gimnáziumi, *vitész Berend Iván* szekszárdi állami gimnáziumi, *dr. Tassy Ferenc*, a kvirináli magyar királyi követségben kultúrattaséi teendőkkel megbízott állami gimnáziumi, *Czuppon Elek* és *Szikkra Gyula* miskolci királyi katolikus gimnáziumi, *Révész László* nagykarolyi kegyesrendi gimnáziumi

és *Mészáros Gellért* székesfehérvári ciszterci rendi gimnáziumi rendes tanárnak a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Kerekes Ernő* nyugalmazott zilahi református gimnáziumi igazgatónak a közoktatás szolgálatában szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Rajczy Imre* és *dr. Bojtár Imre* miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt miniszteri titkárrá, *dr. Gabona Béla* tanügyi segédtitkárt és *dr. Halász Imre* tanügyi fogalmazót a minisztérium fogalmazói létszámába miniszteri segédtitkárrá kinevezte.

Legfelsőbb elismerés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy *Husz Ödön* tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatónak, a dési állami gimnázium igazgatójának nyugalmabonulása alkalmából a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

Előlépés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Petrovics Milán* és *Jovanov Dusan* újvidéki állami szerb tanítási nyelvű gimnáziumi rendes tanárt a VI. fizetési osztály 1. fokozatának megfelelő 12. fizetési fokozatba, *Prokopetz József* újvidéki állami gimnáziumi rendes tanárt a VI. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő 11. fizetési fokozatba, továbbá *Stock Károly* újverbászi állami gimnáziumi rendes tanárt a VI. fizetési osztály 1. fokozatának megfelelő 12. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Gyakorló gimnáziumi tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Bada Gyula* és *dr. Simon László* debreceni és *Palásti László* szegedi állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, továbbá *dr. Lelkes István*, a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara dékáni hivatalához szolgálatételre beosztott és *Háklár Imre* központi szolgálatételre berendelt, végül *Szetey András* budapesti VII. kerületi állami Madách Imre gyakorló jellegű gimnáziumban szolgálatot teljesítő állami gimnáziumi rendes tanárokat az állami gyakorló gimnáziumi tanárok létszámába gyakorló gimnáziumi tanárokká kinevezte.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Takács István* újvidéki állami szerb tanítási nyelvű, *Hangya Antal* óbecsei állami gimnáziumi, *Lakatos István* nyiregyházi kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *dr. Tárkányi Ernőné Bánfalvi Júlia* szekszárdi, *Luksz József* ipolysági, *Szász János* szamosújvári állami gimnáziumi, *Landt Gáborné Asztalos Éva* kolozsvári állami leánygimnáziumi, *Bugner György* nagybányai állami gimnáziumi, *Szabó Gyula* nagykárolyi kegyestanítórendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Psenák András* és *Csiszér József* gyergyószentmiklósi, *dr. Gáspár Gyula* kolozsvári állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *dr. Fogarasi Miklós*, a római egyetemen lektorként működő, *Szép Gabriella* muraszombati, *Petracsevics Metód* kishárdai, *Varga Árpád*, *dr. Keresztes Márta*, *Bálint Béláné Szatmári Ilona* és *Merkly Gizella* muraszombati, *Zentai Károly* budapesti X. kerületi állami Széchenyi István gimnáziumi, *Verénd József* óbecsei, *Csefkő Éva*, *Keresztes Mária Magdolna*, *Tegyes Erzsébet*, *László Erzsébet* és *Schmeykál Istvánka* szabadkai, *Schulter Vilmos* újverbászi, *Velkey Imre* és *Eördögh Béla* újvidéki, *Bur Pravotinszky Vilmosné Breicha Magda* győri, *Hajek Engelbert* újvidéki állami szerb tannyelvű, *Eszes Ferenc*, *Wagner Józsefné Végh Irén*, *Banó István* és *Kislaki Károly* zentai, *dr. Halmi Miklós* újverbászi, *Cseh László*, *dr. Lakos Sándor* és *Görbe Imréné* *dr. Fehér Jolán* zombori, *Acs József* zentai, *dr. Kardos Lajosné Lőrinczy Edit* pécsi, *dr. Tresz Sándor* értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztosságához szolgálatételre beosztott, *Dimitrijevicz Zsófia* zombori, *Kóbor Vilmosné Sáfrány Ilona* újvidéki állami szerb tannyelvű és *dr. Kovács János* berlini m. kir. követségén kultúr-

attaséként működő állami gimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kovács László* nagyváradi állami gimnáziumhoz, *Tóth Endre* naszói állami román tannyelvű gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott állami tanítóképzőintézeti helyettes tanárokat, *dr. Országh László* budapesti II. kerületi érseki kat. gimnáziumi rendes tanárt, *Höfer Mária* pestszenterzsébeti nyilvánosjogú leánygimnáziumi, *dr. Takács Ferenc* rákospalotai magángimnáziumi rendes tanárokat, végül *Csikós Tóth András* Országos Irodalmi és Művészeti Tanáchoz szolgálatételre beosztott ref. gimnáziumi és *Zarándi-Knöpfller Gyula* nyug. ref. gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Draskóczy Gábor* és *Molnár Ernő* kecskeméti Faragó Béla Országos Árvaházban árvaatyákként működő okleveles középiskolai tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Budapest székesfőváros polgármestere kinevezte *dr. Németh Sándort*, a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár vezetésével megbízott gimnáziumi rendes tanárt e szakkönyvtár igazgatójává; áthelyezte, illetőleg szolgálatételre beosztotta a VIII. ker. közs. Vörösmarty Mihály gimnáziumba *Pechán Alfonz* középfokú kertészeti tanintézeti rendes tanárt, az I. ker. közs. Szilágyi Erzsébet leánygimnáziumba *Huber Jenőné Diószeghy Jolán* polgári iskolai rendes és *dr. Tóth Dénesné Vályi Rózsa* VIII. ker. közs. Zrínyi Ilona leánygimnáziumi rendes tanárt, a VIII. ker. közs. Zrínyi Ilona leánygimnáziumba *dr. Pulay Laura* I. ker. közs. Szilágyi Erzsébet leánygimnáziumi és *Szabados Anna* kereskedelmi szaktanfolyami rendes tanárt.

Helyettes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Thury Istvánné Utermark Janka* okl. középiskolai tanárt, *Tarczal Béla* okl. középiskolai tanárt a losonci állami gimnáziumhoz és internátushoz, *Boda Fiore* okl. középiskolai tanárt, *Dornbach Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt és *Zsemlye Erzsébet* okl. középiskolai tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Magántanári megerősítés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Visy József* állami gimnáziumi rendes tanárnak a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán „Az ókori nevelés eszményei és története” című tárgykörből egyetemi magántanárrá történő képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezettet ebben a minőségében megerősítette.

Nyilvánossági jog. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a nagyváradi Szent Orsolya-rendi r. kat. leánygimnázium I—VIII. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a 1943/44. tanévre megadta.

Mit kell tudnia minden magyar embernek a turulról? Erre a kérdésre felel *dr. Nagy Jenő* a „*Ragadozó madaraink*” c. munkájából közölt különlenyomatában. Idézi Vönöczky Schenek Jakabnak, a kiváló magyar ornithológusnak érdekes magyarázatait a „turul”-ról. Ez a madár már Attila pajzsán is szerepelt a krónika szerint; ragadozó, nemes sólyomfajta. Neve: *Falco rusticolus alteicus* Menz-bier. Dél-Szibériában ma is vadásznak vele, de itt Toghrul, Tughral, Sonkar néven ismerik. Schenek szerint az ősmagyar legendába, ha nem a honfoglaló ősök hozták magukkal, akkor a kúnok révén került bele. Nagy Jenő dr. végül figyelmezteti művészeinket, költőinket és íróinkat, hogy a turul nem sas, de még kevésbé hullatakarító dögkeselyű: e madár büszkeröptű, bátor sólyomfajta, ennél a tulaj-

donságánál fogva vált a magyarság eszményképévé és mint az Árpádok nemzetségmadara az őshazára emlékeztet.

Az új Brockhaus — Konversationslexikon 4 kötetben, egy atlaszal *ismét kapható*. A 4 kötet 170.000 címszóval, 10.000 szövegben nyomtatott képpel, 1000 oldalnyi egyszínű ábrával, térképpel az egész világ ismeretanyagát magában foglalja. Ez az első német lexikon, amely minden német szót felölel és a német nyelv szabályait is közli. Formátuma 18×25,5 cm. *Ara félévászónkötésben RM 45.20*. A kötetek közül az I—II. (A—K) megjelent és azonnal szállítható, a III. kötet szeptemberben, a IV. ez év vége felé, az *atlasz* a háború után jelenik meg. Minden kötet a szállítás után havi 5 RM részletben, magyar pénzben fizetendő és nemtetszés esetén 14 napon belül visszaküldhető. *Fackelverlag, Stuttgart. Magyarországi képviselője: Budapest, II., Batthyány-utca 26.*

HALOTTAINK.

† **Nemesócsai dr. Matolesy László** ny. leánygimnáziumi tanár, Győr város v. népműv. titkára, v. levénte-vezérokutató, a „Szebb jövőt!” szerzője, tárt. honvédszázados, a Signum Laudis, Károly-esapatkereszt stb. tulajdonosa, 65. éves korában Győrben elhunyt.

† **Farkasfalvy Imre** ny. gimnáziumi rajztanár, a kiváló és sokoldalú grafikus és festőművész 69 éves korában meghalt. Tanítványai nagy buzgalommal oltotta bele a művészi szép szeretetét. két ízben növendéke győzött az országos rajzversenyen.

† **Gyurkó János**, a jászapáti kir. kat. gr. Széchenyi István gimnázium r. tanára 59. életében meghalt.

† **Soós Mihály**, a miskolci ref. Lévy József gimnázium r. tanára, az egyházatanács és az igazgatótanács tagja, 61 éves korában elhunyt.

KÖNYVSZEMLE.

Dr. Fodor Ferenc: A Jászság életrajza. Nagy nyolcadrét, 504 lap, 33 ábrával a szövegben, 7 térképmelléklettel, 33 táblával. Szent István-Társulat, 1942.

Fodor Ferenc műve akadémiai pályadíjban részesült. Tárnya az Alföld egy darabjának finom elemzése és összefoglalása róla mindannak, amit a szerző a föld, az ember és a kettő együttes élete szempontjából rajta látott, róla olvasott. A megírás is kiváló tollal történt, a tudós, a magyar ember és a gyakorlott író szemével válogatva össze mindazt, ami a kép teljességéhez kell. A megoldások megokoltak, vagy esetleg nyitva maradnak, semhogy ködös találgatásokká legyenek. Így az előadás mindenütt józan és higgadt.

A szerző kiválasztott egy földrajzilag és a multbeli élet szempontjából elkülöníthető tájat, melynek sajátos vonásai nem feltűnően élesek, de mégis felismerhetők és jellemzők. E táj életébe hatévi erős kitartással belemélyedt, keresztül-kasul járta fényképezőgéppel és a legfinomabb felvevőkészülékkel: két nyitott szemével. Nem lankadó szorgalommal gyűjtötte, egész csapatra való munkatárssal, az anyagot. Forrástanulmányai felölelik az egész közölt és kézirati irodalmat, a különféle gyűjtemények okleveleit, térképeit. Az anyaggyűjtést a megírás két éve követte, majd még néhány évi csiszolás, és most tudományosan kiértelt, életműnek beillő jeles alkotást tett le a nem

több földrajzi irodalom asztalára. A mű megjelenését az Akadémia és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közönsége is elősegítette.

De vajjon csak földrajzi mű e ez? A szerző „tájéletrajzi tanulmány-nak” mondja, mert van benne földrajz és történelem, de településtörténet és gazdaságtörténet is. Hogy közelebb jussunk műfajához, tekintsük át tartalmát. Négy fejezetben adja a táj földrajzi leírását, amint ezt e mű szellemi elődjében, a „Szörénység tájraja” című, ugyancsak pályadíjat (a Magyar Földrajzi Társaság Telemi-díját) nyert könyvében tette. Ez a leírás részletes és hiteles, mert csak azt kapjuk, amit a szerző látott és megállapított; azonban ebben a részben találjuk a Csörszárók-rendszer történet-földrajzi, igen érdekes tárgyalását is. Egy fejezet szól a táj történeti sorsáról, három a jász népről és társadalmáról, öt szakasz pedig településtörténeti tartalmú. Egy közel százlapos fejezet foglalkozik gazdaságtörténettel és gazdaságföldrajzzal, egy másik bőven, majd másfélszáz lapon a településeket sorra veszi és történetük mellett településföldrajzukat is adja. A mai földrajzi kép aránylag rövid összefoglalása után 25 lapot tesz ki az irodalom részletes és kitünően csoportosított felsorolása, beleértve a térképeket és a metszeteket is. Ezekből látható, hogy a szerző alaposan foglalkodott a történelem térségein is és munkája voltaképpen az eddig szokásos meghatározásokba nem fér bele: egyéni, el kell fogadnunk az ő megjelölését.

Minden tudomány igyekszik anyagát összegyűjteni, forrásait feltárni, tárgya területének adalékait monográfiákban, részlettanulmányokban közzétenni. Az évtizedek munkájával összegyűjtött szakanyag aztán módot ad egy átfogó, az egész országra vagy tudományra szóló szintézisre. A földrajzban még ilyen összegezésre nem került sor. Az átfogó összefoglaláshoz talán majd akkor jut el, ha az összes egyetemi tanszékek erre összefognak, mert a megtervező tudós nem írhatja meg maga az összes fejezeteket, csak beleillesztheti a műbe; ehhez egyenrangú képzettségű gárda kell, mint ahogy Feszty se személyesen festette meg a Magyarok Bejövetele minden figuráját. Fodor Ferenc műve az eljövendő földrajzi szintézisnek igen alapos, megbízható és teljes részletmunkája, a Jászság életének minden dicséretet megérdemlő nagyszerű forrásműve.

A könyv ismertetése valójában egész tanulmányt igényelne. Itt csak annyit hangsúlyozunk, hogy a szerző, mély tudományszerű felkészültsége mellett, a térképeken, vázlatokon és statisztikai tabellákon felül szívvel és egész lelkével írta meg művét. A magyar tanárság ezért örömmel csatlakozik az elismeréshez. A kiadás minden tekintetben méltó a Szent István-Társulathoz.

vitéz Temesy Győző dr.

Magyar diák verseskönyve. Összeállította: *Fábián István*. Szukits-kiadás. 1943.

A kiadók mai vállalkozókedve és a szerkesztő ötletessége a szó szoros értelmében hézagpótló könyvvel gazdagította a középiskolai ifjúságnak szánt művek amúgy is szűk körét: a gazdag anyagot felölelő verseskötet iskolai segédkönyvül is kitünő, de magában véve is értékes olvasmány és emlék a diák számára.

Az első rész osztályról-osztályra a könyvnelküli költeményeket foglalja össze; a második költőink legszebb, legértékesebb verseit gyűjti egybe, összesen 230 költeményt. E gazdag anyagban tanár és diák végre együtt találja a lépten-nyomon szükséges verseket. Fábián a válogatásban azt a magas esztétikai és fejlődéstörténeti szempontot, amelyet Horváth János klasszikus gyűjteménye képvisel, jól kiegészítette a középiskolai hagyomány és a diáklelke szükségleteivel, fölvéve a használatban lévő tankönyvek anyagát, de önállóan is válogatva. A válogatás persze a végtelenségig bővíthető volna. Mégis hiányoljuk diákkori emlékeink közül Csokonai valamelyik Lilla-dalát és *A magánosság* című ódát (Czuczor pl. két verssel, Csokonai pedig csak hárommal szerepel), Amade *Katonaénekét*, Vörösmarty gyönyörű *Utóhang Cserhalomhozját*, Eötvös *A megfagyott gyermekét*, Arany *Mindvégigjét*, Adytól az *Egy ismerős kisfiút*, Kosztolányitól valamit *A szegény kisgyermek panaszaiból*. Gyöngyösi teljesen kimaradt. Ha már Szabó Lőrinc és Illyés szerepel a kötetben, akkor Erdélyitől is kívánkoznék bele valami.

Fábián az első csoport verseihez jól tájékoztató, de minden nagyképtől mentes, a diáklélekhez alkalmazott magyarázatokat fűz. Jó példái ezek a tömör explication de texte-eknek, szövegmagyarázatoknak. Legalább néhány szövegmagyarázó jegyzet a többi versnél is elkelt volna (pl. Petőfinél: haris, cserény; Áprilynál gornyik, csobán stb.). Ugyanígy hasznos lett volna, ahol lehet, feltüntetni a vers születésének évszámát. Ezek a javítások úgyszólván semmiel sem növelnék a terjedelmet.

Az egyetlen súlyos kifogást a versek pontatlan közlése és a sajtóhibák ellen emeljük. Jól tudjuk, hogy itt nem kritikai kiadásról van szó, de csaknem ugyanolyan kényes feladatról! Pedagógiaellenes valami: helyesírási hibákkal teletűzdelt vagy hibás szövegű verseket adni diákok kezébe. Helyenként éppen pedagógiai okokból érthetőbb volna a mai helyesíráshoz közelebb álló közlésmód (pl. *Az anyám tyúkjában*: kotkodácsol — szobából, az eredeti *szobabol* rímegyeztetés helyett, vagy Petőfi „isten”-einek átírása Isten-re), ha követhetése volna. A nyilvánvaló sajtóhibáknál is súlyosabb a versek pontatlan közlése. Az egész verset, a ritmust tönkretetheti egy-egy gondatlan szó. Válasszunk ki találmomra néhány lapot: 96—106. Babits *Itáliájának* 2. sora a könyvnapi kiadást követi: „hol dús sikátorokon vidám nép *bizsereg* (az 1929-i kiadásban *inceseleg*). A 10. sorban: *honi* (honnin helyett); a 11. sorban: *szintjåtészó* (szinjåtészó h.). A *Balázsolás* utolsó soraiban értelmezavaró felkiáltójel (mennyit nem sokall! még az Isten jósága sem...). Balassa egyik versében: életem *regénye* (reménye h.); a másikban: *helyezhetem* (helyeztetem h.); a *Valeaicit patriae* 6. versszakában: sok vitézt *legelő* (a ritmust biztosító *legellő* h.). A *Közelítő tél* 2. versszakában: Nincs *más symphonia*... (már!); az 5. versszak 2. sorában: itt hagy (íthagy!); 3. sorában: még alig *ízleli* (illettem helyett). Az *Életfilozofia* 2. versszakában: *Dordona berke* (S Dodona berke... h.); 4. versszak: enyhelyébe (enyh helyébe); 6. versszak: ösvényeimet (ösvényimmet!); a Felsőbüki-óda 2. sorában: géniusza (géniussza h.). A *tihanyi echóhoz* 7. versszakában: *Hogy csak egy kö*... (Hol h.); stb. Még néhány hiba, lapozgatás közben: Petőfi *Hazambanjának* 1. versszakából egy sor hiányzik; a *Kis-Kúnságban*: *Szerény* oldalánál... (Cserény... h.). Az *Alföldben*: Megpihenni tarka gyíkok *készek* (térnek h.). Mécs *A királyfi három bánatában*: három bánat teszi *boldogságom* (boldogtalanságom h.). A *Zalán futása* előszavában: A tehetetlen kor jött elő... (el h.).

Ezekkel a szépséghibákkal azért volt érdemes ilyen aprólékosan foglalkozni, mert Fábián gyűjteménye gondos átjavítás után valóban nélkülözhetetlen segédkönyvvé válhat tanulóifjúságunknak.

Dr. Makay Gusztáv.

Kökény Lajos: Népszerű helyesírási kalauz. (Az Egys. Magy. Gyorsírás Könyvtára 216.) 2. kiadás. Budapest, 1942.

Magyar tanításunk egyik legfőbb gondja az, hogy tanulóink ösztönösen is, tudatosan is minél helyesebben írjanak. E végett — még a nyelvtankönyvek anyaga mellett is — jó hasznát vennék iratásra alkalmas szövegeknek, meg talpraesett, trefás emlékeztető szabályoknak. Az előbbieket tollbamondáskor vagy otthoni másoltatáskor fokozná a mechanikus biztosságot; az utóbbiak pedig — bár sokszor gyermekesnek látszanak, mint ez is: a *hall* szót két l-lel írjuk, mert két fülünk van — a tapasztalat szerint rendkívül megkönnyítének, hogy növendékeink tudatosan ellenőrizzék saját írásukat. Kökény Kalauz-a mindkét szempontból eléggé gazdag könyv, s még ahol nem követnők, ott is gondolatébresztő olvasmány.

A Kalauz elsősorban azoknak készült, „akik hat-nyolc évig jártak iskolába, helyesírási tudásuk azonban mégis fogyatékos”; néhány megjegyzés arra vall, hogy a szerző pontosabban főként a gépíróknak szánta. Az ő igényeikhez mérten fűzi egy-egy szóhoz vagy idézethez a helyesírási tudnivalók apró egységeit. Ime egy példa: „*Csat*. Néha csattan ugyan a *csat*, mégsem írhatjuk két t-vel, mert a *csat* szó nem a *csattan* igével, hanem a *csatol*, *csatlakozik* igékkel tart szoros rokonságot...” Persze a nyelvtani tudatosításnak ez a játékos módja nem egyszer felszínes marad, s ezért az

sem kárpótol, hogy néhány pont csupán nyelvtani fogalmakat magyaráz, pl. az alanyt, az állítmányt, az igét. Módszere t. i. nem következetes: a jelzőt pl., melynek — a vesszők miatt — helyesírási tanulsága is volna, nem találom; a főnévnel sincs szó a tulajdonnévről és írásáról. A könyv egyébként az említett kis helyesírási magyarázatokat is az egyik példaszó vagy az idézet első szava szerint sorolja ábécérendbe. Így pl. az összetett szavak elválasztását az *f* betűben tárgyalja, a *fel-ül—fe-lül* szópárnát; a felszólító mód egyes csoportjait a *gy* (az idézet „*Gyűjtsd a fillért, tartsd a pengőt!*“), a *h* („*Hass, alkoss, gyarapíts.*...“) stb. betűnél említi, de össze sehol sem foglalja. A Kalauz tehát gyakorlásra, tanulgatásra alkalmas; összefoglalásra, egyes kérdések tárgya szerint való kikeresésére azonban nem. Még azt sem látni, mennyire teljes: hiszen nem tudom pl., hogy az *oszt* vagy a *fest* típus vagy a *metisz* felszólító módjáról ír-e valamilyen más címszó alatt.

Az egyes pontok után — meg az elméleti rész végén — feladatok, gyakorlatok is vannak. Ezek részben a mi szempontunkból is figyelmet érdemelnek, azonban nincsenek mindig kapcsolatban a közvetlenül megelőző szakaszok anyagával, tehát nem céltudatosak.

A Kalauz általában az akadémiai helyesírást követi; sokszor utal is rá. (De pl. a *Báthory* szónál rosszul: ott a 106. § ban a *Báthori* írásmód szerepell) Megilletődve olvassuk Tájékoztató-ja végén, hogy a szerző a 2. kiadás elkészítésekor felhívta a nemrég elhunyt *Szinnyei József* szíves és részletes tanácsait is. Kívánjuk, hogy a Kalauz hasznosan szolgálja azt az ügyet, amelyet legtöbbünk néhai kedves professzora annyira a szívében viselt: az egységes magyar helyesírás terjesztését!

Dr. Techert József.

Orbán Dezső: Sióparti nyárfás. Egyetemi Nyomda, 1942. 368 l.

„Ábrázolni akartam a kisváros hangulatát, kezdve szürke unalmától — mely kívülálló körülmények adottsága — egészen a felemelő szépségig, mely, sajnos, láthatatlan az elfásultak előtt...“ Így jelöli meg regénye célját a szerző. Ezt az ábrázolást valóban megkapjuk a regényben, melynek eseményszálai Ferenczi Géza középiskolai tanár alakja köré fonódnak. (Tanár, mint regényhős!) Ferenczi nemcsak műveltebb a kisváros többi kaszinótágjánál, hanem azonfelül kitűnő gyakorlati érzékkel és ismeretekkel rendelkezik.

Ez a tanár, aki egy kissé valószerűtlenül kalandosan úgyszólván belepottyan a vidéki kisvárosba s ott megtelepszik, megbolygatja az intelligencia kijegecesedet, egyhangú életrendjét. Egymásután kerülnek vele kapcsolatba a jószándékú orvos, a pletykából és kiadott szobákból élő özvegy, a folyton végrehajtás előtt álló méltóságos úr és családja, az udvarlókat váltó szépasszony, félbemaradt kávéházi jogász Kiss Marcik, tekintetes véleményű kaszinótágok stb. stb., mindmegannyi pár vonással megrajzolt, de elevenül mozgó alak. A kissé idealizált hős mellett ők biztosítják a regény gördülékeny menetét, mindvégig lebilincselő, élvezetes esemény-sorozatát.

Orbán Dezső megmutatta, hogy közkedvelté lett ifjúsági könyvein túlmenően a felnőttek számára is van mondanivalója, gondolatokat, problémákat a. Írása mindvégig élvezetes — és magyar.

Dr. Benkő László.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Berg Pál: Az angol nyelvtanítás útja a magyar iskolában. Bp., 1943. — *P. Uzdóczy-Zadravetz István* (szerk.): A Magyar Szentföld évkönyve az 1943. évre. Bp. — *Meczner László:* Az iskolaorvosi feladatok és az egészség-tanítás technikája. Bp., 1943. — *Kiss Jenő:* Gimnáziumi nyilvános és magán-tanulók iskolai tájékoztatója. Bp., 1943. — *Écsy Ö. István:* Pálóczi Horváth Ádám Holmi-jának negyedik darabja. Csurgó, 1942. — *Sárkány József:* Cegléd az irodalomban. Cegléd, 1943.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Eddig megjelent:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a neveléslektanba.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. ny. r. tanár. 144 l. Elfogyott.
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történettanítás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Elfogyott.
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Elfogyott.
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczya Alajos egyet. m.-tanár. 111. l. Elfogyott.
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája sorra kerül. Egyesületünk tagjai az egyes köteteket **50%-os**, a 8.-at, a mennyiségtani szedés drágasága miatt, **25%-os engedménnyel** kapják s a pénz beküldésével csekklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

TAGDÍJBEFIZETÉSEK 1943. MÁJUS 1-TŐL MÁJUS 31-IG.

1943/44. tanévre, à 6 P: Arató Amália., Brüll Emánuel, Hegyi Tibor, Hettesheimer Ernő, Jakabffyné Gerő Brigitta, Kún Sándor, Mester István, Nagy Jenő, P. Tóth József, Törös László, Végh József.

1943/44. tanévre, à 4 P: Vécsey Zoltán.

1942/43. tanévre, à 6 P: Ambrus Ilona, Antal Erzsébet, Balás Géza, Balázs János, Balogh László, P. Balogh Sándor, Barabás Sarolta, Barthalis József, Bánóczy Endre, Bárdos Rezső, Vitéz Bátoriné Törekly Ella, Behányi Eszter, Bereczky Tibor, Berwaldszky Edit, Biró Izabella, Biró Sándor, Bodnár Lajos, Bodrogi János, Bóka Papp Mária, Boksay József, Böhm Gyula, Busákné Rácz Mária, Corradi Gyuláné, Csapkay Sándor, Csutoros Sándorné, Dobos Ferenc, Dobránszky Sándor, Donászy Ferencné, Duzs Gergely, Ember Ernő, Fazekas Katalin, Fehér Géza, Ferencz Ferenc, Fodor Erzsébet, Foglárné Tombor Ilona, Frey Gabriella, Frick József, Fritzné Péterfi Mária, Gaál Sándor, Garda Samu, Geiger Edit, Gönczi László, Györffy Dezső, Györffy Katalin, Hajdu János, Hajós Jenő, Háczky Kálmáné, Hencz István, Hetey Dániel, Hoffer András, Horkay László, Hortiné Muntyán Ilona, Horvay Béla, Horvay Róbert, Horváth Gizella, Horváth Károly, Horváthy Dezső, Igmándy József, Jancsó Béla, Jánossy Sándor, Jóvér Antal, Juhász Géza, Juth Béla, Karsa Tamás, Kálmán Béla, Kecskés István, Kenyeresné Főzmayer Etelka, Kereszty Jenő, Kirner Dezső, Kiss Miklós, Kiss Teréz, Kmetyi Ferenc, Konz Rudolf, Koppányi Mária, Koritsánszkyne Kubás Aranka, Kovács Ferenc, Kovács Lajos (Debrecen), Kovács Lajos (Hajdúnánás), Kovács Zoltán (Jászapáti), Kovács Zoltán (Kolozsvár), Kováts Gyula, Kováts Miklós, Kreszta Teréz, Krudy Mária, Kún Ágota, László Géza, Lőrincz Jenő, Lőrinczi Ferenc, Magi Ferenc, Magi Lajos, Major József, Maróthy Ferenc, Messik Béla, Mester István, Mészáros Margit, vitéz Mihóczy Rezső, Miklós Viktor, Mohácsy Endre, Molnár Zoltán, Mosonyi Edit, Nagy Ferenc, K. Nagy

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLET
1943. évi október hó 23-án, szombaton délelőtt $\frac{1}{4}$ 12 órakor tartja

LXXVII. RENDES KÖZGYŰLÉSÉT

Győrött, a szabad királyi város 200-ik jubileumi évében, a városháza
közgyűlési termében.

Erre az Egyesület tagjait tisztelettel meghívja

Budapesten, 1943. évi szeptember hó 23-án

az Elnökség.

TÁRGYSOROZAT:

1. Bernolák Kálmán elnöki megnyitója,
2. Ujvári Pál főtitkári jelentése.
3. Dr. Szabady Béla előadása: Győr, az iskolaváros.
4. Tisztviselői jelentések.
5. Számvizsgáló-bizottság választása.
6. Indítványok.

Indulás BUDAPESTRÓL, a Keleti pályaudvarról, a jelenlegi menetrend szerint 6 óra 30 perccor, személyvonattal. Erkezés Győrbe 10 óra 6 perccor. Ünnepi fogadtatás. Fél 11 órakor *választmányi ülés* a városháza kis üléstermében. $\frac{1}{4}$ 12 órakor *közgyűlés*. A közgyűlés után a *Hősök emlékművének megkoszorúzása*. Beszédet mond: *Róder Pál*, a Budapesti Kör elnöke. $\frac{1}{2}$ 14 órakor *ebéd* a Kioszk éttermében. (Teríték: 3 P 60 f.) Utána $\frac{1}{2}$ 16 órakor a *város főbb nevezetességeinek megtekintése* (Erzsébet-tér, Kisfaludy-szobor, Karmeliták temploma, Püspökvár, Székesegyház, Frigyláda-szobor, Bátya-utca, Duna-kapu, Széchenyi-tér, Kolonich-oszlop, Régi városháza, Benecs-templom, Baross-út). *Indulás* Budapestre 18 óra 25 perccor személyvonattal. Erkezés Budapestre a Keleti pályaudvarra 21 óra 55 p.-kor.

Október 24-én, vasárnap — elegendő számú jelentkező esetén. — egézsnapos *kirándulás* Pannonhalmára.

Ebéd- és lakásigényléseket, valamint a társas kiránduláson való részvételt legkésőbb 1943. október 16-ig *Ferenc Ferenc*, a Győri Tanári Kör elnökénél (Győr, Kálóczy-tér 17. sz.) kell bejelenteni.

A nemzetiségi kérdés és a gimnázium.¹

Az Európa sorsáért jelenleg dúló ádáz küzdelem megindulásakor hazánk előtt ismét megnyílt évezredek hivatásának Trianonnal becsapott kapuja. Újra ráléptünk arra az útra, mely a Kárpát-medencében élő nemzetiségek összefogását a magyarság feladatává teszi. Biztosnak látszik, hogy az alakuló új Európa végleg elhatalmolja a századforduló Európájának liberális-materialista szellemét. Ennek tökéletes esődjéből csak a most érlelődő szociális, közösségi eszményektől fűtött idealizmus tudja felépíteni a jövő időálló alapjait.

Vajjon láthatunk-e már valamit a holnapután Magyarországnak körvonalaiából? Ezeréves történetünkben merítjük azt a szilárd meggyőződésünket, hogy a Kárpát-medence páratlan földrajzi, gazdasági és művelődési egysége, minden időleges megbontási kísérleten diadalmaskodva, újraéled és hogy a magyarságnak lesz hivatása az itt élő soknyelvű lakosság békés együttélésének irányítása. Ennek szerenés megoldása főproblémája a jövő Magyarországnak. Erre kell felkészülnünk, okulva a múlt tanulságain.

A problémakör megoldásának előfeltétele: tiszta kép alkotása a nemzetiségi kérdésben. Ennek keresésében három útmutatóhoz fordulhatunk:

1. történelmünkhöz, s itt főként „a legnagyobb magyar“ tanításaihoz;
2. azokhoz, akik Trianonban elszakított testvéreinknek vezéreivé nőttek ki az idegen elnyomás alatt; végül.
3. nemzetiségi politikánk mai hivatalos irányítóihoz.

Mindhárman bámulatosan egyértelmű útbaigazítást adnak a probléma megoldása tekintetében. A tőlük nyert válaszok alapján óhajtok rávilágítani a nemzetiségi kérdésnek szerintem is egyedül járható útjára s rámutatni röviden a gimnázium feladatára a nemzetiségi kérdésben.

Mint minden sorsproblémánkban, a nemzetiségi kérdésben sem szabad letérnünk a történelmi alkotmányunkban gyökeredző elvi alapokról. Nem kellett elhagynunk a történelmi alapot akkor sem — amint erre Mikó Imre erdélyi képviselő legutóbbi nagy beszédében rámutatott — „amikor a párizskörnyéki kisebbségi és békeszerződések arra kötelezték az államokat, hogy kisebbségvédelmi kötelezettségeiket az alkotmányba beikkelyezzék. A nemzetiségek elnyomása miatt elmarasztalt Magyarországon erre nem volt szükség, mert 50 évvel azelőtt az 1868. évi 44. t.-e. a nemzetiségek polgári és politikai jogait *sokkal szabatosabb formában és tágabb értelemben a magyar alkotmány szerves részévé tette*“.

Nemzetiségi politikánknak mai hivatalos irányítója, Pataky Tibor dr. államtitkár ennek az elvi alapnak jogi formáját így fogalmazta meg: „A nemzetiségekhez tartozók, mint a politikai magyar nemzet tagjai, jogilag is tényleg egyenlőjogú polgárai a magyar államnak, ugyanolyan szabadságjogok élvezői, mint a magyarság tagjai.“

¹ Az OKTE Budapesti Körében elhangzott előadás foglalata.

Ez volt Széchenyi nemzetiségi politikájának alapja is. A megoldást, a Kelet Népében, a nyelvkérdésből kiindulva, így fogalmazta meg: „Beszéljen kiki tótul, németül, oláhul, görögül, latinul, franciául, sőt sanscrit nyelven bár házi körében, mint kiki leginkább győzi szusszal. Ezen gyönyörű engedményekért folyjon viszont mindaz kirekesztőleg magyar nyelven, mi a nyilvános élet körébe vág.“ Aztán hozzáteszi: „Hogy pedig legyen is ok magyarul beszélni és azt nem erőltetve, de szívesen cselekedhesse sok, és ekkép minden velő, minden kebel, egy nagy nemzeti érdekre forr-hasson egybe: ám terjesztessék Hunnia határai közt a magyar alkotmánynak áldása mindenkire úgy, hogy a legkisebb se legyen abbul kizárva.“

Ide céloz néhai Teleki Pál gróf is klasszikus tömörséggel: „A mi nemzetfogalmunk nem a nyelv-nemzetfogalom, hanem a nemzettestnek fogalma, azok együttesének fogalma, akik a nemzet feladatát átérzik és vállalják, egészen mindegy, hogy milyen nyelven.“

Természetes azonban, hogy a nemzetiségi jogok érvényesülése nem járhat a magyar állam egységének megbontásával, nem történhetik az állami főhatalomnak elparecellázásával, elatomizálásával.

Kormányzó urunk szózata a kolozsvári ünnepélyes bevonulás alkalmával csakúgy, mint akkori kormányelnökünknek, Teleki Pál grófnak ismételt megnyilatkozásai e kérdésben hivatalos és egyedül helyes nemzetiségpolitikánkat minden kétséget kizáróan meghatározták.

Ennek értelmében — s ezt a nemzetiségi problémának felmerülésekor a gimnáziumban is hangsúlyoznunk kell — erőszakos magyarosítással nem érünk célt, mint ahogy nem értek el a csehek, oláhok, szerbek még oly erőszakos eszközei sem velünk szemben s ahogy esődöt mondott a tisztán hatalmi eszközökkel dolgozó nemzetiségi politika mindenütt és mindenkor. Ez a módszer nem eredményezhet jó hatást, mert mindenütt s mindenkor csak visszahatást kelt.

Ha azt akarjuk, hogy nemzetiségeink belássák, hogy a Kárpátok medencéjében sorsközösség képesolja őket magyar testvéreikhez, meg kell őket győzni arról, hogy ez a haza minden fiának különbség nélkül módot nyújt nyelve és sajátos műveltsége ápolására. Ha ezt a haza minden fajú és nyelvű fiának biztosítja, akkor elvárhatja mindeniktől, hogy életét is áldozza azért a földért, mely legszentebb, legféltettebb kincsét: anyanyelvét tiszteletben tartja s védelmében részesíti.

Már Széchenyi is nagyon jól tudta, s Mikó Imre is hangoztatja: „Társadalmunk nemzetiségi szemléletének egyik főhibája az, hogy ezt a kérdést az érzelem és nem az értelem szempontjából vizsgálja. Éppen ezért csak a felszínen mozgó tüneteket látja és nem hatol be az okok és okozatok összefüggéseinek mélyebb rétegébe.“

Általában, Széchenyi szemével kell a nemzetiségi kérdést tekintenünk, mert hiszem, hogy igaz Joó Tibor szép mondása: „Annyit érő magyar valaki, amennyi Széchenyi szelleméből él benne. Mert ő a mérték.“

Ma, amikor a hivatalos magyar politika teljesen Széchenyi nemzetiségi politikájának síkján áll, vésse szívébe minden magyar ember ebben a kérdésben egy a 20 éves oláh megszállást átszenvedett erdélyi képviselőnknek a közigazgatás és a közoktatásügy helyi közegeihez címzett szavait: „Ne akarjon senki sem nagyobb magyar lenni, mint a magyar királyi belügy- és kultuszminiszter urak... A magyar nemzetiségi politika csak egy lehet, az, amit a mindenkori kormány a szükséges helyzetkép és a szükségesség adatok birtokában elrendel.“ Majd így folytatja: „A vallási és nyelvhasználati jog az a terület, ahol a nemzetiségeknek engedményeket lehet tenni... Önámítás azt hinni, hogy a név- és vallás-változtatás elég ahhoz, hogy valaki magyarrá váljék és kicsinyhitűség azt gondolni, hogy a magyarságot csak a nemzetiségek renegátjaival lehet megerősíteni. A természetes asszimiláció a magyarság javára — sőt kárára is — hazánkban ezer év óta folyik. Ennek alapja azonban sohasem az erőszak volt, hanem az a természetes gravitációs erő, ami az ország idegenajkú lakóit a magyarság társadalmi helyzete, magas kultúrája, okos gazdálkodása és józan államvezetésének irányába vonzotta.“

Mikó már idézett művében rámutat arra is, hogy a nemzeti-ségi kérdés helyes kezelésének elengedhetetlen feltétele e nyelvek megtanulása a magyar fiatalság részéről.

„Hogy akarjuk megnyerni idegenajkú testvéreinket az újjáépülő magyar állam gondolatának — mondja meggyőzően Pataky Tibor is —, ha nyelvüket nem értjük?... Hogyan akarjuk legyűrni, kiirtani az esetleges veszélyes törekvéseket, ha nem ismerjük egészen tökéletesen az illető nemzetiségek nyelvét?“

Az ebből eredő tájékozatlanság ringatta a háború előtti nemzedéket abba a boldog, de szerencsétlen illúzióba, amiről Alföldy professzor panaszkodik. Megállapítja, hogy „a mi közvéleményünk magyarja, aki saját szemével látta, hogy a románság terjeszkedése milyen frisskeletű és viszont sokszor családjá multjából tudta, hogy mennyivel régebb gyökérszetű a magyarság Erdély földjén, képtelen volt még egy emberöltő előtt elhinni, hogy a külföld valóban másképp foghatja fel ezt a dolgot, mint ő, s e mellett — a mélyeséges béke biztonságérzetében — nem is sokat törődött az egésszel.“ (Mályusz, Erdély és népei, 8. l.)

Nemzetiségeink megnyerésének nyelvi módját egy nyári élményem is igazolja. A visszatért Felvidék egy vegyesnemzetiségű járásának főszolgabíróját kísértem községellenőrző körútján. Az egyik szlováknyelvű község hirhedt volt sovinizmustól fűtött magyargyűlöletéről. A főbíró szlovákul beszélt az odavalókkal, s az eredmény rövid esztendő után az volt, hogy a még nemrég pánszláv érzelmű községi bíró a szlovák megszólításra magyarul felelt s magyarul fűzte tovább a barátságos beszélgetés fonálát.

Ezen a téren az iskolának, s főleg a gimnáziumnak fontos feladatot kell a jövőben magára vállalnia, és megvalósításának módját külön behatóan mérlegelnie.

A nemzetiségi problémának még egy nem kevésbé fontos mozzanatára kell rámutatni, s ez: a magyar magasabbrendűség kérdése. Erre nézve találóan emeli ki Makkai Sándor: „A magyarságnak, természetesen a lehetőségek birtokában, vállalnia kell a minőség próbáját és küzdelmét, mert a magyarság nem pusztá

jogcím az állások és javak birtoklására, hanem a jobb minőség, a különb arravalóság és felkészültség kötelezettsége is.“ (Láthatár, X. évf. 10. sz. 228. l.)

Így előttünk áll a gimnázium feladata is a nemzetiségi kérdés helyes és egységes megítélésére való nevelésben. Meggyőződésünk, hogy ebben a kérdésben is, mint a társadalmi problémákban és általában világnézetünk kialakításában, sok fordul meg a nevelésben. Ezt az átalakító nevelést elvégezte kisebbségi sorsba döntött elszakított véreinken az élet iskolája. E nemzetnevelő munkában mostmár azonban az iskolának kell előljárnia, kiváltképpen pedig a közéletünk jövőendő irányítóinak nevelésére hivatott gimnáziumnak.

Közoktatásunk legfőbb irányítói és őrei a nemzetnevelést tettek oktatásügyünk központi tengelyévé. Ezzel elsősorban ránk, tanárookra bízta az új magyar közszellem kialakításának felelős feladatát. Joggal tarthatjuk elsősorban hozzánk, a gimnáziumi tanári rendhez címzettnek dr. Kósa Kálmánnak nemzetiségi politikánkra vonatkozó követelményét: „Az egyetemes nemzetnek ezt az egyik legegésőbb problémáját megoldani csak akkor lehet, ha a kormány nemzetiségi politikája mögött a nemzeti közvélemény egységes ereje áll, ha ennek a nemzetnek minden tagja fenntartás nélkül támogatja és elősegíti az arra illetékes tényezők által meghatározott nemzetiségi politikának a gyakorlati életben való maradéktalan érvényesülését.“

Fichte egyetemi szónoklatai lángralobbantották a német újjászületési vágynak a napoleoní uralom zsarnokságától elfojtott tüzét. De a győzelmet a német Schulmeisterek nyerték meg. Nálunk kétségtelenül egyetemünkről, ennek magyar történeti tanszékeiről indult meg a kezdeményező irányítás a nemzetiségi kérdés helyes megvilágítására és megítélésére. De hatásában ez az irányítás mindaddig nem lesz maradandó, míg gimnáziumi nevelésünkben nélkülözi a megfelelő alapvetést. Ha nem már a középiskolában értetjük meg a szentistváni Magyarország gondolatának lényegét, a magyarság hivatását a Kárpátok medencéjének nem „egynyelvű és egyszokású“ birodalmában, akkor egyetemi katedráinkról hiába indulnak ki a tudomány és kritika legszigorúbb mértékének próbáját megálló tanítások.

Már a gimnáziumban kell ezt a kérdést elmélyítenünk minden vonatkozásában, itt kell már kialakítani azt az egységes állásfoglalást, amely oly fontos nemzeti jövőnk szempontjából, amelyre tehát a jövő nemzedékek irányítására hivatott tanítványainknak legfőbb szükségük lesz.

Az új tanterv a nemzetiségek történetének erősebb kidomborítására az eddiginél jóval több lehetőséget nyújt a történelmi órákon. De a föld- és néprajz, a magyar nyelv és irodalom, az egyháztörténet, a honvédelem és a levonteképzés, az osztályfőnöki óra, a filmoktatás, az önképzőkör, a cserkészlet is nemzetünk e sorsdöntő kérdésének szolgálatába állítható, hogy így a helyes állásfoglalás kialakítására a gimnázium minden erejével összefogjon.

Mert mint Kós Károly mondja: „Az imádkozás ideje eltelt. És el az átkozódásé is. Az álmodozásnak is vége és a sírásnak is... Fölbredtünk, látni akarunk tisztán. Szembe akarunk nézni az

élettel, tisztában akarunk lenni helyzetünkkel. Ösmerni akarjuk magunkat. Számba kell venni erőnket, szerveznünk kell a munkát, tudnunk kell a célt, amit el akarunk érni.“ (Mályusz, i. h. 226. l.)

Ennek az öntudatos munkának megalapozásában a gimnáziumok tanárainak fontos szerepük van. Ha összefogunk az egységes állásfoglalás megteremtésére, a szentistváni Magyarország újabb ezer évét megalapozó döntő ütközet megnyeréséhez mi magyar gimnáziumi tanárok is jelentős mértékben hozzájárultunk

Dr. Taborsky Ottó.

FIGYELŐ.

Kézi pergőképek a mennyiségtan tanításában.

A következő sorokban egy eddig ismeretlen tanítási segéd-
eszközt ismertetünk. Ezt annak felismerése hívta életre, hogy a
mennyiségtan tanárának a mozgás érzetét és szemléletét minden
lehető módon fel lehet és fel kell használnia, ha tanítását színessé,
elevenné, vonzóvá és így eredményessé akarja tenni. Az sem éppen
lehetetlen, sőt valószínű, hogy az itt leírt szemléltető segédeszközt
másszakos kartársak is fel tudják használni tantárgyuk tanításá-
ban, ezért az ő figyelmüket is szeretnők arra felhívni.

A mozgás felhasználhatóságának felismerése egyáltalán nem
új dolog és a kézi pergőképek lehetőségével tulajdonképpen csak
más úton és más eszközzel kíván kielégíteni egy már meglévő és
régén érzett szükségletet. Hiszen — hogy régebbi dolgokra ne hi-
vatkozzunk —, a közelmúltban ez hozta létre a matematikai oktató-
filmet. E kezdeményezést — ezelőtt három évvel — nem fogadta
nagy megértés,¹ aminék okát abban kell keresnünk, hogy a film
olyan új és szokatlan szemléleti formát jelent számunkra, amihez
nem voltunk és voltaképpen ma sem vagyunk hozzászokva. „A gon-
dolat túléli a kezdeti nehézségeket és amennyiben meglévő kíván-
ság, vagy szükséglet kielégítésére irányul, követeli a megvalósí-
tást.“ Ezt írtam többek között első filmtanulmányomban és a fej-
lemények igazolták ezt a megállapítást. Az Oktatófilm Kirendelt-
ség legutóbbi (1942. aug.) filmjegyzékében megjelent az első mate-
matikai oktatófilm és tudomásunk szerint más — kivitelezésre már
elfogadott — filmtervezetek is várják a megvalósítást, amit azon-
ban pillanatnyilag a nyersanyaghiány késleltet.

A film és a pergőkép egy töről fakadó hajtás, nem idegenek
egymástól, nem is versenytársak. Nem dolgoznak egymás ellen,
hanem bizonyos vonatkozásokban kiegészítik egymást és megfele-
lően alkalmazva egymás hatását kölcsönösen elősegítik és fokozzák.

Semmi sem új a nap alatt. Amikor tanításunkban kézi pergő-
képeket használunk, nem teszünk mást, mint új területen alkal-
mazunk olyasvalamit, ami már régen ismeretes volt. Emlékezünk

¹ L. erre nézve *Barthalis József, Bukovszky Ferenc, Hollós Sándor és Pócze Sára* cikkeit az Oktatófilm Közleményei három utóbbi (1940—43.) évfolyamában.

még egy közkedvelt gyerekjátékra, amely abból áll, hogy kisebb terjedelmű mozgásról készített pillanatképek vannak összefűzve 10–20 lapos kis füzetben: pl. amint valaki kalapot emel. Az ilyen pergőfüzet nemcsak a gyermekek játékszeré. Németországban „Filmblock“ névvel forgalomba hoztak olyan kis füzetkéket, amelyeknek lapjain vezető politikai személyiségek egy-egy jellemző mozdulatát, üdvözlési módját rögzítették meg pillanatképekben. Ezeket a füzeteket ujjaink között lepergetve, a folyamatos mozgást látjuk, minthogy a gyorsan váltakozó pillanatképek utóhatás következtében szemünk előtt összefolynak.

Hogy ez a már rég ismert kis pergőfüzet nem játék csupán, hanem eredményesen használható komoly tanítási segédeszköz, azt akkor láttam meg, amikor *Jeges Károly* tanítóképzőintézeti tanár kartársam megmutatta nekem azt a pergőfüzetet, amelyet a gőzgép működéséről rajzolt. Ez a füzet igen eleven hatással volt rám, akarva-akaratlan gondot foglalkoztat a pergőképek alkalmazásának kérdésével. Szemléltetés és rajzolás hamarosan azt a meggyőződést érlelte meg bennem, hogy a pergőképeket nagy haszonnal lehet alkalmazni a mennyiségtan tanításában is.

Az eddigi tapasztalat igazolta ezt a meggyőződést. Több olyan matematikai tételt rajzoltam meg pergőképeken egy-egy füzetben, amelyekben mozgás van, vagy amelyekbe mozgás vihető bele. *Bolyai* 100 évvel ezelőtt, de ma is változatlanul érvényes megállapítását idézem: „ha a mozgást megengedjük, a geometria élénkebbé, könnyebbé és érthetőbbé válik.“ Ezzel a jellegével indult el útjára három évvel ezelőtt a matematikai film is.

Ezeket a pergőképeket azonban nem lehet eléggé hűven leírni, sem leírás után elképzelni, ezeket látni kell! Ezért egy példán megkíséreltem bemutatni, hogyan készül és mit ábrázol egy ilyen pergőfüzet. Es arra kérem szíves olvasót, ne röstellje a fáradságot, készítse el a leírt pergőfüzetet. Bizonyos vagyok benne, hogy az első füzetet hamarosan sok más fogja követni.

Igen egyszerű példát választok: Thales ismert tételének szemléltetését. Egy bizonyos AB távolság mint átmérő fölé félkört rajzolunk; ennek középpontja O , egy tetszőleges kerületi pontja C . Az ABC pontok derékszögű háromszöget határoznak meg, akárhol vesszük is fel C -t a félkörön. Ezt kell bemutatni. Egyformára vágott kartonlapokat veszünk, kb. 20 darabot és mindegyikre rárajzoljuk a félkört, gondosan ügyelve arra, hogy azok pontosan egymás fölé kerüljenek. (Az egymásra illesztett lapokon át lehet szűrni az A , O , B pontokat.) Most vesszük az egyes lapokat és mindegyikre rárajzoljuk az ABC háromszöget, de úgy, hogy a C pont mindegyik lapon egy kissé elmozdult előző helyzetéhez képest, mondjuk B -től A felé. Úgy tekinthetjük a dolgot, hogy a C pont a jelzett irányban befutja a félkört és mi erről a mozgásról veszünk fel pillanatképeket. Célszerű a változó háromszöget élénk (piros) színnel megfesteni és megfelelő feltűnő jellel ellátni a C -nél fekvő szöveget. Ehhez az AC és BC húrokat a C ponton túl kissé meghosszabbítjuk. Ha most az így elkészített kartonlapokat egymásra illesztve összefűzzük és kezünkben lepergetjük, érdekes jelenet elevenedik meg a szemünk előtt folytonos mozgásban. A félkör C pontja B -ből elindulva befutja a félkört, eközben maga után húzza az AC és BC húrokat, valamint az ABC háromszöget.

Ezek mind szembetűnően változnak, de eközben változatlan marad a C -nél fekvő szög. És éppen ez a megkapó, amint látjuk a folytonos változás közben az állandóságot.

A matematikus azonban nem elégszik meg azzal, hogy valamit lát, hanem bizonyítást igényel. Egyszerű, közvetlen, a középponti és a kerületi szögek összefüggésétől független bizonyítást könnyen adhatunk a következőképen. Meghúzzuk az OC sugarat, amivel két egyenlőszárú háromszöget kaptunk: az AOC és COB háromszögeket, melyeknek alapjai AC , illetve BC . Tudjuk, hogy az alapon fekvő szögek egyenlők, jelöljük ezeket az AOC háromszögben α -val, a másik háromszögben pedig β -val. Így az eredeti ABC háromszög szögei: A -nál α , B -nél β és C -nél $\alpha + \beta$. De a háromszög szögeinek összege 180 fok. Felírva ezt képletben, 2 -vel való osztás után az $\alpha + \beta = 90^\circ$ összefüggéshez jutunk, amivel meg is kaptuk a kívánt bizonyítást. Ha ezt a bizonyítást egy lapra ráírva hozzáfűzzük a rajzos lapokhoz, ezzel elkészítettük a pergőfüzetet.

Ez a pergőfüzet egyszerűsége, közvetlensége és könnyűsége mellett még többet is ad, mint amilyen célra készült. Közvetlenül megmutatja, mi lesz a helyzet a határesetekben. Amikor a C pont pl. A -val esik egybe, eltűnik a háromszög, csak a C -nél volt derékszög marad meg, aminek szárai most az átmérő és a körérintő. Így megkaptuk azt a tételt is, hogy a körérintő merőleges a sugárra (átmérőre).

Néhány gyakorlásra szánt próba után egy ilyen füzet előállítása csupán néhány órába kerül. A munka nem nehéz, szórakoztató, úgyhogy a diákok is szívesen megcsinálják. Pár fillér költséggel és néhány órai munkával komoly tanítási segédeszközt lehet így előállítani addig is, míg ilyen pergőfüzeteket készen nem lehet kapni. A füzetkészítésnek vannak apróbb technikai fogásai, amelyeket gyakorlat közben lehet elsajátítani, itt csak két apróságot említek meg. 1. Körülbelül levelezőlap alakú és nagyságú kartonlapokat használjunk, a lapoknak csak az egyik oldalára, annak is a jobbkez felől eső külső felére rajzoljunk (pergetésnél a lap belső fele nem látszik). 2. Fűzés előtt a lapokat kissé eltoljuk egymás fölött úgy, hogy a lapszélek fölfelé és balfelé kb. $\frac{1}{2}$ mm-rel tolódnak el egymástól. Fűzés után a füzet alsó, felső és bal szélét levágatjuk. Az így készített füzet jobban pereg, mint ha a jobb széle is egyformára volna levágva.

Igen különböző témákat lehet így megrajzolni, eddig kb. 30 olyat állítottam össze a gimnáziumi anyagból, amelyeknek pergő megjelenítése lehetséges és szükséges. Vannak köztük egyszerűbb és könnyebben megrajzolható tételek, mint az említett; de vannak nehezebbek is. Az ilyen feldolgozásra alkalmas témák számát nem lehet elhatárolni, ez a szám a kérdéssel való (főleg gyakorlati) foglalkozás közben egyre növekszik. Csaknem minden megrajzolt tételből két új sarjadzik ki. A pergőképek hatótávolsága olyan mértékben növekszik, amilyen mértékben hozzászokunk ehhez a szemléleti formához. Különösen alkalmas ez az ábrázolási mód a függvényyszerű kapcsolatok megelevenítésére, a „funkcionális szemlélet” fejlesztésére, de algebrai tételeket is megjeleníthetünk vele. Nagyon hálásak a különböző területátalakítással dolgozó bizonyítások, mint pl. Pythagoras tételének ilyen természetű bizonyításai, síkidomok területképletei stb.

Mindannyian tudjuk, hogy milyen nehéz a tanulókkal olyan változásokat elképzeltetni, amelyekben valamilyen mozgás van, ha azt a mozgást nem mutatjuk meg. És hogy az ilyen elképzelés a legtöbb esetben mennyire szegényes, sőt sok esetben téves is, azt csaknem mindenki saját magán tapasztalhatja, ha egy ilyen mozgásos jelenetet elképzel és aztán megrajzolja és lepergeti. A valószínű mozgás szemlélése lenyűgöző hatással van a szemlélőre még akkor is, ha elképzelése helyes volt. Ellenkező esetben pedig éppen a pergőképek szemlélete tereli helyes irányba az erőtlen képzelőtehetséget. Nagyon sok szellemi erőfeszítést lehet így megtakarítani, ennek következtében a pergőképek alkalmazása azok eredeti célja mellett a túlterhelés enyhítésének is hathatós segédeszköze.

A film nagyobb szabású feladatok megoldására képes, mint a pergőkép, de nehezebben készül, költségesebb, körülményesebben szerezhető meg, nem áll mindig rendelkezésre és akkor sem mindenki számára. A pergőkép kisebb teljesítőképességű, de viszont olyan előnyei vannak, amelyekben a filmet messze fölülmúlja. A pergőkép olcsó, könnyen előállítható, mindenki megcsinálhatja, vagy megszerezheti és akkor, annyiszor és olyan sebességgel pergeti le, amikor, ahányszor és amilyen sebesen akarja. Olyasféle ennek a két szemléltető-eszköznek egymáshoz való viszonya, mint az óceánjáró hajóé a kikötők kis motoros hajóihoz. Az óceánjáró nagyobb feladatokat hajt végre, de nem mindenki számára hozzáférhető, nem jön egészen közel a parthoz, attól bizonyos távolságban horgonyoz. A hajó rakományát és utasait kis részletekben a motorosok hozzák ki a partra, azok teszik a hajórakományt hozzáférhetővé. A hajók sem versenyeznek egymással, hanem egymás munkáját egészítik ki ugyanúgy, mint a film és a kézi pergőkép. A pergőkép a szó szoros értelmében a kezünkben van, a lassú, vagy gyors pergetés mellett bármelyik mozzanatnál meg is állíthatjuk, ha valamit részletesen meg akarunk nézni. Óriási előnye, hogy a vele való szórakoztató foglalkozás nemesak a matematikai ismereteket, hanem a filmszerű látást is fejleszti és így egyéb feladatainak maradéktalan teljesítése mellett előiskolája lehet a mennyiség-tani filmek igazi megértésének.

Köszeg.

Dr. Bukovszky Ferenc.

EGYESÜLETI ÉLET.

A Debreceni Kör felolvasóülése.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Debreceni Köre folyó évi május 22-én a Dóczy leánygimnázium tanácstermében felolvasóülést tartott. Az ülés a megjelent előkelő közönség, a magasszínvonalú előadás s az ezt követő ugyancsak tartalmas hozzászólások miatt egyike volt a legszebbeknek, melyek az utóbbi években a Körben lefolytak.

Dr. Jausz Béla tanügyi főtanácsos, a Kör elnöke szárnyaló elnöki megnyitóját a magyar katonaeszménynek szentelte. Rámutatott arra, hogy azok, akik a mult világháború aktív részesei voltak, sokszor figyelték meg keserű rezignációval az elesett bajtársak tiszteletének sokszor már üres formassággá válását. Egy véresen fájdalmas, az egész világot felforgató újabb háborúnak kellett elkövetkeznie, hogy a mindenkit közletről megragadó

élmény erejével álljon újból társadalmunk előtt az életét áldozó hős. Lehet, sőt valószínű, hogy nem érkezünk el még a nemzetünk fennmaradásáért folyó helytállás legnagyobb próbájához. Épp ezért szükséges, hogy mi, akik mint köznevelők felelősek vagyunk a jövőendő nemzedék testi és lelki erejének formálásáért, nyílteszű, tetterős, a veszélyekben nem ingadozó jellemes magyar férfiakká neveljük az ifjúságot, magunk is megadván a tiszteletet azoknak, akik a legnagyobbat áldozták a közjóért: életüket. És ezek között is különös tisztelettel adózzunk e percben azoknak, akik a mi rendünknek tagjai voltak, tanárok és nevelők a legszentebb példaadással. Adózzunk néma felállással a halottak emlékének és köszöntsük gondolatban a küzdő harcosokat!

Az egyperces néma felállás után az egyesület céljairól beszélt az elnök. Azok a lépések, melyek a Tanáregyesületnek a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak márciusban átadott memorandumához vezettek, részben azokra a kezdeményezésekre is vezethetők vissza, amelyeket a Debreceni Kör indított meg már évekkel ezelőtt. Reméljük és várjuk a megnyugtató eredményt. A szellemi értékek ápolása különös gondoskodásunk tárgya. Előnké történt megválasztása óta a tagtársak tevékeny megzozdulására kevés alkalom nyílt. A kezdeményezést kezébe vette és felkérte dr. Kiss Árpád kartársunkat mai felolvasásának megtartására. A felolvasóületeken kívül azonban módot kívánunk nyújtani arra is, hogy mindazok a debreceni kartársak, akiknek értekezés vagy könyv formájában van mondanivalójuk a magyar pedagógusvilág számára, bekapcsolódhassanak a jövő évtől kezdve abba a könyvsorozatba, melyet a debreceni gyakorló gimnázium tanárai indítottak meg Debreceni Könyvek Pedagógiai Sorozata címen.

Kiss József tanker. kir. főigazgató a tanári rend összetartozásának kifejezésére ezüstserleget ajánlott fel, azzal, hogy évenként egyszer, a tanévnyitás napján tartandó közös tanári vacsorán ünnepi beszéd hangozzék el a tanárság időszerű kérdéseiről, célkitűzéseiről. A Kör hálás köszönettel fogadja az adományt, s kéri a főigazgató urat, hogy a serleget valamelyik kiváló debreceni pedagógus nevével nevezze el, s a serlegavató beszédet ő maga tartsa meg.

Foglalkozott a Kör az óradíjak felemelésének kérdésével is, s azt határozta, felkéri az országos elnökséget, tegyen lépéseket abban az irányban, hogy a kötelező órákon felül tartott órák díjazását az eddigi 2 pengőről megfelelően emeljék fel.

Kiss Árpád dr., a gyakorló gimnázium tanára tartotta meg ezután nagy érdeklődés közepette „Magyarság és magyarkodás” című előadását. Rámutatott arra, hogy az utóbbi évtizedben mind általánosabban tört fel a mély vágyakozás a magyar önismeret, s magatartásunknak ez alapon való átalakítása után. Nemzeti szerencsétlenségünk idején a közösségi lélek is mély sebet kapott, s folytonos válsághangulatban igyekeztünk ezt orvosolni. Van azonban ennek a lélekkeresésnek két nagy veszedelme: 1. homályos állítások öltöznek tudományos köntösbe; 2. e tisztázatlan és megfelelő bírálatnak alá nem vetett „tudomány” olyan magatartást követel meg, mely esetleg magát a magyarságot hamisítja meg. A magyarnak jelzett nevelés irodalmában és gyakorlatában számos torz vonás üti fel a fejét. Az előadó néhány megállapítást tett ezzel kapcsolatban bírálat tárgyává újabban megjelent pedagógiai munkákból és cikkekből. Arra a következtetésre jutott, hogy kétségtelenül vannak különbségek a magyar és a nem-magyar gyermek közt, de ennek megállapítására türelemre, sokszor ellenőrzött kutató munkára van még szükség. Nevelési és művelődéspolitikai szempontból egyaránt veszélyes az igazi magyarság helyett a magyarkodás.

Az előadást beható hozzászólások követték. Dr. Szondy György tanügyi főtanácsos szellemesen ítélte el a magyarkodó iskolát. Dr. Juhász Géza a magyar költők és írók munkáinak minél sürűbb olvasatásától várja az igazi és tudatos magyarság kifejlését. Dr. Kovács Máté középiskolai szakelőadó szerint is igazabb, mélyebb magyarságra kell törekednünk a magyar értékek keresésével. Dr. O. Nagy Gábor ref. gimn. tanár élesen

mutatott rá a külsőséges magyarkodók és az igazi, mély magyarságot keresők közötti különbségekre.

Dr. Jausz Béla elnök a Kör nevében megköszönte az értékes felolvasást, a hozzászólóknak pedig a magasszínvonalú vitát, s rámutatott az elhangzott kérdések alapos vizsgálatának szükségére.

Dr. Mester István titkár.

HÍREK.

Szinyei Merse Pál kultuszminiszter kitüntetése.

A Kormányzó Úr Ö Főméltósága a m. kir. miniszterelnök előterjesztésére Szinyei Merse Jenő császári és királyi kamarás, magyar királyi titkos tanácsos, vallás- és közoktatásügyi miniszternek a haza szolgálatában szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Magyar Érdemrend nagykeresztjét adományozta.

A gimnáziumi tanári rend igaz tisztelettel és örömmel üdvözli kultúrpolitikánk legfőbb irányítóját magas kitüntetése alkalmából és kívánja neki, hogy minél fokozottabb és minél gyümölcsözőbb munkásságot fejthessen ki a magyar közművelődés javára. Vegye további jóindulatú pártfogásába ennek a nagyfontosságú közügynek lelkes munkásait: a gimnáziumi tanárságot, mert a magyar iskola jósága és hatásossága kétségkívül elsősorban a magyar oktató személyén fordul meg.

A Budapesti Középiskolai Tanárképző Intézet elnökének és igazgatótanácsai tagjainak kinevezése. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1924:XXVII. t.-c. 2 §-a alapján az 1943—44. tanév tartamára a budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképző Intézet elnökévé dr. Kornis Gyula m. kir. t. t. államtitkár, egyetemi ny. r. tanárt, az igazgatótanács tagjaivá pedig dr. Dománovszky Sándor, dr. Huszti József, dr. Mauritz Béla, dr. Prohászka Lajos, dr. Rybár István, dr. Zsirai Miklós és dr. Yolland Artúr egyetemi ny. r. tanárt, valamint vitéz Fraknóy József tankerületi kir. főigazgatót és dr. Hajdu János c. igazgató, áll. gimn. r. tanárt kinevezte s egyúttal dr. Zsirai Miklós egyetemi ny. r. tanárt az elnökhelyettesi tennivalók ellátásával a mondott időre újból megbízta.

Kormányzói elismerés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy Kiss Istvánnak, a kegyestanítórend vezetése alatt álló szegedi városi római katolikus Dugonics András-gimnázium rendes tanárának nyugalombavonulása alkalmából a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

Egyetemi tanári kinevezések. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Módi Mihály egyetemi magántanárt, gyakorló gimnáziumi rendes tanárt a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán a klasszika-filológiai tanszékre egyetemi nyilvános rendes tanárrá, dr. Kerecsényi Dezső egyetemi magántanárt, gyakorló gimnáziumi rendes tanárt a deb-

receni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a magyar irodalomtörténeti tanszékre egyetemi nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezni méltóztatott.

Elölépés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Bényi Ferenc*, a hatvani állami gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott királyi katolikus gimnáziumi, *Fellner Ferenc* jászapáti királyi katolikus gimnáziumi, *Dóri Antal* dombóvári királyi katolikus gimnáziumi, *Papp Gyula*, a budapesti VIII. kerületi állami Zrínyi Miklós gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott királyi katolikus gimnáziumi, *Ádám János* miskolci királyi katolikus gimnáziumi, *Kis Kálmán*, a budapesti XIV. kerületi állami Szent István gimnáziumhoz és *Murányi Kálmán*, a debreceni állami gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott királyi katolikus gimnáziumi rendes tanárokat az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba 1943. évi július hó 1. napjától számított hatállyal előléptetni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Kosztolányi Gusztáv* budapesti I. kerületi állami Verbőczy István gimnáziumi, *Horváth Lajos* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott nagyváradai állami gimnáziumi, *dr. Koczab Frigyes* és *Vitéz Mátyás* budapesti IX. kerületi állami Fáy András gimnáziumi, *Temesvári Mária* budapesti XIV. kerületi állami Erzsébet Nőiskola leánygimnáziumi, *dr. Helle Ferenc* gimnáziumi igazgatói címmel felruházott, a budapesti Németbirodalmi Iskolához szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi, *Lemle Rezső* egri állami gimnáziumi, *Gács Béla* gyöngyösi állami gimnáziumi, *Kösch János*, a miskolci királyi katolikus gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott, *Haid Ferenc*, a budapesti tankerületi királyi főigazgatói hivatalhoz szolgálattételre beosztott, *Dobos László* szegedi állami leánygimnáziumi, *Derzsi Kovács Jenő* és *Zolnay Dezső* szentesi állami gimnáziumi, *Fáy Károly* budapesti VII. kerületi állami Madách Imre gimnáziumi, *Horváth József* soproni állami gimnáziumi, *Benke Andor* és *Jóbai János* ceglédi állami gimnáziumi, *Radványi László* budapesti II. kerületi állami Mátyás király gimnáziumi, *Szentkúti József* szombathelyi állami gimnáziumi, *dr. Szalay Gyula* igazgatói címmel felruházott, a budapesti II. kerületi királyi egyetemi katolikus gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi, *Simonkovich Imre* szegedi állami gimnáziumi, *Kiss István* szabadkai állami gimnáziumi és *Grigássy Mihály* egri állami gimnáziumi rendes tanárokat az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba 1943. évi július hó 1. napjától számított hatállyal előléptetni méltóztatott.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Fodor Béla* pécsi, *Turcsányi Erzsébet* Sváblégyi Iskolaszanatóriumhoz szolgálattételre beosztott, *Kalmár Mária* és *Bankó Sarolta* komáromi, *Baranya Éva* szabadkai, *Fóti Ferencné Schöll Mária* máramaroszigeti kegyestanítórendi gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott, *Tüski Margit* újverbászi, *dr. Pettendi Gizella* máramaroszigeti kegyestanítórendi gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott, *Dávid Zsigmondné Asztalos Vilma* kolozsvári állami román tanítási nyelvű, *Dabas (Dornbach) Erzsébet* és *Zsemlye Erzsébet* budapesti Gyermekekléktani Intézethez szolgálattételre beosztott, *Ferencz József* gyergyószentmiklósi, *Jancsó Gyula* és *Matyasovich Ferenc* szamosújvári állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Helyettesanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Domokos Mária* okl. középiskolai tanárt a szentgotthárdi iskolai jellegű újdögygyintézethez, *Porcs Sára* okl. középiskolai tanárt, *dr. Halász Előd* okl. középiskolai tanárt, *dr. Pados Pál* okl. középiskolai tanárt az újpesti állami gimnáziumhoz, *dr. Ember Ödön* okl. középiskolai tanárt a szekszárdi állami gimnáziumhoz, *Hornyánszky István* okl. középiskolai tanárt a Magy.

Kir. Gyermeklélektani Intézethez állami gimnáziumi helyettes tanárrá ki-nevezte.

Magántanári képesítés megerősítése. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Szalay István Jeromos* pannonhalmi Szent Benedek-rendi tanárképző-intézeti tanárnak a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán a „Francia vallásos irodalmi mozgalmak a XIX. században“ című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezettet ebben a minőségében megerősítette.

Francianyelvi továbbképző tanfolyamot rendezett 1943. aug. 1—18-ig a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium a budapesti francia követséggel karöltve a debreceni Nyári Egyetem keretében. A kitűnően sikerült tanfolyamon 60 középiskolai tanár vett részt, 40-en állami ösztöndíjjal, 5-en a francia követség költségén, 5-en saját költségükön, 10-en debreceniek voltak. Sajnálni lehet, hogy az ösztöndíjak csekély száma miatt a pályázók zömét vissza kellett utasítani.

A tanfolyam irányítási munkáját *Bárczi Géza* egyetemi ny. r. tanár látta el. Hosszú vezetőtanári működése a budapesti gyakorlógimnáziumban, tankönyvírói tapasztalatai, kiváló elméleti és gyakorlati felkészültsége, a közvetlen kártársi és baráti kapcsolat, mellyel a 18 napos tanfolyamot a hallgatósággal együtt végigélte, biztosították ennek sikerét és felejthetetlen élményt jelentettek minden résztvevőnek. Gyakorlati órabemutatói, anyagfeldolgozásai, szövegmagyarázatai különösképen hasznosak voltak. Mellette három kiváló francia előadó járult nagyban hozzá az elért eredményhez. *M. Moortgat* magával ragadó, szép stílustani és szövegmagyarázó előadásai, *M. Gachot* mintaszerű Proust magyarázatai és *M. Régnier* szellemes szövegelemzése, valamint a tervezeten kívül nyújtott nyújtott fordítási gyakorlataik és népszerű énekóráik nagyon gyümölcsözőek voltak. A francia vendégek szabadidejük nagy részét is a hallgatókkal töltötték el, így bőven adódott nyelvgyakorlási alkalom. Elsősorban az ő érdemük, hogy a tanfolyam felért egy franciaországi utazással, a résztvevők ismét magukba szívhatták a nyelv zenéjét, közvetlen élményt szereztek a francia szívélyességről, szellemességről. A hazai előadók — *Hankiss János, Zolnai Béla, Molnos Lipót, Gábrriel Asztrik, Petrich Béla, Kenéz Béla, Némédi Lajos, Kiss Arpád* és egy német egyetemi tanár, *Eduard Jan* — tudásuk legjavát adták a középiskolai nyelvtanítás felfrissítésére. *Kiss Arpád* gyakorló gimn. tanár, a Nyári Egyetem főtítkára fáradhatatlan buzgósággal gondoskodott a résztvevők el-látásáról és szórakoztatásáról. A Nyári Egyetem vezetőségét, a VKM. illetékes ügyosztályát és a francia követséget őszinte köszönet illeti meg az eredményes továbbképző tanfolyamért.

Sipos Lajos

KÖNYVSZEMLE.

A budapesti tankerület évkönyve az 1942—1943. iskolai évre. Közzétette *vitéz Fraknóy József*, a budapesti tankerület kir. főigazgatója.

Iskoláját szerető ember előtt, de a művelődési kérdések iránt érdeklődő műveltebb ember előtt is már egy-egy iskola Évkönyve is sok mindent elárul és sokféle kérdésbe nyújt betekintést. Természetes, hogy olyan nagy és példát mutató tankerület évkönyve, mint amilyen a budapesti tankerületé, határozottan érdekfeszítő. Társadalmi hibánk, hogy nálunk a művelődési kérdések még kevés hullámmást okoznak; ez azonban fontosságukból mitsem von le, s remélhetünk e téren is már szebb fejlődést.

Az Évkönyv átgondolt, tervszerű és gondos munka eredménye. Feltűnő a az iskolák és a különféle tanfolyamok kereteit, de megadja az érdemleges munkát feltűnő tartalmat is. Ezt teljes egészében magától értetődően nem teheti, de a közölt példák és szemelvények igazolják azt a sokrétű és értékes munkát, amely a különféle intézményekben folyik. Csodálkozva tapasztalhatjuk, hogy Budapest területén milyen nagyszámú és sokirányú iskola, intézet és tanfolyam van, mennyi anyagi, szellemi és erkölcsi erőt fektetnek beléjük állam, főváros, felekezetek és magánosok. Másrésről örömmel tölt el az az Évkönyvből előugró kép, hogy a sokágú művelődési intézményeket biztos kéz irányítja, s így a sok szellemi és erkölcsi erő nagy és értékes kamatot hoz a magyar társadalomnak.

Az Évkönyv hét fejezetre oszlik. Az első tartalmazza a tankerület személyi viszonyait, a főigazgatói hivatal, a tanfelügyelőség és a tanulmányi felügyelet személyzeti beosztását. A második a budapesti tankerület területén működő iskolákat sorolja fel, közölve az iskolák számát, elhelyezésük helyét, fenntartóját és igazgatóját. A harmadik fejezet „Vegyes Közlések” címen magában foglalja a tankerület történetét, az 1941/42. iskolai év fontosabb adatait és eseményeit s a középiskolai tanulmányi versenyek eredményeit. A negyedik szakasz a határidőnaplókat közli. Az ötödikben „Közlések a nevelő-oktató munka tárgyköréből” címen az eddigi Évkönyvektől eltérő új és értékes anyagot kapunk. Valóban a nevelőmunka lényegéhez nyúl az Évkönyv, amikor a tankerületben lefolyt bemutatató-tanítások közül iskolafajonként közül egyet-egyet. Elénk tárul minden lényeges rész, amely a bemutatató-tanításhoz tartozik: az előkészület, maga a tanítás és a hozzászólások. A tanítóság és a tanárság így egyrészt a saját iskolafajában folyó munkáról kap világos és tanulságos képet, másrészt meglátja az egyes iskolafajok között már meglévő és mindjobban kialakuló összhangot az oktató-nevelő munkában.

Ugyanez a fejezet tudósít az élő idegennyelvi klubdelutánokról, a latin- és görögnyelvi előadássorozatról, valamint a szülők iskolájáról is. Az első két kezdeményezés a tanárok továbbképzését szolgálja eredményesen, a szülők iskolája pedig a tanárság iskolánkülvüli sajátos munkájáról nyújt felvilágosítást.

A hatodik fejezet bibliográfiát ad. Közli a budapesti értesítőben (évkönyvekben) az 1920/21. tanévtől megjelent értekezések, cikkek és egyéb tanügyi adatok egy részének jegyzékét, s ezzel sok értékes gondolatot és törekvést ment meg a feledéstől. Az utolsó fejezet statisztikai adatokat tartalmaz az iskolák, a tanulók, a tanítók és tanárok számáról.

Az Évkönyvért, s a ráfordított komoly és körültekintő munkáért igaz köszönet és elismerés jár.

Dr. Zibolen Endre.

Domanovszky Sándor (szerk.): Magyar művelődéstörténet. V. Budapest, Magy. Történelmi Társulat kiadása. Révai-nyomda, é. n., 684 lap.

A Magyar Művelődéstörténet befejező kötete¹ „Az új Magyarország”-nak az 1790 es évek nemzeti öntudatra ébredésétől a világháború katasztró-

¹ Az első négy kötetről szóló beszámolót l. Közlönyünk 1943. 10. (jún.) számában.

tája felé tartó útját mutatja be. *Miskolczy Gyula* „A modern államszervezés kora” című bevezető tanulmányában kiemeli, hogy különösen a korszak második felében, a meddő közjogi harcok mellett elvakultság, tájékozatlanság és közömbösség uralkodik a nemzetiségi veszedelemmel szemben. *Mendöl Tibor* rajza. „A mai kultúrtáj kialakulása” elsősorban a rohamos gazdasági fejlődés tükröke. A korszak sorsdöntő és uralkodó problémáját *Párdányi Miklós* fejti ki „Nép, nemzet, nemzetiség” című tanulmányában. Pukánszky Bélának az erdélyi szászokról és Steier Lajosnak a tót mőzgal-makról felkutatott eredményei után kissé apodiktikusan hatnak, enyhítésre szorulnának Párdányi idevágó elmarasztaló ítéletei. Nagyon érdekes a nemzetiségi politika káros elhajlásának bemutatása Deák Ferenc elveitől Tisza Kálmán ideje óta. Párdányi érdeme, hogy a megszokott részleteken felül tájékoztat olyan kérdések lényegéről is, mint az Apponyi-törvény, a Slovenska Matica, az Egan-féle hegyvidéki akció, a schisma-per s a román Astra. *Hajnal István* „Az osztálytársadalom” összetételének és alakulásának sajátosságára az európai és főként a francia társadalom szembeállításával mutat rá. A „Kapitalisztikus gazdálkodás” megszületését és előretörését *Ungár László* fejtegeti; különösen érdekes Széchenyi és Kossuth gazdasági terveinek és alapításainak megítélése. *Trócsányi Zoltán* az „Új életformák” bemutatása kapcsán megállapítja azt is, hogy a nemesség a kiegyezés előtt és után egyaránt mellőzte — mint magához méltatlant — a tanári és tanítói pályát. A vallásos szellem e korbéli alakulását *Tóth László* írta meg: a korszak elején Kölcsey, végén Prohászka — bár különböző elvi síkon — a keresztény egység gondolatának harcosai. Politikai téren a néppárt magában áll reális nemzetiségpolitikai programjával. „A világnézet” egymást váltó irányzatainak boncolgatása során *Ravasz László* ezt állapítja meg: „A XIX. század vége megmutatta, hogy a szabadelvűség, a demokrácia és a parlamentarizmus sokszor akadályozhatja a nemzeti élet továbbfejlődését.”

Hajdu János (Közönyünk szerkesztője) írta meg a „Felsőbb oktatás-ügy és tömegnevelés” bennünket legközelebről érdeklő történetét. Az 1790/91-i országgyűlés nemzedéke már az ifjúság nevelésében látta meg az államjólét alapját, s a szinte legjelentősebb közügyet. A közköztetés új szabályozását azonban a bécsi udvar valósította meg az 1806-i második Ratio Educationis-ban. H. rámutat arra, hogy a reális tárgyak számának apadása ellenére is ez gyakorlatiasabb volt az első Rationál. „A tanulók egységesebb és alaposabb tudásra tehettek szert, kevésbbé voltak megterhelve, mint ma s jóval több időt fordíthattak önművelődésükre is.” Sajátos képet mutatnak az önállóbb protestáns iskolák, bár természetesen ezek sem tudnak a kor-szellem hatásától szabadulni. Széchenyi a Kelet Népeben — köztudatban élő programjával ellentétben — Kossuthal szemben a politikai jogok kiterjesztését sürgetőbbnek találja a nevelés kérdésénél. Szinte hihetetlen, hogy 1848-ig éppen Erdély katolikus gimnáziumaiban még tantárgy sem volt a magyar nyelv. A legnagyobb átalakulás kétségtelenül báró Eötvös József két miniszterségéhez fűződik. Eötvös már 1848-ban tervbe vette a tanárképzés kifejlesztését az egyetem bölcsészeti karán. A középiskolában megmondosítani kívánta a szakrendszert és két modern nyelv tanítását. De Eötvös klasszikus népiskolai javaslata is csak második minisztersége idején léphetett életbe. Közben az abszolutizmus teremtí meg a középoktatás reformját. Eötvös alkotásokban és tervekben gazdag második minisztersége (1867—1871) szabott irányt nemzetiségi nyelvű iskoláinknak is. De csak tíz évvel az 1868-i alaptörvény után gondoskodik az országgyűlés ezekben a magyar nyelv kötelező tanításáról, sőt az Apponyi-féle törvény (1907!) az államsegély megadását még mindig ennek végrehajtásához kénytelen kötni. A középiskolai törvény után, a nők térfoglalása az egyetemen és a leánygimnázium megteremtése (1895), a szakoktatás differenciálódása, általában az oktatásügy extenzív és intenzív kifejlődése oktatásügyünket az európai fejlődés színvonalára emelték s távlatot nyitottak világháború utáni feladatai irányában.

Talán művelődésünk egyik ága sem vetekedhetik oktatásügyünknek e korszakbeli gazdag fejlődésével. H.-nak e korszak gerincére vonatkozó kuta-

tásai biztosították, hogy a gazdag kibontakozás minden elágazását figyelemben részesítette, de azért kellően kialakítva a közoktatásügy egységes képét.

Az „Író és olvasó“ viszonyát Kazinczy és a „Nyugat“ folyóirat határolta korszakban *Farkas Gyula* szemlélteti. „A szellemi tudományok“ európai színvonalú kibontakozását *Mátrai László*, „A természet és technika tudománya“ kialakulását *Szabó Gusztáv*, végül „Az emberi egészség tudománya és védelme“ nagy fejlődését *Milly József* mutatja be.

Művészeti életünk különféle ágainak fellendüléséről e mozgalmas korban ugyancsak a legkiválóbb szakemberek: *Petrovics Elek* (A modern festészet kialakulása), *Lyka Károly* (A szobrászat és Az otthon művészete), *Bierbauer Virgil* (Az építészet), *M. Császár Edit* (Az alakító művészet), *Prahács Margit* (Zene és zenekultúra) nyújtanak, nagy tudásuk és éles ítéletük párosításával, megbízható és élvezetes képet.

A Magyar Művelődéstörténet általában szerencsésen egyesíti a tudomány megbízhatóságát az élvezetes művészi formával. Újra hangsúlyoznunk kell a befejező kötet ismertetésében is, hogy a Varjú Elemértől kitűnően megválogatott képanyag a Révai-nyomda izléses kiállításával párosult, s így ez is bizonyára fokozni fogja a nagy vállalkozás népszerűségét, a gimnáziumi tanári rend közvetítésével, igényesebb olvasóközönségünk szélesedő rétegeiben is.

Dr. Taborsky Ottó.

P. Könyg Kelemen: A keresztény egyházak egysége. 1942.

Az egység az emberiség örök eszménye. Mert az egység nemcsak erőt jelent, de van benne rend, szépség, szeretet, békeesség. Ezért óhajtjuk az egységet a családban, a társadalomban, az államban s ezért vágyódnak ez után a vallási életben, a keresztény egyházakban is.

Mennyi erő rejtett, mily békeesség honolt a kereszténységben, mennyi szeretet sugárzott belőle, amíg a keresztények valamennyien megértő egységben éltek. És mennyire meggyöngült, mily nagy lett a szeretetlenség, a gyűlölködés; mennyire fellángolt a harc és háború, amióta az áldásos egység megszűnt, darabokra tört.

Allandó és természetes a vágy ennek helyreállítása és visszaszerzése után. Még a csendes, nyugodalmas időkben is ott élt a lelkekben, sokszor talán csak mint álom e vágy, ma pedig az egész kereszténységet fenyegető veszedelem idején, a hívő lelkekben mind tudatosabbá válik, mindjobban erősödik és immár világmozgalmi jelleget ölt.

Nem véletlen tehát, hogy manapság annyi szó esik a „magyar lelki egységről“, a „keresztény összefogásról“, a „keresztény únióról“. És nem véletlen, hogy éppen ezekben a komoly időkben jelent meg P. Könyg Kelemen könyve.

Amire milliók gondolnak, amiről milliók beszélnek, arról szól ez az érdekes könyv. Szól pedig szeretettel, felkészültséggel és az élő hit rendíthetetlen bizakodásával. A szerző jól látja és nagyon is átérzi az ennél a problémánál jelentkező óriási nehézségeket, — mégis derűlátó. Nem indokolatlan derűlátás ez, mert egyrészt a közös veszély láttára mindenütt örvendetesen megváltozott lelkeségből fakad, másrészt az írónak az Istenbe vetett élő hitében és reménységében gyökerezdik.

A szerző jól ismeri az ebbe a gondolatkörbe tartozó irodalmat és az egység érdekében eddig elindított megmozdulásokat. Nemcsak a hazaiakat, hanem a külföldieket is. Hosszabb külföldi tartzkodása folyamán volt bőven alkalmuk ezeket tanulmányozni. Mindezek alapján behatóan foglalkozik könyvében az egész kérdés-komplexummal és rendszeresen tárgyalja az egység megvalósításának módjait.

Előadásának szelíd, megértő hangja különösen alkalmas arra, hogy mind a magyar lelki egység, mind az általános keresztény egység ügyét kedvezően előmozdítsa és az egység felé vezető utat egyengesse.

Osztai József.

A Toldy-Kör irodalmi évkönyve, 1942. A választmány megbízásából szerkesztette *Császár István*. 157 l.

A Budapestté nőtt Pestnek az ország szellemi és gazdasági központjává való fejlesztése a kelleténél is jobban sikerült. Ezt a tényt irodalmi életünk is igazolja, hátrányai sok vonatkozásban szembetűnők, de legérzékenyebben akkor érintettek bennünket, mikor Trianon szétdarabolta országunkat. Voltak mégis vidéki irodalmi köreink az elszakított országrészekben is és ezek az államfordulatkor hamar felismerték magasabb hivatásukat: mindent megtenni, hogy a magyarságot irodalmi ereje szellemi egyességben tartsa. Vidéki köreink között mindenkor előkelő szerepet töltött be a pozsonyi Toldy-Kör s most, mikor kezünkbe vesszük az 1942. esztendő működéséről szóló beszámolóját, örömmel látjuk, hogy a fennállásának 70. esztendejében mily széleskörű tevékenységet fejt ki.

A Felvidék s a koronázó Pozsony, az ezeréves Magyarország történelmének megszentelt földje gazdag történelmi és irodalmi emlékekben. Ezeket ébren tartani és újabb kutatásokkal éltetni hivatásának tekint a Toldy-Kör nemcsak az elszakadt magyarság érdekében, hanem általában a tudomány szempontjából is. A háborús korlátozások folytán az ottani magyarságra hárul az a kutató feladat, melyből régebben minden magyar tudós kivehette s 1/3-ét. De hivatásának tartja a kör azt is, hogy körébe gyűjtse a szépírókat, akik a nagy magyar írók nyomdokaiba lépnek, mikor ezeket a nyomokat ellenséges szelek a feledékenység porával szeretnék betakarni. A kötetet *Azinyer László* elnök évfordulói hitvallása nyitja meg. *Szalotnai Rezső* Madách alsósztrégovai kastélyának állapotáról tájékoztat és ihletett lélekkel keresi benne a nagy szellem nyomait. *Dallos István* a Zoborhegy aljához viszi az olvasót és feleleveníti a Jókai-kódexnek és több nyomtatványának emlékét. *Mártonvölgyi László* 40 év múlva nyomában jár Kodály palóc-földi népdalkutatásainak. *Hargitai Ferenc* Lenau pozsonyi verseinek élményeit eleveníti fel. *Kemény Lajos* Alulich pozsonyi emlékeit állítja össze. *Kovács Lajos* Szent Erzsébet pozsonyi kultuszáról értekezik. *Endreffy János* pedig Liszt Ferenc lelki arcát rajzolja meg. *Peéry Rezső* Babits Mihály emlékezetét írja meg. *Császár István* a magyar testőrségről. *Neumann Tibor* a liberalizmus elleni harerről tud sok helyi érdekességűt mondani. Novellák és költemények gazdagítják az évkönyvet és a titkári jelentés beszámoló az évközben megtartott előadásokról és a kör egyéb működéséről.

Ha a Toldy-Kör lelkes híveinek névsora eseng fülünkbe és ott zörög a disszimilációra törekvők álokoskodása, nagyon tudjuk méltányolni *Duka-Zoltáni Norbertnek* Nemzeti öntudat című elmélkedését, amely az elnöki szövegre következik s benne e sorok: „Ahhoz, hogy érezzem, higgyem: magyar vagyok, és e szerint cselekedjem életem minden percében, nem kell indokolás, körülírás, a vele járó haszon és kár lemérése. Mindégy, hol ringott bölcösöm, hol éltek és mit csináltak elődeim, milyen nevet viseltek és milyen nevet adtak át örökségül. Ez a lélek és szív mélységéből előretörő ösztönös érzelem és öntudat, hit és meggyőződés. Titokzatos, sokoldalú valóság, az élet simogatásától vagy ütlegeitől független meggyőződés, metafizika.” Ez a szellem volt eddig s lesz a jövőben is a pozsonyi Toldy-Kör alkotó szelleme.

Dr. Kardeván Károly.

Tettamanti Béla: A szókincs szerepe a nyelvtanításban. Szeged, 1943. (Délmagyarországi Nevelők Egyesületének Könyvtára, 1. sz.)

Szótudás nélkül nincs eredményes nyelvi, kivált élő idegennyelvi tanítás. Mégis világos elképzelésünk pl. arról, hány német szót — és milyen mértékben — sajátított el a mai gimnázium, hogyan felel ez meg a tantervi cél különböző részleteinek, az alkalmazott módszerek stb. *Tettamanti* új könyve ilyen újszerű és hasznos kérdéseket vet fel, részletkutatásokról ad számot, s esetleg új irányba terelheti némettanításunkat, meg — ha szó lehet változtatásokról — tankönyvírásunkat is.

Mint hogy a szótudás elsősorban a szöveg feldolgozásán alapul, a szerző összeállítja, hány fejezetben és hányszor fordul elő egy-egy szó a ma használatos III—IV—V. osztályos német tankönyvekben. Persze maga is tudja,

hogy sehol sem tanítanak minden közölt szövegrészt, s hogy az órán való szóbakerülés száma csak nagyjában arányos a szövegben való előfordulásával. Azt is jelzi, hogy Thienemann könyveiben nincsenek beszédgyakorlatminták, mint Bitter és Puhf munkáiban; az előfordulások számát tehát kevésbé hasonlíthatjuk össze. Feltűnő, hogy Tettamanti csak „a tárgyi tartalmú szavakra — főnevekre, igékre, melléknevekre —” van figyelemmel: hiszen pl. a *viel* számnév, a *welcher* névmás, az *oben* határozószó, az *in* elüljáró szócska vagy némelyik kötőszó száz meg száz amolyan szónál is fontosabb! Szóstatistikája megmondja, melyik tankönyvíró hány szót említ csupán egyszer, hányat többször, évfolyamonként mennyi az új szavak száma, milyen fokon alakul ki az egyes tárgyköröknek a beszélgetéshez szükséges legkisebb szókészlete, és mely tárgykörök szóanyagát kell a VI—VII—VIII. osztályos kötetnek kiegészítenie (vajjon megtörtént-e?) stb.

A szerző végeredményben úgy látja, hogy diákjainkat legfőljebb 3000 beszédben is jól begyakorolt szó igazi, eleven tudásával bocsátjuk el, holott a nyelvtudás általános mértéke ennek mintegy a kétszeresénél kezdődik. Ő azt ajánlja, amit a tanterv is első helyen említ: főleg a *német nyelv megértésében való gyakorlottságra* törekedjünk. A szóbeli és írásbeli nyelvhasználatban való gyakorlás ugyan hasznosan segíti ezt a célt; mint öncél azonban csak igen kis szökecsket biztosít. A beszédkészség helyett tehát inkább a megértési, olvasási készséget fejlesszük ki: művelt embereknek főleg erre van szükségük.

Dr. Techert József.

Weis István: Hazánk társadalomrajza. (168 l.) — **Bognár Cecil: Lélektan és nevelés.** (228 l.) Nemzetnevelők Könyvtára: I. 7. és IV. 1. Az Országos Közoktatási Tanács kiadása. Budapest, 1943.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából kiadott értékes könyvsorozatnak két újabb, alapvető fontosságú kötetéről emlékezhetünk meg.

Weis István könyve (Hazánk társadalomrajza) állami életünk alapjainak, a magyar társadalomnak tükröképét mutatja be. A jeles szerzőnek a *Mai magyar társadalom* c. műve másfél évtizeddel ezelőtt országos feltűnést keltett. Miként azzal, jelen munkájával is arra akar ráeszméltetni, hogy csak társadalomunk egészséges átalakítása útján erősödhetik meg állami létünk, s csak így találhatjuk meg méltó helyünket az új idők Európájában.

A mű tartalmas és érdekes fejezetekben rajzolja meg a magyar tanya, a falu és a város képét. Különb tanulmányt szentel a parasztságnak, majd társadalomunk közép-, alsó- és felsőosztályainak, valamint az élethivatásoknak. Időszzerűségükön kívül találó okfejtésükkel is megragadnak a vissza-csatolt részek kérdéséhez fűzött társadalomlélektani fejtegetések. A magyar lélele problémáinak feltárásával végződik a mű.

Kivételes tárgyismeret, éles látás, bátor és felvilágosító igazmondás, a társadalmi igazságosság szolgálata, a mindenképpen használni akarás jószándéka rendkívül hasznos és mélyen erkölcsi szellemű, valóban nemzetnevelő jelentőségű olvasmánnyá teszi szerzőnknek ezt a hazánk társadalmáról megírt újabb összefoglalását.

A kérdés irodalmáról függeléként adott tájékoztatónak önmagában is kiváló tanító értéke van.

Bognár Cecil Lélektan és nevelés című műve kétségkívül egyik leghasznosabb s egyúttal legkedvesebb olvasmánya is lesz a magyar nevelőtársadalomnak. A szerző a tőle megszokott kellemes, könnyed tanítói művészetével rendkívül világos képet rajzol elénk a lélektan és a nevelés összefüggéseiről. A lélektan fejlődésének éles vonalakban adott bemutatása után a megismerés, az érzelmek és az akarat hagyományos lélektani fejezeteiben az elméleti tájékoztatáshoz az alkalmazások és gyakorlati eligazítások számos bölcs tanítását fűzi. A környezet és a magatartás, a jellem és az egyéniség, a nevelőhatások lélektana, az iskola, a vallásosság, az erkölcsi nevelés és végül a magyar gyermek lélekrajza kerül sorra a továbbiakban.

A gondolatok s a képzelőerő gazdagsága, mély lélektani beleélés, a természetes ész bölcsesége, kitűnő szerkesztőkészség, a finom árnyalatok s a világos áttekintések kedvelése, s a folyamatosság, cseveggésszerű előadás a

sorozat egyik legsikerültebb darabjává teszik szerzőnknek ezt a tartalmas, érdekes, hasznos művét.

Dr. Kováts Gyula.

Pernecky Béla: Koreszméink. Budapest, év nélkül [1943].

A tanárember rendesen igen tartózkodva beszél az ú. n. *koreszmékről*: megszokta t. i., hogy általában vagy kritikátlan lelkesedéssel, vagy elvakult gyűlölettel emlegetik őket — már a szerint, hogy ki milyen politikai felfogású. Érdeklődni azonban mi is szoktunk irántuk; talán jobban is, mint más. Jól tudjuk ugyan, hogy sok új jelszó, eszme, terv stb. csak a kérészeletű, divatszülte jelenségek közé tartozik; de azt is tudjuk, hogy ezek az egymást követő eszmehullámok az emberiség szellemének a fejlődését jelzik. Bennük is legtöbbször örök emberi értékek rejlenek valamilyen ötvözetben, s a humánus legszebb és ma leegyetemesebbnek látszó eszméi is egy egy régebbi idő korszelleméből lettek tudatossá és egyetemessé; tehát kritikával, de egyben komoly megbecsüléssel illik foglalkoznunk velük. *Pernecky* is ilyen lélekkel foglalkozik a koreszmékkal: nem elfogulatlanul, mert magyar szemmel nézi és értékes világnézete mérlegén méri le őket; de tárgyilagosan, mert megbecsüli a korokat előbbrevívó nagy eszméket, s jó filozófiai és politikai tájékozottságával — a kis terjedelemhez képest — élesen és több oldalról világítja meg tárgyát.

Meglehetősen szubjektív bevezetése után a mult század koreszméinek Eötvös megfogalmazta csoportjához — szabadság, egyenlőség és nemzeti-ség — alkalmazkodva így foglalja össze korunk legfontosabb eszményeit: *tekintélyiség, közösség, népesség*. Valójában azonban nem is ez a kissé merev párhuzam lényeges a könyvében, hanem az, hogy ennek a három fogalomkörnek a kifejtésében sorra tudja venni mindazt, ami korunk szellemében ma jelentősnek látszik. A mi szempontunkból épp ezek a részek a legszerencsésebbek: a szerző művelt átlag-olvasókra számítva tömör alapossgággal ismerteti azokat a — főleg politikai — kérdéseket, amelyek ma már a gimnáziumokban is egyre többször kerülnek szóba. A könyv második, kisebb része inkább értékel és válogat: az író itt azt keresi, hogy a tárgyalt eszmék közül melyeket és mennyire kell a magyarságnak a maga sajátos eszméi közé sorolnia.

Pernecky igazi tárgyköre a társadalomtudomány és a munkajog; innen jutott el ehhez a felvilágosító jellegű — mint maga mondja — *publicisztikai* íráshoz. De jószándékú magyarsága, alapos felkészültsége és józan-sága a publicisztikai munkák közt annál tiszteletreméltóbb helyet biztosít könyvének.

Dr. Techert József.

Dr. Makoldy Sándor: Nemes Hajnik Károly. (Az Egys. Magyar Gyorsírás Könyvtára, 217. sz., 303. old. Bpest, 1943. Ára 10 P.)

Sok évre terjedő alapos levéltári kutatások eredményeként adja közre dr. Makoldy, a magyar gyorsírástörténelem lelkes és hivatott bűvara Hajnik Károlynak, a hazai országgyűlési gyorsírás meghonosítójának életét és működését bemutató munkáját. Ezzel meg akarja örökíteni annak az úttörő férfinak emlékét, ki nem tudta elnyerni történetíróinktól azt az elismerést, melyre munkásságával jogosan rászolgált.

A három kötetre tervezett mű jelen I. része a neves gyorsíró ifjúkorával (1806—1843) foglalkozik. Hajnik származásának, ifjúságának bemutatása után megismertet gyorsírói pályája kezdetével, majd részletesen tárgyalja a reformkorszak első országgyűlésein vitt gyorsírói szerepét. Megismerjük Hajnik családi életét, azokat a körülményeket, melyek őt a vármegyei szolgálat teréről a politikai élet viszontagságai közé vitték, törekvéseit, csalódásait. Betekintést kapunk azokba a nehéz küzdelmekbe, melyeket e korszakban a rendek a sajtószabadság kivívásáért folytattak. A pedagógusokat különösen érdekelhetik Hajniknak a pesti és váci kegyesrendi gimnáziumban, valamint a pesti egyetem bölcsészeti és jogi karán folytatott tanulmányai.

A munka érdekességét növelik a Hajnik-család egymással váltott leveleiből közölt és H. Károly pályájára vonatkozó szemelvények, melyekből egyúttal bensőséges családi életüket is megismerhetjük.

Makoldy minden állítását pontos adatokkal igazolja, s nem egy, eddig tévesen elterjedt véleményt igazít helyre. Mindez biztosítja könyvének tudományos, komoly értékét.

A könyvet a Hajnik-család nemzedékrendi tábláján kívül számos érdekes kép, facsimile élénkíti, közte az 1830. évi pozsonyi országgyűlés felső táblájának, az 1832—36. országgyűlés alsó táblájának, s az 1841—43. évi kolozsvári diétának megnyitását bemutató képek.

A könyvet igaz elgyvettel olvashatja végig nemcsak a hazai gyorsírás-történet, hanem a művelődési mozgalmaink iránt érdeklődő minden magyar ember. Éppen ezért kívánatos lenne minél szélesebb körben való elterjedése.

(A munka megrendelhető a szerzőnél: Bpest, VII., Hernád-u. 45.)

Dr. Péch Aladár.

Böhm Károly: Az esztétikai érték tana. (Az ember és világa, VI. rész.) Budapest, 1942.

Ismertettük a Közlönyben¹ Böhm főműve, „Az ember és világa“ I. részének, a „Dialektika vagy alaphilosophiá“-nak 1941-ben megjelent második kiadását. Kiemeltük az ismertetésben, hogy Böhm tanítása szerint ismeretünk tárgya nem a külvilág, hanem ennek ismerőitényezőink által vetített képe. Ez az így felfogott szellemiség nemcsak az első résznek, hanem Böhm egész filozófiai rendszerének a tengelye. Az idealizmus fejlődési fokán minden érték forrása a szellem, állandó mérő a magára eszmélő öntudatos én.

Esztétikai tárgy éppúgy nem a közvetlen valóság, a reális tárgy, hanem ennek mibennünk alakult ideális képe, Böhm elnevezése szerint a jelentés, amely a dologtól már elvált s mint derült, csendes, átszellemlült valóság emlékezetünk által a külső valóságtól függetlenül bármikor felidézhető, tehát uralomuk alatt áll. Ezek az emlékképek nemcsak érzéki, hanem eleve értelmi vonásokat is rejtenek magukban, hiszen a jelenés a maga tartalma szerint jelentés, mivel csakis lelki életjelenségekből van összeszöve s így mint esztétikai szemléletünk tárgya közvetlenül érthető. E jelentés öntudatos megvalósítása az érzéki síkban a művészet feladata.

Az esztétikai szemlélés a tárgy kényszere alól felszabadult ráeszmélés, melyben az én a saját tevékenységét, szabadon felette lebegve, kénye-kedve szerint boncolgatja. Ez a szemlélés lehet érzéki (sensualis), értelmi (intellectualis), észbeli (intuitív), amint különböző a tárgy, amelynek képét az öntudat magával szembeállítja és fényével beragogyja. Az emlékezettől függ e szerint az én uralma saját testén és lelkén, az érzékek és ösztönök fölé emelkedése, az a lelki derű és ünnepi hangulat, mellyel egy híres képtárba lépünk, az, amit Kant érdektelenségnek nevezett, Schopenhauer vágymentességnek. Műélvezettel jár az esztétikai szemlélés — ámbár nem az élvezet a művészet végcélja —, mikor az összbenyomás önkéntelen elemzése után a jelentéshez érkezőnk, mely az alkotórészeket összetartja; akkor az összefüggés teljes átértéséből fakad az élvezetünk, önerőnk érzetéből, mivel az esztétikai tárgy alkatában a magunk szellemi funkcióit ismerjük fel.

Mint már ebből a jórészt eredeti jelszókából szerkesztett rövid foglalatból látni, Böhm esztétikája nem tapasztalati, kísérleti vagy műtörténeti alapon épült fel, hanem idealisztikus irányban halad tudatosan; a bevezetésben olvashatjuk, hogy „Aesthetik von oben“ és „Aesthetik von innen“; ez, alapját filozófiai elmélyedés vetette meg. Mikor Böhm, közel negyven éve, művét megírta, ez az irány éppen mutatkozni kezdett, ma pedig, mikor a tudomány, a társadalom és az állam emelkedettebb eszmék után igazodik, bizonyára korszerű Böhm esztétikája s talán soha jobbkor nem jöhetett volna ez a könyv.

A művet az Országos Evangélikus Tanáregyesület adta ki és málnási Bartók György rendezte sajtó alá, Böhm utóda a kolozsvári egyetem filozófiai tanszékén. A szövegben sok értelemzavaró sajtóhiba maradt, kivált a német idézetekben, a helyesírás itt-ott helytelen, következeten.

Loisch János.

¹ 1942. június.

Papp István: Az irodalom életformái. Bevezetés a magyar irodalomismeretbe. Debrecen, 1943. A debreceni ref. kollégium tanárképző-intézetének kiadása. 65 l.

A szerző az irodalomelmélet-vizsgálóknak ahhoz a csoportjához tartozik, amely a pozitívista tény- és hatáskutatásokkal elégedetlenül elsősorban az irodalmi élet jelenségeit fürkészi, „hogymégetse azt a szerepet, amelyet az irodalmi működés egésze a *közösség életében* kifejt”. Az igazán nagy írók alkotásaiban nem a közízlés és a korszellem okozatait akarja látni, hanem „a közösség életfunkciójának hormonjai”-t, tehát olyan aktivitást, mely a közösségek életében vezetőszerepet játszik és életfeladatokat jelöl ki. A magyar irodalom fejlődésében egy Zrínyi, egy Petőfi nemzetnevelő szerepét értékeli a legtöbbszörre, és neheztel mind az iskola, mind a hivatalos irodalomtudomány módszereire, amelyek — szerinte — ezt az életirányító feladatot oly kevésbé hangsúlyozzák.

Az irodalom fogalmának megállapításában nem szakít azzal a régi felfogással, amely az irodalomtudomány, illetve az irodalomtörténet szubsztrátumának a *művet* tekinti, ez az elgondolás azonban összekapcsolódik a Horváth János-féle funkcionális fogalommal. Azt mondja: „az irodalom az ember szellemi műveltségének nyelvi eszközökkel való megnyilatkozása”. (5. l.) Később úgy határozza meg, hogy az irodalom magában foglalja mindazon rögzített nyelvi formában megjelenő szellemi élettartalmakat, amelyek előző korok hatásait is magukban foglalva, az önálló élményszerűség fókáin egy-egy *műben* tárgyasulnak, és az *író* aktivitása folytán a *közönségre* hatnak. (11. l.) A három főítényező: a mű, az író s a közönség összekapcsolása Horváth Jánosnak a *Minerva* 1922. évf.-ában közölt, irodalomelméletünk történetében egy fontos értekezésére enged utalni, valamint Thienemann: „Irodalomtörténeti alapfogalmak” című munkájára, mely utóbbi sok tekintetben Horváth elvein alapszik. E két tudósunk szempontjait Papp felhasználja, de önállóan tovább is vezet. Ő maga azonban nem utal az eszmégerjesztőkre: „Hogy a láncszemetek hol vettem, illetőleg azok befűzésére honnan nyertem irányítást: azt nem tartottam szükségesnek jelezni.” (4. l.)

A munka egyébként négy főfejezetre oszlik. Az első, az „Irodalom” című, az irodalom-fogalom, az irodalmi élet s a műfajok kérdéseit vizsgálja. A második rész „Irodalomtudományunk” nevet visel, s az irodalmi ismerés fejlődésének, a tudományos eszközöknek és a segéd tudományoknak a problémáival foglalkozik. A harmadik fejezet „Irodalmunk rétegződése” címmel Horváth J. és Thienemann kategóriáira emlékeztetve vizsgálja azt az irodalmi fejlődést, mely a szájhagyomány, a másolók, fordítók, a mű, az író és a közönség kapcsolataiban adódik. Érdekesekek, eredetibbek és a mai válságos magyar helyzettel függnek össze azok a kérdések, amelyeket „Magyar értékeink” címmel a IV. főrészben tárgyal. Itt a „magyar szépség” sajátosságait a súlyosságban, a felszabadultságban (a szigorú szabályszerűség kerülésében) és a valóságához tapadásban látja; majd rámutat a magyar élet keserű tényeire, milyenek a széthullás, a szervezetlenség és az idegen-célúság. Az irodalom legfőbb feladatát a nemzetszolgálatban, a magyarságszervezésben jelöli meg. Óhajlja, hogy a nemzeti élet irányításában vezérszerep illesse meg a nagy írókat, de csak azt a személyiséget, akiben a szellem főlénye ragyog, aki minden tekintetben rátermett és maga is a közönségért dolgozik.

A mű, minthogy címéhez híven főleg az irodalmi *élet* nyilvánulásait tárgyalja, nem ölel fel annyira problémát, mint amennyit pl. Tolnai V. 1922-ben megjelent könyve, de a megjelölt kört szélesebb mederben, sok elmélyedéssel és a magyar sorskérdések iránt érzelt erős problématudattal vizsgálja. Rendszere mindig áttekinthető. Szereti a logikai felosztásokat, ezek azonban nagyon is szimmetrikus voltakukkal olykor mesterkedésnek hatnak. Ha a dolgozatban pár merész túlzás akad is (mint pl. a 46. l.-on a Toldi-magyarázatban), ennek oka is a magyar múlt és jövő iránt érzett szeretet s aggodalom.

Mindent összevéve, Papp István könyve gondolatokat ébresztő munka. Nagyon igaz a van, midőn a mai válságos időkben a nemzetközösség szellemét nyújtó és azt irányító irodalom fontosságát hirdeti. A tanárság pedig, épp a magyar irodalmi nevelés és oktatás reformjának éveiben, hasznos szempontokat és elindítást nyerhet belőle még akkor is, ha végső eredményekben olykor máshová jut el, mint a lelkes szerző. *Benkó Barnabás.*

Viktor Mohr: Welsche Aquarelle.

Német nyelven, de magyar szívvel író kiváló szépeességi költőnk, *Mohr Győző* dr. nyugalmazott kartársunk ismét kedves kötettel lepte meg a költészet barátait: 81 kis 8—12 soros költeményét jelentette meg. Bennük olasz útjának kedves emlékeit elevenítette fel. Elmereng a multon és egy-két jellemző, éles vonással megrajzolja a szép olasz tájakat, városokat, jeleneteket, a nagymúltú romokat, a beszédes emlékeket. De a ma is megjelenik a Duce alakjában, akinek szavára a lehetetlen is lehetővé vált. A költő áhítatos lélekkel közelít meg minden emberi nagyságot, természeti vagy művészeti szépet, megérzi ihletett szívvel az alkotás lelkét, magját és bámulatos könnyedséggel önti muzsikáló formába a mondanivalóját. Az Örök Róma csodálatában mély áhítat fogja el, a San Pietro lépcsőzete, oszlopcsarnoka, egész nagyszerűsége, köcsipkézete elragadja: „Die lassen das Innere ahnen — Und man nimmt den Hut in die Hand!“ Melegsívű visszaemlékezéseiben elvonul mindaz, ami szépet látott, de a végén mégis úgy érzi, hogy legszebb az, amit az otthon nyujt. Lírai sóhajok gyűjteménye ez a kis kötet, a költő örök szépségszomjának hangja, a szöfűzés tiszta művészete.

Németh Béla.

Marcus Aurelius Vallomásai. Összeválogatta, fordította és a bevezetést írta *Vajda László.* (Officina könyvtár, 20.) Budapest, 1942. 67 l.

Bár rendelkezésünkre áll *Husztai József* tollából *Marcus Aurelius* Elmélkedéseinek jó magyar fordítása, nem végzett felesleges munkát *Vajda László*, ismertnevű kisvárdai kartársunk, a nagy stoikus gondolatának újból való tolmácsolásával.

Napjainknak az ókor emberisége felé forduló figyelme méltán vonzódik éppen ehhez az olvasmányhoz, amelyet *Renan* a legemberibb könyvnek mondott, szerzőjét magával *Kempis Tamással* vetve egybe. Mély együttérzéssel követjük a filozófus-császár lelkének vívódásait és elmélkedéseit a vezérlő értelemről, Istenről, a természetről. Az ember legfőbb rendeltetése, hogy velük összhangban éljen s vállalja a testvériséget a sorsok közösségében.

Könyvecskénk nem az egész mű fordítását adja, hanem csak vezérlő szempontok szerint megválogatott és csoportosított szemelvényeket. A fordítás haladást jelent, a jegyzetek alkalmasan egészítik ki. *(kgv.)*

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Zágoni Barra György: A mennyiségtan tanítása. (Debreceni Könyvek.) Debrecen, 1943. — *Dr. Zsámbéki László:* Elménytanítás. Újvidék, 1943. — *Dr. Berg Pál:* Öröklés és nevelés. Bp., 1943. — *Balji Károly:* A lengéscsillapodás, mint keménységmérés. Gödöllő, 1943. — *Dr. Bukovszky Ferenc:* Mennyiségtani szakterem. Kőszeg, 1943. — *Dr. Vanyó Tihamér:* Az egyháztörténelem szemhatára. Pannonhalma, 1943. — *Dr. Révay Frigyes:* A fegyelmezés (büntetés és jutalmazás). Gödöllő, 1943. — *Fekete József és Várady József:* Széchenyi vallomásai és tanításai. Második kiadás. Bp.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Eddig megjelent:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3.60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9.— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a neveléslelektanba.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. ny. r. tanár. 144 l. Elfogyott.
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történettanítás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Elfogyott.
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Elfogyott.
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczya Alajos egyet. m.-tanár. 111. l. Elfogyott.
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Verness Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20.— P

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája sorra kerül. Egyesületünk tagjai az egyes köteteket **50%-os**, a 8.-at, a mennyiségteni szedés drágasága miatt, **25%-os engedménnyel** kapják s a pénz beküldésével csekklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

TAGDÍJBEFIZETÉSEK 1943. JÚNIUS 1-TŐL AUGUSZTUS 31-IG.

1944/45. tanévre, à 4 P: Szarka Ernő.

1943/44. tanévre, à 6 P: Bauer Mihály, Belohorszky, Ferenc, vitéz Fraknóy József, Gödör Kap. János, Harsányi István, Kiss Ferenc, Marót Artúr, Pais Dezső, Papp Zoltán, Szarka Ernő, Zsigmond Ferenc; — à 3 P: Bitskei József, Szentkúti József; — à 2 P: Horváth Miklós, Janesó Antal, Rafael Gyözőné, vitéz Szabó Lajos, Szikszay Pál, Tartia Margit; — à 1 P: Rác Kálmán.

1942/43. tanévre, à 6 P: Almássy Márton, Antal Imre, Árvay János, Bagyinka Mária, Barcs Rezső, Barsi Irén, Bálint József, Benedek Károly, Benigny Andor, Benkőczy György, Benkő Béla, Bertalan Róza, Boda Béla, Bodolótzky Mihályné, Bodonyi Ferenc, Bódy Dénes, Boross István, Bráda Lajos, Bronz János, Brunner Aurél, Brunneré Decsy Erzsébet, Csaba Jenő, Csehély Aladár, Csikós Imre, Deák Gyula, Dévay Ilona, Dombóváry Istvánné, Durkó Erzsébet, Elekes Istvánné, Faragó János, Feiler Anna, Fóris Miklós, Földy József, Gaál László, Gacsályi Sándor, Gáll Ferencné, Gáil László, Gável Béla, Gulyás József, Gyarmati Ernő, Hallgató Sándor, Harkainé Witzenetz Júlia, Háda Sándor, Hegyi József, Herbály András, Héthy Lajos, Hircz András, Horváth Albert, Högye Sándor, Jakob Károly, Jausz Béla, Juhász Pál, Kardos László, Karsay János, Kaufmanné Pék Borbála, Kádár Tihamér, Kántor Lajos, Káspári János, Kisbenk Gizella, Kiss Ferenc, Kiss István, Kiss László, Koczab Frigyes, Koczák Gyula, vitéz Kovács Lajos, vitéz Kőszegi Frigyes, Kresznerics Gyula, Kronesz Ferenc, Kulcsár Gábor, Kunfalvi Rezső, Küttel Árpádné, Ludányi Béla, Lukács Gáspár, Marczinkó

Andor, Marót Artúr, Marsóy Lujza, Máczay Lajos, Márkus Sándor, Membrez Cecil, Mezey Sándor, Molnár Benjamin, Molnár Gyula, Molnár István, Molnár Tibor, Nagy Antal, Nagy Margit, Nagy Miklós, Nikodémusz Antal, Nyireő István, Orbán István, Paizs Dezső, Palumbo Gyula, Papp Béla, Papp László, Patkós Aladár, Pályi István, Pápai Sándor, Petrássevich Béla, Péter Károly, Pogány Erzsébet, Póka Gyula, Popovics Demeter, Rab István, Rácz Kálmán, Róza Kálmán, Runtágné Perényi Gizella, Sallai Anna, Sarkadi Nagy János, Sági István, Sándor Pál, Sárközy Aladár, Scharbert Ármín, Schmidt Á. István, Schwirián László, Sebők Emánuel, Simon Mihály, Soltész Gyula, Soós Adorján, Steinhübel Ferenc, Stibrányi Gyula, Stoll Fülöp, Szabó Dezső, Szabó Ernő, Szabó Gyula, Szabó Jenő, Szabó Mihály, Szabó Mihály dr., Szalay Gyula, Szalay Sándor, vitéz Szarka Géza, Szathmáry Lajos, Szász Béla, Szentgyörgyi Ferenc, Szepessy István, SziJJ János, Szücs Dezső, Takács Andor, Takács Tibor, Tartia Margit, Tárczy Árpád, Temesi Mátyás, Temesváry Mária, Thern László, vitéz Tiba István, Timári Márton, Tóth István, Tóth Kálmán, Tóth Sándor, Tökés Kálmán, Udvardy Ágnes, Urbán Barna, Uskert Kálmán, Üveges Petronella, Valent József, Varga László, Vág Sándor, Várady Lajos, Vásárhelyi Károly, Venglársik Ferenc, Viglás Lajos, Vizsolyi Gyula, Vrabely Agáphia, Wagner József, Zsardon László, Zsolnai Vilmos; — *à 5/50 P:* Vértési Géza; — *à 5 P:* Biró Béláné, Bossányi Franciska, Mika Anna, Mika Klára, Petter Aranka, Rakssányi Mária, Schultz Irén, Szabó-Pelsőczy Józsefné, Szentgyörgyi Edéné, Sződényi Aranka, Tomor Béla; — *à 4 P:* Király Róbert; — *à 3/50 P:* Kézdy Gyula; — *à 3 P:* Almássy Imre, Balázs György, Balog Antal, Balogh László, Bárany László, Borbély Sándor, Bujdosó Ernő, Csonka Imre, Czékus Kálmán, Dánielisz Jenő, Dóri Antal, Duray Kálmán, Etédy Ferenc, Farkas Jenő, Fábián Gyula, Fáj Árpád, Fejes Andor, Kendi Finály Gábor, Földi Béla, Gábrriel János, Gál Zoltán, Gáspár Gyula, Gedeon Gyula, Grabovszky Kamill, Gruber Miklós, Gulyás Sándor, György Dénes, Halász Viktor, Happ József, Homonnai Imre, Horváth Miklós, Intze István, Jávor Andor, Jeanplong József, Kárpáti Győző, Keresztury György, Keresztury Kálmán, Kilár István, Komlósi Ágoston, vitéz Kondor József, Kottász József, Kovács Miklós, Kovácsi Tibor, Laborczy Aladár, Lányi Ernő, Makay Gusztáv, Megyeri József, Mester Gábor, Misángyi Ferenc, Módi Mihály, Nagy József (Kolozsvár), Nagy József (Szombathely), Nagy Kálmán, Nagy Sándor, Nyíri Antal, Orbán Lajos, Papp Imre, Páll Gyula, Pálla Jenő, Pápay Géza, Pável Ágoston, Peller Mihályné, Péczely László, Piroksa Dezső, Polgár Endre, Pongrácz István, Radványi László, Rafael Győzőné, Rónay Kázmér, Sajkás Ede, vitéz Sándy Hugó, Schummer Szilárd, Semjén Gyula, vitéz Simon László, vitéz Somogyi Ferenc, Surányi Károly, Sykó Dezső, Szabó Árpád, Szabó Bertalan, vitéz Szabó Zoltán, Szalay György, Szanyi István, Szentmihályi Gyula, Takács István, Tamás Gyula, Tasnády Károly, Taborsky Ottó, Thorday Levente, Tóth Aurél, Tóth Pál László, Török Sándor, Török Zoltán, Ulrich Ferenc, Varbóki István, Varga Károly, Vasáry Lipót, Zámory Ferenc; — *à 2 P:* Bertha Zoltán, Harangi László, Maller Sándor, Osztián Kálmán, Ruszkay András, Simon Elemér, Somogyi Zoltán; — *à 1 P:* Löbel Emma.

1941/42. *tanévre*, *à 6 P:* Csiba Antal, Kiss Ferenc, Lemle Rezső, Nagy Kálmán, Németh János, Osztián Kálmán, Óri Zoltán, Rácz Kálmán, Schmidt Á. István, Szabó Gábor, Szabó Mihály, Szöllösy Géza; — *à 5 P:* Albrecht Ida; — *à 3 P:* Boros Jenő, Dobay József, Fírhas Nándor, Hajagos László, Szaif Márton, Várady Zoltán, Zigány Miklós; — *à 50 fillér:* Takács Tibor.

1940/41. *tanévre*, *à 6 P:* Kiss Ferenc, Lemle Rezső, Osztián Kálmán; — *à 3 P:* vitéz Fehérváry Dezső, Scheitz Emil, Somos Jenő, Várady Zoltán.

1939/40. *tanévre*, *à 6 P:* Kiss Ferenc, Lemle Rezső, Osztián Kálmán.

1938/39. *tanévre*, *à 6 P:* Farkas István, Kiss Ferenc.

1937/38. *tanévre*, *à 6 P:* Kiss Ferenc; — *à 4 P:* Farkas István.

A *Tanárok Nevelőháza Alapja javára*, *à 2 P:* Árvay János, Baagyinka Mária, Barcs Rezső, Barsi Irén, Bauer Mihály, Belohorszky Ferenc, Benedek Károly, Benigny Andor, Benkóczy György, Bertalan Róza, Bodoltzky Mi-

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296-644.

Elnöki megnyitó az Országos Középiskolai Tanáregyesület
1943. évi október hó 23-án, Győrött tartott 77. rendes
közgyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés!

A világ reng az ágyúk dőrejétől, mesterművek, kultúrjavak, templomok, iskolák, paloták, kunyhók pusztulnak el szörnyű bombák hatásaitól, az emberiség félve tekint a jövő felé, mégis remélni kell, hogy a Gondviselés kegyelme az emberi elmének majd a béke napjaiban újra alkotó munkát fog parancsolni. Erre az alkotó munkára kell már most előkészítenünk ifjúságunkat, s erre az alkotó munkára kell felkészülni középiskoláinknak is. A háború parancsolt a kényszerszünetek ifjúságunk lelkében nem tűnnek el nyom nélkül. A következetes, állandó munkát nem pótolhatja a rádióiskola sebes üteme, a gondolkodás fejlődését, az értelmi, erkölcsi nevelést csak az iskola munkája érlelheti meg. A tanár és a tanuló munkaközössége a mai pedagógiának oly követelménye, melytől eltérni csak ily nagy világégés parancsszavára lehet, de a fellépő hiányok pótlásáról az iskolának gondoskodnia kell.

Szeptember, október hónapok kiesése a tanév egyötödének, mégpedig a legértékesebb részének elvesztését jelenti, s ennek pótlása nem történhetik egyszerű tananyagcsökkentéssel, még kevésbé a tanítás ütemének gyorsításával, hanem a tanulók rövid időre szabott nevelési és tanítási idejének körültekintő kihasználásával.

Minden igyekezettel elsősorban azon kell lennünk, hogy ifjúságunk az önzetlen munka harcosává váljék. A munkát önmagáért szeresse meg, találja örömét a nemzetünkért végzett munkálkodásban és érezze, hogy az egyén érdekeinek a közösség érdekeivel szemben mindig háttérbe kell szorulniuk.

Középiskoláinknak, elsősorban gimnáziumainknak, mint a tudományos pályára előkészítő iskoláknak az értelem kifejlesztése elsőrendű feladata. E feladat helyes megoldásától nemcsak a tudomány kívánatos fejlődése, hanem a nemzet vezetőrétegének megfelelő előkészítése is függ.

A háború utáni Magyarország ifjúságának érdeklődését hármas irányúvá kell tenni. A tudományos, ipari és mezőgazdasági kérdések iránti érdeklődést kell benne kifejleszteni. Bár a gimnáziumnak elsősorban a tudományos előképzés a feladata, mégsem zárkozhatik el az ipari és mezőgazdasági feladataink iránt való érdeklődés felkeltése elől sem. Az ipari és mezőgazdasági kérdések ma már oly magasfokú tudományos előképzettséget tételeznek fel, hogy a gimnáziumnak is elő kell készítenie ifjúságát ilyen kérdésekre. Nem új tantárgyak bevezetése oldja meg e feladatot, hanem a jelenlegi tanulmányok és a tanterv megfelelő részeinek ipari és mezőgazdasági kérdések szempontjából való okszerű kiaknázása.

A Dunántúl természeti gazdagsága erre különös ösztökélést ad. Ha nem említünk is mást, mint itt elterülő gazdag olajforrásaikat, a fel-felbukkanó földgázt, s még ezeknél is bővebb bauxittelepeinket, már akkor is oly széleskörű távlatot nyithatunk a háború utáni iparfejlődésünkről ifjúságunknak, hogy az ezek iránti érdeklődés szükségképen eltölti lelkét az ipari és mezőgazdasági kérdések szeretetével, s azok számára nyeri meg. A XVIII. század szegény Angliája azért lett gazdaggá, hatalmassá, mert vezető rétege szinte egyértelműleg fordult az ipari kérdések megoldása felé.

Tudományos életünk hatalmas intézményei közül igen soknak feladata az ipari és mezőgazdasági kérdések gondozása, s gimnáziumainknak ifjúságunkat a humaniorák mellett ezekkel a nemzetet gazdaságilag különösen megerősítő pályákra is fel kell vértetniük. Itt Győr városában hatalmas, szép példáját látjuk annak, hogy az ipar és mezőgazdaság karöltve az elméleti tudományok művelésével mily erőssé, gazdaggá tud tenni várost, nemzetet egyaránt. Hiába pusztította el a tatár, hiába dült rajta a török, hiába harcolt ellene a francia, erős, gazdag lett mindig újra, mert hatalmas mezőgazdasága, erős ipara állandóan ölekezett a tudományos élettel. Ez utóbbinak képviselői között oly nagyságokat találunk, mint Jedlik Ányost, ki az egész világot ajándékozta meg alkotásaival, s a tanári rend sok kiváló más tagját, kik tudományos munkájukat e városban szentelték nemzetünknek, itt, ahol a város polgársága több mint 40.000 kötetes könyvtárt tudott létesíteni és tart fenn a tudományos élet szolgálatában.

Egyesületünk ezévi közgyűlését éppen azért tartja itt Győrött, hogy e jelentős város szabad királyi várossá emelésének 200-ik évfordulója alkalmából kifejezésre juttassa nagyrabecsülését és tiszteletét, melyet a magyar középiskolai tanár érez ama munka iránt, mely itt Győrött a tudomány, ipar, mezőgazdaság és kereskedelem terén oly példaadóan tárul elénk. Ezt a szép munkát közvetlenül megismerni kívántuk, hogy híret vigyünk az ország ifjúsága közé.

Ez az ifjúság tanításunkat meg fogja érteni, mert tanulni vágyik, irányítást vár. Csak arra kell vigyáznunk, hogy a tanítást, irányítást mindig az arra hivatottaktól, képzett, buzgó tanáraitól kapja. Eppen azért nemzeti érdek, hogy a tanári pályára legkiválóbb ifjaink lépjenek, kik nehéz feladatuknak meg tudnak felelni. E cél elérésére pedig gondoskodni kell arról, hogy a tanári rend munkájának erkölcsi és anyagi értékelése nagy és nehéz nemzeti hivatásuknak megfelelő legyen. Ebben az értékelésben gyakran látunk félreértéseket, melyek e rend munkáját nem a tanárság egyetemé-

nek, hanem egyeseknek a munkájából ítélik meg. Itt természetesen találhatók hibák, tévedések, de ezek nem írhatók a tanárság egyetemének rovására. Ezek a hibák a tanári pályán nem oly gyakoriak, mint ahogyan azokat nem egyszer a szülői társadalom emlegeti. A magyar gimnáziumi tanár ott van mindenütt, ahol hazájának szolgálatot tehet. Nemcsak iskolai munkáját végzi és vezeti az ifjúsági egyesületeket és intézményeket, hanem működő tagja tudományos társaságainknak, zászlóvivője tudományos és szépirodalmi folyóiratainknak, buzgó munkása kulturális megmozdulásainknak, s a gazdasági feladatok megoldásában is szívesen vesz részt. S ha úgy kívánja hazája, karddal is hősieen, odaadóan megvédi azt. Sosem vágyik könnyű babérokra, hanem lankadatlan fáradsággal kívánja feladatát teljesíteni és megbecsülését kívívni. De éppen ezért aggódva nézi, ha e megbecsülés késése miatt legjobb fiaink elfordulnak e pályától s odamennek, ahol gyorsabban látják meg az érdemet, s ahol ennek jutalmazása bőségebb s gáncsolása ritkább. Ennek ellenére derék fiainkat mégis sorainkba hívjuk, mert ismerjük munkánk jelentőségét, s bizton hisszük, hogy nem késhetik már sokáig társadalmunk olyirányú mozgalmá, mely a tanári munkát értékelés tekintetében az első közé fogja helyezni.

Tisztelt Közgyűlés! A magyar tanár nem csüggedhet soha! Legkevésbé teheti ezt e nehéz esztendőkbén. Nekünk kell a társadalom sokszor indokolatlan idegességét enyhítenünk, nekünk kell ifjúságunkon át a nyugodt munka menetét biztosítanunk. Tanítanunk kell azt, hogy a magyar föld, a magyar ipar, a magyar iskola, a magyar tudomány erkölcsileg erős, s e súlyos idők megpróbáltatásait fényesen kiállja és a remélhetőleg közelgő béke-években nyugodt, buzgó munkával nemzetünket nagygyá, hatalmassá teszi, ha abba minden magyar ember oly szeretettel és lelkesedéssel kapcsolódik bele, mint ahogyan a magyar középiskolai tanári rend.

Eme meggyőződésemet teljesedésének reményében nyitom meg az Országos Középiskolai Tanáregyesület 77. évi rendes közgyűlését.

Bernolák Kálmán.

Főtitkári jelentés az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1943. évi október hó 23-án Győrött tartott 77. rendes közgyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés!

Rendkívüli időket élünk, roppant feszültséggel telített napokat. Az emberiség történelme drámái fordulóponthoz ért és mi valamennyien szereplői vagyunk a nagy tragédiának. A költő szavaival élve: a vész vérfagyaláló keze emberfejekkel labdázik az égre és a nyomor gyámoltalan fejét elhamvadt városokra fekteti. Súlyos események és egyelőre ködbe vesző lehetőségek ólálkodnak körülöttünk. Egy egész világ készül határozni saját sorsáról és a láz, a szenvedés, a gyötrellem víziói bomlottan keverednek az ismer-

retlen jövő titokzatos függőnye mögül elő-elővillanó békeképekkel, a valóságra döbrent, számvetést végző emberiség komor arcával. Szörnyű jégveréstől porzik és nyög a föld. De az életet nem lehet megállítani. Egyesületünk is összesereglett, hogy megtartsa 77. rendes közgyűlését Győrött, a szabad királyi város 200-ik jubileumi évében.

Mint az Országos Középiskolai Tanáregyesület főttkárának, nekem jutott a megtisztelő feladat, hogy az Egyesület mult évi működéséről számot adjak. Első szavam a bennünket vendégül látó, jubileumot ülő szabad királyi városhoz szól. A magyar tanárság hódolattal köszönti a nemes hagyományoktól megszentelt, történelmi multú várost. Hón óhajtja: viruljon és boldoguljon Győr városa, nemzeti kultúránk oly értékes, oly tisztafényű tűzhelye.

Jelentésemet két részre osztom. Első felében az Egyesület életében történt eseményekről, a külső mozzanatokról kívánok számot adni, a második felét társadalmi és anyagi helyzetünk vázolásának szentelem. Tehát a külső események mögött keresem a mozgató erőt, a történések lelkét azzal a szerény szándékkal, hogy megvilágítsuk és közelebb vigyük a nemzet egyeteméhez a tanárság nagy problémáját.

I.

1. A magyar gimnáziumi tanárság — egyesületének elnöksége útján — évtizedek óta felterjesztésekben, *emlékiratokban* adja elő sérelmeit és kéri a bajok orvoslását illetékes hatóságaitól. Az emlékiratok megszűnése lesz a biztos jele annak, hogy a magyar tanári rend problémája megoldást nyert. Hitünk és meggyőződésünk, hogy ez az állapot hamarosan bekövetkezik. Addig azonban még sok panaszt, elkeseredést, gyakran indulatot kell emlékirat formájában levezetnünk és a kormányzat elé terjesztenünk. Elnökségünk az a biztonsági szelep, amely nagy megrázkódtatásoktól, robbanástól óvja az Egyesület szervezetét és felhívja a felelős tényezők figyelmét a veszélyekre.

A folyó év tavaszán Egyesületünk elnökének, Bernolák Kálmánnak javaslatára felkértük a Katolikus Középiskolai Tanáregyesület elnökét, dr. Zibolen Endrét, az Országos Református Tanáregyesület elnökét, dr. vitéz Bessenyei Lajost, valamint az Országos Evangélikus Tanáregyesület elnökét, dr. Bánkúti Dezsőt, hogy vegyenek részt idei emlékiratunk előkészítő munkálataiban és ilyenképen a négy nagy tanáregyesület a tanári rend erkölcsi és anyagi megbecsültetése érdekében egységben felterjesztésben nyújtsa be jogos kérését a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz. A felekezeti tanáregyesületek kitűnő elnökei készséggel tettek eleget elnökünk felkérésének és így született meg az az emlékirat, amelyet folyó évi március hó 28-án adtunk át dr. Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak. Úgy véltük, hogy egyetemes nemzeti érdeket szolgálunk, amikor a következő javaslatot terjesztettük elő a tanárság anyagi helyzetének megjavítására:

a) A főiskolai képesítésű gyakornokok és velük együtt a helyettes tanárok fizetése lényeges emelésre szorul, számukra a középszintű életszínvonalához méltó létminimumot kell biztosítani;

b) a mai széniumos előléptetési rendszer mellett kétévi helyettes tanárság után minden tanár azonnal a IX. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő fizetési csoportba neveztessek ki. Ez felelne meg a századunk elején fennállott rendszernek;

c) a várakozási idő minden fizetési fokozatban két esztendő legyen, tehát a kinevezett rendes tanár a IX. fizetési osztályban 4, a VIII., VII. és VI. fizetési osztályban 6—6 évet töltsön;

d) a tanárok 10%-a jusson be az V. fizetési osztályba, de a további jövedelem-emelkedés korpótlék folyósításával a többieknek is biztosíttassék;

e) az igazgatók külön rangsor alapján felerészben a VI., felerészben az V. fizetési osztályba soroltassanak.

Elmondottuk az emlékirattal kapcsolatban: ha el akarjuk érni, hogy a nemzetevel roppant fontosságú munkáját a jövőben is arra valóban hivatott egyének végezzék, ha a tanári pályát arra a színvonalra akarjuk emelni, amelyre a nemzet jövője szempontjából szükséges, hogy felemeljük, akkor a fenti javaslat pontjait a tanári kívánságok alsó határának kell mondanunk.

Tisztelt Közgyűlés! Hogy ez a javaslat nem volt túlzott, — mint azt egyesek állítani igyekeztek —, arra mindenki számára biztosíték lehet négy olyan tekintélyes, a tanárság helyzetét kiválóan ismerő, böles, megfontolt és a szavak értékével tisztában levő férfiú, mint Bernolák Kálmán, dr. Zibolen Endre, dr. vitéz Bessenyei Lajos, dr. Bánkuti Dezső. Nem tudjuk elhinni, hogy a kérdés eldöntésekor az ő tekintélyük, megbízhatóságuk, tanügyi téren szerzett kivételes tapasztalataik és ismereteik nem vételessnek figyelembe. Ha felemelték szavukat, bizonyosan nem önző érdekből, nem a tanárság kegyének hajhászásából tették, hanem egyetemes nemzeti érdekeket tartottak szem előtt. A magyar tanárság nem titkolt kíváncsisággal és feszülten várja a választ, amelyet vezetőinek szavára kap. Fegyelmességével méltán érdemelne ki a kormányzat és a közönség háláját, hiszen soha, egy pillanatra sem hagyta el őrhelyét és megkísértési közepete sem tántorodott el a reábizott nagy feladatok teljesítésétől. A felette zúgó viharok és a csalogató hangok ellenére is hű maradt a magyarság és az emberiség örök eszményeihez.

2. Az általános helyzet javítását célzó emlékiratunkon kívül megismételtük kérésünket az 1914—18-as világháborút végigküzdött kartársaink érdekében. Sokan vannak köztük olyanok, akik egyetemi tanulmányaikat félbeszakítva, vagy egyenesen a középiskola padjaiból vonultak be katonai szolgálatra és csak a harcsterről vagy hadifogságból való visszatérésük után, 4—5 évi késedelemmel folytatták vagy kezdték meg egyetemi tanulmányaikat. Ez a veszteség egész pályájukon végigkíséri és hátrányos helyzetbe hozza őket azokkal a kartársaikkal szemben, akik nem teljesítettek katonai szolgálatot. Sérelmük orvoslása — illetékes helyről nyert legújabb értesülésünk szerint — folyamatban van.

Kérelemmel fordultunk ezenkívül a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz a vizsgadíjak felemelése tárgyában. Egyre sürűbben érkezett hozzánk a panasz, hogy a gimnáziumi tanárságnak — kirívó ellentétben más tisztviselői csoportokkal — jóformán semmi mellékjövedelme sincsen az egészen csekély osztályfőnöki és a hébe-hóba csöppenő magánvizsgálati és érettségi vizsgálati

díjon kívül. A multban a tanévvégi magán- és érettségi vizsgálatok díja sokszáz tanári család számára jelentett pillanatnyi enyhülést az anyagi gondok közepette; előzőtt egy-egy nyomasztó gondfelhőt, lehetővé tett egy-egy jelentősebb beszerzést s talán elősegítette a család pihenésre szoruló tagjának nyári üdülését. Mindez a multé. Napjaink magasra szökött árai közepette mélyen alant szégyenkeznek az 5 P-s vizsgadíj.

Kértük még a tanári mellékfoglalkozások díjazását is. Gondoltunk az önképzőkörök vezető tanáira, akiknek munkája eléggé fel nem becsülhető jelentőségű az ifjúság szellemi életének irányításában és alakításában. — Kértük továbbá, hogy az osztályfőnöki díj a jelenlegi 1 P 60 fillerről lényegesen emeltessék fel. A beérkezett indítványoknak megfelelően helyénvalónak láttuk felterjesztést intézni arra vonatkozólag, hogy az igazgatóhelyettesek, akiknek az iskolai élet minden mozzanatát ismerniök kell s ezt csak a teljes délelőtti és sokszor a délután feláldozásával érhetik el, — munkájukért havi díjátalányt kapjanak. Az értekezleti jegyzők részére évenként méltányos díj megállapítását, illetve kiutalását kértük. Tekintettel arra, hogy a gimnáziumi igazgatók, különösen vidéken, hivatali állásukból kifolyólag bizonyos elengedhetetlen társadalmi kötelezettségeknek kénytelenek eleget tenni, anélkül, hogy jelentős anyagi áldozatot rójanak, részükre reprezentációs díjátalány kiutalását javasoltuk. A kérelem teljesítése csak egy régebben elvezett jog visszanyerését jelentené. Az első világháború előtt ugyanis — a maihoz összehasonlítva — hatatlanul jobb anyagi körülmények ellenére — az igazgatók osztályonként 8 aranykorona reprezentációs díjat kaptak.

Ig az örömeinkre szolgálna, ha a tanárság anyagi helyzete olyan mértékben rendeződne, hogy ne kelljen felettes hatóságaink ajtaján állandóan ilyen kisebb jelentőségű, — a tanárság tekintélyét sértő — kérésekkel kopogtatnunk.

3. Az elmúlt évben a szükséghez mérten tartottunk *tiszt karri és választmányi üléseket* és azokon az Egyesület életében felmerült problémákat vitattuk meg. A Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület beolvadásával kapcsolatban *rendkívüli közgyűlést* tartottunk.

Az 1943. évi április hó 10-én tartott választmányi ülésen tárgyaltuk azt a javaslatot, hogy a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület — saját kívánságának megfelelően — olvadjon be Egyesületünkbe, mint annak „Segítő Alap”-ja. A beolvadást a szábanlevő Egyesület folyó évi május hó 9-én tartott rendkívüli közgyűlésen el is határozta, egyben alapszabályait Egyesületünk „Segítő Alap”-ja ügyrendjévé alakította át. Elnökségünk folyó évi június hó 19-én tartott rendkívüli közgyűlésen — a választmány egyhangú javaslatára — a beolvadást tudomásul vette, a „Segítő Alap” ügyrendjét elfogadta és a beolvadásra vonatkozó összes iratokat jóváhagyás végett a m. kir. belügyminisztériumhoz terjesztette fel.

Egyesületünk a beolvadás elfogadásával kettős célt kívánt szolgálni. Egyrészt 60.000 P-s vagyonhoz jutott (ebből körülbelül 2.000 P készpénz, a többi Nemzeti Bank-részvény), másrészt a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület célkitűzésének kitűvítésével lehetővé óhajtja tenni, hogy Egyesületünk

tagjai születési, házasságkötési és temetkezési segélyben részesüljenek és kölesönhöz jussanak. Erre a fedezetet egyelőre a 60.000 P-s vagyon, illetőleg ennek kamatai, valamint a Segítő Alapba belépő tagok felvételi és tagsági díjai képeznék. Ezeknek a díjaknak olyan mérvű megállapítása, hogy azokból a tagok jelentős segélyt kaphassanak, most van folyamatban.

A beolvadás szükségessé tette az Országos Középiskolai Tanáregyesület alapszabályainak módosítását; de erre egy másik körülmény is okot szolgáltatott, nevezetesen az Egyesület elnökének az a gondolata, hogy a felekezeti alapon működő társ-tanáregyesületekkel intézményesen szorosabb kapcsolat létesüljön. Ezt a célt szolgálná az alapszabályokba iktatandó új elnöki tanács, amelynek a tisztikar vezető tagjain kívül tagjai lennének a felekezeti tanáregyesületek mindenkorai elnökei is, mint választás alá nem eső, meglívott társelnökök.

4. Nagy örömmel és elismeréssel kell megemlékeznünk a *tanári körök* működéséről. A tanári körök jelentősége abban rejlik, hogy a szétszórta lakó tanárok kisebb egységekbe tömörítésével az összetartozás érzését ápolják, a tanárság problémáit megvitatják és azokat megszürtén a központ elé terjesztik. Az elnökség sok egészséges gondolatot, indítványt, ötletet köszönhet nekik. Az ő szemük — távol a fővárostól — másként lát, mint a miénk. Ha mi már fáradunk és reménytelennek látjuk a harcot egy-egy jogos kérdésünk teljeseiséért, ők nem szűnnek meg sarkalni, ösztökélni bennünket. A vidék szemlélete egyébként is más, mint a fővárosé, amelynek már sokszor szüksége volt az ország más-más tájairól jövő friss áramlásra és erőre. De ezenkívül más célt is szolgálnak a tanári körök: összeföveteleiken termékeny, a tanárság egyetemét érintő eszmecserék folynak, tisztázódnak a szempontok és csillapodnak az indulatok. Felolvasó-üléseiken a tanári továbbképzést előmozdító értekezések hangzanak el; az időselb nemzedék a tanári hivatástudatot erősíti a fiatalokban. Igen látogatott klub-délutánokat tart a Budapesti Tanári Kör; ülésein színvonalas tudományos előadások szerepelnek. Hasonló tevékenységet fejt ki csaknem minden vidéki körünk. Erről Közlönyünk időnként részletesen beszámol. A Soproni Kör ülésén egy alkalommal az Egyesület elnöke, a Győri Kör ülésén pedig, ugyan csak egy alkalommal a főtítkár is megjelent. — Nagy örömmel jelentem a tisztelt Közgyűlésnek, hogy Beszterce, Dés, Naszód, Szamosújvár, Szilágysomlyó és Zilah tanárainak tömörülésével — Nagy Jenő gyakorló gimnáziumi tanár szervezési munkájának eredményeként — közvetlenül közgyűlésünk után, november első hetében megalakul a körülbelül 200 tagot számláló Kolozsvári Tanári Kör. Az alakuló-ülés minden bizonnyal lélekenelő ünnepe lesz az anyaországi és az erdélyi tanárság kézfogásának, örök és eltéphetetlen ösztartozásunknak.

5. *Tagjaink száma* örvendetesen gyarapodik. Az idén 155 új tag kérte felvételét. Ezzel a tagok száma 2248-ra emelkedett. Ez a szám 200-zal kevesebb az állami gimnáziumi tanárok számánál. Az Egyesület minden rendelkezésére álló erővel igyekszik támogatni és segíteni tagjait. A vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekeinek elhelyezésére létesült Árpád-kollégium, a székházban levő vendégszobák, a balatonfüredi és a mátrai üdülőtábor

mind ezt a célt szolgálják. Az elmúlt évben 21 tagunk főiskolára járó gyermekét részesítettük 100—100 P tanulmányi segélyben, 23 nagycsaládú tagunknak pedig 2350 P-s nyaralási segélyt juttattunk. — A bajtársi szolgálat megszervezésére felhívást intéztünk a tanári testületekhez, hogy a maguk erkölcsi erejével és tekin-télyével álljanak a hadbavonult családfők elárvult helyére.

6. Az Egyesület vezetősége és a tagok között a *Közlöny* az összekötőkapocs. Sajnos, a mai viszonyok között korlátozott terjedelmű. Előállítási költségeit a befolyt tagdíjak alig fedezik. Csaknem minden számában jelentős cikkek, értekezések jelennek meg, amelyek a modern pedagógia és a nevelés időszerű kérdéseit tárgyalják. A lehető legnagyobb részletességgel adunk számot az Egyesület és a vidéki körök életéről. A hírek rovatában minden személyi változásról és tanügyi újságról beszámolunk. Általáno-san kedvelt rovat a könyvszemle, amely színvonalas ismertetéseken hívja fel a figyelmet tudományos és irodalmi életünk minden jelentős mozzanatára. — *Közlöny*ünket az első magyar sajtókiál-lítás vezetősége a bemutatott számok alapján ezüstéremmel tűn-tette ki.

7. Két jelentős eseményről kell még beszámolnom. Az egyik a *soproni üdülőház* ügye. A Soproni Kör kezdeményezésére Sopron városa hajlandó Egyesületünknek egy — a Lőverek-ben álta-lunk kiválasztandó helyen — megfelelő nagyságú telket ingyen átengedni azzal a feltétellel, hogy azon tanári üdülőházat léte-sítünk, amely részben vagy egészben való bérbeadással akkor is hasznosítható volna, amikor az Egyesület tagjai nem használják. A telken kívül Sopron város vezetősége — építkezés esetén — fa-anyagot, kavicsot, homokot juttatna az Egyesületnek és a Soproni Kör közlése szerint nagyobb pénzbeli segítség megszavazása elől sem zárkoznék el. A tanári jóléti intézmények szaporítását célzó javaslatot az OKTE elnöksége a legmelegebb pártolással fogadta és Bernolák Kálmán elnök dr. Szentgyörgyvári Artúrral, mint a Jóléti Bizottság kiküldöttjével közvetlen tárgyalásokat kezdett Sopron város polgármesterével. Ezek eredményeként Sopron város kisgyűlése az üdülőház építése céljára Egyesületünknek 1000 négy-szögöles telket adományozott. — Indítványozom, hogy a közgyűlés Sopron városának ezért a nemeslelkű adományért szavazzon hálás köszönetet. — A terv megvalósításának egyelőre az anyagi esz-közök hiánya és a megnehezült építési viszonyok állnak útjában.

A másik jelentősebb mozzanat, amelyről megemlékezni kívá-nok, az Országos Tanügyi Szervezetek Központi Bizottságának megalakulása. A szerv a tanító- és tanáregyesületektől alakult. Elnöke dr. Szabó Gusztáv műegyetemi tanár, országgyűlési képvisező. Célja: a tanító- és tanáregyesületek tömörítése abból a cél-ból, hogy anyagi és erkölcsi megbecsültségükért egységesen küzd-jenek. A MEP tanárképviselői, s a nevelés és oktatás kérdései iránt érdeklődő képviselők megígérték támogatásukat. Rendelkezésükre becsátottuk legutóbbi emlékiratainkat, hogy a küszöbön álló költ-ségvetési tárgyalásokkal kapcsolatban ügyünkben szót emeljenek.

8. Az idő rövidsége miatt nem nyílik alkalmunk arra, hogy a *küldetésokről*, címadományozásokról és előléptetésokről, vala-mint tagjaink tudományos és szépirodalmi munkásságáról ez alka-lommal is megemlékezzünk. Erről *Közlöny*ünk útján amúgy is be-

számolunk. Megragadjuk azonban az alkalmat, hogy a tanárság egyeteme előtt igaz tisztelettel és őszinte örömmel üdvözljük *Szényci Merse Jenő* vallás- és közoktatásügyi miniszter urat abból az alkalomból, hogy a Kormányzó Úr Ő Főméltósága a haza szolgálatában szerzett kiváló érdemei elismerésül a Magyar Érdemrend nagykeresztjét adományozta neki. Kívánjuk, hogy kultúrpolitikai munkásságát gazdag sikerekkel folytathassa, egyben kérjük, hogy a magyar tanárság iránt töblízben megnyilvánult szeretetét, megértését, jóindulatát továbbra is őrizze meg.

Egyesületünk elnökét, *Bernolák Kálmán* ny. gimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsost a Kormányzó Úr a közoktatásügy terén szerzett kiváló érdemeiért legfelsőbb elismeréssel tüntette ki. E helyütt is őszinte örömmel köszöntjük őt ebből az alkalomból. Meggyőződésem, hogy valamennyien egyek vagyunk abban a gondolatban: Bernolák Kálmán eszére, bölcseségére, tapasztalatára a magyar tanárság egyetemének az elkövetkezendő időkben még nagy szüksége lesz. Óhajtjuk, hogy tekintélyével, elveihez való szilárd ragaszkodásával, tisztánlátásával és sokszor megcsodálható frissességével segítsen és vezessen bennünket továbbra is célkitűzéseink megvalósításában.

Őszinte szerencsekívánatainkat fejezzük ki dr. *Hankiss János* egyetemi ny. r. tanárnak államtitkárrá történt kinevezése alkalmából. Kérjük, magas tisztségében is maradjon meg a tanárság őszinte jóakarójának és szószólójának.

Mélyszéges kegyelettel és néma büszkeséggel gyászoljuk az emberiség gigászi küzdelmében, hazánk és az örök emberi eszmék védelmében *hősi halált halt kartársainkat*. — Kérjük a tanári testületet, hogy hősi halottaik nevét — a Közölnyben való megörökítés és emlékeztető ápolása céljából — velünk minden esetben közöljék. — Fájó szívvel vettük a hírt dr. *Kemenes Illés* tankerületi kir. főigazgató elhunytáról. Jósága és szíve magához vonzotta a vigaszra szorulókat és támogatást kérők seregét. Pedagógiai és közoktatásügyi munkássága még sokáig hatni fog, nemes emberi alakja eszményként lebeg előttünk.

II.

Tisztelt Közgyűlés! Úgy érzem, hogy az egyesületi élet főbb mozzanatainak ismertetésével csak a külsőt mutattuk meg, a lélek azonban, amely a külső mögött rejtőzik, láthatatlan maradt. Az Egyesület ugyanis csak akkor él és csak olyan mértékben él, amennyire a tanárság nagy élet- és hivatásproblémáit magába szívja és azoktól fűtve és ösztönözve cselekszik.

1. Végezzünk számvetést: milyen a tanárság mai helyzete? Az alap, amelyből ki kell indulnunk, annak a ténynek elismerése, hogy a tanári tekintély katasztrófálisan leromlott. Melyek a tanári tekintély leromlásának okai?

a) A romlás elsősorban *anyagi okok* idézték elő. Emlékiratainkból ismeretes, mint sodródott a magyar tanárság anyagi szempontból évtizedek során egyre kedvezőtlenebb helyzetbe. E helyütt is megismételjük Domanovszky Sándor súlyos és komor szavait: a középiskolai tanárságot az utolsó negyven évben korrupció és törvényhozás példátlanul elhanyagolta és más közalkalma-

zotti ágakkal szemben mélyen degradálta. Azért idézzük ezeket a szavakat, ne érjen bennünket a vád, hogy önmagunk nagyítjuk tragikussá anyagi helyzetünket. És idézhetjük Kornis Gyulát, a magyar szellemi élet egyik legnagyobb élő tekintélyét, aki szerint: az, akiben tehetség feszül, nem vágyik a tanári pályára, mert gyakorlati pályára lépve, majnem azzal a fizetéssel kezdheti pályáját, amellyel mint tanár végezhetné. Az egyetemi végzettségű tisztviselők közül mindig a tanárság részesült a fizetésrendezések alkalmával a legmótoshabbb elbánásban a mai napig. És idézhetnők még Szekfű Gyulát, Eckhardt Sándort, Fraknóy Józsefet, Zibolen Endrét és sok más magyar értéket, akik az elmúlt évtized látszólag napsütéses tisztásán meglátták a köröskörül settenkedő árnyakat. Végzetes hatású lehet, ha a magyar társadalom nem az ő szemükkel látja a tanárság és a magyar oktatásügy kérdéseit, hanem a bajok forrásától távolabb állók véleménye lesz a döntő.

Kornis Gyula szerint a társadalom értékérzése általában akkora presztizst tulajdonít egy pályának, amekkora javadalom jár vele. Ilyenképen — a tanári állás súlyos anyagi degradáltsága következtében — a tanári tekintély a társadalom szemében mélyen alászállt. A társadalom ezért a téves értékelésért általában nem is hibáztatható. A sajtó útján és tapasztalatból mindenki jól ismeri a tanári jövedelmet, önkéntelenül is összehasonlításokat tesz és nem kis elégtétellel állapítja meg, hogy a jövedelem egybevetése az ő javára üt ki. Milyen következtetést vonjon le a közönség a tanári pályát illetőleg, ha azt látja, hogy a sebtében alkalmazott villamoskalauzno fizetése eléri a kezdő tanár fizetését, vagy, ha azt hallja, hogy a VIII. fizetési osztályban levő tanár jövedelme alatta marad a jobb szakmunkás bérének. Hiába tolódnak el esetleg később az arányok, az értékelés megmarad.

A súlyos anyagi helyzet következtében a tanárok nagy része — nemcsak a fiatalabb, hanem a pályája végén álló nemzedék is — kénytelen tekintélyromboló mellékfoglalkozások után nézni. Kevés szomorúbb látványt tudunk elképzelni, mint a deresedőhajú, szerényruházatú családapák házitanítóskodását.

Emlékezzünk meg e helyütt azokról a tanárokról, akik a fárasztó délelőtti munka és a megalázó délutáni kenyérkereset után szerény otthonunkban az éjtszaka esőndjében — igazi hősökként — a tudományos munkának áldoznak. A magyarországi folyóiratok munkatársainak névsora cáfolhatatlan bizonyíték arra nézve, milyen széleskörű tudományos munkásságot fejt ki a magyar tanárság.

b) Tovább haladva a tanári tekintély romlását előidéző okok vizsgálatában, szembeötlök, hogy a társadalom műveltebb rétege sincs tisztában az *oktató és nevelő munka értékével*, mivel ez a munka nem mérhető meg és nem látható. A nevelő fáradozásának annyi eredménye sem marad, mint a kötőre vagy az asztalos munkájának. A nevelő áldozatos tevékenysége az alkotóművész munkájához hasonlít azzal a tragikus különbséggel, hogy megújuló ihletállapota semilyen külső formában nem marad fenn. Bár úgydarabokkal lehetne kifejezni a tanulók lelkében végbemenő, nevelői sugallatra megindult belső folyamatot! Hány ezres akasztómot jelentene ez! A nevelői munka lényege hozza magával, hogy ninesen és nem is lehet tanúja azoknak a magasztos, ihle-

tett, forrólevegőjű pillanatoknak, amelyekben tanár és osztály egybeforr. Elnarad értük a taps és az elismerés, mert nincsen közönségük.

c) További oka a tanári tekintély leromlásának abban a körülményben keresendő, hogy a társadalmi fejlődés, de még inkább az emelkedni akarás vágya és puszta egzisztenciális érdekek egyre nagyobb tömegeket zúdítanak a gimnáziumba: ezek a tömegek hihetetlen mértékben lefokozzák a *gimnázium színvonalát* azzal, hogy a tudományok iránt semmi fogékonyságuk sincs, a legelemibb ismereteket is alig szedegetik össze, de éppen nagy számuknál fogva — hiszen az osztályok zömét képezik — kénytelen-kelletlen megalkuvásra kényszerítik a tanárt. Egyetlen céljuk a bizonyítvány megszerzése. Magánvizsgálatokon, vagy érettségi vizsgálatokon örül a vizsgálóbizottság, ha szilárd ismeretük van a deklinációkról, vagy legalább tartalmi kivonatról ismerik a „Pogányok”-at. A szenvedést és az anyagi áldozatot csak azért vállalják, hogy a társadalmi ranglétrán előbbre juthassanak, vagy magasabb fizetést érjenek el. A tanár csak gyűlölt akadály, vagy olyan valaki, akítől elnézést lehet koldu'ni és akinek minden esetben kötelessége is szemet húnynia a tudatlanságon, mert ezt kívánja a tanuló családjának nehéz anyagi helyzete.

Nagy harcot kell folytatnia a tanárságnak a pártfogókkal is. És a lelkiismeretes tanár, aki egyszer már engedett a közbelépő hatalomnak, más alkalommal — éppen igazságérzete és erkölcsi érzéke következtében — akkor is enged, ha nem mered feléje a háttérből a tekintélyes és szigorú pártfogó.

Különösen a népes fővárosi iskolákban állapítható meg, hogy a gimnázium ma már nem a szellemi elit iskolája, hanem olyan nyolcosztályos középiskola lett, amelybe egyre nagyobb tömegek tördülnek be, pusztán a bizonyítvány megszerzésének szükségességétől üzve.

d) Árt a tanári tekintélynek az a körülmény is, hogy a tanárok nagy része — 35 éves szolgálattal után! — egyszerű tanárként vonul nyugalomba. Tchért pályája végén is ott áll, ahol az első napokban, mikor megilletődötten lépte át helyettes tanárként az iskola küszöbét. E'lentétben más tisztviselői kategóriákkal, egy cím, egy megszólítás sem jelzi *előrehaladását*. Kirívó ez azért, mert társadalmunk megszokta, hogy egy bizonyos szolgálati idő után mindenki lép egyet a címek és rangfokozatok létráján. Van biztos és van szemlélsz, van — még a kisebb irodákban is — igazgató, sőt főigazgató, csak a tanár hordozza egy életen át a tanári címet. Meg kell mondanunk ezzel kapcsolatban, hogy mi a tanári címet magasra értékeljük és büszkéek vagyunk rá. Ezt a kérdést csak azért tettük szóvá, mert a társadalom csak a fizetési osztályhoz kötött címváltozásból ítéli meg az előrehaladás mértékét.

e) Romlik a tanári tekintély végül a miatt is, mert a közép-osztály gyermekei *eifordulnak erről a pályáról*, csakúgy, mint a feltörekvő osztály t'hetséges gyermekei. Kornis Gyula megállapítása szerint újabban a tanárjelöltekben erősen csökkent a tanári hivatástudat. Meggyőződésünk, hogy csak a tanári pálya kívánatossá tételével érhetjük el újra, hogy Arany János, Szász Károly, Salamon Ferenc, Riedl Frigyes, Péterfy Jenő, Kornis Gyula,

Beöthy Zsolt, Imre Sándor, Horváth János, Babits Mihály, Juhász Gyula, Sajó Sándor örökébe méltó utódok lépjenek.

2. Milyen tisztelt Közgyűlés! Láttuk röviden a tanári tekintély leromlásának főbb okait. Melyek mármost ennek a következményei?

Menthetetlenül leszáll az oktató- és nevelő-munka szintje, mert a tanári lélek nyugalma, biztonsága és frissesége veszélyeztetve van. A különböző okok következtében megtépázott tekintély bomlasztó hatással van a lélekre s az egyéniség összeroppanására vezet. Kialakul a filozófikus, apatikus beletörődés atmoszférája, lassan-lassan megszűnik a küzdelem a toldozott-foltozott tekintély fenntartásáért és a nagyobb családú, elnyűtt ruházatában restelkedő tanár keserűséggel a szívében, kénytelen-keletlen véglegesen elfoglalja azt a helyet, ahová a körülmények valósággal lesodorják.

Ennek pedig súlyos következménye van a magyar középiskolára nézve, amely — Kornis Gyula szavai szerint — a magasabb magyar művelődés vérkészítő edénye. A szürke, hivatásában korán elfásult, munkáját gépiesen végző, az ifjúság elméjének mozgására kevésbé alkalmas tanártípus számának növekedése — mondja tovább Kornis Gyula — *végzetes hatású lesz a magyar kultúrára.*

Közömlős lehet-e tehát, hogy milyen munka folyik a magyar gimnáziumokban? Leleaszajkóztatás vagy ezeréves kultúrértékeink hiánytalan átplántálása, gépies tömegfoglalkoztatás, vagy a klasztrikus szellem és az európai műveltség ápolása és ébrentartása?

Mérhetetlen kár származik abból valamennyiünkre, ha Szent László és Rákóczi Ferenc csak név és néhány oldalas szövegrész a történelemkönyvben, ha Csokonai Vitéz Mihály csak életrajz és néhány költeményeim, ha a Szigeti Veszedelem csak avult olvasmány, vagy legjobb esetben furesza barokk eposz. Ezer és ezer kérdés ébred az aggódó lélekben. Mit ér, ha a természetrajz nem az élet lüktetése, nem a Mindenható titkaiba való bepillantás, csak egyszerű csoportosítás? Mit ér, ha a műemlékek végkép elvesznek a gondterheltség és a közömbösség köde mögött? Mit ér, ha a dolgozatjavítás únt és kellemetlen teherré válik és az elfáradt lélek nem látja meg rajta keresztül a fejlődő, bontakozó, vergődő gyermeki értelmet és szívet? Hová lesznek a régi önképzőkörök, amelyekben ennek az országnak legnagyobb szellemi értékei formálódtak? A magyar tanárság tudásának és erejének legjavát adja; megfelelhet-e azonban mindenkor magasztos hivatásának, végezheti-e a lélekformálás művészetét, ha állandóan az anyagi gondok bélyegében vergődik, ha álmatlan éjtszakákon kínozza a gondolat, el tudja-e látni télvíz idejére minden gyermekét megfelelő ruházattal.

3. Ezzel összefüggésben szóljunk néhány szót a *nevelő-munka értékéről*. Az anyagi sérelmeire orvoslást kereső magyar tanárság gyakran kapta azt a választ: általános tisztviselői fizetésrendezés nélkül nem lehet megoldani ezt a kérdést. Erre azt felelhetjük: nem nézzük irigységgel más tisztviselői kategóriákat már is meglévő és a miénknél sokkal kedvezőbb anyagi helyzetét és sajnáljuk azokat, akik a miénknél is kedvezőtlenebb helyzetben vannak. Igazunk tudatában rá kell azonban mutatnunk arra a tényre, hogy a tanári és *nevelői munkának van akkora jelentősége a nemzet életében*, mint bármely más tisztviselői ágazat munkájának. Szóljon

mellettünk Pauler Akos, aki Metafizikájában az életformák, illetve élethivatások értékrangsorát a következőképpen állapítja meg: a legértékesebb életforma az, amely közvetlenül az összes értékek végső előfeltevésével foglalkozik: az Abszolútummal, Istennel. Ez gyakorlati vonatkozásban azt jelenti, hogy a pap és a teológus élethivatása a legértékesebb, akihez a filozófus élete is csatlakozik. Utána következik a három alapértékkel közvetlenül foglalkozó hivatás: 1. a tudós, aki az igazat, 2. a nevelő, aki a jót, 3. a művész, aki a szépet szolgálja. A következő rangot az értéksorban az az élethivatás tölti be, amely mindezek (pap, filozófus, tudós, nevelő, művész) hivatásának gyakorlását lehetővé teszi a társadalmi béke és kultúra fenntartásának biztosítása által. Pauler Akos szavai-val talán sikerül pontot tenni egy régen húzódó vitára.

4. Tisztelt Közgyűlés! Röviden áttekintettük a tanári tekintély leromlásának okait és a tekintély romlásával járó következményeket. A továbbiakban most már az a kérdés, lehet-e orvcsolni a tanárság bajait és ezzel együtt előbbre vinni nemzeti kultúránk ügyét. Más a feleletünk akkor, ha a jelen körülményeket mérlegeljük és más, ha a jövő szempontjából vizsgáljuk a problémát.

Azzal az önkritikával, fegyelmezettséggel és valóságérzéssel, amely méltó a magyar tanárság szellemi színvonalához, a *jelenre vonatkozó álláspontunk* a következő:

A haza érdeke és a bennünk élő magas erkölcsi törvények ellentmondást nem tűrően azt parancsolják: még az eddiginél is fokozottabb igyekezettel és felelősségtudattal teljesítsük kötelességünket és minden erőnkkel, megkettőzött figyelemmel vigyázzunk a vártán. Egy világ lángol körülöttünk, ezer év kultúrártékai mehetnek veszendőbe. Azon kell lennünk, hogy soha vád ne súlyosodjék ránk: megfogyatkozott a hitünk és az erőnk éppen akkor, amikor arra a legnagyobb szükség lett volna. Ne kutassuk most, ki a felelős azért, hogy ennyire súlyosbodott anyagi helyzetünk, ne hivatkozzunk most arra sem, hogy hozzávetőleges számításaink szerint körülbelül évi két, két és fél millió pengővel megnyugtató módon rendezni lehetne a 2400 állami gimnáziumi és a mintegy 1000 államsegélyes tanár anyagi helyzetét. Elismerjük, — *önmagunk adjuk az érvet* — nem lehet tatarozni az épületet akkor, ha lángol a tető. Most csak az legyen minden gondolatunk, széjjel ne szaggasson bennünket az idők vihara és épen maradjon minden magyar érték. Ezt ünnepélyesen és bátor hittel valamennyien valljuk és, az esetleges elégedetlenkedőkkel szemben is vállaljuk érte a felelősséget.

De merőben más a helyzet, ha azt kérdezzük, *mi a tennivalónk a jövőben*, amikor majd elül a vész. Erre a következőkben felelünk:

Először. A saját anyagi helyzete, de nem utolsó sorban a tanári utánpótlás biztosítása és a nemzeti művelődés érdekében a tanári rendnek minden erejével és minden törvényes módon ki kell vívnia anyagi helyzetének gyökeres megjavítását. Tudatában kell lennie, hogy erre minden erkölcsi joga megvan, valamint tudnia kell azt is, hogy a több évtizedes mellőzés folytán nemzeti kultúránkat roppant károsodás érte, amelyért nem őt terheli a felelősség.

Másodszor. Ha egyszer a magyar tanári rend ezt a régen várt eredményt elérte, szellemi fejlettségéhez, erkölcsi és etikai érzékéhez méltó önkritikával önmagára nézve is le kell vonnia ennek a

következményeit. Elsősorban haladéktalanul le kell mondania a megalázó és a tanári tekintélyhez méltatlan mellékfoglalkozásokról. Magánoktatást legteljebb helyettes tanárok végezzetnek, de kívánatos, hogy ez kizárólag tanárjelöltek feladata legyen. A tanárnak minden erejét az iskolának, hivatásának és a tuománynak kell szentelnie, mert az anyagi megalapozottság önnagában nem biztosítja számára a tekintélyt.

Harmadszor. A tanári rendnek minden erejével küzdeni kell a protekció ellen és erkölcsi tekintélyének védelmében azt az iskola falai közé soha többé, semilyen karitatív vagy szociális szempontra való hivatkozással sem szabad beengednie.

Negyedszer. A gimnázium tehermentesítése céljából a tanári rendnek küzdenie kell egy latinmentes, nyolcosztályos, új iskola-típus megteremtéséért, hogy egyrészt a haza egyetlen polgára előtt se rekesztessék be az általános műveltség megszerzéséhez vezető út, másrészt, hogy a gimnázium igazi céljának és rendeltetésének felelhessen meg; azaz a magyar szellemi elit kiképző-helye legyen, amelyben a tanár nem annyira a 60-as létszámhoz igazoló módszerkedéssel, erőszakolt és mesterkéltsz osztályfoglalkoztatással tölti ki az órákat, hanem a mindent lenyűgöző abszolút tudás erejével láncolja magához a komoly ismeretek megszerzésére áhító fiatal lelkeket.

Ötödször. A világegés után a tanári rendnek minden erejét a nevelés nagy ügyének kell szentelnie. A magyar tanárságnak kell lennie a magyar középosztály ama szellemibb rétegének, amelyről Szekfű Gyula azt írja, hogy megvan benne a készség a nemzet többi rétegével való lelki kapcsolat megteremtésére. Ezeréves kultúránk révén nagy szerep vár reánk az új Európában, az ezzel járó feladatok a magyar tanárság munkája nélkül nem végezhetők el. Nincs hatalom, amely kicsavarhatná kezéből a magyar kultúra fáklyáját és éppen úgy nincs hatalom, amely nélküle valamit is építhetne és kezdeményezhetne a Kárpátok alatt.

Tisztelt Közgyűlés! Számvetést végeztünk. Erre a számvetésre szükség volt. Nincs okunk arra, hogy keserűséget érezzünk szívünkben, mert bizonyosság, hogy a magyar tanári rendnek elidegeníthetetlen joga és jussa van anyagi helyzetének végleges rendezéséhez. Tisztában vagyunk saját erőnkkel. Ennek az erőnek kiapadhatatlan forrása az a kétségtelen tény, hogy a mi ügyünk a nemzeti kultúra ügye; nem a nélkülözések között élő tanárok jólétéről, hanem a magyar szellemi élet és művelődés problémájáról van szó.

Most, amikor tisztelettel kérem jelentésem tudomásulvételét, az a hő óhajtás támad szívemben, hogy ennek az ezeréves, vér-áztatta, nemes emberi értékekben gazdag földnek minden hű és felelős fia egyesüljön egyetlen nagy gondolatban: *mindent a nemzetért!* Ami sérelmünk van, váljék az most, a nagy történelmi szenvedésekben nem elválasztó, hanem összefogó erővé. Tisztuljon meg látásunk és váljék igazzá egymás iránt való szeretetünk és megbecsülésünk. Roppant felelősség és mérhetetlen feladatok várnak valamennyiünkre. *Ezért a magyar tanárság készen nyilatkozik arra, hogy — ha a nemzet érdeke úgy parancsolja — sérelmeinek gyökeres orvoslását a közös veszedelem elmúltára hiasztja.* Szívünk minden rezdülésével, értelmünk minden tiszta gondolatával

vállaljuk a sorsközösséget a haza minden polgárával, a röghöz tapadt egyszerű zsellérral éppenúgy, mint a történelmi osztály tagjaival, a gépek dübörgése között fáradozó munkással éppen úgy, mint a hivatali szobák mélyén dolgozó tisztviselőtársakkal. Ezt a megbecsülést és sorsközösségben osztozó szeretetet várjuk mi is ennek a nemzetnek minden tisztánlátó fiától.

A magyar tanárság egyeteme 77. rendes közgyűlésének záró akkordjaként hitet tesz arról, hogy — bármiként alakuljon is sorsunk — hű és becsületes őrzője lesz mindannak, ami ebben az országban nemzeti kulturális érték, emlék, n ult, ami magyar vér és magyar könny, magyar génusz és magyar kéz alkotása. Egyforma féltéssel borul le minden hazai virágra, egyforma rajongással véd és oltalmaz minden hazai tájat, minden dómot és kis hegyi templomot, egyforma ragaszkodással járja a szent helyeket, amelyekben történelmünk lelke él.

Újvári Pál.

EGYESÜLETI ÉLET

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Középi-kolai Tanáregyesület 1943. évi október hó 23.án Győrött tartott, a közgyűlést megelőző választmányi üléséről.

Jelen vannak: Bernolák Kálmán elnöklésével Hajdu János, Józsy Ferenc, Marczinkó Andor, Marcsék Tibor, Mrenna József, vitéz Pálfi János, Posch Károly, Újvári Gyula és Újvári Pál a tisztikarból, továbbá Barabás Sarolta, Bartoniek Paula, Bánkuty Dezső, vitéz Bessenyei Lajos, Bezzegh Gyula, Csaplovics József, Derényi Mária, Ecsődi János, Ferencz Ferenc, Fischer Vilmos, Gáspár Pál, Halász Viktor, Hellebrand Domokos, Kovács Gyula, Leitner József, Loránth Mária, Országh József, Cvány Zoltán, Rempert Elek, Róder Pál, Simon László, Szemerey Gergely, Szentgyörgyvári Artur, Szepesdi Sándor, Tarnai László, választmányi tagok és Hodinka László titkár, a jegyzőkönyv vezetője. Kimentették magukat: Farkas László, Haitsch Ilona, Hoffer András, Márczy Béla, Prónai Lajos, vitéz Temesy Győző, vitéz Újváry Lajos és Zibolen Endre.

Bernolák Kálmán elnök kartársi szeretettel köszönti a megjelenteket és a választmányi ülést megnyitja. Bejelenti, hogy mivel nagyrészt az ülés után következő közgyűlésen is szereplő ügyek kerülnek tárgyalásra, csak a legszükségesebbekre fog kitérni.

Közli, hogy a legutóbbi ülés óta érkezett meg Sopron város kisgyűlésének határozata, amely az egyesületnek 1600 négyzetöglő nagyságú telket adományoz üdülőház építésének céljaira. Javasolja, hogy a közgyűlés mondjon köszönetet a szép ajándékért. A választmány örömmel hozzájárul ehhez.

Az elnök felkéri a főtitkárt jelentése megtételére.

Újvári Pál főtitkár jelenti, hogy 27 rendes és 5 pártoló tag kéri felvételét.

Rendes tagul: Antal László, Balogh Albin, Biró Sándor, Benisch Arturné, Csaba József, Csorba András, Doroghy Ferenc, Fábry Béla, Karsa Tarrás, Kádár Tihamér, Kádár Árpád Kis-Horváth Jenő, Koczás Gyula, Kocsis Gyula, Lux József, Nagy Miklós, Németh Pál, Nyíró István, Partl Ernő, Petneházy Szabolcsné, Petrusz János, Puhr Ferenc, Szabady Béla, Sztankovics Józsefné, Terebesi János, Tinár József, Zimmer Frigyes; pártoló tagul: Bodoóltzky Mihályné, Durkó Erzsébet, Kiss István, Radvánszky József, Szalay Gyula.

A legutolsó rendes közgyűlés óta belépett tagok száma 155, az összes tagok száma 2248. — A választmány örömmel veszi fel a nevezetteket a tagok sorába.

A főtitkár jelenti, hogy hat indítvány érkezett. Az elsöben a Györi Tanári Kör indítványozza: hasson oda az egyesület, hogy kötelezőleg tagjai közé sorolhasson minden állami gimnáziumi tanárt, valamint telekezeti tanárt is. A főtitkár rámutat arra, hogy az állami tanárok igen nagy része már úgyis tagunk. A felekezeti egyesületek elnökei pedig legutóbbi alapszabálmódosító-tervezetünk értelmében társelnökei lesznek egyesületünknek s mint ilyenek, buzdíthatják tagjaikat a belépésre, kötelezni azonban erre nem lehet őket. — A választmány úgy határoz, hogy az indítványt nem terjeszti a közgyűlés elé, mivel ez újabb alapszabálmódosítást igényelne.

A második indítvány szintén a Györi Köré. E szerint az egyesületünkbe beolvadt Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület juttatásait egyetemessé kellene tenni a tagdíj arányos felemelésével. Józsy Ferenc alelnök tájékoztatja a választmányt az említett egyesület beolvadásának körülményeiről, valamint az ezzel kapcsolatos új helyzetről. A Györi Kör indítványa helyett a következő indítványokat mutatja be a választmánynak a közgyűlés elé való terjesztés végett.

1. A közgyűlés felhívja az elnökséget, kövessen el mindent, hogy az egyesület valamennyi tagja belépjen a Segítő Alapba.

2. A közgyűlés felhatalmazza az elnökséget, hogy a fölterjesztett egyesületi alapszabályokon és a Segítő Alap ügyrendjén a saját hatáskörében végrehajthassa mindazokat a változtatásokat, amelyeket a m. kir. belügyminisztérium, illetőleg a m. kir. pénzügyminisztérium a jóváhagyás előfeltételeként megszab.

3. A közgyűlés felhatalmazza az elnökséget, hogy a módosított egyesületi alapszabályok és a Segítő Alap ügyrendjének jóváhagyása után

a) a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület vagyonának az O. K. T. E. Segítő Alapja részére való átadása-átvétele ügyében intézkedjék;

b) az egyesület jelenlegi Segélyalapjának vagyonát az új Segítő Alapnak átadhassa;

c) az egyesület jelenlegi Segélyalapja tisztviselőinek működését megszüntesse és az új Segítő Alap ügyeinek ideiglenes vitelével saját hatáskörében ideiglenes tisztikart rendelhessen ki. Ez a tisztikar az ügyeket csak 1944. évi február hó végéig vezetheti. E határidő lejárta előtt meg kell tartani az új Segítő Alap közgyűlését, amely megválasztja a végleges tisztikart. Az ideiglenes tisztikar működésének tartama alatt csakis azokat a segélyeket folyósíthatja, amelyeket a beolvadt egyesület a multban a tanárok özvegyeinek és árváinak juttatott az 1942. évben megállapított mértékben, ha azt a beolvadt egyesület anyagi helyzete megengedi. Ettől eltekintve a Segítő Alap 1944. évi február hó végéig semmiféle segélyt, kölcsönt nem folyósíthat és ügyrendszerü működése csak 1944. évi március hó 1-én veheti kezdetét. Az ideiglenes tisztikarnak az ügyek vitelén kívül különös gondja legyen a taggyűjtésre és a Segítő Alap zavartalan ügymenetének előkészítésére.

A választmány úgy dönt, hogy az indítványokat teljes terjedelmükben a közgyűlés elé fogja terjeszteni.

A főtitkár ismerteti a harmadik beérkezett indítványt: Szemerey Gergely indítványozza, az elnökség kérje, hogy azoknak a hadviselő tanároknak, akik bevonulásuk miatt oklevelet idejében szerezni nem tudtak vagy oklevél birtokában még állásban nem voltak, hadiszolgálatuk számításukba be a széniumos rendszer szerint tanári szolgálatukba.

A főtitkár, minthogy ennek a kérdésnek a kedvező megoldása az 1939. II. t.-c. keretein belül törvénymódosítás nélkül is elérhető, sőt tudomása szerint már a pénzügyminisztérium illetékes szervei előtt fekszik, nem tartja szükségesnek az indítvány közgyűlési tárgyalását. — A választmány ilyen értelemben dönt.

A negyedik indítvány a Vas megyei Tanári Kör részéről érkezett. Kéri, hogy a jelenleg érvényes két éves helyettes tanári idő a már régebben kinevezett tanárookra is érvényesüljön, az egyenlő elbánás elve alapján.

Az elnök közli, hogy értesülése szerint a miniszter úrnak a közgyűlésre kiküldött képviselője ebben az ügyben nyilatkozni készül. Mivel tehát a jelen indítvány tartalma a közgyűlésen már nem lesz időszerű, nem javasolja előterjesztését. — A választmány az indítványt nem óhajtja a közgyűlés elé terjesztenie.

A Vas megyei Tanári Kör következő indítványát ismerteti ezután a főtitkár a második tűzharcostörvényben biztosított kedvezményeknek az első világháborúban résztvevőkre történő kiterjesztéséről. Mivel ez az indítvány lényegében azonos egy elhangzott előző ugyanilyen tárgyú indítvánnyal, az ott előadott indokok alapján ennek a közgyűlés elé vitelét sem javasolja. — A választmány határozata szerint az indítvány nem kerül a közgyűlés elé.

A főtitkár ismerteti az utolsó indítványt. A szombathelyi áll. leány-gimnázium tanári testülete javasolja tanári társas kirándulások rendezését az ország megismerése céljából. Fedezetül erre a külföldi tanulmányi ösztöndíjaknál jelenleg fel nem használható összegek szolgálhatnak.

Az elnök a választmány tagjainak helyeslése közben kimondja a határozatot, hogy az indítványt pártolólággal terjeszti a választmány a közgyűlés elé. Az elnök felteszi a kérdést, van-e a választmánynak megjegyzése a főtitkártól jelentett ügyekre? — A választmány a főtitkár jelentését tudomásul veszi.

Az elnök felkéri a pénztárost jelentése megtételére.

Tasnády Károly pénztáros a közgyűlésen részletesen előadandó jelentésére való hivatkozással a választmány előtt csupán röviden ismerteti az egyesület anyagi helyzetét. Jelenti, hogy indítványban óhajtja kérni a közgyűlés hozzájárulását a tagdíjnak évi 8, a Közlöny előfizetési díjának évi 16 P-re való emeléséhez. — A választmány a beszámolót tudomásul veszi és hozzájárul ahhoz, hogy a közgyűlés elé ilyen értelmű indítványt terjesszen.

Kurucz György választmányi tag felszólalásában előadja, hogy Győrött az állami ipari középiskola igazgatósága — állítólag az illetékes hatóságok hallgatólággal beleegyezésével — saját, mérnöki oklevéllel rendelkező tanerőinek 5 P, a helybeli felkért fiúgimnáziumi tanároknak pedig csupán 2-50 P óradíjat juttat. Kéri a kirívó és a gimnáziumi tanároknak nézve méltánytalan eljárás megvizsgálását és a sérelem megszüntetésének szorgalmazását. — A választmány úgy határoz, hogy felhatalmazza az elnökséget az ügy tisztázásához szükséges lépések megtételére.

Több tárgy nem lévén, az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Ferencz Ferenc és Szentgyörgyvári Artúr választmányi tagokat, majd a megjelentek érdeklődéséért köszönetet mondva, a választmányi ülést beárja.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k.
elnök.

Dr. Hodinka László s. k.
titkár, a jegyzőkönyv vezetője.

Hitelesítjük:

Ferencz Ferenc s. k.
Szentgyörgyvári Artur s. k.

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1943. október hó 23-án Győrött, a városháza nagy közgyűlési termében tartott 77. rendes közgyűléséről.

A közgyűlésen *Bernolák Kálmán* elnököl, a jegyzőkönyvet *Hodnka László* titkár írja.

Jelen van a tagok és vendégek mintegy 250 főnyi csoportja.

Ferencz Ferenc, a vendéglátó Győri Tanári Kör elnöke meleg szavakkal üdvözlő a közgyűlést, annak a mai nehéz időkben is szép számú résztvevőjét és Isten bőséges áldását kéri az egyesület munkájára. Indítványára a megjelentek helyükről felemelkedve elmondják a Magyar Hiszekegyet.

Bernolák Kálmán elnöki beszédével megnyitja a közgyűlést. (Beszédét lapunk élén teljes terjedelmében közöljük.)

Az elnök ezután meleg szavakkal üdvözlő Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnököt, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium VII. ügyosztályának vezetőjét, aki Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében jelent meg. Mely tisztelettel köszönti a Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás képviseletében megjelent Balogh Albin kat. tanügyi ker. főigazgatót, báró Apor Vilmos győri megyéspüspököt, Kelemen Krizosztom pannonhalmi főpápa képviselőjét: Kocsis Lénárd főiskolai igazgatót, Endrédy Vendel zirci apát képviselőjét: Palotai Irén főiskolai tanárt, Zimányi Gyula, a kegyestánítórend magyarországi főnöke képviselőjét: Papp Elemér rendfőnöki tanácsost, Kapy Béla evangélikus püspök képviselőjét: László Miklós titkárt. Igaz tisztelettel köszönti Koller Jenő kormányfőtanácsost, Győr szabad királyi város polgármesterét, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium VIII/1. középiskolai ügyosztályának képviseletében megjelent Háklár Imre gyak. gimnáziumi tanárt, vitéz Fraknóy József budapesti tankerületi főigazgatót, egyben mint a budapesti középiskolai Tanárképző-intézet igazgatótanácsának és a Budapesti Középiskolai Tanárvizsgálóbizottság elnökségének képviselőjét, Koch Nándor szekestehérvári, Csapovics József komáromi, Simon László szombathelyi tanker. kir. főigazgatókat, Fodor Ferenc Budapestvidéki tanker. kir. főigazgató képviselőjét: Marczinkó Andor tanügyi főtanácsost, a Balogh Ányos szegedi tanker. kir. főigazgató képviseletében megjelent Janson Vilmos tanügyi tanácsost, Balogh Albin kat. tanügyi ker. főigazgatót, mint a Katolikus Tanügyi Főigazgatóság képviselőjét, a Testnevelési Főiskola és a Testnevelési Tanárképző-intézet képviselőjét: Kerecsi Endre főiskolai tanárt, a Gazdasági Szaktanárképző-intézet elnökségét képviselő Vidonyi Zoltán tanügyi főtanácsost, a Szegedi Középiskolai Tanárképző-intézet igazgatótanácsának képviseletében megjelent Firkás Oszkár tanügyi főtanácsost. Oszinte nagyrabecsüléssel köszönti a társegyesületek képviselőit, így a Katolikus Középiskolai Tanáregyesületét, Róder Pál tanügyi főtanácsost, a Református Középiskolai Tanáregyesület és a Debreceni Tanári Kör képviselőjét, vitéz Bessenyei Lajos ny. tanker. főigazgatót, az Országos Evangélikus Tanáregyesület elnökségének képviselőit: Bánkuty Dezső tanügyi főtanácsos, elnököt és Rempert Elek főtitkárt, a Magyar Tanügyi Egyesületek Szövetsége képviseletében megjelent Csepela Lajos titkárt, a Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége képviselőjét, Lacza Bélát, az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület képviselőjét, Keresztély Gyulát, az Iparoktatási Intézetek Országos Egyesületének képviselőjét, Szentvári Miksát, a Tanítóképző-intézet Tanárok Országos Egyesületének képviselőjét, Föhrécz Józsefet.

Kósa Kálmán miniszteri osztályfőnök hálás köszönetet mond az elnök üdvözlő szavaiért, s a miniszter úr őszinte üdvözlését tolmácsolja a gimnáziumi tanárságnak. Ez az őszinte üdvözlés nem

sablónos szólam, hanem igaz nagyrabecsülés jele azért a nagy munkáért, amelyet ez a rend kifejt. A miniszter úr rendkívüli figyelemmel kíséri a gimnáziumi tanárság megnyilatkozásait és kívánságait. Tudja, hogy azokat nem önző érdek, hanem a hivatásérzetből fakadó aggodalom diktálja. Igen sok felelős helyzetben levő ember tudja, hogy mit kellene tennie mindenki meglegedésére, de csak azt teszi, amit lehet. Így van a miniszter úr is. A miniszter úr képviselőházi expozéja előtt nem ildomos a részletekbe ereszkedni, csupán egy-két dologra mutathat rá, mint a közel jövő reménységeire. Az új költségvetésben hatalmas összeg jut a fizetésemelésekre. A tanárságnál és tanítósnál 76 millió ez a többlet. Ezenkívül 7—8 millió jut tanári és tanítói szociális célokra is. A miniszter úr évről-évre szaporítani akarja azoknak a számát, akik mint tanárok jutnak be az V. fizetési osztályba. A fiatalokra vonatkozólag pedig a helyttestanári időt 1 évre szállítja le, s ez visszahatólag ki fog terjedni az idősebbekre is. Ez 1944. január 1-vel fog kezdődni. Emlékeztet a pénzügyminiszter úr szavaira, hogy sokan legjobban egy fizetésemeléstől rettegnek. Éppen ezért a miniszter úr is inkább a természetbeni ellátást óhajtja kiterjeszteni, kisebb helyeken is. Előkészületben van a szanálási esztendő beszámítása is. Kiterjeszteni készülnek az első világháborús katonákra is a tűzharcos előnyöket s utólag orvosolni régi sérüléseiket a katonai esztendő beszámítása terén. Előmunkálatok folynak külön tanári státus teremtésére, a sok toldozás-foldozás helyett. Természetes azonban, hogy addig, amíg ezt a háborút becsülettel be nem fejezzük, csak ígéreteket tud nyújtani, mert minden a hcnvédelemé. Utána azonban rögtön végrehajtja a sérültek orvoslását.

A miniszter úr képviselőjének szavait a közgyűlésen megjelentek éljenzéssel fogadták.

Koller Jenő, Győr város polgármestere igaz nagyrabecsúléssel köszönti a közgyűlést. A város jubiláris esztendőt ül, ez a multra irányítja tekintetünket. A mult pedig mindig összeforrott az iskolával. A győri tanár mindig megbecsült tagja volt a városnak, fényes nevek szerepelnek soraikban. A mult dicsőséges felelevenítésével egyben a mai Győr üdvözlését is hozza. A tanárok ma is hivatásuk magaslatán vannak, éppen ezért kéri, hogy ünnepi közgyűlésük után vigyék magukkal a város megbecsülő szeretetét.

Az elnök meleg szavakkal mond köszönetet az üdvözlésért, majd felszólítja a főtitkárt jelentésének előadására.

Uivári Pál hosszabb jelentésben ad számot az egyesületi élet legutolsó esztendejéről. (L. lapunk második cikkét.)

A közgyűlés a főtitkári jelentést lelkes helyesléssel veszi tudomásul.

Az elnök felkéri *Szabady Béla* püspöki tanácsos, hittanárt előadásának megtartására.

Szabady Béla „Győr, az iskolaváros” című hosszabb előadásában — belekapcsolódva a polgármesternek Győr város multjáról és iskoláiról mondott szavaiba — mélyreható, tanulságos módon, nagy tárgyismerettel és tárgyszeretettel rajzolta meg a közgyűlés hallgatói előtt Győr város iskoláinak történetét. Visszament a legrégebb ismert emlékekre, vázolta az intézmények kialakulását, fejlődését, középkor- és újkori történetét egészen napjainkig.

Az elnök köszönetet mond Győr város története kiváló kutatójának tebilincselő előadásáért. Ezután felkéri a pénztárost jelentésének megtételére.

Tasnády Károly megteszi pénztárosi jelentését. (Később fogjuk közölni.)

Az elnök közli, hogy a számvizsgáló-bizottság a pénztáros számadásait pontosan átvizsgálta és rendben levőknek találta. Ennek alapján javasolja a közgyűlésnek, hogy a pénztárosnak adja meg a fölmentvényt és a tagdíjmelésre vonatkozó indítványát fogadja el. A közgyűlés *Tasnády Károly* pénztáros jelentését jóváhagyólag tudomásul veszi, indítványát elfogadja és neki a felmentést megadja.

Az elnök felszólítja a gondnokot jelentése megtételére.

Ollé István gondnok megteszi jelentését. (Később fogjuk közölni.)

A közgyűlés *Ollé István* gondnok jelentését tudomásul veszi. Ezután az elnök a balatonfüredi üdülöház gondnokát kéri fel jelentése megtételére.

Konrád Ferenc felolvassa jelentését. (Ugyancsak később fogjuk közölni.) Jelentését a közgyűlés tudomásul veszi.

Az elnök felkéri a Segélyalap pénztárosát jelentése megtételére.

Ujvári Gyula pénztáros röviden tájékoztatja a közgyűlést a Segélyalap rendelkezésére álló összegekről. Az alap kisebb-nagyobb segélyekkel járult hozzá a kérelmezők nehézségeinek könnyítéséhez.

A közgyűlés a Segélyalapról szóló jelentést tudomásul veszi.

Az elnök az elnökség nevében javasolja, hogy az új számvizsgáló-bizottság tagjaivá a régi tagokat válassza a közgyűlés: *Tóth Gézát*, *Kresznerics Károlyt* és *Renner Jánost*. — A közgyűlés a javaslatot magáévá téve, nevezetteket a számvizsgáló-bizottság tagjaiul újra megválasztja.

Az elnök felkéri a főtitkárt, hogy ismertesse az indítványokat. A főtitkár bemutatja a szombathelyi állami leánygimnázium tanárának indítványát, tanári társaskirándulások rendezése tárgyában. (L. a választmányi ülés jegyzőkönyvét.)

A közgyűlés az indítványt elfogadja és megbízza az elnökséget, hogy forduljon ilyen értelmű felterjesztéssel az Országos Ösztöndíjtanács elnökségéhez.

A főtitkár ismerteti a Győri Tanári Kör indítványát a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület juttatásainak ügyében.

Az elnök felkérésére *Józsy Ferenc* alelnök vázolja az említett egyesület OKTE-be olvadásának körülményeit s a választmány részéről elterjesztett indítványok elfogadását kéri, amelyek az elnökséget felhatalmazzák, hogy a TŐÁSOE és az OKTE segélyalapja vagyonát az új Segítő Alap részére vegye át és ez alap ügyvitelére ideiglenes tisztikart rendelhessen ki. (L. a választmányi ülés jegyzőkönyvét.)

A közgyűlés az utóbbi indítványokat fogadja el teljes terjedelmükben.

Az elnök felkérésére *Hodinka László* titkár bemutatja azoknak névsorát, akik a közgyűlésről kimentették magukat, ill. a közgyűlést meleg üdvözlő sorokkal keresték fel. Ezek: *Fáji Fáy István*, *Hankiss János*, *Stolpa József*, *Velics Lajos* vallás- és közoktatásügyi minisztériumi államtitkárok, *vitéz Bély Alajos* altábornagy, az ifjúság honvédelmi nevelésének és a testnevelésnek országos vezetője, *Balassa Bruno* miniszteri osztályfőnök, nagykászonyi *Kászonyi Richárd* főispán, *Bassola Zoltán* miniszteri osztálytanácsos, *Imre Sándor* egyetemi tanár, volt miniszter, *Alszeghy Zsolt* egyetemi tanár, az Országos Közoktatási Tanács ügyvezető alelnöke, *Lukinich Imre* egyetemi tanár, a Pázmány Péter Tudományegyetem ezidei bölcsészeti-kari dékánja, *Kristóf György* egyetemi tanár, a *Ferenc József* Tudományegyetem ezidei bölcsészeti-kari dékánja, *Pukánszky Béla* egyetemi tanár, a *Debreceni Középiskolai Tanárképző-intézet* elnöke, *Fest Sándor* egyetemi tanár, a *Debreceni Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság* elnöke, *Horony Pálfi Aurél* székesfővárosi tanügyi tanácsnok, *Kiss József*, *Illés Gyula*, *Palos Bernardin* és *vitéz Ujváry Lajos* tankerületi királyi főigazgatók, *Virágh Teofil* és *Milakovszky László* kat. tanügyi főigazgatók, *Zibolen Endre*, a *Katolikus Középiskolai Tanáregyesület* elnöke, a *Magyar Gyógy- és pedagógiai Tanárok Országos Egyesületének* és a *Magyar Tanítóegyesületek Országos Szövetségének* elnöksége, valamint *Haitsch Ilona*, *Farkas László*, *Hoffer András*, *Márczy Béla*, *Novák Kálmán*, *Prónai Lajos*, *vitéz Temesy Győző* és *Váradai József*.

Az elnök a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri Loránth Mária és Antal Imre rendes tagokat, majd újból köszönetet mondva Győr város vezetőségének, valamint a megjelenteknek a szíves érdeklődésért, a közgyűlést bezárja. A közgyűlés a Himnusz elénekülésével ért véget.

Bernolák Kálmán s. k.
elnök.

Dr. Hodinka László s. k.
titkár, a jegyzőkönyv vezetője.

Hitelesítjük: Loránth Mária s. k., Antal Imre s. k.

A GYŐRI KÖR RENDKÍVÜLI ÜLÉSE.

Az OKTE Győri Köre 1943. okt. 12-én rendkívüli ülést tartott. *Ferenczi Ferenc* elnök megnyitó beszédében melegen emlékezett meg a tanári rend ama tagjairól, akik kinn a harctéren küzdve, hazafiúi kötelességüknek csodálatos hősiességgel tesznek eleget. Felemlítette azután az OKTE elnökségének a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé folyó évi márc. 26-án felterjesztett memorandumát. A tanári rend kívánalmainak orvoslása nem eléje, csak melléje helyezné a többi tisztviselői osztálynak az egyenlőség síkjáról oly sajnálatosan lekerült tanári társadalmat, mely pedig a közösségnek, a magyar hazának a háláját igazán megérdemelné, mert soha egy pillanatra sem hagyta el felelősségteljes őrhelyét, a megkísértések közepette nem tántorodott el a rábízott nagy nemzeti feladatok teljesítésétől.

Ezután következett a rendkívüli gyűlés tulajdonképeni tárgya: az előkészületek megbeszélése, hogy az ezidei, 77. közgyűlés, melyet az OKTE a Győri Kör meghívására 1943. október 23-án Győrött, a Dunántúl jubiláló metropolisában tart, simán és méltó keretek között folyjék le.

A megbeszélések végén került sor a közgyűlés elé terjesztendő indítványokra. Az elnök indítványt terjeszt be az OKTE tagok számának növeléséről. Dr. Kurucz György, tanügyi főtanácsos, gimn. igazgató, az OKTE-be csak minap beolvadt Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület juttatásait kívánja egyetemessé tenni a tagdíj arányos felemelésével.

Az elnök javasolja, hogy az OKTE 77. közgyűlése Herczeg Ferencet, az írójeledelmet, üdvözölje születésének 80. évfordulóján.

Mind a három indítványt egyhangúlag tette magáévá a kör. A mindvégig élénk hozzászólásokkal kísért gyűlést ezután az elnök bezárta

Derényi Mária.

KÖNYVSZEMLE.

Kornis Gyula: A tudományos gondolkodás. A tudós lelki alkata. 2 kötet. Budapest, 1943. 312 + 269 l. A Franklin-Társulat kiadása.

A magyar szellemi élet egyik legegységesebb elméje és vezéregyénisége, annyi jeles tudományos mű kimagasló képességű szerzője: *Kornis Gyula* legújabb, nagyszabású művében magát a *tudományt* és kutató műszerét, az *emberi értelmet és megismerést* fogja bonckés alá, hogy lényegükre rávilágítson és természetüket minden oldalról tüzetesen feltárja. A „Bevezetés a tudományos gondolkodásba“ c. könyvének problematikája, mely két évtizeddel ezelőtt és azóta annyiunknak szolgált útmutatásul, szövik virágba most itt és izmosodik nagyra egy jeleskonceptiójú mű gazdag rétegződésű keretei közt. A most megjelent két kötet a tudományos gondolkodás személyes, teremtő vonásait kutatja az alkotó tudós lelki alkatában és életművében. Éppúgy úttörő vállalkozás ez, mint testvérpárja, a régebben megjelent híres *Allamférfi* (a politikai lélek vizsgálata), mely fordításban, egy klasszikus francia filo-

zófiai sorozat köteteként, külföldön is méltó elismerést aratott. S talán éppen ez a két mű: a politikus és a tudós lelkiségébe való egyformán kongeniális belemerülés, veti a legjellemzőbb világot Kornis sokrétű egyéniségére. Szelleme ritka lényeglátó erővel tudja magasabb szintézisbe egyesíteni a bölcséletnek és a tudománynak prizmán széttörő sugarait; valóságérzéke azonban nem engedi megállni a testtelen elméletnél, bele kíván nyúlni az életbe, a jónak és értékesnek felismertet tárgyiasítani akarja a létezők világában.

Az előttünk fekvő két kötet, a nagy mű első része, mintegy *a tudomány pszichológiája*. „*A tudományos gondolkodás*“ második része a tudóst a közösséggel való kapcsolatában fogja bemutatni. *Ez lesz a tudomány szociológiája*: a társadalom és a tudománynak gondolkodás egymást megtermékenyítő kölcsönhatásának vizsgálata. Betetőzi majd az egészet *a tudományelmélet*: a megismerés tárgyi természetének és formáinak beható elemzése, vagyis az ismeretelmélet és a logika. Így teljessé válik a nagyszerű problémakör, mely a tudós személyes alkotó tevékenységéből kiindulva, a személytelen, tárgyi igazság kritériumaival zárul be.

Kornis művének *bevezetése* széles távlatban mutat rá a természet- és szellemtudományok rendkívüli jelentőségére az emberi kultúra egész területén. Hitet tesz a *szellem* elsőbbsége, az önzetlen tudomány, az igazság eszményének szolgálata mellett. A tudomány, mint tevékenység, eredmény és eszmény, a tudományos megismerés természete a további tárgyai a bevezetésnek, mely végül a tudomány problémakörébe torkollik bele, hogy így a megalkotandó teljes mű fentjellemzett hármas tagolódását megalapozza.

A *tudós lelki alkatának* elemzése és jellemzése a leggazdagabb és leg sokoldalúbb részek közé tartozik a kétkötetes munkában. A tudós lélek rajza szép és megragadó: mi voltát és lényegét a leggyökerénél ragadja meg a szerző, midőn azt a nem-tudással szemben az *igazolás* kötelességének uralkodó érzésében, a ráció és kauza állandó keresésében látja. A tudomány tárgyi tartalmát s a tudós eleven személyiségét az *igazság* eszméje kapcsolja egybe. Élénken festi Kornis az igazságratöréssel járó logikai érzelmeket, az igazi tudós szerénységét, elvhűségét, függetlenségérzését. „A tudomány igazán csak a szabadság talaján virágozhatik ki“ — állapítja meg mindenkorra érvényesen. Jellemzi a tudóst bizonyos élettől idegenség és félszegség, emberismeret hiánya; szereti a magányt, de tárgyszerelmé és igazságvágya termékeny barátságok forrása is. Kutatásai eredményét közölni kívánja: a fiatalabb nemzedéket *tanítja*. Csak a maga is kutató tudós lehet jó tanár: „a tudományos gondolkodásnak igazi szellemét tanítványai csak akkor lehelik be, ha maguk előtt problémákkal küszködő tanárt látnak“. Találó, mélyértelmű megállapítás! Finoman elemzi a mű a tudomány nemzetköziségének és a tudós nemzeti érzésének antinómiáját, s ennek különösen a szellemi tudományok területén mutaközo hatását. A teoretikus ember antik eszménye (Platonnál, Aristotelesnél), Descartes szellemi önarcképe, Fichte eszményi tudósa, Spranger elméleti típusa a tudós lelki vonások korrelációjának kérdéséhez vezet, melyet bravúros tömörséggel foglal össze a szerző. A tudós személyiségébe elsősorban önéletrajza, önvallomása, levelezése nyújt mély és termékeny bepillantást.

A teremtő tudós lelki alkatára *problématudata* a legjellemzőbb: ezen múlik elsősorban értékessége. Ezért teljesen megokolt s a mellett rendkívül gyümölcsöző Kornis eljárása, midőn vizsgálódásai középpontjába a problématudat elemzését állítja. E kérdés kutatása, mint a teremtő gondolkodás általában, nehéz és bonyolult feladat. A szerző rendkívül gazdag és mélyreható lélekismerettel vezet végig a problématudat kialakulásán, a megfogánástól egészen a megoldásig.

A tudományos tehetség a *problémaérzékben* gyökerezik; a tudományos gondolkodásra nevelés éppen e problémaérzék kifejlesztésében áll. Döntő itt a tények viszonyainak, általános összefüggéseinek *szintétikus* látása és egységbefűzése. Egy-egy kornak jellegzetesen egynemű problémátudata van (pl. a felvilágosodás racionalizmusa, a történeti szempont a XIX. században, korunk „egész”-szemlélete). A teremtő gondolkodás új viszonyokat és összefüggéseket létesít a dolgok közt. A problémátudat a gondolkodást a probléma megoldására irányuló céltudatos tevékenységgé avatja: a megoldás maga az egyes esetnek az általános alá foglalása. A mű itt is sok találó példával érzékelteti megkapóan és szemléletesen az elméleti fejtegetéseket.

Hogyan függ és szövődik össze a középponti jelentőségű problémátudat a lelkiélet alapvető jelenségeivel: az érzelemmel, az akarattal, az emlékezettel, a képzelettel? Erre a kérdésre a szerző a kölcsönös kapcsolatoknak oly gazdag és finomelemzésű feltárásával felel, mely az ő ismeri hatalmas lélektani tudása mellett is imponáló hatású.

A teremtő gondolkodás hajtóereje a *probléma- és igazság szeretet*. A mélyen azonban ott dolgozik nem kisebb erővel az *én-érzelem* is: az erőérzéstől és az alkotás gyönyörétől kezdve a hiúság és dicsőségkíványa, a nemes becsvágy, hatalmi ösztön és büszkeség érzelmein át a tudós gőg túlzásáig. Az igazi tudóst azonban az örök problémák iránt érzett szerény alázatosság jellemzi.

A problémátudatban nagy szerep jut az *akaraterőnek*: e nélkül nincs kutatás, nincs felfedezés. A siker nélkülözhetetlen feltétele a figyelem tartós és teljes koncentrációja. Hathatós segítséget jelent a kiváló *e. l. ékezet*, bár veszedelmeket is rejt magában. A probléma-megoldásba nagy mértékben belejár a teremtő *fantázia* tevékenysége is. Ennek, valamint a tudattalan intuitív munkájának szempontjából sok hasonlóság van a művészi alkotás és a tudományos gondolatmű közt.

Érdekes fejezet foglalkozik a problémátudatnak a *lángelmében* való megnyilatkozásával. „A lángelme az örök lényegek meglátója”, jellemzi klasszikus tömörséggel a szerző. Sok jellemző részletet mond el a tudósok vitáiból, a „scientia militans”-ról is.

Az eddigiekben vázolt sokrétű és mélyreható lélektani részletelemzések meglepéssel az alapot arra, hogy most már a lelki folyamatok egységes összefüggésére világíthasson rá a tudományos gondolkodásban a nagy mű következő szakasza. Ez a *típus*-fogalom segítségével történik. Kornis gazdag szöveget vezet elénk a különböző tudósfajtáknak. Ilyen a gondolkodás lözmozanatai szempontjából a szemléletes és az elvont (vagy más formulázásban: az empirista és az apriorista) gondolkodó, s ezek szintézise: az átfogó egészekben szemlélő; érzelmi szempontból a tárgyi és az élmény-típus. Lehet a kutató elme anaitikus vagy szintétikus hajlamú, gyors- vagy lassújárású, érdeklődés szerint elméleti vagy gyakorlati típusú. Nagyon jellemző a gondolkodás iránya is: ez eredményezi a kifelé forduló extravertált és befelé szegződő, intravertált (vagy romantikus és klasszikus, dinamikus és statikus) típus. Kitér a tárgyalás a testekat és lelki alkotás tipikus összefüggésére is, majd megrajzolja az ideális tudós képét. Joggal figyelmeztet azonban rá a szerző, hogy a teremtő egyéniséget a tipizálás hálójába egészen befogni sohasem lehet, a legbensőbb mag mindig kifürkészhetetlen marad.

Igen szép fejezet veti egybe a *tudós- és a művészlelek* jellemző sajátosságait és alkotó módját egymással. A kettő között kétségkívül sok a rokonnaság; célja mindkettőnek az örök, benső igazság kifejezése. Jellemző, hogy mennyi tudós működött a költészet terén, még a természettudósok köréből is.

A *politikustól* már lényegbevágóan különbözik a tudós lelki alkata: az egyik az igazságot kereső vita contemplativa, a másik a hatalmatörő vita activa embere. A politikába avatkozó tudósok és elméleti emberek szereplése rendszerint nem sok dicsőséggel jár; legközelebb a kor politikai

mozgalmaihoz — érthetően — a történetíró áll. Akadtak azonban nagy-sikerű államférfi-tudósok is. A politikus és tudós lelki alkotót ragyogóan összevető, rendkívül érdekes fejezet mintegy kvintesszenciája a szerző erre irányuló, hatalmas gazdagságú kutatásainak. Igen figyelemreméltó a tudós igazi államéleti hatásáról szóló megállapítása. E hatás nem a politikában való közvetlen részvételből fakad, hanem az eszmék sugalmazó erejéből. A tudós eszmékör lassankint valóságos kultúrhatalommá és politikai mozgatóerővé nő, s utóbb hatalmas társadalmi átalakulások rúgóává lesz.

Miben áll végeredményben a tudatos *életműve*? Az igazság értékének megvalósításában. Az életmű és szellemi entelecheia szempontjából kétféle teoretikus embertípust különböztet meg Kornis: az egyenesútút és kerülőútút. Az előbbi mindjárt megtalálja saját szerű élethivatását; az utóbbi csak sok próbálkozás után jut el a tehetségének megfelelő problématerületre. E két típus jellemzése kapcsán egész sor kiváló kutató személyiség hivatástudatának és életművének kialakulását mutatja be tanulságos és mélyértelmű geenezisben a szerző, hogy mint *egészet*, meleg életközelségben tárja föl előttünk. Erdekesen világít rá a *nemzedékproblémára* a tudomány világában, majd felveti az utolsó kérdést: van-e haladás az emberiségnek, mint egésznek, tudományos életművében? A válasz: az emberi tuós anyaga csodálatosan megnövekedett, de a szellemi erők, a gondolkodás világossága, logikussága és mélysége aligha. Két hatalom azonban mindenkor biztosítani fogja a tudomány továbbépítésének folyamatát. Az egyik reális tényező: az emberi életszükséletek kielégítésének vágya; a másik ideális: az igazság megismerésének önzetlen áhítozása. A tudomány és az ember viszonyára a szerző mélyértelmű végső konklúziója ez: „A tudomány *egymagában*, mint az ész hideg fénye, nem tudja az emberi lelket jobbá és szebbé melegíteni. Ehhez a kultúra többi ágával: a vallással, erkölccsel és művészzel való benső összhangra van szüksége.”

Talán e hézagos vázlat is megsejteti azt az eszmebőséget és tartalmi gazdagságot, mely Kornis Gyula legújabb művében élénk tárul. A két kötet áttanulmányozása mélyhatású élményt és igaz élvezetet jelent az olvasó számára, aki egy átfogó elme biztos útmutatása mellett járhatja be az emberi kultúra egyik legértékesebb területét. A tudós életművének melegizzású rajzából mindvégig kiérezzük, hogy egy kongeniális lélek tolmácsolja itt, gyakran szinte önvallomásszerűen, a tudós alkot és a tudományos életforma legbensőbb vonásait. A szerző sokoldalú szelleme nemcsak a humaniorák, hanem a reáliák problematikájában is teljes otthonossággal mozog, s nagyszabású tudományos seregszemléje során teret nyit a magyar lángelmék, mint aminő a két Bolyai, Semmelweis, Eötvös Lóránd, méltatásának is. Előadásának ragyogó plaszticitását, rendkívüli világosságát és mégis velős tömörségét nem kell külön fölfedeznünk: rég elismert írói erényei ezek, melyek stílus és alakító erő szempontjából is a legelső helyek egyikét biztosítják neki tudományos irodalmunkban.

A mű bevezetése rámutat arra a nagy erkölcsi értékre, amely a tudomány hőseinek megkapó példáiból az emberiség felé sugárzik. Valóban, életművük szemlélete erős benső indítást ad az eszmények tiszteletére és szolgálatára: az igazságszeretetre, állhatatos kitartásra, az önzetlen munkálkodásra és az örök iránt érzett alázatos odaadásra. Kornis Gyula nagy művének már első része is méltó bemutatója és megéreztetője ezeknek az erényeknek, melyek az egymást követő tudós nemzedékek igazi hivatástudatát kiforgalmálják és elmélyítik.

Dr. Hajdu János.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel. : 296—644.

Hivatás és pályaválasztás.

A hivatás és pályaválasztás lényegében összetartozó, de a gyakorlati életben sokszor egymástól messzejáró fogalmak. Elmélet és gyakorlat itt gyakran nagy ellentétet mutat; a legbölcsebb elmélet is csak sántán követi a gazdasági viszonyok és a munkapiac helyzetének eredőjeként kialakult reális gyakorlatot. A pályaválasztás kérdése számos esetben, sajnos — amikor nem hivatást vállalnak, hanem megélhetési lehetőségeket keresnek — csaknem illuzórikus.

A *hivatás* és *hivatáséтика* újabbkeletű, a történeti fejlődés folyamán kialakult fogalmak. A hivatáséтика azt keresi, hogy mit várhatunk *mi* a hivatásunktól és milyen igényeket támaszthat az velünk szemben. Keresi, hogy mit nyerhetünk mi és mit nyerhet munkakörünk azáltal, ha lélekkel veszünk részt munkánkban. A hivatás ugyanis nem egyéb, mint „lélekkel végzett munka“, amint azt ilyen fogalmazásban a történelem folyamán legelőször a reformációban kifejezték.

A műveltség alacsony fokán álló népeknél a munka: teher. Csak a művelődés folyamán alakult ki az a meggyőződés, hogy van hivatás, azaz a munkának megvan a maga erkölcsi értéke.

Még az antik világban sem volt meg ez a felfogás, sőt az őszidőságnál a munka egyenesen az élet terhe, átok és büntetés. Csak az őskereszténység kezd magasabb szempontból értékelni a munkát és nemcsak azért kívánja meg híveitől, hogy vele életségleteiket megkeressék, hanem azért is, hogy a szerzemény segítségével Istennek tetsző cselekedeteket, jótéteményeket vihessenek véghez. Így alapozza meg az Új Testamentum a hivatás fogalmát.

Emelkedett szempontból nézve a dolgot, az az igazi hivatás- teljesítés, amikor a munka öröm és élvezet számunkra, olyan érték, amelyért szívesen hozunk áldozatot is, érezzük a munkának belső szükségét és teljesítése lelki megelégedést és boldogságot okoz. Az ilyen fensőbb szempontból való felfogás már elvezet a vallás közelébe: a munka Isten akaratának teljesítése, istentisztelet. Ilyen értelemben beszél a neokantiánus Natorp a „munka valóságáról“.

A hivatásetikai szempont elhanyagolása és az ennek nyomán járó pályatévészteség nemcsak egyéni tragédia, hanem az összes szempontjából is nagy kár és értékvesztés. A legtöbb pályatévésztesre onnan ered, hogy a választás egyoldalú volt: társadalmi érdekekre, előítéletekre és a gazdasági lehetőségekre tekintett csak, háttérbe szorítva az illető egyéni adottságait.¹

Az ilyen bajok lehető elkerülésére szolgálnak a pályaválasztási intézetek felvilágosításokkal, ajánló és tiltó tanácsaikkal. Ezek mérlegelik egyfelől az illető egyéni tulajdonságait, életkörülményeit, másfelől a kérdéses hivatás megkövetelte lelki és testi feltételeket, nemkülönben az illető pályán uralkodó elhelyezkedési lehetőségeket.

Az előzetes tanulmányokat nem kívánó pályáknál és foglalkozásoknál az egyének személyi tulajdonságai — kivéve talán bizonyos testi erőt, kitartást — kevésbé jönnek számításba. Minél magasabbrendű azonban egy-egy hivatás, annál inkább kell különös hajlammal bírni rá és annál fontosabb annak a mérlegelése, hogy valaki alkalmas-e erre a pályára, vagy sem? Az egyes életpályáknak megvannak a maguk tárgyi és alanyi követelményei, értve utóbbin a különös rátermettséget és hivatottságot. Az erdészeti pályán például szükséges, de még nem elegendő követelmény az erős fizikum, főképen az egészséges szív és tüdő, a gyaloglást jól bíró lábak, megfelelő elméleti szakképzettség, a személyes bátorság, nyugodt idegzet stb. Szubjektív követelmények: a falusi élet iránt érzett vonzódás, a természet, az erdő benső szeretete, tehát olyan tulajdonságok, amelyek nemcsak alkalmassá, hanem valóban hivatottá tesznek erre a pályára.

A pályaválasztási tanácsadás és a vele kapcsolatos tudományos kísérletek, módszerek és intézmények Németországban alakultak ki először és legfejlettebben. Már 1919-től kezdődően miniszteri rendeletek egész sorozata alakította ki a *Berufsberatungsstelle*-k szervezetét. Ma a Führerstaatnak ezen a téren is megvannak a maga különleges célkitűzései; irányelv az, hogy itt is az állam diktáljon és ne a gazdasági élet.²

A németek mindenekelőtt alkalmas módon beleviszik a köz tudatba a tanácsadó irodák létezését és szükségességét.³ Az iskolákba az utolsó évfolyamos tanulóknak kérdőíveket küldenek szét és a kitöltött és visszaküldött íveket átvizsgálják és statisztikailag feldolgozzák. Összegyűjtik az adatokat a gyáraktól, üzemektől, ipari telepektől is az elhelyezhető tanoncokra vonatkozólag.

Ezek után következik a voltaképeni pályaválasztási személyes megbeszélés (*Berufsberatung*) az érdekelt tanulóval és hozzátartozóival. Mielőtt az intézet a pályaválasztásra megadná a maga tanácsát, lelkiismeretesen egybeveti az iskoláktól vezetett egyéni lapok (jellemképek) adatait a tanuló hajlamával, a szülő kíván-

¹ E szempontokra és a pályaválasztásnál való érvényesülésükre vonatkozólag l. a szerző cikkét a *Bubár* 1941. évi 10. számában a 473. lapon.

² *Mumme: Berufsberatung und Berufsauslese nationalistisch gesehen. Jugend und Beruf*, 1934. 3. füzet.

³ Általában minden irányban felvilágosítást ad erre a kérdésre nézve *Walter Stets: Stand und Tätigkeit der öffentlichen Berufsberatung* c. munkája. Adataim is nagyobbrészt innen valók.

ságával, az iskolaorvos és az intézeti orvos véleményével és a pszichotechnikai vizsgálat eredményével. Ez utóbbira, azaz a képességnek lélektani vizsgálatára a tudományos módszereknek és kísérleteknek, s az ezeken alapuló elmés műszereknek és gépezeteknek egész serege áll rendelkezésre. A lélektani vizsgálat céljára szolgáló feladatoknak úgy kell megszerkesztve lenniök, hogy a megoldások sikertelenségét ne a nemtudás okozza. Szükséges továbbá, hogy többféle megoldás legyen elképzelhető, mégpedig nem annyira könnyűek, hogy szinte önmaguktól adódjanak. Ha a feladat olyan, hogy különféle területekről és különféle módon (technikai ügyességgel, megérzéssel, logikai alapon, új és eredeti beállítással stb.) megoldható, akkor következtetni lehet az illető egyén gondolkozásmódjára is. Ha a feladatok között vannak könnyűek, nehezek és nagyon szövevényesek, akkor a megvizsgálandó egyén képességét fokozatszerűen lehet értékelni.

A német pályaválasztási intézmények kialakulásánál természetesen döntő szerepet játszott az ország nagy ipari fejlettsége.

A pályaválasztás irányítása némileg hasonlatos a taylorizmuséhoz és méltán vehető fel a kérdés: vajjon nem lép-e túlságosan előtérbe a közösség érdeke és a gazdasági szempont az egyéni érdekek rovására? Azt mondhatjuk, hogy nem, mert a közösség érdeke itt azonos az egyénével, hiszen a jól megválasztott életpálya nemcsak megélhetést, hanem belső megelégedést és munk örömet is jelent.

Súlyosabb kérdés az, hogy a gyermek fejlődő testi-lelki összesség, nem pedig holt tárgy vagy gépezet lévén, pályaválasztásába nemcsak képességei, hanem egyéni vágya és akarata is beleszólnak.

Pályája felett dönteni elsősorban ő maga hivatott, az ő munkaköve, kitartása, önfegyelme, hajlama. *Kényszeríteni* őt valamilyen pályára nem volna sem helyes, sem kívánatos.

És éppen ez a pont, a *hivatás-etika* az, amelynél az iskola szorosabb kapcsolatba kerülhet a pályaválasztással. Kétségtelen ugyanis, hogy az iskola kellő közreműködése nélkül a pályaválasztási intézmények munkája ha nem is megvalósíthatatlan, de sokkal nehezebb. Viszont az is kétségtelen, hogy e segítőmunka iránt túlságosan nagy igényeket támasztani — bizonyos előzetes feltételek nélkül — nem lehet. Nem elsősorban azért, mert ha a tanár valóban jól ismeri is a tanuló adottságait, nem ismerheti az egyes pályák munkakörét, testi-lelki követelményeit, elhelyezkedési lehetőségeit. Egy német statisztikai kimutatásban (*Wolff: Die Mitwirkung der Schule bei Berufsberatung*) 15.016 életpálya szerepel. Természetesen ezek között sok az egymáshoz egészen közelálló rokonpálya, a mi viszonyaink között meg sokkal korlátozottabb számú jöhet is csupán számításba: mégis nagyon elég ahhoz, hogy aki külön nem készül fel erre a szerepre, ne tudjon kellő hozzáértéssel hozzájárulni.

Közvetlenül tehát sem ilyen módon, sem az ú. n. egyéni lapok, jellemképek írásával nem tud az iskola, főképen ha már magasabbfokú, rendelkezésre állni. Segítsége általában csak *közvetett*. Az iskolának — mint fentebb már említettük — szerepe a *hivatás-etika* szempontjából van: a munka belső értékének kiemelése és rávilágítás arra, hogy a pályaválasztásnál nemcsak a kenyérkereseti

szempontra a döntő, benne nemcsak megélhetési lehetőséget kell keresni, hanem igazi élettartalmat is. Minden lehető alkalmat fel kell használnunk annak hangsúlyozására, hogy a pályaválasztás milyen fontos az ember életében és hogy ennek az egyéni adottságok alapján, a gazdasági-szociális szempontok figyelembevételével, de a társadalmi előítéletek leküzdésével kell létrejönnie. A tehetség nem érdem, hanem kötelezettség; kötelezettség arra, hogy az egyén a hazáért és embertársaiért olyan helyen álljon őrt, ahol képességeit leginkább tudja kamatoztatni. A ragyogó tehetség is értéktelen, ha nem párosul vele erős akarat; az élet csak a tényleges szolgáltatást értékeli, nem pedig a képességet.

Ezeknek az elgondolásoknak az alapján kell az iskolának a tanuló akaratát erősíteni, fegyelmezni, erkölcsi alapelvek szerint irányítani. Meg kell őt tanítania a szellemi javak helyes megszerzésére és helyes felhasználására, a munka értékére, a testi munka megbecsülésére. Ezek azok a feladatok, amelyeknek megoldásában az iskola hivatásaitikai szolgálatokat tehet.

Nálunk a pályaválasztási tanácsadás 16 éves *multra* tekinthet vissza. 1927-ben küldte ki a közoktatásügyi minisztérium *Szandtner Pál dr.* egyetemi ny. r. tanárt Németországba e kérdés tanulmányozására. Az ő tervei alapján szervezték meg a M. kir. Főiskolai Tanulmányi és Pályaválasztási Tájékoztató Intézetet (Központi Egyetem); jelenleg is ő vezeti, középiskolai ifjúságunk iránt érzett nemes segítőkészséggel, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, ezt az intézményt. Az anyagi eszközök hiánya okozza, hogy nálunk a felvilágosítás és tanácsadás központi szerv keretében történik és nincs decentralizálva, amint azt a megszervezője javasolta. A decentralizálás azt jelentette volna, hogy minden középiskola kijelöl egy — bizonyos tiszteletdíjért — vállalkozó tanárt, akit a központi intézet ellátott volna mint külső munkatársakat, felvilágosításokkal, utasításokkal és esetleg erre a célra szerkesztett szakfolyóirattal. A budapesti, kis létszámú munkatárssal dolgozó intézet munkája ma már olyan mértékben megnövekedett, hogy ügkörét eddigi keretei között többé nem tudja ellátni és éppen most van átszervezés alatt. Hogy egy ilyen intézményre mennyire szükség van, beszédesen bizonyítja legutóbbi jelentése is. Az ebben kimutatott adatok szerint az 1941/42. iskolai évben — a személyesen megjelenteknek vagy a telefonon érdeklődőknek adott felvilágosításokat nem számítva, — 2443 tanulóknak 3243 pályaválasztási és 12.079 tanulmányi, tehát *összesen 15.322* kérdésére adtak írásbeli választ.

Az intézmény hármas feladat szolgálatában áll. Egyik célja az, hogy az egyetemekre és főiskolákra készülő tanulókat tájékoztassa a felvétel, tanrend, tanulmányi költségek, tandíjmentesség, ösztöndíjak, internátusok, menzák stb. kérdéséről. Ez főképpen a tájékoztatlanabb vidéki tanulóknak jelent nagy segítséget. Másik hivatása az, hogy a szülőket és a tanulókat felvilágosítsa az életpálya helyes megválasztásának a köz és az egyén szempontjából való nagy jelentőségéről. Konkrét esetekben a testi, lelki és erkölcsi rátermettség követelményeiről, a célhoz vezető tanulmányok útjáról, tartamáról, a jövő elhelyezkedés és érvényesülés várható anyagi és erkölcsi kilátásairól szolgál felvilágosítással. Harmadik feladata az, hogy ú. n. *pályaképeket* szerkesszen az egyes életpályák köz- és magángazdasági jelentősége, az illető munka fizikai és

pszichikai követelményei, az egyes pályákon uralkodó munkakeresleti és kínálati viszonyok stb. alapján.⁴ Az e célok szolgálatára kiadott *Főiskolai Útmutatója* már harmadik kiadásban jelent meg.

Ez az intézmény csak a főiskolai tanulmányokat követelő pályák adatait tartja nyilván. Általánosabb jellegű az 1911-ben a székesfővárosi tanítók és tanárok számára lélektani kutatások céljaira létesített, és 1941-ben Pályaválasztási Tanácsadó és Képességvizsgáló Intézetté átalakított intézmény. (Budapest, VIII., Baross-utca 71.) Feladata: a gyakorlati lélektan tudományos művelése és e mellett az iskola- és pályaválasztás előtt álló ifjúság irányítása. Az intézet különös gonddal dolgozza ki az iskolaválasztási tanácsadás tudományos alapjait. Képességvizsgáló szakosztálya és pszichotechnikai laboratóriuma azoknak a testi-lelki tulajdonságoknak, képességeknek, hajlamoknak tudományos kutatásával és értékelésével foglalkozik, amelyek az egyes iskolákra és így közvetve az egyes életpályákra való alkalmasságot meghatározzák. (Igazgatója *Afra János dr.*)

Itt kell szólnunk végül az 1935-ben megszervezett M. kir. Gyermeklélektani Intézetről (Budapest, VI., Bulyovszky-u. 26.), amely pszichológiai és pszichoterápiái vizsgálóhelyiségekkel, megfigyelésre szolgáló nagy játszóteremmel, orvosi vizsgálókkal áll a pályaválasztási vizsgálódás és a lelki egészségtan szolgálatában.

Mindhárom említett hazai intézmény arra törekszik, hogy a pályát választó ifjúság ne csak állást és megélhetést keressen, hanem hivatást és élettartalmat is találjon. *Várady Zoltán dr.*

FIGYELŐ.

A népi műveltség gimnáziumaink művelődési anyagában.

Korunk uralkodó eszméje, a nemzeti eszme, az első világháború óta egyre erősödik. Minden nemzet népisége mély forrásaiból igyekszik megújulni és sajátos, egyéni színekkel akarja gazdagítani az egyetemes művelődést. A legújabb magyar középiskolai tanterv szerkesztői is tudatában voltak annak, hogy a nemzetközi műveltség tesz bennünket európaivá, viszont a népi műveltség összege, tehát a néphagyomány tart meg magyarnak. Ennek tulajdonítható, hogy népi műveltségünk elemeit igyekszünk szervesen beleilleszteni középiskolánk művelődési anyagába.

Főként a magyar nyelv és irodalom, a történelem, a föld- és néprajz, tehát az ú. n. nemzeti tárgyak azok, amelyekben a népi műveltség kidomborítására különös gondot kell fordítanunk, de a néphagyományoknak érvényesülniök kell az ének, a rajz és a testnevelés tanításában is.

A magyarnyelvi órákon különösen nagy gondot kell fordítanunk a helyes magyar kiejtésre, mivel „művelt középosztályunkban a magyaros magyar beszéd a legnagyobb ritkaság“ már (Ko-

⁴ A magyar szakirodalomban, nyomtatásban először, a szerző *Pályaválasztási Útmutató* (Budapest, 1941) c. könyvében megjelent pályaképek is ezeknek felhasználásával készültek.

dály: A magyar kiejtés romlása). Nagyobb megbecsülésben kell részesítenünk a nép nyelvét, hiszen az irodalom nyelve is napról-napra közeledik hozzá, s kétes esetekben az Akadémia is a népnyelvhez fordul. Ne feledjük, hogy a kiejtés ott romlik, ahol foggyatékos a nemzeti öntudat!

A magyarnyelvi órákon kell időt szentelnünk a székelységtől megőrzött rovásírás bemutatására is. A nemzeti öntudat emelése szempontjából különös gonddal kell dédelgetnünk a népmeséket, népmondákat, népballadákat, népdalokat. Ezek mind a magyar lélek ősi kincseit őrzik, s nem egy darabja ékes gyöngyszeme nemzeti irodalmunknak. Kívánatos volna, hogy az önképzőkörök karolják fel a népköltészet ápolását, s gyűjtsék össze az illető vidék népköltészeti termékeit. Rá kell mutatnunk a magyar irodalom népi gyökereire is, s a párhuzamos magyarnyelvi dolgozatok egyike ebből a tárgykörből mérítse anyagát. Ne csak azt kutassuk irodalmunk termékeinél, hogy azokat milyen idegen hatások érintették, hanem gondosan vizsgáljuk meg, hogy az illető irodalmi termék mennyiben táplálkozik a magyar népi őstalajból.

A történelemben nagyobb gondot kell fordítanunk a magyar parasztság ezeréves problémáinak ismertetésére. Vizsgálgatnunk kell a magyar paraszttársadalom azon tulajdonságait, amelyek a magyar megmaradást segítették elő, például az idegen megszállás alatt. Foglalkoznunk kell a magyar nép asszimiláló képességével, a szórványmagyságság részletes történetével és nemzetiségeinkével is. Rá kell világítanunk az államelméletnek a területtel összefüggő kérdéseire, vagyis az állam életének térbeli szemléletére, a geopolitikai vonásokra (lásd: Kjellén: A politika rendszerének alapjai).

A föld- és néprajzban a magyar településformákat hangsúlyozzani ki kell domborítanunk, hiszen ez fegyver is kezünkben a terület multjára vonatkozóan. Kívánatos volna a néprajznak külön tárgyként való bevezetése, mert a tárgyi és szellemi néprajz gazdag anyaga nem szorítható a föld- és néprajz keretei közé. Ifjúságunkat nem bocsáthatjuk ki a magyar középiskola falai közül a nélkül, hogy ne ismerkednék meg a magyar népszokás, a magyar népművészet, népzene, népi játék, népi tánc, a magyar díszítőművészet, a népviselet, magyaros építkezés, a magyar konyha, a háziipar, magyar népi ismeretek nagyszerű értékeivel. Míg ez az óhajunk megvalósul, addig sem mellőzhető a magyar föld értékes néprajzi területeinek és az egyes vidékek (Hetés, Göcsej, Őrség, Rábaköz, Csallóköz, Sárköz, Ormánság, Kis- és Nagykunság, Jászság, Matyóföld, Palócevidék, Torockó, Kalotaszeg, Székelység, Csángóföld stb.) népi életének legjellegzetesebb tulajdonságaival való foglalkozás. Ezzel kapcsolatban még kellene alapítani minden intézetben a táj- és népkutatást, s meg kellene vetni alapjait az illető vidék néprajzi gyűjteménytárának.

A nemzeti tárgyakon kívül a magyar lélekformálás fontos eszköze az ének. Igaz hálával adózunk azoknak az énektanároknak, akik a magyar középosztály fiainak ajkára igyekeznek visszavinni népünknek Bartók és Kodály által feltárt ősrégi dalkultúráját. Rajztanításunk is törekszik ma már leszállani a néplélek mélységeihez és értékesíteni a népi motívumok formakincsét. A testnevelés terén azonban még sok a kívánnivaló. Az angol-

szász labdarúgás, svéd torna és a nemzetközi sport nem jelentenek annyi műveltséggyarapodást, mint amennyi kár származik a lelünk szerint való népi játék és népi-tánc elhanyagolásából.

Gimáziumaink legyenek a magyar népi műveltség igazi központjai! „Ezzel az iránnyal érjük el az egységes magyar nemzeti művelődést, mely urat, parasztot egyformán összeköt.” (Gyórfy: A néphagyomány és a nemzeti művelődés.)

Muraszombat.

Bálint Béla.

EGYESÜLETI ÉLET.

Megalakult a Kolozsvári Kör.

1943. november 7-én, ezen a verőfényes, őszei vasárnapon ismét összejött az egymástól több mint két évtizeden át elszakított erdélyi és anyaországi tanári lélek. Hosszú, vérrel és könnyel áztatott kisebbségi rabsors után, három évvel ezelőtt újból magához ölelhette az ezeréves magyar haza hozzá minden elnyomás ellenére hűnek maradt fiait. A visszacsatolás és beilleszkedés átmeneti ideje után szívvel-lélekkel megindult a szellemi és érzelmi bekapcsolódás vérpezsdítő munkája. A kulturális vérkeringés helyreállításának egyik nevezetes mozzanata a Kolozsvári Körnek, mint az Országos Középiskolai Tanáregyesület királyhágóntúli tagozatának most történt megalakulása. Nem is megalakulás volt ez, hanem újjáéledés: hiszen kolozsvári körünk 1896. évi létrejötté óta legmunkásabb és legnagyobbhatású tanárközösségi szervezeteink közé tartozott, egészen 1920-ig, mikor az új impérium parancsára beléfojtotta a további szót. Az erdélyi tanárság most, mintegy rossz és fájdalmas álmot után, ott folytatja az egyesületi munkát, ahol huszonhárom évvel ezelőtt félbeszakadt.

A Kolozsvári Kör megalakításában a tankerületnek mind a 14 gimnáziuma — köztük a két román tannyelvű is — részt vett. Nagyszámú, lelkes tanársereg jelenlétében nyitotta meg az ülést *Bíró Vendel dr.* egyetemi ny. r. tanár, korelnök, aki, mint a régi tanári kör utolsó működő tisztviselője, a jogfolytonosságot képviselő személyében. Földézte az első kör elnök, a jeles *Márki Sándor* felejthetetlen emlékét: két évtizedes irányítása alatt virágzó pedagógiai és tanártársadalmi élet alakult ki, mely bensőséges szálakkal fűzte egymáshoz tagjait. *Nagy Jenő* gyak. gimn. tanár, a szervezőbizottság elnöke és lelkes irányítója terjesztette elő a tisztikari jelölést, melyet teljes egyhangúsággal elfogadtak. A kör elnöke *Illés Gyula dr.* tanker. kir. főigazgató lett. Az erdélyi magyar nevelésügy terén szerzett nagy érdemeit és a megszállás nehéz éveiben kifejtett kiváló társadalmi tevékenységét a korelnök jellemezte őszinte és meleg szavakkal. Az ügyvezető alelnökké választott *Kántor Lajos dr.* tanügyi főtanácsos, gyak. gimn. igazgató és a főtitkári székbe emelt *Nagy Jenő* tanártársunk ugyancsak régi neves harcosai az erdélyi magyar művelődés magasztos ügyének. A tankerület jeles előadói: *Boga Alajos dr.* kanonok, *Dóczi Ferenc* és *Ürmösi József* püspöki titkár lettek az újjáalakult kör alelnökei. Feljegyezzük a többi tisztségre érdemesült kartársaink nevét is:

Roos József titkáráét, *Barthalis József* pénztárosét, *Fejérdi Győző* háznagyét, s az ellenőröket: *Brósz Ilonát*, *Benedek Kálmánét*, *Fejér Ilonát* és *Márton Sámuelét*.

Illés Gyula dr. meleg szavakkal köszönte meg a feléje irányuló bizalmat. Rámutatott arra a küzdelmes, nagy munkára, amellyel a felekezeti tanárság fenntartotta és élesztette a magyar lelket és a magyar szellemet Erdélyben. Most a felekezeti és az állami iskolák összefogására van szükség, ez lesz a köri élet főfeladata is. Válják általánossá a felekezeti iskolák multbeli áldozatos szelleme, ezek viszont ismerkedjenek meg az anyaországi művelődésügy két évtizedes nagyszabású előhaladásával.

Az új elnök lelkesedéssel fogadott szavai után *Bernolák Kálmán* országos elnökünk tolmácsolta az anyaegyesület üdvözlését a nagymultú kolozsvári körnek. Kifejezte örömét az erdélyi és anyaországi tanárság most létrejött kézfogásán s hangsúlyozta az egységben rejlő erő fontosságát. Rá kell eszméltetni — mondta többek közt — a magyar társadalmat a tanári munka nemzetépítő jelentőségére, amelytől az még mindig nincs eléggé áthatva. Ismertette az elnök az Országos Tanáregyesület jóléti intézményeit és az utolsó két évtizedben kifejtett munkáját. Kérte a kolozsvári tanterület tanárait, kapcsolódjanak bele olyan szeretettel a közös munkába, mint amilyen szeretettel a központ fogadja az ő esatlatkozásukat.

Az országos elnök nagy tetszéssel hallgatott felszólalása után még *Győrffy István dr.* egyetemi ny. r. tanár üdvözölte a kört, hangsúlyozván a középiskola és az egyetem együttműködésének fontosságát.

Így folyt le az újjáalakult Kolozsvári Kör lelkeshangulatú első ülése. Róla minden résztvevő azzal a megnyugtató és felemelő érzéssel távozott el, hogy a tanári ügynek valóban egyik fontos védőbástyáját sikerült újból megalapozniok buzgó kartársi kezeknek Kolozsvárt.

Felhívás az O. K. T. E. Segítő Alapjába való belépésre.

A m. kir. belügyminisztérium a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesületnek az O. K. T. E.-be való beolvadását, úgyszintén az O. K. T. E. Segítő Alapjának ügyrendjét jóváhagyta és így az Alap ideiglenes tisztikara működését megkezdte. A Segítő Alap ügyrendjét kinyomattuk s azt Közlönyünk decemberi számához mellékelve minden tagunknak megküldjük.

Jól tudjuk, hogy a tanári rend erősen érzi a mai gazdasági helyzet nyomasztó hatását. Így van ez más tisztviselői ágazatoknál is, és mégis, ha megvizsgáljuk azokat az eszközöket, melyekkel egyéb tisztviselői szervezetek gondoskodni és támogatni igyekeznek tagjaikat, legtöbbször virágzó egyesületeket találunk, s számottevő, biztos megalapozottságú Segítő Alapokat. Kétségtelen, hogy a súlyos idők nagy terheket rónak az egyénre, de éppen ilyenkor van szükség az egymást segítő tömörülésre. A tanári rend mindig áldozatosan és példaadóan vette ki részét a segítségből, ha súlyos, más rétegeket érő csapás kívánt tőle adományt. Miért ne tegyék ezt meg éppen kartársaink irányában, mikor ezzel rendükön, önmagunkon segítünk!

Amikor a Segítő Alapot életre hívjuk, szilárd a meggyőződésünk, hogy a belépésre irányuló elhatározásunkban nem az fog vezetni bennünket, hogy kifizetődik-e a csatlakozás pillanatnyilag, a saját egyéni szempontunkból. Ebben a gondolkodásban nem lehetne megtalálni a legelemibb szociális érzéket sem, pedig a magyar tanárságban mindig megvolt az összetartás érzése, a rendi öntudat, s megvan ma is.

Az egységes fellépésben mindig nagy erő van. Hassunk oda, hogy ezt a tanári ügy minden vonalán megvalósíthassuk, de főképpen akkor, amikor mindnyájunk érdeke ezt kívánja. Gondoljunk az Alap ideális célkitűzésére, az önsegélyezésre, és akkor hisszük, hogy a havi két pengő tagsági díj nem teher lesz számunkra, hanem a nagy cél érdekében vállalt szíves áldozat, melyet önmagunkért, másokért, rendünkért örömmel hozunk meg.

Az Alap tagjai közé várunk minden magyar tanárt. Reméljük, hogy megfogadják hívó szavunkat.

A belépési nyilatkozatokat a Segítő Alap elnökségéhez (Budapest, VIII., Csepreghy-u. 4. sz.) kérjük beküldeni. A belépéshez más tag ajánlása nem szükséges, mert a Segítő Alap tagjai ezután amúgy is csak azok lehetnek, akik előzetesen már az O. K. T. E.-be is tagul beléptek. A belépési nyilatkozatokon a jól olvasható aláíráson kívül a születési év, az iskola és a pontos lakáscím feltüntetése szükséges. Az alakuló közgyűlést a jövő év februárjának második felében tartjuk meg.

Segítsünk egymáson és magunkon!

Kartársi üdvözléssel
az elnökség.

A Budapesti Kör választmányi ülése.

Az OKTE Budapesti Köre 1943. október 5-én választmányi ülést tartott az Egyesület székházában. Röder Pál elnököt, jelen voltak az elnökség és a kiküldött választmányi tagok.

Az elnök üdvözölte a nagy számban megjelent választmányi tagokat s bejelentette a körü élet megindulását, Hangoztatta a kartársi erők összefogásának szükségét és a közösségi érzés ápolását. Néhány iskola még mindig nem küldött a választmányba tagokat, pedig ez megnehezíti a körrel való kapcsolatok kiépítését. Az elnök kérte a hiányzó választmányi tagok sürgős kiküldését. Az elnökség és a választmány mindent elkövet, hogy a fiatalabb kartársakat is megnyerje a körü életnek; ugyancsak szívesen látja a testületek nyugdíjait s a kartársaktól bevezetett vendégeket is. A szokásos körü napok továbbfejlesztésére a választmány a nőkartársakból „hölgybizottságot” alakított. Tagjai Busák Béláné Rácz Mária dr. elnökletével Lóránth Mária és Rakssányi Mária igazgatók, Petter Aranka s Etlervary Lujza tanárok. A bizottság szükség esetén még kiegészül. A tárgysorozathoz Gáspár Pál, Rakssányi Mária, Busákné Rácz Mária, Farkas László, Kónya Sándor és Székely Károly szölkáltak hozzá.

Pénztári jelentés az 1942. évről.¹

Tisztelt Közgyűlés!

Tisztelettel jelentem, hogy 1942. december 2-án vettem át a pénztári tisztelet nagyrédemü elődömtől, Edes Jenő tanügyi főtanácsos úrtól. A számadásokat az ő értékes úbaigazításai szerint továbbvezettem, majd az év befejeztével elkészítettem a zárószámadásokat és összeállítottam a Tanárok

¹ 1943. október 23-i györi közgyűlésünk számára.

Nevelőháza vagyonmérlegét. A számadásokat felülvizsgálta és renden találta a számvizsgálóbizottság és a nm. VKM. két számvizsgálója. A vizgálatról felvett jegyzőkönyv és a zárószámadások alapján a következőket jelentem a tisztelt közgyűlésnek:

A) Tanárok Nevelőháza.

Egészévi bevételünk 117.572 P 66 fillér volt, amely a következő tételekből tevődött össze:

1. Át hozat az 1941. évről	13.514·46 P
2. Kamat	310·48 P
3. VKM. segélye	12.000·00 P
4. Házbér	16.647·96 P
5. A kollégiumi helyiségek értéke	11.480·00 P
6. A kollégium bevételei	9.599·14 P
7. Mátrai üdülők bevételei	3.719·82 P
8. Balatonfüredi üdülőházunk bevételei	3.351·99 P
9. Bevételek telekeladásból	6.028·50 P
10. Beiratási járulékok	39.917·07 P
11. Befizetés az OKTE részére	147·84 P
12. Át futó tételek	855·40 P

Összesen: 117.572·66 P

A bevételeknek ez az összege lehetővé tette nemcsak a nyugodt, zavartalan gazdálkodást az egész év folyamán, hanem azt is, hogy tartozásunkat a Balatonfüredi Hitelszövetkezetnél teljesen kifizethettük s a Mektár váltószámlán 17.800 P-t törleszthettünk. Jelentősen emelte bevételünket a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által az 1942/43. tanévtől kezdve három év tartamára engedélyezett 1 P-s beiratási járulék. — *Kiadásaink* a következők voltak:

1. Bankköltségek	66·75 P
2. Kamat és törlesztések	28.535·00 P
3. A házbérszámla kiadásai	27.328·64 P
4. Az Árpád-kollégiumnak	12.769·84 P
5. A mátrai üdülőknek	5.44·80 P
6. A balatonfüredi üdülőknek	1.964·95 P
7. A költség számlának	2.205·82 P
8. Át futó tételek	719·20 P
9. Át vitel az 1943. évre	38.937·66 P

Összesen: 117.572·66 P

Vagyonmérlegünk kedvezően alakult: pénzáthozatalunkon kívül ingatlanaink 435.373 pengővel, értékpapírszámlánk 1255 pengő 99 fillérrel, ingó leltáraink 80.088 pengő 38 fillérrel, az OKTE-nél, az eladott telkekért stb. fennálló követelésünk 6521 pengő 24 fillérrel szerepelnek benne. E szerint aktív vagyonunk 562.176 pengő 27 fillér, amelyet csak 38.153 pengő 30 fillér terhel. A tiszta vagyon tehát 524.022 pengő 97 fillér.

B) Az OKTE pénztára.

Az OKTE könyvelését és zárószámadását a VIII. ker. előljáróság, valamint a számvizsgálóbizottság megvizsgálta és helyesnek találta. Az alábbiakban van szerencsém a zárószámadást ismertetni:

I. Bevételek:

1. Át hozat az 1941. évről	3.568·30 P
2. Tagdíjakkól	8.779·74 P
3. Pedagógiai szakkönyvek eladásából	979·05 P
4. Előfizetésekből	2.540·60 P

Át vitel: 15.867·69 P

	Áthozat:	15.867'69 P
5. Telekeladásból		6.078'— P
6. Beiratási járulékokból		8.924'14 P
7. Átfutó tételek		1.750'— P
8. Apróbb bevételek (kamat, hirdetés)		439'72 P
	Összesen:	33.059'55 P

II. Kiadások:

1. Portó és díjmegethelés	454'69 P	
2. Nyomatványok, irodaszerek	492'37 P	
3. A tisztviselők tiszteletdíja	2.822'19 P	
4. A tisztviselők készkiadásai	362'74 P	
5. A Közlöny nyomdászamlája	6.631'12 P	
6. Írói tiszteletdíjak	720'98 P	
7. A körök tagdíjszázaléka	401'88 P	
8. Átutalások a Tanárok Nevelőháza javára	14.709'14 P	
9. Kifizetés Mátraházi Üdülők javára	1.000'— P	
10. Átfutó tételek	1.750'— P	
11. Vegyes, apróbb kiadások	449'32 P	
12. Átvitel az 1943. évre	3.265'12 P	
	Összesen:	33.059'55 P

Tisztelettel kérem jelentésem tudomásulvételét és részemre az 1942. évre szóló felmentvény megadását.

*

Mielőtt az 1944. évre szóló költségvetéseket beterjesztem, legyen szabad a következő indítványt előterjesztenem:

Tekintettel a Közlöny nyomdaköltségeinek tetemes (kb. 33%-os) emelkedésére, járuljon hozzá a tisztelt közgyűlés a tagsági díjnak 6 pengőről 8 pengőre, a Közlöny előfizetési díjnak pedig 12 pengőről 16 pengőre való emeléséhez.

A tagdíjak felemelésével az OKTE költségvetése az 1944. évre a következő:

A) Bevételek:

1. Átvitel az 1944. évre	500'— P	
2. Tagdíjakból	11.000'— P	
3. A pedagógiai szakkönyvekből	700'— P	
4. Előfizetésekből a Közlönyre	3.400'— P	
5. Hirdetésekből	360'— P	
6. Kamat	60'— P	
	Összesen:	16.020'— P

B) Kiadások:

1. A Közlöny nyomdai költségei	9.600'— P	
2. Nyomatványok, irodaszerek	720'— P	
3. Portó, díjmegethelés	450'— P	
4. Írói tiszteletdíjak	1.000'— P	
5. A Budapesti Körnek	400'— P	
6. Az Előnyelvi Szakosztálynak	150'— P	
7. A köröknek tagdíjjutalékként	500'— P	
8. A tisztviselőknél:		
a) a főtítkárnak	800'— P	
b) a szerkesztőnek	980'— P	
c) a titkárnak	400'— P	
d) a pénztáros tagdíjjáruléka	720'— P	
9. A tisztviselők készkiadásai	300'— P	
	Összesen:	16.020'— P

A Tanárok Nevelőháza költségvetése az 1944. évre.

A) *Bevételek:*

1. Kézpénzáthozal	10.000—	P
2. Kamat	350—	P
3. A VKM. segélye	12.000—	P
4. Házbérjövdelem	16.648—	P
5. A kollégium felvételi díjai	960—	P
6. A vendégszobák hozadéka	7.000—	P
7. Mátrai üdülők házbére	7.500—	P
8. A balatonfüredi üdülő bevételei	2.000—	P
9. Beiratási járulékok	40.000—	P

Összesen: 106.458— P

B) *Kiadások:*

1. Bankköltség és költség számla	5.000—	P
2. Kamat	1.000—	P
3. Házbér számla	33.000—	P
4. A kollégium számláján	20.000—	P
5. A mátrai üdülőknek	10.000—	P
6. A balatonfüredi üdülőknek	10.000—	P
7. Bútorpótlásra	7.000—	P
8. Beteg tanárok üdültetésére	10.000—	P
9. Kollégiumi tagok segélye	6.000—	P

Összesen: 102.000— P

Egyenleg mint maradvány 4.458— P

Összesen: 106.458— P

A pénzállomány 1943. október 22-én.

Az OKTE pénztára:

Pénztárszámlán	361·80	P
Postatakarékpénztárban	4.747·20	P

Összesen: 5.109·09 P

A Tanárok Nevelőháza pénztára:

A MOKTÁR gondnoki számlán	2.769—	P
A Pesti Hazai Takarékpénztárban	2.798·86	P
A Postatakarékpénztárban	42.026·76	P
A pénztárszámlán	124·38	P

Összesen: 47.719— P

Tartozás:

MOKTÁR váltó számlán	10.915—	P
TÓÁSE	20.000—	P

Összesen: 30.915— P

Egyenleg mint vagyon: 16.804— P

Összesen: 47.719— P

Tasnády Károly pénztáros.

Gondnoki jelentés az OKTE jóléti intézményeiről.

Soha nem volt nagyobb szükség jóléti intézményeinkre, mint ma. A nehéz lakás- és elszállásolási viszonyok miatt a tanárság mind tömegesebben fordul hozzánk. Sajnos, a kollégium nem tudott minden igénylőt felvenni, a szálláskérőknek pedig nem egyszer kell tagadó választ küldelnünk, noha iparkodunk minden igényt kielégíteni. A beiratási járulék lehetővé tette, hogy a kollégiumi ágyak számát növeljük és a vendégszobák fekvőhelyeit szaporítsuk. Am ez mind kevés. Új helyiségekre volna égetően

szükség. Jelenleg azonban a lakásfelmondások szünetelése miatt helye-
geink számát szaporítani nem tudjuk.

Kollégiumunkban eredetileg 36 férőhely volt. Ezt a számot tavaly
40-re, az idei iskolai évben pedig kb. 6000 pengő költséggel és egy vendég-
szoba feláldozásával 46-ra növeltük. Jelenleg 24 fiú- és 22 leány-tagja van
kollégiumunknak. A 24 fiú közül 15 mérnöki, 3 jogi, 2 közgazdasági,
2 vegyész, 1 orvosi és 1 állatorvosi pályára készül. A 22 leány között 5 böl-
csészettanhallgató, 2 orvostanhallgató, 2 gyógyszerésztanhallgató, 3 köz-
gazdasági egyetemi hallgató van, a többiek különböző tanfolyamokra jár-
nak. A kollégium tagjainak viselkedése ellen különösebb panasz nem merült
fel. Szorgalmasan készülnek jövő feladataikra.

Vendégszobáinkban a mai napig 770 vendég több mint 5000 éjszakát
töltött. Egy-egy vendég megszállási ideje tehát átlag 6—7 nap. Ezt a nagy
számot az magyarázza, hogy a különféle nyári tanfolyamok résztvevői
hosszabb időt (átlag 30 napot) töltenek vendégszobáinkban. De még ezt
tekintetbe véve is, igen nagy az egyes személyekre eső éjszakák száma.
Mint hogy pedig a vendégszobák célja nem állandó lakás nyújtása, hanem
az ügyes-bajos dolgok elintézése végett rövidebb ideig Pesten tartózkodó
kariársak elszállásolása, a Jóléti Bizottság október 6-i ülésén úgy határo-
zott, hogy egy-egy vendég egy hétnél tovább nem veheti igénybe vendég-
szobáinkat. A nagy szünetek alatt a kollégium helyiségeiben természetesen
ezután is kaphatnak hosszabb időre szállást a tanfolyamok hallgatói.

Mátrai üdülőházunkban 6 kétágyas szoba áll a nyári hónapokban
tagjaink rendelkezésére. Három háromhetes csoportban 36 tagtársunk
nyaralt ott ezen a nyáron. Az ellátás általában jó volt. Egy-két panasz
érkezett hozzánk, ezeknek megvizsgálása most van folyamatban.

Ezekben kívántam jóléti intézményeinkről röviden beszámolni, s tisz-
telettel kérem jelentésem tudomásulvételét. *Ollé István dr. gondnok.*

Gondnoki jelentés balatonfüredi üdülőházunkról.

Balatonfüredi üdülőházunk az elmúlt nyáron nagy látogatottságnak
örvendett. A múlt évi 230 vendéggel szemben az ezidei vendégek száma,
a családtagok beszámításával, 253 volt. Ezek között működő tanár volt:
162, nyugalmazott: 45, pártoló tag: 24. A Jóléti Bizottság meg akarta köny-
nyíteni a többgyermekes családok nyaraltatását s ezért a földényre hét
családnak, összesen 17 személynek díjtalanul biztosított szobát egy teljes
időszakra (22 nap). Idegenek sem ellátást, sem szállást nem kaphattak.

Tagtársainknak az üdülőházban 30 szoba állott rendelkezésre. A szo-
bák ára rendkívül olcsó volt. Egyszemélyes: 2'50 P, kétszemélyes: 3'20 P,
három-négyzemélyes: 3'40 P. Az ellátás is olcsó volt.

Az épületek — eltekintve apróbb hibáktól —, valamint a felszerelési
és berendezési tárgyak jó állapotban vannak. *Konrád Ferenc gondnok.*

HÍREK.

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi minisztériumban
új ügy- és személyzeti beosztás lépett életbe. E szerint az egyetemi
és tudományos ügyeket a IV/1., IV/2. és IV/3. ügyosztály intézi,
a külföldi művelődési kapcsolatok és a külföldi ösztöndíjak kér-
dését pedig az V. ügyosztály. A *gimnáziumi* ügyosztály jelzése
VIII/1. lett, tisztviselői kara a következő. *Ügyosztályfőnök: dr. K.
Kováts Gyula* min. osztályfőnök. *Ügyosztályfőnökhelyettes: dr.
Szóke Zoltán* min. tanácsos és *dr. Bassola Zoltán* min. osztálytaná-
csos. *Előadók: dr. Gaibel Sándor* min. osztálytanácsos, *Göndöcs
László* min. segédtitkár, *dr. Hanák Tibor* min. segédtitkár.

dr. Fleischmann Gyula tanügyi főtanácsos-gimn. igazgató, *dr. Zayzon Sándor* tanügyi főtanácsos-gimn. igazgató, *dr. Mahr Károly* áll. gimn. igazgató, *Háklár Imre* áll. gyak. gimn. tanár, *dr. Salamon Károly* áll. gimn. tanár, *Horváth Mária* áll. gimn. tanár, *Kvassay Mária* áll. gimn. tanár, *özv. Wiegand Viktorné dr. Péterfi Erzsébet* áll. gimn. h. tanár.

Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter a jövőben tüzetesen és minél gyorsabban óhajtja tájékoztatni a hazai és külföldi közvéleményt a tárcája körébe eső fontosabb közérdekű ügyekről. E célból az elnöki osztály keretében sajtó- és tájékoztató szolgálatot szervezett, amelynek feladata, szoros kapcsolatban a gyakorlati élettel és az ország lakosságával, a művelődésügyi eseményekről pontos és hiteles beszámolót adni. Nem kell külön kiemelniük, milyen nagy jelentősége van az új intézmény létesítésének: fontossága mind hazai, mind külföldi vonatkozásban nyilvánvaló. Idehaza tájékoztatója lesz és irányítójává válhatik a bizony még elég gyenge lábón álló, hézagos értesültségű és lanyha érdeklődésű művelődésügyi közvéleménynek. Nagyot lendíthet különösen az öntudatos magyar *köznevelési gondolkodás* kifejlesztésének és egységesítésének annyira fontos és szükséges ügyén. Külföldi vonatkozásban rá kell mutatnia a még mindig nem eléggé tájékozott és gyakran elfogult idegen országbeli közvélemény előtt azokra az önmagukért beszélő kulturális teljesítményekre, melyeket országunk és népünk, a legnehezebb viszonyok közt is, hősies erőfeszítéssel és áldozatkészséggel létrehozott és létrehoz. A nagy nemzeti célgondolatot istápoló új szövet ezért mindnyájunknak különösen nagy örömmel kell üdvözlönnünk. (h.j.)

Vitéz Fraknó József budapesti tanker. kir. főigazgatónak a Kormányzó Úr a kommunizmus idején tanúsított példaadóan hazafias magatartásáért a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta. A magyar gimnáziumi tanárság őszinte örömmel értesült a legfelsőbb kitüntetésről és tisztelettel és ragaszkodással üdvözli ez alkalomból az ország első tankerületének fáradhatatlan munkásságú, kiváló eredménnyel működő, igazi pedagógiai szellemtől áthatott vezetőjét.

A magyar oktatói tábor szakirányú foglalkoztatását rendelte el a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a szeptemberi és októberi tanítási szünet tartamára. A gimnáziumi tanárság országszerte hatalmasan kivette részét a pedagógiai és szaktárgyi továbbképző munkából. A budapesti tankerület főigazgatója, *vitéz Fraknó József* október havában négy hétre terjedő, nagyszabású előadás-sorozatot rendezett tanárai számára, melyen előadóként kartársaink színe-java szerepelt. Az előadások rendje bizonyos belső tervszerűség alapján épült fel, s központi tárgya a nemzeti öntudatra, valamint az önállóságra nevelés gondolata volt. Az első-heti értekezések és megbeszélések e két alapeszme általános pedagógiai vonatkozásai köré csoportosultak, a következő hét előadásai pedig a belőlük folyó követelmények érvényesítését világították meg az egyes tantárgyak keretében. A harmadik és negyedik hét eszmecserei a szűkebb értelemben vett szaktárgyi kérdések területén mozogtak. Összesen 80 előadás hangzott el, s ehhez a gazdag

programhoz még számos tanulmányi kirándulás, vegytani kísérletezés és filmoktatási bemutató csatlakozott. A gimnáziumi tanárság érdeklődése az előadások iránt igen élénk és beható volt, a felolvasásokat emelkedett színvonalú és gyümölcsöző megvitatások követték. Ismét bebizonyosodott ez alkalommal az, hogy rendünk a legsúlyosabb viszonyok közt sem veszti el kiolthatatlan szellemi fogékonyságát, s minden akadály és mellőzöttség ellenére sem szűnik meg soha magát az eszme és eszmény odaadó szolgálatának szentelni.

Az alábbiakban közöljük az elhangzott előadások címét és szerzőjét.

Vitéz Fraknóy József: Bevezető. — Gálfalvi Nagy Balázs: A nemzeti öntudatra nevelés. — Róder Pál: Az önállóságra nevelés problémája. — Halász László: Az önállóságra nevelés didaktikai alapjai. — Rajnavölgyi Géza: Az önállóságra nevelés az összefoglalásokkal kapcsolatban.

A nemzeti öntudat fejlesztése: *a)* a magyarnyelvi és irodalmi tanításban: Balassa László, Ambrus Ilona; *b)* a földrajz tanításában: Honti Jenő, Szalkay Margit; *c)* a mennyiségtanban: Kárteszi Ferenc; *d)* a rajzoktatásban: Paál Akos; *e)* az énektanításban: Böhmné Sztojanovits Adrienne; *f)* a latintanításban: Kardos Tibor, Szávainé Nieriti Alice; *g)* a természetrajzban és vegytanban: Andaházy Szilárd, Seemann Ilona; *h)* a modernnyelvi oktatásban: Dallos György, Bossányi Franciska; *i)* a gazdasági ismeretek tanításában: Ladócsy Károly, Ságlné Seratoris Hilda; *j)* a történelemben: Lőrincz Jenő, Pálosiné Hajdó Margit; *k)* a természettanban: Hoffmann Ernő; *l)* a honvédelmi ismeretek tanításában: vitéz Esztergomy Ferenc, Várady Erzsébet; *m)* az önképzőkörben: Szondi Béla.

Az önállóságra nevelés: *a)* magyarnyelvi és irodalmi tanításban: Szetey András, Gáspárné Simon Blanka; *b)* a földrajzban: Steyrer Gyula, Pogány Erzsébet; *c)* a mennyiségtanban: Róder Pál; *d)* a rajzoktatásban: Sebestény Ferenc, Tobisch Ilona; *e)* a latinnyelvi tanításban: vitéz Polgáry István; *f)* a reáliákban: Girsik Géza; *g)* az irodalmi tanításban: Kovács Imréné Vasshegyi Margit; *i)* a Diákaptár keretében és a cserkészetben: Barátosi József; *j)* a történelemben: Ery Emil, Nagy Erzsébet; *k)* a természettanban: Renner János; *l)* az irodalmi műveltségben: Staud Géza.

Dombi József: Budapest kialakulása; Ember István: Budapest története és műemlékei. — Bakonyi Kálmán: Filmoktatási kérdések; Jablonkay Pál: A filmoktatás jelentősége a középiskolai tanításban.

Busákné Rác Mária: A legújabb módszertani irodalom ismertetése. — Sziójyártó László: Áthajlás az új módszeres egyiségre. — Bence István: Beszédre nevelés a középiskolában. — Csekély Aladár: A helyesírás tanítása. — 'Sigmund Lóránt: Irodalomismeret tanítása az új tanterv szellemében. — Lőrincz Jenő: A dolgozatjavításról. — Balsay Klára: Vázlatkészítés az alsó osztályokban. — Rakssányi Mária: A szemléltetés jelentősége az I. és II. oszt. nyelvtani tanításban. — Turányi Ferenc: Latintanításunk

jelene. — Vitéz Polgáry István: Van-e latintanári hivatás? — Szabó Kálmán: A latinyelvi tanítás a mai magyar nevelés szolgálatában. — Várady János: Mit kíván a tanár a jó latin olvasókönyvtől? — Guelmino József: Igaz-e, hogy a beszélgető módszerrel lehet legsikeresebben a latint tanítani? — vitéz Polgáry István: A magyar és a latin nyelvtan összehangolása az I. osztályban. — Happ József: A német nyelvtan és az élet. — Nedeczey Jenő: Gimnáziumi németnyelvi tanításunk anyaga és feldolgozásának problémái. — Maresek Tibor: Magyar-német irodalmi kapcsolatok. — Happ József: A német irodalmi nyelv tanulóink beszédének tükrében. — Nedeczey Jenő: A beszédgyakorlatok helyes alkalmazása a németnyelvi tanításban. — Balassa László: Hogyan kedveltethetjük meg tanítványainkkal a francia nyelvet? — Pálos Gyula: Beszédgyakorlatok és könyvnélküliek a francianyelvi tanításban. — Dénes Tibor és Divinyi Mihály: Hogyan valósítható meg az új tanterv célja a francianyelvi tanításban? — Kónya Sándor: Angolnyelvi fonetikai szakértekezés. — Eesődi János: A hanglemez alkalmazása az olasznyelvi tanításban. — Bodnár Lajos: A földrajztanítás időszerű kérdései. — Ladócsy Károly: A gazdaságföldrajz jelentősége a nemzetnevelésben. — Maróthi Ferenc: Az állóhullámok néhány egyszerű előállítás és alkalmazása a hangtan körében. — Renner János: A fizika jelöléseiről és műszavairól. — Öveges József: Munkáltató oktatásra alkalmas atomfizikai kísérletek. — Novobátczy Károly: Az atom építőkövei. — Öveges József: Felezési idő mérése és elemátalakulás kimutatása egyszerű kísérletekkel. — Jelitai József: Magyar matematikusokról. — Ferenczi Zoltán: Módszertani hibák kiküszöbölése a differenciál-számítás tanításából. — Ferenczi Zoltán: Módszertani hibák kiküszöbölése az integrálszámítás tanításából. — Girsik Géza: A kör meghatározása. (Szerkesztési feladatok.)

Az O. K. T. E. Segítő Alapjának új ügyrendjét a m. kir. belügyminiszter jóváhagyta. Ezzel véglegessé vált a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület beolvadása az anyagegyesületbe. A győri közgyűlés határozata értelmében az országos elnökség a Segítő Alap ideiglenes tisztikarát kijelölte és ez működését megkezdte. Az új Alap feladatának sikeres megoldásához minél több tag részvételére van szükség; lépünk be tehát lehetőleg mindannyian az országos egyesületnek ebbe az áldásosnak ígérkező új intézményébe. A tagsági díj havi 2 P; a felvételi díj 60 P; ezt 24 havi részletben lehet letörleszteni. A Segítő Alap ügyrendjét jelen számunk minden példányához csatoltan megküldjük.

A Budapesti Tanári Körben újból megkezdődtek a keddi klubdelutánok. A klubélet felpozíciójára a leánygimnáziumok tanári testületeinek tagjaiból hölgybizottság alakult. A bizottság gondoskodik róla, hogy a tagok minél kellemesebben töltsék el délutánjukat. Folyóiratok, tarokk-, bridzs-, sakkjáték áll rendelkezésükre. A zenekedvelőket pianinó várja. Píllérékért jó uzsonna is kapható. A Kör minden kartársat — tagot, nem tagot egyaránt — szívesen lát.

A mai nehéz időkben nagyobb szükség van a baráti együttélésre, mint bármikor volt. Keressük meg egymást, s az iskolán kívül is találjunk egymásra.

Az Orsz. Evangélikus Tanáregyesület elnöke, dr. Bánkúti Dezső tanügyi főtanácsos, gimn. igazgató családi nevének *Bánkútyra* való megváltoztatását engedélyezte a m. kir. belügyminiszter.

Címadoományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Prónai Lajosnak*, a budapesti állami Mária Terézia leánygimnázium igazgatói címmel felruházott rendes tanárának, nyugalomba vonulása alkalmából, a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Kormányzói elismerés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy dr. *Lenkei Dezső* vallás- és közoktatásügyi minisztériumi miniszteri számvevőségi igazgatónak négy évtizeden át kifejtett érdemes munkásságáért újbóli elismerése tudtul adassék.

Egyetemi tanári kinevezések. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Balanyi György* egyetemi címzetes rendkívüli tanárt, tanügyi főtanácsost a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem bölcsészlet-, nyelv. és történettudományi karán az egyetemes történeti tanszékre egyetemi nyilvános rendes tanárrá kinevezni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy a budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karán rendeztetett „általános növénytani” tanszék „növényéletlani” tanszékké szervezessék át és egyben erre a tanszékre dr. *Gimesi Nándor* műegyetemi rendkívüli tanári címmel felruházott műegyetemi magántanárt, tanügyi főtanácsost, címzetes gimnáziumi igazgatót egyetemi nyilvános rendes tanárrá kinevezni méltóztatott.

Egyetemi rk. tanári cím. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Szász Pál* egyetemi magántanárnak, gyakorló gimnáziumi rendes tanárnak, a tudományos szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismerésül az egyetemi rendkívüli tanári címet adományozni méltóztatott.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *vitéz Doroghy Ferenc* budapesti II. ker. állami Mátyás kir. gimnáziumi, *Horváth Mihály* budafoki premontrei gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott, *Borbás György* lévai, *Simon Katalin* máramarosszigeti, *Mihályi Bálint* nagyvárad, *dr. Siptár Ernő* kispesti, *Hegedüs János* szekszárdi, *Szák György* ungvári állami ruszin tanítási nyelvű, *Stéhlik Lajos* csongrádi, *Jóboru Magdolna* mezőtúri, *Sárközi Elma* soproni, *Dambacher József* gyöngyösi, *dr. Szauder József* és *dr. Kerékgyártó Imre* budapesti VI. ker. állami Kölcsey Ferenc gimnáziumi, *Vékony Géza* jászberényi, *Szalkai József* szenci, *Borbély Gábor* székesfehérvári, *Miltner Kelemen Mihály* pestszentlőrinci *Vámosi Nándor György* ceglédi, *Hamza Irén* huszti állami ruszin tanítási nyelvű, *Varsányi Imre* losonci, *dr. Horváth Károly István* budapesti I. ker. állami Verböczy István gimnáziumi, *Orbán Ferenc* budapesti VI. ker. állami Kölcsey Ferenc gimnáziumi, *Kiss Aladár* pécsi, *Vozáry Pál* ipolyvási, *Petrován Oszkár* szombathelyi, *Bróda Ignác* és *Mészáros Zoltán* rozsnói premontrei gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott, *Horváth Sándor* kiskunfélegyházi városi római katolikus gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott, *Csirík Jenő* szenci, *Gyulai Mihály* nagykarolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatlételre beosztott, *Tóth Géza* besztercei, *Bokor Amália*, *Szigeti István*, *Sebestyén Vilmosné Sipos Erzsébet* és *Szigeti Istvánné Baranyai Erzsébet* újvidéki, *dr. Vid Józsefné Rozgova M. Edit* zombori, *Lonkay (Lojkovics)*

Ilona óbecsei, *Szigethi Margit* újverbászi, *Nyársapáti Károly* nagyváradi, *Sziva József* budapesti III. ker. állami Árpád gimnáziumi, *Heinrich József* zentai, *Neverkla Tibor* szabadkai, *Schubert Gizella* Gyermeklélektani Intézethez szolgáltatételre beosztott, *dr. Bödey József* budapesti III. ker. állami Árpád gimnáziumi, *Hornyánszky István* budapesti Gyermeklélektani Intézethez szolgáltatételre beosztott, *Pelle Pál* kaposvári állami, *Udvardy Ágnes* vallás- és közoktatásügyi minisztériumba szolgáltatételre beosztott, *Szeewald Ferencné Wieland Mária* zombori állami, *dr. Pöcze János* és *dr. Ember Ernő* debreceni m. kir. tanárképzőintézeti gyakorló-gimnáziumhoz szolgáltatételre beosztott állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Helyettestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Benkő Anna Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt a soproni állami leánygimnáziumhoz, *Szeewald Ferencné Wieland Mária* okleveles középiskolai, állami kereskedelmi középiskolai rendes tanárt, *Udvardy Ágnes* okleveles középiskolai tanárt, *Tárnok János* okleveles középiskolai, református gimnáziumi helyettes tanárt, *dr. Átányi István* okleveles középiskolai tanárt, stockholmi egyetemi magyar lektor, *Kiss Rózsa* okleveles középiskolai tanárt a szentgotthárdi iskolai jellegű tüdőgyógyintézethez, *Kovács Árpádné Fábian Mária* okleveles középiskolai tanárt a szombathelyi állami leánygimnáziumhoz, *iff. Somogyi Antal* okleveles középiskolai tanárt a budapesti VI. ker. állami Kölcsey Ferenc gimnáziumhoz, *iff. Varga Gábor* okleveles középiskolai tanárt a budapesti II. ker. állami Toldy Ferenc gimnáziumhoz, *dr. Gerézi János* okleveles középiskolai tanárt a kispesti állami gimnáziumhoz, *dr. Harsányi Márta* okleveles középiskolai tanárt a békéscsabai állami leánygimnáziumhoz, *dr. Labancz Erika* okleveles középiskolai tanárt, *Vajner Sarolta* okleveles középiskolai tanárt a mezőtúri állami leánygimnáziumhoz, *dr. Fodor Henrik* okleveles középiskolai, állami kereskedelmi középiskolai rendes tanárt a muraszombati állami gimnáziumhoz, *Sárkózy Aladár* okleveles középiskolai, református gimnáziumi rendes tanárt a debreceni állami gimnáziumhoz, *Gebei-Etelka* okleveles középiskolai tanárt, *Fenyvessy Margit* okleveles középiskolai tanárt a marosvásárhelyi állami leánygimnáziumhoz, *dr. Bánhegyi György* okleveles középiskolai tanárt, *dr. Ferenczy Piroska* okleveles középiskolai tanárt, *Sávós Margit* okleveles középiskolai tanárt, *Balotay Gerőné Gyenge Margit* okleveles középiskolai, állami gimnáziumi óraadó tanárt a pécsi állami gimnáziumhoz, *Szélig Miklósné Borbély Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt a kassai állami leánygimnáziumhoz, *Balanyi Mihály* okleveles középiskolai tanárt a bałassagyarmati állami gimnáziumhoz állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Most jelent meg Pintér Lajos: Korszerű latin nyelvtanítás c. munkája. Megrendelhető a szerzőnél (Kaposvár, áll. Somssich Pál gimn.) e hónapban még 12 P-s árban. A könyv bolti ára 16 P.

Dr. Biczó Ferenc c. gimn. igazgató (Kaposvár, leánygimn.) értesíti tisztelt megrendelőit, hogy *A magyar nyelv és irodalom korszerű tanítása* című műve elfogyott; *A magyar vers korszerű tanítása* még kapható a szerzőnél.

Az amszterdami tudományos akadémia 400 hollandi forintot nemzetközi latin verspályázatot hirdetett. A részletes feltételeket az érdeklődőknek az akadémia megbízásából készségesen megküldi *dr. Wagner József* tanügyi főtanácsos, a Juventus szerkesztője, Bpest, XI., Lágymányosi-u. 20.

Felhívjuk t. kartársaink figyelmét arra, hogy a tagdíj — a győri közgyűlés határozata alapján — az 1943/44. tanévtől évi 10 P (ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára). Az előfizetés a Közlönyre (iskolák stb. részére) évi 16 P.

HALOTTAINK.

† **Fest Aladár**, a neves történész és műfordító, nyugalmazott tankerületi kir. főigazgató, a magyar-olasz kultúrkapcsolatok egyik úttörője és legkiválóbb munkása, életének 88. esztendejében elhunyt.

† **Koppányi Béla**, a losonci m. kir. áll. Kármán József-gimnázium tanára, 57 éves korában meghalt.

† **Dr. Tóttösy Béla**, a budapesti VIII. ker. közs. Vörösmarty Mihály-gimnázium ny. tanára, 63 éves korában elhunyt.

† **Haitsch Sámuel** ny. gimnáziumi tanár, e. igazgató, 88 éves korában jobblétre szenderült.

KÖNYVSZEMLE.

A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Évkönyve az 1941—42. iskolai évről. Közzétette: a Kat. Tanügyi Főigazgatóság. Budapest, 1943. 236 l.

Az évkönyv a KIF vezetése alatt álló iskolák részletes ismertetése, egyben egyéves működésük történetének szintézise.

Tartalmának két főrésze külön-külön is érdeklődésre tarthat számot. Az I. rész egyes fejezetei adataikkal, a bennük közölt statisztikai táblázatokkal, a gyakorlatban követett módszeres eljárások elvi hátterének ismertetésével azt aényt bizonyítják meggyőző erővel, hogy ezekben az iskolákban a jövő nemzedék erkölcsi, szellemi és testi kiművelésének harmónikus egésze az eszmény. Külön fejezetet szentel az évkönyv a budapesti, a dunáninneni és a dunántúli kerületben lévő gimnáziumok, liceumok, tanító- és tanítónőképző-intézetek, gyakorlati irányú gazdasági középiskolák, nőipariskolák és szaktanfolyamok bemutatásának. Utána tájékoztat bennünket azokról az általános pedagógiai irányelvekről, amelyek a katolikus iskolák nevelési eljárásainak zsinórmértékei. „Vallás-erkölcsi alapon, magyar nemzeti szellemben való nevelés“ a cél. A munka sikerének, eredményességének a biztosítéka a testi, értelmi és erkölcsi nevelőmunka harmóniája. Ebben a vonatkozásban is mindenre kiterjedő figyelem jellemzi az évkönyv tartalmi felépítését. Közli az egyes iskolák értékes adottságait, de rámutat a hiányokra és a cél elérése érdekében kívánatos és multhatatlanul szükséges követelményekre is. Statisztikai táblázat szemlélteti az iskolafajok keretében működő tanárokat, a felvett tanulókat és tanulmányi eredményeiket. Az iskolák évkönyveiben megjelent értekezések tárgyi csoportosításban olvashatók. Végül áttekintést nyújt az évkönyv az iskolákkal kapcsolatos internátusokról.

Értekesen egészítik ki az évkönyv tartalmát a KIF magyar nyelvi tanfolyamain elhangzott előadások. *Kürti Menghért dr.* megnyitója után *Molnár Imre dr.* a hangzás szempontjából teszi vizsgálat tárgyává a magyar beszédet. Tanulmánya döbbenetes figyelmeztetés és napjainkban különösen időszerű. *Dr. Techert József* a töle megszokott igen alapos módszerességgel a magyar nyelvtan tanításának problémáival foglalkozik. Megállapításai gondolkodásra késztetnek és új, célravezetőbb eljárások útját egyengetik. *Brisits Frigyes* (A magyar nyelv tanítása a gimnázium IV., V., VI. osztályában), *Alszeqhy Zsolt* (Az új irodalomtanítás, Az irodalomtörténet tanítása) és *Sik Sándor* (Fejezetek a versolvasás tudományából) koncentrikusan felölelik a magyar nyelv új tanterv-szerű tanításának egész problémakörét és igen hasznos útbaigazítást nyújtanak a gyakorlatban követett módszeres eljárások tekintetében.

Összefoglalóan elmondható, hogy az Évkönyv tartalma teljes keresztmetszetét adja a KIF iskoláinak. Ezen túlmenően azonban tájékoztatja és ráeszmélteti a kívüli állókat is a nevelés és a nevelői felelősség egyetemes és nemzeti vonatkozásaira.

Dr. Horváth Miklós.

Török Pál: Magyarország története. Bpest, Franklin-Társulat, é. n. 232 lap.

„De profundis“, a régi nagysággal váltakozó katasztrófák rejtélyére keres választ T. nemzetünk történetében, mint Világos után Szalay László. Az ideai könyvnapra megjelent könyvében abban az irányban találja meg a feltámadás útját, mely mindenkor a magyar hagyománynak a világ legnagyobb eseményeivel való párosításában nyilatkozott meg.

Meglepő, hogy T. nemzetünk történetében mennyire ki tudja emelni a jellegzetes, mennyire érti az új, érdekes eredmények színező beleszövést s milyen erőteljesen tudja ecsetelni egy-egy korszak, vagy hős — mint pl. Hunyadi János vagy Széchenyi István — egyéniségét.

Minél inkább közeledünk korunkhoz, annál gazdagabb lesz a kép, amely különös gondot fordít a politikai alakulások felekezeti és társadalmi színeződésére is. A Ranke szellemében nevelődött T. leghatározottabb ítéleteiben sem tántorodik el az objektivitás ösvényéről. Protestantizmus, zsidókérdés, nemzetiségi politika kényes területein az igazság elszánt keresése vezeti csakúgy, mint a Bethlen-kormány érdemeinek, vagy a demokrácia és diktatúra viszonyának megítélésében.

Az Akadémia tudós könyvtárosának könyvét bárhol üti fel a történelem tanára, új szempontokkal gazdagodva színezheti tanítását. Ezért ajánljuk e pompás rövid magyar történelmet karlársaink szíves figyelmébe.

Dr. Taborsky Ottó.

Padányi Viktor: Széchenyi kultúrája. (Acta Universitatis Szegediensis. Tom I. Fasc. 1.) Szeged, 1943. 204 l.

Szerzőnk tanulmánya „némileg új ösvényeken elindulva“ igyekszik megközelíteni Széchenyi István gróf kulturális egyéniségét, nemcsak a fejlődést előidéző belső lelki erőfeszítéseket kísérve figyelemmel, hanem a kultúraformáló külső hatásokat is. Feladatának fontosságával tisztában van: a történelmi személynek, jelleme mellett, éppen kultúrája szolgált a történelemformáló hatás legfőbb tényezője lenni. Ennek a személyes kultúrának kinyomozása azonban Széchenyi esetében rendkívüli nehézséget is jelent: hatalmas egyéniségének szerkezeti alapformáit sokszor szinte a felismerhetetlenségig elburkolja ránk maradt gondolatainak gazdag ornamentikája.

Szerzőnk e művében a legnagyobb magyarnak világviszonylatban is páratlanul álló, sajátos kulturális fejlődését a betetőzést jelentő nagy fordulópontig, 1825. november 3-áig állítja elénk. Az idegen szellemű szülői ház hatásai, felületesen végzett ifjúkori tanulmányai, katonaeletének céltalan léhasága, a különböző külföldi utazások, szerelmi csalódások és szenvedések vezetnek, mint főbb állomások, a huszas évek első felének forrongásáig. Plasztikus képét kapjuk a hatásoknak, megrendüléseknek, változásoknak, amelyeknek eredményeként Széchenyi lelkében a szellemi töltekezés, erkölcsi újjászületés, s a nemzetiségre való ráeszmélés páratlan csodája születik meg. Szerzőnk kutatásának végső tételként azt szüri le, hogy Széchenyi kultúrája nélkülözi a nemzeti elemeket, műveltségének csak bölcséleti foglalatja magyar. Érintkezése a magyar vonatkozásokkal csak kultúrájának teljes kiépülése után kezdődik meg, tehát akkor, amikor kultúrelemeinek belső szerveződése körülbelül már lejátszódott.

A hatalmas forrásanyag alapos ismerete, lélektani beleélés, kultúrfilozófiai elmélyülés, találó korrajz, a szerkesztés biztossága, lendületes írásművészet előnyösen jellemzik szerzőnk tanulmányát. Mindemellett retorikai erejének fékezését, s mondatai szerkesztésében több műgondot ajánlanánk. A sajtóhibák özöne is elmaradhatott volna. Jelen művének szerves folytatásaként legközelebb Széchenyi kultúrpolitikájáról kíván szólni. Ebben remélhetően Imre Sándor nevével is fogunk találkozni, akinek egész művelődés- és nevelésügyi felfogása Széchenyi eszméivilágában gyökeredzik, melyet ő elemzett e szempontból legbehatóbban.

Kováts Gyula dr.

Gombás Pál: Bevezetés az atomfizikai töbtestprobléma kvantummechanikai elméletébe. Kolozsvár, 1943.

Dr. Gombás Pál, a kolozsvári Ferenc József tudományegyetemi elméleti-fizikai tanszék fiatal nyílv. rendes tanárának neve a külföldön is jól ismert. E könyvében a modern fizikának nagy fejlődésben lévő részébe (melyben maga is szép eredménnyel dolgozott): az atomfizikai töbtest-problémának elméletébe ad betekintést, figyelembe véve a kutatás legújabb eredményeit. A kvantummechanika alapfogalmaira nem tér ki benne, könyvét azoknak szánta, kik ennek már birtokában vannak.

A könyv hat fejezetből áll. Az elsőben néhány hullámmechanikai alapfogalom rövid összefoglalása után ismerteti a hidrogén-atom elméletét, majd a hullámmechanikai perturbáció elméletet tárgyalja. A második fejezetben a töbtestprobléma általános hullámmechanikai elméletét adja (kicsérlődési kölesönhatás, szimmetrikus és antiszimmetrikus sajátfüggvények, Pauliféle elv hullámmechanikai megfogalmazása). A harmadik fejezet ennek a két elektronproblémára való alkalmazását ismerteti. A negyedik szakasz az energia sajátértékek és sajátfüggvények meghatározására szolgáló közéleti módszereket (variációs-, Hartree-, Hartree—Fock-módszer) tárgyalja, az ötödik az atom statisztikus elméletéről szól. Itt ismerteti a Thomas—Fermi-modellt, a Lenz—Jensen-módszert. A hatodik fejezet a molekulák és kristályrácok kémiai kötésének van szentelve. A két utolsó fejezet az atomfizikának az a része, melyben Gombás sokat dolgozott és szép eredményeket ért el. Több helyen magyar szakkifejezés hiányában kénytelen volt a szerző maga ilyeneket alkotni.

A szerző több problémán részletesen bemutatja az elmélet alkalmazását, s így a figyelmes olvasó maga is megszerezheti azt a készséget, hogy az elméletet más, hasonló problémán alkalmazni tudja. Ezzel a mű nagy szolgálatot tesz a fizikának, mert ha csak egy lépéssel is, de közelebb visz bennünket ahhoz, hogy minél több fiatal fizikus kapcsolódjon bele az atomfizika óriási fejlődésével megindult kutató munkába. E célt szolgálja a könyv végén nagy gonddal összeállított irodalom, mely mintegy 300 értekezést sorol fel (megjelenésük időrendi sorrendjében) nemcsak cím szerint, hanem néhány szóval utalva annak tartalmára is.

Mitnyón Mihály.

Kiss Jenő: Gimnáziumi nyilvános és magántanulók iskolai tájékoztatója. Budapest, 1943. 102 l.

Hasznos kis művet adott ki fenti címen az iskolai ügyekben való tájékoztatásra Kiss Jenő karlársunk, az újpesti gimnázium c. igazgatója, e kérdéseknek jeles szakértője. Könyve összeállítására az a megfigyelés készítette, hogy a szülők és a tanulók nem eléggé járatosak az iskolai dolgokban, a magántanulók pedig még tanácstalanabbak a gyakran eléggé bonyolult magánvizsgálati ügyekben. Így könyvének első része főképp a nyilvános fiú- és leánytanulók számára készült, második fele pedig különösen a magántanulók használatára. A könyv a nyilvános tanulók tudnivalóit ügyes és gyakorlati módon hónapokra tagolt időrendben tárgyalja. Szól a júniusi beírásokról (I. osztályba lépő tanulók!), azután a szeptemberi felvételtől és az évkeddettel kapcsolatos teendőkről, a tandíjügyről, az ellenőrző értekezletről, a félévi értesítőről. Megmagyarázza az iskolaszanatóriumok célját és szervezetét, a tanulmányi segélyre vonatkozó szabályokat, s részletesen foglalkozik az érettségi vizsgálatokkal. Alaposan ismerteti az évvégi bizonyítvány különféle záradékait.

A magántanulókat érdeklő rész külön szól a szabályszerű korú, s az ezeknél idősebb magántanulókról. Tájékoztató a magánvizsgálatokról (a különbözetiokről is), a kiegészítő érettségiről, valamint a külföldön szerzett érettségi bizonyítványról.

A függelék tartalmazza a polgári iskolából és a polgári iskolába át-lépő tanulók magánvizsgálati anyagát, a kötelező olvasmányok és a könyvnélküliek jegyzékét, az érettségi szóbeli vizsgálat követelményeit; azonkívül ismerteti a tanulóothonokba való felvétel s az iskolai okmányok kérdését.

Mint ebből a rövid felsorolásból is látható, *Kiss Jenő* könyve tömörségében is jól tájékoztat az iskolai élet tudnivalóiról. Második kiadásában ki is lehet még bővíteni egyik-másik irányban. Úgyesen összeválogatott szempontjai miatt nemcsak szülők és tanulók, hanem tanárok is haszonnal forgathatják. (h.j.)

Meczner László: Az iskolaorvosi feladatok és az egészségtanítás technikája. Budapest, 1943.

Meczner László 40 lapos kis könyve úgyesen és tömören foglalja össze az iskolaorvosnak tudni- és tennivalóit. Műve anyagát az 1943. évi Iskolaegészségügyi Szabályzat nyomán tárgyalja, két főfejezetben: az első az iskolaorvosi feladatokról, a második az egészségügyi oktatásról szól. Jellemzi a különböző iskolaorvosi vizsgálatokat s célszerű eljárást javasol számukra; a pályaválasztási tanácsadást is bővebben ismerteti. A második fejezet a módszeres egészségügyi oktatást és tanórát mutatja be (tanmenet, óraterv; számonkérés, áthajlás, célkitűzés, tárgyalás, összefoglalás, begyakorlás). A befejezés az egészséges életmódra való nevelés tekintetében ad jó tanácsokat.

Meczner jól megírt füzetét eredményesen használhatják nemcsak az iskolaorvosok, hanem a gyakorlóorvosok is, akik iskolásgyermekek vizsgálatával foglalkoznak. A kis munkát tetszetős kiállításban bocsátotta az érdeklődők rendelkezésére a kiadó. *Dr. Szegezky Dezső.*

Izsáky Margit: Ez történt velem.

Izsáky Margit riporter és a riporter szemével nézi a ma életét. Sok mindent meglát, amit az élettől távolabb álló szépíró észre sem vesz. Könyvét azoknak a fiatal lányoknak írta, „akik most készülnek az életre és tele vannak kérdésekkel”. Mennyivel más ez az élet, mint a régebbi szentimentális és romantikus leányifjúsági irodalom világa! A ma leánya nem ábrándozik, a boldogságot nem merengve várja, hanem acélos kézzel kemény küzdelemben kiharcolja. Életrevaló. Hisz munkájában. E mellett a szíve mélyén — sokszor minden látszat ellenére is — szüzi érzésű, szociális kötelességeit mélyen érző és azokat teljesítő. A nyegle viselkedés sokszor csak felvett páncél, amely az igazi érzéssel való első találkozáskor lehullik róla.

A szép könyvet — amely dr. Pintér Jenőnének, a budapesti tankerület felelhetetlen főigazgatója özvegyének kiadásában jelent meg — melegen ajánljuk nagyobb leánytanulók számára. *O. I.*

Berg Pál: Az angol nyelvtanítás útja a magyar iskolában. Budapest, 1943. A szerző kiadása. 84 lap, füzve 5 P.

Az angol-magyar történelmi és szellemi érintkezéseket feldolgozó újabb filológiai irodalmunk értékes részlettanulmányokkal gazdagodik. A debreceni angol tanszékől kiadott disszertáció-sorozat és a Budapesten megjelenő Angol Filológiai Tanulmányok négy vasos kötetében foglalt dolgozatok alapvető kutató munkát végeznek a gazdag, de történetészeink és filológusaink részéről oly sokáig elhanyagolt területen. Ennek a tárgykörnek fontos pedagógiai vonatkozásait dolgozza fel most a nevelésügyi tanulmányairól és angol közoktatási tárgyú dolgozatairól ismert Berg Pál karársunk lendületesen megírt könyve. Habár az angol nyelv magyarországi terjedésének történetével a közelmúltban már két más szerző is foglalkozott, Berg tanulmánya korántsem végez fölösleges munkát. Elődeiit messze felülmúló, gazdag anyaggyűjtéssel, sokoldalú szempontok alapján nyújtja a hazai angol nyelvtanítás történetét. A stílári világosság és olvashatóság élvezetes olvasmánnyá teszi az igen jól megszerkesztett, mind a külső, mind a belső mozzanatokra egyaránt kiterjeszkedő, a pusztá angoltudás történetén messze túlmutató dolgozatot. A könyv harmadfél évszázad Anglia iránti érdeklődésének adja képét a nyelvtanulás tükrében. A tanulmányhoz bő, de nem hivalkodó jegyzetanyag csatlakozik a függelékben, és igen értékes és megbízható kilencoldalas bibliográfia. *O. L.*

Wagner József: Az antik világ zenéje. (Parthenon-kiadás, 1943. Franklin-Társulat.)

Kiváló klasszikus-filológusunk, a „Juventus“ jeles szerkesztője, értékes munkájában összefoglalja mindazt, amit az európai zene őskoráról, a görög-római világ muzsikájáról máig megállapítani sikerült. Ennek a kornak irodalmáról és képzőművészetéről a fennmaradt remekművek jellemző képet nyújtanak, azonban zenéjéről alig maradt ránk 10—12 emlék, s ez is nagyrészt töredék. Pedig a följegyzések bőven szólnak arról, hogy milyen fontos szerepe volt a zenének a görögök életében, nevelésében! A szerző, az antik irodalom kiváló tudosa, ebben a könyvében elárulja, hogy szíve mélyén a muzsikának is rajongója. Ezzel a szeretettel kutatja a görög zenének a mítoszok homályában elvesző nyomait. Beszámol Apollóról, a zene istenségéről, a zenei versenyekről, hangszerekről és a zene szerepéről az istenszolgálatban, ünnepeken, lakomákon. Kiemeli a munkadalok, kardalok, nemzeti hőöket dicsőítő epikai dalok magas fejlettségét, a táncdalok gazdag ritmikáját, vázolja az átmenetet a kitharával kísért egyszólamú énekstílusról a különvált hangszerezenére, s a mai oboával rokon aulos (fuvola) szerepét a Dionysos-kultuszban. Felvonultatja mindazokat, akik a zene gyakorlati vagy elméleti művelése terén úttörők voltak: a spártai zeneélet megalapítóját, Terpandrost, a kiváló kitharodost (Kr. e. 675 körül), Simonidest, a kiváló kardalszerzőt stb. Perikles a hangversenyek számára külön csarnokot építtetett, az Odeon-t (440-ben). Aristoxenos a 4. században már rendszerbe foglalja a zene elméletét és különválasztja a gyakorlati zenétől a zenetudományt. Terpantriában a zene már akkorát lendül, hogy a fejedelmi udvar szórakoztatására nagy (állítólag 600 tagú) zenekar alakul. A görög zenéről áttér a szerző Rómáéra. Itt eleinte (az előkelőknél) csak a rabszolgazenész muzsikált, később már az urak is kezdtek zenével foglalkozni, s ez annyira divatos lett, hogy még a terhelt hiú Nero császár is megírnyelte a zenészek habérjait és szintén résztvett az olimpiai versenyeken. 1808 művészi koszorújára büszkébb volt, mint minden más diadalra.

A szerző végül a keresztény zenére való átmenetet rajzolja meg az utolsó fejezetben. Mindezt élvezetes, élénk, színes előadásban tárja élénk; értékes műve valóban hézagpótló irodalmunkban. Kár, hogy legalább néhány hangjegypéldában nem ismerteti a legrégebb görög dallamokat. Ez lényegesen kiegészítette volna ezt a nagy gonddal készült munkát, amellyel minden zenerajongó őszinte háláját érdemelte ki.

Németh Béla.

Dr. Schleicher Lajos: Korszerű német nyelvtanítás. (A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XXXII., II. kiadás, Szeged, 1943, 108 l.)

Módszertani irodalmunk gazdagodását jelenti ez a könyv, melynek szerzője végigtanulmányozta a nyelvtanításnak egész irodalmát, hogy aztán az iskolai német nyelvtanításnak tantervünkben és utasításainkban megszabott tartalmát, módját igazolja. Elvezet bennünket a különböző nyelvtanítási irányokba, hogy végül mindegyiknek útjában összegyűjtött értékes anyagot iskoláinkban hasznosítsa.

Aki ezt a könyvet elolvassa, sok szépet és jót tanul vagy lát igazolva, de ha belőle mindazt meg akarná valósítani, amit megvalósítani üdvös volna, csupa elsőrendű tanulóra és sokkal több német órára volna szüksége, mint ez a tényleges viszonyok mellett elképzelhető. Aki tehát ilyen felfokozott igényekkel fogja hozzá a tanításhoz, hamar elesüggedne; aki azonban okkal-móddal felhasználja a lehetségest, az útmutatást, vagy eljárásának igazolását fogja megtalálni Schleicher könyvében.

Legyen szabad ezzel a könyvvel kapcsolatban, de nem a rovására ismételtlen figyelmeztetni arra, hogy idegennyelvtanításunk annyi célt tűz ki, hogy ha romantikusnak nevezzük, nagy önuralommal fejeztük ki magunkat. Csak meg kell néznünk az eredményt, hogy közte és a kifizőtött célok közötti különbséget megállapíthassuk. A tanár a lelkét kiadja, a tanuló a legbuzgóbban igyekszik, mégsem képesek a kívánt eredményt felmutatni és mindkét részről a bizonytalanság érzete lesz uralkodóvá.

Ennek oka nyilvánvaló. Bármily kívánatos is az élő nyelv beszélésének elsajátítása, ezt az iskola sohasem fogja elérni. Nem mondjuk, hogy az élő és a holt nyelv tanítása között nincs különbség. Az élő nyelv tanításában a beszéltetést meg kell indítani, fel kell használni a beszédgyakorlat minden kínálkozó alkalmát, de a tanítás gerince mégis csak az irodalmilag is értékes szöveg megértése és az idegen nyelvre való fordítás lehet. Ezek alapján a beszédkézséget hamarabb lehet elsajátítani, mihelyt a társadalmra alkalom kínálkozik, mint eljutni a könyvek, újságok megértéséhez az iskolában lehetséges beszélgetések révén. Jelen sorok írója a fővárosban nem egy iskolai év tíz hónapja alatt az iskolán kívül senkivel sem beszélt németül, alig tehető tehát fel, hogy tanítványai érezték volna a német beszédkézség szükségét. Szóba kerülhetne még a német rádióközvetítés megértése, azonban ehhez sem tud az iskola elvezetni. De aki előtt nyitva áll az egész német tudományosság, szépirodalom, publicisztika és a németre fordított külföldi irodalom, az előtt szinte az egész világ kultúrája megnyílik.

Hat év alatt egy-egy tanulóra nem esik több másfélórai beszédnél. Ennyi idő alatt nem tanulhat meg beszélni, mégha egyébként mindig figyelmesen hallgatja is az osztály beszédgyakorlatait, de helyes célkitűzés mellett el lehet érnie, hogy szószórával, annak mindinkább ritkuló segítségül hívásával bármely német könyvet, újságot elolvasson. Ha a német beszédben akarja magát tökéletesíteni, német környezetet kell felkeresnie s ha erre nincs alkalmja, nyelvtanfolyammal kell azt pótolnia.

Nagy nehézsége a mai iskolai nyelvtanításunknak, hogy követelményei nem egy kidolgozott módszer biztos medrébe vezetnek, hanem a tanártól várják el, hogy a sok célt a módok és fogások tömegének céltudatos alkalmazásával elérje. Ez a nyelvtanítás nem számol azzal, hogy a tanuló mulasztanak is, a beszédgyakorlatot nem tudják pótolni s ezzel a tanárt is újabb nehézségek elé állítják. A nyelvtanár a leggyötörtebb tanár!

Schleicher Lajosnak azonban nem ezek a problémái, ő az iskola mai célkitűzéseire a legjobb utakat, amint azokat a beszédkézség megteremtésének egész irodalma tisztázta. Ha ugyan ennek a tanításait azok a nyelvtanfolyamok használhatják is a legnagyobb sikerrel, melyeknek látogatói erős akarattal tanulnak idegen nyelveket, a megszabott célkitűzések mellett a középiskolai tanár is csak a legjobbat találja meg szerzőnk könyvében.

Dr. Kardeván Károly.

Erdős Tivadar: Olaszul 40 nap alatt. Gyöngyös, 1943.

Erdős Tivadar kis könyve, mint ahogy címlapja jelzi, azok számára készült, akik az olasz nyelv tanulásában biztos alapvetést, könnyű és gyors haladást akarnak elérni. A szerző az alaktant dolgozza fel nagy gyakorlatra valló körültekintéssel, sok közmondás, szólásmód és szállóige segítségével. Felhasználja a latin, német kapcsolatokat, kerüli a ritka, elhanyagolható kivételeket, könyve világos, áttekinthető és könnyen kezelhető.

Néhány sajtóhiba itt-ott zavarólag hat. *Ragazza* többesszáma *ragazze*, *ragazza* helyett (18. old.). *Sigarro* áll *sigarro*, *stomacho stomaco* helyett (27. old.). *Si senti* helyesen *si sente*. *Specchio* névelője *lo* (30. old.), *servitù* jelentése helyesebben: szolgaság, szolgaszemélyzet stb. (41. old.). A kötet tipografizálása nem következetes. Néhol, minden ok nélkül, a magyar szavak a ritkítottak, holott olasz nyelvtanban nyilvánvaló, hogy végig az olasz példákat kell kiemelni.

Mindezek jelentéktelen hibák vagy fogyatékoságok és könnyen el-tüntethetők egy újabb kiadásban. A könyv az olaszul tanulni vágyó közönség kezébe akar jó és hasznos segédeszközt adni s a kitűzött célt eredménnyel szolgálja.

Boros Ferenc.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

44.059. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

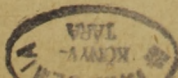
BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1944. évi költségvetése.

Az államháztartás mérlegének tanulmányozása mindig érdekes és tanulságos feladat. A számok egymás mellé sorakozó néma oszlopai mindennél beszédesebb világot vetnek arra az irányra, amelyben az országkormányzás halad. Itt kapják meg az elvek végső szankciójukat, itt dől el és rögzítődik meg az az arány, amelyben az állam különféle szükségletei kielégítést nyernek. Természetesen, rendkívüli időkben a költségvetés is rendkívüli jelleget ölt. Mikor a nemzet jövő sorsa forog kockán, mindenképp előtt ezt kell minden áldozattal biztosítanunk, mert hiszen e nélkül a többi terv is csak futóhomokra épül. Ilyen helyzetben a pénzügyi politika szabadsága is lényegében csupán arra terjedhet ki, hogy a honvédelmi célok kielégítésén felül megmaradó bevételeket minél gazdaságosabban és minél szociálisabban igyekezzék elosztani. Azok a javítások, amelyeket — az általánosakon kívül — a kultusztervezés 1944. évi költségvetése felmutat, ilyen természetűek: elsősorban a kultúra kordozóit, az egyes személyeket igyekszik támogatni a mai nehéz időkön addig is, amíg a gyökeres rendezés — hisszük: mielőbb — bekövetkezik.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1944. évi költségvetési előirányzatában a kiadások főösszege 374,5 millió pengő, 96,5 millióval több a tavalyinál. Ebből a többletből 76 millió a személyi kiadásokra esik. Az emelkedés oka részint az időközben bekövetkezett illetményjavítás, részint a lelkészek, tanárok, tanítók és tisztviselők helyzetének további javítása. A gimnáziumra fordított kiadások végösszege 33,374,200 P. a bevétel 4,900,000 P.

A *gimnáziumi igazgatói* státus a következőképpen oszlik meg: 35 állás van az V. fizetési osztályban, 54 a VI.-ban, 15 a VII.-ben. Kérdés, nem volna-e kívánatosabb az igazgatót mindjárt a VI. fiz. o.-ba kinevezni (VI., sőt V. fizetési osztályú tanárok szolgálnak alatta!). Ez egyszerre mind ösztönzésül szolgálna az idősebb tanároknak is az igazgatóságra való pályázásra, ami az ügy érdekében mindenképpen kívánatos lenne. Az igazgatói kinevezést megelőző köteles tanári szolgálati évek számát ennek megfelelően módosítani lehetne.

A *gimnáziumi tanárság* részére 7 állás van fenntartva az V. fizetési osztályban, mint tanügyi főtanácsos-rendestanári rang. A rendestanárok száma egyébként — az 1944. január elsejei létszám szerint — 2100, az internátusi igazgatónőké és rendestanító-nőké 21, a helyettestanároké pedig — ugyancsak az 1944. január elsejei állapot szerint — 199. A rendestanári állások közt 65 gyakorlógimnáziumi jellegű. A legörvendetesebb a helyettestanári állásoknak lényeges esőkkéne: ez már az egyéves kinevezési rendszernek üdvös következménye. Az V. fizetési osztályú helyek száma 7 maradt, azonban most már kimondottan *tanári* állásokként megszervezve. Az út tehát megnyílt az V. fizetési osztályba: csak azt kell kívánnunk, hogy a folytatás minél gyorsabb és erősebb ütemű legyen. A 65 gyakorlógimnáziumi állást is lényegesen szaporítani kellene, *helyi* előléptetesként olyan tanárok számára, akik nem gyakorlóiskolában működnek, de kiválóságuknál fogva rászolgálnak erre a kikutintetésre.

Ha teljes státuszrendezést a pillanatnyi helyzetben nem várhatunk is, két kívánságunknak már kilátásba helyezett teljesítését még ebben a költségvetési évben bizalommal reméljük. Az egyik az egyéves helyettestanári szolgálatnak minden tanárra való alkalmazása s a szanálási esztendőnek a széniumos előlépés szempontjából való beszámítása; a másik pedig hadviselt kartárnsaink sérelmeinek orvoslása. Az áldozat, amelyet e két kérdésünk teljesítése jelent, nem mérhető ahhoz a megnyugtató hatáshoz, melyet ily határozott lépés megtétele az egész tanári rendre gyakorolna.

A kultusztárca költségvetésének képviselőházi vitája 1943. november 17-én folyt le. *Tömböly Dénes* előadó hangsúlyozta azt a szociális szellemet, amely az előirányzat tételein átvonul, s amely főképen nagyszámú helyettestanári és helyettestanítói állás rendessé való átszervezésében nyilatkozik meg. Kiemelte nemzetnevelési szempontból a széles néprétegek nevelésének és lelki gondozásának fontosságát.

Az előadó után az egyes pártok vezérszónokai körvonalazták álláspontjukat. A felszólalók közt több volt tanár is szerepelt, akik érdekes és szakszerű fejtegetéseikkel emelték a vita színvonalát. *Mester Miklós* a magyar kultúrpolitika célját a minőségi nemzetnevelésben látja, s rámutat arra, hogy a háború után az egész nevelői kar helyzetének rendezésére átfogó tervet kell kidolgozni. Szükségesnek tartja, hogy, ha Közép-Európában vezető állam akarunk maradni, akkor ne legyen közel körülöttünk egyetlen ország sem, amelyben a tanítóság és a nevelői kar nagyobb anyagi és erkölcsi megbecsülésben részesül, mint nálunk. *Hokky Károly* hibáztatja, hogy a társadalom sokszor nem érti és nem becsüli meg eléggé a tanár munkáját. Összhangnak kell lennie az iskolai, a családi és a társadalmi nevelés közt. A régi tanár kedvezőbb helyzetben élt, mint a mai: olvashatott, utazhatott, tapasztalati kincseket gyűjthetett, hogy átadja őket diákjainak. A ma tanárjának élete sokkal zaklatottabb, nehezebb: pedig a nevelői munkához nyugodt, kiegyensúlyozott ember kell. Hálás köszönetét fejezi ki a tanítói és tanári rend nevében a Kormányzó Úrnak azért a megtiszteltetésért, hogy a református gimnázium felavatásán megjelent. Kívánatos, hogy a nevelői rend kiválóbb tagjai

bejussanak a képviselőtestületekbe, megyegyűlésre, a képviselőházba és a felsőházba is. *László Dezső* művelődéspolitikai szempontból taglalja a költségvetést; fontosnak tartja, hogy a magyar értelmiségi osztály a munkás- és földművesrétegekből újuljon meg. A gimnáziumban túlméretezett a tananyag, ez okozza a túlterhelést, valamint a tanulóknak erős igénybevétele az iskolai és iskolán kívüli ifjúsági tevékenységekben. A tanárjelöltek és lelkészjelöltek számának apadása a magyar művelődéspolitikai legsúlyosabb kérdése, ugyanúgy a tanítóhiány is. A kérdés megoldásán az összes illetékeseknek együtt kell dolgozniuk és tusakodniuk a vallás- és közoktatásügyi miniszter irányítása mellett. Már most, ebben a háborús esztendőben sürgősen emelni kell a tanítói és tanári fizetéseket. *Szabó Zoltán* tanterv- és tankönyvrevíziót kíván, s az egész nevelői rendnek külön, nagy státusszá szervezését. *Vámos János* állást foglal a klasszikus gimnázium mellett, mely kultúrfölnényünknek egyik legerősebb biztosítója. A kultúrfölnényhez azonban megfelelően javadalmazott tanári kar is kell. 1914 előtt a magyar tanári rend a legelőkelőbb helyen állott, a társadalom elitje, vezető rétege volt, ma azonban háttérbe szorul. A tanárság nem kíván különleges elbánást, hanem arányosítást a többi tisztviselői réteghez. Ismerteti az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a felekezeti testvéregyesületekkel karöltve, ez év tavaszán beadott memorandumát. Ennek teljesítése visszaállítaná azt a régi, igazságosabb rendszert, amelyben a magyar középiskolai tanárság 1914-ig élt. Ma már félni kell a tanári kar elnőiesedésétől. A magyar törvényhozásnak és a magyar kormányának igazságot kell szolgáltatnia a tanári, oktatói rétegnek, amelynek kezébe nemcsak a nemzet általános nevelése, hanem egyúttal a szellemi elitgárda képzése is le van téve. A szónok is panaszodik a diákok túlterheléséről. Szóvá teszi azt is, hogy Budapesten aránylag túlsok a tanár, a vidéki kisebb helyeken pedig még az idősebbek is nagy óraszámban kénytelenek tanítani. A gimnáziumi igazgatót a sok adminisztrációs tehertől meg kell szabadítani, hogy igazi pedagógiai irányító feladatának élhessen. *Vitéz Makray Lajos* ugyancsak rámutat a tanítók és tanárok helyzetjavításának szükségére. *Kertsmáros László* leszögezi, hogy a magyar művelődés kifejlesztése az országgyűlés minden tagjának szívügye. Meghatott szavakkal emlékszik meg azokról az eléggé meg nem hálálható érdemeikről, amelyeket az erdélyi tanári és tanítói kar a megszállás nehéz évében a magyar lélek ébrentartásával szerzett. *Rapcsányi László* azt kívánja, hogy a magyar nevelői rendet a dícséreten kívül erősebb erkölcsi és anyagi támogatásban is részesítsék.

A képviselők felszólalásai után, a vita befejeztével, **Szinyei Merse Jenő** vallás- és közoktatásügyi miniszter mondott nagyszabású, a részletkérdéseket is alaposan megvilágító költségvetési beszédet. Rámutatott arra, hogy az 1944. évi költségvetésre a háborús idők az eddiginél is jobban rányomták bélyegüket, az ország pénzügyi erejét elsősorban a honvédelmi feladatok veszik igénybe. Éppen ezért gondosan ki kellett választani a legégetőbb teendőket. „A költségvetés új tételeinek és többleteinek vizsgálata — szögezte le — mindenkit meggyőzhet arról, hogy azoknak túlnyomó része — híven a kormánynak általában követett szociális pro-

grammjához — a szociális gondoskodás jegyében áll és szerves folytatása azoknak a szociális intézkedéseknek, amelyek az előző évi költségvetést is jellemezték.* Az elmúlt évtized legsúlyosabb problémája a kezdő tanárck és tanítók megélhetésének kérdése volt. Ez most a helyettesi idő egy évre történt leszállításával megnyugtató és végleges megoldáshoz jutott. A gimnáziumi igazgatók létszáma héttel szaporodott, s egyúttal most már intézményesen lehetővé vált, hogy az V. fizetési osztályba oly kiváló tanárok is bejussanak, akik nem igazgatói munkakörben teljesítenek szolgálatot.

A továbbiakban tüzetesen kimutatta a tárca többletkiadásainak szociális jellegét, majd nagy vonásokban tájékoztatást adott a minisztériumában folyó munkáról és tervekről. Ezek között a gimnáziumra vonatkozókat vagy azt érintőket a következőkben idézzük:

„Kívánatosnak látszik, hogy azok a gimnáziumok, amelyeknek felső tagozata kislétszámú, gyakorlati irányú középiskolákká alakuljanak át. Ennek a kérdésnek is keressük a helyes és legmegfelelőbb megoldási lehetőségét.

Igen nagy gondot okoz nekünk a diákotthonok kérdése. Az elmúlt századokban azért volt nagy a magyar iskolaügy, mert majdnem minden középiskola iskola saját diákotthonnal és diákasztallal rendelkezett. Ha a magyar falu népét igazán a magyar középosztály utánpótló forrásává óhajtjuk tenni, akkor módot kell keresnünk arra, hogy a már meglévő iskolahálózat mellé megfelelő internátusi hálózatot létesítsünk.

Szükségesnek látszik bizonyos mértékben a tantervek és tankönyvek revíziója, amelyet szintén számos képviselőtársam, így Szabó Zoltán, Mester Miklós, Hokky Károly képviselő úr szorgalmazott a mai vita során. Ezen a téren nagy eredményt várok az újjászervezett Országos Közoktatási Tanács működésétől. A magam részéről azon leszek, hogy a minisztérium a Tanács működését mindenképen megkönnyítse és a legteljesebb mértékben eredményessé tegye.

Tárcaim költségvetésének bizottsági tárgyalása alkalmával több képviselőtársam arra kért, hogy a pedagógiai ügyek intézése egy külön szervet állítsak fel a minisztériumban. Örömmel jelentem be, hogy ebben a kérdésben máris intézkedtem és ez a pedagógiai szerv az elnöki osztályomban, közvetlenül aláam rendelkezve, már megkezdte működését. A reábizott ügy intézésén kívül ez lesz hivatva az Országos Közoktatási Tanács és a minisztérium közötti kapcsolatot mennél szorosabbá tenni.“

Reflektált a miniszter úr a vita folyamán elhangzott észrevételekre is:

„A gimnáziumi tantervre azt méltóztatott mondani, hogy nem egységes, toldozott-foldozott és korszerűsíteni kellene. Még nem egységes tízéves a gimnáziumi törvény, amelynek alapján ez a tanterv elkészült és csak tavaly ért el az új tanterv a VIII. osztályba. Egységes és korszerű a pedagógusok megállapítása szerint.

Az igazgatóknak a különféle írásbeli munkáktól, az aktázástól való kímélését, amire mind Vámos képviselő úr, mind Budinszky képviselő úr, meg talán más képviselő urak is céloztak, iparkodni fogok a lehető legnagyobb mértékben elérni. Ami könnyítést ezen

a téren lehetett, azt már meg is tettük. Gondolkodunk azon is, hogy számvevőségi tisztviselőknek mellékfoglalkozásként való megbízatásával lehetne végleges megoldást találni.

Azt, hogy a budapesti és nagyvárcsi gimnáziumok zsúfolva vannak, jól tudjuk; amit lehet, ezen a téren is iparkodunk megtenni. Említette képviselőtársam azt is, hogy a tanári kar legnagyobb része a fővárosba és a nagyobb városokba iparkodik. Ez ugyanolyan áramlás, mint amelyről már a tanítói kérdésnél megemlékeztem. Ezt a kérdést is elsősorban a szociális szempontok figyelembe vételével iparkodunk igazságosan rendezni.

A népoktatás helyzetének beható taglalása során jellemezte a miniszter úr azokat a szellemi és anyagi feltételeket, amelyek a nemzetnevelői feladatok eredményes megoldásához nélkülözhetetlenek. Szellemi szempontból: „az anyagi gondoktól mentes, jól felkészült, apostoli lelkületű tanítói kar, a kor követelményeinek megfelelő tanítói, ifjúsági könyvtárak és tankönyvek, a tanítókat nehéz és felelősségteljes munkájukban jóakarattal támogató iskolafelügyelet.”

A tárcája körébe eső szakkérdések részletes megvilágítása után a miniszter úr végül a nemzetiségi iskola- és kultúrpolitikáról emlékezett meg. Hangsúlyozta, hogy nemzetiségeink szabad vallásgyakorlatát és nyelvhasználatát nemcsak biztosítjuk, hanem hatékonyan támogatjuk és elősegítjük is. Állandán szaporítjuk a nemzetiségi népiskolákat, középfokú intézeteket és tagcsoportokat, istápoljuk közművelődési egyesületeik munkáját, újjászervezzük iskolán kívüli népművelésük ügyét. Természetes és igazságos azonban, hogy e mellett ne feledkezzünk meg e hazának legtöbb vérvesztéséget szenvedett és viszonylag legmostohább sorsú népéről, éppen az államalapító magyarságról sem. „Kötelességünk saját fajtánkról gondoskodnunk és az egész nemzet és az egységes magyar állam további fennállása és virágzása érdekében kell magyarságunkat erősítenünk. Csak erős magyarság képes a maga európai, keresztény és általános emberi küldetését újabb évszázadokon át — és hisszük, hogy azon is túl — megfelelően teljesíteni. Ez az érdeke a Kárpátmedence összes népeinek és nemzetiségeinek, de érdeke egész Európának is.”

Miniszterünk szociális szellemtől áthatott, céltudatos nemzetpolitikai eszmékből sugallt beszédét a magyar pedagógusvilág készséggel fogadja lelkébe és minden erejével rajta van, hogy őt nevelés- és művelődésügyi célkitűzéseiben minél jobban támogassa. Örömmel látja azt is, hogy a nemzet alkotmányos képviselői milyen beható érdeklődéssel és melegséggel foglalkoznak a nemzetnevelés kérdéseivel és milyen elismeréssel adóznak az oktatói rend magasztos és fáradságos munkájának. Remélnünk kell, hogy a nehéz napok elrútvál ez az elismerő nagyrebecsülés átfogó tettelben fog megnyilatkozni, és a magyar nevelői kar sorsában valóban döntő fordulatot eredményezni.

Dr. Hajdu János.

FIGYELŐ.

Zilahy Lajos iskolája.

Könyveim rendezgetése közben egy cikkre bukkanok: *Zilahy Lajos iskolája*. Régebben írtam, de nem mertem nyilvánosságra hozni. Félttem, nem ismerem eléggé e kérdés irodalmát (mert hiszen egész kis irodalom támadt körülötte). Ki tudja — gondoltam magamban —, nem mondták-e el már mások, jobban, amit én elképzeltem? Most, hogy a cikk előkerült, első kérdésem az: miért nem nyílt még meg a Zilahy-iskola? Tüzön-vizen meg kellett volna már nyílnia: ezt szeretném megokolni. Ha esetleg valaki pedzette volna már, nem vették eléggé figyelembe, s a késedelem is nagyrészt innen ered.

Nyilván azért is halasztódik évről-évre a nagy kapunyitás, mert olyan keretek közt, ahogy szeretnék, ez ma lehetetlen. De hát nem esenevészen indul a legtöbb intézmény? Nem a „kisdud makk“-ból szökken sudárba a hatalmas tölgy? Csak lapozzuk végig egy-egy iskola történetét; rendszerint kis bérház az első stáció. S olvaszuk el nagyszerű művek legelső fogalmazványát. Úgy látszik, Zilahy Lajos iskolája azonnal teljes méreteiben akar jelentkezni. Ez rendben volna, kedvezőbb körülmények közt. Csakhogy itt a dilemma: a Zilahy-iskolák éppen tragikus korokban kíváncznak életre. Mennél nagyobb a megpróbáltatás, annál közelebb esik az önfeláldozás gondolata; romok közt ébred igazán az újjáépítés vágya. Én tehát azt hiszem, a helyzethez képest minden lényeges eszköz, anyagi és szellemi megvan vagy meglehet ahhoz, hogy a Zilahy-iskola elkezdje működését.

Szellemi akadályja azért nincsen, mert eddig már eldönthették, kiket, mire és hogyan neveljenek ebben az iskolában. Lehet, hogy a programm még tétovázó, de a határozottabb irányt és módokat éppen a munka gyakorlati tanulságai segíthetik majd elő. Úgy-hogy erről nem is érdemes beszélni, majd eldől az *közben*.

Hát persze: az anyagiak. Ez a bökkenő. Építkezés, berendezkedés, a tanári kar megszervezése stb., nagy gond az ma, ha parádésan fogunk hozzá. Tessék elkezdeni, ha egyetlen teremben is. Egy terem több mint egy se, s egyből hamarabb lesz kettő. Nem hiszem, hogy erre az első teremre már ne lenne fedezet. S nem hiszem, hogy már ki ne tudtak volna válogatni néhány növendéket és tanárt. Minden egyéb mellékes, illetőleg a további fejlődés dolga s az iskola munkásaitól függ. Mellékes, hogy egyelőre hol bérlik azt az egyetlen termet; a tervezett iskola majd felépülhet alkalmasabb időben, a legméltóbb helyen.

Nem tudom, mennyi összeg áll már rendelkezésre, az állam és az egyének kockázatának milyen arányában. A *kockázat* szót szándékosan írom: minden igazi vállalkozásnak ez a lelke, nem az összeg. Nagy összeg is szétmálhatik hozzá nem értők, könnyen csüggedők, hamar elbizakodók kezében; egész lélekkel viszont rövidesen nagy intézményeket lehet elővarázsolni. Erre üzleti, ipari, kereskedelmi életünk nem egy példát mutat fel. Mért ne próbálhatnák meg ezt az iskolával is? Én azt látnám legszívesebben, ha az állam-

nak kevés része lenne benne; ha minél többen vállalnák a költségeket, apró összegek rengetegével. Vagyis a Zilahy-iskola ne az államtól függjön, ne is egyesektől, hanem sokaktól. Az államnak tenger gondja van, könnyen megfélemezhetik egyes vállalkozásairól, kormányok változnak, fordulhat az idő: de ami közös önfeláldozásból tartja fenn magát, állandóbb lehet. Szavazzon meg minden iskola, minden önképzőkör, minden diákaptár, mondjuk: évi ötven pengőt erre a célra. Kövessék a jó példát a lapok, folyóiratok, bankok stb. Zilahynak egyik darabjában egy gyermeket maga a nép táplál, kézzel-kézre adják, úgy nevelik fel. Így kellene tenni a Zilahy-iskolával is. Ha ötletem első elgondolásra naiv, tessék reálisabbá formálni.

Persze azt vethetni ez ellen, hogy annyi ember, annyiféle társadalmi rétegből való, könnyen széthúz, se szeri, se száma a beleszólásnak stb. Azt hiszem, ez a veszély nem fenyeget, amíg a Zilahy-iskola kiérdemli a bizalmat. Zilahy maga lenne a spiritus rectora, egyben szerényen meghúzódnék az intézmény mögött; annyi köze lenne hozzá, hogy ő vetette fel az eszméjét, anyagilag ő vállalt legtöbbet érte. A további sorsa aztán az, amit megérdemel, amennyit kiérdemel magának. És akkor mint nélkülözhetetlen fórum talán függetleníti is magát az új iskola s rá sem szorul majd azokra, akik életre segítették. Ez nem lehetetlen; láthatunk rá elég példát. Persze ez most még csak szép álmom, de megvalósítható. Egyelőre el kell kezdeni. Mégpedig lehetőleg ebben az évben.

Még csak egyet. Joggal mondják, hogy aki gyakorlati tanácsot ad, mutasson példát is rá, a magáéból. A *Magyar Irodalmi Ritkaságok* c. sorozatra hivatkozom, melyet mi, magyar tanárok, tanulók, szinte semmiből teremtettünk. Az eddigi nyomdaköltség, másik két sorozatunkat is ideszámítva, már megközelíti a százezer pengőt. Harmine pengővel kezdtük s háromszázkilenevenhét pengő hitellel.

Zilahy Lajos és munkatársai ezt csinálják meg — nagyban. De mielőbb.

Dr. Vajthó László.

A széniumos rendszer és a soronkívüli előlépés kérdése.

Az alábbiakban ezúttal nem kívánok az általános tanári sérélmekkel foglalkozni, csak rá akarok mutatni a *széniumos rendszer* alapján való előrehaladás kiegészítésének szükségére.

A tanárok 90%-a egész pályáján a *széniumos rendszer* lépésein halad lassan előre 35 évig, a teljes szolgálati idő eléréséig. Csak igen kis része, kb. 10%-a részesül gyorsabb előléptetésben: igazgatói (újabbban még tanügyi főtanácsosi) kinevezés, vagy gyakorló gimnáziumhoz, a tanügyi igazgatáshoz való beosztás esetén. Ma, amikor a tanári pályán — fokozottabban, mint bárhol — *minőségi* munkát kívánnak, s nem mulasztják el illetékes helyeken hangsúlyozni a minőségi kiválóságra való törekvés fontosságát, ugyanakkor — más pályákkal ellentétben — az említett előléptéseken kívül nincs más lehetősége annak, hogy a valóban minőségi

munkát végző tanár a megérdemelt ellenszolgáltatást megkapja. Ha jobban akar előhaladni, abba kell hagynia (kivéve a gyakorló gimnáziumi beosztás esetét) azt a munkát, amelyet eddig szívvel-lélekkel és sikerrel is folytatott, s a hivatalos ügyek adminisztrációjába kell elmerülnie.

A széniumos rendszer útján haladó 90%-ban sokan vannak olyanok, akik igaz becsvágygyal, az átlagosnál nagyobb szaktudással, jobb módszerrel, hivatott nevelői rátermettséggel végzik a rájuk bízott munkát. S vajjon célszerű-e ilyen önfeláldozóan minőségi munkát jutalmazatlanul hagyni egész életen át, a nélkül, hogy pl. az illető a széniumos létrán *hamarább* léphessen elő egy fokkal? Vajjon annak a nagy becsvágygyal kezdő fiatal tanárnak nagyszerű lendülete nem fog-e esetleg megtörni, ha látja, hogy évek buzgó törekvése egy-két jegyzőkönyvi dícsérő szón kívül egyéb elismerésben nem részesül?

Kétségtelen, hogy a munkának általában, főként pedig a minőségi munkának önmagában és önmagáért megvan a maga igazi értéke és jutalma. Lesznek sokan — mint ahogy voltak is mindig áldozatos pályánkon —, akik minden külön jutalom reménye nélkül is teljes erejükkel latba vetik a nevelési eszmény szolgáltatásban. De végül is a tanár sem mind különleges ember, ő is csak ember, aki belefáradhat az állandó többletmunkába, ha nem kap érte olyan elismerést és ellenszolgáltatást, amelyre már anyagi helyzete miatt is rá van utalva. Önbizalma is — elismerés híján — megrendül: ez lélektani tény.

Bizonyos, hogyha meglesz is a soron kívüli — tehát érdem szerint való — előlépés lehetősége, akkor is akadnak olyanok, akik nem fognak különösebb minőségi munkára törekedni, meg fognak elégedni a széniumos rendszer szerinti lassú, de biztos előrehaladással. Az előbbi csoport érdekében azonban feltétlenül szükség volna a széniumos rendszer keretein belül a soron kívüli előlépésre. Ha a tanárt büntetésből vissza lehet tartani az előlépésben, akkor a kiválóan működő és átlagon felüli eredményes munkát végző tanárt elismerésképpen lehessen soron kívül előléptetni.

Az ilyen előléptetés csupán az igazgató előterjesztésére és a tankerületi kir. főigazgató javaslata alapján történhetnék meg. Az igazgató, aki első fokon hivatott ellenőrizni az iskolai nevelést, gyakori óralátogatása alkalmával kellő tájékozódást szerezhet minden tanárának munkájáról és ennek eredményéről. A főigazgatónak pedig évi iskolalátogatása során módjában áll meggyőződnie az igazgató előterjesztésének helyénvalóságáról. Bizonyosnak tartom, hogy a rendkívüli előlépés lehetősége föltétlenül emelné a középiskolai nevelés színvonalát.

Hiszem, hogy soraim sok kartársam lelkében keltenek visszhangot. S csak érzik minden bizonynal már régóta azt, hogy az önfeláldozó tanári többletmunkáért bizony jól esnék az elismerés és a jutalom.

Dr. Nagy Elemér.

FORGÁCSOK.

Az előmenetel osztályozása középérdemjeggyel.

Egyik legsúlyosabb évvégi gondunk: a tanulók előmenetelének osztályozása úgy, hogy igazságérzetünknek is, a szabályoknak s utasításoknak is és a tanulók várakozásának is megfeleljen. Az egyes tárgyak osztályozása külön-külön, kellő tanári munka és mérlegelés esetében, nem okoz nagyobb nehézséget, de annál nagyobb kérdés: az egyes tárgyak jegyeiből a tanuló sorsát eldöntő (kedvezmények, jutalmak, ösztöndíjak, pályázatok stb.) általános előmenetel megállapítása. Ha a tanuló személye vagy körülményei méltányossá teszik, mennyi erőlködésbe, szépitgetésbe, jegyek kölesönös fel- és leszállítgatásába kerül, hogy a bizonyítványban ne legyen több egy kettősnél vagy hármasnál és még így is sűrűn megtörténik, hogy az egyes tárgyesoportokban kiváló, de például két tantárgyból elkerülhetetlenül elégséges tanuló hátrányba kerül azzal szemben, aki igen szürke általános kettős, vagy akit csak az értelmessége tart a kettős vonalon.

Az osztály előmenetelének a legbiztosabb mérésére: a középérdemjegyre már rájöttünk. Ettől már csak egy lépés a tanuló előmenetelének a legbiztosabb mérése: a *a tanuló középérdemjegye*. Például, ha a tanuló osztályzatai az elbírálás tárgyaiból: 1, 1, 2, 3, 2, 1, 3, 1, 2, 2, a középérdemjegy = az osztályzatok összege elosztva az osztályzatok számával, vagyis 1'8.

Első pillanatra ijesztő a tizedes szám, de a mellett, hogy nagyobb bonyodalmakat nem okoz, még a jelenlegi kitűnő — jeles — jó — elégséges — elégtelen rendszert sem forgatja fel, sőt méltányosan kiegészíti:

1. *kitűnő* az előmenetel, ha a középérdemjegy pontosan 1 egész (= minden tárgy jeles); itt meg lehet tartani a *jeles* előmenetel szokását, ha csak 1 tárgy kettős;

2. *jó* az előmenetel, ha a középérdemjegy 1-nél nagyobb, de legfeljebb 2 egész. *Ha tehát a tanulónak hármasai vannak, de legfeljebb ugyanannyi jelese* (pl. 1, 2, 1, 3, 3, 2, 3, 1, 1), akkor az a tanuló *jórendű*. Itt van a legnagyobb jelentősége a középérdemjegynek: az egyes tantárgyakban kiváló vagy igen jó tanuló megkapja a megérdemelt, továbbserkentő, elismerő színvonalazást; a tanár felszabadul a mesterkélt bizonyítványösszeállítás nyomasztó érzése alól, s az iskoláé megkönnyebbül a túlnyomóan elégséges előmenetek terhéől.

Az egy hármással jórendű szokást is meg lehet tartani, de ugyanúgy aggály nélkül el is lehet vetni, mert ha azt az egy hármast a tanuló nem tudja ellensúlyozni legalább a hittan-osztályzatával, nem tekinthető feltétlenül jórendűnek.

3. *elégséges* az előmenetel, ha a középérdemjegy 2-nél nagyobb, de legfeljebb 3 egész (= minden tárgy hármas);

4. *elégtelen* az előmenetel, ha egy főtárgyból elégtelen. Ez szükséges biztosítéka annak, hogy egyes tárgyakat a többi miatt el ne hanyagoljanak. Viszont több tárgyas bukás esetén is indokoltá válhatik, főleg a serdülés éveiben, a javítóvizsga enge-

délyezése, ha a középéredmény például 2,5 vagy annál is jobb (pl. 1, 1, 2, 4, 3, 2, 4, 1, 3, 2).

Az egyes előmeneteli osztályokon belül a tanulók összehasonlító rangsorolásának is egyedüli lehetséges módja a középéredmény.

Ellenőrző értekezleteken sem okoz gondot a középjegyszámítása, ha az $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$ és $\frac{3}{4}$ féljegyeket magától értetődően 1,5, 2,5 és 3,5 értékekkel számítjuk.

E terv annyiban változtatja meg a jelenlegi elbírálást, hogy alkalmat ad a több tárgyból gyengébb tanulóknak a megérdemelt jobb színvonal elérésére, az iskolának pedig lehetővé teszi a tehetségek hathatósabb kiválasztását, ápolását és jutalmazását.

(Kolozsvár.)

Simon Elemér.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv

az Országos Középpiskolai Tanáregyesület Kolozsvári Körének 1943. november 7-én a róm. kat. gimnázium dísztermében tartott alakuló gyűléséről.

Jelen vannak: Dr. Illés Gyula tank. kir. főigazgató, dr. Bíró Vencel és dr. Györffy István egyet. ny. r. tanárok, Dóczy Ferenc előadó tanácsos, az Orsz. Tanáregyesület képviselőjében Bernolák Kálmán tan. főtanácsos, az egyesület elnöke, Ujvári Pál gimn. tanár, az egyesület titkára és dr. Hajdu János gimn. tanár, az egyesület Közlönyének szerkesztője, Márkos Albert ny. unit. koll. tanár, dr. Kántor Lajos tan. főtanácsos, ig. György Dénes, Miké Elek, Mikecs László, Nagy Jenő, dr. Nagy József, dr. Nyiri Antal, Papp Imre, Sajkás Ede, Simon Elemér és Török Zoltán áll. gyak. gimn. tanárok; dr. Császár Károly tan. főtanácsos, ig., Babos Béla, Bartók Erzsébet, Fejérdy Győző, dr. Györffy Katalin, Kerekes János, Kovács Margit, Máthé-Szabó Magda és özv. Papp Mózesné dr. Lőrinczy Margit áll. leánygimnáziumi tanárok; dr. Józsa János ig., Dávid Zsigmondné, Dobolyi Gyula, Fejér Ilona, Fejér Miklós, dr. Hedrich Ármin, dr. Ince Andor, Kovács Mihály, Meixl Péter, dr. Nagy Tiborné Nagy Eorbála, Olajos István, Ósz Dénes, Sebessy Júlia, dr. Szigeti Imréné dr. Fülöp Aranka, Vámszer Géza és Zoltán Etelka áll. román tannyelvű gimn. tanárok; Xantus János marianumi ig., dr. Gyöngyösi M. Aurélia ig., Brósz Ilona, Ferencz Ida, dr. Gergely Jenő, Kárpát M. Leonarda, Keve M. Adrienne, Márton István, dr. Priker Lajos, Ricci Árpádné és Szabó M. Terezita marianumi tanárok; Kovács Margit ig., Penedek Kálmárné, dr. Bíró Tiborné Juhos Margit, Hauzer Henriette, Kovács Erzsébet, dr. Sinkóné Czegédy Emma és Teleki Árvédné Kovács Zsuzsanna ref. leánygimn. tanárok; Barta István ig., Bartha Sándor, Cserey Albin, Debiczky István, Meskó Lajos, dr. Mikó Gábor, Papp Gyula, Roos József, Szántó Béla, Szomolányi József és Uitz Mátyás róm. kat. gimn. tanárok; Balázs János, Barthalis József, dr. Bíró Sándor, Koncz Rudolf, Kovács Ferenc, Kovács Zoltán, Miklós Viktor, Nagy Géza, Nagy Zoltán, Sándor Ferenc, Tárca Bertalan és v. Zilahi Sebess József ref. koll. tanárok; Bálint Domokos, dr. Bodor András, Hadházy Lőrinc, Kriza Gyula, László Tihamér és Márton Sámuel unit. koll. tanárok; Pálffy Endre ig., Naszód; dr. Kollonay Zoltán ig., Szamosújvár; Szász Árpád ig. és M. Nagy Ottó, Zilah.

Dr. Bíró Vencel egyet. ny. r. tanár, korelnök megnyitja a gyűlést. A jelenlevők eléneklik a Himnuszt, utána elmondják a magyar Híszkegyet. A korelnök Roos József róm. kat. gimn. tanárt kéri fel a jegyzőkönyv vezetésére. Üdvözli dr. Illés Gyula tanker. kir. főigazgatót, az országos elnökség

tagjait, valamint a gyűlésen megjelent tanárokat. Megállapítja, hogy a szép számú megjelenés bizonyítja az érdeklődést, amelyet a tanárok a tanügyi problémák iránt tanúsítanak.

Azulán bevezető szavaiban rámutat arra, hogy a szervezőbizottság őt, mint a kör régi vezetőségének egyik tagját, kérte fel az elnöki tiszt vállalására, amíg az újonnan alakult kör elnököt választ. Készséggel tesz eleget ennek a felkérésnek, annál is inkább, mert a kör nagyszínvonalú munkáját ismeri a multból. Vázolja az 1896-ban megalapított kolozsvári tanári kör működését és felidézi azok emlékét, ak'k a kör megszervezése idején hivatalt viseltek. A megalapítás munkájában Márki Sándor egyet. tanárnak és Rietly Károly gimn. igazgatónak elévülhetetlen érdemei vannak. Méltatja Deák Istvánnak, a kör utolsó pénztárosának odaadó munkáját. A kör akkori tagjai közül a jelenlevők soraiban üdvözölheti Nagy Jenő áll. gyak. gimn. tanárt. A kör 1920-ban a román megszállás idején kénytelen volt működését megszüntetni. Az utolsó jegyző maga a korelnök volt.

A helyi kör a millennium korszakában keletkezett. Ez az idő a fel lendülés ideje volt. Ilyen korszakot élünk ma is, ebből kell nekünk erőt és kitartást merítenünk.

A továbbiakban a korelnök rámutat az 1920-ban megszűnt kör jellemző vonásaira, melyeknek nekünk útmutatásul kell szolgálniuk. A kör ragaszkodott embereihez. 1896—1920-ig egy ember töltötte be az elnöki széket és ez Márki Sándor egyet. tanár volt. A belőle kisugárzó energia, tudományos munkásság összetartó erő és évtizedeken át kifejtett szakadatlan tevékenység nagy befolyást gyakorolt az akkori nemzedékre. Minden túlzásnak ellensége volt s ezáltal sikerült a felmerült ellentéteket elsimítani. A kolozsvári kör tevékenységére nagy befolyást gyakorolt az akkori tanker. kir. fő gazgató, Kuncz Elek is, akinél a külső látszat ellenére meleg szívet találunk. Az ő gondolatai a nevelők körében visszhangra találtak. Ily nemes gondolkodású egyének vezetése egységet jelentett a kör számára. A körnek jellegzetes vonása volt az is, hogy több iskolát kapcsolt össze: Nagyenyed, Torda, Dés és Szamosújvár iskolái bekapcsolódtak a kör munkájába. Ezek az iskolák nem egyszer új gondolatokat hoztak, új eszméket vetettek fel, amelyeket sokszor megvalósítottak. Ezáltal ennek a körnek oly jellege volt, mint egy pedagógiai társaságnak. A kör ülésein elemi iskolai tanítók is résztvettek, jól lehet saját körük volt. Az üléseken felszólaltak s felszólalásaikkal nem egyszer megkönnyítették a nevelés munkáját, a középiskolai tanárokat nemzetépítő működésükben támogatták. A kör tagjai közt főiskolai tanárok is voltak nagy számban és még magasabb színvonalat biztosítottak a körnek.

A korelnök a továbbiakban rámutat a megszűnt kör célkitűzéseire, amelyek azóta nagy részben megvalósultak. A gyakorlati tanítóképzés, az ifjúsági színelőadások kérdése, az osztályozás, az iskola és a szülői ház közötti kapcsolat megteremtése, az iskolák közötti érintkezés és egyéb kérdések voltak azok a problémák, amelyek a kör tagjait abban az időben foglalkoztatták.

A nevelés terén van két tényező, amellyel mindig számolni kell — mondotta dr. Bíró Vencel —, ez az örök gyermek és az örök tanár. A multban a kolozsvári kör volt az ország egyik legszámottevőbb köre. A kör üléseken felolvasott értekezésekre gyakran felfigyeltek az ország nevelői és az itt felvetett problémák gyakran foglalkoztatták őket. Ma újból a megújulás korszaka van, a millenniumi kor lelkesedése bennünket is áthat és mint akkor, most is a testvéri szeretet próbálja megoldani a még megoldatlan problémákat.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a korelnök felkéri a szervezőbizottságot, hogy a tisztikar megválasztására tegyen előterjesztést.

Nagy Jenő áll. gyak. gimn. tanár a szervezőbizottság nevében beszámol a szervezés munkájáról. Bevezető szavaiban szeretettel emlékezik meg azokról, akik az utolsó jegyzőkönyv szerint a kör tagjai voltak. Ezek névsora a következő: Deák István nyug. ref. koll. tanár, a kör utolsó pénztárosa, Tárkányi György nyug. ref. koll. tanár, dr. Bíró Vencel egyet. ny. r. tanár,

a legutolsó jegyző, Nagy Jenő gyak. gimn. tanár, jegyző, Vári Albert nyug. unit. tanár, dr. Gelei József egyet. ny. r. tanár, dr. Patay József nyug. gimn. ig., exprovinciális, dr. Gál Kelemen tan. főtanácsos, nyug. unit. koll. ig., Szentkirályi Sámuel közigazd. tud. egyet. ny. r. tanár, Paul Aranka marianumi tanárnő, Hidegh Mihály és Márkus Albert nyug. unit. koll. tanárok, Bartók György egyet. ny. r. tanár, Kelemen Lajos, erdélyi múzeum-egyesületi főgazdátó, dr. Scheitz Vilmos egészségügyi főtanácsos, Uzoni Imre, volt unit. koll. tanár és Roska Márton egyet. ny. r. tanár. Ezek közül dr. Biró Vencel, Nagy Jenő és Márkus Albert jelentek meg a gyűlésen, dr. Scheitz Vilmos pedig írásban menti ki távollétét.

Azután Nagy Jenő a szervezőbizottság nevében a következő tisztikari javaslatot terjeszti elő:

Elnök: dr. Illés Gyula tanker. kir. főigazgató.

Alelnökök: v. dr. Boga Alajos kanorok, tanügyi előadó, Dóczy Ferenc előadó tanácsos, Ürmösi József püspöki titkár, tanügyi előadó.

Ügyvezető alelnök: dr. Kántor Lajos gyak. gimn. igazgató.

Főtítkár: Nagy Jenő gyak. gimn. tanár.

Titkár: Roos József róm. kat. gimn. tanár.

Pénztáros: Barthalis József ref. koll. tanár.

Háznagy: Fejérdi Győző áll. leánygimn. tanár.

Ellenőrök: Brósz Ilona marianumi tanár, Benedek Kálmánné ref. leánygimn. tanár, Fejér Ilona áll. román tannyelvű gimn. tanár és Márton Sámuel unit. koll. tanár.

Nagy Jenő még bejelenti, hogy a választmányi tagokra vonatkozó javaslatot csak az ügyrend letárgyalása után fogja megtenni és kéri az alakuló gyűlést, hogy a tisztikari javaslatot fogadja el. — Az alakuló gyűlés a jelölést egyhangúlag elfogadja.

A korelnök a gyűlés nevében meleg szavakkal üdvözlö a kör megválasztott új elnökét, dr. Illés Gyula tanker. kir. főigazgatót. A főigazgató személyében olyan elnököt kapott a kör, aki tulajdonságainál fogva képes a kört feljendíteni. Úgy érzi, hogy az új elnök nemcsak társadalmi állása, hanem képességei révén is méltó utóda lesz Márki Sándornak. Dr. Illés Gyula az Eötvös-kollégiumban végezte tanulmányait és az idők folyamán olyan püspök mellett dolgozott, aki mellett jó tulajdonságai kibontakozhattak; ez Nagy Károly ref. püspök volt, akinek összetartó ereje megteremtette az egyházak közötti harmóniát. E jellemes és kimagasló képességű ember mellett dolgozott a megválasztott új elnök huzamosabb ideig, aki az ő számára mintakép volt. Dr. Illés Gyula elnöke volt a „Társadalom“-nak, az elnyomatás éveiben a magyarságot összefogó szervnek. Ebben a kicsi körben beszélték meg azokat a kérdéseket, amelyeket nem lehetett máshol megtárgyalni. Ragaszkodásunkat és bizalmunkat érdemelte ki az új elnök, s ez készlet bennünket arra, hogy vezért lássunk benne. Felkéri az elnököt, hogy székét foglalja el.

Dr. Illés Gyula tanker. kir. főigazgató elfoglalja az elnöki széket és üdvözlö az alakuló gyűlést. Dr. Biró Vencel szavai, melyekkel a választást tudomására hozta, mélyen meghatották. Kijelenti, hogy ő nem a szavak embere; az elmúlt negyedszázad szoktatta őt ehhez. Mégis szükségesnek tartja megállapítani, hogy a visszatérés óta ez egyike a legszebb napjainak, mert a kör újjászervezésében beteljesítését látja annak, amiért hosszú éveken át harcolt. Mélyen meghatotta az is, hogy a sok új ember közt régi munkatársakat is talál. Hálát ad Istennek, hogy ezt a napot megérte és köszönetet mond a választásért.

Az elnök ezután áttér az erdélyi iskolák problémáira. Erdélyben vannak állami és felekezeti iskolák. Ezek közt azonban nincs különbség és nem is lehet. Mindnyájan tudjuk, hogy mit jelentettek a felekezeti iskolák a megszállás idején a magyar lélek megtartására. De még most is nagy szükség van rájuk. A visszacsatolás óta eltelt három esztendő mutatja, hogy az ezekben az iskolákban uralkodó egységes felekezeti szellem továbbra is kifejti áldásos hatását. Nem olyan egységes a kép az állami iskolákban, amelyek tanárai sok esetben messziről jöttek. Kéri őket, hogy ne tekintsék

állásukat átmeneti jellegűnek és tanulják meg a felekezeti iskolák tanáraitól, mit jelent a magyarságért áldozatot hozni. De tőlük is sokat tanulhatunk. Majdnem negyedszázadon át úgyszólván hermetikusan el voltunk zárva a magyar munkától, így a tudományok, művészetek és irodalom terén mutatkozó hiányokat pótolnunk kell. A kör egyik feladata, hogy összehozza az állami és a felekezeti tanárfokat.

Az elnök köszönetet mond a választásért, meghajol előtte és az elnöki tisztséget, valamint az ezzel járó munkát szívesen vállalja. Megígéri, hogy minden idejét a kör fellendítésére fogja fordítani. Nagy elfoglaltságára való tekintettel azonban tisztségét csak ideiglenesnek tekintheti s igyekezni fog, hogy erre a helyre egy nálánál szabadabb idővel rendelkező embert találjon.

Az elnök ezek után áttér a kör programjára. Ezzel kapcsolatban kijelenti, hogy Bíró professzor fejtegetései után már nem szükséges programot adni, mert a kör múltjának telelevenítése magában véve program, amelyet csak folytatni kell. A köszönet szava illeti a szervezőbizottság tagjait, akik lelkesedéssel végezték az előkészítő munkát. Különös öröme szolgálg, hogy az országos elnökség tagjait üdvözölheti a megjelentek közt. Ők a gyűlés folyamán láthatták, hogy milyen lelkesedéssel indul a munka. Arra kéri őket, hogy vigyék el az anyaegyesületnek tiszteletteljes köszöntésünket, előre is megköszönvén támogatásukat. Az elnök zárószavaiban felszólítja a tagokat, hogy tegyenek fogadalmat a mai napon: fogadják meg, hogy a munkában nem fognak kifáradni. Ha így dolgozunk, akkor 10—15 év múlva úgy emlékeznek meg rólunk az utánunk következők, mint ahogy mi megemlékezünk elődeinkről. — A jelenlevők tetszéssel és helyesléssel fogadták az elnök szavait.

Ezután *Bernolák Kálmán*, az Orsz. Középkispolai Tanáregyesület elnöke emelkedett szólásra. Az elnök és az alakuló gyűlés üdvözlése után bejelenti, hogy a már több mint háromnegyed század óta fennálló anyaegyesület üdvözlését hozza. Ebben az üdvözlésben az anyaország és Erdély kézfogását látja, amelyek azelőtt is, most is összetartoznak.

A tanári munka — folytatta az országos elnök — nemzetépítő munka, amely nélkül az állam nem lehet nagy és éppen ezért ezt a munkát kellőképp megbecsülni és értékelni kell. De éppen ezen a téren sok sérelem ért bennünket, mert munkánkat nem részesítik kellő megbecsülésben. Ez a körülmény teszi szükségessé a vidéki köröket és a Tanáregyesületi Közlönyt, amely az összeköttökést tartja fenn. Tagadhatatlan, hogy a tanárságnak sok panasa van. Ezeket az anyaegyesület illetékes helyen mindig őszintén feltárja és keresi azok orvoslását. De a sérelmeket csak akkor lehet orvosolni, ha az anyaegyesület ismeri az egyes vidékek különleges panaszait, ez pedig csak a vidéki körök útján lehetséges.

Az országos elnök a továbbiakban vázolja az anyaegyesület munkáját és ismerteti az általa fenntartott intézményeket. Az egyesületnek több mint 2200 tagja van és jelentős munkát végez. Nagy gondot fordít a tanárok gyermekei tanításának elősegítésére, erre a célra fenntartja a Csepreghy-utcában lévő Árpád-kollégiumot, amelyben a vidéki főiskolai hallgatók helyezkedhetnek el. A kollégium jelenleg 40 főiskolás számára nyújt otthont; ezenkívül vendégszobákkal is rendelkezik, úgyhogy azt minden tanár otthonának tekintheti. Az egyesület más jóléti intézményei a balatonfüredi és a mátraházi üdülőházak. Mint további jóléti intézkedést megemlíti, hogy az Országos Egyesület jelenleg azon fáradozik, hogy születés, házasság és elhalálozás esetén nagyobb segélyben részesítse az érdekelteket. Az erre vonatkozó alapszabályok jóváhagyása most van folyamatban. Ezek az intézmények akkor születtek meg, amikor Erdély még idegen uralom alatt volt. Igaz szeretettel köszöni az elnököt és a kartársakat; kéri őket, hogy kapcsolódjanak bele a munkába, mert csak így élhetjük le békésen éveinket a boldog Magyarországi tanárai közt. — Az országos elnök szavait tetszéssel fogadta az alakuló gyűlés.

Most *Nagy Jenő* főtitkár ismerteti a kör ügyrendjét. Hangoztatja, hogy összeállításában az Országos Egyesület alapszabályait vette alapul, ami természetesen is, mert a kör ennek keretében működik. Felolvassa és ismerteti

a 23 pontból álló ügyrendet. — Az alakuló gyűlés az ügyrendet egyhangúlag elfogadja.

Nagy Jenő főtitkár a továbbiakban felolvassa a szervezőbizottság által javaslatba hozott választmányi tagok névsorát: Ez a következő:

Áll. gyak. gimn.: György Dénes és Simon Elemér. Áll. leánygimn.: dr. Császár Károly és Máthé-Szabó Magda. Áll. román tannyelvű gimn.: dr. Józsa János és Vámszer G. Ref. leánygimn.: Kovács Margt és Tóth Mária. Marianum leánygimn.: dr. Gyöngyösi M. Aurélia és dr. Prikler Lajos. Ref. koll.: Gönczi László és dr. Biró Sándor. Unit. koll.: Gálffy Zsigmond és Hadházy Sándor. Róm. kat. gimn.: Barta István és Uitz Mátyás. Naszódi áll. gimn.: Pálffy Endre és dr. Incefi Géza. Dési áll. gimn.: dr. Hencze Béla. Szamosújvári áll. gimn.: Kollonay Zoltán és Matyasovics M. Szilágysomlyói áll. gimn.: Opra Benedek. Besztercei áll. gimn.: Macskási Attila. Zi.abi ref. koll.: Szász Árpád.

A főtitkár megállapítja, hogy a besztercei, dési és szilágysomlyói gimnáziumok még nem küldték be javaslatukat s így az előterjesztés hiányos. Ezek kiegészítése a következő ülés feladata lesz. — Az alakuló gyűlés az előterjesztett választmányi névsort egyhangúlag elfogadja.

Az alakuló gyűlés a továbbiakban a köri ülések idejének megállapítását tárgyalja. Több hozzászólás után az alakuló gyűlés azt a határozatot hozza, hogy erre a legalkalmasabb minden hónap első szerdája.

Az elnök ezután felkéri a kör főtitkárát, hogy az 1920-ban megszűnt kör pénztári jelentését tegye meg. Nagy Jenő főtitkár jelenti, hogy Deák István ny. ref. koll. tanár volt a kör akkori pénztárosa, aki csak nagy nehézségek árán tudta az akkori vagyont megmenteni. Az erre vonatkozó dokumentumoknak azonban ma már csak történeti értékük van. Az elnök indítványára a gyűlés köszönetet szavaz Deák István volt pénztárosnak önzellen munkájáért és a felmentést megadja.

György Dénes áll. gyak. gimn. tanár indítványára a gyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavaz Nagy Jenő főtitkárnak a gyűlés megszervezése körül kifejtett munkájáért. Ugyancsak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott dr. Biró Vencel egyet. ny. r. tanárnak a helybeli kör életrehívása körül szerzett érdemei elismeréséül.

Dr. Györfly István egyet. ny. r. tanár felszólalásában hangoztatja, hogy mint az egyetemi tanári kar legidősebb tagja szól a tárgyhoz, de nem hivatalos minőségben, hanem mint tanár, aki annakidején a helybeli körnek aktív tagja volt és jól ismeri a hosszú éveken át elnöki tisztséget viselt Márki Sándort. Örömeinek ad kifejezést, hogy a kör újjáélesztése Kolozsvárott minden nehézség nélkül valóra vált. Neki mint egyetemi tanárnak nem mindegy, hogy milyen elemek kerülnek a középiskolából az egyetemre. A főiskola is nevel és ez a nevelés csak akkor válik az egész magyarság előnyére, ha a középiskolai és főiskolai tanárok összefognak. Erre a munkára kéri az Úristen segítségét s kívánja, hogy a Kolozsvári Kör az ország első köreinek egyike legyen. Ez az óhaj azonban csak akkor lesz valóság, ha egység, munka, kitartás és szívósság a jelszavunk.

Az elnök köszönetet mond Györfly professzornak lelkes szavaiért s annak a reménynek ad kifejezést, hogy a többi egyetemi tanár is támogatni fogja a kör munkáját. A gyűlés végére érve, köszönetet mond a központi kiküldötteknek, a szervezőbizottság tagjainak, valamint a kat. gmn. igazgatójának, hogy a gyűlést a róm. kat. gimnázium díszteremében tarthattuk meg. Zárószavaiban kifejezést ad azon érzésének, hogy jó munkát végeztünk és kéri a tagokat, hogy támogassák a kör nemzetnevelő munkáját.

A Szózat eléneklése után az elnök a gyűlést bezárja.

K. m. f.

Roos József titkár.

Hitelesítjük:

Barta István, Gálffy Zsigmond.

A Kolozsvári Kör felolvasó ülése.

A Kolozsvári Kör 1943. december 1-én tartotta az unitárius kollégium dísztermében első felolvasó ülést.

A felolvasó ülésen *dr. Kántor Lajos* ügyvezető alelnök elnökölt, aki meleg szavakkal üdvözölte a megjelenteket. Indítványára helyükről felemelkedve elmondták a Magyar Hiszekegyet.

Ezután vitéz *dr. Boga Alajos*, a Kör alelnöke tartott előadást a magyar egységről. Bevezető szavaiban örömeinek adott kifejezést a miatt, hogy a kolozsvári középiskolák tanárai megtalálták a módját az egységbe tömörülésnek és így hatásosabban dolgozhatnak a magyar ifjúság nevelése érdekében. Ma mindenütt egység a jelszó és erre kell az ifjúságot is nevelnünk. A továbbiakban a magyar egység kérdését világította meg három irányban: történeti, szellemtörténeti és iskolai szempontból. Az előadó fejtegetései szerint a legrégibb időkől a mai napig megtaláljuk mind a három téren a magyar egységet, amelyet a nemzetet ért nagy veszedelmek sem tudtak hosszabb időre megbontani. A ma érvényben lévő középiskolai törvény is hangoztatja az egységet és egyik jellemző vonása, hogy az általános műveltség mellett igyekszik a magyar egység szellemét beplántálni az ifjúság lelkébe.

A jelenlevők az alelnök fejtegetéseit élénk érdeklődéssel és tetszéssel fogadták.

Ezután *Barthalis József* hosszabb előadásban ismertette az oktató-film, rámutatott nevelő hatására a különböző tantárgyak keretében, majd pedig természetrajzi filmet mutatott be. Előadásának második felében a filmről mint a mennyiségtan tanításának segédeszközéről tájékoztatta a jelenlevőket. Kiemelte a matematika azon részeit, amelyeknél a film a tanár segítségére lehet, majd a szögfüggvényekről szóló filmmel támogatta fejtegetéseit.

Az érdekes előadást a jelenlevők mindvégig feszült figyelemmel hallgatták végig.

Nagy Jenő főtitkár a választmányi tagok kiegészítőjeként bejelentette, hogy a dési állami gimnáziumból *dr. Hencze Béla* és *Nagy Gyula*, a szilágysomlyói állami gimnáziumból *Opra Benedek* és *Bajor Elemér*, a helybeli róm. kat. gimnáziumból pedig *Uitz Mátyas* helyett *Denderle József* kerültek be a választmányba. Ezek után ismertette az Orsz. Köznevelési Tanács elnökségének leiratát, amelyben ez kéri a tanárokat, hogy a tanításra vonatkozó javaslataikat terjesszék fel 1944. február 10-ig. Javaslataira a Kör elhatározta, hogy a legközelebbi ülésén megbeszéli a javaslatokat és az elnökséghez felterjeszti.

Bejelenti továbbá a főtitkár, hogy a pénztáros a Kör pénzállományát jegyzőkönyvileg átvette és működését már megkezdte.

Nagy Géza ref. kollégiumi tanár bejelenti, hogy más középfokú iskolák tanárai nehezményezik, amért az OKTE Kolozsvári Körének tagjai csak gimnáziumi tanárok lehetnek; ezzel kapcsolatban olyan kijelentések is hangzottak el, hogy a gimnáziumi tanárok nem akarják őket befogadni. A Kör főtitkára válaszában kifejtette, hogy minden iskolatípusnak külön köre van és az alapszabályok értelmében csak gimnáziumi tanárok lehetnek ennek a körnek a tagjai. Igyekezni fogunk azonban, hogy mint vendégeket, őket is belevonjuk a Kör munkájába és résztvehessenek ebben, ahogy ez a múltban is volt.

Dr. Tulogdi János javaslatára a Kör a jövőben tanulmányi kirándulások megrendezését is feladatai közé fogja sorolni.

Az elnök végül a megjelentek érdeklődéséért köszönetet mondott és az ülést bezárta.

Roos József titkár.

HÍREK.

Dr. Balassa Brunó vallás- és közoktatásügyi minisztériumi osztályfőnök, egyetemi magántanárnak Magyarország Kormányzója a tudományos szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismeréséül az egyetemi rendkívüli tanári címet méltóztatott adományozni.

Diákhirszolgálat indult meg a múlt hónapban a magyar rádióban (egyelőre kéthetenként), melynek célja az ország diákéletének cseményeiről rövid tudósításban beszámolni. Az érdekesnek ígérkező újítás vezetője *dr. Donászy Ferenc* kollégánk (Bp. Berzsényi-gimn.), a rádióiskola diák híreinek volt szerkesztője, aki hálásan fogadja minél több kartársunk bekapcsolódását és támogatását a szép jövőjű kezdeményezésben.

Adomány. Egyik kartársunk — hálás visszaemlékezéssel a számára a múltban nyújtott segítségért — 300 P-t küldött Segítő Alapunknak, hogy arra rászoruló kollégánk családjához juttassuk el segélyként. Az áldozatra kész kartársi együttérzésnek szép példáját örömmel örökítjük meg Közlönyünk hasábjain is.

Címadományozások. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Szöke Adolf*nak, a budapesti állami Verbőczy István gimnázium igazgatói címmel felruházott nyugalmazott rendes tanárának, a középiskolai oktatás, valamint a kulturális és társadalmi élet terén szerzett érdemei elismeréséül, *utöz Antal Aron*nak, a csíkszeredai róm. kat. Segítő Mária gimnázium igazgatói címmel felruházott rendes tanárának és *Spániel Vincének*, a marosvásárhelyi állami leánygimnázium rendes tanárának — nyugalombavonulásuk alkalmából —, a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeik elismeréséül a tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Kinevezés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Gyallay-Pap Domokos* budapesti VIII. kerületi állami Zrínyi Miklós gimnáziumi rendes tanárt az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály I. fokozatának megfelelő 12. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Ambrus Erzsébet* szegedi áll. leánygimnáziumi, *Pacor Ernőné Gulácsy Klára* budapesti XI. ker. Szent Margit leánygimnáziumhoz szolgálatlételle beosztott. *Tietze Valéria* lévai, *Agoston Bé.a* szekszárdi, *Orbán Károly* pécsi állami, *Késedi (Steinhübel) Ferenc* huszti állami ruszin tanítási nyelvű, *Somos István* ipolyi, *Frivaldszky Melinda* soproni állami leánygimnáziumi, *dr. Arany-Tóth Pál* kispesti állami, *Koroknay Gyula* nyíregyházi kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatlételle beosztott, *Lablana Gyula* losonci, *dr. Kardos Tamás* debreceni, *Hafenschner András* kisvárdai állami, *Sinka Imre* nagysurányi állami szlovák tanítási nyelvű, *Fencik László* huszti állami ruszin tanítási nyelvű, *dr. Szekrényessy Margit* újvidéki, *Morhardt Ödön* dunaszerdahelyi állami, *Horváth László* és *Berczeli István* nagykárolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatlételle beosztott, *dr. Porszász Károly* máramaroszi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatlételle beosztott, *Porcs Sára* budapesti németbirodalmi iskolához szolgálatlételle beosztott, *Sárközy Aladár* debreceni, *Z. Nagy Margit* nagyszalontai, *dr. Fodor Henrik* muraszombati, *Fenyvessy Margit* marosvásárhelyi állami és *Debreczy Sándor* kolozsvári állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatlételle beosztott állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes taná-

rokat, *Szentgyörgyi Ferenc* székesfehérvári községi leánygimnáziumi rendes tanárt — a székesfehérvári állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett — az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Helyettes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Aba Irma* okleveles középiskolai tanárt a nagyszalontai, *dr. Angyal Endre* okl. középiskolai tanárt a pécsi, *Ákos István* okl. középiskolai tanárt a nagykállói, *Balogh Márta* okl. középiskolai tanárt a kassai, *Berke Istvánné Vécsey Klára* okl. középiskolai tanárt a munkácsi, *dr. Berki Ilona* okl. középiskolai tanárt a beszercei, *Boér Lászlóné Léber Margit* okl. középiskolai tanárt a dési, *Bolváry Ödön* okl. középiskolai tanárt a nagykarolyi kegyestanítórendi, *Csom Lujza* okl. középiskolai tanárt a beszercei, *Csülög Mária* okl. középiskolai tanárt a debreceni, *Debreczy Sándor* okl. középiskolai tanárt a kolozsvári gyakorló, *Dobolyi Gyula* okl. középiskolai tanárt a kolozsvári román tanítási nyelvű, *Dragonán Pál* okl. középiskolai tanárt a marosvásárhelyi, *Eszter Blanka* okl. középiskolai tanárt a zentai, *Ferenczy Klára* okl. középiskolai tanárt a komáromi, *dr. Giday Kálmán* okl. középiskolai tanárt a makói, *Hajas Júlia* okl. középiskolai tanárt a nagykarolyi kegyestanítórendi, *dr. Harmatta János* okl. középiskolai tanárt a budapesti VIII. kerületi Zrínyi Miklós, *Kálmán Olga Ida* okl. középiskolai tanárt az ipolyági, *Kirchner Gyula* okl. középiskolai tanárt a budapesti V. kerületi Berzsényi Dániel, *Kiss P. Ernő* okl. középiskolai tanárt a dési, *Klebniczky József* okl. középiskolai tanárt a zentai, *Korenchay Lajosné Deák Erzsébet* okl. középiskolai tanárt az újvidéki, *Kulcsár László* okl. középiskolai tanárt a szilágysomlyói, *Marián Miklós* okl. középiskolai tanárt a kaposvári, *Melkvi József* okl. középiskolai tanárt a szolnoki, *Móro Sándor* okl. középiskolai tanárt a rozsnói premontrei-rendi, *Mucsi József* okl. középiskolai tanárt a losonci, *Pauingy Károly* okl. középiskolai tanárt az óbecsei, *Pálnai Béla* okl. középiskolai tanárt a zombori, *Pelsőczy Zoltán* okl. középiskolai tanárt az újverbázi, *Polczey Júlia* okl. középiskolai tanárt a zentai, *Rostás Elemérné dr. Berenczey Margit* okl. középiskolai tanárt a szegedi, *Süttő Klára* okl. középiskolai tanárt a dunaszerdahelyi, *Szommer Ilona* okl. középiskolai tanárt az újvidéki, *Szvorényi Katalin* okl. középiskolai tanárt a szilágysomlyói, *Takács József* okl. középiskolai tanárt a zentai, *Tóth Katalin* okl. középiskolai tanárt a zombori, *Törzs Gizella* okl. középiskolai tanárt a dunaszerdahelyi, *Vargyas Katalin* okl. középiskolai tanárt a nagykarolyi kegyestanítórendi, *Ványa János* okl. középiskolai tanárt a nagyváradi, *Végess Zsuzsanna* okl. középiskolai tanárt a zombori, *Rosdy László* okl. középiskolai tanárt, *Bogár Izabella* okl. középiskolai tanárt az érsekújvári állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Fényi András* okl. középiskolai tanárt a budapesti IX. kerületi állami Fáy András gimnáziumhoz, *dr. Vas Olga* okl. középiskolai tanárt, *Dékány Klára* okl. középiskolai tanárt a marosvásárhelyi állami leánygimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *ö.zv. Szentvártóni Zoltánné Arday Margit* okl. középiskolai tanárt, *Csongár Álmós* okl. középiskolai tanárt a petrőci állami gimnázium tanfolyamhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Mithay Sándor* okl. középiskolai tanárt a győri állami leánygimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Kénya Árpád* okl. középiskolai tanárt a beszercei állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Haluszka Margit* okl. középiskolai tanárt a szabadkai állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Körtvélyesy Ferenc* okl. középiskolai tanárt a szatmárnémeti királyi katolikus gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Sal Lva* okl. középiskolai tanárt az óbecsei állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Zányi Edit* okl. középiskolai tanárt a nagykállói állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Ladomérszky Pál* okl. középiskolai tanárt a szatmárnémeti kir. katolikus gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Mórocz Krisztina* okl. középiskolai tanárt a

komáromi állami leánygimnáziumhoz, *dr. Nagymajtényi Jenő* okl. középiskolai tanárt a budafoki premontrei gimnáziumhoz szolgálatlételre való egyidejű beosztása mellett, *Szeles László* okl. középiskolai tanárt, *Rimler Anna* okl. középiskolai tanárt az ungvári állami ruszin tanítási nyelvű gimnáziumhoz szolgálatlételre való egyidejű beosztása mellett, *Villi Mária* okl. középiskolai tanárt a nagybányai állami gimnáziumhoz szolgálatlételre való egyidejű beosztása mellett állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A budapesti tankerület 1943. októberi előadásorozatán előadott még *dr. Gruber Miklós*: „Az önálló gondolkozásra nevelés az irodalmi tanításban” címen.

Közlönyünk postai szállítása közben előfordul, hogy a címszalag leesik a lapszámról, s így ez kézbesíthetetlenül válik. Kérjük k. tagtársainkat, jelezzék egyesületünk pénztárosának, ha folyóiratunkat nem kapják meg, s ő rögtön intézkedik a pótlásról. Közöljenek vele egyszermind minden *címváltozást* is!

HALOTTAINK.

† **Dr. Sziklay Ferenc** ny. tanügyi főtanácsos, a volt felvidéki magyar pártok kultúrreferense, a kassai Kazinczy-társaság volt elnöke, 60 éves korában Kassán meghalt.

† **Dr. Pongrácz Károly** tanügyi főtanácsos, a kaposvári m. kir. áll. Somssich Pál gimnázium huszonhat éven át volt igazgatója, életének 70-ik, nyugalomba vonulásának 7-ik évében meghalt.

† **Ferenczy Viktor György** bencés áldozópap, győri gimnáziumi tanár, életének 49. évében elhunyt.

† **Venkovits Mihály**, a miskolci kir. kat. Fráter György-gimnázium r. tanára, 37 éves korában meghalt.

KÖNYVSZEMLE.

Zimándi Pius: A magyar tanítása az ötödik osztályban. Gödöllő, 1942. 67 lap. (Különlenyomat a gödöllői premontrei gimn. 1941—42-i évkönyvéből.)

Dr. Zimándi Piusnak ez a figyelemreméltó dolgozata az alsóosztályos olvasmánytárgyalásról szóló művének folytatása. Munkájának gerincét ezúttal is olvasmány-feldolgozások alkotják. A szerző olyan ügyesen válogatta össze anyagát Alszeghy—Brisits—Sík olvasókönyvéből, hogy fejtegetéseinek kb. egyharmadrésze bármely tankönyvhöz felhasználható. Ez az úttörő mű 20—22 részletes olvasmánytárgyalást tartalmaz, ezenkívül a többi szemelvény megbeszélésének mikéntjét is vázolja, így mondhatni teljes képet ad az V. osztályos magyar szellemtörténeti oktatásról.

Zimándi módszeres eljárásának sikerét főként érdekes és változatos, gondolkodás-ébresztő kérdései biztosítják. (Pl.: Mit találhatunk meg Kisfaludy Mohácsának szókészletéből nagy kortársainak ismertebb verseiben? Hogyan alakul át a *nemzet* fogalma a reformkor folyamán?) A megbeszélések természetesen elsősorban a korszellemet világítják meg, de ezenkívül is igen sok érdekes kérdést vetnek föl. Ezzel a tárgyhoz simuló, ötletes beszélgető formával valóban élvezetessé lehet tenni az irodalmi órákat — még az V. osztályban is.

Talán a szerző élénk szellemtörténeti érdeklődésével magyarázható, hogy olykor átsiklik a figyelme egyes nyelvi nehézségeken. Nézetünk szerint minden irodalmi és szellemtörténeti fejtegetésnek a szöveg pontos megértése

az alapja. Nemesak az egészen ismeretlen szavak szorulnak magyarázatra, hanem az ismerős kifejezések is, ha napjainkban megváltozott a jelentésük: Ilyenek a Szent Lászlóról szóló énekekben: tükör (= példakép), dicsekedni (= dicsőnek lenni); a Faludi-szemelvényben: cinkos (= szemfényvesztő, komédiás), szakál-verő (= fodrász; alighanem Faludi-alkotta szó, mert több példa nincs is rá a Nyelvtört. Szótárban), nyers érzékenység (= természetes fogékonyság). Údvös megvilágítani az efféléket, különben homályos pontok maradnak az olvasmányban.

Az irodalomtörténet és a segédtudományok eredményeit Zimándi eleven pedagógiai érzékkel hasznosítja (pl. a Szent Margit-legendánál, Kisfaludy Mohácsánál Horváth János kutatásait, Pázmánynál Alszeghyt és Szekfűt). Mindössze két megjegyzésével nem értünk egyet. Nem mernők állítani az említett középkori ének alapján, hogy Szent László is felajánlotta országát Szűz Máriának. Az eredetinek elismert latin szövegben ugyanis ez olvasható: ... Ut custodires et gubernares Legatum sibi (= Mariae). Hunnicum regnum. E szerint tehát a helyes szöveg ez: Mert választja az sziz Mária, Megdicsőíte sok jó ajándékkal, Hogy te őriznéd és oltalmaznád *Neki ajánlott* jó Magyarországot (nem pedig: Neki ajánlád...), mint a közkezen forgó kiadásokban olvasható. L. Horváth Cyrill szövegkiadását és jegyzeteit.) A népi játék Lengyel Lászlóját Zimándi a szent királlyal azonosítja. Sokkal valószínűbb az egyik változat alapján (Lengyel László *kis királyunk*), hogy a versike I. Ulászlóra vonatkozik, aki gyermekkorában lett királlyá.

Az olvasmánytárgyalások után igen jól felhasználható szempontokat kapunk az évvégi összefoglaló ismétlésekhez. Ezután egészen röviden, de valósen a házi olvasmányok kérdését tárgyalja a szerző, majd 340. jórészt eredeti dolgozatcímeket közöl az V. osztályos anyag köréből. A növendékek könyvismertetéseivel és a magyartanítás néhány problémájáról szóló elmélkedéssel zárul a változatos tartalmú füzet.

Mindent összegezve, elmondhatjuk, hogy Zimándi Pius kartársunk jó szolgálatot tett műve kiadásával a magyartanítás ügyének. Eddigi irodalmi működése azt a reményt kelti bennünk, hogy még sok szép munkával fogja gazdagítani pedagógiai irodalmunkat.

Dr. Balassa László.

Kováts Gyula: Civitas Solis. (A közösség és a nevelés kérdései Campanella utópiájában.) Budapest, 1943. 36 l.

Campanella Napállama egyik legmerészebb, legkülönösebb példánya a Platon és Morus nyomát követő államregény-utópiáknak. Szerzője (1568—1639) domonkosrendi szerzetes, s nagy szerepet visz a korabeli Itália zür-zavaros szellemi és politikai életében. 1602-ben írja meg a Città del Sole-t, amely egy württembergi barátja révén 1623-ban Civitas Solis címen latin nyelven az Odera melletti Frankfurtban jelenik meg.

Campanella elképzelt államában a legfőbb gond a jövődő polgárok nevelésén van. Feltétlen engedelmességre, a közösségért való áldozatvállalásra nevelik őket. Egyúttal tehetségük szerint a legnagyobbfokú szellemi művelésben is részesülnek. Csak rátermettségük és képzettségük alapján juthatnak befolyáshoz a közösség ügyeinek intézésében. Oktatásukban alapvető fontosságú a módszer kérdése. Telesiónak, Campanella mesterének szellemében a tanítás mindenben az érzékeltető szemléltetésnek felhasználásával folyik. Olyannyira eredményesnek bizonyul ez a módszer, hogy szinte határa sincsen — már egészen fiatal korban is — az ismeretek szerzésének s a művelődésnek.

Bizonyos kezdetleges előadás jellemzi a Civitas Solis-t Morus Tamás Utópiájának finom humanista stílusával szemben. Ellensúlyozza azonban e hiányt a mű nagyobb koncepciója, filozófiai megalapozása, a hatalmasabb és bátrabb képelet. Az, hogy szerzője mélységesen hangsúlyozza az altruizmust, s az állami hatáskörök területét (Montesquieu eszméit megelőzve) szétválasztja, a legalitást moralitásra, a nevelést pedig teljességgel realiztikus törekvésekre alapítja, kimondja továbbá a szellemi önfeljesztés

modern elvét s jogaihoz juttatja a testnevelést; jelentőssé teszi a Napállamot mind állambölcséleti, mind pedig pedagógiai vonatkozásaiban.

Az utóbbi tekintetben Campanellának Comeniusra való döntő hatását nem lehet kimutatni, de kétségtelen, hogy tiszteletreméltó hely illeti meg a XVI. és XVII. század pedagógiai újítói között. Comeniustól nem vitathatja el Campanella a neveléstudománynak mint tudománynak atyaságát, sok eszméje és követelménye révén azonban megosztja vele a látnok dicsőségét a nevelésben.

Szerzőnk neveléstörténeti és latin-olasz filológiai szempontból egyaránt hézagpótló munkát végzett Campanella-tanulmányának megírásával. Műve alkalmasan egészíti ki a Napállamnak 1942-ben megjelent magyar fordítását. (hj.)

Balyi Károly: A lengéscsillapodás mint keménységmérték. 40 oldal, 9 rajz a szövegben. Különlenyomat a gödöllői premontrei gimnázium 1942—43. Evkönyvéből. Gödöllő, 1943.

Balyi Károly, a gödöllői premontrei gimnázium fizika-tanára évek óta foglalkozik a kristályok keménységének vizsgálatával. Erre a célra saját elgondolása szerint ingás sklerométert szerkesztett és eszközével hat év óta sokezer mérést végzett nagy gonddal. Eredményeinek egy része a Földtani Közlönyben jelent meg. Jelen értekezésében részletesen ismerteti készülékét, mérési módszerét, a megvizsgált kristályokat és néhány kristályra vonatkozólag részletes mérési eredményeket közöl. Módszere az ingalengések csillapodásán alapul, a csillapodás pedig szoros kapcsolatban van annak a kristálynak a keménységével, amelyet az inga forgástengelyéül használt acélék alá helyez. Az értekezés második része elméleti számításokat tartalmaz. A középiskolai tanárság örömmel veszi tudomásul, hogy egyik buzgó tagja sok fáradsággal munkával olyan értékes tudományos eredményekhez jutott el, mint amelyekről ez a tanulmány beszámol. A tudományos tárgyilagossággal és világosan megírt értekezést a szakemberek szíves figyelmébe ajánljuk. Dr. Renner János.

Dr. Szombach Godehárd: A magyar irodalom rendszeres tanításának problémája az új tanterv tükrében. Gödöllő, 1943.

A gimnáziumi új tantervnek kétségtelen érdeme, hogy a magyar irodalom tanításának középpontjába az irodalmi művet magát helyezte. Az új eljárás megtanít olvasni s az irodalmi mű analitikus feldolgozásával nevelti az ifjúság világnézetét, értelmét, ízlését, esztétikai érzelmeit, hogy végül eljusson az olvasmányból leszűrhető elméleti megállapítások szintéziséig is. A tanárság örömmel üdvözölte ezt az új eljárást, mely valóban alkalmas arra, hogy elérje az emberileg számítható legjobb eredményt. Ámde a kitűnő elgondolás nagy nehézségeket okozott a gyakorlati kivitelben. Tapasztalhattuk ezt mindnyájan, akik az új tanterv szerint először vitünk érettségire osztályt az elmult iskolai évben. Mintha az összes magyar tanárok nagy gondja, anyaggal való küszködése és a diákok túlterhelésének problémája kapott volna hangot tehát a fenti tanulmányban, melyet a kiváló szerző nemcsak saját tapasztalatai alapján írt, hanem iskoláztatásainak összegzett eredményeiből is. Nyíltan beszél a nehézségekről: a lényegyet úgy foglalhatnók össze, hogy a tárgyat szerető lelkiismeretes tanár nem tudja, irodalmat taníttson-e (ez esetben úgy augusztus végére bírna elkészülni vele), vagy elvégeztesse az anyagot a tanterv alapján. Érdekesen válasz a szerző egy ideális magyarórát, azonban számadatokkal mutatja ki, hogy az elvégzendő anyagból mekkora mennyiség jut egy órára, ha a tankönyv szerint el akarjuk végezni. Ennek a vizsgálódásnak az eredményeként szomorúan állapítja meg: „Magyar irodalmat így soha többé nem szeretnék tanítani.” Szilárd meggyőződése szerint a magyar irodalom tanításának sikere és eredménye főleg a ráfordított időn múlik, s ezért a problémának végleges, vagy legalább is megnyugtató megoldását abban látná, ha a magyar irodalomnak jelenleg két évre korlátozott rendszeres tanítása négy évre terjedne ki, vagyis a heti háromórás keret meghagyásával, a hetedik osztály helyett már az ötödikben kezdődne. Érdekes és biztató tervezete van a

szerzőnek az anyag csoportosítására nézve. Sürgeti a válogatott költői remekműveknek és értékes prózai szemelvényeknek hivatalos kánonját is, mely alkalmas volna a tökéletes keresztény és magyar világnézet kialakítására. Végül megvizsgálja a most használt irodalmi tankönyveket és kimutatja, mennyiben alkalmasak és mennyiben szorulnak módosításra abból a célból, hogy ne csak a kitűnők isko'ájában, hanem az átlagtanulókkal is elérhessük a kívánt eredményt. Végső célunk az, hogy tanítványaink szeressenek és tudjanak is olvasni, akkor is, mikor már kikerültek a középiskolából. Ennek elérésére azonban nemcsak követelményeket és elveket kell felállítanunk, hanem módot, időt és tankönyvet is kell nyújtanunk.

A kiválóan gyakorlati értekezés valóban jalkiáltása annak a küzdő és önfudatos tanárnemzedéknek, mely hűségesen áll őrt nemzetnevelő vartáján és bízó hittel fáradozik a magyar jövő értékeinek a kifejtésében.

Dr. Ottó Ilona.

Ladócsy Károly: Kaposvár földrajza. Budapest, 1942. A szerző kiadása. 90 l.

A bevezetésben a szerző általános áttekintést ad Kaposvárról. Felviszi az olvasót az Iszákhegyre s körültekintve, megmutatja a település jellemző falusi és városi vonásait. Földrajztanítási szempontból igen helyes, sőt szükséges eljárás ez. Követése a legmelegebben ajánlható minden oktatónak, mikor a lakóhelyet tanítja.

Azután sorra veszi a mű a város földrajzi helyzetében rejlő telepítőerőket, igyekszik feltárni az okokat, amelyek azt gyorsan naggyá növelték, majd megyeszékhellyé emelték és amelyek képessé teszik arra, hogy erejét szellemi téren is minél nagyobb körre kisugározza.

Az első fejezet az őstájról rajzol képet. A szerző saját megfigyeléseit összeveti más irodalmi munkák eredményeivel és értékes megállapításokra jut. Különösen az éghajlatot tárgyalja kimerítően, szakszerűen és hozzáértéssel. Gondosan gyűjtött adatai, kimutatásai, következtetései meggyőző erővel igazolják, hogy Kaposvár keletkezésének egyik fontos tényezője az éghajlat.

Az őstáj ismertetése után a kultúrtájja alakulás okait fejtegeti és lefolyását igyekszik szemléltetni megjelenítő erővel. Külön-külön vizsgálja az átalakulás okát, ütemét és fokát a településnél, a gazdasági életben, a közlekedésben, a lakosságnál, a kulturális élet terén stb. A gazdasági élettel és a közlekedéssel foglalkozik legrészletesebben s leszögezi, hogy Kaposvárt elsősorban ezek emelték a vidéki városok sorában a legelső köze. Közben természetesen Kaposvár is keresztülment a települések időbeli fokozatos fejlődésének minden periódusán.

A szerző szorgalmasan összegyűjtött és áttanulmányozott sok Kaposvárra vonatkozó munkát, levéltári iratot, térképet; azokból szakértelemmel válogatta ki a használható anyagot és a saját megfigyeléseivel összhangban olvastotta be sikerült dolgozatába. A tanulmány értékét emelik a szövegközi ábrák, a jegyzetben közölt forrásmunkák, a használt térképek jegyzéke és a mellékletként adott fényképek. A néhány elírás és nyomdahiba nem értelemszavaró.

Kár, hogy a városfejlesztő tényezőket nem arányosabban tárgyalja a munka, s hogy itt-ott messze és idegen területekre kalandozik, befejezésül pedig nem ad összefoglalóbb és részletesebb városképet.

Nagyon kívánatos és hasznos volna, ha vidéken tanító földrajzszakos kartársaink közül minél többen hasonló formában feldolgoznák és megírnák lakóhelyük földrajzát. Ez egyben biztos zá'oga lenne annak is, hogy az alapfogalmak tanítása a környezet keretében korszerű módon, eredményesen történhetik. Ladócsy könyvét a szakemberek és a közönség egyaránt haszonnal és élvezettel forgathatja.

Bodnár Lajos.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Kemény Gábor: Egy magyar kultúrpedagógus. Nagy László életműve. Bp., 1943. — *Györgyfy Akos*: A magyar siketnéma gyermek szókincsének vizsgálati eredménye. Bp., 1943. — *Viczay Lajos*: Történelmi olvasókönyv a magyar történelem tanításához. II. k. 2. Szeged, 1943. — *Nosz Gyula*: Az élőszo nyomán. Bp., 1943. — *Márkosfalvi Orbán István*: Marosvásárhely földrajza. Sárospatak, 1943. — *Fodor Árpád*: A nemzet- és családvédő, józan honleány. Bp. — *Mohay Ádám*: A honvédelmi ismeretek tanítása. Székesfehérvár, 1943. — *Kulcsár Adorján*: Olvasóközönségünk 1800 táján. Bp., 1943. — *Kalmár Elek*: Az üstökösök és bolygók kapcsolatai. Bp., 1943. — *Sághelyi Lajos*: Gyakorlati útmutatók a földrajz tanításához. — *Balanfi György, Bíró Imre, Bíró Vencel, Tomek Vince*: A magyar piarista rendtartomány története. Bp., 1943. — *Kuchárik József*: A magyar testnevelési tanárok naplója és rangsora 1943—44. Bp., 1943. — *Bán Aladár*: A finnországi Lotta Swärd-mozgalom és irodalmi vonatkozásai. Bp., 1943. — *Szondy György*: A börmédia lovagjai. Bp. — *H. Fekete Péter*: A leányok iskoláztatása Hajdúböszörményben. Hajdúböszörmény, 1942. — *Söveges Dávid*: A karácsonyi játék. Bp., 1943. *Nemzetnevelők Könyvtára*: *Kosáry Domokos*: Magyarország története. Bp., 1943. *Markó Árpád*: Magyarország hadtörténete. Bp., 1943. *Saad Ferenc*: Honvédelmi nevelés. Bp., 1943. *Mátrai László*: Jellemtan. Bp., 1943. *Várkonyi Hildebrand*: A lelkiélet zavarai. Bp., 1943. *Kodály Zoltán*: Iskolai énekgyűjtemény. I. Bp., 1943. — *Szalay László*: Barátunk és ellenségünk, az állat. Bp., 1943. — *Nemzetvédelem, országvédelem*. Bp., 1943. Az Orsz. Nemzetvédelmi Szövetség kiadása. — *Bárdossy László*: Magyar politika a mohácsi vész után. Bp., 1943. — *Országh László*: Bevezetés az angol nyelv- és irodalomtudomány bibliográfiájába. Bp., 1944. — *Kudász Ernő*: Egy lélek tengeréből. Bp., 1943. — *Kozocsa Sándor* (kiad.): Jászai Mari levelei.

TAGDÍJBEFIZETÉSEK 1943. SZEPTEMBER 1-TŐL NOVEMBER 30-IG.

1944/45. tanévre, à 4 P: Bán Imre; à 1 P: Óváry Imre.

1943/44. tanévre, à 8 P: Albrecht József, Bukovszky Ferenc, Labdevszky János, Papp János, Pödör László, Stibrányi Gyula; — à 6 P: Antal László, Bada Gyula, Balás Géza, Balkányi Ernő, Balogh Ányos, Balyi Károly, Baracska Gyula, Pán Imre, Bereznay Ferencné, Berzeviczy Béla, Binder Irén, Bogdányi László, Bónis Emma, Borbély András, Bruhács Gizella, Burián László, Csepessányi Amália, Cserép József, Demeter István, Dományné Balogh Ilona, Ember István, Erődi E. Béla, Édes Jenő, Faludi Ferenc, Fábry Géza, Gaál Tibor, Gosztonyi Gizella, Gschweng Mátyas, Halász Gyula, Harasztli Sándor, Harkay István, Harnos Károly, Hámos Kristóf, Hári Ferenc, Hársing István, Hegedüs János, Heinisch Rudolfné, Helle Ferenc, Herbály Gyula, Hilf Anna, Hojnos Rezső, Hunyady Márta, Irsa Tibor, Irsa Tiborné, Istvánffy Ernőné, Janó István, Juhász Imre, Kakassy János, Kamarás Béla, Kemény Imréné, Kis-Horváth Jenő, Kiss Sándor, Klein Gyula, Koris Kálmán, Kováts Gyula, Lakatos Lászlóné, László János, Linhardt Józsefné, Machovich István, Németh Béla, Novák M. Lukrécia, Osváth Ödön, Papp Hajnalka, Pándy Margit, Pásthy János, Péter Lajos, Póra Ferenc, Porcsalmy Zoltán, Radvánszky József, Rácz Béláné, Ránky Sándor, Révész Györgyi, Sajtos Imre, Simon László, Simonffy Jenő, Somos Jenő, Soós Tamás, Stadtrucker Gyula, Stock Károly, Sujtó Béla, Sulyok Efrém, Szász Károly, Szemerey Andor, Szemerey Gergely, Szemerényi Osvaldné, Szép Ernő, Szép Róbert, Szigetváry Magdolna, Szirbik Ferenc, Szőke Balázs, Terebesi János, Tóth Kálmán, Trieber Ilona, Turányi Ferenc, Turi-Kovács Péter, Udvardy Miklósné, Varga János, Vetéssy Géza, Vidacs Júlia, Vikár Erzsébet és Virágh Rózsa; — à 4-40 P: Bernolák Kálmán; — à 4 P: Bíró Sándor, Fink Henrikné, Gábor M. Lenke, Gergely Adolf, Hevessy János, Kardeván Károly, Kovács Ferenc, Laki Tibor, Miklósy Ferenc, Poppé Béla,

S. Szabó József, Techert József, Telkes Zsuzsánna, Vasvári Károly, Wieder Mária; — *à 3 P:* Biczó Ferenc, Biró Lajos, Bujdosó Ernő, Kerecseny Jenőné, Kovács Jenőné, Körmendyné Simon Erzsébet, Kővári Aladár, Lendvai Ernő, Nagy Anna, Óváry Imre, Sipos Lajos, Somogyi Irén, Techert József, Varbóky István, Ujváry Jolán, Zelenik Sarolta; — *à 2-40 P:* Kardeván Károly; — *à 2-30 P:* Biró Lajos Pál; — *à 2 P:* Makay Gusztáv, Vitéz Temeszy Győző, Zibolen Endre; — *à 1-50 P:* Makay Gusztáv, Mester István; — *à 1 P:* Erhardt Lajos, Strasser Sándor.

1942/43. tanévre, *à 6 P:* Ackermann János, Alszegehy Zsolt, Ádám János, Ágoston Jul'án, Áldorlay Benedek, Árokszállásy Zoltán, Balázs Győző, Bal-kányi Ernő, Bartoniek Paula, Bán Imre, Bán Kamill, Bárány Mária, Bátor Pál, Beck Pál, Bede Zoltán, Bede Zoltánné, Bence István, Benkő Gáspár, Berkovics Ernő, ifj. Bernolák Kálmán, Blázy László, Bolgárné Pataky Erzsébet, Borosnyay Károly, Bóta János, Buda László, Budaker Károly, Cser Imre, Cserny Etelka, Csorba Zoltán, Csorja Etelka, Czuppon Elek, Darkó Béla, Dehény József, Dióssi Frigyes, vitéz Domokos György, Eckertné Pető Gizella, Eckmanné Musulin Mária, Endrefiné Horváth Laura, Eördögh József, Etelváry Lujza, Éber Emanuelle, Éry Emil, Faragó József, Faragó Tibor, Faragóné Péter Piroska, Fábry Géza, Feterlea Józsefné, Fink Hen-rikné, Fűster Jenő, Gállfyné Tárczay Erzsébet, Gáspár Pál, Gelencsér Károly, Gergely Jenő, Gyóni Ferenc, Hajósné Fülöp Mária, Hamvas Gyula, Hári Ferenc, Hevessy János, Hirschberg Jenő, Hollós Erzsébet, Hornné Scholtz Irén, Horváth Béla, Horváth Edit, Horváth József, Horváth Juliánna, Horváth Kálmán, Horváthné Pák Erzsébet, Hruska Károly, Ihász József, Illyefalvy Vitéz Zoltánné, Illyés Angéla, Imreh Zsigmond, Jablánczy Ilona, Jakabfi László, Jégh Gyula, Juhász Antal, Kalmár Anatólia, Kamarás Béla, Kardeván Károly, Kálmán Piroska, Kelemen András, Kerékgyártó Árpád, Kilczér Gyula, Király Jenő, Király Uzor, Kiss Ernő, Kiss Gabriella, Kiss Kálmán (Kispest), Kiss Kálmán (Miskolc), Klekner János, Klész József, Klimkó Józsa, Koch István, Kocsis Lénárt, Konrád Ferenc, Kósch János, Kovács Dénes, H. Kovács Mihály, Körmöczy Gyula, Kövesi Lajos, Kreiger Kornél, Kuncz Ferenc, Kuthy Erzsébet, Ladányi Emil, Láng Ede, Lezsánszky Ferenc, Létay Menyhért, Lukács Béla, Magyar Ágnes, Malatinszky Vilma, Márczy Béla, Márczy Béláné, Meilinger Dezső, Mélykutiné Pertich Rózsa, Michnay Rózsa, Moldovány János, Motika Ida, Müller Angéla, Nagy János, Nagyné Bacsó Erna, Nemeskayné Paupert Gabriella, Neukomm Gyula, Novák Kálmán, Ócsvár Géza, Oláh Sándor, Ország József, Osváth Gyula, Óváry Zoltán, Padrahné Loykó Irén, Papp István, Papp Margit, Pálmay Lenke, Pálos Ferencné, Péchy Alán, Petráskó Kálmán, Póra Ferenc, Porcs Sára, Pödör László, Prikler Lajos, Purman Dezső, Rác Vilma, Rempert Elek, Renner János, vitéz Réz Henrik, Ricci Árpádné, Riedl Ferenc, Rónai Kálmán, Roth Jenőné, Rusvai Mihály, Schillinger Albert, Schnirtzné Scholtz Margit, Sólya János, Somogyi Antalné, Somogyiné Eva Anna, Somos Jenő, Soós Mihály, Soós Paula, Szabad Ferenc, Szabados Gyula, Szabó Erzsébet, Szabó Jenő, Szabó József (Miskolc, kat. gimn.), Szabó József (Miskolc, ref. gimn.), Szabó László, Szentirmayné Endreffy Vilma, Szikra Gyula, Szücs Sándor, Tass Kálmán, Tatár Géza, Timon Tivadar, Tóth Ferenc, vitéz Tóth Kálmán, vitéz Tóthné Fővényessy Margit, Tóth Kálmán, Tőrek Margit, Trombitás Gyula, Tyúkoss Gyula, Varga Gábor, Varga József, Vass Hen-rietta, Vaszkó Ákos, Vályi Péter, Venkovits Mihály, Vidacs Júlia, Vladár Mária, Xantus János, Zabolainé Schnitzl Erzsébet, Zádorné Karvas Etelka, Záhony Béla, Zelenka Árpád, Zsupán László; — *à 4-80 P:* Nevelős Ágoston; — *à 4-50 P:* Benkő Barnabás, Inokai Béla; *à 4-20 P:* Banner Benedek; — *à 4 P:* Derényi Mária, Péch Aladár; — *à 3-70 P:* Biró Lajos Pál; — *à 3-60 P:* Bernolák Kálmán; — *à 3 P:* Bannerné Jeney Gizella, Bartha Sándor, Beresztóczy György, Berő Pál, Bolyó László, Borbély Gyula, Czirják József, Dénes Tibor, Erhardt Lajos, Égner Sándor, Falábu Dezső, Haid Ferenc, vitéz Horváth Antal, Karádi László, Kádár Gyula, Kerecsényi Dezső, Kerekes György, Klenka János, Makay Gusztáv, Muhoray András,

Pártay István, Petrich Béla, Réthy Jenő, Sebes Gyula, Strasser György, Szentirmay Tibor, Szepesdi Sándor, Szörényi Erzsébet, Tomory Aladár, Tóth Dezső, Vékony Géza, Windisch István; — à 2 l: Bódy Ödönne, Németh László, Ollé István, Timár Pálné; — à 1 P: Bódy Endre, Derényi Mária.

1941/42. tanévre, à 6 P: Alszegehy Zsolt, Áldorfay Benedek, Banner Benedek, Bannerné Jeney Gizella, Bence István, Berkovics Ernő, Bódy Ödönne, Boksch Sándor, Euda László, Cser Imre, Csipkay Sándor, Darás Rózsa, Dehény József, Dióssi Frigyes, Endrefiné Horváth Laura, Endrődi Frigyes, Erecsey Jakab, Etelváry Lujza, Éry Emil, Faragó József, Fábray Géza, Feterlea Józsefné, Fink Henrikné, Gáspár Pál, Gergely Jenő, Harsányi Sándor, Hausbrunner Vilmos, Hári Ferenc, Herkely Júlia, Hevessy János, Hollós Erzsébet, Horváth Béla, Horváth Kálmán, Hruska Károly, Jablanczy Ilona, Jánky István, Kamarás Eéla, Kardeván Károly, Kassai Ernő, Kerekes György, Kerékgyártó Árpád, Klaniczay Sándor, Kling Adám, Konrád Ferenc, Kuncz Ferenc, Kuthy Erzsébet, Léday Sándor, Létay Menyhért, Losányi Gyula, Márton István, Németh László, Ócsvár Géza, Osváth Gyula, Padrahné Loykó Irén, Papp Margit, Pálos Ferencné, Petráskó László, Fister József, Pitroff Pál, Prikler Lajos, Ricci Árpádné, Riedl Ferenc, Rónai Kálmán, Roth Jenőné, Schillinger Albert, Somogyi Antalné, Somos Jenő, Steyrer Gyula, Szentgyörgyváry Artúr, Szücs Sándor, Tóth Dezső, Tyukoss Gyula, Ujvári Pál, Varga Gábor, Xantus János; — à 5 P: Bódy Endre, Poák Imre, Törös Béla; à 4 P: Darvas Andor, Hamvas Gyula, Hodinka László, Iványi Géza, Németh Béla, Ujvári Gyula; — à 3 P: Benkő László, Borbély Gyula, Duruttya István, vitéz Ghymes Eéla, Haid Ferenc, Kiss Kálmán, Ladányi Emil, Nagy János, Schwartz Lajos, Szörényi Erzsébet; — à 2 P: Bódy Endre, Bóta János, Szekzárdy József, Timár Pálné.

1940/41. tanévre, à 6 P: Alszegehy Zsolt, Arady Béáné, Áldorfay Benedek, Banner Benedek, Bannerné Jeney Gizella, Bence István, Berkovics Ernő, Buda László, Darás Rózsa, Darvas Andor, Dióssy Frigyes, Endrefiné Horváth Laura, Éry Emil, Faragó József, Földessy Gyula, Gáspár Pál, vitéz Ghymes Béla, Hári Ferenc, Hollós Erzsébet, Horváth Béla, Iványi Géza, Jablanczy Ilona, Kamarás Béla, Kassai Ernő, Kerekes György, Kerékgyártó Árpád, Kuthy Erzsébet, Lévius Ernő, Létay Menyhért, Majtényi Károly, Nagy Erzsébet, Ócsvár Géza, Osváth Gyula, Padrahné Loykó Irén, Pap Antal, Papp Margit, Pálos Ferencné, Petráskó László, Pinter Lajos, Riedl Ferenc, Roth Jenőné, Schillinger Albert, Somogyi Antalné, Tyukoss Gyula, Varga Gábor, Záhonyi Éla; — à 5 F: Descó Zoltán, Eszterházy Sándor; — à 4 P: Németh Béla, Németh László; — à 3:20 P: Losányi Gyula; — à 3 P: Cser Imre, Hruska Károly, Sándor József, Szekzárdy József; — à 2 P: Bóta János, Duruttya István, Németh László, Rónai Kálmán, Sipos Ferenc; — à 1:60 P: Kardeván Károly; — à 1 P: Németh Béla, Zachár Emil; — à 50 fil lér: Timár Pálné.

1939/40. tanévre, à 6 P: Banner Benedek, Bannerné Jeney Gizella, Darás Rózsa, Dióssi Frigyes, Endrefiné Horváth Laura, Faragó József, Farkas István, Gálos Ferenc, Horváth Béla, Kassai Ernő, Kerekes György, Kuthy Erzsébet, Németh László, Padrahné Loykó Irén, Pálos Ferencné, Osváth Gyula, Schillinger Albert, Záhonyi Péla; — à 4 P: Sipos Ferenc, Szemkő Aladár; — à 3 P: Arady Béláné, Áldorfay Benedek, Berkovics Ernő, vitéz Ghymess Béla, Hári Ferenc, Létay Menyhért, Németh Béla, Peér István, Sándor József, Zachár Emil; — à 2 P: Hollós Erzsébet, Rónai Kálmán, Roth Jenőné, Sipos Ferenc; — à 1 P: Duruttya István, Ignáczy Béla.

1938/39. tanévre, à 6 P: Banner Benedek, Bannerné Jeney Gizella, Darás Rózsa, Endrefiné Horváth Laura, Kerekes György, Kuthy Erzsébet, Padrahné Loykó Irén, Pálos Ferencné, Szabó Richárd, Záhonyi Béla; — à 3 P: Ignáczy Béla; — à 2 P: Hollós Erzsébet, vitéz Kelemen Béla, Roth Jenőné.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

44.253. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel. : 296—644.

A módszeres olvasmányi óra az élő idegennyelvi oktatásban.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a német, francia, olasz és angol nyelvre vonatkozó, kitűnően megszerkesztett új Utasítás sok részlete még nem ment át eléggé a gyakorlatba. Így nem lesz talán kárba vesztett fáradság, ha az Utasítás lapjairól összeszedjük a módszeres szövegfeldolgozó óra fontosabb szempontjait.

Előljáróban néhány általános megjegyzést szeretnék tenni az élőnyelvi oktatásra vonatkozóan. Az élőnyelv tanára két végletől óvakodjék: a módszeres pepecseléstől és a rendszertelen kapkodástól. Az Utasítás ugyan azt mondja: „A cél elérésében még a módszernél is fontosabb a tanár lelkes egyénisége“ (II, 47), — de ez nem úgy értelmezendő, hogy a tanár lelkes egyénisége *pótolhatja* a jó módszert, hanem csak azt, hogy *fontosabb* nála. Fontosabb, mert a tanár közvetlen és nyájas egyénisége, friss ütemű munkája, színes és természetes beszédje nélkül a módszeres eljárások valóban unalmas pepecseléssé válnak. Azt azonban senkitem állíthatja, hogy óráját éppen a módszer *mellőzésével* teszi vonzóvá, elevenné és lélekkel teljessé. Mindig nehéz volt megmaradni az arany középúton, pedig a bölcsesség éppen abban rejlik, hogy a két véglet egyaránt elkerüljük. Az azonban kétségtelen, hogy tanításunk módszeres megalapozására szükség van.

A módszeres óra időbeosztására az Utasítás nem ad pontos szabályokat: nem akarja megmerevíteni a tanári munkát, sem percekre kiszabni. Az alábbi beosztás sem kíván az egyedül helyesnek feltűnni, ez csupán *egy* tanárnak a megszokott időrendje s bizonyos mértékten már egyéni része az oktatásnak, de például szolgálhat. A percek száma inkább csak az egyes részek arányát óhajtja érzékeltetni, a napi anyag és az előre nem látható körülmények úgyis változtatnak rajta. A részek arányának azonban nagyjából meg kell maradnia, mert különben az óra egyensúlya megbomlik, s könyörtelenül ránk cseppetnek, mielőtt befejeztük volna munkánkat.

I. A könyvnélküli. 3 perc.

1. *Könyvnélkülnek csak tökéletesen megértett és feldolgozott szöveget adjunk fel!* [U. II, 55.]

Előfordul, hogy az aznap fordított szöveget mindjárt könyvnélkülinek is feladjuk. Festina lente!

2. *Könyvnelkülinek alkalmas egy-egy rövidebb költemény, vagy valamely hosszabb költeménynek egy-egy szebb része.* [U. II, 9.]

A feladott szöveg mennyiségét az Utasítás így állapítja meg: „Az alsó fokon kb. négy sort, a felsőn hat-nyolc sort adhatunk fel egyszerre.“ (I, 282.) — A prózáról ezt olvassuk: „Prózai szövegek megtanulása... olyan megterhelése a tanulónak, amely nincs arányban a remélt eredménnyel.“ (II, 32.)

II. *A házi feladat ellenőrzése.* 5 perc.

3. *Házi feladatot minden órára adjunk!* [U. II, 55.]

Hogy az ellenőrzés miként történjék, arról az angolnyelvi Utasítás így ír: „Néhány tanuló füzetében ellenőrizzük az írásbeli házi feladatok elvégzését, majd megállapítjuk a feladatok helyes szövegét.“ (II, 31.) — „A nehezebb, kevésbé sikerült feladatok helyes megoldását fel kell iratni a táblára. Ügyeljünk arra, hogy a tanulók kijavítsák a hibákat a füzetükben.“ (II, 36.) — Gyakran geszlik, hogy a tanulók házi füzete tele van hibáktól hemzsegő szövegekkel, a kijavítás elmaradt, s ezzel elsikkadt a hibákból való okulás fontos mozzanata.

III. *A szókérdezés (a szavak begyakorlása).* 5 perc.

4. *A szókérdezést egy órán se hagyjuk el!*

Az olvasnyelvi Utasításból idézem: „Az elvégzett anyagot mindig könyvbetéve kérjük számon. A tanulók a számonkérés alatt a tanárt figyeljék. Csak így tudjuk elérni azt, hogy a tanulók a tanár szavaira figyeljenek, ne a könyvet nézzék.“ (II, 47.) — Aki a szókérdezést elhagyja, az az élő idegennyelvi órát egyik legfontosabb részétől fosztja meg.

5. *A szókérdezés rövid magyar mondatok fordításával legyen kapcsolatos:* ezekben a mondatokban a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazását gyakoroljuk. [U. II, 9.]

A szókérdezés tehát nem a szavak pusztá kikérdezéséből áll. A szót megkérdézzük magában is, de utána értelmes mondatba helyezzük: a szó a mondatban kel életre, ott telik meg igazi értelemmel és hangulattal.

6. *Frissítsünk fel minden órán 3–4 régebben tanult szót is!* [U. II, 33, 53.]

IV. *Olvasás és fordítás.* 3 perc.¹

7. *Az olvasás gyakorlása rendkívül fontos!*

Ne sajnáljuk az időt az olvasástól: a helyes artikuláció biztonsága sok gyakorlatot kíván, nem is szólva a hanglejtésről.

8. *Csak feldolgozott, azaz megértett és lefordított szöveget olvastassunk a tanulókkal!* [U. II, 7.]

Óvakodjunk attól, hogy gyakorlásszerűen olvastassunk még lefordítatlan szöveget. Az olvasás gyakorlása az órának a számonkérő részébe essék: az előző órán feldolgozott szöveget bátran olvastathatjuk a tanulókkal, ezt már tudják értelem szerint tagolni. Ismerik a mondatok hanglejtését is, mert már többször hallották tanárunk kiejtésében.

9. *Vigyázzunk a mondat helyes tagolására és dallamára, a francia liaison túlzásba vitelétől óvakodjunk!* [U. II, 13.]

¹ Ez talán kissé kevés lesz erre a célra! A szerk.

A franciában a *liaison* a szöveg jellegétől függ: ünnepélyes beszédben, versben sűrűbb, a fesztelen társalgásban ritkább. Felesleges tehát minden szövegben minden lehetséges *liaison*-t kiolvasni: ez sokszor nevelésesen is hat.

10. *Az olvasmány szabatos lefordítása még a felső fokon sem maradhat el: ez az idegen szöveg megértésének legjobb biztosítéka.* [U. II, 9.]

11. *A fordítás legyen pontos és magyaros!*

A jó magyarságnak teszünk eleget, ha az idegen szöveg fordulatait jó magyar megfelelővel fordítjuk. Fordítás közben alkalmunk van felhívni tanítványaink figyelmét a rossz magyar kifejezések idegen mintáira: így tudatossá lesz a kerülendő kifejezés magyartalansága.

V. *Beszédgyakorlat.* 6 pere.

12. *Beszédgyakorlatot minden órán tartanunk kell!* [U. II, 10, 22.]

„A beszédgyakorlat a gyakorlati nyelvi oktatásnak legfontosabb követelménye“, — mondja az olasznyelvi Utasítás. (II. 54.) A beszédgyakorlat elhagyása: óracsonkítás, azaz féltanítás. Minden olvasmányhoz beszédgyakorlatot kell esatolni.

13. *A beszédgyakorlat alatt a könyv csukva legyen!* [U. II, 33.]

14. *A beszédgyakorlat a művelt társalgás nyelvén folyjék!* [U. II, 18, 22.]

Ez azt jelenti, hogy a túlságosan irodalmi, tehát a társalgásban sohasem használt szavakat, fordulatokat, szórendet kerülni kell. A franciában a *passé défini* vagy a *subjonctif imparfait* sohasem fordul elő a társalgás nyelvében, ezért a beszédgyakorlatban se használjuk őket.

15. *A beszédgyakorlatban a szöveg ritka vagy elavult szavát a mai nyelvben használatos szóval helyettesítjük.* [U. II, 22.]

16. *A beszédgyakorlat irányítását a tanárnak kell kezében tartania.* [H. II, 11.] „A tanár hassa át egyéniségével a tanításnak egész menetét, irányítsa a kérdézt művészettel!“ (I, 279.)

17. *A tanulók is tegyenek fel egymásnak kérdéseket, de csak a tanár vezette beszédgyakorlat befejezése után.* [U. II, 11.]

Nem állhat a beszédgyakorlat csupán a tanulók egymás-kérdéséből. Ez rendszertelenné és szeszélyessé válik. Nem árt azonban, ha a tanulók egyes órákon néhány kérdést intéznek egymáshoz, vagy akár a tanárhoz: gyakorolják vele a kérdő szórendet.

18. *A beszédgyakorlat teszi próbára legjobban a tanár leleményességét: otthon kell elkészülnie rá.* [U. II, 11.]

Nem hiányozhatnak a helyes óravázlatból (a szókérdéssel kapcsolatos magyar mondatokon kívül) a beszédgyakorlat kérdései: ezeket a pere ihletében kieszelni sokszor kockázatos dolog. Néha otthon is töri az ember a fejét, milyen értelmes és tanulságos kérdést adhatna fel a szöveg egy-egy mondatával kapcsolatban.

19. *A beszédgyakorlatokban a régebbi órákon tanult szavakat és nyelvtani ismereteket is igyekezzünk felhasználni!* [U. II, 11.]

Mint a szókérdésben, itt is felhasználjuk az alkalmat a régi szavak felfrissítésére és a régebben tanult ragozások, igealakok stb. begyakoroltatására. Ezt is csak akkor tudjuk kellő céltudatossággal megtenni, ha a beszédgyakorlat kérdéseit otthon kidolgoztuk.

20. *Az olvasott szövegegység tartalmi összefoglalásáról se felejtkezünk meg!* [U. II, 8.]

„Gondoskodni kell arról, hogy... a felsőbb osztályokban a tanulók lehetőleg összefüggően is elő tudják adni gondolataikat“, — szól az Utasítás. (I, 278.)

Az előbbi pontokkal befejeződött az óra számonkérő és gyakorló része, áttérhetünk az új anyagra.

VI. Az új anyag bevezetése és a bemutató olvasás. 2 perc.

21. *A feldolgozandó szövegrészt néhány könnyen érthető idegennyelvű mondatral be kell vezetnünk (ráhangolás!) [U. II, 6.]*

22. *A tanárnak fel kell olvasn.a a feldolgozandó szöveget! (bemutató olvasás.) [U. II, 6.]*

Akármilyen ügyesen olvas egyik-másik tanuló, mégis elsőnek a tanár olvassa fel a szöveget. Az ő kiejtése, hanglejtése legyen az irányadó.

VII. A szöveg feldolgozása mondatonként. 15 perc.

Ez az órának (a szókérdezés és a beszédgyakorlat mellett) a harmadik lényeges része: pontos végrehajtásától függ az óra sikere, a tanulók otthoni munkájának értéke és következő órai tudásuk.

23. *A tanulókkal végzett közös munkával állapítsuk meg az új szavak értelmét.* [U. II, 7.]

A szavak értelmének közlésére több mód áll rendelkezésünkre (magyar jelentés, rokonértelmű szó, körülírás az idegen nyelven, szemléltetés, stb.)

24. *Az új szavak száma egy-egy órán legfeljebb 15 lehet.* [U. II, 8, 17, 22.]

Itt nagyon résen kell lennünk, mert túlterhelés állhat elő. Vizsgáljuk meg otthon a szöveget ebből a szempontból is, mert könnyen túlbecsüljük tanítványaink szókészletének terjedelmét. Persze ne a legjobb tanulókhöz igazodjunk, hanem az átlagot nézzük. Az igen régen tanult szót, melyre az osztályban alig emlékszik egy-két tanuló, bátran új szónak vehetjük.

25. *Alsó fokon az iskolában irassuk a szavakat a szótárfüzetbe!* [U. I, 281.]

26. *Az új szavakat magunk írjuk a táblára!*

Legjobb úgy eljárni, hogy a szöveg közös feldolgozása közben felírjuk a táblára az idegen szavakat (a magyar jelentést nem): a fordítás befejezése után a tanulók, egyikük diktálására, másolják a szavakat a tábláról a füzetükbe. Ne engedjük meg, hogy a szavakat a közös munka közben jegyezzék a tanulók füzetükbe, mert amíg írnak, nem tudnak — legfeljebb felületesen — a tanár szavára figyelni.

VIII. Az új anyag gyakorlása. 5 perc.

27. *Az új szavakat be kell gyakoroltatni!* [U. II, 7.]

Nem elégedhetünk meg az új szavak értelmének megállapításával és füzetbe-iratásával, hanem gyakorlásukról is gondoskodnunk kell. Ez rövid mondatok fordításával, erős osztályban beszédgyakorlattal történik.

28. *A tanuló a lefordított mondatot egyik társa diktálására a táblára írja, a többiek azonban csak a hibajavítás után írják be füzetükbe (ugyanesak diktálásra.) [U. II, 14.]*

Ez lassú és időrabló eljárásnak látszik első tekintetre, de gyors-
ütemű munkához szoktatott osztályban úgy megy, mint a karika-
escapás.

IX. A házfeladat kijelölése. 3 pere.

29. *A házfeladat ne legyen hosszú (3—4 kérdés vagy rövid mondat, a felső fokon néha rövid tartalom!) [U. II, 15.]*

Megterheljük a tanulót, ha a könyvben található kérdések vagy magyar szövegek jókora részét feladjuk neki. Nines annyi ideje, hogy csak erre egy félórát vagy ennél is több időt fordítson. Legjobb, ha magunk készítjük elő a házfeladatot, mi tudjuk legjobban, mit kell az osztállyal begyakoroltatni: a tankönyvíró nem lehet ennyire előrelátó.

30. *A legalkalmasabb házfeladat: magyar mondatok idegen nyelvre fordítása.*

A közös szövegű házfeladatot közös munkával lehet kijavítani és megbeszélni, s így mindenki okul belőle. Az efféle házfeladat: készítetek öt kérdést és feleljetek rá! — közösen nem javítható, s a következmény: a nagy kínnal elkészített feladat hibáival együtt kijavíthatatlanul marad a házi füzetben.

Ezzel véget ért az óra: összesen 47 percig tartott, 3 pere eltelik a tanulók osztályba vonulásával és az osztálykönyvbe-írással. Kétségkívül gondos készüléket kíván az órának ilyen felépítése és minden percet kihasználó üteme. Nem is valósítható meg mindig, de mégis főrekednünk kell az arányosan felépített, minden ízében hasznosított órák felé, mert sok tekintetben ettől függ tanításunk sikere.

Dr. Bence István.

FIGYELŐ.

A debreceni Nyári Egyetem francia tanfolyamának tanulságai.

A Közlöny októberi számában megjelent már egy rövid és magvas beszámoló a Nyári Egyetem keretében rendezett francianyelvi és irodalmi továbbképző tanfolyamról Sipos Lajos igazgatónak, a tanfolyam egyik tevékeny résztvevőjének tollából. Úgy érzem azonban, hasznos és gyümölcsöző dolog kissé bővebben is beszámolni róla. Bár a külföldiek most hiányoztak mind az előadók, mind a hallgatóság sorából, a hazai francia előadók közül ott találtunk szinte kivétel nélkül mindenkit, s így a magyarországi francia élet nagy találkozója lett ez a tanfolyam.

Nem kívánunk itt foglalkozni minden előadással, megelégszünk azokkal, melyek a gyakorlat szempontjából ösztönzést vagy éppen konkrét példát nyújtanak. Ezért mellőzzük az irodalomtudományi jellegű tárgyakat, ezek ugyanis inkább a tanárok „materiális” művelését szolgálták, minket pedig most inkább a „formális” szempont érdekel. Volt azonban amazok között is egy csoport, mely különös érdeklődésünkre tarthat számot formai szempontból is: a három magyarországi francia lektor úgynevezett szövegmagyarázatai. Az „explication de texte” tulajdonképen olvasmány-

tárgyalás, úgy amint azt mi is ismerjük és gyakoroljuk a magyar órákon, csak ott a hallgatókat nem vonják be a megbeszélésbe, hanem összefüggően adnak elő, miután a szöveget annak rendezmódja szerint előkészítették és be is mutatták. Ahogyan azonban ők ezt csinálják: azt a remek előadókészséget, az értelemnek azt a bátor csillogását, a szellemnek azt a finom játékát, az egyéni érzelemnek azt a mélyről jövő felbuzgását meg kellett esodálnia minden hallgatónak. Hogy szeretik ezek a franciák irodalmi nagyjait, mennyire a magukénak érzik és vallják őket, mennyire egyé tudnak válni velük! És ez az azonosulás, ez az eggyéválás sodró erővel kényszerít bennünket is, a hallgatóságot arra, hogy beleolvadjunk a szellem delejes áramlásába, megértjük és átéljük mi is, amit az író egyszer megélt. Molière-ből, Mauriac és Proust műveiből, s különösen a francia lírikusokból válogatták össze az előadók bemutatásaik tárgyát, tehát a lírától a drámáig képviselve volt bennük a francia irodalom egész széles skálája.

Sohasem tudtam szabadulni attól az érzéstől, hogy ami itt történik, az valahogy egészen közeli, rokonian magyar. Csak mi beszélhetnénk talán ennyire az íróinkból, mert csak a magyar írók szakadtak ki közül a közös faj és a közös sors méhéből, — első-sorban éppen jellegzetesen gazdag és sajátosan magyar líránk, mely talán egyedül vetekedhetik Európában a francia líra gazdagságával s amely oly végzetszerűen hordta és hordja ma is a magyarság egész tragikus vagy diadalmas terhét. És csak mi tudunk összeforrni ennyire lelkünk legmélyén azzal, amit egyszer megszerettünk.

Nemesak élménytadóak voltak ezek az „explication de texte“-ek, hanem — úgy érzem — igen sokat tanulhattunk is belőlük, s a példát haszonnal alkalmazhatjuk a magyar irodalom tanításában, az olvasmányok tárgyalásában is. Ez a három francia irányadó példánk lehet a magyar tanári egyéniség kialakításában s abban, milyen egyszerű fogásokkal tud nagy hatást elérni a művel-összeolvadó szeretet, ha törődünk a kifejezési eljárások tudatosításával, az előadókészség kifejlesztésével és gyakoroljuk magunkat benne. Most amúgy is itt az alkalom, az új tanterv nekünk dolgozik, ránk gondolt: merjen önmaga lenni a magyar tanár, ha száz-félekép is, de mindig ugyanazt az egy célt fogjuk elérni. Csak épp le kell fordítani eljárásunkat a középiskola nyelvére: be kell kapcsolni a tanulókat is az erők áramkörébe.

A francia szellem jelentőségével foglalkozott egyébként az egyik alapvető előadás is, mikor kijelölte a francia nyelv és irodalom helyét a középiskolai tanításban. A francia tanár e szerint nemesak nyelvet tanít, bár ez a gyakorlati szempont is fontos, hanem főképen és első-sorban a francia lelket s a francia művelődést hozza közel a magyar lélekhez. A francia szellem és irodalom a legalkalmasabb az általános emberi kifejlesztésére, olyasféle szerepet tölt be, mint a régiségben a latin: irányító szerepe volt Európában a középkor óta.

A szorosan vett módszertani előadások közül az egyik az irodalom tanításával foglalkozott. Az új tanterv — mint tudjuk — az irodalmat, mint öncélú tanulmányt háttérbe szorította a modernnyelvi oktatásban, s helyette bizonyos művelődéstörténeti

anyagot vitt bele, melynek célja, hogy az illető nép szellemével, művészetével, társadalmi berendezésével és életével ismertesse meg a növendékeket. A tanfolyam előadója viszont annyi irodalmat kíván nyújtani a tanítás anyagában, amennyit csak lehet. Bizonyos, hogy ha összefüggő irodalomtörténetet akarnánk tanítani idegen nyelven, az már eleve csak öneselés lehetne, hiszen már ezelőtt is be kellett érniünk bizonyos számú, valóban jellemző, de egymástól nagyjában független irodalmi képpel, melyeknek bizonyos történeti szint az időbeliség adott. Most kevesebb irodalmi olvasmányt kell vennünk s ezeket más területről vett képekkel kiegészítenünk, hogy így a népről kapott benyomás sokoldalúbb és harmonikusabb legyen. A szemelvények között azonban irodalmi művek fognak szerepelni ezután is elsősorban, hisz a nemzet életének szinte minden mozzanata az irodalomban örökítődik meg a legegletszerűbb és leghozzáérhetőbb módon.

Az előadó a továbbiakban bőséges gyakorlati példával szolgált arranézve, hogyan kell tárgyalnunk az irodalmi műveket a középiskolában. Ezek közül legérdekesebb, mert legproblematicusabb Corneille Cidjének módszeres megbeszélése. Ha ezt a szép előadást az iskolai gyakorlattal összevetjük, megállapíthatjuk, hogy az előkészítésben az egészen vázlatos életrajz után a darab filológiáját egy mondatnál részletesebben tárgyalni fölösleges. Nem szabad arra számítanunk, hogy a növendékek a nehéz szöveget még gondos előkészítés után is első elolvasásra megértik. Különösen, ha egyvégtében mutatjuk be, s így is akarjuk feldolgozni. Ajánlatos a szöveget 3—4 részre osztani s egyszerre csak egy részt bemutatni. Ezt is csak a szép francia kiejtés kedvéért, s nem annyira a megértésre gondolva, főleg azért, hogy a tanulók eredeti zengzetességében hallják a szép francia tirádát. Ezt csukott könyv mellett lehetne elvégezni. Aztán már nyitott könyvvel meg lehetne beszélni az ismeretlen kifejezéseket, majd még egyszer el lehetne olvastatni a már nagyjából megértett szövegrészt a tanulókkal, szerep szerint, változatosság s egyben szemléletesség kedvéért. Végül pedig le kellene fordítani a szöveget magyarra. A következő órai újabb megbeszélés aztán már alkalmat adhatna arra, hogy a már ismert szöveg alapján s a könyvbeli jegyzetek felhasználásával leszűrjük s összegezzük az eredményeket, a francia lélekismeret, a kortörténelem s az esztétika szempontjából. Végül az új tantervi elgondolásoknak megfelelően Corneille-el kapcsolatban az Académie Française megalapításáról, s a korabeli francia színházról is elmondhatunk egyet-mást a tanulóknak, de itt már vigyázni kell nagyon a mértéktartásra.

A tanfolyam egy másik előadója a francianyelvű iskolai társalgásról beszélt. A régi módszerek, az enseignement par l'aspect, a Gouin-sorok, a direkt-módszer ismertetése után vázolta a ma használatos közvetítő módszer lényegét, mely valamennyi eljárás előnyét egyesíteni törekszik. Aztán általános szabályokat adott a társalgás vezetésére. A tanárnak vigyáznia kell, hogy szabatos franciasággal kérdezzen; ügyeljen arra, hogy a társalgás természetes, fesztelen, könnyed legyen; ne elégedjék meg mindig egyféle felelettel, hallgassa meg a különböző véleményeket. Ne akarjon mindenáron valamely előre elhatározott dologra vagy éppen szóra kilyukadni; csak a súlyosabb hibákat javítsa, illetve javít-

tassa ki, kicsi hibák javítgatásával ne zavarja a társalgás menetének természetességét. Az előadó hangsúlyozta különösen a „libre entretien“, a nem szorosan a szöveghez tapadó társalgás fontosságát. Példákat is mutatott be erre a mintául választott költemény (V. Hugo: *Après la bataille*) feldolgozásával kapcsolatban. A számonkérés szintén a már említett elvek alapján történik, alkalmoszerű kitérésekkel (a napoleoni háborúk, katonák családunkból stb.). Az összefoglalás sem szükségszerűen tartalmaz, lehet azt két tanuló rögtönzött párbeszédéből is kikerekíteni, akik mintegy eljátsszák a költemény szerepeit (a generális és huszára beszélgetnek).

Az előadások során sok érdekes részletkérdés merült még fel. Érdemes ezekről a módszertani eljárásokról néhány megjegyzést tenni. Ilyen elsősorban a szemléltetés kérdése. Igen jó szolgálatot tehetnek itt azok a színes falitáblák, amelyeket a Dóczy-leányintézetben tett látogatásunk alkalmával láttam s melyek végigkísérik képekben a francia élet történelmi alakulását (gall korszak, XIV. Lajos kora, a francia forradalom stb.). Ezeket igen célszerűen fel lehet használni az olvasmányokkal kapcsolatban, nemcsak szemléltetés kedvéért, hanem azért is, mert kiváló és könnyű tárgya lehet egy-egy igen gyümölcsöző szabad társalgásnak. Az állóképek vetítésében kevésbé bízhatunk. Nemesak azért, mert vetítógép és terem nem áll mindenhol rendelkezésre, hanem mert itt technikai szempontból sokkal nehezebb a tanulókat belevonni a társalgásba. Néha mégis jó szolgálatot tehetnek; mikor pl. a Párizsról szóló olvasmányokkal foglalkozunk, meg lehet velük próbálkozni.

A tanfolyam legvidámabb órái a francia énekórák voltak, de azt hiszem, fontosságuk sem volt sokkal kisebb. A francia órákon az énekeltetés t. i. nem csupán szórakozást és változatosságot jelent. A francia beszéd ugyanis az éneklésben lesz igazán pontos és mintaszerű: pl. csak itt értethető meg az „e muet“ szerepe, itt tanulhatjuk meg a kettőshangzók ejtését (moi, lui); s még sok más nyelvi jelenség megvilágítására is itt nyílik kedvező alkalom.

A grammofon alkalmazása ismét nagy óvatosságot kíván. A linguafon-lemezek öncélú használhatóságában kevés tanár híhet komolyan. A tanításban csak kuriózum lehet, de első kézből szöveget sohasem adhatunk a grammofon útján. Bármilyen jó a készülék, mégis csak gép: torzít és idegenszerű benyomást tesz. Jól átdolgozott, különösen verses szöveget, érdekesség kedvéért lejátszathatunk gépen. Alkalmam volt meghallgatni lemeztől Lafontaine „Les animaux malades de la peste“ c. meséjét egy remek francia színművész kitűnő előadásában. Nekem magamnak is élmény volt, hát még milyen hatást tehet a tanulóra, aki ilyesmit még sohasem hallott francia szájból.

Végeredményben meg lehet állapítanunk, hogy a francia nyelv, s általában a modern nyelvek tanításának módszertana már meglehetősen megállapodott: bajosan lehetne lényeges újítást adni a lényeg megértése nélkül. De újabb és újabb fogásoknak és ötleteknek mindig van és lesz szerepük, hiszen ezek adják az eleven tanári egyéniség sajátos színét és zamatját. De mindig

vigyáznunk kell arra, hogy a részt az egészszel össze ne tévezzük azáltal, hogy ötletünknek túlságos jelentőséget tulajdonítunk s ezzel a túlterhelés szörnyét tápláljuk.

Mezőkövesd.

Dr. Lukács Gáspár.

A miskolci tankerület gimnáziumainak magyar nyelvi és irodalmi szakértekezlete.

December hó 6-án a miskolci tankerület gimnáziumainak magyar nyelv- és irodalomszakos tanárai értekezletre gyűltek össze a mezőkövesdi kir. kat. Szent László gimnáziumban. Az értekezleten *vitész Szőnyi Sándor* tankerületi kir. főigazgató elnökölt. Megjelent továbbá *vitész Zatskó Gyula* tanügyi tanácsos, középiskolai szakelőadó. Az egybegyűltek a Kormányzó Úr Ó Főméltóságának névünnepe alkalmából ünnepi szentmisén vettek részt az intézet kápolnájában. Az ezt követő értekezleten *dr. Papp Zoltán* mezőkövesdi kir. kat. gimnáziumi igazgató üdvözölte meleg szavakkal az értekezlet résztvevőit, röviden vázolvva mindazokat a problémákat, melyek életre hívták. A község nevében *Polgáry Lajos* főjegyző mondott üdvözlő szavakat.

A tárgysorozaton két bemutató tanítás szerepelt. *Dr. Lukács Gáspár* r. tanár a helybeli intézet I. o. tanulóival (Kómüves Kelemenné — Petőfi: János vitész), *Benkőczy György* a VIII. o. tanulóival (Petőfi költői fejlődése) tartott a magyar irodalomtanítás alsó- és felsőfokú módszerét megvilágító, a nemzet- és magyarságismeret lényegét feltáró bemutató-órát. Azután *dr. Papp Zoltán* igazgató, tanulmányi felügyelő a magyar nyelv és irodalom tanításának időszerű kérdéseivel foglalkozott, ismertette a régi állapotot, az újítások lényegét, majd az új rendszer bírálatát adta. Végső eredményként megállapította, hogy kívánatos minden felső osztályban a heti óraszámnak négyre való felemelése, ha pedig ez nem lehetséges, az anyag csökkentése. Csatlakozva Szombach és Zimándi javaslatához, a rendszeres magyar irodalmi tanítás megkezdését az V. osztályban tartja célravezetőnek. A magyar szellemi élet szakaszainak az V-es anyag keretében történő bemutatását a VIII. osztály betetőző irodalmi munkájává tenné, amikor az ifjúnak szellemi érettsége és a végzett tanulmányok biztosítják ennek sikerét. Az érettségi vizsgálat követelményeit közelebb kell hozni a végzett tanulmányokhoz. Három tétel adását javasolja, melyek közül az első: beszélgetés először látott szöveg alapján egy irodalmi témáról, hogy kiderüljön a tanuló anyagismerete, irodalmi érzéke és szellemi érettsége.

Az előadást követő megbeszélés során *vitész Szőnyi Sándor* elnöklő főigazgató hívta fel a tankerület magyarszakos tanárainak figyelmét a legfontosabb jelenségekre és problémákra. A változtatások szükségességének hangoztatása nem elég, mindenkinek hozzá kell járulnia a kérdések megoldásához. Javasolta a szaktanárok által már több ízben óhajtott vezérkönyv egyénekenként, részletekben való elkészítését. Ugyancsak fontosnak tartja egy ideálisnak képzelt, jó tankönyv megszerkesztését is, az egyes részletesen kidolgozott óravázlatok alapján.

Sokrétűek mindazok az okok, amelyek miatt a reformmunkálatok eddig nem haladtak gyorsan. Nyugtalan időkben, nyugtalan család és iskola keretében történt a megvafósítás is, mely a maga egészében még nem forrhatott ki teljesen. A fejlődés képe azonban megnyugtató és sokat ígérő. Sehol Európában nem küszködnek annyit a hazai irodalom tanításának problémáival, mint éppen nálunk. Hite, hogy feltétlenül lesz eredménye ennek a nemes törekvésnek, amellyel sok jó feszül neki a kérdéseknek. Úgy látja, a fiatal tanárnemzedék rendben van. Legnagyobbrészt Horváth János tanítványai, vagy az ő munkája nyomán, az ő szellemében haladnak. Náluk meglátszik az új módszer sok szép és értékes eredménye.

Utalt végül az elnöklő főigazgató a tanárképzés fontosságára is. Csak egy központi kohóban, a Testnevelési Főiskola mintájára létesített intézmény keretében átizzított és módszeresen is alaposan kiképzett, egységes szellemi tanárnemzedék tudja majd a nemzetismeret szolgálatában álló magyar tanítási reform nemes célkitűzéseit megvalósítani. Ahhoz, hogy a magyar tanítás nemzetnevelő, formáló, nemzeti értékeket továbbadó legyen, szükség van a nemzet áldozatkészségére is.

Az értekezlet résztvevői megtekintették a mezőkövesdi gimnázium gazdag néprajzi gyűjteményét. Látták az élő népművészetet, a rajzoló asszonyak munkáját, a népi gyermekjátékot. A körültekintő, gondos megrendezés *dr. Papp Zoltán* igazgató érdeme.

Benkőczy György.

Tanulások a tanulók 1942—43. tanévi mulasztási statisztikájából.

Az iskola fegyelmi életének egyik legnehezebb problémája a tanulók mulasztása. Igazgatók és osztályfőnökök évről-évre minden eszközzel küzdenek a mulasztott órák tízezei ellen, mert hiszen az iskolából való hiányzás árt az intézet és a tanulók fegyelmi és tanulmányi rendjének egyaránt. A hiányzás oka elméletben betegség, orvosi vizsgálat vagy fontos családi ügy lehet, ezekkel történik az igazolás is, ámde a gyakorlati pedagógus jól tudja, hogy a mulasztott óráknak nem is jelentéktelen százaléka könnyelműségből, kényeztetésből, az iskola kijátszásából, egyszerűval fegyelmitelenségből származik. Nincs olyan tanár, akinek e téren ne lennének lehangelő tapasztalatai, s alig van olyan, aki mint osztályfőnök ne került volna ezen a ponton ellentétbe a szülőkkel, különösen az édesanyakkal.

Sokan belenyugodnak a mai helyzetbe, mondván: ezen úgyszem lehet segíteni, ne izgassuk magunkat vele. De aki mélyebben néz a kérdésbe, szereti az iskolát meg az ifjúságot és félti a jövőt, annak kell ezzel törődnie s legalább javítania a helyzeten. Ma már 30—40—50 ezres igazolt óramulasztások nem ritkák az iskolákban: még megdöbbentőbb azonban az, hogy 300—600 órás igazolatlan óramulasztás is akad. Fenti számok azt jelentik, hogy egy-egy tanulóra átlag évi 50—60 óramulasztás esik, vagyis mintha minden egyes tanuló évente két hetet nem járna iskolába. Lehangelő volna,

ha a mai fejlett iskolaegészségügyi és magasszínvonalú testnevelési állapotok mellett ennyi betegség támadna tanulóink sorában. Járványról nem számolnak be az évkönyvek egészségügyi jelentései. A fiúiskolák ugyan megemlítik, hogy az őszi légozsolgálat elvonta a tanulókat az iskolától, de kérdés, hogy ezek a mulasztások bent vannak-e a statisztikában s ha igen, akkor is csak a fiúiskolákban jöhetnek számításba, pedig megfigyeléseink a leányiskolákra is vonatkoznak.

Ha megállapítjuk azt, hogy a tömérdek óramulasztás oka sok esetben fegyelmetlenség, akkor ez ellen minden erővel küzdenünk kell, mert az iskolának, más szóval a kötelességnek indokolatlan elhanyagolása már jellembe vágó dolog és nagyon sok bajnak lehet a forrása. Sajnos, számos olyan eset van, amikor a szülő rosszul értelmezett gyermekszeretetből fedezi a tanuló indokolatlan mulasztását és igazolja szóban vagy írásban betegségét. Ilyenkor tehetetlen az iskola, hisz a szülő állítását — ha csak tettenérés nem történik — el kell fogadnunk. Milyen romboló hatása a gyermek lelkére az, amikor apa, anya és ómaga együttesen vezetik félre az iskolát s a tanárt. Pedig ez csak a kisebbik baj! A nagyobbik az, amikor a gyermek valóban eljön otthonából, szülei nyugodtak, hogy az iskolába ment, ő pedig félelemből vagy romlottságból elkerüli az iskolát. Valami módon aztán addig-ameddig igazolja mulasztását. Tudjuk, hogy a nagyvárosi fiúiskolákban ilyen esetek is előfordulnak.

Számbevettük az ország összes fiú- és leánygimnáziumainak mulasztási statisztikáit. Táblázatok közlésére helyünk és módunk nines, ezért csak az eredmények közlésére és néhány kiemelkedő adatra szorítkozzunk.

Az egységes állami mulasztási statisztikai táblázatnak sok rovata van s belőlük rendkívül érdekes következtetéseket vonhatnánk le. Az alsó- és felsőosztályos tanulók mulasztásai, igazolatlan órák kicsinyeknél és nagyoknál, a heti óraszámnál kevesebbet mulasztók száma, az egyáltalán nem mulasztók száma az alsó és felső tagozatban, mulasztások ősszel, télen, tavasszal, vagy — tapasztalatból írjuk — a szombati és hétfői mulasztások nagyobb száma, végül mindennek egybevetése a 20—30 év előtti állapotokkal, — ez mind feldolgozatlan terület a pedagógus, az iskolaorvos és a szülő számára.

A budapesti fiúgimnáziumok között csak egy olyan intézet van, amelyben az elmúlt tanévben nem volt igazolatlan mulasztás: a vidékiek között ilyent ötöt találunk. A leánygimnáziumoknak egyharmadában találunk igazolatlan órákat, de egyik-másik leányiskolában vannak 50—60 órás igazolatlan óramulasztások is. Aki visszaemlékezik az első világháború előtti iskolára, megdöbbenhet ezeken az adatokon, hiszen volt idő, amikor az igazolatlan óra fiúiskolában megszegyenítő fegyelmi bélyeg volt, leányiskolában meg egyáltalán nem is szerepelt a statisztikában. Hová lett a szégyenérzet, mely valamikor lesújtotta a szülőt és a tanulót, ha fiának vagy leányának bizonyítványában ki volt töltve az arepirítő rovat: „az igazolatlanul mulasztott órák száma...”. Ezzel természetesen szorosán összefügg az is, hogy a szülőt és a tanulót kevésbé bántja a jó vagy elégséges magaviseleti osztályzat, ami pedig kijár a Rendtartás szerint az igazolatlan óramulasztásokért.

A hivatalos szabályzat nem kívánja annak megállapítását, hogy hány óramulasztás esik az iskola egy-egy tanulójára. Ezt a számítást iskolánként elvégeztük, majd az országos átlagot is megállapítottuk Budapesten és a vidéken, külön a fiú- és külön a leányiskolákban. Az eredmény a következő: a budapesti fiúiskolákban átlagosan egy tanulóra évi 58 óramulasztás esik, a vidéki fiúgimnáziumokban ezzel szemben csak 30. A leánygimnáziumokban ez az átlagszám Budapesten 68, vidéken 45 tanulónként.

E néhány adat azt igazolja, hogy mind a fiú-, mind a leánygimnáziumokban a fővárosban sokkal nagyobb a mulasztás, mint vidéken, ami arra vall, hogy *itt nemcsak egészségi, hanem fegyelmi problémáról van szó*. A budapesti diák az iskola kapuján kívül alig ellenőrizhető; bátran mondhatjuk, hogy a szülői ház kapuján túl is nehezen, különösen akkor, ha a szülő nem ér rá, vagy — ilyen eset is akad — nem is akarja nagyon gyermekét ellenőrizni. Budapesten a nagy távolságok és a nagy létszám miatt nem fenyegeti a mulasztót az a veszély, hogy az iskola megbízottja a lakásra kiszáll, de ha ez néha mégis megteszi, tapasztalhatja állításaink valódiságát. Vidéken, kis városban, hol a szülőt és a tanulót személy szerint szinte városzerte ismerik, kockázatos otthon maradni csekély okokból, iskolát kerülni meg egyenesen vakmerű vállalkozás. Más szóval: vidéken a tanuló csak két helyen lehet, otthon vagy az iskolában; Budapesten más lehetőségek is adódnak, ha nem is gondolunk mindjárt rossz utakra. E megállapítások tények, melyeken csak az iskola és a szülői ház vállvetett munkája és minél mélyebb valláserkölesi nevelés tud segíteni.

Tudjuk, hogy számításunk sántít is egy kicsit. Számot kellene ugyanis vetnünk azzal is, hogy mennyi a bejáró tanuló, van-e internátus, nem volt-e járvány, mennyire vette igénybe a fiúkat a légo stb. Az is igaz, hogy nincsen semmiféle olyan megszabás, hogy milyen mulasztásokat foglaljanak az egyes iskolák kimutásba, aminek az az eredménye, hogy nem készülnek egységes szempontok szerint a statisztikák. Mulasztás-e a bérmálás, számítás-e a ref. vagy izr. ünnepek és vallásos napok, számít-e a mulasztásban, ha valaki pl. hónapokon át beteg volt és osztályozatlan maradt stb. Az ilyen eset mindjárt 100 és 100 órával növeli vagy csökkenti a mulasztott órák számát. A fiúiskolák beszámították-e a légót, s valamennyi a légítámadások okozta mulasztásokat stb. Bármennyire is igazolható azonban bizonyos eltolódás, az igazság fennáll: *a vidéki diák közel feleannyit mulaszt, mint a budapesti; ennek oka elsősorban nem egészségügyi, hanem fegyelmi természetű, ezen pedig iskolának, szülőnek és tanárnak lehetőség szerint segítenie kell, mert megbízható, jellemes, pontos és kötelességtudó polgárok nevelése elsőrendű nemzeti érdek és legszentebb nevelői kötelesség.*

Csak pár hete annak, hogy a magyar közoktatás areopágjában, az újonnan alakult Országos Közoktatási Tanácsban a magyar nevelés egyik leghivatottabb tudósa kimondta e szavakat: „bizonyos züllés (sic!) tapasztalható az ifjúság soraiban“; félünk, hogy vizsgálódásunk támogatja a súlyosszavú tudós erős megállapításait. Feszítsük neki izmainkat az árnak s állítsuk meg e folyamatot addig, míg kezünkben van az ifjúság és rajta keresztül a magyar jövő.

Dr. Farkas László.

A főnévi ragozás eseteinek sorrendje tankönyveinkben.

A „Deutschunterricht im Ausland“ című folyóiratban *dr. Biró Izabella* „Die Behandlung der Kasus“ cím alatt rámutat arra a nyelvtanítás szempontjából hátrányos körülményre, hogy a különféle német nyelvkönyvek a főnév négy esetét egymástól eltérő sorrendben tárgyalják. Mi tovább megyünk egy lépéssel és az egy- és ugyanazon iskolában használt latin, német, francia és olasz nyelvkönyveket vetjük össze a deklinációk eseteinek sorrendje szempontjából.

Tekintsünk bele néhány nyelvkönyvünkbe. Jámbor—Kemenes Latin nyelvtanában az esetek sorrendje nom., acc., gen., dat. (abl.) Thienemann Német olvasó- és gyakorlókönyvében (a III. oszt. számára) a leckék keretébe foglalva a nom., acc., dat., gen. sorrendet követi, de ugyanabban a könyvben a melléknév ragozásánál már nom., gen., dat., acc. a sorrend, amely éppen a melléknév ragozása szempontjából nem éppen a legelőnyösebb. A Thienemann-féle német könyvek IV., V. és VI. osztályai számára írt köteteknek ú. n. nyelvtani összefoglalásaiban szintén a nom., gen., dat., acc. sorrendet találjuk. Bárezi Géza Francia nyelvkönyveinek csak az V. osztály számára írt kötete érdekelt itt, ebben a sorrend nom., acc., gen., dat. A Szent István Társulat kiadásában megjelent Bitter—Pühr Német nyelvkönyvekben, Birkás—Petrich Francia nyelvkönyveiben és Király Rudolf Olasz nyelvkönyvében az esetek sorrendje egyöntetűen nom., acc., gen., dat.

Amint ez a rövid kimutatás bizonyítja, a főnév esetei háromféle sorrendben fordulnak elő a fentnevezett tankönyvekben. Ha tudjuk, hogy a négy idegen nyelvből egy felsős diák hármát tanulni kénytelen, könnyen beláthatjuk, milyen hátrányos lehet a jelzett körülmény az idegen nyelvek főnévi ragozásának megtanulására. A főnevek ragozását, ha az egyes esetek fokozatosan és módszeresen vannak is feldolgozva, a tanuló végeredményben mégis csak gépies beemlékezéssel teszi sajátjává. Kellőszámú ismétlés után, ha auditív típusú, a „fülében hordja“, ha vizuális hajlamú az emlékezete, „maga előtt látja“ a tanult sorrendben a szóbanforgó négy esetet.

A harmadik osztályban beköszönt a latin nyelv mellé a német, majd az ötödik osztályban a második modern nyelv, a francia, az angol vagy az olasz. Minthogy a német olvasókönyvben a főnév eseteinek sorrendje nem egyezik a latinban tanulttal, a tanulónak most ugyanazokat a fogalmakat más egymásutánban kell megtanulnia. A megváltoztatott sorrend értelmi összefüggést ugyan nem érint, az emlékezés szempontjából azonban hátrányos a változás. A két, egymástól eltérő sorrend azonos elemei megnehezítik a bevésést, mert az első, a latin nyelvtanból immár vérré vált nom., acc., gen., dat. társítás emléke gátolja az új kapcsolatok létrejöttét. A tanuló elveszti biztonságát. Előnyösebb lenne számára, ha a második (majd harmadik) idegen nyelv főnévi ragozásának tanulásánál a már jól begyakorolt, ismerős sorrendre bukanna, amelybe csak bele kellene helyeznie az újabb nyelv formáit. A franciában és olaszban tulajdonképpen ninesen főnévi ragozás,

minthogy nincsenek esetragok; azonban itt is szerepelnek az esetek elnevezései.

Elméletileg kétségtelenül mindegy, hogy melyik sorrend mellett döntünk. A tanítás szempontjából már nem egészen. Módszer-tanilag a legelőnyösebb a nom., acc., dat., gen. sorrend lenne, mégpedig alakhi hasonlóság, nehézségi fok, valamint mondattani szerep szempontjából egyaránt. Az acc. alakja minden szóbanforgó élőnyelvben a legegyszerűbb. A németben is csak az egyszám hímnemében tér el a névelő a nom.-tól. De a nom. után az acc.-t kívánja a németben a „haben“, a franciában az „avoir“, az olaszban az „avere“ ige is, valamint a beszédgyakorlatok változatossága. A dat. képzése is egyszerűbb a gen.-énál, alkalmazása sok igénéél az idegen nyelvekben is ugyanolyan, mint a magyarban. A gen. helye a birtokviszonyban minden modern nyelvben éppen fordítottja a magyarnak. A nyelvtanítás eredményességének tehát kétségtelenül a nom., acc., dat., gen. sorrend kedvez.

Egészen természetes, hogy a tankönyvek egységesítése ebből a szempontból ma már nem valósítható meg, de ez nem is feltétlen szükséges. Előnyös lenne azonban az illetékes szaktanárok közös megegyezése arra, hogy függetlenül a könyvtől, a főnév ragozását egyöntetűen a nom., acc., dat., gen. sorrendben fogadják el. Ez minden különösebb nehézség nélkül megvalósítható.

Losányi Gyula.

FORGÁCSOK.

A tanári minősítés kérdése. A „Magyar Gondolat“ c. folyóirat egyik régebbi száma fekszik előttem. A borítólap belső oldalán, pársoros cikket olvasok. A cikk ismeretlen írója a tanárok és általában a tisztviselők titkos minősítéséről elmélkedik és soraiból őszinte fájdalom árad felém.

Felvetődik bennem a kérdés: jogos-e a panasz? Kellene-e a dolgon változtatni? Milyen lehetne a megoldás?

Nézetem szerint, ha valaki szolgálatba áll és bizonyos munkakör elvégzésére vállalkozik, mindenképen kívánatos, hogy tudomására adják: felettesei hogyan vannak a munkájával megelégedve. Ha a vélemény elismerő, megnyugtatólag hat reá s egyben arra ösztönzi, hogy legjobb tudása és akarata latbavetésével haladjon tovább a helyesnek bizonyult úton. Ha pedig egy-egy megjegyzés arra figyelmezteti, hogy valamiben mulasztást követett el, akkor ennek helyrehozásával azon lesz, hogy egész munkája minél kifogástalanabbá váljék. Erős a meggyőződésem, hogy a minősítés titkosságának megszüntetésével a társadalmi életre oly káros befolyást gyakorló alattomos háttmegezők egyszerűen eltűnnének!

De változtatni kellene a mai minősítési rendszeren azért is, mert az ötéves időköz az egyes minősítések közt túlságosan hosszú. E mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tanárok egy-egy — különösen a mai viszonyok között — öt év alatt több intézetnél is fejt ki működést. És említsük meg azt is, hogy az igazgató és a főigazgató jelenleg külön-külön, egymástól függetlenül minősítik a tanárt.

Mindezek figyelembe vételével úgy gondolom, legjobb volna minden tankerületben egy tanárokat minősítő bizottságot alakítani, melynek a főigazgató elnöklete alatt tagjai lennének: a gimnáziumok igazgatói és intézetenként egy-két tanár, akik vagy elérték már a legmagasabb fizetési osztályt s így minősítés alá többé nem kerülnek, vagy pedig legalább tizenötévi tanári szolgálatuk van s az utolsó — mondjuk — öt éven át mindig kitűnő minősítést kaptak. Ily tanárok bevonása azért is célszerű lenne, mert a tanári szobából és az intézeten kívüli életből alaposabban ismerik az egyes testületek tagjait. A bizottság évente, vagy kétevenként egyszer a főigazgató székhelyén jönne össze. A minősítési javaslatot az intézet igazgatója tenné meg s a tagok hozzászólása után állapítanák meg az érdemjegyeket. Maga az elbírálás a pedagógiai és a szaktudás, a törvények és rendeletek ismerete, magatartás a tanulók, előljárók, a kartársak és a szülők irányában, a hivatali ügybuzgalom, a nevelésben és tanításban elért eredmény, a társadalmi magatartás, a különleges képességek és teljesítmények szempontjából történhetnek. A minősítési lapok azután leérkeznének az intézet igazgatójához, aki gondoskodnék arról, hogy a tanárok a minősítési lap megfelelő rovatában aláírásaikkal igazolják a tudomásulvételt. Az érdekelt tanárnak jogában állana a minősítő bizottságnál (esetleg csak az igazgatónál) hivatalos úton felvilágosítást kérni. S mert minden *nem-jeles* érdemjegy már eredetileg is meg lenne a bizottság jegyzőkönyvében okolva, a hivatalos válasz megadása semmi különösebb nehézséget nem jelentene.

A tanárra nézve kétségkívül meggyőzőbb volna ez az eljárás, mert nem egy ember, hanem egész bizottság döntene minősítésének kérdésében; másrészt pedig így az eljárás szükséges egyöntetűsége is jobban volna biztosítható. A minősítéssel kapcsolatos összefüggéseket arra is fel lehetne használni, hogy a tankerület gimnáziumainak igazgatói értekezletet tartsanak együtt, ami az iskolai nevelés összhangbáhozatalának szempontjából bizonyára nagyon üdvös lenne.

Gábel Béla

t. ü. főt., gimn. igazgató,

EGYESÜLETI ÉLET.

Az OKTE Budapesti Körének választmányi és felolvasó ülése.

Az OKTE Budapesti Köre 1943. december 13-án választmányi ülést tartott az egyesület székházában. Róder Pál elnök ismertette az OKTE elnökségének átiratát, mely szerint az Országos Köznevelési Tanács tájékozódni kíván azokról a „kisebb-nagyobb iskolaszervezeti, tantervi, módszertani és más szellemi természetű problémákról, melyeknek megvitatását és esetleges megoldását a nevelői rend közvéleményszerűen fontosnak és sürgősnek tekinti“. A kör választmánya élénk vita után, melyben Gáspár Pál, Kónya Sándor, Rakcsányi Mária, vitéz Polgáry István, Szepesi Sándor vettek részt, elhatározta, hogy a fiatal tanárnemzedék bevonásával sorozatos üléseken tárgyalja majd a felmerülő problémákat és megoldási módokat, s átiratban az OKTE elnöksége elé terjeszti.

A tárgysorozat következő pontja Marsóy Lujza gimn. tanár (Zrínyi Ilona lgimn.) előadása volt „A gyermeklélek és a félelem“ címen. A gimnázium célja — mondotta az előadó — szellemileg és erkölcsileg értékes

egyéneket nevelni a társadalom számára. Ezt a célt akkor érhetjük el, ha a tanár és az ifjúság között egészséges lelki kapcsolat áll fenn. Éppen ezt akadályozza gyakran a félelem, ez az otthontól eredő, esetleg szervezeti vagy idegrendszeri gyengeségből fellépő érzés, mely az iskola padjaiban egyre nő és amelynek leküzdésére minden erőnket latba kell vetnünk. Száz tanulón végzett vizsgálat alapján megállapítható, hogy a félelemérzést csökkenthetjük egészen a természetes határig, ha önálló, értelmes tanulásra szoktatjuk tanítványainkat, vérükbe oltjuk a kötelességteljesítés parancsát, nevelési eljárásunk pedig a szeretet, a megértés, az igazságosság és a következetes szigor jegyében áll.

Farkas László, Rakassányi Mária, Szepesi Sándor, Tóth Pál hozzászólása után Róder Pál elnök összegezte a vita eredményét. A népes választmányi ülés barátságos teázással fejeződött be.

HÍREK.

Kérelem kartársainkhoz. Közlönyünk akkor teljesíti igazán hivatását, ha a tanári élet minden számottevő mozzanatáról tudomást szerez és róluk hűen beszámol. Ehhez azonban nem elég magának a szerkesztőnek a fáradozása: dolgozótársaként kell bekapcsolódnia minden tagunknak és kollégánknak a munkába. Arra kérjük kartársainkat: adjanak hírt minden, a tanárságot érdeklő eseményről, akár cikk, akár nyersanyag formájában, kísérik különös figyelemmel a napilapoknak, mint fontos közvéleményformáló erőnek a közleményeit, küldjék be a minket érintő újságcekket. A szerkesztő hálásan ismeri el, hogy eddig sem nélkülözötte számos kartársának buzgó támogatását; tegyék ezt minél egyetemesebbé, hogy így valóban vállvetett közösségi munkával törekedhessünk alapvető célunk: a tanárság java, és az ezzel egyértelmű művelődésügyi fellendülés felé.

A Századok, a Magyar Történelmi Társulat nagymultú folyóiratának szerkesztését — három évtizeden át volt kitűnő irányítójától, *Domanovszky Sándortól* — *Eckhart Ferenc,* a neves jogtörténeti professzor vette át. Az új szerkesztő beköszöntőben körvonalazza céljait s ebben többek közt a középiskolai történettannakról is megemlékezik. Szeretné érdeklődésüket a folyóirat iránt a régi szintre felemelni és soraikból minél több munkatársat toborozni. Szívesen közölné történettani cikkeket is és megállapítja, hogy „történeti műveltségünk alapját, amelynek fejlesztése a Századoknak szintén egyik célja, a középiskolában nyerjük”. A gimnáziumi tanárság köszönettel fogadja az ebben és a következő mondatokban foglalt elismerést, ugyanúgy a fokozott közreműködésre való felhívást is. Meg kell azonban állapítanunk — amire a nemrég-múltban már többször is rámutattunk —, hogy a középiskolai tanárok még ma is, ezekben az igazán megnehezült időkben, a tudományos folyóiratoknak leghatalmasabb olvasótáborát és egyik legszámottevőbb írógárdáját jelentik. Ha a multhoz képest megcsökkent a munkásságuk, ez nem rajtuk mulik. Okait jól ismerjük, minden erőnkel küzdünk ellenük, óvó- és vészszavunkat állandóan felemeljük. Hinnünk kell, hogy nem hiába.

Szép kezdeményezést indított meg az OKTE Budapesti Körében működő Hölgybizottság Művelődési Szakosztálya. 1943. nov. 30-án Csepreghy-utcai székházunkban irodalmi és zenedélutánt rendezett csupa középiskolai tanárköltő és művész bevonásával. A műsoron *Róder Pál* elnök, *Rakssányi Mária*, a Művelődési Szakosztály vezetője, *vitész Bodor Aladár dr.*, *Kozocsa Sándor dr.*, *Hortiné Musztyán Ilona dr.*, *Banovichné Schindler Marianne dr.*, *Feketéné Korény Livia* és *Mindszenti Ödön dr.* gimn. tanárok szerepeltek. A magas színvonalú előadást nagy érdeklődés kísérte; a nagyszámú hallgatóság lelkes tapssal jutalmazta a szereplőket. Reméljük, hogy a szép siker további munkára ösztönzi a Művelődési Szakosztály vezetőségét, minthogy a művészi délután igen alkalmas eszköznek bizonyult a középiskolai tanárság irodalmi és zenei érdeklődésű tagjainak egybegyűjtésére.

Kinevezés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Szetey András* budapesti m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorlógimnáziumi tanárt a VI. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő 11. fizetési fokozatba, 1943. július hó 1. napjától számított hatállyal előléptetni méltóztatott.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Petrovay Zsuzsanna* beregszászi, *dr. Bebesi Gyula* sümegi, *dr. Lugossy Margit* beregszászi, *Garai István* petrőci állami, gimnáziumi tanfolyami, *Vadas Gáborné Kovrig Irén* pécsi róm. kat. leánygimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Horváth Sándor* besztercei, *Kalmár János* nagyszalontai, *Póth István* szabadkai, *Lénárd Béla* újvidéki, *Szécsi Gáspár* székesfehérvári, *Tóth Miklós* szabadkai, *Benedek Jenő* szolnoki, *Varga István* sümegi. *Sávós Margit* budapesti tankerületi királyi főgazdátói hivatalhoz szolgálatfételre beosztott, *Ákos István* nagykállói, *dr. Halász Márta* Magyar Nemzeti Múzeum növénytani osztályához szolgálatfételre beosztott állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes tanárokat, *Vitályos Erzsébet* kolozsvári ref. leánygimnáziumi rendes tanárt, *dr. Papp János* budapesti érseki kat. gimnáziumi rendes tanárt és *Andrási Béla* jászapáti kir. kat. gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Helyettes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Micha.etzky Sarolta* okleveles középiskolai tanárt a lévai állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Mikes Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt a naszöldi állami román tanítási nyelvű gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Csanád Vilmosné Sugár Edit* okleveles középiskolai tanárt a kassai állami Hunfalvy János gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Ursits Dezső* okleveles középiskolai tanárt a kisvárdai állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Szöke Ilona* okleveles középiskolai tanárt a losonci állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Tas Károly* okleveles középiskolai tanárt a rákospalotai Wágner Manó magán-gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Gellér Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt a kisvárdai állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Scalontai László* okleveles középiskolai tanárt a komáromi szentbenedekrendi gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Nyárády Zoltán* okleveles középiskolai tanárt a lévai állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Vargha Tamás* okleveles középiskolai tanárt a nagyszalontai állami gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *Tárkányi Ivre* okleveles középiskolai tanárt, *Kismarjai Emil* okleveles középiskolai tanárt a budafoki premontréi gimnáziumhoz szolgálatfételre való egyidejű beosztása mellett, *K. Kiss Ilona Jolán* okleveles középiskolai tanárt a mezőtúri állami leánygimnáziumhoz szolgálatfételre való

egyidejű beosztása mellett, *Komporday Edit* okleveles középiskolai tanárt a besztercei állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Jegesí Edit* okleveles középiskolai tanárt a szatmárnémeti állami (királyi katolikus) gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Kádár József* okleveles középiskolai tanárt a rozsnyói premontrei gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Jeney János* okleveles középiskolai tanárt a szentesi állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Varga György* okleveles középiskolai tanárt a zombori állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Dunka Magdolna* okleveles középiskolai tanárt a máramarosszigeti állami leánygimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Eredics Irén* okleveles középiskolai tanárt a szabadkai állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett állami gimnáziumi helyettes tanárokká, *Zala István* okleveles középiskolai tanárt a jászapati kir. kat. gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett a kir. kat. gimnáziumi tanárok létszámába helyettes tanárrá kinevezte.

HALOTTAINK.

† **Dr. Petz Gedeon**, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem nyug. ny. r. tanára, volt rektora és dékánja, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Pedagógiai Társaság és az Országos Evangélikus Tanáregyesület tiszteleti tagja, a Goethe-érem tulajdonosa 80 éves korában elhunyt. A megboldogult a ma működő németszakos tanárnemzedék nagyrészenek őszintén tisztelt és nagyrabecsült egyetemi mestere volt, s mint a tanárképzőintézet igazgatója, majd elnöke, hosszú időn át irányította a tanárjelöltek tanulmányait. A gimnáziumi tanárság igaz kegyelettel zárja szívébe nemes és finomlelkű egyéniségünk emlékét.

† **Keményfi János** ny. gimnáziumi igazgató, a neves író és esztétikus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a „Napkelet” volt szerkesztője, meghalt.

† **Bartsch Aurél** losonci m. kir. áll. Kármán József-gimnázium nyug. tanára, 62 éves korában meghalt.

KÖNYVSZEMLE.

Pintér Lajos: Korszerű latin nyelvtanítás. Kaposvár, 1943. 354 l.

Nagy érdeklődéssel várta a magyar középiskolai tanárság Pintér Lajosnak már régebben meghirdetett könyvét, a *Korszerű latin nyelvtanítást*. A szerző érdemes, régi munkása módszertani irodalmunknak. Neve különösen jól ismert Közlönyünk olvasói előtt. Cikkjei nagyobbrészt itt jelentek meg.

Szerzőnk műve kétségtelenül sok értéket hordoz. Alapfelfogása, meggyőződésünk szerint, az egyedül helyes tanítási elvben gyökerezdik: az ú. n. appercepció vagy genetikus induktív módszert fogadja el, a munkáltatás elvének legteljesebb mértékű alkalmazásával.

Természetesen tisztában van szerzőnk a latin nyelv tanításának s éppen az általa képviselt, eredményt ígérő módszer alkalmazásának komoly akadályával. Helyesen látja, hogy a nehézségek között egyik legfőbb orvos-szerűnk, melyhez bátran nyúlhatunk, a nyelvtani anyagnak észszerű csökkentése, redukciója. Abban is igaza van, hogy egy másik fontos feltétele munkánk sikerének a módszeresen megírt latin olvasókönyv. Csakis ez teszi lehetővé, hogy a tanár bőséges példaanyagra támaszkodva s hézagtalanul végezhesse a nyelvtani elvonást.

Művében feltárja szerzőnk az appercepció módszer lélektani gyökereit s bemutatja e módszer alkalmazását tárgyunk tanításának valamennyi főbb területén: a nyelvtanban, az olvasmánytárgyalásban, a szókincsfejlesztésben, az irodalomtörténeti, régiségtani és metrikai ismeretek közvetítésében. Külön értékes fejezeteket szentel a dolgozatírás és javítás kérdésének, a könyv nélküli tanulásának s az ismétlésnek. Igen sikerült részei a könyvnek az óratervek, amelyek a szerző módszeres eljárását a tanítás különböző fokozataiban mutatják be.

Amint említettük, a nyelvtanítás elmélyítéséért szükségesnek tartja szerzőnk a nyelvtani anyag józan átszűrését. Nagy mértékben osztozunk erre vonatkozó felfogásában. Az esettani kategóriák összevonásában azonban óvatosabbak volnánk. A világos megkülönböztetés s az ennek lényegét röviden leszegező terminológia egyszerűen és hasznosan tisztazza és rögzíti a fogalmakat. Az éppen a szerzőtől hangsúlyozott logikai formálásnak kitűnő eszköze ez, s az újabb pedagógiától lényeges céllét kitűzött „Sprachverständniss“-nek egyik legalkalmasabb megvalósítója.

Nem hallgathatjuk el, hogy szerzőnk egészséges szellemű, értékes gondolatokat tartalmazó munkájának komoly fogyatkozásai is vannak. Mindenekelőtt szép számmal vannak latin tárgyi vonatkozású elírásai. Legfőbb hibája nehézkes, cikornyás, sokszor homályos, alig érthető írásmódja. Ahhoz, hogy áradó verbalizmusán átküzdjük magunkat, nem kis türelem kell. El kell ismernünk azonban, hogy egyes fejezetei megfogalmazásukban szinte kifogástalanok. Ennek bizonyára az az oka, hogy a könyv legtöbb fejezete eredetileg folyóiratcikkeknek készült, s mint ilyen, a szerző részéről kisebb vagy nagyobb mértékben jutott a megfelelő időpontban valamelyes átsimításhoz. A kellő átdolgozást és összhangbahozást szerzőnk most nem vállalta. Ennek tárgyi vonatkozásban is megvan a szemetszűrő következménye. Művének nem egy helyén ugyanazok a gondolatok ismétlődnek, sőt egyik fejezete öt-hat lapon át szövszerint hozza egyik előző résznek a fejtegetéseit. Az egyeztetés, a kellő átdolgozás hiánya sajnos megmutatkozik a mű egész szerkezetén is.

A könyvet számtalan sajtóhiba ékteleníti el. Föltesszük, hogy a korrektúra hősi erőfeszítése sem tudott úrrá lenni a vidéki nyomda esendőségén. De érthetetlen, hogy a könyv sajtóhibák jegyzékével próbál ugyan segíteni a bajon, ebben azonban csak néhány tucat nyomdahiba szerepel s éppen a legártatlanabbak.

Erőssége a könyvnek „összefoglaló befejezése“. Ez a tömören megírt, tartalmas fejezet szerencsés módon figyelmezteti az olvasót a mű letagadhatatlan értékeire.

Kováts Gyula dr.

Gockler Lajos: A nevelő-oktatás vezérkönyve. Budapest, 1943. Kókai L. bizománya. 168 lap, ára 8 P.

A szerző, hazánk egyik legkiválóbb Herbart-ismerője, e művében mestere szellemében készült didaktikát ad.

Előszóul közölt „vallomásában“ részletesen beszámol a saját tanítói és tudományos fejlődéséről és e könyvének keletkezéséről. Majd Herbart és iskolája pedagógiájának hű és igen alapos ismertetése következik. E rajzból a mester lelkes követője szól hozzánk, aki azonban becsületesen rámutat a rendszernek szerinte is — különösen lélektani alapvetésében — elavult vagy kiegészítésre szoruló részeire. Mivel különösen a fejlődéstán törvényeinek figyelembe nem vételét hiányolja, — egy németül megírt művének eredményeit összefoglalva — a nevelő-oktatás alapfogalmait helyezi élettani megvilágításba; ez alapon fejtegeti a tanítás és oktatás lényegét, a nevelő-oktatás célját. Majd felsorakoztatja — egy zárt rendszer szempontjából eléggé laza összefüggésben — a nevelő-oktatás hat alapelvekét az öntevékenység, az együttműködés, a törvényszerűség és természetesség, a gyakorlatiasság, a koncentráció és az egyéni oktatás elvét, kifejtve értelmüket és a nevelő-oktatás munkájában való szerepüket. A könyv további fejezetei a műveltségi javak átszármasztásának vannak szentelve; itt először tanterveméletet kapunk, majd a tananyag kiszemelé-

séről és elrendezéséről van szó, végül a tanítás alaki fokozatait ismerteti a mű teljes részletességgel és a gyakorlatban hasznosítható utalásokkal, valamint a nevelő-oktatók technikájára adott útmutatásokkal. A zárószavak a sikeres nevelő-oktatók feltételül az e vezérkönyv szellemében végzett becsületes munkát jelölik meg

Ezt a maga elméleti meggyőződésének és tanítói gyakorlatának helyességébe vetett szilárd hitet sugározza magából a könyv minden egyes lapja. Kár, hogy tárgyilagos fejtegetéseit gyakran megzavarják a tárgyhoz nem tartozó, személyes vonatkozású és izű megjegyzések. Nélkülük harmónikusabb lett volna a mű, amely világos előadásával, szemléletes táblázataival, számos példájával jó bevezetőül kínálkozik a herbarti felfogás pedagógiába.

Székelly Károly.

Kodály Zoltán (szerk.): Iskolai énekgyűjtemény. Budapest, 1943. 234 l.

Jelentős értékű művel gyarapodott iskolai énektanításunk. Megjelent Kodály Zoltán Iskolai énekgyűjteményének első kötete 6—10 éves tanulók számára. A mű jelentősége nemzeti szempontból igen nagy. Magyarságunkat és nyelvünket mindenfelől ezer veszély fenyegeti, ezért meg kell ragadnunk minden eszközt, amely megvédi a romlástól és pusztulástól és további fennmaradását biztosítja.

Kodály művének ismerete és magunkévá tétele visszavezet bennünket magyarságunk igazi tudatához, melytől annyira eltávolodtunk, hogy sokszor azt érezzük idegennek, ami legsajátabb tulajdonunk. Ha érzéseiben erős magyar társadalmat akarunk nevelni, akkor gyermekeinknek el kell sajátítaniuk a népdalkincset, hogy majdan mint felnőttek, a mostaniaknál jobban ismerjék édes hazájuk zenei anyanyelvét. A feladat nagyszabású: visszavezetni az idegen és a ponyvazenén nevelődött városi magyart ősi dalaihoz, melyeket már-már teljesen elfelejtett.

A fenti könyv közelebbi célja: *előbb* megismertetni a gyermekkel a félhangnélküli pentaton hangsorban épült dallamvilágot, amely bőségesen és változatosan kínálkozik s csak *később*, amikor már ebben otthonosan mozognak, térni át fokozatosan a diatonikus hangsorban lévő dallamokra. Ha a tanulók az óvodától kezdve a legmagasabb fokig így nevelődnek, a szó és a hang első benyomásainak emléke és ereje oly mélyen beivódik lelkükbe, hogy a későbbi hatásokat mindig kiegyensúlyozhatják a magyarság javára.

Egyelőre az óvoda és a középiskola is a most közreadott anyagból lesz kénytelen meríteni addig, amíg azt mindegyik teljesen fel nem dolgozza, természetesen a helyi viszonyoknak megfelelő módosításokkal.

Ezért tehát első és legsürgősebb kötelességünk, hogy mi nevelők pótoljuk és kiegészítsük hiányos népzenei nevelésünket, ha szükséges, akár rövid tanfolyamokon is elsajátítsuk a népzenei hagyományt, a népi dalokat és játékokat.

Ebben segítségünkre siet Kodály munkatársa, Ádám Jenő, aki részletesen kidolgozott énekmódszertani vezérkönyvet ad a tanítóság kezébe.

Bízunk a magyar tanítói és tanári karok áldozatos lelkületében, hogy a miniszter úr és Kodály Zoltán nagyszabású elgondolásához méltó segítőtársaknak bizonyulnak.

B. Sztojanovits Adrienne.

Sárkány József: Cegléd az irodalomban. A ceglédi Kossuth-gimnázium Győrffy István nép- és tájkatató szakosztályának gyűjtéséből. Kiadta a Kossuth-gimnázium Önképzőköre.

Amint e könyvecskét felnyitjuk, kedves társaság arcképesarnoka tárul elénk. Pintér Jenő, Széchy Károly, Toldy Ferenc, Forgács Endre, Tömörkény István, a könyv végén pedig Bobory Károly (róm. kat. plébános, polihisztor), Török János (országos főlevéltárnok, a Tudományos Akadémia tagja), Szegedi Kis István (a reformátor), Dobos János (ref. lelkész, egyházi író), és dr. Raffay Ferenc (jogakadémiai tanár): Cegléd az irodalomban.

A szerző szorgalmasan összegyűjtötte mindazt, ami ebbe a tárgykörbe belefoglalható. Felvonulnak előttünk a régi idők jeles emberei: költők (Szalkai Miklós, Juhász Gyula, Bálint Andor), írók, tudósok — egy-egy költeménnyel, beszéddel, aforizmával, amelyek jellemzők az egyénre és korára.

A legkiemelkedőbbek Toldy Ferencnek gyermekkorára való emlékezései, Jókai Mornak a Kossuth-nóta keletkezéséről s Kossuth ceglédi riadójáról írt cikke, Dobos János ref. lelkész turini beszéde s idézetek Kossuth leveleiből. Továbbá nagy írók feljegyzései, Cegléd tudományos élete a reformációtól napjainkig, hosszabban Kethy Lajos ceglédi polgári iskolai festőművész emlékezete s Dobos János Lidia nevű művészlelkű leányának megható története. Minden írónak, aki Cegléddel valami kapcsolatban volt, jutott egy-egy lap, vagy néhány sor.

Irodalomtörténeti és nemzeti szempontból egyaránt kedves, megkapó részlet Toldy Ferenc visszaemlékezéseiből, amidőn a kisdíák (Toldy-Schedel F.) Ceglédre indul, sírva fakad s csak németül tudó, de magyar nemesi származású édesanyja, így vigasztalja: „Ne sírj és ne okoskodjál, egykor meg fogod anyádnak köszönni (t. i., hogy Ceglédre ment magyar szóra). És mit mondtál? Nem akarsz magyar fiú lenni? Tudod-e, hogy milyen nemes nemzet a magyar? Aztán én is magyar nemes asszony vagyok és szégyen volna rám nézve, ha a fiam német fiú maradna... „Hát hisz én nem is mondom, hogy német fiú akarok maradni; iskolatársaim is mindig svábnak csúfolnak.“

Az iskolai év végén hazavitték a kis Schedel Ferencet s erről a következőképen ír: „Reggel indultunk, estefelé érkezünk haza. Anyám elénkbe szaladt, összecsókolt s egy sereg kérdéssel ostromolt. Megértettem, de — magyarul feleltem.

— Az Istenért! — kiáltott föl — ez a fiú elfelejtette az anyanyelvét, nem tudok vele beszélni.

Ez életem legnevezetesebb éve. Ekkor lettem magyarrá.“

E kis füzet értékes tanulság arra nézve, hogy a középiskolai tanár vidéki városban is végezhet irodalmi munkásságot, ha kedve és akarata van, — amint ezt többek között kiváló Pintér Jenőnk példája is igazolja.

Dr. Koczogh András,

Várkonyi Hildebrand: A lelkiélet zavarai. 1943. Nemzetnevelők Könyvtára IV. 3.

A kiváló lélekbúvár e könyvecskében, mint más műveiben is, szerencsésen egyesíti a korszerű tudomány eredményeinek felhasználását a tömör, de közérthető előadással. A könyv egyrészt a gyermek és ifjú lelki egészség-tanáról, tehát a lelki egészség fenntartásának és a különféle lelki betegségek, rendellenességek stb. megelőzéséről szól, másrészt a már meglévő lelki betegségek gyógyításáról, tehát a pszichoterápiáról nyújt alapvető ismereteket a nevelő számára. Pszichoterápián a szerző nem csupán különleges patopszichológiát, illetve még szűkebbkörű (pszichoanalitikus, szuggesztív, hipnotikus) eljárásokat ért, hanem minden lélekharmóniára nevelő (tanári, lelkipásztori) ráhatást.

A bevezetésben általános vonásokkal vázolja a szerző a fejlődő lélek normális és abnormis lelki alkatát. Célkitűzésében határozott programmal indul: „... a valóságos életben leggyakrabban előforduló rendellenességeket vesszük vizsgálat alá, úgy, amint azok a *gyakorlati nevelőket* a maguk konkrét alakjaiban foglalkoztatják. Anyagunkat két nagyobb fejezetre osztjuk: az első a *gyermekkor*, a másik a *serdülő- és ifjúkor* lelki rendellenességeiről szól... Az említett két nagy fejezeten belül, különösebb logikai rendszer-igény nélkül, a következő fontos tárgyak szerint haladhatunk: a leggyakrabban előforduló rendellenességek, minők pl. a hazugság, lopás; a problematikus, a bűnöző, a nehezen nevelhető gyermek; a szexuális fejlődés és nevelés kérdései; az öngyilkosság; a pszichopatia problémái stb. A gyermek- és fiatalkor ezen rendellenességeit ismertetve, igyekeztünk elemzésükhöz gyakorlati tanácsokat és megvilágosító példákat fűzni, hogy olvasóink minél több haszonnal foglalkozhassanak a lelki egészségtannak itt tárgya't fejezeteivel.“

A könyvecske célul kitűzött feladatának teljesen meg is felel. Nem kívánja pótolni a gyakorlatot, hanem azt értelmezni és irányítani.

Dr. Kempelen Attila.

Dr. Nagy Jenő: Európa ragadozó madarai. Debrecen, 1944.

A legtöbb természetrajzi szertárban a ragadozó madarak tévesen vannak meghatározva, mert e nehezen felismerhető madarak pontos meghatározásához hiányzik a megfelelő segédkönyv. Ezen a hiányon segít most dr. Nagy Jenő 60 egészoldalas, természetű *színes képpel* illusztrált nagy munkája, amely fenti címen most jelent meg. E munka nélkülözhetetlen a gyűjtemények kezelőinek, de a tanításban is jól felhasználható, mert a nagy színes képek vetíthetők is. Éppoly szükséges azonban a vadásznak, erdésznek, gazdának s a természet kutatójának és kedvelőjének is, mert e könyv gyakorlatias meghatározó táblázatai és színes képei alapján felismerhetik és megismerhetik a ragadozó madarakat, a levegő e rablólovagjait. Ez a madársoport az, amely a tudatlanság miatt a legtöbbet szenved, s e miatt legszebb fajtái, mint pl. a sasok is, már közel vannak a kipusztuláshoz.

Nélkülözhetetlen lesz e mű a *nemzetiségi* iskolák, azok gyűjteményei, valamint a nemzetiségi vidékeken élő szakemberek, tanítók, tanárok részére is, mert minden madárfajnak meg van adva a helyes szakneve 6 (hat) nemzetiségi nyelven is.

A könyv csak korlátozott számban készült, s megrendelhető a szerzőnél, dr. Nagy Jenőnél, Debrecen, Gvadányi-út 16. Ára fűzve 40, kötve 43 P. (—).

Dr. Révay Frigyes: A fegyelmezés. (Büntetés és jutalmazás.) Gödöllő, 1943. 40 lap.

Révay tanulmánya a nevelés egyik örökké időszerű és állandóan vitás kérdéséből meríti tárgyát. Mindenki elismeri, hogy az iskolai nevelés csak akkor mutathat fel eredményeket, ha azt külső rend és fegyelem biztosítja. Arra nézve azonban, hogy ezt a fegyelmet mily utakon és mily eszközökkel érhetjük el, eltérők a vélemények. Révay mindenekelőtt a *fegyelmező egyéniségével* foglalkozik munkájában, aztán azokat a jegeket iparkodik megalapítani, amelyeknek a tervszerű fegyelmezést jellemeznük kell. A fegyelmezés alapját Péterfy Jenő tanítása nyomán az önfegyelemben látja. A büntetést és jutalmazást — helyesen — csupán eszköznek tekinti. Derűs arc, elfogulatlan igazságosság, szilárd erkölcsi alap kell, hogy jellemezze a fegyelmezést, s azon át az egész nevelést.

A tanulmány felsorolja a büntetésnek azokat a neveit, melyeket a szerző helytelennek tart. A *heyes* büntetéseket a Rendtartás fegyelmi fokozataiban, az ellenőrzőkönyvecskébe írt bejegyzésekben, a magviselési érdemjegy leszállításában, a dorgálásban, a szórakozásoktól való eltiltásban és a tandíjkedvezmény megvonásában jelöli meg. Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy *kit és miért* büntetünk meg, mert vannak érzékenylelkű ád-ak, akiknél a büntetés kisebb fokozatával el tudjuk érni azt az eredményt, melyhez egy másíknál csak szigorúbb büntetés útján jutunk el.

Révay tanulmányának másik, rövidebb részében a jutalmazással foglalkozik. Hangsúlyozza, hogy mily veszélyes a nevelésben az egyoldalúság, ennek elkerülése végett nem szabad fukarkodni a *jutalmazással* sem. A legcsekélyebb elismerés és dicséret is serkentőleg hat diákjaink munkakedvére. Az ellenőrzőkönyvbe bejegyzett elismerés mellett felveti a szerző az iskolai ruhán feltüntetendő *ranjelzés* lehetőségét is; kérdés azonban, hogy ez nem terelné-e helytelen irányba a diákok becsvágyát.

Befejezésül a szerző azzal zárja be tanulmányát, hogy legtöbbet ér a jó példa, amelyet a diák tanárjától láthat. Révay tanulmánya minden nevelőnek ajánlható olvasmány.

Dr. Kerékgyártó Imre.

Szondy György: A bórmedália lovagjai. Ifjúsági regény. Budapest, Új Idők Irodalmi Intézet. 176 lap.

Négy kisi diák kedves, helyenként megható történetét beszéli el ebben a regényében jónévvű ifjúsági írónk, Szondy György. A fiúk közös ideáljuknak, Irmának, vagy ahogy ők nevezik: Bórmeének, szolgálatára, védelmére lovagrendet — Bórme-rendet — alapítanak. Még jelvényt is viselnek: aranybetűs kis korongot, bórmedáliát.

Tisztük teljesítése közben sok szépet és nemeset cselekednek a diákok; számtalan izgalmas és mulatságos kalandba bonyolódnak. Ám az események

során kiderül, hogy eszményképük hiú, önző kis portéka, mert megalázza, cserbenhagyja őket. A Börme-rend feloszlik.

Az érdekes mesén kívül értékei még e kedves regénynek: a szórakoztató szándéknak és a léleknevelő célzatnak művészi egybefonódása, a bontakozó lélek vágyainak, törekvéseinek melegszívű, megértő és hű tolmácsolása, az egész történetből kiáradó finom líraiság, az előadás természetesség, közvetlensége és frissége, a nyelv kifogástalan tisztasága. Az olvasó képzeletét P. Laczkovich Zsófi néhány szövegtöredék csinos rajza is megmozgatja.

Busák Béla.

Szécsi Ferenc: Új magyar szavak szótára. Harmadik kiadás. 23—33.000. „Nyelvében él a nemzet.”

Nyelvújítási művekről bírálatot kortárs nehezen mondhat. Bírálatra főleg a jövő jogosult. Néha a legképtelenebbnek hitt, tudományosan lehetetlennek minősített szó az, amelyik az eljövendő időkben nélkülözhetetlen eleme lesz nyelvünknek.

Mikor kell új szó? 1. Ha nyelvünknek nincs a kérdéses fogalom jelölésére saját szava, ha idegenet használunk. Tehát nyelvtisztasági okból szükséges az új szó.

2. Ha meglévő szavak mellé újat állítva, gazdagítani akarjuk nyelvünket. (Erre azonban inkább csak költő vagy író vállalkozzék.) Szécsi szavai nagyjából hiányokat igyekeznek pótolni. Ilyen, eddig csak idegen szóval jelölt fogalom kifejezésére szánta például ezeket: fonottka — briós, csipicsók — zwikipuszi, sütké — keksz, vicámka — komika, túlrajz — karikatúra stb. Vannak olyan szavai is, amelyek már meglévők mellé járulnak, hogy gazdagítsák a nyelvet. Ezeknek a helyzete nehezebb, hiszen a már megszokott szó mellett kell polgárjogot szerezniük. Ilyenek: kenyeg (kenőcs, paszta helyett), tömecs (plomba, tömés), alagvasút (subway, földalatti), szabár (taksa, díj), tájidojárás (klíma, éghajlat) stb. Találunk olyan szavakat is, melyeket magyar szavak mellé és helyébe állít a szerző.

Valószínű, hogy csupán az első csoportban tárgyalt szavak között fog akadni olyan, amelyik az élő nyelv eleven tagjává lesz.

Amikor Szécsi szótárát forgattam, felmerült bennem az kérdés: milyen legyen az új szó? Minden bizonnyal olyan, hogy a nyelv szókincsébe beleilleszkedjék. Legyen valami alaki vagy jelentésbeli szál, amely a meglévőkhez fűzi. A hangalak asszociációs kapcsolata a legerősebb. Ezért fordulhat elő a múltban és fog előfordulni ezután is, hogy a tudományosan helytelennek mondott szó is elterjedt és meghonosodott.

Milyenek ebből a szempontból Szécsi szavai? Van köztük olyan, amelyet hangalakja kapcsol szókincsünkbe és jelentése is alkalmas a fogalom jelölésére. Pl. bokás (zokni), tejhabos, borhabos (sodó), palaj (strand), csiszó (smirgli), édeske (mignon), veddfelke, kötöttke (pullover, szvetter), árupad (pull), hangszedő (pick-up), hídbárka (ponton), tanyáz (parkol), hasznoska (necessaire), toporzéka (hiszterika) stb.

Viszont olyan is akad, amelyik sem hangzásban, sem jelentésben nem kapcsolódik szókincsünkhöz. Pl. közkiki (piknik), szórabírás (interjú), bolyhatoll (plöröz), gyógykorong (pasztilla), táblacs (u. a.), selymeny (puplin), deokos (nagyon okos) stb. Ezek elterjedéséhez nem sok remény van. Baj az is, ha az új szó hangzásban annyira hasonlít egy már meglévőhöz, hogy félrevezet. Például: nyomózni (préselni), légbél, légcső (pneumatik), súlyokvető (nagyzó), vasvonó (mágnés), szilvapálma (datolyafa), pálmaszilva (datolya) stb.

Találunk olyan szóösszetételeket, melyekben az egyik tag — sőt olykor külön mind a kettő is — teljesen fedí a kérdéses fogalmat. Tehát az összetétel céltalan. Ilyenek: dekoráció — díszjel, kaszt — osztályrend, katasztrófa — vészcsapás, probléma — eszmekérdés, paragrafus — cikkjel stb.

Néhány olyan fogalomra is alkotott új szót a szerző, melyre jó magyar szavunk van. Ezek a meglévő régi szó mellett nagyon idegenül hangzanak

és feleslegesnek látszanak. Ilyenek: szoborkő (márvány), utózmány (következmény), ránemzedék (nachwuchs, utódok) stb.

Sok szó olvasásakor az volt az érzésem, hogy némi módosítással talán helyesebb alakra akadnánk. Így például dramaturg — színbíró helyébe színértőt ajánlanék, profijátékos — szakmajátékos helyett szakjátékos-t, szteppelni — talpazni, topogózni helyett tipegózni-t, frazeológia — szólamtár helyett szólástár-t, statisztikai táblázat — tényszám-táblázat helyett tényszám-kép-et. Slágerre több ajánlata is van a szerzőnek: földal, sikerdal, sikerszám, éldal. A „song” jelölésére ajánlja a *zsongódal*-t. Nem volna megfelelőbb, ha a „sláger” jelölésére foglalnók le a *zsongódal*-t? Természetesen ez csak egy jelentésben volna használható. Konjunktúra-ovagot viszonylovagnak, idénylovagnak nevezi Szécsi. A haszonlovag, haszonleső, haszonhajhász szót használnám inkább ebben az értelemben.

Szécsi szóalkotásait megvizsgálta Kovalovszky a Magyarosanban (1942). Én csak arra figyeltem, milyen célt elégitenek ki az új szavak, s jelentés vagy hangzás alapján beilleszkednek-e szókincsünkbe, hozzákapcsolódnak-e meglévő szavainkhoz.

A gúnyt — amivel a szerző szótárát túlzásai miatt a legtöbben fogadták — nem érdemelte meg. Sok ugyan benne a rossznak tetsző szó, de clyan is akad szép számmal, amelyek már ma is jól hangzik. Úgy gondolom beszédben és írásban egyaránt még találkozni fogunk Szécsi nem egy szóalkotásával.

Dr. Lavotha Ödön.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Kornis Gyula: Tudomány és társadalom. A tudomány szociológiája. Budapest, 1944. 2 kötet, 574 + 548 l. Franklin-Társulat kiadása. — *Szent-tarási Babos Lajos*: A sárvári-éki körjegyzőség története. Sajtó alá dolgozta: *Pável Ágoston*. Szombathely, 1943. — *Barátosi József*: Mosolyog az élet. Bp., 1943. — *Zsoldos Jenő*: Magyar iradalom és zsidóság. Bp., 1943. — *Eblint József*: Lesz-e húszmillió magyar? Bp., 1943.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.) Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
8. köt. **Elemi mennyiség-tan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekklaapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Barátosi József: Mosolyog az élet. Ára 3-80 P. Az Országos Közoktatási Tanács Ifjúsági Irodalmi Bizottsága 372/1943. O. K. T. I. I. B. szám alatt az ifjúsági könyvtárak II., III., IV., V. csoportja beszerezhető könyveinek jegyzékébe felvette és a jutalomkönyvek közé is beiktatta. Megrendelhető: Barátosi Józsefnél, Budapest, I., Lógodi-u. 28. Csekkzámla: 19798.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

44.417. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

A magyar tanár lelki vonásai.

A nevelés és oktatás során a tanár munkája nem merülhet ki az értelem és az emlékezet fejlesztésében és erősítésében, hanem abban a tanulók akarati elhatározásának, érzelmi világa gazdagításának is előkelő szerephez kell jutnia. A tanár munkája csak ilyen felfogás mellett lesz igazán lélekformáló és a magyar jövő szempontjából értékes és gyümölcsöző. A tanulók a kapott ismeretanyagot esetleg könnyen elszórják, de amit a tanár a tanulók lelkén alakított, azt magukkal viszik, az állandó tulajdonukká válik és nagy feladatok és elhatározások előtt ez lesz az a lelki tőke és gazdag forrás, amelyből mindig biztosan meríthetnek. Ezért a tanár jellemének kell elsősorban olyannak lennie, hogy a tanulóknban mélységes Istenhez fordulást alakíthasson ki, tiszta erkölcsű, széles látókörű, tettekben érlelődő, okos hazaszeretet gyökereztesen meg, felelősségérzetet, akaratot és elhatározóképeséget fejlesszen ki bennük: a tanárnak vállalnia kell a felelősséget munkájáért, hiszen ő általa nevelődik a tanuló azzá, amivé lennie érdemes és lennie kell.

A tanárt a mélységes erkölcsi érzék csak akkor hatja át termékenyítően, ha nevelői hivatását, tanári küldetését nem pusztán a tantervben kiszabott művelődési anyag átadásában látja, hanem ráeszmél azzal a roppant felelősséggel egybekötött feladatra, hogy iskolai tevékenységével, tanári munkájával erkölcsi világot kell kiépítenie tanítványaiban, mégpedig jobbat és tökéletesebbet annál, mint amelyben él. Éreznie kell, hogy egy egész felnövő nemzedék erkölcsi értékvilágát kell kialakítania és ebben a munkában a hangsúly nem lehet a tények és az adatok emlékezeti megtartásán, hanem olyan lelkiség kiépítésén és megszilárdításán, amelyben a krisztusi világtrend erkölcsi törvényei uralkodnak. Növendékeinknek meg kell érezniök, hogy van egy világtrend, amely számonkéri még gondolataikat is, s ezért felelniök kell. A tanár az erkölcsi nevelés terén tehát a hivatását csak akkor tölti be, ha iskolai munkáját a térbeliségből és az időbeliségből a természetfelettibe emeli, ahol mindennek az embernek a legmagasabb értékhez, az Istenhez való vonatkozása ad értelmet. A tanulóifjúságban csak az ilyen tanári szolgálat teszi eleven valósággá és világnézeti erővé a vallás-erkölcsi nevelést, egyúttal

időszerűsíti számukra és teszi sajátjukká a keresztény értékes-ményeket és nevelői hagyományt.

Már a középiskoláról szóló törvény célkitűzése is azt kívánja, hogy valláserkölcsi alapon hazafias polgárrá neveljük az ifjúságot. Ezért a magyar tanár örök lelkiarcának másik jellemző vonása az egységes és öntudatos magyar hazafiasság. Ezer dicsőséges esztendő minden öröme és bánata, reménye és csalódása ehhez a földhöz, a sokat szenvedett magyar hazához kapcsol bennünket. Innen keltek szárnyra az egyetemes emberi művelődést szolgáló szellemóriásaink és a jövő nemzedék is csak ezen a földön fejlesztheti ki képességeit. Ha valamikor, most kétszeresen küldetést és hivatást tölt be minden magyar tanár, mert belőle kell szétsugároznia a nemzet szellemi értékeinek biztos ismeretén és megbecsülésén alapuló öntudatos hazafiasságnak. Ezért a középiskolai oktatás és nevelés középpontjában ma nem a humanisztikus vagy a természettudományos művelődési anyag, hanem a legtágabb értelemben vett nemzeti tárgyak állanak.

Ebben a nemzetnevelő munkában a magyar tanárra történelmi fontosságú szerep vár, mert a középiskolából kerül ki a vezető szerepre hivatott értelmiség s ez alakítja, fejleszti, irányítja az egész magyar társadalom közszellemét, lelkiségét. Ezért a magyar tanár, megértve a nemzetismeret és a nemzetnevelés jelentőségét, közvetítő és átadó munkájával az ifjúság lelkében hordjon egybe mindent, ami a magyar mult emléke, értéke vagy féltett kincse, hogy megállíthassa az idegen hatások közömbösítő áramlása közben a magyar műveltség-tudat apadását.

Töviséken, sziklákon át visz ma a magyar tanár golgotás útja, de neki is kemény, edzett, munkát és fáradságot egyaránt álló ifjakat kell nevelnie, akik a maguk előhaladását és boldogulását az erkifejtésben, a serény munkában látják. Elmélyülőbb és magyarabb nemzeti nevelést kell adni a magyar ifjúságnak, hogy megismerje önmagát, nemzetét, ennek jelen állapotát és jövő feladatait. Rá kell ébreszteni az ifjúságot arra, hogy a magyarságnak itt ebben a hazában hivatása, országsszerző és országmege tartó küldetése van, s ennek a beteljesítéséért felelősséggel tartozik.

A magyar tanár a nevelés és művelődés örök nagy értékei mellett mindig ismerte és ismeri a ma feladatait is, mert ezek adják meg nevelő tevékenységének korszerűségét, ezek kapcsolják hozzá a követelő mához. Mi a mának feladata? A szociális nevelés, a nemzeti közösségbe való tartozás erősítése és az ebből folyó feladatoknak vállalása és vállaltatása. Korunk a közösség, a népi, a faji, a nemzeti közösség számára áldozatosan tevékeny és személytelen egyéneket követel; a mi feladatunk, hogy ezt az új magyar középosztály-típust kialakítsuk. Le kell törni a közömbös, lelketlen önzést, mindenkinek ki kell lépnie az elzárkózottságból, a társadalmi kiváltságok kényelmes fellegvárából és be kell állnia a jobb, az emberibb magyar jövő építőjének.

A mai nevelés egyik főtörekvése a fejlődés általános törvényeihez igazodó, de egyben az egyéni vonások figyelembevételével történő irányítás. A gyermek egyéniségének beható ismerete nélkül sikeres nevelés alig lehetséges. Az általános elvek után igazodó tömegnevelés, amely felé az iskola a nagy tanulói létszám

miat hajlik, felszínes mázzal vonja be a gyermek valódi egyéniségét s ez vagy soha felszínre nem kerül, vagy csak megnyirbált formában nyilatkozik meg. Viszont az egyéni hajlamoknak, képességeknek, érdeklődési köröknek fel nem ismerése nemcsak az egyén, hanem a közösség, a társadalom és a nemzet szempontjából is súlyos veszteséget okoz. A közösség részére nagy károsodás a meg nem felelő pályára került egyén, aki helyét, kijelölt feladatkörét tökéletesen be nem töltheti. Ezért érzi és tudja minden magyar tanár, hogy a gyermek egyéniségének, hajlamának és képességének felderítése, kifejlesztése nemzetmentő jelentőségű feladat.

A jó tanár ezeken kívül is tartogat még magában értékes vonásokat, hogy munkája kellő hatást és érdeklődést váltson ki a tanulókból és szívesen bízzák magukat vezetésére. Ezek között első helyen áll a szaktárgya fölött való biztos uralom. Ez a széleskálájú és sokoldalú szaktudás ad neki fölényes biztonságot, megingathatatlan nyugalmat, türelmet, a tanulók részéről pedig tiszteletet és tekintélyt. Magától értetődik, hogy a szaktárgyi ismeretek fejlesztésében nem lehet megállás, minden tanárnak folyamatosan tanulnia kell, továbbképeznie magát, felfrissítenie és gyarapítania tudását. Csak a tudományában fölényesen otthonos tanár tud megszabadulni a zavarbajutás nyugtalanságától.

A jó tanárnak elengedhetetlen sajátossága a tanítási anyag kiválasztásában mutatkozó fegyelem. De különösen elmaradhatatlan jellemzője a sugalló erő, az a tudásból és az átadás izgalmaiból fakadó belső hév, mely állandóan a kiáradás boldog izgalmaiban él és valósággal belefészkel magát a tanítvány lelkébe. A tanárnak a növendék érzelmi világához kell hozzáférköznie, hogy lelkét magával ragadja, figyelmét felkeltse és állandóan ébrentartsa. Erős szellemi és érzelmi kapcsolatot kell teremtenie tanítványaival, elmélyítenie a gyermek lelkivilágát, alkotóvágyát és állandó aktivitását. A tanuló csak a tanár mértéktelen túlzása ellen lázadoz és védekezik, sohasem az anyagtól fél. Csak a rendszertelenül, szeszélyes kanyargókkal dolgozó tanár idegen előtte, ennek lelkiségéhez nem tud kapcsolódni, mert számára hozzáférhetetlen.

A jó tanárnak derűsnek, hangulatot árasztónak kell lennie, hogy bizalomra, kedvre hangolja az osztályt, eloszlassa a szorongást, feloldja a szükségszerűen jelentkező félelmet. A tanár barátságos magatartása nélkül nem lehet lendületes és eredményes közös munkát végezni. Igaz, hogy ma talán a súlyos gondokkal küzdő tanár nehezen tud szabadulni a nyomasztó hangulattól, a mostoha külső körülmények állandóan zaklatják lelkét és életkedvét. Azonban a fiatalság lelkiségének kialakításával komolyan foglalkozó tanár minden bajt és gondot kívülhagy az iskola küszöbén. A magyar tanárban mindig megvolt a hősi erőfeszítések szótlan kiállásának képessége, mindig el tudta rejteni gondjait, mert jól tudta, hogy csak a munkát izsító derű, a szorongást feloldó kedély méltó a feladata lelkiismeretes betöltéséért hevülő tanárhoz.

A fentiekben nem törekedtem teljességre, csak néhány olyan lényeges és szembeötlő vonását akartam kiemelni a magyar tanárnak, amely munkája tudatosságát, eredményességét elő-

mozdítja és biztosítja. Azt mondják, hogy a magyar tanár elég, hogy így a magyar jövőnek világítson. Az egyénre nézve lehet ebben tragikum, de a magyar faj- és népközösség szempontjából áldozatos és magasztos hivatás.

Dr. Halász László.

FIGYELŐ.

A vallás- és közoktatásügyi költségvetés a felsőház előtt.

A kultusztárca költségvetése magasszínvonalú vita keretében került a felsőházban tárgyalásra. Már az első felszólaló, *Próhla Károly* rámutatott többek között a bölcsészeti kar és a tanári pálya elnéptelenedésére, s ezt nemzeti veszedelemnek jelentette ki: „Hová jutunk, ha a tanári pálya elnéptelenedik, vagy ha a tanári pályára inkább csak olyanok lépnek, akik máshol nem boldogulnak, holott éppen a legjobbaknak kellene ezt a pályát választaniok? A tanárság szellemi színvonalának süllyedése szükségképen maga után vonja nemzeti értelmiségünk süllyedését. A családalapításra is hogyan szánja reá magát az a fiatal tanár, aki 10 évi szolgálat után még mindig csak a IX. fizetési osztálynak megfelelő javadalomban részesül? Ezzel pedig olyan erkölcsi veszedelmek járnak együtt, amelyek szöges ellentétben vannak a pedagógushivatás szent komolyságával.“ A jelesnevű felszólaló szerint lényeges anyagi helyzetjavítással kell a bajon segíteni.

A gimnázium szempontjából kiemelkedő jelentőségű volt *Halasy-Nagy Józsefnek*, a kiváló böleseleti professzornak felszólalása, aki egész beszédét a gimnázium sorskérdéseinek szentelte. Leszögezte, hogy a gimnázium mai helyzetében már bizonyos katasztrófa következtetésétől kell félnünk, de Szinyei Merse Jenő miniszter személye és működése méltán reményt nyújt a bajok orvoslására. „A gimnázium sorsa... az egész országot kell, hogy mélyen érdekelje, annál az egyszerű oknál fogva, mert a gimnáziumban nevelődik a nemzetnek az a rétege, amely majd a nemzet vezetésére lesz hivatott.“ Rámutatott arra, hogy az iskola kényes hely, ahol nem lehet kísérletek és ötletek alapján berendezkedni, hanem ott csakis kipróbált igazságoknak és mély erkölcsi elveknek szabad érvényesülniök. Az élet címén nem lehet mindenfélét begyömöszölni a gimnáziumba, ott elsősorban a szellem örök értékeinek kell ragyogniok. Kéri a minisztert, hogy adja vissza az iskolát a tanulóknak. Szeretnek arra hivatkozni, hogy a régi iskola csak tanított, a mai ellenben elsősorban nevel. „A tanítással és a neveléssel való ez a játék, — állapította meg a jeles szónok — az én meggyőződésem szerint üres szó, mert nem lehet tanítás nélkül nevelni, és nem ér semmit az a nevelés, amely tanítás nélkül való.“ Rátért azután *Halasy-Nagy József* a tanárhányi kérdésére, s kifejtette, hogyha a szellem ázsiója majd egyszer újból fel fog szökni, „akkor sem lesz a tanári pálya vonzó az ifjúság legjobb-jaira, nem azért, mert más pályákon, ahol a szellem megbecsülése ugyancsak lehetséges, meg fogja találni azt az óhajtott megbecsülést, amely tisztességes javadalmazással és a társadalom

megbecsülésével is lesz egybekötve.“ A tanári pálya a kellő anyagi javadalmazás és e munkát méltán megillető társadalmi megbecsülés hiánya miatt belső tartalmában és külső súlyában egyaránt lejtőre jutott. Nem így volt ez még egy emberöltővel is ezelőtt: a tanár fizetése az első folyamodású bírákéval volt egyenlő, s még ötvenkint korpótlékot is kapott. A VI. fizetési osztály megnyitása nem jelentett rá nézve előnyt, hiszen 1918 után minden tisztviselői réteg egy fokkal feljebb emelkedett. Legújabban már az V. fizetési osztályba is beléphet a tanár, de „mit ér, ha 5—10 magas címet kap és sok tíz, száz, meg ezer tovább nyomorog“. A szónok a pótlékrendszerhez való visszatérést ajánlja: részesüljön a középiskolai tanár fizetésén kívül különleges munkájának megfelelő működési pótlékban. A tanári pályának egyik feltűnő furcsasága s a társadalmi megbecsülés hiányának egyik főorrása, hogy nincs rajta rangban emelkedés. „Fájdalmas tudat a tanár részére, hogy egy olyan társadalomban, amely hemzseg a címektől, neki címtelenül és rangrejtve kell élnie.“ Legalább a VI. fizetési osztályban lévőeknek meg kellene adni a tanügyi tanácsosi címet. A tanárokat jobban bele kellene vonni az iskolán kívüli népművelés munkájába is; működésük értéke így szélesebb körök előtt válnék ismeretessé.

A jó tanárnak nemesak tudománnyal kell rendelkeznie, hanem derék és nemes jellemnek is kell lennie. Ilyeneknek a tanári pályára vonzása a nagy probléma, ezért kell különleges elbánásban részesítenünk a középiskolai tanárságot, akár csak a bírákat, ahol az erkölcsi emelkedettség éppen ilyen nélkülözhetetlen kellék. Kívánatos, hogy fiúgimnáziumokban csak férfiak tanítsanak, mert férfijellemet csak férfijellem alakíthat ki a maga példájával.

A szónok bizik a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóindulatában, ezért kéri őt, tegyen meg mindent a gimnázium és tanári sorsának felemelésére. „Tegye ezt a pályát a legjobb és a legderékabb ifjak szemében kívánatossá... A gimnáziumban minden tantervnél fontosabb és többet ér az ember, aki a fiatal lelket alakítja. A jó és kiváló tanár, aki egyúttal maga is nemes és emelkedett lélek, a nemzetnek legnagyobb értéke.“ Méltó és hivatott embereket kell a tanári pályára vonzanunk — vonta le végső következtetését az előadottakból a felszólaló —, akkor majd remélhetjük, hogy az iskolák felemelkedése és magas színvonala is bekövetkezik.

Halasy-Nagy József professzort eszményektől hevített, mélyenjáró beszéde méltán csatolja azoknak a kiválóságoknak — mint Kornis Gyula, Domanovszky Sándor — díszes sorához, akiknek mélyes meggyőződése, hogy a magyar köznevelés ügyének gerince a középiskola, ennek sorsa pedig elsősorban tanárai sorsán fordul meg.

A vita végén *Szinyei Merse Jenő* vallás- és közoktatásügyi miniszter válaszolt a felszólalásokra. A tanári és tanítási rend helyzetjavításával kapcsolatban rámutatott arra, hogy eddigi két költségvetésében a szociális intézkedések egész sorát valósította meg, mint amilyen a helyettstanári és tanítói szolgáltnak egy évre leszállítása, a kántortanítói illetmények megoldása, a magasabb állások állandó szaporítása, a külön polgári iskolai igaz-

gatói státus megszervezése, s mások. Halasy-Nagy József szavaival foglalkozva, kijelentette, hogy a tanárhány és a tanári rend kérdéseivel továbbra is foglalkozni fog. Hozzáfűzte azonban, hogy a mai nehéz államháztartási helyzetben gyökeres megoldást hozni nem lehet. „Ami a gimnázium színvonalának süllyedését illeti — jegyezte meg végül a miniszter — ...ebben kétségkívül az igazság, ezen a téren az újonnan átalakított Köznevelési Tanácstól várok majd hasznos előterjesztéseket, amelyek ezeket a bajokat majd orvosolhatják.“

Ebben a munkában való tevékeny részvételre, mint ismeretes, a miniszter úr „Egyesületünket is“ felhívta: központunk és köreink most dolgoznak a javaslatokon, hogy így az új rend kialakításában a gimnáziumi tanárság szava minél nyomósabb súllyal essék a mérlegbe. (h.j.)

Tallózás az 1942/43-i gimnáziumi évkönyvekben.

1942. augusztus 20-án ülte a nemzet legnagyobb ünnepét, országépítő Szent István napját. De „egy szó nyílallott a hazán keresztül, egy röpke szóban annyi fájdalom“: *vitéz Horthy István*, Magyarország kormányzóhelyettese a kora reggeli órákban katonai feladatának teljesítése közben hősi halált halt. Ünneprontó, rosszindulatú hióhírnék hittük a döbbenet első perceiben, de sajnosan igaz, szomorú valóság volt. Bús gyászlobogók kerütek az örvendező nemzeti zászlók mellé, hogy keseregjék a nemzet nagy halottját, reménységét. Vitéz Horthy István példaadó hősi halálával bevonult a magyar történelem heroszainak fényes Pantheonjába. Hősi halálát vagy külön emléklapon örökítik meg az iskolai évkönyvek, vagy cikkben emlékeznek meg róla.

De egyre több és több név kerül a régi világháború hősi halottait megörökítő emléktáblákra is. Ebben a tanévben a kecskeméti kegyesrendi gimnáziumban leplezték le hősi halott-emlékművet; a budapesti áll. Berzsenyi g. hősi alapítványt létesített s szintén emlékművet állít. Az évkönyvek kegyeletos sorokban emlékeznek meg az életükkel, vérükkel adózott tanárokról, mint a hazaszeretet, és kötelességteljesítés példaadó képeiről. Ezek: Csipő Lajos (Pápa, ref. g.), Hajek Engelbert (Újvidék, szerb tannyelvű áll. g.), Kiss György (Dunaszerdahely, g. tanf.), Kocsis Mihály (Szabadka, áll. g.), Koronczai György (Losonc, áll. g.), Kovács István (Rozsnyó, prem. g.), Ormos Emil (Kiskúnfélegyháza, róm. kat. g.), Rabatin István (Ipolyság, áll. g.), Szabados Jenő (Pannonhalma, olasz g.).

A *háború* negyedik esztendejét már nagyon megérezte a magyar középiskola. „A háború zord akarata érvényesül felettünk, ő a menetrendező mester... A magyar középiskola egy pillanatra sem szakadt el hős katonáink lelki közelségétől s a magyar tanárságnak és tanulóifjúságnak örök dicsősége marad az a lelkület, amellyel a háború hatásainak közvetlenül megrázó ütközései között is megmentette és felfrissítette idealizmusát.“ (Bp. ciszt. g.) Sok iskola szögezte le ugyancsak a bp. ciszt. g.

megállapítását, hogy az iskola élete a lefolyt esztendőben úgy szólván csak lényegében követte a törvényszabta rendet. A katonai behívások gyors egymásutánja, a leventeórák helyeszerű elhelyezése s más okok miatt 6—8-szor kellett egyes helyeken változtatni, míg végre kialakulhatott valamilyen elfogadható órárend. A tanítás rendes folyamát felborította a tanulók légvédelmi szolgálathoz való bevonása, nagy szakadást okozott az iskolai munkában a januárhavi szénszünet, ami miatt a II. félév kapott egyenetlen megterhelést. Bonyolította a nehézséget a tanári karokban beállott sűrű személyi változás s a hirtelen bekövetkezett évszár. A pesterzsébeti g., ahol a tanév kezdetén heti 80 órát kellett helyettesíteni, részletesen felsorolja a háborús élet nehézségeit, hogy lássák a késő utódok, mily nehéz dolga volt 1942/43-ban diáknak, tanárnak, iskolának, szülőnek egyaránt. A háború számájára kell részben írni a súlyos tehertételként jelentkező *tanárhányt*, aminek következménye, hogy a fiúgimnáziumokban egyre több s több nő kap alkalmazást, ami eddig ismeretlen volt itt. Erre a lapra tartozik a szolgálati idejüket kitöltött tanárok szolgálatban való visszatartása is. A jászapáti kir. kat. g.-ban a 4 órában tanító igazgatón kívül 12 tanár látta el a 9 osztályú iskola oktató és nevelő munkáját, úgy, hogy 22 órában 3, 23 órában 4, 24 órában 2 tanár tanított. A lévai áll. g.-ban az év folyamán 13 tantárgyfelosztást és 16 órarendet kellett készíteni. A besztercei áll. g.-ban hatszor változott a tantárgyfelosztás, s a francia nyelvnél meg a természetrajznál nem tudták a szakszerűséget biztosítani. Egész évben katonai szolgálatot teljesített a szentgotthárdi áll. g. testnevelési tanára, ugyanígy nem volt rendszeres testnevelési oktatás a pesterzsébeti áll. g.-ban sem. A munkácsi áll. g.-ban az igazgatónak is be kellett vonulnia háromhavi katonai kiképzésre. A nagykarolyi róm. kat. kegyesr. g.-ban tizenhárom távoztak el, részint más állásba, részint katonai szolgálat miatt. A nagyváradi zsidó g. 10 rendes tanárát hívták be közérdekű munkaszolgálatra, úgy hogy a tanévvégi és érettségi vizsgák megtartására az igazgatón kívül 2 tanár maradt volna, ezért a kolozsvári hadtestparancsnokság a tanév végéig szabadságoolta ezeket a tanárokat. A balassagyarmati g.-nak nem volt természetrajz- és görög-szakos tanára, a komáromi bencés g.-ban 3 hónapig nem volt tornatanár. A katonai behívások miatt a kassai áll. g. VII. a. és VII. b. osztályait össze kellett vonni. S volna még adat ezenkívül is bőven. Az évkönyvek csak megállapítják a tényeket, de ezek mögött ott látjuk a mellőzésekhez, csekély javadalmazáshoz szokott tanárlelket, amely zúgolódó zokszó nélkül végzi a rászakadt munkát, mert tudja, hogy ezzel a hazának tesz szolgálatot.

A háború személyi vonatkozásain kívül sok helyen megzavarta a tanítás rendes munkáját az *iskolai épületeknek* hadikórház vagy más katonai célra való lefoglalása. Ilyen esetekben a testvérintézetekben folyt a tanítás, felváltva délelőtt és délután 40—45 perces órákban, sokszor csökkentett óraszámban. A katonai hatóságok általában megértőek voltak, csak a soproni áll. g. panaszkodik a hadikórház megbízottainak magatartása miatt, ami azt okozta, hogy négy különböző helyen voltak kénytelenek tanítani. Az épületekről nem egyszer épületes dolgok akadnak az évkönyveket forgató szemé ügyébe. Az intézet fenn-

állításának 23. évében még nincs saját épülete a csongrádi gimnáziumnak, nincs rajzterme, természetrajzi, természettani, vegytani előadóterme. A pécsi áll. g. épülete elavult, egészségtelen, nem felel meg a korszerű középiskolai kívánalmainak; nincs tornaterem a debreceni gyakorló, a pestszenzterzsébeti, pestszentlőrinci, újverbászi áll. g.-ban Új iskola építését sürgeti a tanévben mutatkozó létszámemelkedés miatt a lévai g.; teljesen alkalmatlan iskola céljaira a szatmárnémeti róm. kat. lg. eredetileg kaszárnyának készült épülete, nem felel meg a követelményeknek a magyaróvári kegyesr. g.-é sem, mert tantermei sötétek, nincs megfelelő udvara, s a tanulók tízpercekben az utcán tartózkodnak. Meglepetéssel olvassuk, hogy a volt Bolyai g. épületébe költözött bp. áll. Berzsényi g. visszatért saját épületébe, bár néhány osztály és szertár a régi épületben maradt, helyiséghiány miatt. A szegedi áll. lg. eredetileg felső leányiskolának készült épülete sem felel meg a mai tanulólétszámnak. A bp. I. k. áll. g. épületében elhelyezett pestmegyei tanfelügyelőség az épület több szép termét lefoglalja; e miatt 5 osztály sötét, nem tanteremnek épült hajlékba szorul az egyébként is rosszkarban lévő épületben. Az iskola felszerelése nagyon megviselt a X. k. áll. Szent László g.-ban.

A háborús idők szülőtte a *légoltalom* is, amelyről szintén beszámol a legtöbb évkönyv. A bp. ciszt. g. szerint a tanulók boldogok voltak, hogy részt kaphattak és vállalhattak a háborús élet terhéből, de ami a légoltalmi szolgálat keretében történt, sokszor a legkevésbé szolgálta a nemzetvédelmi törvény szándékát. A bp. bencés g. megállapítja, hogy a légószolgálat nagyon akadályozta a tanulókat tanulmányaik végzésében, az a körülmény pedig, hogy a szolgálatért napidíjban részesültek, erkölcsi következményeiben lehet károsra. A II. k. egyet. kat. g. mind tanítási, mind nevelési szempontból kívánatosnak tartja a középiskolai tanulóifjúságnak felmentését a külső légószolgálat alól.

Az 1934. évi XI. tc. által megteremtett egységes magyar középiskola (gimnázium, ill. leánygimnázium) az 1935/36. iskolai évben indult meg s az 1942/43. tanévben jutott el a VIII. o.-ba. Minthogy az új érettségi vizsgálati utasítás még nem készült el, a régi szerint folytak le az érettségi vizsgák. Az örvendetes országgyarapodás következtében az 1935. VI. tc.-ben megállapított 8 tankerület 14-re emelkedett. Hazánkban az 1942/43. tanévben 246 gimnázium (187 fiú, 59 leányg.) működött. A rendes tanulók létszámában jelentősebb változás nem volt. Legnépesebb gimnáziumok: 800—900 tanulóval a bp. ciszt. g., a miskolci kir. kat., a nagyváradai, szabadkai áll. g., 700—800 tanulóval: a bp. kegyesr. g., a bp. V. k. áll. Berzsényi, a szatmárnémeti kir. kat. g., 600—700-as a tanulólétszám 17, 500—600 mintegy 15 g.-ban.

A halál ebben az évben is bőven aratott a már nyugalmutakat élvező vagy még munkában lévő kartársaink sorában. A magyar közoktatásügyet nagy veszteség érte Dr. Kemenes Illés, budapestvidéki tankerületi főigazgató halálával. Kiváló pedagógiai munkásságáról a kerületébe tartozó iskolák meleg sorokban emlékeztek meg. Az évkönyvek általában emléklapot szentelnek az elhaltaknak, sok intézet csak az év történetében emlékeztet meg róluk egy-két sorral. Az elhalt, nyugalombavonult, kitüntetésben

részesült tanárok, valamint az iskolákat meglátogató előkelőségekről szemlénk végén számolunk be.

Az 1942/43. év nevezetes évforduló a piarista rend s a magyar közoktatásügyi történetében. Ez évben ünnepelte a rend 300 éves magyarországi jubileumát. A nagy eseményről megemlékező évkönyvek közül kiemeljük a szegedi kegyesr. g. évkönyvét s ebben a *300 év után* című név nélkül közölt visszatekintést a piarista multra. Megyer József írása a remekbeszabott, szellemes *Piarista földrajz*. Kiemelkedő még Sík Sándor beszéde a piarista eszményről; a kecskeméti g. évkönyvében pedig Balanyi György: A magyar piaristák ünnepe című írása.

Főgimnáziummá alakulásának 50 éves jubileumát tartotta a keszthelyi prem. gimnázium, az iskola alapításának 170 éves fordulóján.

Huszonöt éves fennállását ünnepelte ez évben a bp. VIII. k. községi lg. és a nyíregyházi ev. lg. A marosvásárhelyi volt ref. lg. állami kezelésbe került; az egy épületben, egy vezetés alatt működő egyetemi kir. kat. és Mátyás g. ez évben kettévált. A gyulai g. e tanévtől kezdve viseli Gyula nagy szülöttének Karácsonyi János püspök, történettudós nevét.

A gimnáziumi nevelés alapépülete két régi, kipróbált pilléren nyugszik: a *valláserkölesi alapon* és a *nemzeti érzésen*. A kolozsvári áll. lg. szerint keresztény erkölcsű, magyar nemzeti életre vezető világnézet kialakítása a cél, de még nagyszámú akadály állja el az utat. Temérdek könyvkiadó, mozi, nyomtatvány kínálja garasos vásári portékáját. Valamennyinél hangosabb a rádió s nem lehet komoly aggodalom nélkül szemlélni, hogyan terjeszti ez is sokszor az ízléstelenséget, s hogyan profanizálja nem egyszer a magyar dalt, zenét és beszédet. A volt jugoszláv iskolák valláserkölesi nevelési hiányosságai még mindig érezhetőek, a javulás azonban biztató — írja a muraszombati áll. gimnázium. A szegedi kegyesrendi g.-ban a hittanórák első tízpercében — „a katolikus tízpercekben“ — világnézeti irányítás folyt. A pesterzsébeti áll. g. kápolnájában naponként mondott szentmise lehetővé tette, hogy a tanulók hétköznap is hallgassanak szentmisét. A gyakorlati vallásosságba való bevezetésre szolgált a bencés iskolákban meghonosított Opus Dei imakönyv. Az esztergomi bencés g. szükségesnek tartja a középiskolai hittankönyvek átdolgozását, főképp a felső osztályokban, s a hittani anyag más beosztását és feldolgozását. A *fegyelmelés* kérdése is foglalkoztatja az évkönyveket. A IX. k. áll. Fáy g. a tanulók fegyelmelése ügyében körlevéllel fordult a szülőkhöz. Általábanvéve az évkönyvek a fegyelem meglazulásáról panaszkodnak. A sátoralfajuhelyi kegyesr. g. panaszolja, hogy a tanulók egyrésznél hiányzik a háborús helyzet követelte köteleességteljesítés. A bp. Szent Margit lg. érdekes statisztikai táblázatban mutatja be, hogy a tanulmányi előmenetelben gyenge osztály mulasztott a legtöbbet. Sok intézetben diákrendőrség ügyel a rendre. A nevelés szükséges összhangjának s egyöntetűségének előmozdítására 35 szakaszba foglalt *Szolgálati rendet* alkotott a VII. k. áll. Madách Imre gyakorló jellegű g., amely az értékes hagyományok megőrzésével és meggyökereztetésével, tanári személyváltozás esetén megkönnyíti az új tanárnak az intézeti szellemhez való igazodást.

Az erkölcsi szempont mellett fontos szerepet tölt be a középiskola nemzetnevelő munkájában a *hazafias érzésre nevelés*. „Évről-évre mind világosabban érezzük, de tudatosítjuk is, hogy a jövő magyarjainak az a legértékesebb tagja, aki mintegy szociális tettként a saját érdekeit a nemzeti közösség érdekeinek tudja és akarja alávetni.“ (Szegedi kegyesr. g.) A bajai ciszterciok g.-a is hangsúlyozza a magyar hazához való tántoríthatatlan hűség szellemét, de „ezen a téren napról-napra érnek bennünket itt a déli nemzetiségi végeken elszomorító tapasztalatok, nemzeti alapérzésünket nyugtalanítóan s fájdtítóan súroló ingerlések“. E panasz mellett örömmel olvassuk a bonyhádi ev., a nagykárolyi kegyesr., a szabadkai áll., az újvidéki áll. szerb-tanny. g.-nak a hazafias nevelésről írt sorait, melyekből mindenütt kiesendül, hogy mi nem kegyetlenkedésekkel, igazságtalansággal, hanem szeretettel s az igazság legyőzhetetlen erejével ápoljuk tanulóink lelkében az egységes, osztatlan nemzeti gondolatot. A mai viharzó történelmi idők lépten-nyomon alkalmat adnak a tanárnak a hazafias, az állampolgári nevelésre. A hazafias nevelés minél erősebb kiteljesítésére iktatta be a középiskolai tantervbe a V. K. M. a honvédelmi ismereteket, s ezt van hivatva szolgálni a honvédelemről szóló 1939. évi II. tc.-kel szentesítést nyert *levente-intézmény* is. Erről írván, a bp. ciszt. g. megállapítja, hogy a katonai szellem az iskolában csak akkor eleven érték, ha több és más, mint drill és megfélemlítéssel megfegyvelmezt, gépies tömeg, — ha tehát a szellem honvédelme is. Valamennyi évkönyv örömmel üdvözli azt az intézkedést, amely az igazgatónak, mint iskolaparancsnoknak kezébe tette le a leventeoktatás vezetését. Még most sem oldódott meg minden kérdés, sajnálnók — írja a bp. ciszt. g. — ha a leventeoktatás csupán tantárgyszerűségben merülne ki, sok részre aprozódna szét és elsorvadna a hivatali igazgatás útvesztőiben. Ugyanilyen értelemben ír az egri ciszt. g. is. A leventék közvetlen vezetői az *ifjúsági leventevezetők* lesznek. A kiépülőfélben levő intézményről nem egyöntetű a vélemény. A győri bencés g. szerint az ifjúvezetői rendszer a leventenevelés nagy előnyére szolgál, viszont a mezőkövesdi g. szerint ifjúság ifjúságot aligha vezethet, mert az erkölcsi és világnézeti alap nyújtásához hiányzik a kellő lehiggadtság, a tapasztalatok érce s az általános tájékozottság. Ugyanezt állapítja meg a bajai ciszt. g. is.

Újvári Gyula.

(Folytatása következik.)

EGYESÜLETI ÉLET.

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Középiskolai Tanáregyesület választmányának 1944. évi. január hó 15-én Budapesten tartott üléséről.

Jelen vannak: *Bernolák Kálmán* elnöklésével Hajdu János, Józsy Ferenc, Marcsek Tibor, Marczinkó Andor, Mrenna József, Novák Kálmán, Ollé István, Osvárh Ferenc, vitéz Pálfi János, Tasnády Károly és Újvári Pál a tisztikarból, továbbá Bartha József, Bartoniek Paula, Erdei József, Dongó Orbán, Farkas László, Haitchik Ilona, Hedrich Ármin, Kiss László,

Koczogh András, Kónya Sándor, Kresznerics Károly, Máhr Károly, Marczell Ágoston, Musulin Béla, Pápai István, Poór Sándor, Radványi László, Rakssányi Mária, Rajnavölgyi Géza, Rempört Elek, Róder Pál, Szabó István Andor, Szentgyörgyvári Artúr, Szóts Gyula, Takáts László, vitéz Temesy Győző, Tyukoss Gyula választmányi tagok és Hodinka László, a jegyző-könyv vezetője. Kimentették magukat: Arató Amália, Happ József, Kárpáti Győző, Konrád Ferenc, Márczy Béla, Párkányi Norbert, Rédei Kornél, Szerető Géza és vitéz Ujváry Lajos.

Bernolák Kálmán elnök kartársi szeretettel köszönti a megjelenteket. A nehézneked ígérkező 1944. év első ülésén mindenkinek újult munkakedvet és jó egészséget kíván, s az ülést megnyitja.

Közlí, hogy a m. kir. belügyminiszter 216.560/1943. VII. B. szám alatt jóváhagyta az egyesületnek az 1943. évi június hó 19-én tartott rendkívüli közgyűlésen módosított alapszabályait. Ebben főleg két változás van a régi-vel szemben. Az egyik az, hogy az egyesület új vezetőszer-
 vezetési alakított meg, az ú. n. elnöki tanácsot, amelynek tagjai a tisztikaron kívül a három társelnök. Társelnököknek pedig a választmány a három felekezeti tanár-egyesület mindenkor elnökeit hívja meg. A módosítás célzata az volt, hogy egyetemes tanári kérdésekben az egész gimnáziumi tanárság egyöntetűen foglalhasson állást, s a felekezeti tanár-egyesületekkel eddig is megvolt összhangzatos együttműködés alapszabályszerű megalapozást nyerjen.

Egyúttal mindjárt javasolja is ezek alapján, hogy a választmány hívja meg az egyesület társelnökeivé Zibolen Endrét, vitéz Bessenyei Lajost és Bánkuty Dezsőt, mint a Katolikus, Református, illetve Evangélikus Középiskolai Tanár-egyesület jelenlegi elnökeit. — A választmány örömmel hozzájárul a javaslatához.

A másik változás az alapszabályokban a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesületnek egyesületünkbe való beolvadásával kapcsolatos, amelyről később Józsy Ferenc alelnök fog részletes jelentést tenni. — Örömmel üdvözölte a továbbiakban azokat, akik kinevezésben és előléptetésben részesültek. Az egyesülethez közelállók közül köszönti Ujvári Pál főtitkárt, aki az újonnan létesített Országos Iskolánkülső Népművelési Intézet főtitkára lett, azután az V. fizetési osztályba kinevezett Marczinkó Andort és Veress Pált, a tanügyi főtanácsosi címmel kintüntetett Máhr Károlyt, valamint Biró Izabellát és Kováts Gyulát, akik gimnáziumi igazgatói címet kaptak.

Az elnök ezután azt javasolja, hogy a választmány járuljon hozzá a tisztikar díjazott tagjai, a főtitkár, a pénztáros, a szerkesztő és a titkár csekély tiszteletdíjának felével való felemeléséhez. A tiszteletdíjak alacsony voltát mutatja az is, hogy az 50%-os emelés is együttesen alig lépi túl az évi 1000 P-t. — A választmány a javaslatához hozzájárul.

Az elnök felkéri a főtitkárt beszámolójának megtételére.

Ujvári Pál főtitkár jelenti, hogy 207 rendes és 3 pártoló tag kéri felvételét.

Rendes tagokul: Albrecht József, András László, Arus Albert, Ádám Zsigmond, Árvay Jenő, Babos Béla, Balázs István, Baráth Béla, Barta István, Bartha Sándor, Bartók Erzsébet, Bálint Domokos, Báthory Jolán, Belyánszky Milica, Bence Irén, Benedek Kálmánné, Biró Sándor, Biró Tiborné, Blázsik Piroska, Bodor András, Bodrogi Jánosné, Boga Alajos, Boreca Gergely, Borsai Károly, Borszéky Gyula, Boskov Zsivánné, Börzsei Márton, Brassai Károly, Brecknerné Tallatschek Sára, Brósz Ilona, Csaba Jenő, Csató Béla, Cseh Béla, Cseke Vilmos, Cselényi Albin, Cservény Albin, Csinády István, Csipak Lajos, Csiplics Bogdán, Csulak Károlyné, Daradies Árpádné, Dávid Zsigmondné, Deák Gyula, Debitzky István, Denderle József, Divéki Ilona, Domokos Sámuel, Dóczy Ferenc, Fazekas Gyula, Fábíán Béla, Fábíán István, Fejérdy Győző, Felföldy Ferenc, Ferenczi Sándor, Finta Zoltánné, Frieber Ilona, Fuchs József, Fűöp Ernő, Gaál János, Gajdátsy Lajos, Gállfy Zsigmond, Gyulai Lenke, Hauser Henriette, Heim Józsefné, Heszke Béla, Horváth János, Horváth József, Hunyadi Mátyás, Hvála Máriusz, Illés Gyula, Incze Andor, Incze Géza, Irsa Tiborné, Jaszszky

József, Jedrzyjowski Lajos, Józsa Gerő, Józsa Sándor, Kajdi László, Kalmár Ilona, Kaszás Gyula, Kaszás Vilmos, Kárpát M. Leonarda, Kecskés Anna, Kelemen István, Keve M. Adrienne, Kicsid Jenő, Kollonay Zoltán, Kotsis M. Cecília, Kovács Erzsébet, Kovács Ferenc, Kovács Gyula, Kovács Mihály, Kóborné Sáfrány Ilona, Környei Molnár György, Köhalmi Szevér, Kratochfill Dezső, Kristóf Ilona, Kriza Gyula, Laki Tibor, Landt Gáborné, László Imre, László Tihamér, Lehoczkyé Szőke Klára, Leticus Péter, Lőrík János, Lőrinczi Zoltán, Macskássy Attila, Martin Béla, Martonossy László, Maurer Jenő, Márton Sámuel, Máthé Szabó Magda, Mester Gábor, Mihályi Rózsa, Mikecs László, Mikó Gábor, Misgan János, Molnár Jolán, Mozga Zoltán, Mucsi József, Nagy Géza, Nagy Jenő, Nagy Lászlóné, Nagy Ottó, Nagy Rezső, Nagy Zoltán, Nyul József, Olajos István, Opra Benedek, Ósz Dénes, Paál Magda, Palkó István, Pap Sámuel, Papp Gyula, Papp Hajnalka, Papp János, Papp Mózsné, Pataki József, Pál András, Páll Gyula, Pálffy Ferenc, Pálosy László, Perjéssy Gyula, Petrovics Milán, Péterffy István, Piek György, Polányi Imre, Pop Viktor, Poppé Béla, Putnoky Sarolta, Radnóti Kovács Árpádné, Rác István, Rác Tibor, Rédei Dezső, Rimbás Viktor, Roós József, Ruzicska László, Salamon Sándor, Sarkadi Elek, Sárdi János, Schramkó István, Sebessy Júlia, Seplecan János, Séra László, Simay Ernő, Sinkó Istvánné, Strambu Gergelyné, Szabó Erzsébet, Szabó M. Terézia, Szakálné Ókrös Irén, Szántó Béla, Szász István, Szász János, Szász Kálmán, Szeidl Jenő, Székely Endre, Szigeti Imréné, Szlágyi József, Szomolányi József, Szöllösi Antal, Szőnyi Béla, Szőnyi Tibor, Szüts Iván, Takács Ferenc, Takács István, Tatár Ferenc, Teleki Arvédné, Telkes Zsuzsanna, Tompa Miklósné, Tóth Ferenc, Tóth István, Tóth Mária, Török Árpádné, Uitz Máttyás, Úrmösi József, Vasvári Károly, Vass Albertné, Vass Gizella, Vámszer Géza, Várady Kálmán, Végh István, Vitályos Erzsébet, Vörös István, Wieder Mária, Wild Frigyes, Zentai Károly, Zsuljevich Nóra.

Pártoló tagokul: Rakuscinecz Ilona, Székely János, Valentini Tiborné.

A választmány örömmel veszi fel nevezetteket a tagok közé.

A főtítkár jelenti, hogy három tag kilépését tudatta: Biró Béla, Biró Marianna és Jablánczy Ilona. — A választmány a kilépéseket tudomásul veszi.

A főtítkár ezután előadja, hogy az egyesület legutóbbi ünnepélyes összejövetele Győrött volt 1943. október 23-án, az évi rendes közgyűlés keretében. Ennek nagy társadalmi visszhangja is volt. Elmondtuk ott panaszainkat, ezek azonban a mai nehéz viszonyok között természetesen nem lehettek követelések, sőt csak hatályos kívánságok sem. Tudjuk, hogy ma minden a honvédségé. Komoly ígéreteket mégis kaptunk s ha ezek megvalósulnak, nagy megnyugvásunkra lesznek. A közgyűlés után meleg köszönetünket fejeztük ki mindazoknak, akik a szép sikerben segítettek az egyesület vezetőségét.

Közgyűlésünk sajtóvisszhangja nem volt olyan, amelyet vártunk volna. Csak egy-két fővárosi és néhány vidéki újság emlékezett meg róla cikkben. A lapok ma még egészen rövid közleményeket sem adnak közre azzal az indokolással, hogy nem általánosan fontos és közérdekű tárgyról van szó. A főtítkári jelentés különnyomatait egyébként a vezetőség eljuttatta számos közéleti és irodalmi vezető egyéniségünkhöz, úgyhogy elég széles réteg mégis csak értesült a közgyűlésen elhangzottakról.

A főtítkár a továbbiakban röviden beszámol a közgyűlés óta történt fontosabb ügyekről. Jelentős esemény a Kolozsvári Tanári Kör 1943. november 7-i megalakulása. Ennek teljes jegyzőkönyvét közzétette a Közlöny. Ez a fontos és nagyjelentőségű dolog sem részesült a sajtóban kellő méltatásban.

Az Országos Közoktatási Tanács elnökségének kérésére igazgatósági ülés foglalkozott a tanárság részéről fontosnak ítélt iskolaszervezeti, tantervi és módszertani kérdések összefoglaló munkálatával. A körök február hó 10-re küldik be anyagukat, s ennek alapján készül el majd az egész összeállítás.

Jelenti a főtítkár, hogy a Magyarországi Tanítók Eötvös Alapja egyesületünk vezetőségét is felkérte a választmányban való részvételre, erre az elnökség a főtítkárt jelölte ki. — Jelenti, hogy az egyesület az új Segítő Alap megalakulásakor köriratban kérte fel a tankerületi kir. főigazgatókat és az intézetek igazgatóit az Alap támogatására. Úgy látszik azonban, hogy a mai idők nem kedveznek ennek az új alakulásnak, a pénz értékének romlása tartózkodásra készteti a tanárságot. — Egyesületünk képviseltette magát a Polgári Iskolai Tanárok Egyesületének és az Evangélikus Középiskolai Tanáregyesületnek közgyűlésén, a Kereskedelmi Középszkolai Tanárok Egyesülete közgyűlési meghívójának késői érkezése miatt azonban ezen a közgyűlésen nem jelenhetett meg egyesületünk hivatalos képviselője. — A vallás- és közoktatásügyi minisztérium ebben az évben is segéllyel járult hozzá Közlönyünk nyomdai költségeihez. — A Pesti Hazai Takarékpénztár Egyesület búzakölcsonn jegyzésére kérte fel egyesületünket. Javasolja a kisebb összegű (1000 P) kölcsön jegyzéséhez való hozzájárulást. — A választmány így határoz.

Jelenti még a főtítkár, hogy több panasz érkezett a miatt, hogy az elmult tanév végén a 18 órán felüli órák díjazásából a csupán 6—8 órában tanító igazgatóhelyettesek kimaradtak, pedig ezek teljes délelőttjüket naponta az intézetben töltik el nehéz és felelőséges munkában. Javasolja, hogy a mostani tanév végére vonatkozóan az igazgatóhelyettesek javára szóló felterjesztésben kérje az elnökség a tavalyi helyzet orvoslását. — A választmány így határoz.

Javasolja a főtítkár, hogy a választott választmányi és igazgatósági tagok sorába Marczinkó Andor tanügyi főtanácsos, tankerületi kir. főigazgatósági szakelőadót válassza meg a választmány a Kemenes Illés halálával megüresedett helyre. — A választmány örömmel így határoz, s az elnök Marczinkó Andort megválasztott választmányi és igazgatósági tagnak jelenti ki.

A főtítkár jelenti továbbá, hogy a Nagyváradai Tanári Kör a következő három indítványt terjesztette a választmány elé: 1. Adassék meg a lehetőség mindazoknak a fiatal tanároknak, akiknek a szolgálati idő megállapításával kapcsolatban panaszuk van, hogy a szolgálati idő új megállapítását kérik. 2. Ha az oklevél megszerzésétől kezdve a tanári szolgálat folyamatossága igazolható, a megszakítás időtartamára való tekintet nélkül számíttson be a szolgálatba minden igazolható tanári munka, a heti óraszámtól függetlenül, így az iskolához számfellett, társalgásra, természetani gyakorlatokra, irodai munkákra beosztott tanári minőségben, nem-állami iskolában, másfajú iskolákban, nevelőintézetekben végzett tanári szolgálat is. 3. Általában beszámítható legyen minden olyan nem-tanári természetű, állami vagy nem-állami szolgálatban átmenetileg folytatott munka is, amelyet a kérvényező igazolhatóan a tanári munkanélküliség miatt volt kénytelen elvállalni.

Az elnök megállapítja, hogy az első indítvány tárgyalása szükségtelen, mert a szolgálati idő megállapításának felülvizsgálatát és módosítását minden tanár kérheti. A 2. és 3. indítványhoz *vitéz Pálfi János* megjegyzi, hogy ne is annyira a beszámításon legyen a hangsúly, hanem azon, hogy a kérelmező abba a fizetési osztályba kerüljön, amelyben lennie kellene, ha rögtön állásba tudott volna kerülni. Melegen pártolja az indítványt. — A választmány úgy határoz, hogy az elnökség a második és harmadik indítvány értelmében készített hathatós felterjesztéssel forduljon a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

Dongó Orbán a főtítkár beszámolójának arra a részére kíván kitérni, amely a sajtó részéről mutatkozó mostoha bánásmódot tette szóvá. Szerinte egy, közös pedagógiai közvéleményt formáló új tanügyi lap megindítására lenne szükség. Ez a lap az összes iskolafajok nevelőit egyesítve, minden közös kérdést megtárgyalna. Így igazi kultúrpolitikát végezne, lázadó szellem nélkül, s mégis teret adna minden tanári kérdésnek.

Erdei József lehangoltsággal állapítja meg, hogy a tanárság a mai nehéz időkben nem kap meg annyit, amennyit pedig áldozatos munkája

folytán megérdemelne. A más köztisztviselői pályán lévők többet elérnek, a szerény tanárok azonban háttérbe szorulnak. A tanárok kiforrott világ-nézetű, komoly emberek, akik mind nagy felelősségtudattal végzik munkájukat. Azt szeretné végre látni, hogy az egyesület felterjesztései eredményeket is érjenek el.

Takáts László fájdalommal teszi szövé, hogy a Századok szerkesztő-változása kapcsán az egyik napilapban támadás érte a tanárokat, hogy nem dolgoznak eleget tudományosan. Jó lenne, ha azokat a tudományos segédkönyveket, amelyekkel egy-egy tanár magánanyagát gyarapítani akarná, a minisztérium központilag szerezné be és olcsóbban juttatná el hozzájuk, a könyvek árát pedig a fizetéséből vonnák le.

Kónya Sándor sajnálattal látja, hogy a sajtó tanári sérelmeknek nehezen ad helyet. Nem híve új lap indításának; kívánatosabb lenne, hogy minden napilapnak, folyóiratnak legyen egy-egy állandó tanár-munkatársa, aki a tanári problémák állandó szószólójaként képviselné érdekeinket. Ilyen irányú kapcsolatokat kellene az elnökségnek kiépíteni az egyes lapok vezetőinél. Megemlíti, hogy az állami tanárok közül hét kerülhet kifejezett tanári szolgálattal az V. fizetési osztályba, a felekezeti tanárok azonban ebből szinte ki vannak zárva.

Musulín Béla elmondja, hogy mióta mint szegedi tanár, intézete képviselőjeként az egyesület választmányába jutott és módja van a vezetőség belső munkáját látni, megállapíthatja, hogy mindent megtesz a rendi érdekek érvényesítésére. Mégis, ő is azt szeretné, ha nem halasztódnék minden orvoslás a háború utánra, hanem már most is több kézzelfogható eredményhez jutnánk. A vidéki sajtó szívesen közöl tanári híreket és sok tanári munkatárssal dolgozik. Jó lenne időnkint a központból a vidégi sajtó számára országosan egy-egy gondolatkört propagálni.

Kiss László Erdei József elhangzott szavaira reflektálva, rámutat arra, hogyha rosszul állunk is, de a 8—10 évvel ezelőtti helyzethez képest határozottan javulás tapasztalható. Ma a fiatalok ott kezdik, ahova a most harmincéves tanári generáció 5—6—7 év után jutott csak el. Nem szabad elfelejtetni, hogy ebben az egyesület vezetőségének is nagy része van.

Mahr Károly megemlíti, hogy a tanárok társadalmi megbecsülésének fokozására igen jó eszköz a népművelési területeken végzett tanári munka. Örül, hogy a népművelés országos irányításában éppen Ujvári Pál főtítkárral kapott kimagasló szerepet.

Az *elnök* összefoglalóan megállapítja, hogy új lap indítása helyett valóban a legjobb út a meglévő sajtószervek felé irányuló kapcsolatok kiépítése. Így érhető el a legjobban a társadalom felfogásának átalakítása. Ne annyira mi, hanem inkább a társadalom követelje a tanári munka jobb anyagi és erkölcsi megbecsülését. Örül, hogy a választmány értékeli az egyesület munkásságát. Kétségtelen, hogy még mindig igen gyengén állunk; rohamléptekkel kell a helyzet javulását siettetni. Az egyesület nem is fog megpihenni ebben a munkájában. Sajnos, több kézzelfogható eredményt nem lehetett elérni. A tanárok tudományos munkásságát keveselő vádakra a legjobb válasz az, ha még többen, még több helyen, még nagyobb tudományos munkásságot fejtünk ki. Segédkönyvek központi megrendelésére a tanárok számára nincs szükség, hiszen még egy igazgató sem tagadta meg, ha komoly tudományos mű beszerzését kérte tőle a tanári könyvtárba.

Koczogh András elismeri, hogy az egyesület minden tőle telhetőt megtesz a javításra, de a helyzet mégis csak az, hogy a tanárság jövedelme vigasztalanul csekély, és nagyon túl van terhelve.

Az *elnök* nyomatékosan hangoztatja, hogyha más, új erők kerülnének is az egyesület vezetőségébe, azok se tudnának többet tenni, mint állhatatosan, tisztelettel, újra meg újra kérni, hangot adni a tanári kívánásoknak.

Mahr Károly megemlíti, hogy a minisztérium elnöki ügyosztálya keretében új sajtótájékoztató szolgálat indult meg, ezzel is érintkezést kellene keresni. Az *elnök* közli, hogy a kapcsolat felvétele megtörtént, de ez is fiatal szerv még, csak most áll kiépítés alatt.

Tasnády Károly pénztárosi jelentését terjeszti elő.

Pénzállomány 1944. január 15-én.

OKTE pénztára:

Postatakarékpénztárban	3.881 81 P
Pénztárszámlán	99 41 P
Összesen:	3.981 23 P

Tanárok Nevelőháza pénztára:

Postatakarékpénztárban	45.979 42 P
Moktárban	2.776— P
Pesti Hazai Első Takarékpénztárban	2.798 86 P
Pénztárszámlán	409 74 P

Tartozás:	Összesen: 51.964 02 P
Segítő Alapnak	20.000— P

Egyenleg mint vagyon: 31.964 02 P

Összesen: 51.964 02 P

Bejelenti még a pénztáros, hogy Pellet Ilona rendes tag többek nevében azt kérte, hogy hátralékos tagdíját engedje el az egyesület.

Az *elnök* rámutat arra, hogy a tagdíj elengedésére alapszabályaink értelmében nincs mód, de javasolja, hogy a választmány engedje meg a kérelmezőknek a tagdíj részletekben történő törlesztését. — A választmány ehhez hozzájárul.

Kónya Sándor ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy jó lenne, ha minden igazgató levonná a tagdíjakat a fizetésből. Minden testületben a megválasztott választmányi tagnak a dolga, hogy a tagok tagdíjügyeit rendben tartsa.

Rajnavölgyi Géza felvilágosítást kér arra vonatkozóan, hogy a júniusi beiratkozóktól is be kell-e kérni az egyesület javára szóló hozzájárulásokat, tekintve, hogy a kibocsátó rendelet csak augusztusban kelt?

Az *elnök* azt a felvilágosítást adja, hogy a rendelet visszamenő hatályú.

Józsy Ferenc jelenti, hogy az új Segítő Alap ideiglenes vezetősége mindent megtett új tagok toborzása érdekében. A jelenlegi létszám a 30 új taggal és a régikkel együtt 300. A beolvadás és az új Segítő Alap megszervezése mindenképen hasznos volt. Először is a kb. 60.000 P vagyont átmentettük a jövő számára; a régi tagdíjfizető tagok kihaltával az egész egykori Segítő egyesület feloszlatták volna, ez pedig nem lett volna kívánatos. Most van egy hatósági jóváhagyással működő Segítő Alap, ez később szépen felvirágoztatható. Ezúttal köszöni meg Dongó Orbán segítségét az új alap jóváhagyásának kieszközlésében.

Mahr Károly szerint a Segítő Alap új szabályzatában igen sok a feltevel, az esetlegesség, a határozatlan ígért. Bizonyára ez az oka az idegenkedésnek.

Józsy Ferenc válaszában megvilágítja a helyzetet. Vannak önszegélyző és biztosító jellegű alakulások. Az előbbieket, mint a mi Segítő Alapunk is, csak a mindenkori helyzettől függő esetleges segítségeket ígérhetnek. A biztosító jellegű alapok ugyan a befizetett összegek fejében pontosan megállapított járandóságokra kötelezik magukat, ez utóbbiakat azonban nem a belügyminisztérium ellenőrzi, mint a miénket, hanem a pénzügyminisztérium. Ez esetben felügyeleti díjakat kellene fizetni; ezek a megterhelések az alap nagy részét elvinnék. A mi Segítő Alapunk önszegélyző egyesület, nem üzleti alapokon, hanem a segítő szeretet jegyében működik, de éppen ezért nem ígérhet pontos járandóságot.

Az *elnök* felkéri a jegyzőkönyv hitelesítésére Haitsch Ilona és Farkas László választmányi tagokat, majd a megjelentek érdeklődéséért köszönetet mondva, a választmányi ülést bezárja.

K. m. f.

Bernolák Kálmán s. k., elnök.

Dr. Hodinka László s. k., titkár.

Hitelesítik: dr. Haitsch Ilona s. k., dr. Farkas László s. k.

A Kolozsvári Kör ülései a tantervmódosításról.

Az OKTE Kolozsvári Köre 1944. január 19., 20., 21., 26., 27. és 31-én tartott folytatólagos üléseken tárgyalta meg a tantervmódosítás kérdését dr. Kántor Lajos tanügyi főtanácsos, gyak. gimn. igazgató elnöklétével. Az elnök bevezető szavaiban kifejtette, hogy az Országos Közoktatásügyi Tanács leiratot intézett az országos elnökséghez, ez meg az egyes körökhöz, hogy a tanterv módosítására vonatkozó javaslatokat terjesszék fel. A Kolozsvári Kör elnöksége a leiratot megküldte az összes iskoláknak. A beérkezett javaslatok közös megbeszélése a jelen ülések tárgya.

A magyar nyelvre nézve két javaslat érkezett be. Az első javaslattevő dr. Nagy József gyak. gimn. tanár. Bírálja a tantervet és a tankönyveket, szükségesnek tartja a mindennapos magyar órát, valamint azt is, hogy a VIII. osztály anyagát a legújabb írókkal kibővítsék. A második javaslatot a ref. kollégium magyarnyelvi tanárai nyújtották be. Címe: Olvashat-e eleget a magyar tanár jelenlegi elfoglaltsága mellett? A javaslattevők arra a következtetésre jutnak, hogy a magyar tanárnak több lehetőséget kellene nyújtani az olvasásra és órakedvezményben részesíteni. Az ülés mindkét javaslatot magáévá tette és teljes egészében felterjeszti.

A történelemre vonatkozóan Hadházy Sándor unit. kollégiumi tanár fejtegette ki álláspontját hosszabb előadásban. Javasolta, hogy a tankönyvekben Magyarország története ne legyen az egyetemes történelem külön fejezete, hanem annak magja. Kifogásolja továbbá azt is, hogy a tankönyvekben kevés a térkép és a képanyag. Az elnök felkérte az előadót, hogy ezeket a gondolatokat nyújtsa be írásban az elnökségnek, hogy azokat felterjeszthesse.

Utána Bartha Sándor kat. gimn. tanár és dr. Incze Andor áll. román tannyelvű gimn. tanár olvasták fel javaslatukat a földrajzra vonatkozólag. A javaslattevők hangoztatták a földrajz fontosságát az életben és kérték a földrajz határozottabb tanítását. Dr. Incze Andor ezenkívül a földrajz tudományos szellemű tanítása mellett foglalt állást. A hozzászólások folyamán ellentétes vélemények hangoztak el, ezért az ülés bizottságot küldött ki, hogy a felfogásokat összehangolja.

A latin nyelv tanításáról két javaslat szólt. Az első dr. Kántor Lajos tanügyi főtanácsos, gyak. gimn. igazgatóé a latin nyelv tanításának mód-szerűsítéséről. A javaslat részletesen ismerteti azokat az eljárásokat, amelyek segítségével a latin nyelv tanítását eredményesebbé lehetne tenni. Utána Barthalis József ref. kollégiumi tanár olvasta fel javaslatát, amelyben kérte, hogy a latin nyelv tanítását csak a III. osztályban kezdjék, vagy pedig adjanak módot a tanulóknak, hogy a latin és egy modern nyelv között választhassanak. A hozzászólások után az ülés elhatározta, hogy dr. Kántor Lajos javaslatát változatlanul felterjeszti.

A modern nyelvek tanításáról Nagy Jenő gyak. gimn. tanár olvasott fel javaslatot. Rámutatott azokra a nehézségekre, amelyek a modern nyelvek tanítását válságossá tették. Szerinte a legnagyobb nehézség az, hogy az anyanyelven kívül több idegen nyelvet kíván a tanterv és hogy nagylétszámú osztályokat kell tanítani kis óraszámban. Ezért javasolja, hogy a gimnáziumban csak egy idegen nyelv legyen kötelező (német, francia, olasz, angol) és a tanulók ezt szabadon választhassák meg. Javaslatát végén teljes óratervet közölt.

A románnyelvi tanítással kapcsolatban Papp Gyula kat. gimn. tanár terjesztett be javaslatot, amelyben hangoztatta a román nyelv tanításának szükségességét Erdélyben és minden osztály számára megjelölte az anyagot. Az erre vonatkozó második javaslatot a ref. kollégium románnyelvi tanárai nyújtották be. E javaslat szerint az alsó tagozaton a román nyelv elsajátítására kellene törekedni, a felső osztályokban pedig lehessen a román, mint modern nyelvet választani. Az ülés az utóbbi javaslatot tette magáévá és felterjeszti.

Dr. Kántor Lajos elnök javaslata értelmében a bölcséleti tanításban a logikának több fontosságot kellene tulajdonítani; ez csak úgy volna

lehetséges, ha a böcsészet tanítását egy évvel kibővítenék. Az ülés a javaslatot elfogadta.

Ezek után dr. Ferenczi Sándor unit. kollégiumi tanár javasolta a természetrajz tanítására vonatkozólag, hogy az V. osztály anyagát osszák két részre és tanítsák az V. és VI. osztályban 2—2 órában. A hozzászólások során dr. Tulogdy János ref. kollégiumi tanár, egyet. magántanár, ismertette a tananyag elosztására vonatkozó elgondolását, dr. Györffy István egyet. ny. r. tanár pedig a növények biológiájának fontosságát és talajtan tanításának szükségességét hangoztatta. Több különböző hozzászólás után az ülés bizottságot küldött ki, hogy egységes álláspontot dolgozzon ki.

A természettan és a vegytan tanításáról az az általános vélemény alakult ki, hogy a felterjesztendő javaslatban nyomatékosan hangsúlyozni kell a III. osztályban a háromórás fizika szükségét.

A mennyiség-tani és mértani tanításról Simon Elemér tájékoztatta a jelenlevőket. Ismertette a tanterv hátrányait, utána kifejtette erre vonatkozó álláspontját és hangoztatta a bifurkáció szükségességét a két felső osztályban. Ezzel kapcsolatban dr. Gyu'ai Zoltán egyet. ny. r. tanár kifogásolta a felső matematika tanítását a középiskolában, valamint azt is, hogy a függvényi gondolkodást túlkorán kívánja meg a tanterv. Az ellentétek összehangolására az ülés bizottságot küldött ki.

András László ref. kollégiumi rajztanár szükségesnek tartja a rajz bevezetését az V. és VI. osztályban. Az ülés András László javaslatát elfogadta az óratervre vonatkozólag, az anyagelosztást pedig bizottságra bízta.

A testnevelésre nézve az ülés dr. Kántor Lajos gyak. gimn. igazgató javaslatát tette magáévá, mely szerint minden osztályban elegendő heti két óra, ha a mindennapos tornát egész éven át megtartjuk.

Utána az egészség-tan tanítását beszélte meg az ülés és elfogadta dr. Kántor Lajos javaslatát, mely szerint maradjon meg ennek a tantárgynak a tanítása a IV. és a VIII. osztályban.

A szépírást tekintetben az az általános vélemény alakult ki, hogy ajánlatos volna legalább az első osztályban bevezetni.

Az énektanítás terén a hozzászólók szerint az éneket, érzelemnevelő ereje miatt, ajánlatos volna az alsó tagozaton heti két órában, a felső osztályokban pedig heti egy órában bevezetni.

Az ülés a honvédelmi ismereteket illetőleg a mai órászámban való tanítás mellett foglalt állást.

Az utolsó tárgyra, a leventeoktatásra vonatkozólag Lőrinczy Ferenc ref. kollégiumi tanár adott be javaslatot. A megbeszélések alapján az ülés elfogadta a javaslatot, melynek értelmében a jövőben a leventeoktatás csak heti egy órát venne igénybe, a fősúly pedig a gyakorlati kiképzésen lenne.

A gimnáziumba való felvétel is szóba került a megbeszéléseken; többben hangoztatták a selejtezés szükségességét. A tagok többsége azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy a túlzott selejtezés a mai körülmények közt nem kívánatos.

A hat napon át tartó megbeszélések végén a tanterv végleges megállapítására került a sor. Az elhangzott javaslatok alapján összeállított tanterv azonban túl magas órászámúnak bizonyult, ezért csökkenteni kellett. Az így megállapított óratervet az összes írásban beadott munkálatokkal együtt a Kör az Országos Közoktatásügyi Tanácshoz terjeszti fel.

A túlterheléssel kapcsolatban felvetődött a bifurkációs gimnázium gondolata. Ezt a kérdést a Kör legközelebbi üléseinek egyikén óhajtja tárgyalni.

A megbeszélések végére érve, az elnök köszönetet mondott a résztvevő tagok komoly érdeklődéséért és kitartó, buzgó munkájáért, hogy véleményükben csak az ifjúság javát és a nemzet érdekét tartották szem előtt.

Roos József titkár.

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Középiskolai Tanáregyesület Székesfehérvári Körének
1943. december hó 17-én tartott alakuló gyűléséről.

Jelen vannak: dr. Willer József egyetemi magántanár, tanulmányi felügyelő, az állami Ybl Miklós gimnázium igazgatója; vitéz dr. Szarka Géza, a községi Árpád-házi Boldog Margit leánygimnázium igazgatója; Bró Imre, Bódis Géza, vitéz Bodor Aladár, Borbély Gábor, Cseh Antal, Fekets Gábor, Harza László, Inokai Béla, Láng Erzsébet, dr. Morvai Béla, vitéz Muray Endre c. gimn. igazgató, Seper János, Szécsi Gáspár, dr. Szemere Gyula, Szentgyörgyi Ferenc tanulmányi felügyelő, Teleki Sándor és dr. Tóth Károly állami gimnáziumi; Arvayné Ádám Margit, Bertalan Rózsa, Farkasné Szabó Margit, dr. Keszei István, Kisberk Gizella, Kovács Rózsa, Run-tágné Perényi Gizella, Sallay Anna és Szentésiné Ármos Erzsébet leány-gimnáziumi tanárok.

Dr. Willer József igazgató mint házigazda szeretettel üdvözlí a meg-jelenteket és átadja a szót Szentgyörgyi Ferencnek, az 1941-ben megszünt tanári kör alelnökének. Szentgyörgyi Ferenc szeretettel köszönti a meg-jelent kartársakat és megalakulnak nyilvánítja a Kört. A jegyzőkönyv veze-tésére Inokai Bélát kéri fel. Szentgyörgyi Ferenc röviden megemlékezik az 1941-ben megszünt Székesfehérvári Tanári Körről; a felosztás okát a hábo-rús időkbén látja. A régi tagok közül sokan nyugalombavonultak, eltávoztak Székesfehérvárról. Helyükbe ifjú erők érkeztek. Az ifjúságban megvan a munkakedv és életrevalóság, ezért a most újjáalakuló kört életképesnek látja. Indítványozza, hogy a Kör elnökévé dr. Willer József áll. gimn. igaz-gatót válasszák meg. A megjelentek egyhangúlag elfogadják az indítványt és így a Kör elnöke dr. Willer József egyetemi magántanár, áll. gimn. igazgató, tanulmányi felügyelő lett.

Dr. Willer József megköszöni a megjelent tagoknak a bizalmát és hangsúlyozza a tanárok összefogásának szükségességét. Összefogásban van az erő; csak úgy érhetünk el valamit, ha erősek vagyunk. Ha végig-tekintünk az OKTE ezévi munkásságán, meggyőződhetünk róla, hogy a tanári rend érdekében történtek lépések. A győri közgyűlésen az orszá-gos elnök, Bernolák Kálmán közölte, hogy 1944. január 1-től az egyévi szolgálattal rendelkező helyettes tanárokat a miniszter úr rendes tanárokká nevezi ki. Másik említésreméltó intézkedés az idén első ízben folyósított karácsonyi segély. Ezekén kívül örömmel kell üdvözlőnlünk a különböző tanári körök munkájának sokatjelentő megélénkülését (így pl. a budapesti Tanári Kör munkásságát Róder Pál tanügyi főtanácsos vezetésével, a kolozsvári, valamint a győri tanári körök példaadó elevenségét), nemkülönbén az OKTE egyik agilis fiatal vezetőségi tagjának, Ujvári Pál főtitkárnak a közgyűlésen is elmondott méltányos, de bátorhangú jelentését. Nem az lesz a célja a Körnek, hogy tisztán elméleti pedagógiai önképzőköré váljék, hanem életrevaló kérdésekkel és a tanárság anyagi helyzetét érintő problé-mákkal foglalkozzék. Ezután dr. Willer József igazgató, elnök a társelnöki tisztségre vitéz dr. Szarka Géza leánygimnáziumi igazgatót, alelnököknek Szentgyörgyi Ferencet, Arvayné Ádám Margitot, titkárnak Inokai Bélát. pénztárosnak Fekete Gábort, háznagynak dr. Morvai Bélát ajánlja. A meg-jelentek a jelölteket megválasztják. A választmány tagjai az állami Ybl Miklós gimnázium részéről: vitéz Muray Endre c. gimn. igazgató, Teleki Sándor és Láng Erzsébet; a leánygimnázium részéről: Karsay János és Kis-berk Gizella tanárok lettek. Az országos választmányba Szentgyörgyi Feren-cet küldi a kör képviselőnek.

Az elnök a Kör működésére vonatkozólag javaslatokat, hozzászóláso-kat kér a megjelentektől. Vitéz dr. Szarka Géza a fehér asztal híve. Arvayné Ádám Margit inkább a klubszerű összejövetelék mellett foglal állást. A Kör tagjai az utóbbi indítványt fogadják el és e célra Szentgyörgyi Ferenc ajánlatára a Magyar Király Szálló külön termét szemelik ki, ahol minden hó első csütörtökén összejönne a délután 1/2 5-től 1/2 8-ig. Ha a hónap első

csütörtökön ünnep van, a következő csütörtökön találkozunk a fentemlített helyen és időben. A legelső összejövetel 1944. január 13-án lesz. A Kör tagjai az alapszabályok értelmében csak középiskolai tanárok lehetnek, de a helybeli középfokú iskolák tanárai, mint vendégek megjelenhetnek az összejöveteleken.

Telesi Sándor indítványozza, hogy mindazok a tanárok, akik még nem tagjai az OKTE-nek, lépjenek be, hogy ezzel is támogassuk a Kör munkáját és célkitűzéseit. Dr. Szemere Gyula helyesli Telesi Sándor javaslatát, de csak azzal a feltétellel hajlandó csatlakozni a javaslatához, ha a helyettes tanárok egyenrangú tagjai a Körnek. A vezetőség dr. Szemere Gyula javaslatát elfogadja és megígéri, hogy ebben az ügyben Szentgyörgyi Ferenc alelnök útján a központi választmánynál lépéseket tesz.

Ezután elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Dr. Willer József elnök, s. k.

Inokai Béla titkár, s. k.

Az Országos Középsikolai Tanáregyesület Miskolci Tankerületi Köre

1944. január 29-én délután 6 órakor ülést tartott a miskolci kir. kat. Fráter György gimnáziumban. Harsányi Sándor gimnáziumi igazgató, elnök nyitotta meg az ülést. A tárgy azoknak a tanári problémáknak megbeszélése volt, melyet az OKTE vezetősége küldött meg a köröknek hozzászólás céljából; ezek: a tanárképzés, a leveteképzés, a gimnázium kapcsolata más iskolafajokkal, a tankönyvek, az egyórás tárgyak, az érettségi utasítás hiánya. Az ülés tagjainak hozzászólása alapján megállapították a válaszcsoveget, amelyet a központi vezetőségnek terjeszt fel a Kör. Főleg a tanárképzés ügye és az érettségi utasítás hiánya volt az a pont, mely a legbelsőbban foglalkoztatta a jelenlévő tanárokat; ezt a kérdést tartják a legsürgősebben elintézendőnek. Kérik tehát a központi vezetőséget, hogy főleg erre hívja fel az Országos Közoktatási Tanács figyelmét. Miután Ádám János titkár a megfogalmazott felterjesztést felolvasta, az elnök a tanárság régi kívánságát: a címkérdést bocsátotta vitára. Általános óhajként alakult ki az a vélemény, hogy a tanárság tekintélyének érdekében ezt a kérdést végre meg kellene oldani. Ezek után az elnök az ülést bezárta.

Országgh József főtitkár.

Az OKTE Nagyváradi Körének ülései.

A nagyváradi Kör január 5-én és január 23-án rendes ülést tartott. A január 5-i ülés a Kör elnökének, Diószeghy Lászlónak a lemondásával foglalkozott. A lemondást sajnálattal bár, de az egészségügyi okok kényszerítő hatása alatt a Kör elfogadta. Majd dr. Bárdos József indítványt tárgyalta. Az indítvány lényege az volt, hogy tegyen lépést az Országos Középsikolai Tanáregyesület vezetősége a kultuszminiszter úrnál azoknak a fiatal, a 30-as években diplomát szerzett tanároknak az érdekében, akiknek a tanári munkájából bizonyos időt a szolgálatba nem számítottak be, egy hónapnál hosszabb, de nem a tanár hibájából, hanem az akkori szomorú elhelyezkedési viszonyokból bekövetkezett megszakítás miatt. Kéri ezekben az esetekben a szolgálati idő újravizsgálatát. Az indítványt a Kör egyhangúan magáévá tette és elhatározta, hogy a központi elnökséghez sürgősen felterjeszti.

A január 23-i ülésen a nagyváradi Tanári Kör megválasztotta új elnökéül Jakó Albertet, a nagyváradi állami Szent László gimnázium igazgatóját. Az elnök székfoglaló beszédében hangsúlyozta, hogy az elnöki tiszt-ségben missziót lát, különösen a mai nehéz időkben. Célja a tanári rend anyagi és társadalmi érdekeinek érvényét szerezni, a tanárságot minél magasabb erkölcsi színvonalra emelni és magyarságában erősíteni.

Dr. Bárdos József titkár.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Steyrer Gyula* budapesti állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *dr. Várady János* budapesti VII. ker. állami Madách Imre gyakorló jellegű gimnáziumi, *György Dénes* kolozsvári és *Rully János* szegedi állami gyakorló gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat az állami gyakorló gimnáziumi tanárok létszámába gyakorló gimnáziumi tanárokká kinevezte.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kovács Tibor Zoltán* debreceni állami gimnáziumi, *dr. Bobosy Tibor* budapesti II. ker. állami Mátyás király gmináziumi, *Sáfáry László* munkácsi állami gimnáziumi, *Mézes Lajos* sümegi állami gimnáziumi, *dr. Pásztor Balázs* *dr. Alcsuti Katalin* Magyar Nemzeti Múzeumhoz szolgálatfételre beosztott, *Muszély Gabriella* besztercei állami gimnáziumi, *Novák Ivonne Mária* máramarosszigeti állami leánygimnáziumi, *Polányi Pollák Imre* szatmárnémeti állami (kir. kat.) gimnáziumi, *Pálffy Endréné Teleki Éva* naszói állami román román tannyelvű gimnáziumi, *Solti István* pestszenterzsébeti állami gimnáziumi, *Nádházi Lajosné Radó Erzsébet* mezőtúri állami leánygimnáziumi, *Bezerédy István* csongrádi állami gimnáziumi, *dr. Hrabár Nóra* ungvári állami ruszin tannyelvű gimnáziumi, *Egyházy Imre* sümegi állami gimnáziumi, *Sávay László János* pécsi állami gimnáziumi, *Barta István* pestszenterzsébeti állami gimnáziumi, *Radványi Nagy József* nagykárolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Kovács Ferenc* mátyásföldi egyesületi gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *ifj. Jaszkov Cirill* munkácsi állami gimnáziumi, *Blázsik Piroska* szekszárdi állami gimnáziumi, *Csonka Ferenc* ceglédi állami gimnáziumi, *Markovich Lea* ipolysági állami gimnáziumi, *Kühne László* miskolci kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Nagy Lászlóné Bálint Erzsébet* naszói állami román tannyelvű gimnáziumi, *Bánk László* gödöllői premontrei gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Varga W. Kálmán* győri állami gimnáziumi, *Fekets Árolta* szenci állami gimnáziumi tagozati, *Barátosi Balogh Iлона* vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz szolgálatfételre beosztott, *Zádori József* csongrádi állami gimnáziumi, *Cserző Ferenc* zombori állami gimnáziumi, *Wiegand Viktorné dr. Péterfi Erzsébet* vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz szolgálatfételre beosztott, *Hinora Sándor* Felvidéki Széchenyi Magyar Kultúregyesület Központjához szolgálatfételre beosztott, *Vladár Mária* egyesületi Veres Pálné leánygimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *dr. Agárdy Zoltánné Kertész Márta* debreceni református gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *dr. Szűcs Stefánia* sümegi állami gimnáziumi, *Patonay Sándor* soproni állami gimnáziumi, *Láng Erzsébet* székesfehérvári állami gimnáziumi, *Gyurmán Zsuzsanna* budapesti Szent Margit leánygimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *ifj. vitéz Bodor Aladár* székesfehérvári állami gimnáziumi, *Kulim Lenke* budapestvidéki főgazgató hivatalához szolgálatfételre beosztott, *dr. Deák Istvánné Foltényi Emma* szombathelyi állami leánygimnáziumi, *Timár Gyula* ceglédi állami leánygimnáziumi, *Nagy Lajos* ceglédi állami gimnáziumi, *Bogdány Ferenc* budapesti II. állami Toldy Ferenc gimnáziumi, *Szendi Vilmos* gyöngyösi állami gimnáziumi, *Fülöp Ernő* kassai állami gimnáziumi, *Olajos István* kolozsvári állami román tannyelvű gimnáziumi, *dr. Tarajossy Béláné Jámbery Marianne* debreceni kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Tarczinsky Márta* nagykárolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Huhn Péter* szegedi állami Klauzál Gábor gimnáziumi, *Fehér Dénes* sümegi állami gimnáziumi, *dr. Aray Jenő* pécsi állami gimnáziumi, *dr. Tóth László* budapesti állami felsőépítőipariskolához szolgálatfételre beosztott, *Midlik Olga* állami nagysurányi szlovák gimnáziumi, *Becker Erzsébet* budapesti állami Erzsébet nőiskolai leánygimnáziumi, *Deák Ferenc* zentai állami gimnáziumi, *Gindele György* nagykárolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatfételre beosztott, *Hints Katalin* marosvásárhelyi állami leánygimnáziumi, *Istenes Gabriella* szenci állami gimnáziumi tagozati, *Czéh Margit* nagykárolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szol-

gálattételre beosztott, *Facsar Sándor* újvidéki állami gimnáziumi, *Kovács Gyula* pécsi állami gimnáziumi, *Fölföldy Mihály* budapesti VI. állami Kemény Zsigmond gimnáziumi, *Ósz Dénes* kolozsvári állami román tannyelvű gimnáziumi, *Bánkúti Szilveszter* munkácsi állami ruszin tannyelvű gimnáziumi, *Temesváry Krisztina* újvidéki állami gimnáziumi, *Szinte Ferenc* nagyváradi állami gimnáziumi, *Vasvári Károly* mátyásföldi egyesületi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Tóth László* munkácsi állami gimnáziumi, *Nagybáttonyi Erzsébet* nyiregyházi kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, dr. *Bokor Imréné Vasskó Erzsébet* zombori állami gimnáziumi, *Füleky Anna* szegedi állami Klauzál Gábor gimnáziumi, *Bod Pál* mátyásföldi egyesületi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Cser Gusztáv* budapesti állami III., *Árpád* gimnáziumi, *Katona Anna* makói állami gimnáziumi, *Szováta Jánosné Süle Magdolna* beregszászi állami gimnáziumi, *Konyi Sándor* szentesi állami gimnáziumi, *Barlai László* nagykállói állami gimnáziumi, *Majoros Istvánné Lestár Etelka* nagybányai állami gimnáziumi, *Marossy Márta* dunaszerdahelyi állami gimnáziumi tagozati, *Németh Tibor* máramaroszi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Löbel Emma* nagykállói állami gimnáziumi, dr. *Hell Ferenc* budapesti X. ker. állami Szent László gimnáziumi, dr. *Lugossy Irén* beregszászi állami gimnáziumi, *Dobos Katalin* nagybányai állami gimnáziumi, *Polányi Katalin* debreceni Horthy Miklósné leánykollégiumhoz szolgálatételre beosztott, *Kalocsa Béla* szabadkai állami gimnáziumi, *Lengyel Gábor* miskolci kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Herczeg Gyula* budapesti X. ker. állami Szent László gimnáziumi, *Garas Antal* lévai állami gimnáziumi, *Rácz Rozália* szegedi állami Klauzál Gábor gimnáziumi, *H. Kovács Zoltán* kaposvári állami gimnáziumi, *Lengyel Zsuzsanna* munkácsi állami gimnáziumi, *Tóth Szilveszter* szatmárnémeti állami gimnáziumi, *Bulyovszky Katalin* makói állami gimnáziumi, *Molnár Jolán* pécsi állami gimnáziumi, *Németh Béla* kisvárdai állami gimnáziumi, *Tarnai Vilmos* miskolci kir. kat. gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Tihanyi Zoltán* mátyásföldi egyesületi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Kiss Jenő* budapesti II. ker. állami Mátyás király gimnáziumi, *Pitzl György* losonci állami gimnáziumi, *Róna Szilárd* budapesti IX. ker. állami Fáy András gimnáziumi, *Mészáros János* huszti állami ruszin tannyelvű gimnáziumi, *Szabó László* újpesti állami gimnáziumi, *Csergezán Sándor* panonnhalmi szentbenedekrendi olasz tannyelvű gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Brunner József* szatmárnémeti állami (kir. kat.) gimnáziumi, *Deli Lászlóné Kóris Katalin* huszti állami ruszin tannyelvű gimnáziumi, *Csonka Judit* salgótarjáni állami gimnáziumi, *Kiss Ibolya* óbecsei állami gimnáziumi, *Foltényi Lidia* losonci állami gimnáziumi, *Halász Auróra Erzsébet* ceglédi állami gimnáziumi, *Illésy Júlia* zentai állami gimnáziumi, *Csulak Károlyné Kiss Irén* kolozsvári állami leánygimnáziumi, *Kenedik Gábor* kassai premontrei gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Kalik Aranka* beregszászi állami gimnáziumi, *Albrecht József* pécsi állami gimnáziumi, *Kiss Julianna* szegedi állami leánygimnáziumi, *Wieber Mária* nagykarolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Bartsch Elena* budapesti Svábhegyi Iskolaszanatóriumhoz szolgálatételre beosztott, dr. *Gyimes Endréné Böröczky Katalin* budapesti tanterületi kir. főigazgatói hivatalhoz szolgálatételre beosztott, *Horváth János* szamosújvári állami gimnáziumi, *Wieder Mária* nagykarolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Benkő Anna Erzsébet* soproni állami leánygimnáziumi, *Tárnok János* vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz szolgálatételre beosztott, *Kovács Árpádné Fábian Mária* szombatihelyi állami leánygimnáziumi, *Gebei Etelka* kecskeméti Faragó Béla Országos Árvaházhoz szolgálatételre beosztott, *Balogh Márta* kassai állami leánygimnáziumi, *Boér Lászlóné Léber Margit* dési állami gimnáziumi, *Hajas Júlia* nagykarolyi kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott, *Paulinyi Károly* óbecsei állami gimnáziumi, *Ványa János* nagyváradi állami gimnáziumi, *ö.zv. Szent-Mártoni Zoltánné Arday Margit* budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter tudományegyetemi Diákjóléti és Diákvédő

irodához szolgálatételre beosztott, *Kánya Árpád* beszercei állami gimnáziumi, *Villi Mária* nagybányai állami gimnáziumi, *dr. Ursits Dezső* kiskvárdai állami gimnáziumi, *dr. Heszl Kálmán* budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter tudományegyetemi könyvtárhoz szolgálatételre beosztott és *dr. Jeney János* szentesi állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes tanárokat, *Böröczffy Kálmán* nyugalmazott állami gimnáziumi rendes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dobrosláv Lajos* tatabányai kegyesrendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott királyi katolikus gimnáziumi helyettes tanárt és *dr. Juhász Pál* dombóvári királyi katolikus gimnáziumi helyettes tanárt a királyi katolikus gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Helyettes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Weger Imre* okleveles középiskolai tanárt, *Sárossy Béla* okleveles középiskolai rajztanárt, *dr. Papp Sándor* okleveles középiskolai tanárt a nagykállói állami gimnáziumhoz, *Zobor Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt az egri állami gimnáziumhoz, *Magyar Margit* okleveles középiskolai tanárt a jászapáti királyi katolikus gimnáziumhoz, *Leszev Teodoziusz* okleveles középiskolai tanárt a huszti állami ruszin tanítási nyelvű gimnáziumhoz, *Földesi Sarolta* okleveles középiskolai tanárt a nagyváradi állami Szent László gimnáziumhoz, *Nagy Mária* okleveles középiskolai tanárt a jászapáti kir. kat. gimnáziumhoz, *dr. Kertész Antónia* okleveles középiskolai tanárt a kassai állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumhoz, *Rostár Ottilia* okleveles középiskolai tanárt a kassai állami leánygimnáziumhoz, *Szigeti Rózsa* okleveles középiskolai tanárt az újverbázi állami gimnáziumhoz, *dr. Kárpáti Emil* okleveles középiskolai tanárt a pestszenterzsébeti állami gimnáziumhoz szolgálatételre való egyidejű beosztása mellett, állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Nyilvánossági jog. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a budapesti Szent Szív Társaság Philippineum leánygimnázium I—VIII. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát, a Magyarországi Németek Szövetségi által fenntartott budapesti Bleyer Jakab gimnázium I—VII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a folyó 1943/44. tanévre megadta.

A Kat. Középiskolai Tanáregyesület f. é. febr. 1-én tartotta XXXVI-ik r. közgyűlését az egyesület székházában. A közgyűlés Kósa Kálmán és Balassa Brúnó miniszteri osztályfőnökök, Bassala Zoltán miniszteri osztálytanácsos, Zimányi Gyula piarista rendfőnök, a rendfőnökök képviselőinek, tiszteleti tagok, vitéz Fraknóy József tanker. kir. főigazgató, Kürti Menyhért kat. elnök-főigazgató, a vidéki főigazgatók és testvéregyesületek képviselőinek és számos igazgatónak és tanárnak jelenlétében folyt le.

A beteg elnök helyett *Balanyi György* egyetemi ny. r. tanár, másodelnök vezette a gyűlést, s azt „Szent Margit pedagógiai sugallata” c. bevezetőjével nyitotta meg. Szent Margit élete valóságos példatára azoknak az erényeknek, amelyekre a pedagógus növendékeit nevelheti: a határozott Istenhez-fordulás, a mélységes közösségi érzés, a nagy emberszeretet és tettekbe kívánckozó honzserelem olyan erények, amelyeknek az ifjúság lelkében való meggyökereztetése nemzeti feladata a XX. század pedagógusainak is.

A nagyhatású megnyitó után *Pétegrál Henrik*, tanügyi főtanácsos, főtitkári jelentése keretében a tanár egyéniségének nemzetnevelő hatásáról értekezett. A tanárnak — hangsúlyozta — Isten és emberek előtt felelősséget kell vállalnia azért a mun-

káért, amelyet az iskola katedráján végez, mert a növendék csak az ő lelkén át nevelődik azzá, amivé egyháza, hazája és ember-testvérei számára lennie kell. A dominus magister az átsugárzott lelki tartalom és a magávalragadó hazafias érzés hatalmával örök útítársa marad tanítványainak egész életén át.

Megemlékezett azután a főtítkár a Budapesti Kör felolvasásairól, a „Magyar Középiszkola”-ról, a Juventus c. latin ifjúsági lap állandó terjedéséről, az egyesületi élet nevezetesebb eseményeiről, a tagokat ért kitüntetésekről és az egyesület halottairól.

Ezután *Regényi Sándor* igazgató a pénztári és *Solymos Vendel* igazgató a számvizsgáló bizottság jelentését terjesztette elő. *Maróthi Ferenc* igazgató a Szent Gellért-kollégium működéséről számolt be. A kollégiumban 35 főiskolai és egyetemi hallgató nyert elhelyezést.

Végül az elnök hálásan mondott köszönetet mindazoknak, akik az egyesület életében tevékenykedtek.

A nyíregyházi ev. **Geduly Henrik** leánygimnázium igazgatótanácsának a Városháza nagytermében 1944. febr. 21-én tartott ünnepélyes ülésén *Turóczy Zoltán* evang. püspök adta át *Weiszler Gyula* igazgatónak a Kormányzó Úr Ö Főméltóságától adományozott tanügyi főtanácsosi kitüntetést.

Három esomafalvi legény gimnáziumi úttjáról mond el megkapó részleteket a „Székely Nép” egyik nemrégii száma. A három fiatal legény a román megszállás alatt csak népiskolát végezhetett, a felszabadulás után tették le az alsó négy gimnáziumi osztályról magánúton a vizsgát, tanításukért munkával fizettek. A hatvani gimnázium tanulói elvállalták egy tehetséges székely fiú taníttatását: erre mindhármán elmentek próbavizsgára; beváltak, ott is maradtak. V. osztályos vizsgájuk szépen sikerült; decemberben a VI. osztályból vizsgáztak, egyikük jeles, a másik kettő jó eredménnyel. Jelenleg a gimnázium VII. osztályának rendes tanulói. A tanulás mellett állandóan keresőmunkát is végeznek (fát vágnak, kaszálnak stb.), hogy a költségekhez maguk is hozzájáruljanak. Ime egy példa a sok közül a magyar népi tehetség minden akadályt legyűrő, törhetetlen akaraterejére! A székely fiúkat egyébként a hatvani gimnáziumi Kertem (Keresztény Tehetségmentő Mozgalom) támogatta: ennek tagjai 100—300 pengőt kötelesek évente munkával keresni, ebből aztán ma már 12 tehetséges falusi fiú taníttatási költségeit tudják fedezni.

HALOTTAINK.

† **Dr. Orbán Tibor**, az ipolysági m. kir. állami Szondi György-gimnázium tanára, 30 éves korában meghalt.

† **Polgár Dezső**, a bonyhádi ev. gimnázium jeles mennyiségtantermészettanszakos tanára, élete 57. évében elhunyt.

† **Dr. Kuncz Ferenc** áldozópap, szentszéki tanácsos, a kolozsvári Marianum r. k. nevelőintézet hittanára, 62 éves korában meghalt.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: **Dr. HAJDU JÁNOS.**

44.590. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel. : 296—644.

A tanuló olvasókedvének irányítása.

A tanítói és nevelői munkát kiegészítik és elmélyítik a tanulók otthoni olvasmányai. A gyermeklelket csak akkor indíthatjuk olvasmányain keresztül megfelelő irányba, ha tudjuk, milyen könyveket olvas legszívesebben. Név nélkül írt tanulói válaszokból sok vizsgálódó kapott már értékes útbaigazításokat, s szinte valamennyi arra az eredményre jutott, hogy a gyermekek évekként előbb olvassák azokat a műveket, amelyek szellemi és élettani érettségüknek csak később volnának megfelelőek. Így fokozódik a lelki krízis, a melankóliára való hajlamosság, amiből nem egyszer tragédia is lesz.

Nyireő Éva látja talán ebből a szempontból legsötétebbnek a helyzetet (A jövő útjain, 1938). A gyermekleány elolvassa szerinte a serdültebbeknek szánt könyveket, a serdülő pedig felhabzsolja a modern élet problémáit tárgyaló, felnőtteknek való műveket. *Nyireő* kérdései között szerepel a „Mit bántam meg, hogy olvastam” című rovat is. Ő megkérdezte a már érettségit tett 18—20 éves lányokat is az meglepetve tapasztalta, hogy vádlottak padjára kerültek náluk azok az olvasmányok, amelyek a serdülés éveiben bálványaik voltak. Nem esoda, hiszen túlkorán olvasták őket. Jellemző, hogy *Nyireő* 2000 vallomástevője közül 1600-nak akadt megbánni valója.

Fábián István a tanulókkal folytatott bizalmas beszélgetések alapján közli a fiúk olvasmányairól szerzett tapasztalatait (Magyar Szemle: 1936. Gimnazisták olvasmányai). Ezek szerint az ifjúság kritikája néha feltűnően igazságtalan. Gyakori például, hogy *Jókait* lenézik, „gyerekeknek valónak” tartják, *Jósikán* mosolyognak, *Eötvöst* unalmasnak ítélik. A magyar irodalomtörténetben ismertetett írók közül *Gárdonyit* becsülik a fiútanulók legtöbbré. *Fábián* szerint *Gárdonyi* a diákok közötti népszerűségét az „Egri csillagok”-nak köszönheti. Hozzáfűzhetjük, hogy nemcsak a fiú-, hanem a leánytanulók is nagy örömmel és lelkesedéssel olvassák az „Egri csillagokat”. Különösen az érzelmes, romantikus részleteket élvezik, gyönyörködnek az önfeláldozásban, értékelik a nő szerepét a harcokban, bár az igazi háborús jelenetek kevésbé érdeklik őket. A fiú- és leányiskolák tapasztalatainak összehasonlításából kiderül, hogy a fiúk szívesebben olvasnak világnézeti

problémákról szóló műveket, mint a leányok. Fábrián megállapítása szerint Hitler: „Mein Kampf“-ját alighanem több gimnazista fiú olvasta, mint felnőtt. A regényirodalomban ezzel szemben sokkal tájékozottabbak a lányok.

Gábor Géza a „Mit olvassanak leányaink?“ című tanulmányában a gyermek és a könyv viszonyát napjainkban tragikusnak találja, mert a világháború óta oly nagy mértékben növekedett meg a könyvek száma, hogy még műveltebb szülők számára is szinte a lehetetlenséggel határos áttekintésük. A serdülő kor problémáiban irányításul a szülők figyelmébe ajánlja Csaba Margit, Stadler Frida, Gerely Jolán idevonatkozó munkáit.

Érdekes, hogy a különböző középiskolákban végzett kísérletek eredményei nagyjában megegyeznek. Így Ujváry Lajosnak a kassai tankerületben 1936-ban és Pintér Jenőnek jóval előbb, 1922-ben a budapesti tankerület összes középiskolaiban rendezett kérdőíves kutatása nemcsak a könyvek minőségére, hanem mennyiségére is ugyanazokat a tanulságokat mutatja. E szerint a legtöbb könyvet a III. és VI. osztályban (átlag 8 könyvet), a legkevesebbet pedig a VIII. osztályban (6 könyvet) olvasnak a tanulók.

Az iskolai élet sajátos keretei, a tanítvány esetleges feszélyezettsége néha nem elég hűvé teszi ezeket az önvallomásokat. A mai diáklányok olvasmányairól igyekszik képet nyújtani Fort Sándor tanulmánya: „Egy népkönyvtár nevelőmunkássága nőolvasói körében“. Nála a megfigyelés alapjául nem a pillanatnyi hangulatban megadott könyvcímek szerepelnek, hanem valóban olvasott könyvekről szóló kimutatások. Megfigyelései szerint a középiskolai leányifjúság körében Herczeg, Jókai, Csathó, Gárdonyi, Mikszáth népszerűek. A felsőbb osztályokban Gulácsy, Kodolányi, Nyíró járnak az élen. A külföldi irodalomból Lagerlöf és Dumas vezetnek. Érdekes, hogy Adyt nemigen olvassák, Mécs László viszont megelőzi közkedveltségben Petőfit, Kosztolányit, Babicsot.

Egybevetve az ifjúságkutatók vizsgálódásainak eredményét, megállapíthatjuk, hogy a gyermek szellemi fejlődésére nagy hatással vannak olvasmányai, amelyek képzeletét a legfokonyabb idősorokban foglalkoztatják. Ugyanezzel minden gondolkodó tanár is tisztában van, de nincs tisztában minden szülő. Hozzáértés, kritika, esetleg műveltség hiánya juttatja a gyermeket gyakran olyan könyvhöz, amely nem való kezébe. Jó és gazdag házi könyvtár mellett talán nem fenyeget a ponyvák veszedelme, de sokszor a másik véglet: a gyermek válogatás nélkül tobzódhatik a nem neki való írók legmodernebb munkáiban is. A nemtörődömség a szülők részéről néha rosszabb a tudatlanságnál. Rendkívül fontos a szülő és tanár között annak a problémának alapos megbeszélése: milyen könyveket adjanak a gyermek kezébe? E tekintetben is tehát szülőnek és iskolának egymás mellé kell állnia. Talán lehetne az iskolai évkönyvben az ajánlható olvasmányok rövid jegyzékét közölni, mint ahogyan Biczó Ferenc a kaposvári leánygimnázium értesítőjében „Mit olvassanak a fiatal leányok“ című tanulmányával kapcsolatban tette.

Természetesen az volna az eszményi állapot, ha a tanár minden gyermeket alaposan megismerve, annak szellemi képességeihez és hajlamaihoz mérten adagolná az olvasmányt, amely számára a legmegfelelőbb lenne és egyben érdeklődését is kielégítené.

Ez azonban az osztályok mai létszámviszonyai mellett aligha érhető el. Ennek a munkának megkönnyítésére szolgál az ifjúsági irodalmi könyvjegyzék, amely egy, az átlagnak megfelelő mértéket állít fel.

Iskolánkban (leánygimnáziumban) az a tapasztalat, hogy a IV. osztálytól a VII. osztályig olvasnak legtöbbit a tanulók. A VIII. osztályban már inkább csak a kötelező olvasmányokra jut idejük. Ami a könyvek tartalmát illeti: a szépirodalmi tárgyúak vezetnek, a földrajzi és természettudományi könyveket pedig nem igen olvassák a tanulók. Valamivel nagyobb kedveltségnek örvendenek a történelmi munkák. Külföldi műveket olvasnak ugyan a leányok, de inkább csak magyar fordításban. Tanulóink kezébe irodalmi értékű, de lehetőleg szórakoztató, derűs tárgyú idegen nyelvű olvasmányokat kell adni. Az érdekes történet átsegíti még a gyengébb tanulót is a nyelvi nehézségeken, miközben szórakozva, szinte észrevétlenül tanulhat. Bizonyos, hogy az idegen nyelven való olvasás a legtöbb tanuló számára megerőltetést jelent; azonban megfelelő buzdítással annyit el lehet érni, hogy a nagyobb nyelvkészséggel rendelkezők legalább rövidebb lélekzetű írásműveket, novellákat elolvassanak. Igen alkalmasak ebből a célból a XIX. század végének elbeszélői. A német irodalom köréből ügyesen összeállított könyvjegyzéket találunk a Hanvay-féle középiskolai tankönyvben. A klasszikusok közül olyan Schiller-drámák iránt lehet olvasókedvet ébreszteni, amelyeket alkalmuk van növendékeinknek a Nemzeti Színházban is megtekinteni. Goethe Werther-ének olvasására Kármán „Fanny hagyományai“-val kapcsolatosan hívhatjuk fel az érdeklődést. Komoly eredményt azonban csak a felső osztályok legjobb tanulóitól várhatunk.

A tanulók olvasókedvének irányításában igen fontos a magyar nyelv és irodalom tanárának és az osztályfőnöknek a szerepe. A magyar oktatás alapja és középpontja ma már mindenütt az olvasmány. Ha ez a munka valóban elmélyedő, nagy utat tettünk meg ahhoz, hogy növendékeink megszeressék a könyvet, izlésük fejlődjék, nemzeti irodalmunkat megbecsüljék. Rá kell velvlni tanítványainkat már a legelső fokon az olvasmány szépségeinek meglátására. Ne mulasszuk el soha megkérdezni: mi tetszett neked a műben és miért? Az így irányított tanulóban már korán fel fog ébredni a vágy más olvasmányok után. Az iskolai olvasmányokon át meg kell tanítani a gyermeket arra, hogy miként olvasson, mintegy bevezetni őt az olvasás művészetébe. Előzetes megbeszélés nélkül sose adjunk házi olvasmányt a gyermek kezébe! Célszerű némely esetben az olvasást az órán együtt megkezdeni és egy-két érdekes, jellemző részletet megbeszélni, hogy a gyermek megbarátkozzék az író stílusával és kedve támadjon az olvasás folytatására.

Fordítsunk állandóan gondot a tanulók iskolán kívüli olvasmányaira. A magyar tanárnak gyakran nyílik alkalma arra, hogy óráján valamely mű tárgyalásakor felhívja a figyelmet az író többi munkájára is. Ne feledkezzünk meg a külföldi ifjúsági irodalomról sem! Számoljunk be tanulóinknak azokról az élményekről, amelyeket egy-egy gyermekkori olvasmányunk (mint például De Amicis: Szív, Dickens: Copperfield Dávid, Daudet: A kis izé stb.) keltett bennünk. Elmondhatunk egy-egy érdekesebb jelenetet,

vagy jellemezhetjük egy-egy hősét, aki úgy él emlékezetünkben, mint kedves, régi ismerősünk.

Vajthó László a tanulók olvasásának irányítását öntevékeny-ségükre építve, érdekes módon oldja meg. Minden tanuló két író-t választ magának: egy régebbit és egy újabbat. Ezeknek minden munkáját tüzetesen elolvassa és így azok szakértőjévé válik. Tudásukat a tanár az illető író ismertetésénél felhasználja a tárgyalásban.

Nemrégiben kísérletet végeztem iskolánk felsőbb osztályaiban abból a célból: vajjon melyek tanulóleányaink legkedvesebb regényei a magyar és a világirodalomban? A legtöbben értékes, komoly, fejlettségüknek megfelelő műveket jegyeztek fel a név nélküli papírlapokra.

Még a leg gondosabb irányítás mellett is előfordul, hogy a tanuló nem kívánatos regényeket olvasnak. Ennek ellensúlyozására egyetlen módszer az, ha a gyermeknek bőségesen adunk a kezébe életkorának megfelelő, jó könyveket, hogy ne legyen ideje nem neki való, veszélyt jelentő művek olvasására.

A magyar tanár körültekintő munkájához tartozik, hogy óráin felhívja tanítványai figyelmét jelentősebb irodalmi és nyelvészeti folyóiratainkra és felsőbb fokon rávegye tanulóit egy-egy folyóirat értékesebb és érdekesebb cikkének elolvasására. Leghelyesebb, ha a tanár bemutatja az osztályban a folyóiratok egyes számait, esetleg tartalmukat is ismerteti röviden és az anyagi megterhelést nem okozó folyóiratok előfizetésére lelkesíti diákjait. Egyszer-másszor kérdezgetéssel meg is győződhetünk róla, vajjon mennyien és milyen buzgalommal olvassák a cikkeket s a szorgalmasokat megdicsérve, kedvet ébreszthetünk társaikban is az olvasásra. Nagy öröme a tanulóknak, ha folyóiratait összegyűjtve, bekötötteti azokat és így megveti alapját saját kis könyvtárának, vagy növeli azzal. Hassunk oda, hogy minden diákunknak legyen saját könyvtára! A nagy magyar írók remekművei közül minél többet vegyenek meg a tanulók, hiszen ma már megjelentek egészen olcsó kiadások is. Legalább Petőfi összes költeményei és Arany művei legyenek meg minden tanulóknak. A könyvszeretetre és gyűjtésére neveljük gyermekeinket ezúton. Igazi kincs lesz számukra, ha majd az érettségi alkalmával tekintélyes mennyiségű könyv, egész kis könyvtár áll rendelkezésükre. Arra is felhívhatjuk figyelmüket, hogy a könyvkereskedések kirakatait is érdemes végignézegetni. Így remélhetjük, hogyha kikerülnek az iskolapadból, érdeklődésük az irodalom iránt éber marad és a könyvvásárlás és könyvolvasás lelki szükségletükké válik.

A magyar tanáron kívül az osztályfőnök kísérheti leginkább figyelemmel a tanulók olvasmányait. Ő ismeri legjobban növendékei lelki világát és érdeklődési körét, ezért ő tudja leghelyesebben elbírálni: melyik gyermeknek milyen olvasmány a legmegfelelőbb? Legcélszerűbb, ha az ifjúsági könyvtár könyveit egy-egy osztály keretén belül az osztályfőnökök kezelik, vagyis ők kérik kölcsön azokat az ifj. könyvtár vezető tanárától és osztály-szét tanulóik között.

A tanuló olvasókedvének irányításához, a lelkiismeretes és alapos megbeszéléshez időre van szükség. A legalkalmasabbak volnának erre a célra az osztályfőnöki órák. Ezeket meg kellene

tartani az I. osztályon túl is. A tízéves gyermek apró ügyei után jönnének majd a serdülő kor kényesebb problémái, az élet nyílt kérdései, amelyekre különben káros hatású könyvekben keres választ esetleg a diák. Ilyenkor maguk a gyermekek is érzik az osztályfőnöki óra hiányát, amelyen bizalommal fordulhatnak szeretett vezetőjükhöz.

A szaktanárok is ajánlhatnak könyveket. Jó lehetőséget nyújtanak erre a helyettesítési órák. A szaktárgyakkal kapcsolatos ifjúsági olvasmányokra hívja fel kellő időben a szaktanár a figyelmet, illessze be a tanítás keretébe, így óráit is színesebbé, gazdagabbá teszi. Az ő feladata az is, hogy megismertesse a szakfolyóiratokat.

Az ifjúsági könyvtárakra és vezetőikre nézve érdekes elgondolásai vannak *Ujváry* Lajosnak („A mai gyermek és a könyv”, Budapest, 1936. 57–69 l.). Ő több, egymáshoz közelfekvő iskolának ifjúsági könyvtárát óhajtja az egyik intézetbe összpontosítani. A könyvtár vezetésére olyan tanárt kíván állítani, aki csak evvel foglalkozik és délután is tart könyvtári órákat. Szükségesnek véli, hogy erre a pedagógiai munkára a jövőben a leendő könyvtárosok már az egyetemen lélektani, pedagógiai és könyvtárszervezési képzést kapjanak.

Az olvasási kedv serkentésére rendkívül sok alkalmat nyújt az önképzőkör. Az olvasott művekről szóló beszámoló nemes versenyre ösztönzi a tagokat. Az olvasási kedvet elősegíti és növeli a kör könyvtára is. Itt lehetne megvalósítani Biczó Ferenc elképzelését: szerinte minden könyv végéhez néhány üres lapot kellene beköttetni, vagy hozzákapcsolni, ahová a tanulók a műről alkotott megjegyzéseiket írják be. Kétségtelen, hogy a diákok őszinte, dícsérő szavai olvasásra lelkesítenék társaikat.

Buzdítólag hat a tanulókra az is, ha nagy könyvtárakban, például a Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtárában, vagy az Egyetemi könyvtárban, a szépen kötött, rendezett könyvek sorai között, iskolai kirándulás keretében végigvezetjük őket.

Óhajként megjegyezhetjük még azt is, hogy jó hatással lenne a tanuló olvasókedvének fokozására, ha a rádió a diákfélórák keretében felhívna az ifjúság figyelmét neki való, értékes művek olvasására.

(Budapest.)

Dr. Fritzné dr. Péterfy Mária.

FIGYELŐ.

Tallózás az 1942/43-i gimnáziumi évkönyvekben.

(Második közlemény)*

Szoros kapcsolatban van a hazafias neveléssel a *társadalmi nevelés*. „A XX. század uralkodó szellemi áramlata a szociális irányzat, mely a világháború minden embertelen borzalmait felett is élő, lassan kibontakozó valóság.” (Bp. Új iskola lg.) A jelen kor-

* Az első részt l. Közlönyünk 1944. márciusi számában.

eszménye a szociális ember s az iskola is készséggel vállalja ennek nevelését. (Bp. ciszt. g.) S ez a szociális érzés az évkönyvek tanúsága szerint nagy mértékben van meg ifjúságunkban. Nagyon sok hely kellene rá, ha mind fel akarnók jegyezni a honvédeknek gyűjtött adományokat, a szeretetsomagokat; azután, hogy hányan kapcsolódtak be a kistestvérmozgalomba, vállalták a fronton lévő apák fiainak ellenőrzését, tanítását; hányan vettek részt a telepítési mozgalomban, hol rendeztek regős falujárásokat a szórvány-magyarok, tanyaiak számára; hol alakult meg a bajtársi szolgálat s ezer meg ezer más megnyilvánulása a szerető karitásznak. A nyári szünet hasznosítására hívták fel a figyelmet a beregszászi, ceglédi, munkácsi, újpesti áll. gimnáziumok. A közösségi gondolat elmélyítésére szolgál több intézetben (Csikszereda román. kat., Gyöng. ref. g.) az, hogy az osztályok nemzetünk nagyjainak egy-egy iránymutató gondolatát választották jelmondatul és annak szellemében kívánnak nevelkedni. Ezt a célt szolgálják az osztályszellemről szóló beszámolók a bpesti VII. ker. áll. Madách g.-ban. De itt kell feljegyeznünk azt is, hogy a közösségi gondolat ápolására hivatott *testvériskola* intézménye pang, a testvériskolák között nincs meleg érintkezés, alig egy-két intézet ápolja a kapcsolatot.

Az oktatás munkája a Tanterv és az Utasítások szerint folyt. A visszatért keleti (erdélyi) és délvidéki gimnáziumokban átmeneti tan- és óraterv szerint tanítottak. A nagykarolyi kegyesr., szatmárnémeti kir. kat., a székelyudvarhelyi ref. g. szerint a latin nyelvtanítás eredményessége nagyon nélkülözi azokat az órákat, amelyeket a román nyelv tanításához vettek el. A csikszeredai román. kat. g. szerint a román nyelvvel együtt 3 modern nyelv tanítása számottevő nehézséget okozott a tanítóifjúságnak. A magyar tanításában is bajok vannak, sok a pótolni való (székelyudvarhelyi ref. g.), de a szatmárnémeti kir. kat. g. szerint már túljutottak a kezdet nehézségein, amelyeket a román időkben támadt hiányok okoztak. A munkácsi áll. g.-ban miniszteri engedély alapján az I. o.-ban a magyar nyelv eredményesebb tanítása érdekében helyi tantervet léptettek életbe: nov. 1-ig szünetel a latin nyelv tanítása s a latin órát is a magyar nyelv tanítására fordítják. A pécsi áll. német g.-ban a képzés az államilag elrendelt tanterv alapján történik; a magyar nyelv és irodalom oktatása a magyar iskolák tanterve szerint folyik; „ezt a mértéket elérni nem könnyű, de becsületbeli kötelességünknek tartjuk“. A gödöllői g. francia tagozatában a III—VI. o.-ban heti 1—1 óra külön magyar van. A bpesti Bleyer Jakab-g.-ban III. o.-tól van latin, I. o.-tól német; a magyart, földrajzot és történelmet még mindig tankönyv nélkül tanítják. Több intézetben ez évben is folyt a modern nyelvek csoportos tanítása, melyet többéves tapasztalat alapján kívánatosnak tart a bpesti X. ker. áll. Szent László g. A bpesti Szent Margit lg.-ban helyi tanterv szerint folyik a munka, mely lehetővé teszi a modern nyelvek csoportos tanítását. A VIII. o.-ban az angol és német nyelv tanítása trifurkációs módon folyt a III. ker. áll. Árpád g.-ban. „Sajnos ez a kísérlet nem kecsesgett nagy eredménnyel, mert a 6 órás német, angol nyelvet a gyengébb tanulók veszik fel, hogy könnyítsenek magukon.“

Az *esztétikai nevelés*ről is beszámol sok évkönyv. E vonatkozásban szerencsések a főváros iskolái, mert az ifjúság irodalmi

ismereteinek gyarapítására, a zene iránt való érzék fejlesztésére Budapest Székesfőváros Közoktatási osztálya a Nemzeti Színházban és a Magyar Művelődés Házában színelőadásokat, az operában daljátékokat rendez. A székesfehérvári ciszt. g. szomorúan állapítja meg, hogy a magyar ifjúság legnagyobb része nem részesül zenei nevelésben.

„A *testi nevelés* nem választható el a nevelés többi ténykedésétől“ írják az Általános Utasítások s rámutatnak a testi nevelésnek a szellem kiművelésével való belső egységére is. A testneveléssel kapcsolatban a bpesti érseki g. érdekes kritikai eszmefuttatása után így ír: „Hívei vagyunk a testnevelés fejlesztésének, de a hirtelen változtatás helyett a lassúbb, az adottságokkal számoló fejlődést kívánjuk.“ Tanulmányszámba megy s a testnevelési tanárok érdeklődésére tarthat számot Dupong Mihály testnevelési tanár cikke a székesfehérvári ciszt. g. évkönyvében. A tanulók *egészségvédelme*, az ifjúság testi gondozása is szerves része a ma nevelésének. A hajdúböszörményi ref. g. szerint kívánatos a most inkább elméletben meglevő iskolaorvosi és leventeorvosi intézmény egyesítése vagy legalább is összeegyeztetése egymással.

Az iskolának és szülői háznak közelebbróbbása teremtette meg a *szülői értekezleteket*, amelyekről minden iskola évkönyve beszámol. A bpesti ciszt. g. szerint két ütközőpont volt, amelyen néha megbomlott vagy meglazult az iskola és a szülői ház harmóniája. Az egyik a szülők egyoldalúsága, amellyel a maguk törekvését és vágyát, gyermekeik szellemi képességének minőségével nem számolva, rájuk kényszerítik, a másik pedig a tanulók fegyelmi eseteinek elbírálása. A szülői értekezletek általában látogatottak, de néhol kevés szülő jelent meg. A *fogadóóráról* az évkönyvek úgyszólván egyöntetűen megállapítják, hogy a szülőket elsősorban nem gyermekeik nevelési ügye, hanem csak a jobb érdemjegyek biztosítása hozza oda. A fogadóórákat sok intézet (debreceni gyak. g., kiskúnhalasi ref., nagyváradai prem., sátoraljaújhelyi kegyesr. g., szentgotthárdi áll. g. stb.) helyesen, egy napra tette, hogy az elfoglalt szülők egyszerre találhassák meg a keresett tanárokat. Az iskola és család együttműködésének szorosabbá tételére a bpesti Szent Margit lg.-ban kérdőíveket töltettek ki, melyek adatait érdekes beszámolóban közli az évkönyv. A szegedi áll. gyak. g. a ballagás napján, még szokatlan és újszerű, de pedagógiai szempontból gyümölcsöző megbeszélésre hívta össze az érettségiző ifjak szüleit. A bp. VII. ker. áll. g.-ban életrekelt *Szülők iskolája* ez évben is működött a budai és pesti részen, a Székesfővárosi Népművelési Bizottság rendezésében. Az előadók legnagyobb része középiskolai igazgató és tanár, de a hallgatók száma nem érte el a remélt mértéket — panaszolja a bp. VII. k. áll. g. A szülők részére a Nemzeti Gyermekeháten minden intézetben volt szülői értekelet. A mezőtúri ref. g. tanárai kiszálltak Mezőberénybe s az onnan bejáró tanulók szüleinek tartottak értekeletet. A pesterzsébeti áll. g.-ban *Szülők könyvtára* van, mely módot kíván nyújtani nekik, hogy a nevelés elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozhassanak. 157 szülő volt tagja, s használati díjként évi 1 P-t fizettek.

Az iskolai nevelés egyik nehéz tehertétele a *bejáró* tanulók ügye. A X. k. áll. Szent László gimnáziumban 260 tanuló jár be

vonaton, Dunaszerdahelyen 140—160. A zalai kegyesr. g.-ban 150 bejáró miatt $\frac{1}{8}$ -kor kezdték a tanítást; a szentgotthárdi áll. g. tanulói csak d. u. 5 óraker, tehervonaton mehettek haza. A nyíregyházi ev. g.-ban, a délutáni tanítás miatt, egyik-másik bejáró reggel 8-kor érkezett s csak este 9-kor tudott hazautazni.

A tanulók általános elbírálásában a bp. ciszt. g. feltűnőnek találja a multhoz viszonyítva a kitűnő érdemjegy kiugrását a jeles mellett. Ez a tény azt mutatja, hogy a jeles érdemjegy vesztett értékéből. Olyan érdemkategória megjelölésére szolgál, amely már alig található fel, mert a tanári lélek jóindulata önkéntelenül is felemeli az egyetlen jeles jegyet.

Szerettük volna összehasonlítani az egyes iskolák *tanulmányi eredményét*, de az évkönyvek közül csak kevés közli a tanulmányi eredményt százalékban vagy középérdemjegy formájában. Ennek oka az, hogy a gimnáziumi Évkönyvekre vonatkozó rendeletek megelégszenek az egyszerű szám adatokkal, s ezek csak hosszas számolási művelet után alkalmasak országos összehasonlításra. Itt jegyezzük meg, hogy sok évkönyv — nagyon helyesen — közli a javítóvizsgálatot, különbözeti, magánvizsgálatot tett tanulók nevét, érdemjegyeit és az érettségi bizonyítványba került jegyeket. A tanári testületről szóló kimutatás sokszor nem eléggé áttekinthető, sokkal jobb az, amely az osztályok rovatában írja be az egyes tanároktól tanított tárgyakat.

A tanulók iskolán kívüli elfoglaltsága egyre nő s a *túlterhelés* veszélye valóban nem némely dologkerülő tanuló jankiáltása vagy elfogult szülők rémlátása — írja a pestszenterzsébeti g. A kolozsvári áll. lg. is túlzottaknak mondja azokat a követelményeket, amelyeket ma az iskola a gyermek elé állít. Vidéken, fővárosban egyaránt a tanuló nem tesz rást, mint rohan egyik köte'ező elfoglaltságból a másikba (bp. Patrona Hung. lg.). A tanulót és az iskolát sok oldalról igénylik, s hogy ez nem jól van így, meg kell értenie a felsőbb hatóságoknak, intézményeknek, szülőtársadalomnak egyaránt (székesfehérvári ciszt. g.). A heti 31 órás tanulmányi elfoglaltság a 2 leventeórával és a mindennapos testneveléssel 36 órára szökött fel a békebeli 28—30 órával szemben; ez okozza, hogy egyre kevesebben tudnak foglalkozni mással, mint a köteles rendszer tárgyakkal s ezekkel is csak kisebb mértékben. (Bp. érseki g.)

Az új tantervvel kapcsolatban a *magyar nyelv és irodalom tanítása* vetette fel a legtöbb problémát, ezért a komáromi főigazgatóság a magyar szaktanárok számára kétnapos tanfolyamot rendezett. Ugyancsak bőven foglalkoztak e problémával a budapesti, budapestvidéki s a szombathelyi főigazgatóság alá tartozó tanári testületek is. A budapesti ciszt. g. szerint bizonyos, hogy a magyar nyelvtanítás nagy küzdelem előtt áll, de megér minden fáradságot, mert a magyar irodalmi nevelés újjáalakulása függ tőle. Érdeklődésre tarthat számot 'Sigmund Lóránt' ciszt. tanár beszámolója az újrendszerű magyar érettségi vizsgálatokon szerzett tapasztalatairól, s elismerést érdemel 'Zimándi Pius' premontrei tanár, aki a gödöllői prem. g. hatalmas terjedelmű évkönyvében közzétett, s külön is megjelent dolgozataival kíván segítségére lenni a magyar irodalom új szempontú tanításában. A mezőkövesdi g. szerint nem lehet a magyar irodalomnak, mint a nemzeti öntudat és magyar lélek forrásának csak heti három órát juttatni.

Ebben a tanévben tanították először mint új tantárgyat a *honvédelmi ismereteket*. A tanulók szeretik s jó eredménnyel is tanulják (bp. VI. k. áll. Kemény Zs. g., kecskeméti ref. g.). Sok évkönyv a honvédelmi ismeretek tanításában fennálló módszertani nehézségről panaszodik. A hajdúnánási ref. g. szerint a honvédelmi ismeretekkel kapcsolatban elrendelt óra- és anyagesökkenéssel a túlterhelés nem csökkent, sőt bizonyos vonatkozásban fokozódott. A bp. érseki g. reméli, hogy az első évi tapasztalatok alapján megfelelőbb utasításokat fognak kiadni a honvédelmi ismeretek tanítására. Nehéz volt az elindulás is a honvédelmi ismeretek tanításában, mert jó kéthónapig nem volt tankönyv. Az esztergomi bencés g. is panaszodik, hogy a VIII. o. tankönyvei csak több héttel a tanév megkezdése után jelentek meg. „A tankönyvkiadás jelenlegi bonyolult rendszere nagyon megnehezíti a felelősség kérdésének szükséges tisztázását, de ha az iskolától meg lehet és meg kell követelni a hivatalos ügymenet érdekében a határidők pontos megtartását, éppúgy az iskolai munka nyugodtságának biztosítása, az iratlan határidők tisztelete is kötelesség.“ A honvédelmi ismeretekről részletesebb eszmefuttatást olvashatunk a pápai benc. g. évkönyvében. A honvédelmi ismeretek tanításának megfigyelésére a budapesti iskolákban Saád Ferenc őrnagy kapott megbízást.

Az egységes módszeres eljárás kialakítására a legtöbb intézetben *bemutató* órákat tartottak, sokszor a szülők jelenlétében, mint a pesterzsébeti áll. g.-ban. Ez a III/a és III/b kombinált osztályokkal rövidített németnyelvi bemutató órát tartott a szülők számára annak bemutatására, hogy az iskolai munkán felül mi marad otthon elvégezni való a fiúknak.

Az iskolai gyakorlati irányú oktatás egyik legeredményesebb segédeszköze az *oktatófilm*. Ennek irányítója, az Oktatófilm-kirendeltség az évkönyvek egybehangzó tanúsága szerint mintaszerűen látja el az intézeteket anyaggal. Országos viszonylatban a szegedi áll. Baross Gábor g. vezet 245 pergetéssel, úgyhogy még az „Ország“ c. hetilap is érdemesnek tartotta, hogy külön cikk keretében foglalkozzék ezzel.

A Pintér Jenőtől kezdeményezett *nyelvvédő mozgalom* munkájáról is szép ismertetéseket olvashatunk egyik-másik évkönyvben. A külön központi szervvel rendelkező külföldi *diáklevelezés* munkáját nagyon megbénították a háborús viszonyok. A Rokonnépek Intézete felhívására örvendetesen szép számban leveleznek tanulóink a finn tanulóifjúsággal.

A *tanulmányi* verseny a Pintér Jenőtől megszervezett, immár 20 éves multra visszatekintő intézmény, Fraknóy József főigazgató rendelkezése szerint úgy folytatja működését, hogy „a jövőben figyelmen kívül kell hagyni a múltban elért eredményeket és rangsorolást, hogy így évről-évre minden iskola azonos esélyekkel indulhasson.“ Sok intézet *házi tanulmányi versenyeket* is rendezett, így a bp. Szent Margit lg. két osztálya népdalversenyen mérté össze erejét 100–100 népdal megtanulásával. A bp. Notre Dame de Sion g.-ban francia helyesírási verseny volt.

A *népi tehetségek* felkarolására 1942-ben a közoktatási kormányzat a falusi szegénység valóban tehetséges, értelmiségi munkakörbe való fiai közül egyelőre évente 600-nak biztosította

az első gimnáziumba való felvételét közközltségen. A tanítók által javasolt szegénysorsú, tehetséges tanulókat versenyre bocsátják, s az egyes intézetek bizottságai alapos válogatás után jelölik ki őket felvételre. Az akció keretében 74 gimnáziumban tanították a 600 fiút, s a legtöbb évkönyv részletesen is beszámol a tapasztalatról. A dunaszerdahelyi g. szerint kívánatos lenne, hogy a tanulók tanítójuk véleményezése nélkül vagy ellenére ne kerüljenek vizsgára. A kassai prem. g. szerint is a vizsgára küldésnél nem mindenhol történt meg az a gondos kiválogatás, amelyet a tehetőségmentés megkíván. Helyesen jegyzi meg a ceglédi g., hogy ez a mozgalom csak akkor válhatik igazán értékesé, ha ezekből a fiúkból népművelők lesznek, ha tanulmányaik végeztével visszamenek falura, s ott népük lelkét ismerve igazgatnak, oktatnak, nevelnek. A szolnoki áll. g. internátusában ügyes jelmondat hirdeti és figyelmezteti a tanulókat a mozgalom céljára: faluról jöttem, falué maradok. A beszámolók szerint a tanulók általában megfelelnek a követelményeknek, munkájuk ösztönző hatással volt az osztály többi tanulóira is. (Soproni áll. g.)

Az iskolai nevelői s oktatói munka szerves kiegészítői az ifjúsági egyesületek. Komoly jellemalakító, társadalmi munka folyik a hitbuzgalmi egyesületekben, az önképzőkörökben, a diák-kaptár-mozgalom s a cserkészlet keretében. Sajnos, lapunk korlátozott terjedelme nem engedi meg, hogy részletesebben ismertessük az évkönyvek ilyenirányú beszámolóit.

Az Öregdiákok intézményéről, az azokban folyó társadalmi s jótékonsági munkáról is képet nyerünk az évkönyvekből, bár sok ilyen egyesület nem folytat tevékenységet a háborúokozta nehéz viszonyok miatt. A szegedi kr. g. panaszkodik, hogy a 150 (!) tagból álló Diákszövetség nem életbíró, mert a fiatalabb generációhoz tartozó öregdiákok távortartják magukat.

A gyakorlati tanárképzés Budapest, Debrecen, Kolozsvár és Szeged gyakorló gimnáziumaiban folyt a szabályzati utasítás szerint. A bp. VIII. ker. gyakorló g. szerint a tanári pályára nézve sajnálatos jelenség, hogy a rendes tanári gyakorlatot folytató világi tanárjelöltek száma évről-évre csökken (1936/37—1942/43: 97, 88, 89, 70, 69, 52, 54). A bp. áll. Madách I. gyakorló jellegű g. szerint is a tanári pálya elnéptelenedik; a bölcsészettudományi-kari hallgatók számának megapadása ez évben már a gyakorló tanárjelöltek számának csökkenésében is megnyilvánul (a II. félévben 16, az I. félévben még 28!).

„A tanárok iskolánkívüli, irodalmi és társadalmi munkássága“ e. fejezet az évkönyvekben mutatja, mily nagy a szerepe a középiskolai tanárságnak — s általában a nevelői karnak — a magyar élet szolgálatában. Teljes elismerés, illeti a gimnáziumi tanárság áldozatos munkáját, amellyel zászlóvivői az iskolánkívüli népművelésnek és a magyar nemzeti művelődés ügyének.

Az iskolában történt hivatalos és nemhivatalos jellegű látogatásokról is beszámolnak az évkönyvek. Látogattak: Anna királyi hercegasszony (Bp. Angolkisasszonyok Sancta Maria lg), Katalin hercegasszony (áll. Madách g.). Vitéz József Ferenc kir. herceg a keszthelyi prem. g. alapításának 170. nyolcosztályúvá fejlesztésének 50. évfordulóján rendezett díszhangversenyen balatoni költeményeit mutatta be. Látogatást tettek Angelo Rotta pápai nuncius (Bp.,

kegyesr. g., Sophianum lg., Pécs, ciszt. g.), Serédi Jusztinián hercegprímás (Bp., kegyesr. g.), Kállay Miklós miniszterelnök (Ungvár, áll. ruszin tanny. g.), Biggini Carlo Alberto olasz nemzetnevelésügyi miniszter (Pannonhalma, gr. Ciano g.), Hahnfeld Albert berlini nevelésügyi min. o. f. (Bp., áll. Árpád g.), Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter (Bp., érseki; Gödöllő, prem., Kassa, róm. kat. lg., Pannonhalma, gr. Ciano g., Pécs, áll. ciszt. jezs. g.; Rimaszombat egyesült prot. g., Zilah, áll. g.), Szász Lajos közellátási miniszter (Szatmárnémeti ref. g.), Lukács Béla tárcanélküli miniszter (Rimaszombat, egyes. prot. g.), Bonczos Miklós államtitkár (Sárospatak, ref. g.), Fáy István államtitkár (u. o.), Hankiss János államtitkár (Csíkszereda, r. k. g.), Kósa Kálmán min. o. főnök (Bp., érs. g.), Tárcazy Felicides Román min. o. főnök (Kolozsvár, gyak. g.), gr. Bethlen István főispán (Beszterce, áll. g.), Keresztes-Fischer Ferencné (u. o.), Kodály Zoltán (Bp., áll. Mária Terézia lg.), Farkas Ferenc altábornagy, főcserkész (Bp., Madách I. g., Csíkszereda, r. k. g.), Georges Méautis, a neuchâtel-i egyetem tanára a bp. áll. Verbóczy g. néhány latin óráján volt jelen, Viljo Tervonen finn tanár a csíkszeredai önképzőkör ülésén vett részt.

A tanári rend tagjait sok *kitüntetés* érte. Bátori József debreceni kegyesrendi g. tanárt Signum laudis-szal tüntette ki a Kormányzó Úr a levente-egyesületi élet, valamint a haderőnkivüli kiképzés terén szerzett érdemeiért, ugyancsak Signum laudis kapott Sümegh Lotár tartalékos tábori lelkész is kiváló hadiszolgálatáért. (Komárom, bencés g.), Fogel Sándor igazgató legfelsőbb elismerésben részesült (Bp., áll. Berzsényi D. g.). Az orosz harcúterén tanúsított hőiesen bátor magatartásáért II. o. német vaskezretet kapott Torma Péter, a bp. ciszt. g. tanára, aki 1939-ben, mint önkéntes tábori lelkész ment ki Finnországba a finn testvérek megsegítésére egy önkéntes magyar csapatral.

A kommunizmus és a megszállás idején tanúsított bátor magatartásukért *nemzetvédelmi keresztet* kaptak: Bonnyay Ede (Bp. áll. Berzsényi D. g.), Hittrich József (Bp. közs. Vörösmarty g.), Maróti József (Gyula, rk. g.), Mazán László (Békés-saba, ev. g.), Németh Pál (Muraszombat, áll. g.), Trombitás Gyula (Bp. áll. Berzsényi D. g.), Vörös István (Bp. közs. Eötvös J. g.). Tanügyi főtanácsosi címet 22-en, igazgatói címet 18-an kaptak.

Jubileumi emléklapon kaptak méltatást: Kiss István szegedi kegyesr. t. (40 éves tanári szolgálat), Szeneszi Gyula nyíregyházi ev. lg. t. (35 év). A bencés gimnáziumok Kelemen Krizosztom 10 éves főapáti jubileumáról emlékeznek meg, az egeri évkönyvek Szmrecsányi Lajos érsekről írnak nekrológokat, s köszöntik utódját, Czapik Gyulát. A miskolci tankerület évkönyvei a nyugalmavonult Buday Géza tankerületi főigazgatót búcsúztatják.

A *tanügyi közigazgatásban* jelentősebb változás a pécsi tankerületben volt. A tankerület éléről a budapestvidéki főigazgatóság élére került dr. Fodor Ferenc. Utódja dr. Palos György Bernardin lett. A tanárihiány miatt sok tanárt, akinek szolgálati ideje már letelt, a felesleges hatóság a szolgálatban visszatartott. Ez is jele a tanárihiánynak, mint az is, hogy fiúgimnáziumokban nők (kb. 150-en) teljesítenek szolgálatot.

Az *elhúnyt igazgatók és tanárok* emlékét kegyeletes sorokban örökítették meg az évkönyvek. Meghaltak: Adorján Ferenc (Nyíregyháza, ev. g. és ev. lg.), Andreánszky Imre (Balassagyarmat, áll. g.), Antal Dénes (Kunszentmiklós, ref. g.), Antal Márk (Kolozsvar, izr. koed. g.), Ágh Lajos (Sopron, áll. g.), Bakodi Antal (Nagykároly, kegyesr. g.), Baresi József (Pápa, ref. g.), Bischitz László (Bp., izr. g.), Bodnár Remig (Gödöllő, Kassa, prem. g.), Bodor József (Zrínyi g.), Brand M. Margit (Eger, érs. lg.), Csipő Lajos (Pápa, ref. g.), Csukovits Sándor (Máramarossziget, kegyesr. g.), Dunai M. Róza (Kecskemét, rk. lg.), Fogel Sándor (Áll. Berzsényi Dániel g.), Gazdagh Ferenc (Nagykanizsa, rk. lg.), Gerecs Szaléz (Sopron, benc. g.), Gyurkó János (Jászapáti kir. k. g.), Hajek Engelbert (Újvidék, szerb tannyelvű g.), Hankó Márton (Pécs, áll. g.), Harkay István (Szentés, áll. g.), Harray Gyula (Dombóvár, kir. kat. g.), Heller Bernát (Bp., izr. lg.), Heller Ignác (Bp. izr. lg.), Hessky István (Tata, kegyesr. g.), Horváth Albert (Rimaszombat, egyesületi g.), Horváth Ernő (közs. Vörösmarty Mihály g.), Jánosy Gerő (Marosvásárhely, rk. lg.), Jávorszky Mária (Eger, érs. lg.), Juhász Márta (Mezőtúr, áll. lg.), Juhász Márton (Szentés, áll. g.), Kelemen Zidor (Nagyvárad, izr. neológ g.), Keszeg M. Ottilia (Bp., Patrona Hung. lg.), Kiss Aladár (Bp., közs. Zrínyi Ilona lg.), Kiss György (Érsekújvár, áll. g.), Kiss István (Miskolc, ref. g.), Kocsis Mihály (Szabadka, áll. g.), Koronezai György (Losonc, áll. g.), Kovács István (Rozsnyó, prem. g.), Kubacska András (Bp., ev. g.), Kunfalvi Rezső (Áll. Szent László g.), Kunos József (Orosháza, ev. g.), Kuzmich Ferenc (Mohács, közs. g., Újvidék, szerbtannyelvű g.), Láng Margit (Bp., Veres Pálné egy. lg., ev. lg.), Lengyel-Reinfuso Ede (Kassa, prem. g.), Losonezy Zoltán (Bp. ev. g.), Löffler József (Áll. Zrínyi Miklós g.), Madarász Pál (Nagykanizsa, kegyesr. g.), Mészáros György (Szeged, áll. g.), M. Nagy Irén (Bp. Angolkisszóniok Sancta Maria lg.), Nagy István (Marosvásárhely, áll. lg.), Német Vilmos (Sopron, áll. g.), Novotny Alfonz (Kassa, Nagyvárad, Rozsnyó prem. g.), Ormos Emil (Kiskúntélegyháza, r. k. g.), Panyiczky Zoltán (Szarvas, ev. g.), Pfliegler Imre (Miskolc, kir. kat. g.), Póra Lenke (Eger, érs. lg.), Rabatin István (Ipolság, áll. g.), Radák Olga (Áll. Erzsébet Nőiskola lg.), Radványi Kálmán (Bp., érs. g., Esztergom, bene. g.), Ráczen Jenő (Hajdúböszörmény, ref. g.), Rédl Rezső (Veszprém, kegyesr. g.), Révész György (Nagyvárad, izr. neológ g.), Saád Henrik (Eger, ciszt. g.), Simon Lajos (Bp. izr. g.), Simon Miklós (Győr, áll. g.), Steller Ignác (Bp. áll. Madách Imre g.), Szabados Jenő (Pannonhalma, olasz g.), Szabó Ferenc (Bp. áll. Szent István g.), Szerellemhegyi Tivadar (Bp. kir. egyetemi kat. g.), Székely Alajcs (Jászberény, áll. g.), Szongott Kristóf (Szamosújvár, áll. g.), Szőke Dezső (Zenta, áll. g.), Tas Kálmán (Miskolc, kir. kat. g.), Valentini Elvira (Kolozsvar, ref. lg., Szombathely, áll. lg.), Varasdy László (Nagykanizsa, kegyesr. g.), Varga Dezső (Hódmezővásárhely, ref. g.), Vass Vince (Kecskemét, ref. g.), Vásárhelyi Boldizsár (Kolozsvar, ref. g.), Wahlner Géza (Rozsnyó, prem. g.), Zalai János (Debrecen, áll. Fazekas M. g.).

Vegyes adatok, érdekességek. A pestszentlőrinci áll. g.-ban ebben a tanévben volt az első érettségi vizsgálat. — A tanulók érdeklődésének helyes irányba terelése céljából a szegedi áll. lg.

heti rádióműsort függesztett ki, az osztályok színvonalának és korának megfelelő műsorrészeket kiemelésével. — Az V. k. áll. Berzsenyi g. összeállítására szerint a tanévben 175 tanítási nap volt. — Nagyon ügyesek a munkácsi áll. g. évkönyvében a szöveg közé elhelyezett alkalmoszerű költői részek. Ebben az évkönyvben olvastuk azt a szokatlan körülményt, hogy az érettségi írásbeli vizsgálatok Munkács valamennyi középiskolájához a kiküldött szakelődő ellenőrzése mellett folytak le. (Megtudtuk, hogy nem a gimnáziumban történt szabálytalanság miatt.) — Az iskola magántanításra alkalmas tanulóinak jegyzékét a tanári testület állítja össze a X. k. áll. Szent László g.-ban. — A VII. k. áll. g.-ban — áll. iskolában első ízben — rendes tanári kinevezéssel töltötték be az énektanár helyét. — Kileneven évi pangás után megnyílt az V. o. a gyönki ref. g.-ban. — A testületi szellem fejlesztésére időközönként családi összejöveteleket rendeztek a VII. k. áll. g.-ban. — A szegedi kr. g.-ban a Mária Kongregáció lapja (Diákszemmel) 450 példányban jelent meg. — Finn-nyelvi tanfolyam volt a bp. I. k. községi lg.-ban három csoportban, 78 tanulóval. — Az énekkar műsorán teljesen magyar szerzők művei szerepeltek az egri áll. g.-ban. — A Soli Deo Gloria szövetség a Mária Kongregációval karöltve rendezett közös kultúrdélután a munkácsi áll. g.-ban. — Szakemberek közreműködésével pályaválasztási előadásokat tartott a csíkszeredai rk. g. tanári testülete. — Miskolc városa polgármesterének javaslatára 10 székely gyermeket nevelnek a miskolci kir. kat. g.-ban. — A bp. ciszt. g. igazgatója 250 órában látogatta meg a tanárokat, de panaszokodik, hogy a pedagógiát összerokasztó ügykezelés és hivataloskodás útját állja annak, hogy az igazgató gyakrabban találkozzék az iskola lelkével. — A karcagi ref. g. egy VIII. o. tanulója önálló verseskötetet jelentetett meg. — A nem mulasztó tanulók jutalmat kaptak a bp. Angolkisasszonyok Sancta Maria lg.-ban. — A nagykállói áll. gimnázium VIII. o.-ának három rendes tanulója volt, s annyi tett érettségi vizsgát is. — A szolnoki áll. g.-ban az osztályfőnökök otthonaikban keresik fel növendékeiket. — Osztályfői negyedórák vannak az egri ciszt. g.-ban. — A nyíregyházi ev. lg. I—IV. o. tanulói leckenaplót kapnak, amelybe óráról-órára bejegyzik a feladottakat, hogy szüleik ellenőrizhessék őket. — A bp. áll. Madách I. g. a mindenkori levonték nevében havi 1—1 P hozzájárulást ajánlott fel egy hadiárva felnevelésére. — Külön említésre érdemes a gödöllői prem. g. 432 oldalas, hatalmas évkönyve, melyből az irodalmi részre 342 lap esik. — Fennállásának 350 éves fordulóját ülte meg a székelyudvarhelyi Baróti Szabó Dávid g. — A székelykeresztúri unit. g. 150 éves multra tekint vissza.

Az évkönyvek általában e rendeletek értelmében és szellemében készültek. Érdekes, hogy a H. K. 1942. 10. sz.-ban megjelent renDELETEZ kiadott pótrendelet (u. o. 11. sz.) a magántanulóknál megelégszik az *általános tanulmányi eredménnyel*. Ez ellentétben áll az alaprendelet szellemével, amely szerint „a tanulók valamennyi érdemjegyét feltétlenül közölni kell, mert ezekre az érdemjegyekre az adatok országos feldolgozása, összehasonlítása és ellenőrzése céljából szükség van, másrészt, mert az esetleg elveszett anyakönyv adatai innen pótolhatók“.

Tallózó szemlém végéhez ért. Idézetek, nevek, adatok tömegből áll, de ezek a részletek életet lehelnek: a magyar középiskola lelkét, a magyar tanárság szellemét. Bár terjedelmükben, tartalmukban különbözök az évkönyvek, egyben mind megegyeznek: az ifjúságnak, a magyar jövő reményének szeretetében és szolgálatában.

(Budapest.)

Ujvári Gyula.

FORGÁCSOK.

A középiskolai minősítés problémája.

A Közlönyben értékes és figyelemreméltó cikket olvastunk a középiskolai tanári minősítésről. A jelenlegi hiányosságok kiküszöbölésére helyesen alakult ki az a terv, hogy a minősítés feladata az eddigi egy-egy személy kezéből oly bizottság hatáskörébe kerüljön, amelynek tagjai — az iskola határain túlmenően is — ismerik a tanár munkáját. Ennek bizonyára elsősorban azok a minősítők fognak örülni, akiknek nem egyszer az első és egyetlen találkozás sovány tapasztalata és nem mindig helyes iránymutatása alapján kellett felelősségteljes minősítőmunkájukat elvégezni.

De ha ehhez az alaki jellegű átszervezéshez nem adunk helyes tartalmi irányítószempontot is, akkor csak a levegőben léptünk egyet előre. A félreértések és félreértékelések ma gyakran abból az egyoldalú tényből származnak, hogy a tanári-oktatómunka vizsgálata és mérlegelése csaknem teljesen a módszerre vonatkozik és alig veszi figyelembe az eredményt. Ennek lassan az a sajnálatos következménye támadhat, hogy az oktatómunka módszereskedésé alakul, s az idősebb kartársak, akik már évtizedek tapasztalatai alapján náluk bevált eljárással dolgoztak, kénytelenek újakkal kísérletezni, vagy ilyeneket jobb meggyőződésük ellenére átvenni, ha az eredmény gyengül is.

Ha például az óralátogató felettes csak az óra második felére jut be, a továbbhaladás módszerében esetleg kifogásolni valót talál. Meg kellene azonban győződnie ennek az igen gyakran lelkiismeretes, kitaró és értékes tanári munkának az eredményéről is, akár a következő órai számonkérésen, akár az ismétléseknél vagy az összefoglaláson.* A tanuló *munkabeszámolója* ugyanis világos és hű tükörképe az oktatómunka helyes vagy helytelen voltának. Ez mutatja meg eredményeiben az alkalmazott módszer előnyeit és hibáit is. Az oktató- és nevelőmunka eredménytelenségét semmiféle módszer alapján nem lehet kielégítően megokolni.

Mindenkép kívánatos volna, hogy a munkaminősítő reformelgondolások közt ez a tartalmi szempont is érvényesüléshez jusson. Módot nyujtana a tanári oktatómunka olyan értékelésére, amely lényegesen elősegítené az elbírálás igazságát s ezzel a tanári munkakövé öntudatosítását és fokozását.

Dr. Rezessy Zoltán.

* Ezért kell az iskolalátogatónak egy-egy tanárnál többször és az óra más-más részében megjelennie! *A szerk.*

A Közlöny 1944. februári számában megjelent, a tanári minősítésről szóló cikkkel kapcsolatban a fenti hozzászóláson kívül több elismerő és helyeslő levél érkezett a szerkesztőségbe. Főleg fiatalabb tanárok részéről, — ami teljesen érthető is, hiszen őket sújtják elsősorban a mindenkori minősítési rendszer hiányai és hátrányai. Az előzőekhez kiegészítésül közöljük az egyik hozzászóló kartársnő néhány sorát: „A fiatal tanárok nevében köszönetet szeretnék mondani azért a cikkért. Azért, hogy napvilágot látott... Mi tudjuk, hogy a kritika, a bírálat kell, szükséges... De a mód, az bizony sok tekintetben adott nekünk okot az elkese- redésre.

Mennyire örültünk annak az újításnak, amelyet az óralátogatásoknál vezettek be! A tanár átolvasta a bírálatot és aláírásával tudomásul vette. Alkalma volt az észrevételekről az igazgatóval beszélnie. — A minősítésnél mintha mellőznék az „audiat et altera pars” jogát“.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az OKTE Segítő Alapjának közgyűlése.

A középiskolai tanárság a többi hivatásrendhez képest szociális és anyagi ellátottság tekintetében a legrosszabb helyzetben lévők egyike. Más foglalkozási ágak alkalmazottai magasabb fizetésben, különféle szociális kedvezményben részesülnek, a tanár azonban a fizetési osztályok alapösszegén felül semmiféle pótlékot vagy juttatást nem kap. Így volt ez a multban, így van, sajnos, ma is. Akkor is k'csire szabott volt a tanári kenyér és akkor is sok nélkülözés várt a tanári özvegyekre és árvákra. Hogy ez ne legyen így, a középiskolai tanárság a maga erejéből iparkodott olyan szociális intézményt teremteni, amely legalább a kenyérkereső nélkül maradt özvegyek és árvák sorsán lett volna hivatott segíteni. Nem rajta mult, hogy a többszáz ezer aranykoronát kitevő segélyalap, melyet kiszfetésű tanárok a legnagyobb áldozatkészséggel gyűjtöttek össze a béke néhány évében, a gazdasági viszonyok romlása következtében a mult világháború után teljesen elértéktelenedett. Ilyen körülmények között a *Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület* fennállásának 31. évében elhatározta, hogy beolvad az *OKTE-be*, mint annak *Segítő Alapja*. Első rendes közgyűlését 1944. február 26-án tartotta meg, s ezt *Józsy Ferenc* t. ü. főtanácsos-gimnáziumi igazgató, ideiglenes ügyvezető elnök, a következő beszéddel nyitotta meg:

„Gondterhes időkben gyűltünk össze, hogy újjáalakuló közgyűlésünket megtartsuk. Az egész világ alapjaiban meginogva görnyed a vérzivataros háború súlyos csapásai alatt, s hazánk is az erkölcsi és területi birtokának megvédelmezésére irányuló elszánt, törhetetlen akarattal és a keresztény és nemzeti eszmékbe vetett tántoríthatatlan hittel néz történelmének talán leg súlyosabb napjai elé.

Felmerülhet a gondolat, célszerű volt-e ezekben a mindenkit, tehát a tanári rendet is nagy megpróbáltatás elé állító időkben létrehozni Segítő Alapunkat, nem lett volna-e jobb ennek megszervezését — éppen anyagi természetű hivatása miatt — a háború utáni időkre halasztani, és ha már megszerveztük, miért történt ez önszegélyző és nem biztosítási alapon.

Ami a szervezés időszerűségét illeti, erről már több alkalommal szóltam az OKTE választmányi gyűlésein, de hivatkozhatom arra a belépési felhívásra is, melyet az OKTE elnöksége Közlönyünk decemberi számában közzétett.

Az adott viszonyok között pillanatnyilag inkább talán azzal kell foglalkoznom, miért szerveztük meg Alapunkat önszegélyző alapon, s nem mint biztosító intézményt. Hogy ezt világosan láthassuk, tegyünk rövid összehasonlítást a kétféle intézmény között.

A biztosító intézet kétségtelenül rögzíti az esedékes járandóságokat, de úgy gondoltuk, hogy ezért kár lenne új intézményt létesíteni az OKTE kebelében, hiszen a biztosításra bármely ilyen intézet lehetőséget nyújt. Ily szervezetet feleslegesnek tartottunk, de hozzátehetem, hogy költségesebb is. A felügyeleti díj, amely a mindenkori bruttójövedelem 3%-át teszi ki, a különféle kalkulációk, a tisztviselői fizetések, egyszóval az ügykezelés a jövedelem tetemes részét felemésztené. Ezzel szemben az önszegélyző alapnak igen kevés az adminisztrációs kiadása és a befolyt tagdíjakból lényegesen többet juttathat a segélyezésre, mint a biztosító intézet. Csak legyen az alapnak megfelelő számú tagja. Ha például 500 fizető tagunk lenne, akkor havonként 1000 pengő állna rendelkezésre segélyek kiutalására. Nagy összeg ez, amelyből valóban jelentős segélyeket lehetne kiutalni. Végeredményben a biztosító intézetre nézve bizonyos összegek kiutalása kötelező, az önszegélyző alap viszont a segélyek kiutalását lehetővé teszi, és pedig kellőszámú fizető tag esetén, s ekkor nagyobb mértékben, mint a biztosító intézet. Mi nem üzletet akartunk alapítani, hanem a rendi együttérzésen alapuló önszegélyző egyesületet, amely éppen hivatásánál fogva a kitűzött célt sokkal jobban, eredményesebben tudja szolgálni, mint a biztosító intézet. A dolog természetétől függ, hogy az önszegélyző alapot juttatásokra nem lehet kötelezni, de meggyőződésünk szerint éppen az említett okokból azokat kellő előfeltételek mellett jobban és nagyobb mértékben tudja teljesíteni, mint valamely biztosító intézet. Ezért ne riasszon vissza minket, hogy az ügyrend a kötelezettség tekintetében egészen határozott elutasító rendelkezéseket tartalmaz. Ez jogi forma, amelyhez nemcsak a pénzügyminisztérium ragaszkodott, hanem amely a való tényállásnak is megfelel. Éppen azért építettük fel az Alapot altruista szellemben, hogy kifejezett jogi kötelezettség nélkül is, a rendi összetartás és a jogi kötelezettségnél is erősebb kartársi kötelezettség alapján végezhesük a segélyezés munkáját.

Ezekben kívántam röviden megvilágítani azokat az okokat, amelyek miatt a biztosító intézet helyett önszegélyző alapot létesítettünk. Úgy érzem, hogy helyesen jártunk el és ha az idők megjavulásával taglétszámunk jelentősen emelkedik majd, akkor fog igazában helyesnek bizonyulni az általunk követett út. Remélem, hogy munkánk nem volt hiábavaló s alapunk előbb-utóbb mint életerős szervezet fog üdvös munkát végezni a tanárság érdekében."

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után *Ujvári Gyula* ideiglenes főtitkár jelentése következett. Ebben a TÓASOE multjára pillantott vissza s a beolvadás történetét foglalta össze.

A TÓASOE eszméje már az 1880-as években felmerült a löcsei tanárság körében, de a szózat akkor nem talált visszhangra. Csak az 1910-es hétszükszentdős években kezdett szervezkedni a tanárság. Az egyesület létesítésének legbuzgóbb harcosa *Theisz Gyula* volt. Ő az 1911. július 2-án megtartott alakuló gyűlésen már örömmel jelentette, hogy kb. 800 tanár jelentette be elvi csatlakozását az egyesülethez. Kifejtette, hogy az egyesületre azért van szükség, mert a nyugdíjszabályzat a tanárok özvegyeinek és árváinak nem biztosít kellő megélhetést, de a tanárság becsülte meg kívánja, hogy nyomorgó özvegy s árva ne legyen. A közgyűlés egyhangúlag *Theisz Gyulát* választotta elnökké. Az alapszabályok jóváhagyása után az egyesület 1912-ben több mint 1400 taggal kezdte meg hivatalos működését. Ez az év az alapvetés, szervezkedés ideje volt, s az 1913. évi közgyűlésen az elnök már büszkén mutatott rá arra, hogy az egyesületnek már 180 intézetet képviselő 1650 tagja s 55.000 K vagyon van. Megkezdődött az érték-papírvásárlás, a vagyon szépen nőtt, úgyhogy a világháború leginszagesebb éveiben is 423.000 K-t fordíthatott az egyesület hadikölcsönre s magyar koronajáradékkötvényekre, hogy értékállóvá tegye vagyonát. De a szép

reményekkel megindult egyesület életébe végzetesen belerombolt a világháború. Az utána bekövetkezett infláció, a hadikölcsönök s az állampapírok elértéktelenedése elsodorja az egyesület vagyonát. Pangott az egyesületi élet is. Harmadik közgyűlését 1917-ben tartotta s csak 1922-ben jöttek újra össze a tagok közgyűlésre. A félmilliós vagyonnal együtt a nagy urvek is összeomlottak, a mélyponton az egész vagyon hat-hétezer pengőre csökkent, de megmaradtak a támogatást váró és remélő özvegyek, akiknek a válságos években csak hat pengő jutott. A régi helyébe lépett új vezetőség mindent elkövetett, hogy új életre támassza az egyesületet és fokozatosan felemelje az évi segélyt. A gazdasági és pénzügyi élet viharainak elmúltával jogos is volt a remény, hogy újabb fellendülés következik, de újabb gazdasági válság megálljt mondott az örvendetesen megindult fejlődésnek. Csak a gazdasági megszilárdulást hozó harmincas években kezdett lassan nőni a vagyon, az évi segély 20—30 P-re emelkedett. Miniszteri rendelet megiltja az adománygyűjtést, már pedig csupán tagdíjakból a kiadásokat fedezni nem lehetett. Így jutott el az egyesület fennállásának 25. évéhez. 1940-ben lemond *dr. Lengyel Miklós* elnök, hogy fiatalabb vezető álljon az ére, aki letér a régi megszokott útról s esetleg az alapszabályok módosításával új célokat és szervezetet létesít. Közben közeleg a jubileum, a 30. év, s ez új bajok előfutára lesz s új megpróbáltatásnak teszi ki az egyesületet. Ebben az évben jár le ugyanis az 1912-ben belépett 150 tagnak a tagdíjfizetési kötelezettsége, ami azt jelentette, hogy a még megmaradt 103 rendes tag tagsági díjából s az alaptőke kamataiból kell előteremteni a tanári özvegyek s árvaik alig számbavehető (évi 20 P-s) megsegítéséhez az összeget. Ilyen körülmények között *Zsolnai Vilmos* alelnök, mint az egyesület akkori felelős vezetője, az OKTK hasábjain bejelenti, hogy kénytelen lesz azzal a javaslattal az egyesület választmánya elé lépni, tegye megfontolás tárgyává az egyesület jövőjét. Vagy javasolja a közgyűlésnek az egyesület felosztását, vagy találjon új módot az egyesület fenntartása számára. Az 1941. december 14-én tartott közgyűlés az elnöki tisztséget egyhangúlag *Józsy Ferenc*re ruházta, aki azt készséggel vállalta, mert — mint elnöki megnyitójában kiemelte — ilyen eszményi célkitűzésű egyesületet nem szabad megszüntetni, hanem inkább új célkitűzésekkel kibővíteni. Indítványát, hogy a közgyűlés az egyesület újjászervezését elodázhatalannak tartja, s az újjászervezés végett kiküldendő bizottság jogosult az esetleges együttműködés céljából az OKTE-tel is tárgyalni; a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. A két egyesület között megindult tárgyalások eredményeképpen a TÖASOE mint az OKTE Segítő Alapja beolvadt az anyaegyesületbe, azzal a feltétellel, ha annak keretein belül önkormányzattal működhetik. (Lásd OKTK 56. évf. 9., 10., 12. sz., u. o. 57. évf. 3. sz.) Az új egyesület léte hivatalosan 1943. november 10-én indult meg, e napon értesítette az addigi vezetőséget az OKTE elnöksége, hogy a m. kir. belügyminiszter 216.560/1943. VII. b. sz. alatt jóváhagyta az ügyrendet. A Győrben 1943. október 23-án tartott közgyűléstől kapott felhatalmazás alapján az OKTE elnöksége kijelölte az ideiglenes tisztikart. Ügyvezető elnök *Józsy Ferenc*, főtitkár *Ujvári Gyula*, pénztáros *Poór Sándor*, ellenőr vitéz *Dengelegi Lajos* lett. Az új egyesület első tisztikari ülése 1943. december 1-én volt, amelyen *Józsy Ferenc* ügyvezető elnök köszönetet mondott *Bernolák Kálmán* elnöknek a Segítő Alap iránt tanúsított támogatásáért, s azért, hogy az OKTE 1700 P-s hozzájárulásával lehetővé tette, hogy a segély multévi mértéke (20 P) fenntartható legyen. A Közlönyben közzétett felhívásra megindult a jelentkezés is; eddig 58 új tag lépett be az egyesületbe, s így a régiekkel együtt 310 a taglétszám.

A tetszéssel fogadott, gondos főtitkári jelentés után *Poór Sándor* pénztáros ismertette a pénztári helyzetet: Maradék az 1943. november 15-én 38.710,12 P. Bevétel 1943. XI. 15—1943. XII. 31-ig 2770,30 P. Összes bevétel 41.480,42 P, összes kiadás 4626,53 P, maradék 36.853,89 P. Elhelyezve: 1. a Nemzeti Bank részvényeiben (100 drb) 12.961,25 P; 2. OKTE-nél 20.000 P; 3. Pesti Hazai Takarékpénztárnál 2629,25 P; Postatakarékpénztári folyószámla 1004,05 P; kézipénztárban 259,34 P. Összesen 36.853,89 P.

A számvizsgálóbizottság jelentése után *Józsy Ferenc* emelkedett szó-lásra s köszönetét fejezve ki a tisztikarba helyezett bizalomért, bejelenti, hogy az ideiglenes tisztikar megbízása lejárván, a lelkiismeretesen végzett munka tudatára hagyják el helyüket ő és tisztársai.

Ezután következett a tisztikar és az igazgatóság tagjainak megválasztása. A tisztújítás tartamára az OKTE, egyben a Segítő Alap elnökének, *Bernolák Kálmán*nak képviselőtében *vitéz Pálfi János* vette át a közgyűlés vezetését. Személyi javaslatai előterjesztése előtt őszinte sajnálattal jelentette be, hogy *Poór Sándor*, a TÖÁSOE volt pénztárosa megbízatását tovább nem vállalja. *Poór Sándor* 13 éven át viselte a pénztárosi tisztség nehéz és felelősséges terhét példás ügybuzgalommal, önzetlenül, kartársi szeretettel. Ezért indítványozza, hogy a közgyűlés fejezze ki őszinte háláját neki, a TÖÁSOE körül szerzett érdemeit iktassa a közgyűlés jegyzőkönyvébe, s erről őt kivonatban értesítse.

A közgyűlés ezután egyhangúlag megválasztotta a tisztikart, valamint az igazgatóság 10 tagját. Ügyvezető elnök: *Józsy Ferenc*, fővárosi alelnökök: *dr. Ollé István*, *Zayzon Ferenc*, vidéki alelnökök: *Fördös László*, *dr. Zsolnai Vilmos*, főtitkár: *Ujvári Gyula*, titkár: *Kovács Dénes*, pénztáros: *Tasnády Károly*, ellenőr *vitéz dr. Dengelegi Lajos* lett. Számvizsgálók: *Balkányi Ernő*, *Kresznerics Károly*, *Póka Gyula*. Igazgatósági tagok: *Horváth Béla*, *Juth Béla*, *Koczogh András*, *Kónya Sándor*, *Marczinkó Andor*, *dr. Máté Lajos*, *Pálffy Endre*, *Poór Sándor*, *dr. Szentgyörgyvári Artúr*, *Tárczy Árpád*. A választás lezajlása után *Tasnády Károly* előterjesztette az 1944. évi költségvetést: Bevétel: 1. tagdíjakból 2300 P, kamatokból 1700 P, adományokból 100 P, összesen 4100 P. Kiadás: 1. segély a kedvezményezetteknek 3400 P, 2. postaköltségek 100 P, 3. különféle 100 P, 4. tiszteletdíjak 500 P, összesen 4100 P.

A közgyűlés az elnök becsületes, lelkiismeretes munkát fogadó, lendületes szavaival zárult.

S most a tanárságon a sor, hogy a kölcsönös segítség, a közösség gondolatának alapján állva, erőssé, életképessé, virágzóvá tegye ezt a viharfelhős, gondterhes időkben nemes törekvésekkel munkára induló intézményt, mely hivatott arra, hogy a magyar középiskolai tanárság szociális önszervezésének ügyét diadalra vigye. Hiszünk és reméljük, hogy a gimnáziumi tanárság megértve az egyesület nemes törekvéseit, a szebb jövőbe vetett hittel, bizó reménnyel indul el a segítő és istápoló szeretet áldozatos útján.

Ujvári Gyula

HÍREK.

A tanártörvény jubileumáról emlékszik meg a *Pesti Hírlap* egyik nemrég száma és megállapítja, hogy a modern magyar tanárképzés az 1924. évi XXVII. törvénycikkkel született meg. „Húsz év óta a törvény nyomán elsőrangú fiatal tanári kar támadt, amely a tudományos élet minden mezején pompás tevékenységet fejt ki... A magyar tanár világviszonylatban is első lett. Irodalmunk tollforgatói jórészt belőlük kerülnek ki. S mégis a húsz év mérlege az erre a pályára törekvők rohamcs, szinte tragikus apadásával zárul“. „Ezen az ország műveltségét veszélyeztető hiányosságokon mielőbb segíteni kell — szögezi le a cikk. — A bajnak a gyökeréig kell hatolni. Őszintén reá kell mutatnunk arra, hogy az ifjúság azért nem tódul a tanári pályára, mert ez a pálya a nagy szellemi veszélyesen felül nagy szegénységgel jár, aminek különösen a kezdő években van leverő és elkedvetlenítő hatása... A laikus társadalom a szegény fiatal tanár anyagi

vergődését látja csak s kint is esökken a tanárság tisztelete, ami fájó és megokolatlan jelenség“. Segíteni kell a magyar tanáron, hogy „a tanári oklevél megszerzése után olyan illetményű, végleges állásba jusson, amely más pályákon is jut az ifjúság számára, — itt elsősorban a *bírói pálya kezdő fizetésére* gondolunk, — a továbbiakban pedig a magyar középiskolai tanár ugyanolyan tempóban érhesse el a magasabb fizetési osztályokat és rangokat, mint a többi vezető köztisztviselő... Ez a pálya ma az elnéptelenedés veszélye előtt áll. Ez ellen küzdeni nagy nemzeti érdek, sorsdöntő a magyarságra. A megnövekedett Magyarországnak ki kell alakítania a *megelegetett* magyar középiskolai tanár típusát. A világműveltség nagy tanára, Szókratész, méregpohárral végezte az életét. Az a magyar tanári gárda, mely Dugonics Andrást, Arany Jánost, Riedl Frigyest, Pintér Jenőt adta a magyar nemzetnek, nem érdemel meg sem pályája elején, sem végén méregpoharat“.

A magyar gimnáziumi tanárság hálás elismeréssel fogadja a Pesti Hírlapnak helyes kultúrpolitikai belátásról tanúskodó, megcáfolhatatlan érvelésű cikkét, mely a lap nagy elterjedtségénél fogva remélhetően minél szélesebb körökben fogja rádöbenteni társadalmunkat a tanári sorskérdés égető sürgősségére.

Címadohányozások. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Vajthó László* egyetemi magántanárnak, állami gimnáziumi rendes tanárnak a tudományos szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismerésül az egyetemi rendkívüli tanári címet méltóztatott adományozni.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Szentmártoni Kálmánnak*, a kolozsvári unitárius gimnázium nyugalmazott rendes tanárának, a középiskolai oktatás terén több mint három és fél évtizeden át teljesített értékes szolgálatáért a tanügyi főtanácsos — gimnáziumi igazgatói címet méltóztatott adományozni.

Előlépés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Grexa Gyula* budapesti I. kerületi állami Verbőczy István gimnáziumi, *Polák Imre* budapesti V. kerületi állami Berzsenyi Dániel gimnáziumi, *Wallner Ede* nagykarolyi kegyes tanítórendi gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat, *Piroska Dezső* budapesti II. kerületi Toldy Ferenc gimnáziumhoz szolgálatételre beosztott és *Kiss Gyula* nyíregyházi királyi katolikus gimnáziumban szolgálatot teljesítő királyi katolikus gimnáziumi rendes tanárokat 1944. évi január hó 1. napjától számított hatállyal az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított, a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Rendestanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Zábrák Julianna* budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Könyvtárához szolgálatételre beosztott, *dr. Porteleký Ferencné Pál Anna* nagyváradi állami gimnáziumi, *dr. Fekete Tiborné Spira Magda* újvidéki Kereskedelmi Főiskolához szolgálatételre beosztott, *Solymósi Iona* Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtárához szolgálatételre beosztott, *dr. Atányi István* stockholmi Magyar Kultúrntézethez szolgálatételre beosztott, *dr. Thury Istvánné Utermark Janka* budapesti Svábhegyi Iskola-

szanatóriumhoz szolgálattételre beosztott, *Kiss Rózsa Anna* szentgotthárdi Iskolaszanatóriumhoz szolgálattételre beosztott, *dr. Harmatta János* budapesti VIII. ker. állami Zrínyi Miklós gimnáziumi, *Marián Miklós* kaposvári állami gimnáziumi, *Pesöczy Zoltán* újverbázi állami gimnáziumi, *Michaletzky Sarolta* lévőai állami gimnáziumi, *Mikes Erzsébet* naszódi állami román tanítási nyelvű gimnáziumi, *Földesi Sarolta* nagyváradi állami gimnáziumi helyettes tanárokat, *Dömösi Pál* munkácsi ruszin tanítási nyelvű gimnáziumban szolgálatot teljesítő, állami polgári iskolai rendes tanárt, *dr. Nagy Jenő* kolozsvári református kollégiumi helyettes tanárt az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Stefanovits Sándorné Sulyánszky Melánia* marosvásárhelyi állami polgári fiúiskolai rendes tanítót a marosvásárhelyi állami leánygimnáziumhoz való egyidejű beosztása mellett ideiglenesen az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte.

Helyettes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Ambrus Géza* okl. középiskolai tanárt a szabadkai állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Tóth Kása Gyula* okleveles középiskolai tanárt a debreceni kegyestanítórendi gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Kovács József* okleveles középiskolai tanárt az újverbázi állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *dr. Tyukodi Iiroska* okleveles középiskolai tanárt a szentesi állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Szabó Erzsébet* okleveles középiskolai tanárt a nagyszalontai állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Lindenmayer János* okleveles középiskolai tanárt, egyetemi díjtalan tanársegédet, *Gajdátty Lajos* okleveles középiskolai tanárt a budapesti X. kerületi állami Széchenyi István gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Brückler Istvánné Köpe Ida* okleveles középiskolai tanárt, *Barabás Ida* okleveles középiskolai tanárt a szabadkai állami leánygimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Hacfi Adél* okleveles középiskolai tanárt a szilágyosmlyói állami gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *Szűcs Imréné Tóth Ilona* okleveles középiskolai tanárt a mezőtúri állami leánygimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett és *Fedák Klára* okleveles középiskolai tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

A Nagyváradi Kör eddigi elnöke, *Diószeghy László* egészségi okokból kénytelen volt tisztségéről lemondani. Diószeghy László már mint fiatal tanár tevékeny részt vett a tanári mozgalmakban. A Nagyváradi Kör újjászervezése — a kétévtizedes kényszerszünet után — az ő nevéhez fűződik. A Kör érdemei elismeréséül tiszteletbeli elnökévé választotta.

Szegedi pedagógiai hírek. Szeged város Iskolánkívüli Népművelési Bizottsága 1944. február—március havában Szülők iskolája címen előadásorozatot rendezett a városháza közgyűlési termében, amelyet minden alkalommal zsúfolásig töltöttek meg az érdeklődők. Az előadások sorát Balogh Ányos dr. tanker, főigazgató nyitotta meg; a többi előadók egyetemi tanárok, két gimnáziumi igazgató és neves orvosok voltak. — A Klauzál Gábor-gimnázium pályaválasztási előadásokat tartott 1944. január végétől március közepéig; az előadók közt az egyes pályák tekintélyes képviselői foglaltak helyet. A VII. és VIII. osztályos tanulók és szüleik nagy érdeklődéssel vettek részt az előadásokon. — A szegedi középfokú iskolák helyes magyar kiejtési versenyt rendeznek. Az iskolaközi verseny győztese a Városi Színházban 1944.

március 25-én rendezendő Magyar Szó Ünnepeén egy népmesét ad elő. Az ünnepség, melynek fővédnökségét Hankiss-János dr. államtitkár vállalta magára, egész Szeged város társadalmi eseményének ígérkezik.

KÖNYVSZEMLE.

A magyar piarista rendtartomány története. Írták: Balanyi György, Bíró Imre, Bíró Vencel és Tomek Vince. Budapest, 1943.

A piaristarend történetének megírása kétszáz éve váratott magára. 1756-ban a nyitrai tartománygyűlésen határozták el, hogy a rend magyarországi történetét megírják, a tervből azonban mindmáig csak részletek valósultak meg. Ezekben a részletmunkákban nagy érdeme van *dr. Prónai Antalnak*. Így az előttünk levő munka az első, amely a rend egész hazai működésének történetét felöleli. A könyv a rend történetét négy korszakra taglalva tárgyalja: 1. a meglepedés ideje (1642—1721), 2. a felvirágzás kora (1721—1780), 3. az állami függés időszaka (1780—1848), 4. a megpróbáltatás és az újabb fellendülés kora (1848—1918). Ez *dr. Balanyi Gy.* munkája, a társszerzők közül pedig Bíró Imre a forradalmak korát, dr. Bíró Vencel az erdélyi rendházak megszállás alatti életét, végül Tomek Vince dr. a piaristák szabadkai sorsát írta meg. A munkát egy, a piarista házakat feltüntető térképmelléklet egészíti ki. Ami a munka módszerét illeti, minden fejezeten belül előbb a krónikás eseményeket kapjuk, utána a tanítás módjával foglalkozik a szerző, majd az iskolai életet és a tanárképzés módjait ismerteti. Forrásul főképp a piarista házak gazdag irattárai szolgáltak, amelyek lehetővé tették, hogy a munka ne csak a rend, hanem az egész magyar iskolaügy egyik legjelentősebb fejezetének története legyen. Anyaga oly bő, hogy meg kell elégednünk néhány érdekes és fontos megállapításával. Magyarországra Lengyelországon át jut el a rend, először a Zsigmondtól a lengyeleknek elzalogosított Podolinban telepedtek meg. Jelentőségüket a pápák és főurak hamarosan felismerik, terjed a rend: 1666 Privígye, 1698 Nyitra, 1711 Veszprém, 1714 Vác, 1715 Kecskemét, 1717 Pest, 1720 Szeged. Javarészt elemi iskolájuk is van. Tanárképzésük Podolinban kétévi bölcselet és néhány évi felügyelet melletti gyakorlati tanításból állt. A gyakorlati szempontok nevelésükben kezdettől fogva nagy szerepet játszanak, így az iskoladrámák és a kirándulások is. A felvidéki iskolákban tót a tanítás nyelve, s minthogy eleinte iskoláik zöme a Felvidéken van, sokáig tót rendnek nevezték őket. Az önállóság kivívása után (1723) elszakadnak a lengyel provinciától. A rend magyarrá válása ezzel a dátummal kezdődik: magyar ifjak jelentkeznek a rendbe, az idegenek magyarul tanulnak... Tanításukban főként a reáliákat karolják fel, a számtan mellett jelentős szerep jut a földrajznak és a történelemnek, ezzel szemben azonban a görög nyelv és általában a nyelvi tanítás terén nem tűnnek ki annyira. Ha a Ratio Educationis közbe nem jön, talán egész különleges piarista reáliskola születik meg. 1743-ban Pesten filozófiai tanfolyamot nyitnak.

II. József rendelte el a tandíjat. Ez eddig ismeretlen fogalom volt. A piaristáknál sok szegény fiú tanult, ezeknek házitánítóságot szereztek stb., s egy-egy tanár áthelyezésekor a koldusdiákok egész raja követte őt. A tandíj miatt a diákok nagyrésze elmaradt, az iskolák nagyobb hányadát kiscsügyművelővé kellett átalakítani. Ezzel egyidőben zajlott le az iskolák laicizálása és germanizálása is. Soha egyszerre a történelemben ennyi gondal küszködnie a magyar iskoláknak nem kellett. Ehhez járult az iskolai fegyelem és tanítás színvonalának süllyedése is, amiért Úrményi országbíró Bolla M. rendfőnökhöz fordult és őt kérte fel, matuonson rá a javulás módjaitára és lehetőségeire. Bolla javaslata szerint 1. a tananyagot csökkenteni

kell, 2. a tárgyak körét szűkítsék, 3. az időrabló tollbamondást jó tan-
könyvekkel kell megszüntetni, 4. csökkenteni a memorizálást, 5. a gyakori
dolgozatírást és 6. a tanítás egyöntetűségét kell megváltoztatni. Ismét
jelentős változásokat idézett elő a tanítás és a rend történetében a szabad-
ságharc. Nemcsak az iskolai, hanem a papnövendékek közül is sok ott-
hagyja az iskolát és honvéddnek áll be. Tanárok tábori lelkészeknek, sőt nem
egyszer közhonvéddnek mennek el. 1849-ben megszületik a nyolcosztályú
gimnázium, de csak hét piarista iskola teljes. A Bach-korszakban a magyar
tanításügy legfőbb küzdelme a magyar nyelv jogáért folyt. Még az értesít-
tében is kötelező volt egy német értekezés közlése.

A piaristarend történetének szerzői munkájukkal nemcsak a rendnek,
hanem a magyar pedagógiatörténelemnek is igen jelentős szolgálatot tet-
tek. Munkájuk nyomán háromszáz év magyar nevelésének és tanításának
eredményei és gondjai jutnak kifejezésre, mert hiszen az a helyzet, amely
a rend iskoláival kapcsolatban fennáll, jellemző a kor többi iskoláira
is. A mű élvezetes olvasmány, de mellőzhetetlen forrásmunka is mindazok
számára, akik a magyar tanítás- és nevelésügy multjával foglalkozni kíván-
nak. A szerzők értékes munkát végeztek és méltó alkotással teljesítették
be a kétszázéves várakozást. Könyvük minden pedagógus könyvtárában nél-
külözhetetlen.

Dr. Kerékgyártó Imre.

Mátrai László: Jellemtan. (Nemzetnevelők Könyvtára. Kiadja az Országos
Közoktatási Tanács, Budapest, 1943.)

A legdivatosabb lélektani diszciplína a karaktero-
lógia. Olyan időket élünk, amikor a filozófiai vizsgálódás középpontjában
ismét az emberi személyiség áll, akárcsak a Sokrates utáni görög gondol-
kodásban. A háborúk és forradalmak megingatják a személyiség hagyó-
mányos értékrendjét, a modern lélektan szempontbővülése pedig rávilágít
arra, hogy milyen sötét foltok mutatkoznak az emberi lélek területén.
A modern karakterológia éppen azáltal vált napjaink uralkodó lélektani
irányává, mivel a lelki élet elemeinek meddő boncolgatása helyett magáról
az ember-egészről igyekszik megbízható képet alkotni. Így jut a személyi-
ségkutatás közeli rokonságba a pedagógiával s így termékenyíti meg egész
nevelésünket.

A magyar irodalomban már van néhány sikerült ismertető a karak-
terológia köréből. Mátrai László, a legújabb jellemtan szerzője, igen fontos
pedagógiai feladatra vállalkozott: a karakterológia módszereinek és eddigi
eredményeinek nevelési vonatkozásaira kívánja felhívni a hivatásos peda-
gógusok figyelmét. Elsőrendű hivatást teljesít ezzel, mert hiszen ma már
egy nevelő sem lehet meg ez alapvető fontosságú lélektani ismeretek nél-
kül. Mátrai rendkívül világos és érthető stílusban megírt tanulmánya végig-
vezet bennünket a karakterológiai kutatás minden fontosabb módszerén,
s e kísérletek pedagógiai összefüggésein. A könyv példás egyszerűséggel és
mégis találó szabotossággal vezet be a korszerű tudomány kutatási körébe,
a nélkül azonban, hogy túllőne a célon. Nem ad nagyképű tanácsokat, nem
akarja néhány kísérlet segítségével megoldani a gyermeki lélek minden
titkát, sőt inkább nagyon is tisztában van a nehézségekkel. Tudja jól, hogy
a modern lélektan még messze van az olyan ideális tipológia megalkotásá-
tól, amelynek segítségével a személyiség minden jegye megismerhető és
osztályozható lenne. Hangsúlyozza, hogy a típusok elmélete csak segéd-
eszköz, csak keret és minta, amely mellett szabadon érvényesül az élet
tarka sokoldalúsága és egységisége. Ez a higgadt mértéktartás teszi igen
rokonszenvesse Mátrai tanulmányát, mely eredeti anyagot ugyan nem hoz,
de világos áttekintésével és a lényeg kiemelésével igen előnyösen szolgál-
hatja azt a célt, amelyért íródott. A mellett, hogy megismerteti az olvasót
a személyiségkutatás legérdekesebb kísérleteivel (Wartegg-próba, Rorschach-
próba, Szondi-féle genotest, grafológiai vizsgálatok), egyúttal az emberi
jellem bonyolultságába vetett hitünket is megerősíti. A fejlődő gyermeki
lélek iránt nagyobb tiszteletré és óvatosságra nevel. A könyv gyakorlati
célját jól egészíti ki az utolsó fejezet, amely konkrét feladatot tárgyal:

a személyi lapok helyes kitöltésére ad útmutatást a jellemtan szempontjainak felhasználásával. A sok utalást tartalmazó kis könyvet örömmel köszöntjük.

Dr. Kovács Endre.

Barátosi József: Mosolyog az élet. Budapest, 1943. A szerző kiadása. 96 lap + 32 műmelléklet.

Barátosi, a cserkésztsízt, ezzel a kis könyvvel jó olvasmányt ad az olvasók kezébe. Soraiából annak a nyitott szemmel járó, erős, derék és vidám cserkésznek a képe tűnik elénk, aki üde cserkészlelkét nemesak átmentette a férfikorba, hanem állandóan fejleszti, gyarapítja is. A könyvecskében két derék magyar családot ismerünk meg: az egyikben gyengéd szeretet övezi a „kismamát“, az erős és okos férfi mintaképe az édesapa és a nemesben, jóban vetélytárs a bátya. A másikban drága anya és megértő élettárs a feleség, az édesapa a cserkészfiúból fejlődött férfi, és életüket mosolygóssá teszik a gyermekek. Tanulságosan kivilágl a sorokból, mit jelent a gyermek életében a céltudatos, szeretettel párosult, szigorú nevelés és az önevelés.

Találhatóbb címet és kifejezőbb fedőlap-képet nem választhatott volna a szerző. Valóban „mosolyog“, az életnek még az árnyékos oldala is, ha a tiszta tekintet — mint a kép szöszke kislánykájának a szeme — bevilágítja azt. Így nézi a könyv az életet. Ezt a lelket hagyjuk a reánk bízottakra hatni, hadd csalja elő a hasonló gondolatokat, érzelmeket és tetteket. Ez a könyv ugyanis magával ragad a jó, a szép és az igaz meglátása és megvalósítása felé. Célja az indítás, de nem oktató szólamokkal, hanem észrevétlenül, az élet vitalitásának, a példának erejével. Ez a legnagyobb értéke.

A 15 hosszabb-rövidebb elbeszélésből a vallásos lelkület, a szülő-, testvér-, felebarát-tisztelet és -szeretet árad ki, a munkavállalás készsége és a munkavégzés öröme, a cserkészügyesség és találékonyság, a természet-szeretet, a tekintélytisztelet, az önbizalom és bátorság szelleme, a szép szeretete, a finom humor, a kedélyesség. A komoly munka és a nemes, hasznos és kellemes időtöltés, a szórakozás és a pihenés, erőgyűjtés pillanatképeinek sorozata a 15 elbeszélés.

A könyvecskét a szerző hasonló próbálkozásra csalogató 33 eredeti felvételének jó lenyomata díszíti és teszi még kedvesebbé. (Kapható a szerzőnél: I., Logodi-utca 28. Ára 3*80 P.)

Krotky Sándor.

Shakespeare: Hamlet. Fordította: Arany János. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátták: Egger Mária, Pünkösti Andor, Staud Géza. Budapest, Bibliotheca, 1943. 359 l.

Shakespeare legnagyobb tragédiájának ez a legújabb kiadása rendkívül értékes és tudomásunk szerint egyedüli Magyarországon. „Hamlet“-nek eddig már 28 kiadása jelent meg nálunk, de egyik sem igyekezett tudatos törekvással egy kötetbe foglalni a drámaival kapcsolatos összes problémaköröket. A jelen kötet elején Pünkösti Andor bevezetőjét találjuk „Hamlet“ forrásairól, keletkezéséről, korabeli vonatkozásairól, első három kiadásáról. Azután következik maga a szöveg, Arany János klasszikus fordításában, részletes tárgyi és nyelvi magyarázatokkal, amelyek felhasználják a nagy Shakespeare-komentátorok eredményeit és inkább többet, mint kevesebbet mondanak a szükségesnél. Végül „Hamlet“ magyarországi diadalútjának ismertetését kapjuk, nagyon jó bibliográfia formájában, amelyeket Staud Géza állított össze. Így a dráma problematikájának tárgyalása teljesnek mondható és a könyv minden szakember igényét hivatott lesz kielégíteni, a mellett, hogy kiválóan beleilleszkedhetik diákjaink házi-olvasmányai közé. A könyv középpontjában Arany János szövege áll, amely — Staud Géza gondozásának érdeméből — mondhatjuk, hogy hibátlanul kerül az olvasó elé. Sajnos, ezzel szemben a bevezető tanulmány (különösen pedig a „Hamlet“-re vonatkozó angol művek felsorolása) bszszantó sajtóhibákkal díszelve, olyanokkal, amelyeknek kiküszöbölésére nem kellett volna más, mint egy kicsivel több figyelem. Az egyik udvaronc neve háromféleképp van írva. Az angol címek frásánál is hiányoljuk a főbb szavaknak angol szokás szerint nagy kezdőbetűvel való frását. Azonban le-

szögezzük, hogy ezek mind együttvéve sem befolyásolják az új „Hamlet”-kiadás értékét.

Dr. Berg Pál.

Szalay László: Barátunk és ellenségünk, az állat. Budapest, 1943. 252 l.

Érdekes művet adott a Magyar Könyvbarátok kezébe fenti kötetten az Egyetemi Nyomda. A könyv az ember szempontjából tekint végig az állatvilágon, s részletesen, de könnyen élvezhető formában világítja meg az állatok nagy szerepét és jelentőségét az ember életében. Céljának megfelelően három részre tagolódik a mű. Az első szakasz az állatot az ember szolgálatában mutatja be, a belőle nyert ipari anyagokkal és gyógyszerekkel együtt. A következő rész hasznosság és károság szempontjából veszi szemügyre az állatokat és jellemzi ilyen irányú tulajdonságaikat. A záró fejezet az emberrel ellenséges lábon élő állatokról szól, az élősdieket és kórokozókat is beleértve.

A kötet a művelt ember számára nem egy gyakran hallott, de kellően meg nem világított fogalmat tisztáz, amit nagy mértékben elősegít a számos képes tábla és a sok szövegközi rajz. A mű szózó olvashány, s jótékony irányban egészíti ki humanista irányú műveltségünket. (—)

Mesék okos gyermekeknek. Írta: Ilci néni (báró Radossevich Tivadarné). Az Országos Közoktatási Tanács Ifjúsági Irodalmi Bizottsága a most megjelent finom kiállítású, 30 rajzzal illusztrált könyvet a gimnázium I. és II. osztályai könyvtáraiba és jutalomkönyvül való beszerzésre ajánlotta. A magyar meseirodalom értékes és érdekes terméke ez, mely 8—12 éves gyermekeinket mulattatva oktatja és gondolkozásra serkenti. A szerző magával viszi kis olvasóit a világ négy sarkába és jellemző érdekes képekkel köti le figyelmét. Beszerezhető 10 P beküldésével a szerzőnél: Báró Radossevich Tivadarnénál, Budapest, IX., Üllői-út 25. sz. a.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Harsányi István: Sárospatak a magyar nevelésügy szolgálatában. Sárospatak, 1943. — *Scherer Lajos:* Losonc. Egy magyar város rövid története. Losonc, 1943. — *Jelentés* a debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem szünidei tanfolyamának, a Nyári Egyetemnek XVII. esztendejéről. Közzéteszi *dr. Milleker Rezső.* Debrecen, 1944. — A pannonhalmi főapátsági Szent Gellért-főiskola évkönyve az 1942/43-i tanévre. Közzéteszi *dr. Kocsis Lénárd.* Pannonhalma, 1943. — *Dr. Donászy Ferenc:* Magyar történelmi olvasókönyv. Budapest, 1944. — Önképzés és szolgálat. Szerk. *dr. Bakos József.* Érsekújvár, 1944. — *Gauder Andor:* Leopardi költészete. (Kny.) Budapest, 1943. — *Sassi Nagy Lajos:* A turánizmus, mint nemzeti, faji és világeszme. Budapest, 1943.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

44.758. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296-644.

Jegyzetek a latinnyelvi tanításhoz.*

Mind gyakrabban hangzik fel a panasz, hogy a latin, mint gimnáziumi tantárgy, nem hozza meg a tanítására fordított idővel arányos eredményt. A szakfelügyelői, valamint az érettségi jelentések csaknem egyhangúan említik a tanulók fogyatékos latinnyelvi tudását. E fogyatékoság néha olyan nagymérvű, hogy a maturandusok még a név- és igeragozásban is bizonytalanok. Pedig a legtöbb gimnáziumban a szaktanárok alaposan kimérik a tanulóknak szánt adagot, talán a közepes tanulók erejét felülmúlóan is. Éppen ebben és a latin tanításában általánosan alkalmazott módszerben látom annak egyik főokát, hogy a tanulók többsége küszködik e tárggyal és gimnáziumot végzett középszintűnk ennek következményeként a latin iránti ellenszenvet viszi át a köztudatba.

A Részletes Utasítások első mondata szerint „a gimnáziumban a nemzeti tárgyak mellett a latin áll a nevelés és oktatás középpontjában“, tantervi célnak pedig azt jelöli meg, hogy „a tanulók megértsék a római írók műveit“. Ha azonban a dolgok mélyére tekintünk és őszinte vallomást teszünk, el kell ismernünk, hogy gimnáziumi tanulmányában a tanulók többsége nem éri el a római írók igazi megértésének fokát. De nem is látja be ennek gyakorlati szükségét, mert majdnem mindegyik római író művét könnyebben és jobban ismerheti meg fordításokból, mint a maga verejtéke árán. Nem kétséges, hogy „minden szellemi gyarapodás, minden nemes tudás, érzés és akarat meg nyilvánulás az önnevelést és az egyén erkölcsi tökéletesedését szolgálja; szellemi gyarapodás nélkül nincsen magasabbrendű élet sem a társadalom, sem az egyén számára“. E szavak igazsága nyilvánvaló, de nem könnyű erre az útra rávezetni az ifjúságot.

A Részletes Utasítások nagy értéket tulajdonítanak a logikai gondolkodás fejlesztésének, annak a formális képzőerőnek, amely a latin nyelv tanításában, akárcsak a mennyiségtan tanításában, állandóan hat. Ha a latinnyelvi tanításban ezt a tényezőt emeljük ki, megszűnik a tanuló túlterhelése és az eredmény minden tekintetben több lesz a mainál. Mint egyik magyar leány-

* Felolvasás az Országos Középkolai Tanáregyesület Kolozsvári Körének januári ülésén.

gimnázium egyetlen latinszakos tanára, csaknem másfél évtizeden keresztül tanítottam a kezdő foktól a legfelsőbb osztályig a felelősség megosztottsága nélkül a latint, így számomra bő alkalom nyílt a tapasztalatszerzésre.

Mielőtt ezekre áttérnék, a latinnyelvi tankönyvek kérdését szeretném röviden érinteni. A tankönyv a latinban csak a kezdő fokon játszik fontosabb szerepet, addig, amíg a tanuló áthalad az alak- és mondattanon. A továbbiakban a megbízható latin szöveg van a hangsúly, a többi a szaktanár tudásától és pedagógiai készségétől függ. A tankönyvekre vonatkozólag néhány elvi követelmény teljesülése kívánatos. Ilyen, hogy a jegyzetes kiadásokban a magyarázatok ne a lap aljára, hanem a szöveg után kerüljenek. Kezdő fokon a latin szöveg 6—10 soros egységet alkotó olvasmány legyen, hogy egy óra alatt elvégezhesük. A szöveg után következék az olvasmányban feldolgozott nyelvtani anyag, utána pedig 3—4 magyar mondat az olvasmány alapján, de változtatott nyelvtani alakokkal. Az első kezdő osztályban még szükséges a preparáció, más osztályban már nem. A preparáció a könyv végén, a latin-magyar és a magyar-latin betűrendes szójegyzék előtt legyen. A latin-magyar és a magyar-latin szöszedet mindaddig nélkülözhetetlen, amíg a tanulók megismerkednek az alak- és mondattannal. Mihelyt eredeti szöveg olvasására térünk át, minden tanuló minden latin órára kötelezően magával hoz latin-magyar szótárt, hogy a közös munkába akadálytalanul bekapcsolódhassék. A tanár a szótár első használásakor a tanulókat kioktatja a szótár gazdaságos kezelésére. Az alak- és mondattan megismerése után Caesar a legalkalmasabb író a már tanult nyelvtani anyag begyakorlására. Utána akármelyik író következhetik, Horatius és Tacitus kivételével, akik a legfelső osztályra maradnak.

Külön nyelvtankönyvet használnatunk felesleges mindaddig, amíg az alak- és mondattant feldolgozó olvasókönyvből vesszük a latin szöveget. Az olvasókönyvben a tanuló megtalálja a megfelelő nyelvtani anyagot az olvasmány után, az illető osztályra vonatkozó nyelvtani rész vázát pedig az olvasókönyv végén. Külön nyelvtankönyv használata a kezdő fokon csak zavarólag hat a tanulóra, minthogy abban a kivételek is szerepelnek. A kivételeket csak a szövegolvasáskor, a kivételek előfordulása alkalmából ismertessük meg. Külön nyelvtankönyvre csak akkor van szükségünk, amikor már eredeti latin szöveget olvastunk, ekkor kerülhet sor a nyelvtani ismeretek szélesebbkörű rendszerezésére. Elképzelhető azonban a latin nyelv tanítása úgy is, hogy a tanulóknak soha sincs szüksége külön nyelvtankönyvre, régiségtanra és mitológiára, mert mindent a legmegfelelőbb időben, a szövegolvassással kapcsolatban, élményszerűleg tanul meg a tanártól. A gyakran adódó alkalmakból bő lehetőség nyílik az ismétlésekre is.

A latin nyelv tanításában minden osztályra vonatkozólag nézetem szerint a következő elvek követése a legcélszerűbb.

1. Az új leckékent választott latin szöveget — amely sohase legyen túlságosan hosszú és lehetőleg tárgyi, de legalább is gondolati egységet alkosson — a tanár az értelem megfelelő hangsúlyozásával egyszer-kétszer előolvassa. Utána felteszi a kérdést: ki értett meg valamit belőle? Nem baj, ha a gondolat kihámozása eleinte nehezen sikerül. A tanár ne közölje előre a tartalmat, leg-

feljebb a tárgyat jelölje meg. A tartalom úgyis ismertté lesz a szövegnek ezután következő mondatonkénti feldolgozásából. Az egyes mondatok feldolgozására a mondat nyelvi nehézsége szerint szólítsuk fel a tanulókat. Így a leggyengébb tanuló is szóhoz jut, s növeljük önbizalmát. Kezdő fokon a mozgás- és hangérzetek asszociálására célszerű a mondatok karbanolvasztatása is. Igaz ugyan, hogy ekkor a tanárnak nincs módja ellenőrizni a tanulók esetleges hibás olvasását, de ha összehasonlítjuk ezt azzal az érték-növekedéssel, amit a karbanolvasztatás jelent — így minden órán minden tanuló többízből is gyakoroltatunk —, a mérleg ez utóbbi javára billen.

2. A nyelvi elemzés nem mellőzhető, mert ezzel éreztetjük meg a tanulóval a logikai összefüggést. A mondatok elemzéssel történő fordítása az osztály közös munkájával történik. Ahol a fordító tanuló megakad, vagy hibát követ el, a jelentkező tanulót kapcsoljuk be a munkába. A tanár munkája főleg az irányításra és a mutatózó túlságos élenkség visszaszorítására szorítkozik. Természetes, hogy az ilyen foglalkoztatással csak lassan haladunk előre, de a tanulók számára biztosítjuk az élményszerűséget, hosszabb gyakorlat után pedig az előhaladás is gyorsabb ütemű lesz. A legtöbb szaktanár, különösen a fiatalabbja, mindig attól fél, hogy kevés az olvastatott szöveg és ezt kifogásolni fogják az ellenőrzésre illetékesek. Gyakran 25—35 sor latin szöveget is találunk egy-egy leckeóra anyagaként. Az ilyen eljárás következménye csak a hiányos feldolgozás lehet, ezáltal pedig a tanulót külső segítség kényszerítjük. Külső segítségen nemcsak a tiltott fordítások, hanem a magántanítók igénybevételét is értem. Nem követelhetjük, hogy a szülő, vagy más tanítsa meg tanítványaikat arra, amit mi nem tanítunk meg nekik.

3. A latin szöveget az első, elemzéssel történő fordításkor szószert is megértetjük. Így látni fogják a tanulók, hogy minden nyelvnek megvan a maga sajátos szelleme, s az anyanyelvhez viszonyított eltérések legtöbbje is érthetővé válik előttünk. Például a magyar „a táblára ír“, a latin „a táblán ír“. E példában tehát a magyar nyelv a cselekvés kiindulását és a célhoz való közeledését jelöli, a latin nyelv a célban való megérkezést és az írás kezdő mozzanatát rögzíti meg. Természetesen, a latin szöveg végleges lefordításakor az anyanyelv kifejezéseihez alkalmazkodunk. A szabatos magyar fordítás is az osztály közös munkájának legyen az eredménye.

4. A Részletes Utasítások a preparálást szinte kötelezővé teszik. Így a latin óra vontatottá lesz, csökkentjük a tanulók öntevékenységét. A szavaknak is életük van, bizonyos jelentés csak egy bizonyos kapcsolatban áll fenn. Milyen tág tere van pl. a *cogo ige* „összegyűjteni“ és „kényszeríteni“ jelentése közötti változatoknak! Hogyan kívánjuk, hogy a tanuló belelásson valaha is a nyelv finomságaiba, ha nem ő keresi ki a szótárból az éppen odaillő jelentést, hanem vagy mi mondjuk meg, hogy ennek a szónak itt ez és ez a jelentése, vagy pedig arra kényszerítjük, hogy a szöveg megértése nélkül előre preparáljon?

A szöveggel kapcsolatban az osztálynak kell végeznie — ellenőrzésünk mellett — a szókeresést és pedig akkor, amidőn a szöveg fordításában éppen szüksége van az illető szóra. A tanulók szó-

bősége egyébként is már elég korán különbözőfokú lesz. Serkentőleg hat rájuk, ha a közös munkában érvényesülni hagyjuk tudásukat. Azaz a tanulóval mondatjuk tehát meg az illető szó jelentését, amelyik leghamarabb jelentkezik. Így a már ismert, de elhomályosult jelentés a legtöbb tanulónál ismét a tudat központjába kerül, felesleges azt táblára írunk. A táblára csak azok a szavak kerülnek, amelyeket senki sem ismert az osztályból, vagy amelyikről tudjuk, hogy az osztály eddigi olvasmányaiban nem fordult elő. Egy órán így 5–10 szót írunk a táblára. A tanulók a többi nem jól ismert, de előfordult szó közül többet már az órán is feljegyezhetnek, amelyek kiírására pedig nem volt idejük, otthon pótolják. E szerint a tanulók tudásuknak megfelelően több, vagy kevesebb szót írnak ki, de a számonkéréskor mindegyiktől megköveteljük a szövegben előforduló összes szavak tudását a szótár alapos ismeretével, a főnevek nemét is megjelölve. Következetes eljárással és kellő szigorúsággal a tanulók tudása óráról-órára gyarapszik, nem fordul elő, hogy a VIII. osztályban kevesebbet tudnak, mint az előbbi osztályokban.

5. A Részletes Utasításokban ú. n. nyelvtani és irodalmi óráról is szó van. A tényleges helyzet ismeretében azonban a latinnal kapcsolatban nehéz irodalmi óráról beszélni. Pedig sok szaktanár igyekszik e követelményeknek is eleget tenni és pl. Horatius valamelyik költeményének olvasásakor nem meri megkérdezni a nyelvtani alakot, holott biztosan tudja, hogy az illető tanuló nem ismeri. A tanár azonban nem akarja megzavarni a mű gondolatába való elmélyedést. Csekélyértékűnek marad a kurzív olvasatás is. A latin szöveget a tanulók összesege számára tegyük tudatossá. Műfordítások olvasására kerítsünk később sort, de sohasse végezzünk felemás munkát.

Külön nyelvtani órára nincsen szükségünk. Bizonyos nyelvi jelenségek ismételt előfordulása után a tanár 15–20 perces rendszerező nyelvtanítást végez, de az órán is tovább halad a szöveg-olvastatásban.

6. A tanulókkal értsük meg és eljárásunkkal mindig igazoljuk is, hogy saját jól felfogott érdekükben ne használjanak fordításokat, hiszen erre úgy sincs szükségük, mert kellő figyelemmel mindent az órán sajátíthatnak el. A házi munka a szöszedet esetleges kiegészítése, az órán már lefordított szöveg teljes megismerése és a szöveg alapján adott 3–4 magyar mondat latinra fordítása lesz. Költői művekből egy-egy órára 3–4 sor könyv nélkülit is adhatunk, de többszöri elmondatásával nagyjában ezt is az órán gyakoroltassuk be. Általában házifeladatul csak olyat adjunk, amit az órán kellően feldolgoztunk. Ha valamilyen körülmény miatt nem sikerült a tervbevett anyagot elvégezni, ne igyekezzünk olyan házifeladatokkal terhelni a tanulókat, amelyek csak a tanulók foglalkoztatását célozzák. Ennek csak az lesz az eredménye, hogy egy-két tanuló házi munkáját másolja le az egész osztály.

7. Felsőbb osztályokban, de csak időnként, az osztály tudásához mért 4–5 soros latin szöveget is kijelölhetünk otthoni lefordításra. Felhívjuk azonban a tanulókat arra, hogy teljesen önállóan, egymás segítsége nélkül igyekezzenek a szöveggel megbirkózni. Az sem baj, ha nem sikerül. A kiválasztott szöveghez ne adjunk magyarázatokat, ne jelöljük meg, hogy honnan való.

Ilyen alkalommal lehetőleg ne legyen más házi feladat, ezért célszerű ezt a javítási órák utáni órára kijelölni. A következő órán számbavesszük a fordítást és rámutatunk a hibák fordítására. A VII. és VIII. osztályban ezt az eljárást gyakoribbá tesszük, de a szöveg mennyisége tekintetében kellő mértéket tartunk.

8. A latin egyike a legalkalmasabb tárgyaknak a koncentrációra. Használjuk ki a gyakran adódó alkalmakat és a görög-római világot hozzuk kapcsolatba az élettel, az európai kultúrával minden vonatkozásban. A szaktanárnak nagy olvasottságra van szüksége, hogy ezt élményt nyújtóan megtehesse. A kezdő tanárnak természetesen eleinte nehezebb helyzete van, de kitartással hovatovább tökéletesedik munkája.

Ez a főbb vonásokban ismertetett munkáltató módszer a tanártól fokozott munkát kíván az órára való előkészülésben, tanárt és tanítványt megdolgoztat, az otthoni készülés azonban a tanulótól legfeljebb félórai foglalkozást követel. A „non multa, sed multum” elvének következetes megtartása alkalmas megszüntetni a mai helyzetet. Nem lesz a latin nehéz, nem értett és ezért ellenszenves tantárgy. A tanuló nem áll reményvesztetten az ismeretlen latin szöveg láttára, hanem magabizón lát hozzá lefordításához. Kellő tanítási módszerrel a latin könnyű és kedvelt tantárgya lehet a gimnáziumnak; a Részletes Utasítások követelményeit is a mainál fokozottabb mértékben elégeíthetjük ki.

(Kolozsvár.)

Dr. Kántor Lajos.

A változatok elve az oktatásban.

I. Ha széttekintünk az utolsó évek didaktikai irodalmán, azt az igen örvendetes jelenséget látjuk, hogy egyre többen és többen igyekeznek szép, nagy rendszerbe foglalni azokat a gondolatokat, melyekben megtalálni vélik munkájuk leghelyesebb útját. Ezek a művek kutatják azokat a mélyebb összefüggéseket, melyek a tárgy, a nevelés és az oktatás között fennállanak; kutatják a tartalom, a cél és a forma nemes ötvözetét. Igen szép számmal jelennek meg az ilyen könyvek egymásután, és — ami tán még örvendesebb — szívesen olvassák is őket. Kutatnak e könyvek írói, de kutatnak olvasói is; éppen ez adja kezükbe a könyvet, ez vezeti egymáshoz őket.

Érdekes azonban megfigyelni ezt a találkozást! Részleteredményekben ritkán találkoznak, mindig inkább csak eszmében. Szépnek, jónak találja az olvasó a kartárs elképzelését, de didaktikai, módszertani vonatkozásokat nem igen akar átvenni belőle, szinte úgy látszik, hogy nemesak nem akar, hanem mintegy nem is képes.

Sokan éppen ezt róják föl tanáraink hibájának: nem lehet rávenni őket, hogy jelentősebb mértékben tanuljanak egymástól, akár mennyire elismerik is egymást. De vajjon hiba ez csakugyan?

Nézzük meg, mi lehet e jelenség oka. Talán a kényelemszeretet, a húzódozás az új utaktól, melyek esetleg terheesebbek? Nem.

Egymás eredményeit azért veszik át csekély mértékben, mert mindenki önmagát kívánja adni, csak önmagában akarja az eszméket, a célokat és módokat átélni, kiforrni és meglátni. Mélységesen tudja és érzi, hogy a kérdésekre, melyeket az anyag és a cél támasztanak, másoktól csak segítséget várhat, a végső feleleteket azonban csak önmagából, csak saját egyénisége, az anyag és a cél hármasság egybevetéséből adhatja meg, ahol az első tényező éppen gyanú súlyú, mint a másik kettő és nem pótolható, kölesön nem kérhető. Ha már most föltesszük a kérdést: hiba-e ez a tartózkodás, akkor felelet helyett inkább lássunk még néhány kérdést. Hiba-e, hogy egyazon tárgyról több vizsgálódás jelenik meg, és hogy még több fog megjelenni (melyek közül bizonyára nemcsak egy lesz jó, a többi meg elvetendő)? Ha pedig ez nem hiba, vajjon föltételezhető-e, hogy csak azok keresnek, kutatnak, építenek, akik leírják, illetve közreadják ezeket? Különb-e egyik elgondolás a másiknál? Nem a törekvések őszintesége, a keresés becsületes láza, a megtalálás munkaszerető öröme adja-e főértéküket; az öröm, hogy haladnak a maguk tárgyának megújulása felé a maguktalálta úton?

Mennyi szellem, mennyi kutatás, keresés, mennyi megtalált út, mennyi változat — és a változatokban mennyi érték!

Íme rábukkantunk az első változatra s benne az értékre: minden tanár önmaga szeretné kialakítani oktató eljárása nagy elgondolását; elolvassa a másét, átvesz sok. őt megnyerő részlet, de féltékenyen őrizi a maga egészét, mert az az övé, abban hisz, a másé nem belőle fakadt, átültetve szájalmas sorvadásra jutna. Ezért mondhatjuk ki, hogy nagy érték van az egyénekenkénti módszertani változatokban.

II. A következtetéseket azonban itt még nem lehet lezárni. Meg kell állapítanunk, hogy változatlanul örök-e a mai külön egyéni metodikánk.

Miután az egyéni lélek először járta be munkája útját, kiépítette nagyszerű elgondolását, talán ki is adta szép könyvben, attólfogva szépen járja e szerint az utat osztályról-osztályra, anyagról-anyagra, részről-részre. Az évek folyamán vissza-visszatér az osztályhoz, az anyaghoz, a részhez. Ugyanúgy tér-e vissza? Ugyanazt a gondolatot hozza-e megint? Ugyanazt látja-e meg újra az anyagban? Ugyanaz a rész fogja-e megint legjobban érdekelni? Hűséggel fog-e járni a kiépített úton, mint valami Via Sacrán? Le szabad-e térnie erről az önmaga építette útról? Vagy le kell-e? Egészen, részben? Nézzük.

Az emberi sors válságokon, megrázkódtatásokon megy át; egyik év a másik után hordja halomra a legkülönbözőbb élményeket. Lehetséges-e, hogy mindez hatástalan marad a tanárra, vagy hogy egyszerűen leperegjen róla, s csak járja a kényelmesre taposott utat, schol át nem építve egy-egy letöredezett, kopott szakaszt? Lehetséges-e, hogy tárgyunk értékelése, Vörösmarty vagy Cicero arca, a szabadságharc megítélése a matematika világa, a fény, az elektromosság problémája soha ne változzék bennünk? Ha pedig elfogadjuk ezeket az élményeket, nem lesznek-e ezek mindig kövei egy folyton meg-megújuló, tovaépülő oktatási útnak — fölfelé?

Íme előttünk a második variációs jelenség: nemcsak egyénenként kell eltérőnek lennie az általános oktatási elgondolásnak, hanem egyazon egyénnél sem lehet ez megrögzött, változni nem tudó és nem akaró rendszer.

III. De az általános didaktikai alapokról térjünk most már át a részletező módszerre. Hiszen oktatásunk nemcsak tantárgyunk tanításának általános fölépítéséből áll. Ez csak elmélet, mely igazában a hétköznapi csendes munkájában iparkodik valósággá lenni. Itt segíti a megvalósuláshoz a lélektanon alapuló eljárás, a módszer.

Ma már minden tanárban meggyőződéssé lett, hogy van módszertani kérdés, hogy munkájának lényegéhez tartozik a hogyan és mikép is. Ezt nem lehet üres formának tekinteni többé, melyre csak legyintünk, az eredményre és tartalomra törekvés sértett magaslatáról. Mert nem lehet mindegy, hogy ugyanahhoz a célhoz hogyan jutunk el: keservesen bukdácsolva és gázolva, vagy derűsen, könnyedén és fölemelőn. Bár értéktelen sallang minden színpadi csillogás nemcsak pedagógiai értékekre való törekvés nélkül, mégis bizonyos, hogy a legnemesebb törekvés sem éri el kitűzött célját a forma nemessége nélkül. A módszer tehát elvé lett.

A módszer az egyéniséghez, a tanulóhoz, tárgyhoz, helyzethez és célhoz símuló eszköz pedagógiai gondolataink megvalósításában. Ha pedig ezek a feltételek nem lehetnek egyetemeseek, akkor a módszer sem lehet az, csupán logikai és lélektani alapjai, melyekre azonban építenünk köteleesség, s melyek mindenkor alapjai maradnak a legkülönbözőbb elgondolásoknak is. Kötelessége minden tanárnak kutatni a lehető legjobb módozatot céljai megvalósítására (ezt neveztük a módszer elvének), de senkinek sincs joga a magáét másra rákényszeríteni.

Igy jutottunk tehát el a változatok elvének egy újabb állomáshoz: az órákon alkalmazott módszer sem lehet más, mint változó, mely sok vonásban rokon ugyan, de a rokonságban is különbségeket mutat. De félünk is kell az egyféleségtől: mert ez csak egyforma, szürke lelkekből fakadhat, és csak ilyeneket is teremt. Mi pedig nem vagyunk a szürkék népe, s nem is akarunk lenni.

IV. De meg lehet-e itt állnunk? Nem kell-e a végső következtetést is levonnunk? A módszert az egyén munkáján belül állandóság kell, hogy jellemezze? Erre egészen biztosan ki-ki azonnal kész a természetes felelettel: akármennyire is egyéniség valaki, csak fog találni mindig a mások módszerében is egy-egy vonást, melyet megtanul és beilleszt a saját elgondolásaiba; hiszen, ha megmaradna kezdeti módszere mellett, szörnyű és veszedelmes elöregedés fenyegetné. Meg aztán nemcsak másokat lát és hall, hanem ő maga is éber, nyugtalan és többtörő lélekkel figyelő módszere hatását vagy hatástalanságát, és bizonytalannal nem fog habozni százegyedszer is új lehetőségeket keresni, csak hogy munkájában mindig többre, — fölfelé haladjon.

Az előbbiekhöz nem is kellene semmit hozzáfűznünk, ha még egy érdekes kérdés nem várna feleletet. Ha valaki úgy érzi, hogy megtalálta az egyéniségének, tanulóinak, tárgyának és céljainak legmegfelelőbb módszert, állandónak és következetesnek kell-e lennie ebben az órák hosszú egymásutánjában? Van-e közöt-

tünk, aki még nem vallotta be magának, hogy olykor a legmód-
szeresebb óráin is hatástalan maradt az eljárása? Az egyazon mód-
szer zsinórján végighúzott tizenötödik-huszedik-századik órán
szinte kétségbe esett, mert gyönyörűen felépített órái a megszo-
kottság gyilkos törvényében sablonná váltak? Aki bevallja, az
le is vonhatja a következtetést: a változatok elve bizony itt is
érvényes, mint a lélektani változatosság követelménye. Könnyű
egy órát hatásos módszerrel végigvezetni, de bezzeg a huszedik
másolat hol marad már hatásban! Hát még a századik! — Bizony
igen nagy gond mindnyájunknak, hogy komoly, biztos, de mégis
érdekes módon irányítsuk sokfejű, igényes és nem egykönnyen
mozgatható társaságunkat. Komolyan, mert a tanulás nem játék-
óra; biztosan, mert alapoznunk és építenünk kell; de mégis érde-
kesen, mert a fiatal léleknek törvényei vannak, melyeket nem
lehet mellőzni. A komolyságot és biztosságot a módszer állandó-
sága adja, az érdekességet a változása és változatossága. Komolyan
és biztossággal, de érdekesen is vezetni: ez a tanári művészet!

Oktatási munkánkon végzett szemlélken azt találtuk, hogy
mind a didaktikai elgondolásokban, mind a metodikai munkában
sok változat él. Változatok egyének szerint és változatok egyazon
egyénnél is az idő, a gyakorlat folyamán. De még mást is meg
lehet állapítani: ezek a változatok nemcsak megvannak, hanem
kell is, hogy meglegyenek. Ezért neveztük ezt a jelenséget a válto-
zatok elvének. A változatok elve azonban sohasem jelenthet nyug-
talanságot, komolytalan kapkodást évről-évre, vagy óráról-órára,
oktalan önállószkodást minden jó példa, vagy jóindulatú tanács
gögös lenézésével; hanem igenis jelenti az elhivatott egyéniség
lelkének örökös lázát a jobb, a nemesebbre törés felé.

(Debrecen.)

Bala Gyula dr.

FIGYELŐ.

Bemutató óra a szülők előtt.

A két legfontosabb nevelési tényezőnek: a szülői háznak és
az iskolának, munkájuk eredményessége érdekében, a közös célok
irányában azonos utakon kell haladniuk. Az eljárások egybehan-
golása szülői értekezleteken történhetik, ahol a szülők tájékozód-
nak az iskolában folyó nevelési munkáról, s útmutatást kapnak
otthoni feladataikra vonatkozólag.

Hogy ez az együttműködés még mélyebb és megalapozottabb
legyen, hogy a szülők lássák a mai iskola tényleges munkáját,
lássák gyermeküket az osztálykeretben, ismerjék meg, a többihez
viszonyítva, felfogó- és kifejezőképességét, figyelmét és tárgyi
tudását: erre célszerű eszköznek mutatkozik bemutató órák tar-
tása. E sorok írója ilyen számtanórát tartott a IV. osztály tanulói-
nak szülei előtt. Az elég nagyméretű osztályterem — eredeti hiva-
tásaként rajzterem — első részében a tanulók helyezkedtek el, a
hátsóbb sorokban a szülők foglaltak helyet.

Az óra tárgya az algebrai alakú közönséges törtek szorzása
és osztása volt.

A jelentésbeadás és ima után a közönséges törték fogalmát, egyszerűsítését, bővítését, összeadását és kivonását ismételtük át. Az új anyagra való áthajlás és az óra céljának kitűzése után a tört értékét mint a számláló és a nevező függvényét vizsgáltuk meg. Első megoldásra váró kérdésünk az volt, hogy egészszámmal való szorzásnál hogyan növelhetem, illetve osztásnál hogyan csökkenthetem a tört értékét? A második pedig: mennyivel lett kisebb az egészszámú szorzó, illetve osztó azáltal, hogy a nevezőt aláírtam és mennyivel lesz e miatt kisebb a szorzat és nagyobb a hányados? A két problémának kérdve-kifejtő módszerrel történt aprólékos megbeszélése után a leszűrt igazságokat tételekbe foglaltuk és szabályokká fogalmaztuk, majd pedig algebrai alakú törtékre alkalmazva feladatokon gyakoroltuk.

A bemutató órát követő szülői osztályértekezleten az órával kapcsolatban az alábbiakat beszéltük meg.

A katonás külsőségek, a feszes vigyázzállás kellő határok között való megkövetelése — még a felelet alatt is — nemcsak a korszellemmel és a leventeintézménynek az iskola falai közé való bevonulásával magyarázható, hanem azzal is, hogy így akarjuk növendékeinket a helyes, szép és főként egészséges testtartásra rászóritani és egyben hozzászoktatni ahhoz, hogy beszédközben végtagjaikat helyesen tudják használni, s mentesek legyenek minden szertelen mozgástól.

Megismerve a kérdve-kifejtés lényegét, összehasonlítottuk azt az előadó módszerrel, hangsúlyozva az előbbinek kétségkívüli előnyeit. Egyben érintettük a formális képzés elvét is, rámutatva arra, hogy ennek az órának nemcsak a fentebbi, a tanulóktól már a II. osztályban megismert tételek felelevenítése volt a célja — ahhoz elég lett volna három kérdés és öt perc —, hanem a kérdésekre adott válaszokkal olyan logikai műveleteket hajtottak végre az osztály tagjai, amelyek értelmük fejlesztését nem kis mértékben mozdították elő.

A látottakból a szülőkkel az alábbi tanulságokat vontuk le:

1. Az óra képe azáltal, hogy a tanulás súlypontja az iskolai munkára tolódott át, igen megváltozott. Ma a kérdés az egész osztályhoz szól, a feleletre mindenkinek készülnie kell a felelő felszólításáig tartó szünetben, sőt a hibák kijavítására is állandóan készen kell lennie az osztály minden tagjának. Az új anyag feldolgozása is az egész osztály együttes munkájával történik, az apró részekre bontott bizonyítás egyes lépéseit a tanulók felváltva végzik.

2. A kérdve-kifejtés előnyeit tanár és tanítvány csak úgy élvezheti, ha a tanuló az egész gondolatsort figyelemmel kíséri, az egyes részletkérdések megoldásában tevékenyen résztvesz, a leszűrt tételeket azonnymódon meg is tanulja. Ehhez természetesen szüntelen figyelem szükséges és ez a naponta 5—6 órán át végzett munka nagy teljesítmény. Feltételei: pihenés, egészség, tiszta környezet és jó levegő. A szülői ház feladata a gyermek pihenését minden körülmények között biztosítani, egészségére vigyázni, bőséges és helyes táplálással jó erőnlétét fenntartani, testének ápoltságát és ruházatának tisztaságát gondosan ellenőrizni.

3. Az elbírálás is más most, mint a régi iskolában volt. A tanulók tárgyismeretét feleleteiből és írásbeli dolgozataiból álla-

pítja meg a szaktanár, ezekhez sűrűn iratott extemporálék is járulhatnak. A tanuló érdeklődése, figyelme, felfogó-, ítélő- és kifejezőképessége, önállósága és bizonyos mértékben kötelességteljesítése is pedig az előhaladásban tanúsított magatartásából derül ki. A szülőre vár az órán hallottak otthoni feldolgozásának és a házi feladatok elkészítésének ellenőrzése, mert így biztosítja azt, hogy gyermeke megszerzi azt a gyakorlatot és készséget, amelyre a következő órán a számonkérésnél és főként az új anyag feldolgozásánál szüksége lesz.

A bemutató órán szép számban megjelent szülők nagy érdeklődéssel hallgatták az óra lefolyását, valósággal belepirultak az izgalomba, egyikük-másikuk annyira visszafiatalodott, hogy súgással is megpróbálkozott. Az óra utáni megbeszélésekben igen tevékenyen vettek részt.

(Szekszárd.)

Létay Menyhért.

EGYESÜLETI ÉLET.

Kartársaink segélyezése.

A légoltalmi kormánybiztos balatonfüredi üdülönket kiterő elhelyezés céljaira vette igénybe. Tanári rendünk tehát az üdülőt előreláthatólag a nyár folyamán nem használhatja. Éppen ezért egyesületünk az üdülőháznak a bérbeadásából befolyó jövedelmét rászoruló tagjai rendelkezésére bocsátja.

A segélyezésnél a következő sorrendet tartjuk szem előtt:

1. elsősorban a mostani háború hadiözvegyei jönnek tekintetbe, ha kiskorú gyermekük van;
2. azután a jelenleg katonai szolgálatot teljesítő tagjaink, ha nőek és legalább 1 kiskorú gyermekük van;
3. a bombázástól sujtott tanárok (legalább 1 kiskorú gyermekkel);
4. nyaralásra szolgáló IX., VIII. és VII. fizetési osztályú kartársaink, ha legalább 2 kiskorú gyermekük van. (A jelenlegi háború hadviseltjei előnyben részesülnek.)
5. Helyettes tanárok, ha családosak;
6. nőtlenek és hajadonok, ha özvegy édesanyjukat tartják el.

A segélyben részesülni kívánó kartársak kérelmüket intéztük igazgatójával láttamoztassák és közvetlenül küldjék meg a folyó hó végéig egyesületünk elnökségének. (Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4. sz.)

A hadiözvegyekről, valamint a katonai szolgálatot teljesítő tanárokról az igazgató urak szíveskedjenek a segély kiutalhatása végett egyesületünknek kimutatást küldeni, hogy a gyors folyósítás iránt intézkedhessünk. A kimutatásban katonai szolgálatot teljesítő tagtársaink családtagjainak számát és tartózkodási helyét kell jelezni.

Közlönyünk e számának megjelenésekor a kérvények benyújtási határideje elmúlt ugyan, de méltányos okok esetén a később érkező folyamodványokat is figyelembe veszi a Jóléti Bizottság.

Bernolák Kálmán s. k.
elnök

Ujvári Pál s. k.
főtítkár.

HÍREK.

**Szinyei Merse Jenő dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter távo-
zása.** — Antal István dr. a vallás- és közoktatásügyi miniszteri
teendők ideiglenes ellátásával megbízott új miniszter.

Magyarország Főméltóságú Kormányzója az alábbi legfelsőbb
kéziratokat bocsátotta ki:

Kedves dr. Szinyei Merse! A minisztérium lemondása és saját
kérelme folytán Önt magyar királyi vallás- és közoktatásügyi mi-
niszteri állásától meleg köszönetem nyilvánítása mellett felmentem.
Kelt Budapesten, 1944. évi március hó 22. napján.

Horthy s. k.
Sztójay Döme s. k.

Kedves dr. Antal! A magyar királyi miniszterelnök előterjesz-
tésére Önt magyar királyi igazságügyminiszterre kinevezem és
egyben a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszteri teen-
dők ideiglenes ellátásával megbízom.

Kelt Budapesten, 1944. évi március hó 22. napján.

Horthy s. k.
Sztójay Döme s. k.

Szinyei Merse Jenő dr. 1942. júliusa óta töltötte be a kultusz-
miniszteri méltóságot. Nehéz időkben foglalta el székét, amidőn
nem a kultúrpolitikai elgondolások, hanem elsősorban a háborús
lehetőségek szabták meg a magyar művelődés útját. Szinyei Merse
Jenő maga is ismételten hangsúlyozta — a
szociális gondoskodás jegyében állt: a leggyengébben ellátott réte-
geket igyekezett mindenekelőtt támogatni és megsegíteni. Nem
rajta mult, hogy minden égető tanítói és tanári problémát nem
sikerült megoldania. Gimnáziumi vonatkozásban a helyettes tanári
szolgálatnak egy évre való leszállítása, s az V. fizetési osztálynak
a tanárság részére való újbóli megnyitása fűződik nevéhez. Szinyei
Merse Jenő minisztertől sajnálattal búcsúzik a középiskolai tanári
rend. Lelkében jó emléket őriz meg róla, s kívánja neki, hogy lan-
kadatlan erővel folytathassa tovább munkásságát.

Utóda *Antal István dr.* régóta elismert, kitűnő tagja a magyar
közéletnek és országkormányzásnak. 1942. áprilisáig az igazság-
ügyminisztérium politikai államtitkára volt, azóta m. kir. tárcá-
nélküli nemzetvédelmi propaganda-miniszter. A gimnáziumi tanár-
ság tisztelettel köszönti őt új tisztségében és eredményes tevékenység-
et kíván neki a magyar művelődésügy javára.

**Az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1000 pengőt adomá-
nyozott a bombakárosultak javára.**

Igazgatói kinevezés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és
közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *dr. Csóka J. Lajos* központi szol-
gálatételre beosztott pannonhalmi szentbenedekrendi főapátsági tanárképző-
intézeti tanárt állami gimnáziumi igazgatóvá a VII. fizetési osztályba ki-
nevezni méltóztatott.

Címadományozás. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Vámos János* országgyűlési képviselőnek, az újdéki állami leánygimnázium nyugalmazott igazgatójának, a közoktatás és a kulturális élet szolgálatában szerzett érdemeiért és *Fülöp Árpád* nyugalmazott gimnáziumi tanárnak, a gimnáziumi oktatás, valamint az iskolán kívüli kultúrunka terén szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Purmann Dezsőnek*, a dési állami gimnázium rendes tanárának, *Fóka Gyulának*, a budapesti IX. kerületi állami Fáy András gimnázium rendes tanárának, *vitéz Simon Lászlónak*, a budapesti X. ker. állami Széchenyi István gimnázium rendes tanárának, *Nikodémusz Jánosnak*, a hajdúnánási ref. gimnázium rendes tanárának, nyugalombavonulásuk alkalmából, a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeikért a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Kormányzói elismerés. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy *dr. Szolga Ferencnek* és *Péter Lajosnak*, a székykeresztúri unitárius báró Orbán Balázs gimnázium rendes tanárainak, a közoktatás szolgálatában több mint négy évtizeden át végzett értékes munkásságukért elismerése tudtul adassék.

Rendestanári kinevezés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Hutai Istvánné Csatádi Irma* kolozsvári állami leánygimnáziumi, *Süttő Klára* dunaszerdahelyi állami gimnáziumi tagozati, *Gellér Erzsébet* kisvárdai állami gimnáziumi, *dr. Weyer Imre* budapesti Németbirodalmi Iskolához *Rózsa Noémi* komáromi állami leánygimnáziumi, *Szűcs Imréné Tóth Ilona* szolgálatételre beosztott, *Rostár Ottilia* kassai állami leánygimnáziumi, mezőtúri állami leánygimnáziumi, *Lindenmayer János* budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Fonetikai Intézetéhez szolgálatételre beosztott állami gimnáziumi, illetve leánygimnáziumi helyettes tanárokat, továbbá *dr. Margitics Gyuláné Balicza Valéria* nyiregyházi róm. kat. leánygimnáziumi rendes tanárt a máramarosszigeti állami leánygimnáziumhoz való egyidejű beosztása mellett, *Sárközy Aladár* mezőtúri ref. gimnáziumi rendes tanárt a mezőtúri állami leánygimnáziumhoz való egyidejű beosztása mellett, *Csizy Ferenc* okl. középiskolai tanárt a lévai állami gimnáziumhoz, *Beldiczky Antal* okl. középiskolai tanárt a sümegi állami gimnáziumhoz és *dr. Borbély András* kisújszállási ref. gimnáziumi rendes tanárt a debreceni középiskolai tanárképző-intézet gyakorló gimnáziumához szolgálatételre való egyidejű beosztása mellett az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Schág Dániel* sümegi állami gimnáziumi rendes tanárt a kir. kat. gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárrá kinevezte és szolgálatételre a miskolci kir. kat. gimnáziumhoz osztotta be.

Helyettestanári kinevezés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Nemes Erzsébet Klára* okleveles középiskolai tanárt és *László Piroska* okleveles középiskolai, állami polgári iskolai rendes tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Magántanári képesítés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Gerlóczy Jenő* állami gimnáziumi rendes tanárnak a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem bölcsészettudományi karán az „Irodalomelmélet, különös tekintettel az újkori francia és német irodalomra” című tárgykörből, *dr. Hegedűs Lajos* állami gyakorló gimnáziumi rendes tanárnak a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Kísérleti fonetika” című tárgykörből és *dr. Bakó Elemér* állami gimnáziumi rendes tanárnak, tanársegédnek a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Leíró és történelmi magyar

hangtan, különös tekintettel a népnyelvre" című tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és a nevezettet ebben a minőségében megerősítette.

Helyreigazítás. Közlönyünk 1944. áprilisi számában a „Tallózás az 1942/43-i gimnáziumi évkönyvekben" c. cikkben tévedésből került az elhunytak közé *Tass Kálmán* miskolci kir. kat. gimnáziumi tanár neve. Kartársunk nyugalomban van és jó egészségre örvend.

Nyilvánossági jog. A m. kir. vallás. és közoktatásügyi miniszter a *hódmezővásárhelyi református leánygimnázium I—VIII. osztálya számára* az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1943/44. tanévre megadta.

KÖNYVSZEMLE.

Nemzetvédelem — országvédelem. Az Országos Nemzetvédelmi Szövetség kiadása. Budapest, 1943. Szerkesztették: vitéz Magasházy László, vitéz Faragó Ede, Kováts Tivadar, Bartos Dezső dr. és Nagy László.

A könyv egységes foglalatú, iránymutató kalauza és minden részlet-érdektől mentes tárgyalása nemzetvédelmünk, nemzetnevelésünk legfontosabb kérdéseinek. Szerkesztői négy részre osztva tárgyalják honvédelmi és nemzeti nevelésünk feladatait. Első részében vitéz Faragó Ede az *öntudatos magyarság* kérdését taglalja világos okfejtéssel és hazafiúi aggodalommal. Megállapítja, hogy a magyarság nem eléggé öntudatos, s ennek nevelési okai vannak. A kellő kiművelés és felvilágosítás hiánya miatt minduntalan akadozik a magyarság öntudatosodásának folyamata, pedig ezeréves történelmünk világító fátylaja lehetne nemzeti öntudatunk kifejlődésének. A szerző megvilágítja évszázados elnyomatásunk idejét és a magyarországi nemzetiségi kérdés jelentőségét. Éppen tervszerű elnyomatásunk miatt mindig túlértékeljük az idegen hatásokat, s elhanyagoltuk saját nemzeti és faji értékeinket. A fennálló válaszfalak lebontása útján ki kell alakítanunk a magyarság igazi lelki közösségét. A tanulmány részletesen fejtegeti a népdal, a népművészetek, a magyar nyelv és észjárás lélekformáló és közösségnevelő hatását. Fájdalommal emlékezik meg a külföldi magyarságról. Csak 1899-től 1913-ig 1,390.525 ember vándorolt ki hazánkból. A magyar nép és küldetésének sikere érdekében le kellene zárni a határsorompókat vagy egy évszázadra, hogy ezalatt népünk egyénisége újra kiteljesedjék, megerősödjék, hogy a föld és nép újra egymásra találjanak. A magyar földet ismét magyar kézbe kell adni, s az országot ingyenes utazásokkal meg kell ismertetni a néppel.

Az egységes magyarság kialakulását akadályozták és akadályozzák a politikai szempontok és a felekezeti türelmetlenség is. „Nem lehet ugyanakkor Istent lélekből imádni, amikor ugyanabból a lélekből sokszor harag és gyűlölet száll a magyar testvérek felé.“ Meg kell szüntetnünk azt a bűnös gögőt és kasztrendszer, amely felülről lefelé terjedve a magyar népben oly elkeserítő rétegződést okoz. „A testvéribb magyar élet lelkületét csak Jézus evangéliuma eremtheti meg.“

A *Totális nemzetvédelem* c. részben Bartos Dezső dr. a háború kérdésével foglalkozik. Megállapítja, hogy a háború is küzdelem a létért, éppen úgy, mint a békeidők munkája és erkifejtése. A háború nemcsak rombol, hanem az újjászületés előfeltételeit is megteremti. A háború a béke idején való nemzetépítő és nemzetbiztosító munka folytatása más eszközökkel. Éppen ezért e nemzetvédelmi munkára az egész nemzetnek fel kell készülnie már béke idején. A háború kiküszöbölhetetlen a nemzetek életéből, s a nemzeti életrealitás próbája, ezért a pacifizmusnak nincs létjogosultsága. „A totális háborúban elmosódnak a határok a tisztán katonai és polgári tudományok között...“ Ezért minden időben egyetemes nemzetvédelemre

kell felkészülnünk, fejleszteniünk és ápolniunk kell a katonai szellemet, mert ebben 1848 óta elmaradtunk. Rendkívül érdekesen fejtegeti a szerző a külső és belső front egymásrautaltságát, a propaganda jelentőségét, a nemzetgazdaság védelmi feladatait, a nemzeti öntudat fejlesztését. Az igazi keresztény, népi, szociális magyar életforma kimunkálására a következő reformprogramot tartja szükségesnek: 1. a honvédelem tökéletesítését, 2. gazdasági életünk fejlesztése, korszerű termelő erőink fokozása és mindenekelőtt az ezzel kapcsolatos közlekedés-, hitel- és termelési politika reformja. 3. a nemzeti és egyéni vagyon és jövedelem arányos elosztása, hogy megteremtjük ezzel népi emelkedésünk és haladásunk gazdasági, kulturális és társadalmi előfeltételeit, 4. a magyarság népi, biológiai erőinek fokozott megővése és előmozdítása.

Idézésre kínálkozik ez utóbbi feladattal kapcsolatban a következő megállapítása: „Az az állampolgár, aki nem tesz eleget az állam és társadalom irányában családalapítási kötelezettségének, az nemcsak hogy a legsebbe emberi hivatástól fosztja meg magát, hanem tulajdonképpen tartalom és emberi cél nélkül olyan egyéni életet él, még ha önhibáján kívül maradt is nőtlen vagy gyermektelen, amely nem szolgálja az állami közösség céljait és érdekeit, valamint népének, fajának fennmaradását és jobb jövőjének biztosítását.”

A mű 3. részében Nagy László mutat be képeket a *magyar történelemből* (honfoglalás, Szent István, Nagy Lajos, Mátyás király, Rákóczi, Széchenyi, Kossuth) igen érdekes szempontú megvilágításban.

Végül Kováts Tivadar *Nemzetvédelem = önvédelem* címen mély lelkiismeretvizsgálattal mutat rá közszellemünk lerombolásának okaira s a föl-emelkedés útjára, és érdekes irányelveket mutat be a haza helyes szolgálata, a nemzetvédelmi köteleességek, a bolsevizmus elleni harc, a materializmus, az irredentizmus, a katonaeszmény szolgálata, a hírszerző és kémelhárító szolgálat fontos kérdéseiben.

A könyv nevelő hatását nagyon elmélyítik a magyar szellem legkiválóbb képviselőinek műveiből bőven felsorakoztatott idézetek.

A magyar pedagógus örömmel fogad minden könyvet, amely a keresztény és nemzeti szellemű nevelést támogatja. Ezt a kötetet kétszeres örömmel olvassa, mert megszilárdítja a nevelőknek azt a meggyőződését, hogy átfogó nevelésügyi reformra van szükségünk, amely nemzeti öntudatunkat kiteljesíti, a magyar népretegek közt fennálló válaszfalakat lebontja, ifjúságunkat a való élet szükségleteire készíti elő, és kifejleszti benne azt a hősi szellemet, amely békében és háborúban egyaránt alapja a nemzet fejlődésének.

Dr. Kőműves Géza.

Dékány István: A mai társadalom. Bevezetés a társadalomtudományokba. Pantheon-kiadás, 1943.

A középkori társadalom hitvalló világnézetten felépülő és vérségi vagy hivatásrendi kötelékekkel összefogott egységes christiana respublicát alkotott. Felbomlása óta a szellemi, gazdasági, majd technikai válságok sorozatán át tektonikus rengésekhez hasonló forradalmak vetik fel a problémát: mi a társadalom? hogyan jön létre? melyek a társító tényezők, urai vagyunk-e ezeknek? és ha igen, irányíthatjuk-e és milyen módon őket? A Hobbéstól Locke-on, majd Montesquieu-n át vezető vonal így jut el a XIX. század szempontokban gazdag társadalomszemléletéig. A XX. században a közösségi eszme ereje veti fel újból a problémát; az egymást követő két világháború és a forradalmak pedig annak a tudatát, hogy a társadalom sorsa iránt nem lehetünk közömbösek, mert felelősek vagyunk érte. A „mai társadalom” térképszerű tájékoztatót és biztos irányvonalakat akar adni társas milieunk nem egyszer félelmes mélységeiben. Kiindulópontja, hogy spontán társadalomszemlélet már a felnövő gyermekben is kialakul, mert kénytelen foglalkozni környezetével és így szükségképpen szemléli azokat. Így ismeri meg a család, rokonság, ismeretségi kör szűk átmérőjű, de intenzív, áttekinthető és érzelmeiben gazdag összefüggését. A tudatos szociológiai szemlélet csak kiegészíti az önként kialakuló, helyesen állítja fel a

problémát és igyekszik a megállapított tényeket és összefüggéseket rendszerbe foglalni. Ebben a munkájában elválaszthatatlan a hisztorizmustól, mert a pillanatnyi jelent is csak úgy tudja megérteni, ha szemléletét a tőle elválaszthatatlan multra és jövőre is kiterjeszti. De a történelmi vizsgálódás is reászorulat a rendszeres társadalomtudományi szemléletre, hiszen a közösségek és organizációk, a falu, város, territorium, ország és nemzet fogalma csak ilyen módon tölthető meg lényeges alkotójegyeivel. A mai társadalomnak valóban tükröképe bontakozik ki ebben a szerztől szerényen bevezetésnek tekintett műben. Modern társadalmunknak mélyeséges aggodalmat kelítő tünetei: az eltömegesedés, a lélek standardizálása, a kisebb közösségeket (család, falu) összekötő szálak szétbomlása, a gépi technika és a kultúrigények túlgyorsan bekövetkező emelkedése finom analízis keretében, mélyenjáróan és mégis könnyedén kifejtve kerülnek a kötetben előtérbe. A történeasz a történelmi élet kereteit alkotó vagy azt kiegészítő közösségek, mint a család, város, állam, nemzet lényegének reflektorszerű megvilágítása fogja érdekelni, a geográfust a sok közül a milieu problémája fogja lekötni. A pedagógus viszont a nevelés szociológiájának mélyenjáró és gondolatébresztő fejezetére fog felfigyelni. De reaszemlélteti a laikust is korunk tragikus társadalmi válságának okaira, amikor reámutat a kis közösségek intenzív belső életének bomlására és helyébe felelőtlen anoním kapcsolatok kialakulására, a loi d'imitation jelentőségére és a tudatossá váló tömegek feltörésének (ascendizmus) túlgyors bekövetkezésére. Megkapjuk a falukutatás szűk átmérőjét messze túlhaladó szociográfia és a társadalomalkotó tényezők tudatos számbavételével kialakult szociálpolitika fogalmának meghatározását is. A szempontokban gazdag, kitűzött célját teljes mértékben elérő munkát újszerű és didaktikai szempontból is kitűnő ábrák sorozata teszi gyakorlati szempontból is szemléletessé.

—r.

Kosáry Domokos: Magyarország története. Nemzetnevelők Könyvtára. Az Országos Közoktatási Tanács kiadványa, 1943.

A XIX. század korszakot alkotó részlelkutatásai után az első nagy szintézist a „Magyar Történet“ képviseli. Hatása alatt kisebbmértetű, de a történelmi szemléletet talán éppen ezért még inkább fejlesztő összefoglalások láttak napvilágot. Erre annál nagyobb szükség van, mert az utolsó két század tragikus sorsfordulataiban a tudatos történeaszemléleten alapuló nemzeti közvélemény kialakulása akadt meg csirájában. Ne feledjük el, hogy gróf Széchenyi Ferenc 1820-ban reménytelenül szállott sírjába, a reformkorszak lendületes előtörését pedig a szabadságharc temette végzetesen romjai alá. A kiegyezés óta látszólag minden rendben volt, de csak látszólag, hiszen az utat tévesztett nemzeti közvélemény éppen azokat szorította háttérbe, akik a ragyogó felszín alatt halmozódó megoldatlan problémák súlyát megérezték. A századfordulón a nemzet már elveszíti a talajt lábai alól és tanácstalanul áll a nagy kataklizma felé rohanó világválság-gegel szemben. A két világháború között érezzük meg igazán a végzet fenyegető szárnycsapásait és azt, hogy nemzeti öneszmélésünk csak egy mélyreható történelmi kultúra talajából bontakozhatik ki. Szerző a nemzetnevelők részére írott kis munkájával maradék nélkül oldotta meg feladatát. A prezentizmus híve és így művének közel 60%-át a XIX. és XX. század története foglalja le. Legfőbb ereje a lényeglátáshoz vezető szelekcióban áll. Így, bár a részletek elmaradnak, a tudományos kutatás eredményei mégis meg vannak rögzítve a valóban rövidre fogott Árpád- és Anjou-kori feldolgozásban is. A XVIII., de főleg a XIX. századtól kezdve már teljes egészükben kibontakoznak sorsdöntő társadalmi, gazdasági és nemzeti problémáink.

A munka legnagyobb értéke az, hogy az igazságot nem egyszer elkenődöző heroikus multszemlélettel ellentétben reális állásfoglalást kapunk a kérlelhetetlen valósággal szemben. Stílusa essay-szerű és élvezetes, a nélkül, hogy kikerülne a nehézségeket és ne igyekeznék, ha kell, nagyobb mélységekbe is bevilágítani. A nemzetnevelők egyik legfőbb feladata ma a reális multszemléletből fakadó nemzeti önismeret kialakítása. Felelősségteljes

munkájukban nem csekély haszonnal forgathatják a kiváló szerző munkáját.

—r.

Olvasóközönségünk 1800 táján. Írta Kulcsár Adorján. Budapest, 1943. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

Írói készséggel formált, olvasottsággal vértezett, lelkiismeretes munka a fenti mű. A fiatal szerző három fejezetben mutatja be könyv és olvasó kapcsolatait a XIX. századforduló táján. Az első kettőben a kiadás módjait ismerteti (ez szinte vadregényesen izgató rész), s a divatos művek hatásának titkát kutatja éles szemmel. Az utolsó fejezet róptében tekint át a magyar olvasóközönség kialakulásán, a legrégebb időktől a múlt század kezdetéig.

Könyvét végigolvasva, nem nehéz továbbkísérni a magyar írás következő évtizedeit, hiszen ami azután jött, eléggé szem előtt van már. Ha az író személyét nézzük, nem is sokat változott a helyzete. A közönségnek többnyire mindig a mutatós, sekélyebb értékű könyv tetszett, a jó rendszerint rosszul fogott, a szerencsés művek szerzői sikere csak annyiban különbözött az értékebb írásokétól, hogy a kiadás könnyebben létrejött, de megélni nem lehetett belőle. Az irodalom magánügye volt a szerzőnek s makacsul vallott álma, hogy egyszer majd méltó sikere lesz — halála után. A XIX. században már meg is él művéből az író, nyomorogva; némelyik, mint Arany, az irodalom hivatalosabb eszközei segítségével jómódú szegénységben. A század második fele hozza a nagy meglepetést, már kiadók is versengenek az írókért, mint Jókai, Mikszáth esetében látni, de az eredmény itt is alig éri el az európai könyv sikerének átlagszínvonalát. Azóta már valóban keres néhány írónk dús összegeket is, sorozatosan, jobban, mint valaha, többet Jókainál is, csak még a perspektívánk elégtelen hozzá, hogy valóban *alkotói* honoráriumnak tekintsük e sikereket.

Talán a kódexek korában volt az írásmű szerzője a legboldogabb. Egyénisége meghittan rejtőzött a névtelenség palástja mögé. Azóta, hogy énjét kibontotta s elvilágiasodott, végigjárta hívatásának egész rögzös útját, hacsak túlságosan szolgálatába nem állt korának. Ez a kevés jó, és a sok mulandó könyv örök választója, mióta az író felébredt boldog, öntudatlan álmából.

Kulcsár Adorján áldozatos könyvecskéjét jó volna minden magyarszakos tanárnak megszerezni. Mert valóban áldozatos munka: fejezetnyi ismereteket pazarol el, hogy legalább a vázlata benne legyen egy sokkal nagyobb terjedelmet igénylő monográfiának. Ezért is idéz sokat, rövidség kedvéért, fukarul válogatva, jellemző adatokat, sokféle világító nyilatkozatokat, írókét, kiadókét, olvasókét. Maga szerényen háttérbe húzódik, de szeme ott van a szervesen összefűzött anyagon, s jól rá-rátapint a magyar könyv sorsfordulataira.

vI.

Deáki Sándor: Irodalomtudomány, irodalomtanítás. Budapest, Szent István-Társulat, 1943.

Kár, hogy a kitűnő szerzetestanár-szerző ilyen, kissé hangzatos címet választott: műve részint kevesebbet, részint többet nyújt ennél. A kettős cím legfeljebb arra jó, hogy megéreztesse a könyv állandó ingadozását elmélet és gyakorlat között, s némileg beharangozza vegyességét. Egységes, rendszerezett „irodalomtudomány” helyett irodalomelméleti fejtegetésekből, műelemzésekből és hol iskolai dolgozatokra emlékeztető, hol meg kitűnően dokumentált, pompás szempont-kidolgozásokból áll e mű. Ez a vegyesség csak tudományos szempontból hátrány: az irodalomtanítás szempontjából azonban nagyon hasznos segítséget, páratlanul gazdag anyagot nyújt a tanári gyakorlat számára. Módszere az, hogy megmerevedett rendszerezés helyett kiragadja az irodalom és az irodalomtanítás egy-egy problémáját: a műelemzés feltételeit és módszereit a különféle műfaj-csoportokban, az irodalom át megvalósított magyarságismeret melegen pártolt szempontját, a világnézet és irodalom viszonyát, a stíluskérdéseket, s mindegyikről valóságos kis tanulmányt ír. Ezekben szinte maga is végigjárja a téma útjait,

hogy közülük megtalálja a helyeset; az elméleti alapvetés után pedig irodalmunkból kiragadott szemelvényeken példázza az iskolai bemutatás és feldolgozás lehetőségeit. Az elméleti körütekintés arra jó, hogy a tanárt ezúton is elősegítse állásfoglalásában, tudatos irodalmi felfogásának kialakításában. A kötet verselemzései és regényjellemzései többnyire csak intelligens „tartalmak“, a műadta szempontok szerint, de igen ügyesek életrajzra felfűzött, alapos anyaggyűjtéssel kidolgozott, idézetekkel tüzdelt írói arcképfeldolgozásai (Balassi, Bessenyei, Berzsenyi stb.). Kiválóak korszakjellemzései („A középkori magyar“, „A humanista magyar“, „A felvilágosodás“ stb.), valamint érezhetően nagy kedvvel kidolgozott, nálunk szinte úttörő stílus tanulmányai (Balassi, Pázmány, Gyöngyösi, Csokonai, valamint a kódexirodalom, a renaissance, a barokk stb. stílusa). Igen érdekes a magyarságismeretről szóló fejezet, amely a Részletes Utasításoknak erre vonatkozó elveit segít megvalósítani.

Mint hogy irodalomtanításunknak az elméleti viták helyett legsürgősebben gyakorlati tanácsokra van szüksége: Deáki Sándor könyvét is ebből a szempontból kell legjobban értékelnünk. Szétszórt csoportosításban, de hatalmas anyagot, rengeteg adalékot, kitűnő szempontokat ad a magyar-irodalmi tanításhoz mindegyik felső osztályban, — határozott, de semmiben sem bántó katolikus felfogásban, a modern tudományos szellemmel jól megférő hazafias és valláserkölcsai alapon. Egy friss szellemű, nagy olvasottságú, minden új eredménnyel lépést tartó lelkes tanár állandó segédkönyvül igen jól használható munkája.

Dr. Makay Gusztáv.

Markó Árpád: Magyarország hadtörténete. Nemzetnevelők Könyvtára. III. Honvédelem. Budapest, 1943.

A magyar hadtörténetnek olyan természetű ismertetése ez a könyv, mely az ezeréves küzdelmek válságaiban és kétséges helyzeteiben kitűnő, magukat feltaláló, bátor magyar hősök gyönyörű sorát állítja követendő példaképpen a magyar ifjúság elé. A magyarság határtalan szeretete árad a könyvből az olvasó felé. A mű négy részre oszlik: I. A nemzeti hadseregek. II. A Habsburg-birodalom magyar katonasága. III. Szabadságharcaink a nemzeti függetlenségért. IV. Magyar katonák külföldi hadseregekben. Szerkezeti szempontból kifogásolható, hogy a tartalom és az előző szerint az erdélyi fejedelmek hadseregeinek a történetét a magyar haderő fejlődésének középkori történetéhez csatolja. Ugyanígy kérdezhető, hogy miért került a Rákóczi-féle szabadságharc és hősi emlékeinek ismertetése Mária Terézia magyar hadseregei és a francia forradalom korabeli magyar hadi teljesítmények után tárgyalásra? Meg kell jegyeznünk, hogy Rudolf, Lipót, I. József koronás magyar királyok voltak, nemcsak császárok.

A „vlach“ népet első ízben az 1224-i, II. András-korabeli oklevél említi mint beszívárgót s nem mint „betelepítettet“ (17. l.). Mátyás király hadseregéről bajos az olvasónak megállapítani, hogy tulajdonképpen milyen is volt: a szerző hol „nemzeti“-nek, hol „zsoldos“-nak mondja, a 61. oldalon ez utóbbihoz még hozzáteszi, hogy „az ország fegyverfogható lakosságának nagy részét tartotta fegyverben“. Árpád fejedelem hadjáratai tekintetében is ellentmondásokkal találkozunk (10. l.) Ilyen és ehhez hasonló botlások mellett is érzi az olvasó azt a nagy szeretetet, mellyel a szerző a magyarságért, annak kiváló haditetteiért lelkesülve, szívből végezte igazán nagyszabásúnak mondható munkáját. Lelki megnyugvással állapíthatjuk meg e munka alapján, hogy ezer éven át mindig: „megfogyna bár, de törve nem“ élt nemzet e hazán. Ki lehetett volna egészíteni a művet a magyar hadsereg történeti fejlődésének rajzával; például a banderális hadsereggel kapcsolatban, melynek olyannyira kedveztek a magyarországi nemzetiségi, néprajzi viszonyok. Egy csapásra azt is megértethette volna a szerző az olvasóval, hogy „a király és környezete és a császári haderő tábormokai a töröktől a magyar királynak meghagyott magyarországi területen (amelyen a magyar volt a legkevesebb!) miért nem állították és miért nem állíthattak *nemzeti* hadsereget!“ S megértethette volna

azt is, hogy miért volt nálunk oly nehéz az „általános védkötelezettség” gondolatában álló „magyar” értelmű hadsereg felállítása és hogy miért *kellett* nekünk késhünk!
Marcell Ágoston dr.

Dr. vitéz Sághelyi Lajos: Gyakorlati útmutató a földrajz tanításához. Budapest, 1943.

A szerző fenti művét elsősorban a polgári iskolai tanároknak szánta, de sok haszonnal forgathatják a gimnáziumi tanárok is. Hosszú gyakorlat és sok értékes megfigyelés eredménye e könyv, mely a modern földrajz-tanítás minden kérdésével foglalkozik. Mint igazi vérbeli nevelő, nem kidolgozott óraterveket nyújt, hanem hasznos gondolatokat, amelyeket szükség szerint a helyzetnek megfelelően használhat fel a tanár. Foglalkozik a földrajz nevelőerejével: rámutat arra, hogyan hasznosíthatja a tanár az akaratit, érzelmi és értelmi nevelés terén.

A mű részletesen kifejti a munkaiskola elveit, leszögezi, hogy tapasztalása szerint mennyi valósítható meg ezekből az elvekből haszonnal a középiskola keretein belül. A szerző a tájföldrajz embere, ebben látja a modern földrajzi oktatás alapját, s a helyes fejlődési irányt. Elmondja a továbbiakban, hogyan ismertessük meg a tanulóval szülőföldjét, hogyan használjuk fel az ezzel kapcsolatos szemlélési lehetőségeket és hogyan alkalmazhatjuk a megfigyelést, a földrajzi megismerés alapját. Felhívja a figyelmet arra, hogy a földrajzi órákon a szülőföldismertetést ne kezdjük az általános földrajzi alapfogalmakkal, mert ha tudományos szempontból helytálló is ez, didaktikailag helytelen. Alkalomszerűen tanítsuk ezeket a fogalmakat. „Ma a szülőföld földrajzi öncél s nem az alapfogalmak elsajátítása kedvéért tanítjuk.” „Az iskolai nevelés-tanítás szakadatlan honvédelmi szolgálat.” Könyvének e fejezetében a földrajz honvédelmi értékeit ismerteti.

Foglalkozik továbbá a mű a tananyag helyes kiválasztásának módjával. Példákkal megvilágítva tárgyalja, mit és mennyit vegyünk fel egy-egy táj tárgyalásakor részletezve. A nagyfontosságú koncentrációval kapcsolatban részletesen kifejti, hogyan kapcsolódhatik bele a földrajztanár jóformán minden kollégájának a munkájába, egyszersmind rámutat azonban arra is, mit s mennyit várhat más óráktól a földrajzi gondolkodásra való nevelés terén. Kiemeli, hogy az még nem jelent igazi koncentrációt, ha az előforduló földrajzi helyek pontos megmutatását kívánja tanártársunk. „A kapcsolatnak belsőnek, oknyomozónak kell lenni; legyen benne földrajzi gondolat.”

A tanmenetekkel kapcsolatban érdekes párhuzamot állít fel a szerző a régi és a mai elgondolás között. Ugyanígy hasonlítja össze a régi és a mai tanítási óra szerkezetét. Itt a számonkérésnél helyesli a folyamatos feleltetést, amit azután az osztály megbírá. Így fejlesztjük az előadókésztséget, a bírálattal pedig az egész osztályt foglalkoztatjuk. Az új anyag átadása probléma-felvetéssel kezdődik. A probléma feldolgozását példákon ismerteti a mű.

Milyen legyen a tanítás alakja. — közlő, kérdeve kifejtő vagy beszélgető? Ismerteti mindhárom előnyeit s hátrányait s végső következtetésképpen levonja, hogy a korszerű iskola tanítási alakja lehetőleg beszélgető legyen, mellette csak kis mértékben alkalmazzuk a kérdeve-kifejtő és a közlő módszert, a szükségnek megfelelően.

Részletesen foglalkozik a szerző a szemléltetés módjaival és lehetőségeivel a földrajzi órákon. A kirándulások fajáról, s ezzel kapcsolatban tennivalókról külön fejezetben szól. Ugyanacsak bővebben ismerteti a domború művű térképek, a homokasztal, a földrajzi kísérletek, a rajzos vázlatok kérdését, mert ezek „a földrajz részére sajátlagos munkaterületet jelentenek”.

A térkép a földrajzoktatás alapja. A helyes térképhasználatra és a rajzoktatásra hasznos gyakorlati tanácsokat ad a mű. Milyen legyen a tanuló munkanaplója, mi legyen a tanuló otthoni munkája, hogyan készüljön a tanár a földrajzórára, miképpen állandósítsa a topográfiai ismereteiket? — és még más hasznos kérdésekkel részletesen foglalkozik.

Mindent összegezve, alig van olyan gondolat a földrajztanítással kapcsolatban, amelyet nem tisztázna és világítana meg Sághelyi munkája. A függelékben néhány példát mutat be az egyes földrajzi egységek korszerű feldolgozására. Bősége irodalmi tájékoztatója a továbbolvasást segíti elő, a többféle nyomás pedig, mely a különböző tartalmi részeket különválasztja, a könyvet könnyen kezelhetővé teszi.

Dr. Báldiné Király Ilona.

Gerlőtei Jenő: Az irodalomkutatás elvei a tudatos-eszményítő költés esetében. Debrecen, 1943. 16 old. (Magántanári próbaelőadás a debreceni Tisza István Tudományegyetem bölcsészeti karán.)

Szerzőnk mindjárt eljáróban megállapítja, hogy az irodalmi művek gazdag sokféleségük miatt többé-kevésbé rejtve maradnak szemünk előtt, s így szükségképen torzképet kapunk, ha egyetlen módszer mindenhatóságában bízunk, próbáljuk azokat fogalmi hálókba kényszeríteni. E megállapítás feltétlenül helyénvaló, s gondolkodásra késztet. Mert bár lépten-nyomon halljuk, hogy a módszert az anyag szabja meg, mégis az egymás sírját ásó szemléletmódok a gyakorlatban legtöbbször merev egoldalúságot eredményeztek, s az irodalomtudomány, mint a nagyvilági hölgy, szinte óráról-órára váltja divatját; ma unottan löki félre azt, amiben még tegnap pompázott. A nélkül, hogy az elvtelen elekticizmus bűnébe esnénk, kérjük: mivel az irodalmi művek valóban gazdag sokféleségben tarkálnak, nem lenne-e gyümölcsöző több úton lopakodni megismerésük felé? Az újonnan vágott ösvény sohasem teszi feleslegessé a régieket, — ezt éppen a szemlettörténet egypár káprázató délibáb-játéka tette nyilvánvalóvá. Gerlőtei a továbbiakban a „tudatos-eszményítő“ (a közfelfogásban körülbelül: a klasszicizáló) mű helyes felfogásához vág utat, a nagyfokú tudatosságban jelölve meg az ilyféle alkotást létrehozó tevékenység legjellegzetesebb jegyét. Kutatja az erről árulkodó nyomokat az irány többszázados vonalán, s meggyőzően mutat rá, hogy e tudatosság mennyire elhomályosítja a vers, a dráma, a regény kort és frót — „híven“ tükröző felületét. Hálálva emlékezik meg a szerző Valéryről, ki ösztönző és irányító hatással van munkásságára. Csak úgy odaveti egy hosszú körmondat egyik ízében, hogy az éber tudatosságot a költőnél néha kijátssza a beszökő ihlet. Pedig e „tudatos-eszményítő“ költői irányvonal egy-egy kimagasló egyéniségének — így elsősorban Sophoklesre, Pindarosra, Vergiliusra, majd Chateaubriand-ra, Hölderlinre és Georgere gondolok — oeuvre-je ennek jelenlétéről árulkodik, méghozzá sokkal nagyobb mértékben, mintsemhogy e körülményt el lehetne intézni egy harmadrangú mellékmondatban való megemlékezéssel. Szerzőnk itt a módszer kedvéért erőszakot követett el az anyagon, s önmagával ellentétbe kerülve, egyetemesített és egyoldalúsított. Elismerem, hogy ezek munkái „végsőkig kikristályosított kultúrtermékek“, de tamaskodva olvasom a folytatást: „tehát nem magyarázhatók a szenvedélyek lobogásából, egyes események mély megéledéséből“. A szenvedélyek lobogása és a mély megéledés (természetesen nem a leírtak szó szerint való megéledését érve ezen), az ihlet, az alkotó tevékenységnek ez az érzelmi természetű második összetevője, mellyel Gerlőtei oly mostohán bánat, talán kiiktatható a „végsőkig kikristályosított kultúrtermékből“? Ha igen, akkor a magas kultúra bizony mélyre sülyedt. *Vajda László.*

Petri Mór: Várballadák és modern balladák. (Drámai dalok, történeti képek, regék, mondák, legendák, hiedelmek, rejtelmek, mesék, esetek.) Budapest, 1943. 95 lap.

Tanár, könyvtárnok, könyvkereskedő, újságszerkesztő mind arról panaszkodnak, hogy szülők, tanítványok, babérics mükedvelők hiába kérik, nyúzzák, faggatják és nyaggatják őket szavalnivaló elbeszélő költeményekért, modern magyar deklamatóriumokért, mert ünnepelekre, estélyekre, évfordulóra, centenáriumiakra elsősorban ilyenek kellenének... és nincsenek

Saját tapasztalatomból tudom, hogy milyen nagy bajban van az, akit ilyen kéréssel ostromolnak, mert a mult század vége óta költőink nem

művelik az epikát, sőt talán gyűlölik. Aki balladát, regét vagy legendát mert volna írni, vagy pedig hőskölteményről csak álmodni is merészelt, méltó lett volna a gyehenna tűzére.

Arany János halála után írtak még elbeszélő költeményeket az úgynevezett epigon költők: Kiss József, Endrődi Sándor, Győry Vilmos, Szász Károly, Váradi Antal, Kozma Andor és mások, de ezeknek a versei idővel kimentek a divatból, annyszor szavalták őket, hogy el voltak csépelve. Újabb epika pedig nincsen. Az új nagy költők: Ady, Babits, Kosztolányi, Juhász Gyula, Harsányi Lajos, Sík Sándor lírikusok voltak, nem törődtek az epikával. Csak *Erdélyi József* újította fel a János vitéz modorában, és pedig nagy sikerrel, a verses mesét, de mivel ilyenmű költeményei igen terjedelmesek, nem voltak alkalmasak a megtanulásra, szavalásra.

Ilyen előzmények után lép fel *Petri Mór* mostani verseskötetével, amelyben sikerrel újítja fel Arany János és Tompa Mihály elgondolása szerinti a verses műfajok királyát: a balladát, — a regét, legendát és a fűrgén megverselt adomát. Petri feltámasztja egyszóval a pódiumra való költeményt. Mindegyik versén látszik, hogy sokat olvasott, tanult és gondolkodott, hogy ízlése finom és kicsiszolt. Mindenütt tömör rövidségre törekedett, ezért egy-két darabban a balladai homály olyan nagy, hogy szükség lett volna egy-egy kommentárgyertya meggyújtására. Számos verse igen jól szolgálhatja a tanítás célját. Mondanunk sem kell, hogy nyelvezte és verselése mindenütt kifogástalan. Mindenütt odasimul a tárgyhoz. Meglepő tárgya'nak változatossága és előadásának friss hangja.

Petri Mór tanár volt. A katedrát otthagya ugyan, de kötete, amelyet a tanári asztalokra ajándékol szán, mutatja, hogy a francia közmondásnak igaza van: „On revient toujours à ses premières amours.“ Nemcsak a költészetet, hanem a pedagógiát is szolgálta, amikor gyűjteményét közrebocsátotta.

Lám Frigyes.

Márkosfalvi Orbán István: Marosvásárhely földrajza. Sárospatak, 1943. Kisfaludy László nyomtatása. 132 lap.

Ez a monográfia mindenképen kitűnően szemlélteti a különleges erdélyi viszonyok között fejlődött, jelentős város keletkezését és életét.

Jogosan számíthat érdeklődésre, annál is inkább, mert Marosvásárhely, az erdélyi városok egyik legmagyarabb gócpontja, nem régen került vissza az anyaországához s így sok vonatkozásban összehasonlításokra ad alkalmat. Az író gondos, lelkiismeretes munkával szedte össze a legkülönfélébb adatokat s ezek módszeres és oknyomozó csoportosításával tárja elibénk Marosvásárhely földrajzi, történelmi, gazdasági-politikai és szellemi életének küzdelmeit. Mindezt úgy mondja el, hogy megállapításai a földrajzi helyzetben és a történelmi multban gyökereznek. Tárgyilagos marad még akkor is, mikor politikai meggyőződése azt igen nehezzé teszi (I. Marosvásárhely és a kiegyezés kora). Őszintén, szeretettel kíséri végig a város fejlődését egészen a mai városképig. Ebben a városképben a mult és jelen — a történelmi mult és a mai élet varázslatos módon olvad egybe. Ehhez járul még azoknak a fényes neveknek sora, amelyeknek viselői Marosvásárhely történetére és szellemi fejlődésére hatással voltak: Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc, a két Bólyai, Teleki Samu, a „Théka“ alapítója, Teleki Sámuel, az Afrika-kutató, Tolnai Lajos stb.

Jóleső érzés olvasni ezt a jó magyarul írt, magyarul érző könyvet, amely — s ez dicséri a nyomda munkáját is — teljesen mentes a sajtóhibáktól.

Varbóki István.

Kaszab Andor: Szemelvények a magyar költészetből.

Az irodalmi oktatás évtizedek óta nélkülözött olyan gyűjteményt, amely mindazokat a költeményeket vagy prózai szemelvényeket tartalmazza, melyeket részben vagy egészben érdemes kívülről megtanulni. 1943-ban végre egyszerre két könyv is szolgálta a kitűzött célt: Fábián István: A magyar diák verses könyve, és a fenti mű.

A könyv a magyar költészetet ismerteti a legrégibb időktől a mai napig, irodalomtörténeti korszakok szerint csoportosítva 196 szemelvényben. Ezek közül 119 esetben a teljes költeményt közli; a hosszabb irodalmi alkotásokból csak a lényegesebb részeket. Minden szemelvény előtt *bevezető* rész áll: a rövid kis jellemzésben mintegy bemutatkozik a költemény; nem mond el róla mindent, csupán érdeklődést kelt. A jegyzetek igen bőségesek: 529 jegyzet mond el mindent, ami a költeményben magyarázatra szorul. Ezek a jegyzetek a szövegelemzés nélkülözhetetlen alapjai. Két kottát is közölt a mű: egy Tinódi-dallamot és a Rákóczi-nótát. Tinódi alkotásai és a Rákóczi-nóta csak énekelve kapnak értelmet: a szöveg és a zene ezeknél elválaszthatatlan.

Az ismertetésekben és a jegyzetekben néhány kérdés új megvilágításba kerül: a gácsi balladatöredék, a kuruc balladák kérdése; *A gólyához* (220. o.) c. versnél a gólyák és a bujdosók útja. Számos részletre új fényt derít a történelmi adatokkal való alapos összehasonlítás.

Bár a könyv külső kiállításán meglátszik a háborús takarékoság, a kiadó a háromszáztizenhatoldalas könyvet fehér papíron, tiszta nyomással, több betűtípussal és félezer jegyzettel mindössze öt pengőért bocsátja az érdeklődők rendelkezésére. Megrendelhető a szerzőnél (Losonc, Sükey-u. 9.).

Dr. Nagy Jenő: Európa ragadozómadarai. Debrecen, 1943. A Tiszántúli Madárvédelmi Egyesület kiadása. 280 oldal + 60 színes tábla. Ára 40 P.

A karácsonyi könyvpiacra régen várt, gazdag tartalmú vaskos könyv jelent meg *Európa ragadozómadarai* címen. Az ornithologusok és a madarvilág kedvelői előtt mindig mindig ünnepszámba megy az, ha egy-egy nagyobb tudományos madártani munka jelenik meg. De most örömeük lehet az iskolázott gazdáknak, erdészeknek, vadászoknak egyaránt, mert e munkát ők is nagy élvezettel és haszonnal forgathatják. Szerzője *dr. Nagy Jenő*, a debreceni ref. kollégium természetkutató tanára, a Tiszántúli Madárvédelmi Egyesület agilis elnöke, aki pompásan megírt könyvében rendkívül gondosan leírja a ragadozómadarak rendjébe tartozó összes európai fajokat, tehát 39 nappali ragadozófajt és 13 bagolyfajt, mégpedig a meghatározásukhoz szerkesztett kitűnő táblázatokkal, röpkép-táblázattal és ami a legfontosabb, a természet után készült élethű színes táblákkal. Csak az így kiállított munka alkalmas a madárfajok helyes meghatározására. Éppen a ragadozók rendjébe tartozó madarak azok, amelyeket a legkevésbé ismernek mind a vadászok, mind pedig az erdészek és a gazdák. Színes, képes, jó meghatározó könyvek hiányában a felnemíserés okozza azt, hogy a legtöbb hazai iskolai gyűjteményben is a ragadozómadarak tévesen vannak meghatározva.

A ragadozómadarak ismerete azért is áll oly gyenge lábbon, mert ezek a madarak a kor és nem szerint nagyon változók, nemcsak színezetre, hanem nagyságra is. A szerző nemcsak a helyes megismerés céljából írta meg könyvét, hanem lelke nemes vágyától vezetve, a nálunk, sajnos, még mindig nagyon elhanyagolt természet- és madárvédelem érdekében is. Mint vérbeli madarász, nemcsak meglátja, hanem a kutató szemével meg is figyeli, s megfigyelései alapján helyesen meg is ítéli a ragadozómadaraknak a természetben való fontos feladatát és munkakörét. Ő tehát nem az emberi haszon és kár szempontjából ítéli meg e madarak életét és feladatát, sőt erélyesen síkraszáll a ragadozómadaraknak a pusztítása ellen. A meglévő védelmi törvények szigorúbb megtartását és ellenőrzését követeli, hogy e pusztuló természeti kincseink ki ne vesszenek a magyar állatvilágból.

Nagy erővel emeli ki e mellett azt a felbecsülhetetlen gazdasági hasznot, amelyet egyes fajok, pl. a baglyok, az egerész ölyv, a vércsék hajtának az emberiségnek. Meggyőződése, hogy ha a mezei gazdák, erdészek, vadászok, természetjárók gondolkodni fognak a könyvében elmondottakon, akkor más szemüvegen át fogják nézni ezután a természet életét és a ragadozómadaraknak ott betöltött fontos szerepét és hivatását.

A könyv sokkal több, mint egyszerű leírása, ismertetése a fajoknak, mert minden sorából, szavából a 45 éve bel- és külföld szabad természetben kutató, tanultfejú, elfogulatlan, éleslátású, jó megfigyelő ornithológus szól hozzánk.

Külön meg kell még említenünk, hogy a szerző valamennyi fajnak megadja a pontos szaknevét, *valamennyi nemzetiségi nyelven* is. E könyv tehát a nemzetiségek számára is alapvető munka, mert náluk a madárnevek tekintetében még sokkal nagyobb zavar van, mint a magyar nyelvben.

Ennek a könyvnek ott van a helye minden erdész, gazdász, vadász könyvtárában, de egyúttal minden természetrajzi szakkönyvtárban is, közoktatásügyi intézményekben, iskolában, népkönyvtárakban.

Bodnár Bertalan.

Vicsay Lajos: Történelmi olvasókönyv a magyar történelem tanításához. II. átdolgozott és bővített kiadás. II. kötet. Szeged, 1943. 311 lap.

V. történelmi olvasókönyveit Közlönyünkben több alkalommal ismertettük. Újabb átdolgozott kiadása igazolja, hogy az e téren mutatkozott hiányt az általunk is megjósolt sikerrel pótolta. Átdolgozott alakjában — bizonyára a bírálatok tanulságai alapján is — a tisztán szépirodalmi szemelvények mellett mind több teret nyer a nagy kultúrtörténeti irányzatok (barokk, rokokó, jozefinizmus stb.) művészi tollal megírt tudományos rajza is (főleg Szekfűtől). Ugyancsak a kultúrtörténeti vonások érvényesülnek a „Magyar városok“ című új fejezetének versben és prózában bemutatott 38 magyar városképében. Hazánk feltámadásának állomásait (1938—1941) regényes, költői megemlékezések teszik szemléletessé. T. O.

TAGDÍJNYUGTÁZÁS 1943. XII. 1-TŐL 1944. II. 29-IG.

1944/45. tanévre, à 6 P: Csengő Nándor, Grexa Gyuláné; à 5 P: Blázsik Piroska; à 4 P: Bíró Sándor, vitéz Fraknóy József, Harsányi István, Szegezky Dezső, Vékony Géza; à 2 P: Farkas László, Kállay Kálmán, id. Lev us Ernő, Majoros Béla, Péteri Józsefné, Szabolcs Károly; à 1 P: Farkas László, Rác Kálmán, Somos Jenő; à 0-40 P: Kardeván Károly.

1943/44. tanévre, à 8 P: Ambró Mária, Andaházy Szilárd, Andauer Márta, Adám Lujza, Babos Béla, Bakács István, Baktai Albert, Balanyi György, Baráth Béla, Barta István, Bartha Sándor, Bartók Erzsébet, Bálint Béla, Bálint Béláné, Bálint József, Bán Márton, Bencze Irén, Benedek Jánosné, Benkő Béla, vitéz Berend Iván, Berkes Ottó, Béla Pál, Blau Ármin, Blázsik Piroska, Boda Béla, Bokor Imréné, Bori István, Borsányi József, Bozzay Erzsébet, Bódy Dénes, Börzsei Márton, Brósz Ilona, Bruckner Walterné, Buda László, Busák Béla, Csapody Vera, Császár Károly, Cseke Vilmos, Cselényi Béla, Csengő Nándor, Cservény Albin, Csink Ilona, Csizik Jenő, Csulak Károlyné, Daradics Árpádné, Deák Gyula, Debitzky István, Denderle József, Dévai Jenő, Dimitrijevicz Zsófia, Dióssi Frigyes, D'trichné Csemez Mária, Döme Mihály, Dubovitz István, Erdélyi Pál, Erdőhelyi Kálmán, Eszes Irma, Fail Jagello, Fehérné Velsinszky P'roska, Fejér József, Fejérdy Győző, Fekete Sára, Feterlea Józsefné, Finta Zoltánné, Flóra Sándor, Fóris Jenő, Gajtők István, Genthon Mária, Gémes László, Gogl Lajos, Görbe Imre, Görbe Imréné, Grábler Ida, Grexa Gyuláné, Gróf Imre, Gulyás József, Györgyfi György, Haid Ferenc, Ha'lgató Sándor, Hargitáné Géfin Mária, Hasenauer Etelka, Hegyi József, Héthy Lajos, Hideghéti Margit, Horváth Gyula, Horváth János, Horváth József, Horváth Károly, Horváth Miklós, Istenes Gabriella, Jablonkay Pál, Jakob Károly, Jaschko Hermán, Jámbor Ferenc, Jánosi Mihályné, Jovanovics Mira, Jóvér Antal, Juhász István, Kalesán Mária, Kállay Kálmán, Kálmán Etelka, Kerecsényi Gizella, Kerényi Dénes, Király Róbert, Kolonnay István, Kosztolányi Gusztáv, Korber Ernő, Kováts Arisztid, Kozlay Kálmán, Környey Erzsébet, Krcselics Ilona, Kronesz Ferenc, Kumanov Boldizsár, Kuncz Ferenc, Kürti Menyhért, Ladomerszky Pál, Lakos Sándor, Landt Gáborné, Lapos Árpád, Lázár Jó-

zsef, Lemle Rezső, id. Levius Ernő, Létay Menyhért, Lineberger Márta, Luksz József, Machovich István, Macskássy Attila, Majorossy Antal, Majoros Béla, Marcsek Tibor, Martonos Lajos, Matyasovich Ferenc, Márkus Gábor, Máthé Szabó Magda, Melich János, Meskó Lajos, Mihályi Rózsa, Mikecs László, Miklóssy Kálmán, M'kó Gábor, Milinkovich Frigyes, Moravcsik Gyula, Nagy Gyula, Nyitrai Emil, Oberle Alajos, Orbán István, Orosz Béla, Ottó Ilona, Palumby István, Papp Gyula, Papp Mózesné, Patay Miklós, vitész Pálfi János, Pálos Gyula, Pápai István, Péteri Józsefné, Pick György, Poór Sándor, Prickler Lajos, Prónai Lajos, Putnoki Sarolta, Radnóti Kovács Árpádné, Rácz Kálmán, Rédei Kornél, Ricci Árpádné, Rimbás Viktor, Ritter Sándor, Rónai Kálmán, Roós József, Rozgova Edit, Sárayné Sáray Gizella, Sárdi János, Semetkay József, Solymossy Zoltán, Somogyi István, Svehla Antónia, Schrankó István, Stimakovits László, Strambu Gergelyné, Sturcz Béla, Sturcz Béláné, Szabolcs Károly, Szabó Ernő, Szabó Erzsébet, Szabó Gyula, Szabó Károly, Szauerborn Ilona, Szántó Béla, Szász István, Szász János, Szegeczky Dezső, Szemző Magda, Szente László, Szentgyörgyi Ede, Szentgyörgyi László, vitész Szigetváry Ernő, Sziklay Aladár, Sziágyi Vannay Ilona, Szira Béla, Szlavicska Jakab, Takács Lajos, Tárczy Árpád, Todorán József, Tompa Miklósné, Tóthné Bitzó Sarolta, Tóth Géza, Tóth Magdolna, Török Anna, Török Árpádné, Török Lehel, Uitz Mátyás, Ulmanek Gyula, Urbán Barnabás, Urbánné Fodor Mária, Vadai Ferenc, Vályi Péter, Várbi-
 rő József, Várdai Béla, Veszprémi Etelka, Vékony Géza, Vid Józsefné, Vikár István, Villányi Ignác, Virányi Elemér, Vitályos Erzsébet, Walterné Fenyvessy Anna, Wenk Endre, Zavila Viktor, Zékány Gyula, Zwicli Pál, Xantus János; — á 7 P: Várady Zoltán; — á 6 P: Bráda Lajos, Csikós Imre, Erneyi Jenő, Gaál László, Herr Ödönné, Kresznerics Gyula, Schwirián László, Steidl József, Szabó Jenő, Szász Béla, Tóth Kálmán, Tőkés Sándor; — á 5 P: Farkas László, Khell István, Szepeadi Sándor, Winter András; — á 4 P: Abaffy Károly, Bagyinka Mária, Banner Benedek, Banner Benedekné, Bánkuty Dezső, Bessenyei Gyula, Bíró Sándor, Bohár Gabriella, Borosné Murányi Jolán, Brucknerné Szeremley Szórá, Dömötör Miklósné, Dusnoki István, Ember Ödön, Endrefi Pálné, Fáy Károly, Filárszky Erzsébet, Gábor Géza, Gergely Adolf, Gömörly Pálné, György Aranka, Harkai Vilmosné, Hevessy János, Jablonovszky Piroška, Jankó Andorné, Jeszenszky Ilona, Kádár Gyula, Kápoly Erzsébet, Kerekes György, Kinczler Gyula, K'rály Jenő, Kömüves Géza, Krotky Sándor, Kuthy Erzsébet, Lovas Sarolta, Machatsek Lucia, Medgyesi Natália, Nagy Margit, Nagy Sándor, Németh László, Németh Sára, Osztián Kálmán, Páll Gyula, Podrah Kálmánné, Rácz József, Rézler Ilona, Róder Pál, Ruzicska László, Steinert Katalin, Szabó Bertalan, Szarvas László, Szikszay Pál, Tárkányi Ernőné, Veress Lászlóné, Völgyi Piroška, Wallacher László, Záhony Béla, Zelenka Margit, Zimmer Frigyes; — á 3 P: Alpár Gyula, Augusztinovicz Elemér, vitész Bakonyi László, Balázs György, Benczik Mihály, Biczó Ferenc, Bíró Lajos, Bors Vince, Borsi Tivadar, Csonka Imre, Czékus Kálmán, Darás Rózsa, Devich Antal, Dér Zoltán, Dóri Antal, Emmer József, Földy Béla, Für István, Grabovszky Camill, Happ József, Homonnai Imre, Horváth József, Intze István, Janesitz Henrik, Katona Ferenc, Kerecsény Jenőné, Kovácsy Tibor, Körmendy Lászlóné, Kővári Aladár, Lányi Ernő, Legény János, Lendvai Ernő, Littomiczky János, Löbel Emma, Mantuano József, Marjay Dezső, Megyeri József, Mentz János, Misángyi Ferenc, Musulin Béla, Nagy Anna, Németh István, Péczy László, Piroška Dezső, Sándor József, vitész Sándy Hugó, Schügerl Miklós, Somogyi Irén, Strasser Sándor, Sykó Dezső, vitész Szabó Zoltán, Szanyi István, Szente Kornél, Tamás Gyula, Táborszky Ottó, Tóth Aurél, Tóth Pál László, Vasáry Lipót, Zelenik Sarolta, Zentai Károly; — á 2 P: Bayer Róbert, Bánátfi Hajnalka, Belyánszki Milica, Bencsik Gergely, Benisch Artúr, Berzeviczy Béla, Bereczky Margit, Borsai Károly, Boskov Zsivánné, Csiplics Bogdán, Farkas Jenő, vitész Fraknóy József, Gaál János, Haraszty Árpád, Hegedüs János, Horváth Viktor, Hvála Máriusz, Kalmár Ilona, Kóbor Vilmosné, Kosinszky László, Kovács Géza, Lehoczky Lászlóné, Létics Péter, Lőrík János, Mahr Károly, Majer Á. Iván, Migály Béla, Nyul János,

Pálffy Endre, Petrovics Milán, Péterdi Ottó, Somos Jenő, Szetey András, Sztróokay Piroška, Takács István, Várady Kálmán; — à 1 P: Belső Ferenc, Csabai István, Fehér Gézané, Hadnagy Géza, Jagits Mária, Kovács Lászlóné, Kovács-Sztrikó Zoltán, Matkovicsné Horváth Mária, Patonay Sándor, Szende Mária, Szentirmay Tibor, Székely András.

1942/43. tanévre, à 6 P: Andauer Mária, Bekács Istvánné, Baky István, Balanyi György, Bayer Róbert, Belső Ferenc, Benisch Artúr, Bényi Ferenc, Buczkó Emil, Csengő Nándor, Darás Rózsa, Dobay József, Duruttya István, Ercsey Jakab, Erdélyi Pál, Erdőhelyi Pál, Fail Jagelló, vitéz Fehérváry Dezső, Gálos Ferenc, Grexa Gyuláné, Harsányi Gyula, Horváth Károly, Horváth Viktor, Ignázt Ernő, Kassó Margit, Kaszás József, Kállay Kálmán, Kertész Dezső, Kinczler Gyula, Király Jenő, Kling Ádám, Kosinszky László, Kovács Géza, Lemle Rezső, id. Levis Ernő, Léday Sándor, Mahr Károly, Majer A. Iván, Majoros Béla, Márkus Gábor, Muray Lipót, Nagy Kálmán, Németh Dezső, Oberle Alajos, Pap Antal, Papp Imre, Patonay József, Pauka Tibor, Pálffy Endre, Péteri Józsefné, Pintér Lajos, Pintér Sándor, Pogány Pál, Rezessy Zoltán, Sándor József, Szabolcs Károly, vitéz Szabó Ferenc, Szalkay József, Szász Árpád, Sente László, Szécke Kálmán, Szidarovszky János, Tarnai László, Tarnai Jenő, Tóth Károly, Tüske Béla, Vakarcs Kálmán, Várady Zoltán, Vörös István; — à 5 P: Hoffmann Ernő; — à 4 P: Autheried Eva, Bencsik Gergely, Mitnyán Mihály, Németh László, Oszián Kálmán, Péch Aladár, Vértes Ilona; — à 3 P: Almássy Imre, Banner Benedekné, Bartha Sándor, vitéz Berend Iván, Bezzegh Gyula, Béla Pál, Boros Ferenc, Csabai István, Csanády Sándor, Csernay László, Czirják József, Elek Imre, Etédy Ferenc, Fehér Gézané, Firkás Nándor, Gábor Géza, Gedeon Gyula, Göggös Ferenc, Harasztly Árpád, Jagits Mária, Kárpáti Győző, Kerekes György, Kottász József, Kovács Lászlóné, Kozlay Kálmán, Lázár József, Lonkay Ilona, Matkovicsné Horváth Mária, Mayer Péter, Mészáros Vendel, Migály Béla, Nagy Kálmán, Pálfa Jenő, Péterdi Ottó, Réthy Jenő, Szende Mária, Szepesdi Sándor, Szetey András, Székely András, Tasnády Károly, Tomory Aladár, Tóth Magdolna, Zigány Miklós; — à 3-5 P: Vajda László; — à 2 P: Farkas Jenő, Hadnagy Géza, Márton István, Nagy Balázs; — à 1-80 P: Banner Benedek; — à 1-20 P: Nevelős Ágoston; — à 1 P: Friaudszky Melinda, Fülöp Edit, Hajagos László, Haypál Benő, Sárközy Elma, Tomor Béla, Vékony Géza.

1941/42. tanévre, à 6 P: Andauer Mária, Baky István, Bényi Ferenc, Buczkó Emil, Csernay László, Elek Imre, vitéz Esztergomai Ferenc, vitéz Fehérváry Dezső, Fülöp Edit, Gálos Ferenc, Haypál Benő, Hoffmann Ernő, Kassó Margit, Kaszás József, Kertész Dezső, Mayer Péter, Mészáros Vendel, Pap Antal, Pintér Lajos, Pintér Sándor, Pogány Pál, Sándor József, Ternay Jenő, Tóth Károly, Tüske Béla, Svéda Pál; — à 4 P: Domonkos Nándor, Holpert Gyula, Németh Dezső; — à 3 P: Dobay József, Duruttya István, Hajagos László, Kinczler Gyula, Nagy Balázs, Scheits Emil; — à 2 P: Németh Béla, Novák Sándor; — à 1 P: Tarnai László.

1940/41. tanévre, à 6 P: Balázs Ilona, Bényi Ferenc, Buczkó Emil, Galamb Odön, Gálos Ferenc, Hoffmann Ernő, Holpert Gyula, Kassó Margit, Kaszás József, Kertész Dezső, Novák Sándor, Pogány Pál; — à 4 P: Sipos Ferenc; — à 3 P: vitéz Esztergomai Ferenc, Fülöp Edit, Haypál Benő, Párkányi Norbertné, Sándor József, vitéz Szabó István Andor; — à 2 P: Domonkos Nándor, Németh Dezső, Tóth Károly.

1939/40. tanévre, à 6 P: Balázs Ilona, Hoffmann Ernő, Párkányi Norbertné; — à 3 P: Buczkó Emil; — à 2 P: Bényi Ferenc, Domokos Nándor, Novák Sándor, Pápai Antal, Tóth Károly.

1938/39. tanévre, à 3 P: Hoffmann Ernő; — à 2 P: Pápai Antal; — à 1 P: Párkányi Norbertné.

Tasnády Károly, pénztáros.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

44.873. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel. : 296—644.

Antal István miniszter és Mester Miklós államtitkár a magyar nemzetnevelés és művelődéspolitikai korszerű feladatairól.

Mester Miklóst, az újonnan kinevezett vallás- és közoktatásügyi államtitkárt Antal István miniszter mutatta be a minisztérium tisztviselői karának, s ez alkalomból mindkét államférfiú hosszabb és jelentős nyilatkozatot tett a magyar művelődéspolitikai korszzerű feladatairól. *Antal István* nevelésügyünk legfőbb teendőjéül — a tudományos és szakszerű kiképzés mellett — a jellemképzést jelölte meg, mely minden körülmények közt helytálló tudó, spártai szellemű, keménylelkű ifjúságot alakít ki. Művelődéspolitikánkban pedig a magyar népi szellem kimunkálása és elmélyítése a legfontosabb feladat. A magyar nevelésügyet és kultúrpolitikát hozzá kell igazítani a mai idők népi, szociális és közösségi szelleméhez, úgy, hogy ez a korszellem és a művelődéspolitikai állandó kölcsönhatásban legyen egymással.

Mester Miklós államtitkár válaszában hangsúlyozta, hogy őszinte szóra és komoly cselekedetre soha nagyobb szükség nem volt, mint ma. A magyar kultúrpolitikát, a pártszempontok félretételével, a magyarság, becsület és tudás követelményeinek szigorú és kizárólagos figyelembevételével kívánja a miniszter úr és ő maga irányítani. A közösségi eszmén alapuló új magyar társadalmi, gazdasági és állami rend: a népi Magyarország megteremtéséért küzd. Ő magyar szocialista, de vallja, hogy — mivel a magyarság örökké élő, halhatatlan valóság — nem népünk van a szocializmusért, hanem a szocializmus a magyarságért. A magyar népi művelődéspolitikai célkitűzéseiben *Gyórfy István* tanításait tekinti irányadónak. Az ő államtitkári működésének — már származásánál fogva is — csak úgy van értelme, ha a nép széles rétegeinek lelki és szellemi felemelését tudja hathatósan szolgálni. Átfogó, szerves kultúrpolitikai reformtervet kell megalkotni. A nevelésügyi és a közoktatásügyi igazgatás terén egyszerűsítésre és nagyobb felelősségvállalásra van szükség. Ismeri jól a tanítók és tanárok szomorú anyagi és társadalmi helyzetét: a kirívó eseteken már most segíteni kell, de a végleges rendezés csak a háború után lehetséges, egy átfogó, nagy magyar társa-

dalmi és gazdasági reform keretében. „Addig is azonban mindent meg kell tennünk a tanítóság és a tanárság társadalmi és erkölcsi megbecsülése érdekében. A magyar tanítóság és tanárság nem lehet a magyar intelligencia legmegalázottabb rétege.“ Egy országot csak az tehet nagyvá, ha mindenki a végzett munka alapján érvényesül. Idealizmusát eddig sikerült töretlenül megőriznie: kijelenti, hogy, ha az igazság és a politika szembekerül egymással, habozás nélkül az igazságot fogja választani, tekintett nélkül arra, hogy ennek személyére nézve milyen következményei lesznek.

Mester Miklós államtitkár erős magyar érzéstől áthatott, nemzetpolitikai elvi magaslatra emelkedő beszéde élénk visszhangra talál a magyar pedagógus-társadalomban, mely, mint a legidealisztikusabb rend, a tőle hangsúlyozott magyarság, becsület és tudás hármasság követelményéért mindenkor az első sorban harcolt és a nemzet ifjúságát is minden erejével ezek hű követésére sarkalta. A magyar művelődésügynek népi-közösségi szellemmel való eltöltéséből, a népi rétegek tehetséges fiainak istápolásából a gimnáziumi tanárság bőségesen, s a legnagyobb örömmel és szeretettel vette ki részét. Közlönyünk ezt, mint legfőbb problémát tartotta számon, s számos idevágó cikknek és megnyilatkozásnak adott teret. Valljuk mi is az államtitkárral együtt, hogy a magyar tanárság és tanítóság társadalmi és erkölcsi megbecsülése érdekében mindent meg kell tenni, — elsősorban nem a maga, hanem a nemzet jövője miatt. Ennek sorsdöntő fontosságát egyesületünk és lapunk állandóan hangsúlyozta. Ami az anyagi javadalmazás kérdését illeti: belátjuk, hogy a nagy világegés ötödik esztendejében átfogó rendezésre nincs mód, azonban vannak kívánságaink és sérelmeink, melyek aránylag csekély áldozattal volnának orvosolhatók, s teljesítésük mérhetetlen *erkölcsi* hatással is volna a tanári rendre. Mert a legtökéletesebb célkitűzésű művelődéspolitikánál sem szabad elfelednünk, hogy csak *személyek* útján valósulhat meg; s így nem kétséges, hogy a *nevelés* sorsa elsősorban a *nevelő* sorsán fordul meg. (hj.)

Iskolareformok előestéjén.

— A gimnáziumi tanárság hozzászólása a várható reformokhoz. —

I.

Az Országos Köznevelési Tanács átiratban arra kérte Egyesületünk elnökségét, hogy vezető tagjaink megkérdezésével hozzuk a Tanács tudomására mindazokat a kisebb és nagyobb iskolaszervezeti, tantervi, módszertani és más szellemi természetű problémákat, amelyeknek megvitatását és esetleges megoldását a gimnáziumi nevelői rend közvéleményszerűen fontosnak és sürgősnek tekinti.

Egyesületünk elnöksége nagyjelentőségűnek ítélte az Országos Köznevelési Tanács elnökségének átiratát és azt igazgatósági ülésen mélyrehatóan tárgyalta. A jelenlévők örömmel állapították meg, hogy most, amikor egész iskolarendszerünket

egyre erősebben járja át az elkerülhetetlen reformok szele, a legilletékesebb közoktatási szerv ebben a roppant fontosságú kérdésben hallani akarja a gimnáziumi tanárok szavát is. Ebben látszólag semmi meglepő nincs és egészen természetes, hogy reformok előtt éppen azoknak a véleményét kell megkérdezni, akiket a reformok legerősebben érintenek, akiknek munkája közben élnek vagy mondanak csődöt a tantervi elgondolások. A multban azonban a tanárság egyeteme — néhány hivatalosan meghívott kiválasztottjától eltekintve — édes-keveset tudott arról, amit illetékesek a gimnáziummal kapcsolatban terveztek s a határozatokat csak megfellebbezhetetlen tekintélyű könyvekből ismerte meg.

Elnökségünk ennek megfelelően értékelte a Közoktatási Tanács felkérését. Úgy döntött, hogy nem elégszik meg az Egyesület vezetőtagjainak és pedagógus-teknitelyeinek egyébként értékes és kitűnő véleményével, hanem ezen messze túlmenően a tanárság egyetemének szavát kívánja hallatni. Hadd lássuk ezúttal a gimnáziumi oktatás keresztnetszetét ne csak a hivatalos megfigyelők, iskolalátogatók jelentéseiben, hanem a tanárok vázolta képben is, amelyben a tanév minden eredménye vagy eredménytelensége, minden órája, minden megoldást kívánó problémája benne rejtőzködik.

Hogy tehát — egyrészt — valós képet kapjunk arról, mi lett a legutóbb életbeléptetett tanterv sorsa a gimnázium gyakorlatában, s hogy — másrészt — lényeges következtetéseket vonhassunk le ebből a jövőt és a felmerült problémák megoldását illetőleg, felkértük a Budapesti Tanári Kör, valamint a vidéki tanári körök elnökségeit, hogy a tanárság minél szélesebb rétegeinek meghallgatásával készítsenek írásos javaslatokat mindazokra a kérdésekre vonatkozólag, amelyek a Közoktatási Tanács fentebb ismertetett átiratában szerepelnek. Külön kértük a fiatal tanárnemeket a tanácskozásokba való bevonását.

A budapesti, debreceni, kolozsvári, miskolci, nagyváradi, soproni tanári kör és a budapesti református gimnázium jelentései alapján az alábbi összefoglaló képben ismertetjük a magyar tanárság egyetemének véleményét a magyar gimnázium időszerű problémáiról. Ez a kép teljességre törekszik, de mind az összegyűlt hatalmas anyag, mind pedig Közönyünk szűkreszabott terjedelme miatt csak a lényegyet emelhetjük ki. A részleteket kénytelenek vagyunk mellőzni, de ezzel semmiben sem torzítjuk el a hangot, amellyel a tanárság a felvetett kérdésekre válaszolt s nem vesszük ki a vélemények és javaslatok velejét. Fontosabb esetekben a javaslattevők nevét is feltüntetjük és utalunk az illető tanári körre. Elnökségünk a beérkezett válaszok után igazgatósági ülésén úgy döntött, hogy egyelőre nem foglal állást a felmerült problémákkal kapcsolatban, hanem a beérkezett javaslatokat, illetőleg azok lényeges elemeit a lehetőséghez mérten változtatás nélkül adja közre. Ebben az elhatározásában az az elv vezette az igazgatóságot, hogy mindenképen nyilvánossághoz segítse a magyar tanári rend saját problémáiról alkotott véleményét. Ennek bizonyára termékenyítő hatása lesz s értékes hozzászólások hangzanak majd el mindenfelől.

Amint az alábbi összefoglaló képből kiderül, vannak problémák, amelyek élénk megvitatásra kerültek az egyes tanári körökben, viszont vannak olyanok, amelyeknek nem támadt nagyobb visszhangjuk. De a hallgatás már önmagában véve is véleménynyilvánítás. A tanárság anyagi helyzetének kérdése és megvitatása — ami középiskolai oktatásunk egyik sarkpontja — kívül esik jelen beszámolóink keretein. A tanárság ebben a kérdésben, — legutóbb a győri közgyűlésen is — félreérthetetlenül leszögezte álláspontját. Ami a módszertani problémákat illeti, azok tanulmányoszerű, hosszabb megvitatást igényelnek. A beérkezett tanulmányokat részben közöljük (l. legutóbbi Közlönyünkben Kántor Lajos cikkét), részben illetékes szervek elé terjesztjük.

II.

1. Nevelésügyi reformok szükségessége.

Dr. Lengyel Lajos (Budapesti ref. gimnázium) szerint iskolaszervezetünknek és tantervünknek sok olyan hibája van, amelyet gyökeres változtatással feltétlenül ki kell küszöbölni.

a) A tanterv a sok toldozgatás-foltozgatás következtében egyre jobban elveszíti szem elől a nevelés igazi eszményét.

b) Az adott körülmények között jól meg nem valósítható követelményekkel lép fel és ezzel a tanárságot színjátszásra kényszeríti.

c) Nem szerencsések az iskolatípusok és így sok tanuló kénytelen lelki alkatának és életcéljának meg nem felelő iskolában vergődni.

d) Túlságosan bő az anyag s így nevelői hatását elveszti.

e) Sok a tantárgy s a tanuló ideje és ereje szétforgácsolódik.

f) Nem jól oszlanak meg az óraszámok, mert az egyes tantárgyaknak nem a nevelőértékét veszik figyelembe.

g) Túlságosan magas az osztálylétszám.

h) A fenti szervei hibák és különféle anyagi akadályok miatt nincs lehetőség a komoly elmélyedésre s az alapos nevelői munkára.

Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör) véleménye:

Társadalmi öntudatunk fejlődése, a közművelődés emelkedése, a történelmi események sorozata, a szociális eszmék térhódítása a társadalom minden tagjára új feladatokat ró. Ha az iskola meg akar felelni az új idők követelményeinek, akkor átfogó, egységes és a mai élethez alkalmazott nevelési rendszert kell kiépíteni. Általános nevelésügyi reform vált szükségessé, amely az alsó-, közép- és felsőfokú oktatást, a testnevelési, honvédelmi és iskolán kívüli nevelés kérdéseit egységes szempontok szerint rendezzi. Hogyan foglalja el a magyar ifjúság a reá váró gazdasági őrhelyeket, ha nem rendelkezik megfelelő képzettséggel? Iskolahálózatunk aránytalansága, a tanítatás drágasága és az iskolafajok egészségtelen kereszteződése nem szolgálja az egységes nemzeti nevelés céljait. Néhol egész vármegyékben nincs annyi középfokú iskola, mint egyes kisebb vidéki városokban.

Lélektani megfontolásokból is szükség van alapos iskola-reformra. A középiskolai tanuló nyole éven keresztül csak passzív munkát végez, cselekvő munkára, életismeretek megszerzésére nem ad módot az iskola. Az érettségi vizsgálatot tett tanuló nem ismeri a magyar élet fő kérdéseit, a nép életét, társadalmunk összetételét, a nemzeti munka szervezetét és irányító elveit. Fogalma sincs a magyar ipar fontos igényeiről és jelentőségéről, a magyar kereskedelem kérdéseiről, nem ismeri a közgazdaság alaptörvényeit, a forgalom, a pénz, a piac törvényeit. Még nagyobb a tájékozatlanság a jogi ismeretek terén. A jogi tudás nem lehet senkinek sem kiváltsága, állami életünk szervezetét, törvényhozásunk, közigazgatásunk, jogszolgáltatásunk szervezetét minden művelt embernek ismernie kell. Szükséges a nyelvtanítás csökkentése. Az így felszabadult tanulmányi időt mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi és jogi ismeretek tanítására kell fordítani.

2. Az egyes tárgyak tanterve, óraszámja.

Magyar nyelv.

Dr. Bihari János (Budapesti ref. gimnázium) szerint az újonnan megalkotott magyar nyelv tanterv alapelveiben a felsősztályos anyaggal azonban mégis baj van. Az V. osztályban, sőt még a VI. osztályban végzett anyag is kevésbé használható a VII.-es és VIII.-os rendszeres irodalomtörténeti tanításban. Az V. osztályban még fiatal a tanuló ahhoz, hogy a magyar szellemi élet sorsdöntő változásait megértse olyan mértékben, hogy arra a VII. osztályban építhesse. Ami a VI. osztályos anyagot illeti, a VIII. osztályban hasonló tapasztalatra jutunk. Kezdődjék tehát az irodalomtörténet tanítása a VI. osztályban. Az V. osztályban rendszeres esztétikai és irodalomtörténeti alapvetést tanítsunk.

Dr. Lengyel Lajos és dr. Pethő István (Budapesti ref. gimnázium): A heti órák számát lényegesen fel kell emelni.

Dr. Szabadi Béla (Budapesti ref. gimnázium): Ha a VI. osztályban kezdődne az irodalomtörténet tanítása, akkor kezdődjék az új irodalommal. (Arany János módszere.) A régi magyar irodalom tanulásához nagyobb érettség kell, mint amilyen a VI. osztályban rendelkeznek.

Dr. Nagy József (Kolozsvári Tanári Kör) a magyart tartja a középiskola legösszetettebb és legátfogóbb tárgyának. Az irodalomtanításnak van nyelvészeti, művelődéstörténeti, faji, politikai, szociológiai, földrajzi, természettudományi, lélektani és formális esztétikai oldala is. A magyar órának a legheterogénebb elemekből kell sorsdöntően homogén magyar lelkiséget formálnia s a többi óra szakteredményeivel alapvető magyar világnézetet alakítani. Magyar észjárásra és magyar nyelvi készségre való nevelésünk jóval bonyolultabb és sokrétűbb munka, semhogy más nyelvi órák szakszerűségi igényével mérhessük a magyar órákat.

Minden osztály anyagában az eddiginél nagyobb teret kell biztosítani a magyar népiismereti, fajismereti és népművészeti elemeknek. A VIII. osztály anyagát ki kell bővíteni napjaink iro-

dalmával. Régi htbája irodalmi nevelőmunkánknak, hogy a népköltészet sajátos kettős arcát (szöveg és dallam) nem igyekezett a maga egységében megmutatni. Nyelvvédelmi szempontoknak érvényesülniök kell az anyag kijelölésében is.

A Nagyváradi Tanári Kör (dr. Bárdos József) véleménye és javaslata:

Nagy hiba, hogy az érettségi követelményt sem célban, sem kérdezősi módszerben nem hangolták össze a magyar nyelv tantervével. A tanuló megszokta, hogy az órák alatt kérdeve kifejtő módszer szerint rövid feleleteket ad, az érettségig mégis összefüggő előadást kell tartania. Kár volt elhagyni a régi tankönyvek irodalomtörténeti fejezeteit, mert a tanulók általában szeretnek a szövegre támaszkodni, a jelenlegi tankönyvek kommentárjai erre nem alkalmasak. Az elégtelen óraszám és az irodalomtanításra szánt rövid idő hovatovább a magyartanítás kudarcához vezet. Javaslata:

1. Szükséges, hogy az irodalomtanítás a VI., VII. és VIII. osztályban folyjon heti 5 órában. Az I—II. osztályban 6-ra, a III—IV. osztályban 5-re kell emelni a heti órák számát. Csak így lehet elérni a Tantervben kitűzött nemes célt.

2. A VIII. osztályban az új anyagot legkésőbb január 31-ig be kell fejezni, hogy a hátralévő időben a tanulók teljesen áttekinthessék a magyar irodalomtörténet anyagát. (Ma a VII. osztályos anyag átismétlésére egy hete sincs a tanulónak.)

A VI. osztály jelenlegi tanítási anyaga az irodalomtörténet tágabbkeretű tárgyalásával fölsőlegessé válik, mert az írói fejlődésre, az írói műhely titkaira s a belső érzésfolyamatok elemzésére bőven nyújt alkalmat az irodalomtörténet szélesebb alapokra fektetett tanítása. Az I—IV. osztályban, különösen a IV. osztályban nagyobb teret kell biztosítani a magyar népi műveltségnek. Fontos az olyan irodalmi értékű alkotások nagyon beható tárgyalása, amelyek a magyar falu világát, a magyar népmultját és jelenét, a magyar táj arculatát színesen és változatosan rajzolják meg.

Az V. osztályos magyartanítás feladata formai szempontból áttekinteni az irodalmi alkotásokat. Az anyagot tehát úgy kell összeállítani, hogy a retorikai, poétikai és verstani ismeretek lesűrítéséhez elegendő anyag álljon a tanuló rendelkezésére.

Latin nyelv.

A Kolozsvári Tanári Kör javasolja a latin nyelv tanításának a gimnázium I. osztálya helyett a III. osztályban való kezdését. Dr. Kántor Lajos szerint kellő tanítási módszerrel a latin a legkönnyebb és legkedveltebb tantárgya lehet a gimnáziumnak. (Lásd a latin nyelv tanításának módszeréről írt tanulmányát Közlönyünk előző számában.)

László Tihamér (Kolozsvári Tanári Kör): A gimnáziumi oktatásban a nyelvtanítás aránytalan szerephez jut. A latin nyelv tanítása maradiság.

A Nagyváradi Tanári Kör véleménye:

Semmiesetre sem helyes a latin nyelvet az I—II. osztályban tanítani, mert a tanuló előtt még anyanyelvének rendszere

sem világos és érettsége sem olyan, hogy egy holt nyelv nehéz nyelvrendszerével megbirkózhathatnék. A latin nyelv tanítására csak a III. vagy V. osztályban kerülhet sor.

Dr. Gábor Géza (Soproni Tanári Kör) szerint a latin nyelvet nemzeti művelődésünk multjára való tekintettel tanítani kell.

Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör) a latin nyelv tanítását csak az V. osztálytól kezdve javasolja.

Modern nyelvek általában, nemzetiségi nyelvek.

A Kolozsvári Tanári Kör véleménye:

Fontos, hogy minél több németül, franciául és angolul beszélő, művelt magyar ember legyen. Ma ennek a követelménynek a megvalósítása, sőt erőszakolása folyik a középiskolában. De a tanulók zöme legfeljebb egy idegen nyelv alapismereteit képes megközelítően jól elsajátítani. Nagyrészüik nem rendelkezik megfelelő nyelvkészséggel. Nagy tömeget kis óraszámú idegen nyelvre megtanítani a legnagyobb művészettel sem sikerülhet. Itt a módszer sem segít. Nyelvkészséggel rendelkező tanulók kisebb csoportokban, a mainál magasabb óraszámú kielégítő eredményt érnének el. A németen kívül második élő idegen nyelvet csak azok tanuljanak, akik a németben jó eredményt érnek el. A tanulmányi célkitűzés aránytalanul magas, ezt le kell szállítani.

Papp Imre (Kolozsvári Tanári Kör) véleménye:

Erdélyben legalább olyan fontos a román nyelv tanítása, mint bármely világnyelvé. Helyes az a terv, hogy a román nyelv második modern nyelvként a francia, angol, olasz mellé úgy vezetessék be, hogy a tanuló szabadon választhasson közöttük. (Papp Imre tanulmányát a román tankönyvekről az O. K. T. tankönyvi bizottságához küldjük meg.)

A Nagyváradai Tanári Kör véleménye:

A mai gimnáziumi nyelvtanítás csak látszateredményekre vezethet. Egyetlen megoldás a követelmények csökkentése. Csak két kötelező idegen élő nyelvet tanítsunk, egy modern kultúrnyelvet és nemzetiségi nyelvet. Ezért a nagyváradai kör javasolja:

Az I. osztályban a magyaron kívül egy élő nyugateurópai kultúrnyelvet tanítsunk (német, francia, olasz vagy angol). A tanulók szabadon választhatnak a felsorolt nyelvek közül. Ilyenképpen a nyelvtanításhoz szükséges kisebb csoportok is maguktól kialakulhatnak. Az I–II. osztályban a modern nyelv tanítása tisztán társalgási alapon folyik, minden nyelvtani rendszerezés nélkül. A III. osztályban kerül sor a második idegen nyelv tanítására: ez lehet egy nemzetiségi nyelv vagy a latin. Az V. osztályban térünk rá a harmadik idegen nyelv tanítására, a latinra vagy a nemzetiségi nyelvre, aszerint, hogy a III. osztálytól kezdve mit tanítunk. Az idegen nyelvek tanítására legalább heti 4 óra szükséges.

Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör) véleménye:

A középiskolából aligha visznek a tanulók olyan tudást magukkal, amellyel a kereskedelmi és gazdasági életben boldogul-

hatnak. Nemzetiségi vidékeken kívánatos a nemzetiségi nyelv bírása. Téves az a felfogás, hogy az iskolai nyelvtanításnak idegen nyelven való gyakorlati beszédképesség megszerzése volna a célja. Az igazi cél csak az idegen nyelvet beszélő nép lelki-világának, szokásainak és műveltségének megismerése. A nyelvtanulás a legtanulságosabb szellemi kirándulás egy idegen nép művelődési területére.

Dr. Gábor Géza (Soproni Tanári Kör) szerint nemzetiségi nyelvet kell tanítani a középiskolában; ajánlja a tót, lengyel, cseh, horvát, szerb nyelvek tanítását, de nemcsak a peremvidéken hanem az ország belsejében is.

Német nyelv.

Bossányi Franciska (Budapesti Tanári Kör): a VIII. osztályban a német nyelv heti óraszámát 3-ra kell felemleni.

A Nagyváradai Tanári Kör (ifj. Zsadányi Nagy Árpád) véleménye:

A német nyelv mai tanítása és az elért eredmény nem felel meg sem a gimnáziumi célkitűzésnek, sem a gyakorlati élet követelményeinek. A III. osztály zsúfolt, nyelvtanra felépített olvasmányai megemészthetetlen feladatot jelentenek a 13–14 éves tanulóknak. Kívánatos volna, ha a nyelvtani anyag közlését a VI. osztályig arányosan elosztanák. Nagyobb súlyt kell vetni a beszédgyakorlatokra. (A III–IV. osztályban az olvasmányok kiegészítésével kapcsolatban, az V–VIII. osztályban a mindennapi életből vett tárgykörökkel.) Az V–VIII. osztályos olvasmányi anyagban a magyarországi németesség s a birodalmi német nép viselete, szokásai, életmódja, népköltészete legyen a gerinc. A magyarországi németesség eddig érthetetlen módon elkerülte a tankönyvírók figyelmét, pedig éppen a hazai németségnek kellene összekötő kapcsolatot alkotnia irodalmi és politikai téren egyaránt.

Francia nyelv.

Salamon Sándor (Kolozsvári Tanári Kör):

A VII. és VIII. osztályos francia tanterv szép célkitűzését a gyakorlatban nem sikerül elérni és az a néhány esztendő, amely a Tanterv megjelenése óta eltelt, beigazolta, hogy elgondolása esődöt mond az iskolában. A történeti szempont teljes mellőzése úgy bosszulja meg magát, hogy tanulóink zavaros és kúsza képpel távoznak a gimnáziumból. Orvoslás: a francia művelődés megismertetésében ne mellőzzük a történeti szempontot. Az olvasmányokat ne tárgykör, ne fogalomkörök szerint csoportosítsuk, hanem írók szerint, az írókat pedig korok szerint. Ezáltal egy korról és a francia művelődés multjáról, jelenéről összefüggő képet adhatunk tanulóinknak. A francia művelődés ismertetésében legfontosabb az irodalmi szemelvénnyel, ne iktassuk tantervünkbe az értekező próza képviselőit. A nagy francia írók műveiből a legtisztábban lehet vetíteni a francia nép, táj, történelem, szokások, ésjárás, érzelmvilág legjellemzőbb vonásait.

Természettudományi tárgyak.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

A közoktatásügyi kormányzat tegye megfontolás tárgyává a természettudományok oktatásának intenzívebbé tételét. (Bifurkáció.)

László Tihamér (Kolozsvári Tanári Kör) szerint a gimnáziumi oktatásban a nyelvtanítás aránytalan szerephez jut. A természettudományi tárgyak tanításának szűk térre szorítása megakadályozza a tanulók látókörének kellő kifejlődését. A gimnáziumi természettudományos oktatás célkitűzései csak papíron vannak meg. A mai korban, amelyben nyelvi, nemzeti vagy gazdasági egységet képező embercsoportok létét elsősorban a gazdasági helyzet, a szellemi és anyagi javakat termelő képesség határozza meg, feltétlenül szükség van a természettudományi oktatás intenzívebbé tételére. A jelenlegi állapotok szerint a természettudományi oktatás a III. osztályban hirtelen megszakad, mert a heti 1 órás természettan komolytalan kísérlet. Hibás az a feltevés, hogy fizikai és kémiai fogalmakat megfelelő előképzés nélkül a felső osztályokban eredményesen lehetne tanítani.

Javaslat: Elengedhetetlenül szükséges az 1934: XI. t.-c. alapján készített gimnáziumi tanterv és óraterv fizika-vegytani oktatásának visszaállítása: természettan III. osztály 2. óra, VII. és VIII. osztály 4-4 óra; vegytan IV. osztály 2 óra, VI. osztály 3 óra.

Földrajz.

A Budapesti Tanári Kör véleménye:

Nem lehet igazi nemzeti tárgy az, amelyet a tanuló csak a gimnázium I. osztályában tanul. Magyarország földrajzával a tanulók az első osztályon kívül középiskolai tanulmányok során többé nem foglalkoznak. Ezen az a tény sem változtat, hogy a VII. osztályban heti 1 órában újra előkerül Magyarország földrajza. Kívánatos, hogy valamelyik felső osztályban, de lehetőleg a VIII.-ban heti 2-3 órában tanítsák Magyarország földrajzát.

Dr. Kondói Kiss József (Budapesti ref. gimnázium) szerint nemzeti szempontból nagyon fontos hazánk népföldrajzi alapon nyugvó tájöldrajzának megismertetése is. Az I. osztály erre még nem alkalmas. Teljesen megvalósíthatatlan a VII. osztályban heti 1 órában térképismeretet, Magyarország földrajzát és világföldrajzot tanítani.

A Kolozsvári Tanári Kör javaslata:

Az érvényben lévő földrajzi tanterv fogyatékos. A gimnáziumból kikerülő nemzedék magyar- és világföldrajzi ismeretei nem kielégítőek.

Javaslat a gimnáziumi földrajzi oktatás tantervére:

I. osztály: Földrajzi alapismeretek, szülőföldismeret (környék, haza), Magyarország. Heti 3 óra.

II. osztály: Európa és Észak-Amerika leíró földrajza. Heti 2 óra.

III. osztály: Ázsia, Afrika, Dél-Amerika, Ausztrália és az Antarktisz földrajza. (A déli földgömb kontinensei sokban egyező jellegűek.) Heti 2 óra.

IV. osztály: Magyarország leíró földrajza. (Ez mintegy az alsó tagozat földrajzi ismereteinek a koronája.) Azok, akik a gimnáziumi tanulmányokat elhagyva, gyakorlati pályákra mennek, magukkal viszik hazájuk kielégítő ismeretét. Heti 2 óra.

V. osztály: Fizikai és emberföldrajz. Heti 3 óra.

VI. osztály: Gazdasági földrajz. Ez szerencsésen egészítheti ki az ebben az osztályban szereplő gazdasági ismereteket, amelyeknek sok tekintetben módszertani alapot szolgáltat.

VIII. osztály: Magyarország részletes földrajza, a szomszédos államok és a Föld nagyhatalmai. Ez szolgáltatná a későbbi értelmiségnek a nélkülözhetetlen geopolitikai, néprajzi, gazdasági tudást, amely minden államvezetésnek kiindulási pontja és a nemzet boldogulásának alapja. Kívánatos volna ezért a magyar földrajznak érettségi tárgyá nyilvánítása.

Csaba József (Soproni Tanári Kör) véleménye szerint a földrajznak mostoha szerep jut a mai középiskolában. A földrajz mellett néprajzot kellene tanítani. A földrajznak az érettségi tárgyak között van a helye.

Természetráajz.

Dr. Ferenczi Sándor (Kolozsvári Tanári Kör):

Tantervi utasításaink alapján az V. osztályban már befejeződik a természetráajz tanítása, abban az időben, amikor a tanuló nem is elég érett arra, hogy a világot kormányzó törvények összhangját és célszerűségét megértse. Szükségesnek látszik, hogy az V. osztály heti 4 órás természetráajzi anyagát kétfelé osszuk s egyik részét heti 2 órában az V. osztályban, a másik, nehezebbik részét heti 2 órában a VI. osztályban tanítsuk.

Dr. Tulogdy János, Török Zoltán, dr. Ferenczi Sándor (Kolozsvári Tanári Kör) javaslata:

Az I. osztály tananyaga: A magyar ember házatája, élővilágának ismertetése. A levegő, víz és talaj rövid ismertetése, amennyire a növény- és állatvilág táplálkozása megköveteli. Az ásványok és kőzetek ismertetése nem tartozik ide. Heti 2 óra.

II. osztály: A magyar tájak és a földrészek élővilága. A növényekről és állatokról tanultak összefoglalása: a növény és állat, mint élőlény részletes ismertetése. Heti 2 óra.

IV. osztály: Ásvány- és kőzettan, a Föld története és a geológiai erők ismertetése, heti 2 órában. Vegytan, heti 2 óra. Embertan, egészséggtan, heti 2 óra.

V. osztály: Növénytan, heti 2 óra.

VI. osztály: Állattan, heti 2 óra. Szervetlen vegytan, heti 3 óra.

VII. osztály: Földtan, heti 1 óra. Szerves vegytan, heti 3 óra.

VIII. osztály: Embertan, egészséggtan, heti 2 óra. Biológia, a középiskolai természetráajzi ismeretek összefoglalása, heti 1 óra.

Bölcészett.

A Kolozsvári Tanári Kör javasolja, hogy a bölcseletet a VII. és VIII. osztályban heti 2—2 órában tanítsuk.

Dr. Szente Kornél (Soproni Tanári Kör) véleménye szerint minden nevelés hiányos, amely nem fordít elég gondot a lélek művelésére. Ajánlja, hogy a VII. és VIII. osztályban „ember- és lélektan“-t tanítsanak. Ez a tárgy lenne nevelésünk koronája.

Mennyiségtan.

Radványi László (Budapesti Tanári Kör) véleménye:

Szükség volna a tananyag erős redukciójára, mert heti 3 órában a megszabott tananyagot elsajátítani nem lehet. Hibás a függvénytani ismereteknek a tanítás középpontjába való állítása. A cél a műveletek elvégzésében való biztosság, az egyenletek megoldásában való ügyesség és ezek gyakorlati alkalmazásában való készség elérése.

Simon Elemér (Kolozsvári Tanári Kör) szerint célszerű a közönséges törtek tanítását visszavinni az első osztályba. A III. és IV. osztály anyaga kerekesebb és zártabb lenne, ha az alapműveleteket, a hatványozást és a törteket a III. osztályban, az egyenleteket a IV. osztályban tanítanók. A kitevők általánosításának nincs helye az V. osztályban, mert természeténél fogva a logaritmushoz tartozik. A differenciálszámítást csak a legszükségesebb keretben kell tanítani, a határozatlan integrál inkább a VIII. osztályba való, mert nem a differenciálszámítás végén van szükségünk a határozatlan integrál megemlítésére, hanem fordítva. A térmértan a VIII. osztályos testmértanhoz kapcsolódik, helyette a VI. osztályban a kombinatorika elemeit lehetne tanítani.

A számtan, algebra és a mértani anyag párhuzamos tanítása a tapasztalat szerint célszerűtlen és kivihetetlen. A legtöbb osztályban a kétféle anyag között — egy pár erőszakolt példát nem tekintve —, semmiféle olyan kapcsolat nincs, amiért érdemes lenne együtt tanítani.

Művészeti alkotások ismertetése.

András László (Kolozsvári Tanári Kör) szerint feltétlenül szükséges a rajz tanításának az V. és VI. osztályban való visszaállítás, mivel így lehetőség nyílnék a zsúfolt tananyag megfelelőbb elosztására, a növendékek szellemi fejlettségével való párhuzamba állítására, valamint a műalkotások behatóbb ismertetésére.

Csiky Gyula (Nagyváradai Tanári Kör):

Szükséges volna a művészeti ismeretek heti óraszámát 2-re emelni. A képzőművészetek története éppúgy hozzátartozik az emberi szellem történetéhez, mint akár az irodalom.

Testnevelés.

A Kolozsvári Tanári Kör javasolja, hogy a testnevelés órának száma minden osztályban heti 2 óra legyen. Ez az óraszám és a napi félórás testgyakorlás, a leventeképzés és a sportkör tel-

jesen biztosítják az ifjúság testi kiképzését. A félórás testgyakorlást az egész éven át kötelezővé kell tenni.

Honvédelmi ismeretek.

A *Budapesti Tanári Kör* véleménye szerint a nemzeti szempontból annyira fontos honvédelmi ismereteket csírájában jelentéktelenné tették a tanuló előtt azzal, hogy heti egyórás tantárgy lett. Helyesebb lett volna e tárgyat csak a felsőbb osztályokban heti két órában tanítani, vagy a földrajzi ismeretanyagot a földrajzban, a vegytani anyagot a vegytanban, az irodalmi és történeti részeket pedig az irodalomban, illetőleg a történelemben közölni.

Dr. Lengyel Lajos (Budapesti ref. gimnázium) szerint a honvédelmi ismereteket heti egy órában nehéz megfelelő eredménnyel tanítani. Helyesebb volna a honvédelmi ismeretek irodalmi, történelmi, kémiai és fizikai részét a megfelelő tárgyak keretébe utalni.

Radványi László (Budapesti Tanári Kör) véleménye:

Saját tárgya keretében minden tanár eredményesebben tudná tanítani a honvédelmi ismereteket.

A *Debreceni Tanári Kör* javaslata:

Gondosan és pontosan meg kell állapítani, hogy a „Honvédelmi ismeretek“ anyaga melyik osztályban milyen tantárgy keretében taníttassék. Amennyiben a használt iskolai tankönyvek a megállapított anyagot nem tartalmazzák, a megtanulandó anyag külön füzetben jelenjék meg. Az egyes tantárgyak keretébe be nem sorozható gyakorlati honvédelmi ismeretek anyagát a leventefoglalkozások keretébe kell utalni. Addig is, amíg ez megtörténik, szakemberek vizsgálják át és javítsák ki a „Honvédelmi ismeretek“ című tankönyvek tárgyi tévedéseit.

Ének.

A Debreceni Tanári Kör:

Az ének, mint fontos nemzeti tantárgy, az alsó osztályokban heti 2—2, a felső osztályokban pedig legalább heti 1—1 órában (2 karénnel) kötelező tantárgyként taníttassék.

A Kolozsvári Tanári Kör javasolja, hogy az énekórák számát az eddigi 5 óráról 11 órára emeljék fel.

Babits László (Nagyvárad Tanári Kör):

A gimnázium minden osztályában be kell vezetni a kötelező énektanítást megfelelő óraszámban. Fontos a magyar népzene tanítása.

Osztályfőnöki óra.

A Nagyvárad Tanári Kör véleménye (*Táray Barnabás*):

Kívánatos volna az osztályfőnöki óra rendszeresítése valamennyi osztályban, hogy az osztályfőnök őszinte megbeszéléseket folytasson diákjaival lelki problémáikról, a bontakozó élet számtalan kérdéséről. Külön utasításban kellene gondoskodni arról, hogy az osztályfőnöki órát ne óraigazolások és statisztikai adatok összegyűjtése töltsé ki.

Az egyórás tárgyakról általában.

A Budapesti Tanári Kör:

Mindenképen csökkenteni kell a heti egyórás tantárgyak számát. Ezeket a tanuló „melléktárgynak“ tekinti. A tantárgyfelosztáskor ezeket a tantárgyakat foltozásképen nemszakos tanároknak szokták odaadni, ha nincs meg az előírt óraszámuk. Az egyórás tárgyból nem lehet megnyugtató módon osztályozni.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

A heti egyórás tantárgyakat, az ének és az egészségtan kivételével, meg kell szüntetni.

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

Heti egy órában eredményes tanítást végezni nem lehet. Megtörténik, hogy két-három héten át is elmarad az óra. Ezért a jelenlegi egyórás tárgyakat vagy teljesen el kell hagyni, vagy az óraszámot kétfőre emelni.

A leventeképzés.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

Szervezni kellene a Köznevelési Tanács mellett Köznevelési vagy Nemzetnevelési Tanácsot is, amelynek feladata volna, hogy az értelmi nevelésen kívüleső vonatkozásokban foglalkozzék a nevelési kérdésekkel.

A Kolozsvári Tanári Kör javaslata (Kovács Zoltán, Lőrinczi Ferenc):

1. A mindennapi félórás testnevelést tegyék kötelezővé a téli időszakra is, a leventefoglalkozás idejét viszont erre az időre csökkentsek egy órára. Az elméleti kiképzésre ez bőven elég.

2. A rendelkezések vegyék tekintetbe az iskola időbeosztását és a pedagógiai követelményeket. (Pl. évközben rendezendő ünnepek, táborozások stb.)

3. A gyakorlati kiképzéshez szükséges segédeszközök idejében és megfelelő mennyiségben álljanak a csapatok rendelkezésére.

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

Amióta az igazgatók kezébe került a leventeképzés közvetlen irányítása és felügyelete, azóta az intézeteknek erre a célra kiképzett tanárai zökkenő nélkül teljesítik a leventeképzés fontos feladatát.

A filmek hivatalos bírálata:

A Nagyváradi Tanári Kör javaslata:

Gondoskodjék a Vallás- és Köznevelési Minisztérium olyan időszaki jegyzék közreadásáról, amely világos tájékoztatást ad arra nézve, hogy melyek azok az építő- és nevelőhatású filmek, amelyeket az ifjúság megtekinthet. Ez a jegyzék sok aggodalomnak vetne véget és épügy világos helyzetet teremtene ebben a kérdésben, mint az ifjúsági könyvjegyzék az olvasmányok terén.

A tanulók túlterhelése.

A Debreceni Tanári Kör véleménye:

1. Az egyes osztályok heti óraszámát és a tantervben megszabott tananyagot csökkenteni kell. A gimnázium alsó osztályai-ban 25, a felső osztályokban pedig 30 legyen a heti óraszám.

2. A tanítás a hétnek csak öt hétköznapján folyjék, az alsó 4 osztályban napi 5–5, a felsőkben napi 6–6 órában. A hatodik hétköznap délelőttjét a leventeképzésre, délutánját pedig ifjúsági egyesületi munkára kell fenntartani. Vasárnap és ünnepnap az istentiszteleten kívül a tanulónak semmiféle iskolával kapcsolatos elfoglaltsága ne legyen.

3. Ne engedjük meg a tanulónak a halmozott iskolán kívüli elfoglaltságot (2–3 idegen nyelv tanulása stb.).

A Nagyváradai Tanári Kör véleménye:

A heti óraszám ne haladja meg a 30-at, mert minden további óra túlterhelést jelent.

Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör) véleménye:

Ma a felnőtt gyárimunkások csak heti 40–48 órát kötelesek dolgozni, a felnőttek különböző címeken korábban zárják üzleteiket és hagyják el hivatalaikat, ugyanakkor a 10–18 éves fejlődésben lévő gyermektől heti 50–60 órai nehéz szellemi munkát követelünk. Az a hajszá, amely ma némely tárgyból az érettségi vizsgálat előtt folyik, nem egészséges jelenség.

Osztályozás, protekció.

Dr. Taborsky Ottó (Budapesti Tanári Kör) véleménye:

A tanárságnak minden erejével védekeznie kell a protekció ellen. Dr. Magyary Zoltán egyetemi tanár megállapítását ajánlja a tanári rend figyelmébe: a vizsga szellemi torna, ahol a cenzornak ugyanaz a feladata, mint a versenybíróé. Ha a magasugró lesodorta a rudat, akkor a bíró az ugrást semmiféle magyarázattal el nem fogadhatja. Ugyanígy a vizsgai cenzor is kötve van a követelményekhez, mert ha kegyelmet gyakorol, akkor átlépi hatáskörét és ezt megérzi a nemzet, amelynek rovására történik az engedékenység.

Gimnáziumi felvételi vizsgálat.

Bossányi Franciska (Budapesti Tanári Kör) véleménye:

Ajánlatos a középiskolai felvételi vizsgálat bevezetése. E vizsgálat keretében képességvizsgálattal állapítandó meg, hogy a tanuló megfelelő szellemi fejlettségű-e?

A Kolozsvári Tanári Kör véleménye:

Nem kívánatos, hogy a népiskolából feljövő tanulókat felvételi vizsgán selejtezzék. Az idővel meg nem felelőnek bizonyult tanulókat módunkban áll a középiskola alsó négy osztályában megfelelően kiselejtezni.

Érettségi vizsgálat.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

Az Országos Közoktatási Tanács tegyen előterjesztést a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrhoz új érettségi utasítás kiadására.

A Kolozsvári Tanári Kör (Dr. Nagy Jenő) véleménye:

Leghelyesebb a megértésnek, mint az idegennyelvi oktatás központi jelentőségű mozzanatának alapjára helyezkedni s az érettségi írásbeli vizsgálat tárgyává a németből magyarra való fordítást tenni.

Kolozsvári Tanári Kör, Soproni Tanári Kör:

A földrajzot érettségi tárgynak kell nyilvánítani. (Megokolást lásd a Földrajz cím alatt.)

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

Szükség van új érettségi vizsgálati utasítás kiadására, amely a tantervi változások alapján a leggondosabb mérlegeléssel állapítja meg az érettségi vizsgálat követelményeit. Érettségi vizsgálati elnököknek és kormányképviselőnek az eddiginél nagyobb számban küldjenek ki idősebb, érdemes tanárokat.

A Nagyváradi Tanári Kör:

A németnyelvi írásbeli érettségi mellett okvetlenül szükséges a szóbeli vizsgálat is.

Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör): Mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, közgazdasági és jogi tanulmányokból a tanuló „Közéleti ismeretek“ címen tegyen érettségi vizsgálatot. A latin és a német nyelv megszűnnék érettségi tantárgy lenni. (L. még jelen cikkünk II. 3. pontját.)

3. Javaslatok egységes tantervű középiskolára.*Dr. Kőműves Géza (Soproni Tanári Kör):*

Létesüljön a népiskola négy osztálya és a középfokú szakiskolák között egy egységes, nemzeti műveltséget adó, négyosztályos középiskola, amelynek elvégzése mindenkiire kötelező. A gimnázium alsó négy osztálya olvadjon össze a polgári iskolával és a népiskola felső négy osztályával, és idegen nyelv tanítása nélkül (erre csak nemzetiségi vidéken lenne szükség) lássa el nemzeti műveltséggel és a szükséges alapismeretekkel a haza minden polgárát. A gimnázium felső négy osztálya pedig alakuljon át „nemzetnevelők szakiskolájává“, amely a latinnal és egy élő nyelvvel mindazt tanítsa, amit a mai gimnázium, kibővítve azonban magasabb közgazdaságtani és jogi oktatással.

Dr. Lengyel Lajos (Budapesti ref. gimn.) javaslata:

Minden újítási szándék célját téveszti, ha nem a legmagasabb nevelési eszményt, a személyiség nevelését tartja szem előtt. Az új pedagógiai reformnak elsősorban a nevelésre alkalmas, kipróbált, régi anyagot kell megmentenie, de figyelembe kell vennie az időszerű követelményeket is. Ezért

a) nem szabad megfontolás nélkül elhagyni olyan régi anyagot, amely a személyiség kifejlesztésében fontos szerepet játszik.

b) Több iskolatípust kell alkotni s ezek között szerves kapcsolatot teremteni.

c) Az új és régi anyag arányát az egyes iskolatípusokhoz kell szabni.

d) A tanárképzés gondoskodjék arról, hogy a tanár az egyes iskolafajok és iskolafajok szervezeti és szelekciós irányelveit jól megismerje s a maga munkájában és szelekciós eljárásában ezt figyelembe vegye, hogy így az egyes iskolafajok egymás kezére dolgozzanak.

e) A népiskolának alsó és felső tagozattal nyolc osztályúnak kell lennie; a középfokú iskolának két fajtája legyen: gyakorlati középiskola és gimnázium. Mindegyik iskola kettős célt szolgál: egy következő fokozatra vagy valamely életpályára való előkészítést és a személyiségnevelésnek iskolai befejezését. A népiskolában a következő fokra való előkészítés az alsó négy osztályra, az életpályára való előkészítés és a nevelés betetőzése pedig a felső négy osztályba essék. Ehhez képest a felső négy osztályban a gazdasági, ipari és kereskedelmi ismeretek mellett vallásos-kereskedelmi, irodalmi és művészeti oktatás is szerepeljen. A gyakorlati középiskola alsó négy osztálya egységes lenne és körülbelül a mai polgári iskolát pótolná; a felső osztályokban pedig gazdasági, ipari, kereskedelmi szakiskolákra és tanítóképzőkre ágazódnék szét, idegen modernnyelvi oktatással. A gimnázium megmaradna a főiskolai tanulmányokra előkészítő iskolának; számukat a gyakorlati középiskolákéhoz képest meglehetősen le kellene szállítani. Csak az alsó osztályokban lenne egységes, a felső osztályokban két (szellemi és természettudományi), esetleg több ágra is tagozódhatnék.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

1. A magyar középiskolai nevelés célkitűzésében kifejezetten legyen benne a „magyar fajiságon alapuló magyar nemzeti műveltség“.

2. A magyar középiskolák tantervében uralkodó helyet foglaljon el a magyarság-tudomány, melynek egyes részei, a szigorú tudományossággal megalapozott és leszűrt eredmények minden osztályban megfelelő heti óraszámot kapjanak.

3. A magyar középiskola az alsó négy osztályban legyen egységes tantervű, az V. osztálytól azonban váljék szét különböző tagozatokra: egy klasszikai ismereteket, egy természettudományi, egy kereskedelmi és egy ipari ismereteket tanító tagozatra. A mezőgazdasági és ipari, továbbá kereskedelmi szakiskolák meghagyandók.

A líceum és más középiskolák közötti kölcsönös átlépési lehetőség szabályozása.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

Meg kell engedni és hivatalosan szabályozni az átlépést a viszonyosság alapján a líceumból más közép- vagy középfokú iskolába.

4. A tanári munka.

A tanár elfoglaltsága.

A Nagyvárad *Tanári Kör* kimutatása a tanár heti elfoglaltságáról:

18 tanítási óra	18 óra
18 tanítási órára előkészület, óravázlat	18 „
Fogadóóra	1 „
4 osztály dolgozatjavítása	8 „
Naposi szolgálat, folyosói felügyelet	1 „
Értekezletek	2 „
Ügykezelés	1 „
Helyettesítés, óralátogatás	1 „
Osztályfői teendők	1 „
Önképzőkör vagy egyéb ifj. egyesületek vezetése	3 „
Egyéb	1 „

Összesen heti 55 óra

Napi 9 órai munkaidő nagy megterhelés idegmunkát végző embernek. Mi ideje marad ilyen körülmények között a tanárnak az önképzésre? Ezzel a statisztikával szembeállíthatják egyesek azt a tényt, hogy a tanárnak van a legtöbb szabadsága. Pedig alapjáibanvéve más hivatalnokok szabadsága és a tanári szünidő között nincs olyan nagy különbség. Ne felejtjük el, hogy a tanárnak a vasár- és ünnepnapja sem teljesen szabad, valamint azt sem, hogy a nagy szünidő alatt is dolgoznia kell, ha a kor színvonalán akar maradni s lépést akar tartani a tudomány haladásával, de legalább is a felsőbbosztályos kiválóbb diákok olvasottságával.

A Kolozsvári Tanári Kör véleménye:

Az irodalmi órákra való készülés és a dolgozatjavítás következtében a magyarszakos tanárnak alig jut ideje az újabb szak- és szépirodalom megismerésére. A magyarszakos tanárokat ezért a dolgozatjavítás igényelte idő arányában órakedvezményben kell részesíteni.

Az iskolai ügykezelés.

Dr. Kónya Sándor (Budapesti ref. gimnázium) helyteleníti az igazgatók és tanárok adminisztratív munkával való megterhelését. Ezért nem tudnak a tanárok sem tudományosan dolgozni, sem eredményesen nevelni.

Dr. Lengyel Lajos (Budapesti Ref. Gimnázium) véleménye szerint sürgősen segíteni kell az adminisztráció túltengésén. Ez már nemcsak az igazgatót vonja el a nevelés ügyétől, hanem az osztályfőnököket is. A különféle hatóságok más-más statisztikai adatokat követelnek és nem elégszenek meg az Évkönyv adataival.

Radványi László (Budapesti Tanári Kör) véleménye:

Az osztályfőnöknek alig jut ideje a tanításra és a nevelésre a sok írásbeli munka miatt. A személyi lapok kiállítása fölösleges. A fontos adatok legyenek benne az anyakönyvben és az osz-

tálykönyvben, másra nincs szükség. A tanulók statisztikáját egyszerűsíteni kell. A nyomtatványok nincsenek mindig összhangban a rendtartás kívánalmaival.

A Debreceni Tanári Kör:

1. Szervezni kell minden középiskola igazgatói s igazgatóhelyettesi állása mellé egy irodavezetői állást. Az irodavezető ne az intézetben működő tanár legyen. Egy gépíró is álljon rendelkezésre. Az irodavezetői állás státusba sorolt, előmeneteli lehetőségekkel és nyugdíjjogosultsággal bíró kívánatos állás legyen.

2. A tanügyi igazgatás egyszerűsítése érdekében ki kell küszöbölni, hogy egyházi főhatóság alatt álló iskoláknál ugyanazon tárgyban mind az egyházi, mind az állami főhatóság leiratot intézzen. Az egyházi és állami főhatóság között az ügykezelésre vonatkozólag megállapodást kell létesíteni.

3. A V. K. M. számvevősége az iskolákhoz leküldött pénzüsszegek utalványszelvényein tüntesse fel, hogy kinek és milyen célból küldi az összeget.

A Nagyváradi Tanári Kör:

Az adminisztráció a legtöbb tanártól sok értékes időt von el s ezt rendszerint a nevelői tevékenység sínyli meg. Az iskolában előadódó hivatali munkát nem tanárral, hanem kisebb képzettségű hivatalnokkal kell végeztetni.

A tanítás ellenőrzése.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

1. Kerülni kell az iskolalátogatások halmozását. E célból egy évben csak az egyik főhatóság látogasson, vagy az egyházi vagy az állami. A főhatóságok a látogatásokra nézve előre állapodjanak meg.

2. Az iskola állandó tanulmányi ellenőrzője főképen az iskola igazgatója legyen.

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

A tanári munka ellenőrzésének módja részben elavult. Az órákon való látogatásnak oly módon kell történnie, hogy a tanulók ne gondoljanak a tanár ellenőrzésére, hanem arra, hogy a látogatót elsősorban az ő szorgalmuk és viselkedésük érdekli. A tanári tekintély megóvása sokkal fontosabb érdek, mint az, hogy a látogató az órán minden apró-cseprő dolgot feljegyezzen. Sok tanár lelkesedését hosszú évekre megbénította egy-egy 15 perces látogatásnak bár jóakarátú, de mégis megszegyenítőnek érzett bírálata.

Magasabb állás elnyerésének lehetősége.

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

Minden pályán két feltétele van a magasabb állás elnyerésének: a munkában való kiválóság és a hosszabb szolgálattal megszerzett érdemesség. A tanári pályáról ez általában nem mondható el. Az igazgatói állás betöltésénél a következő feltételek szigorú megtartását kívánná meg mind a közérdek, mind a tanárság érdeke. Igazgatóvá csak az legyen kinevezhető, aki

1. legalább 22 évig tanított és kiváló eredményt ért el, 2. aki mind az iskolában, mind a társadalomban egyéni értékeivel nagy megbecsülést és tiszteletet szerzett. Az állás betöltése nyilvános pályázat útján történjék minden külső befolyás nélkül, kizárólag a tankerületi főigazgató ajánlására. A tanár a kilencedik fizetési osztályban gimn. tanár, a VIII. fizetési osztályban gimn. főtanár, a VII. fizetési osztályban gimn. tanácsos, a VI. fizetési osztályban pedig gimn. főtanácsos hivatali címet kapjon.

5. A tanárképzés ügye.

A Debreceni Tanári Kör javaslata:

1. A középiskolai tanár két szaknál többet ne választhasson.
2. A bölcsészettudományi kar azon hallgatói, akik középiskolai tanárok akarnak lenni, egyetemi tanulmányaik folyamán ne szakadjanak el egészen a középiskolától, hanem valami módon vegyenek részt annak igazgatási, fegyelmezési és módszeres oktató-nevelő munkájában.

3. Az előadott és a vizsgákon számonkért tudományanyagban a tárgy középiskolai részének biztos tudását különös figyelemmel kell vizsgálni.

4. Az előadott tudományanyag legyen tekintettel a középiskolai koncentrációs követelményekre és dolgozza fel az egyéb tárgyakkal való kapcsolatokat.

5. Külön előadások foglalkozzanak az egyes tárgyaknak a nevelés szempontjából fontos részeivel, s a tárgyaknak jelentőségével (helyével) a magyar nevelés egészében.

6. Hallgassanak a tanárjelöltek az egyetemen általános és differenciális lélektant, tanulmányozzák bővebben a nevelés tudományos megalapozását.

7. Az egyetemi oktatás módszerben is közeledjék a középiskolában folyó nevelési munkához. Tartsanak szemináriumi gyakorlatokat, amelyeken bizonyos anyagrészeknek a kívánt korszerű módszer szerint való feldolgozását tárgyalják meg.

8. A tanárképzés ideje alatt történjék meg minden annak érdekében, hogy a jelölt a nemzetnevelésnek a tárgyán túlmenő, minden nevelőre kötelező elveivel megismerkedjék. Kívánatos volna, hogy a tanárjelölteket legalább a gyakorlóév idejére Eötvös-kollégiumszerű internátusban helyezték el.

9. A tanárképzésnek gyakorlati ideje gyakorló- és gyakorló jellegű iskolákban egy évnél rövidebb ne legyen.

10. A tanárképző-intézetekben előadott anyag alkalmazkodjék a tantervhez.

11. A tanárhiány miatt kiadott ama rendelkezést, hogy a tanárjelöltek nem gyakorló jellegű gimnáziumban is gyakorolhatnak és csak három hétre kerülnek be a gyakorló gimnáziumba, hatályon kívül kell helyezni, mert a teljesen megrövidített szakszerű képzés káros hatással lesz az új tanárgeneráció további munkájára.

Dr. Györffy István egyetemi tanár (Kolozsvár) szerint „a természetrajz”-ot (mint szaktantárgyat) két szakcsoportra kell osztani: biológiára (állattan és növénytan) és abiológiára (közet-, ásvány-, őslénytan, földtan). A biológia-szakos tanárjelölt második szaktárgya a kémia, az abiológia-szakos tanárjelölté a földrajz.

Harmadik szaktárgyul a biológia-kémia-szakos jelölt a földrajzot, az abiológia-földrajz-szakos jelölt a kémiát választhatja.

A növénytan anyagának 80%-a legyen szövettan, fejlődéstan, növény-élettan, talajtan, örökléstan (mint a növénytermesztési haladás feltétlen alapja), növényoekologia, növénybiológia és legfeljebb csak 20 százaléka legyen a ma betegesen túltengő rendszertan (amely legtöbbször csak növénynevek magolása és memóriagyakorlás), s itt is főleg a származástanon legyen a hangsúly.

Simon Elemér (Kolozsvári Tanári Kör): A mennyiségtan tanítása nem egységes. Ahány tanár, annyiféle módszer. Hosszabb időn át kell nevelni a fiatal tanárokat a legcélszerűbb módszer elsajátítására, ezért a tanárjelölteknek legalább a III. évtől tévékenyen be kell kapcsolódnok a gimnázium életébe.

A Miskolci Tanári Kör véleménye:

A tanárképzés feladata csak az lehet, hogy a tanárjelölteket ellássa mindazzal a nevelésre és tanításra vonatkozó ismeretanyaggal, amely az eredményt a legtökéletesebben biztosítja. Ilyen értelemben nálunk tanárképzésről kevéssé beszélhetünk. A bölcészettanhallgató az egyetemen elsősorban a tudományos vizsgálódás módszereit ismeri meg, bőséges felvilágosítást kap az egyes tudományágak fejlődéséről és eredményeiről, de hogy a gimnáziumban mit, mennyit és hogyan tanítson, arról alig hall valamit. Ezért a szorosanvett egyetemi előadások mellett gondoskodni kellene olyan tanárképző előadásokról is, amelyek során elsősorban a gimnáziumi ismeretanyagot és a módszertant sajátítja el. Ugyanilyen fontos a nevelői készség megszerzése is. Szükség lenne ezért külön nevelői intézményre is, amelyben a tanárjelölteket, éppen úgy, mint a papnövéndékeket és a tisztjelölteket, együttesen nevelnék egységes világnézetre, egyöntetű nevelői eljárásra és nevelői egyéniségük kialakítására. Ez a nevelőintézet adna alkalmat arra is, hogy a nyelvészek, történet- és földrajzszakos tanárok hazai és külföldi tanulmányutakat végezzenek, a fizikusok és kémikusok bányákat, gyárakat és ipartelepeket tekintsenek meg és általában minden tanárjelöltnek alkalma nyíljon a hazai föld minél alaposabb megismerésére. Mindez azonban még nem oldaná meg a tanárképzés ügyét, mert a tanárság jelenlegi anyagi helyzete a tehetséges ifjakat elriasztja ettől a pályától, sőt már oda jutottunk, hogy a leggyengébb anyagból sem akad elég jelentkező.

6. Tankönyvek.

Dr. Peterdi Ottó (Budapesti Tanári Kör) javaslata:

Meg kell bízni több tanárt (vállalás és nem kijelölés alapján), hogy a hagyományos tankönyvírástól elfordulva, készítse el egy-egy tantárgy első évfolyamának tankönyvét. Dolgozza ki a tananyagot óratervszerűen: minden órát három részre tagoljon (számonkérés, új anyag, összefoglalás) és a tanévre 30 hetet számítson. A benyújtott pályamű a szerző szellemi tulajdonát képezze. A bírálóbizottság ne csak egy, hanem több pályaművet ajánljon elfogadásra, hogy a szaktanárok egyéniségüknek és az osztály színvonalának megfelelően válogathassanak bennük.

Dr. Bihari János (Budapesti ref. gimnázium):

A VII. és VIII. osztályos magyar tankönyvekben jobbra csak szemelvények vannak, de komoly ismertetés kevés. A gyengébb tanulónak nem nyújtanak semmi támasztékot s a tanuló a legjobb akarat mellett sem tud belőlük készülni.

Dr. Nagy József (Kolozsvári Tanári Kör) szerint tankönyveink nagy hibája a tudós íz és tudományos jelleg szükségtelen előtérbehelyezése. Ha irodalomtörténeti prózára van szükség, azt szellemes esztétikus írja, ne pedig filológus. Tankönyveink külsőleg is legyenek elevebbek és érdeklődéskeltőbbek. Kép-, hangjegy-, térkép-illusztrációk tarkítsák a magyar tankönyveket. A tankönyvnek át kellene változnia olvasókönyvvé, amelyben a szemelvény a főszöveg; irodalomismereti jegyzet csak annyi, amennyi a műértéshez, s közvetve a műélvezethez szükséges. Az irodalomismeret nem lehet öncél. Többkötetes irodalmi olvasókönyv kiadása lenne szükséges.

László Tihamér (Kolozsvári Tanári Kör) szerint a jelenleg használatos természettani tankönyvek fogyatékosak, a VII. osztályban tanított hangtan még most is a félszázaddal ezelőtti színvonalon áll és tudomást sem vesz a korszerű hangtan és elektroakusztika nagyvonalú fejlődéséről.

Simon Elemér (Kolozsvári Tanári Kör) szerint a jelenleg használatban lévő mennyiségtan-tankönyvek hibája: hosszú elméleti magyarázat és rövid példatár. Pontosan az ellenkezője szükséges.

Dr. Ferenczi Sándor (Kolozsvári Tanári Kör): Az ország gyarapodásával a honi föld termékei is gyarapodtak, ennek megfelelően új természetrajzi tankönyvek írása vált szükségessé.

A Miskolci Tanári Kör javaslata:

A legtöbb tankönyvről az a vélemény, hogy nem felel meg teljesen a céljának. A jó tankönyv annyit nyújt, amennyi elegendhetetlenül szükséges (nem többet) s ezt mindenki számára érthető, szabatos és szép stílusban adja elő. A tankönyvek elhamarkodottan és inkább üzleti előnyöknek, mint a tanítás érdekeinek szemel előtt tartásával készülnek. A Ludovika példáját kellene követni és jelentős pályadíjakat kellene kifizetni a legjobb tankönyvekre.

III.

A fenti összefoglalásból egy dolog derül ki teljes bizonyossággal, nevezetesen az, hogy a középiskolai oktatás reformra szorul s ezzel kapcsolatban számos probléma vár megoldásra. Egyébként az ismertett vélemények, hozzászólások, javaslatok gyakran ellentmondanak egymásnak. Így például mindenki a tanulók túlterhelése ellen szól, a saját szaktárgyának óráit azonban növelni akarja. A nyelvi és természettudományi szakosok tárgyszeretettől fűtve tárgyaik elsőbbsége mellett törnek lándzsát. Az új idők szele új tárgyakat készül besodorni a középiskolába. Erősen jelentkezik a nemzetiségi nyelvek tanításának követelménye. Élénk hangok hallatszanak a gazdasági, kereskedelmi és ipari ismeretek tanításának szükségességéről. Mindezt azonban milyen tárgyak óráinak a rovására? Hiszen egyöntetű a vé-

lemény, hogy a magyar órák számát jelentősen emelni kell. De ugyanez a helyzet a földrajzzal, a modern nyelvekkel s a természettudományi tárgyakkal kapcsolatban is. Sőt az ének és a rajz is követeli a maga jogát. Talán egyedül a latin nyelv tanítása szorul szerényebb keretek közé, a III. vagy az V. osztályba.

Kétségtelennek látszik, hogy egységes szempontú, nagyvonalú újításokra van szükség. Minden elhamarkodott lépés csak újabb zsákutcákba vezet. Egy dolog bizonyosnak mutatkozik: a gimnázium felmorzsolása szellemi életünk elszíntelenedését jelentené, ezért a gimnáziumot nemcsak meg kell menteni, hanem igazi céljának és rendeltetésének megfelelően jelenlegi szintjénél lényegesen magasabbra kell emelni. Ugyanakkor egy új nyolcosztályos iskolatípust kell létesíteni, hogy minél szélesebb rétegek juthassanak a nemzeti közművelődés minél magasabb fokára s foglalhassák el a fontos gazdasági, ipari és kereskedelmi pozíciókat.

Íme, a magyar tanárság töredékes hozzászólása a még homályos tervekben élő iskolareformokhoz. Ha szilárd talajra és nem futóhomokra akarjuk felépíteni új iskolarendszerünket, akkor mindnyájunk érdekében való, hogy az oktató és nevelő rend egyszerű munkásainak szavát illetékes helyen meghallgassák.

Ujvári Pál.

FIGYELŐ.

Megjegyzések a Közlöny 1944. áprilisi számának egy cikkéhez.

Figyelemre és megszívlelésre méltó tanácsokat ad *dr. Fritzné dr. Péterfy Mária* „A tanuló olvasókedvének irányítása“-ra. Ez azonban olyan fontos kérdés, hogy a hozzászólást nemcsak megengedi, hanem egyenesen kihívja. Megvallom pl. hogy én éppen nem tartanám „eszményi állapotnak, ha a tanár minden gyermeket alaposan megismerve, annak szellemi képességeihez és hajlamaihoz mérten adagná az olvasmányt, mely számára a legmegfelelőbb lenne és egyben érdeklődését is kielégítené“. Ezt különben a cikk-író sem tartja elérhetőnek, de nem is kívánatos. Az iskolai munka közös szellemi munkája a tanulóknak és a tanárnak. Az olvasmányok akár az iskolában, akár a tanuló otthonában *kiegészítő részei a közös iskolai munkának*, de csak akkor, ha ezek az olvasmányok nem az egyes tanulók szája íze szerint variálódnak, hanem szintén mindannyiukkal közös lelki tartalommal s közös iskolai megbeszélések tárgyává válhatnak. Nem az irodalmi művet kell a tanuló hajlamához és tehetségéhez alkalmazni (hiszen könnyen megtörténhetnék, hogy éppen a legbecesebb alkotásokat nem ismerné meg), hanem a tanulót kell együttes munka útján a mű megértésére és élvezésére képesíteni. Hiszen a tanításnak fel kell használni a házi olvasmányokat is; ezt pedig csak akkor teheti, ha tudja, hogy a tanulók olvasmányai azonosak.

„Ne mulasszuk el soha megkérdezni: mi tetszett nekik a műben és miért?“ Meggondolandó tanács! A tanár, igenis, törekedjék

arra, hogy a mű szépségeit megéreztetve tanítványaival, érdeklődésüket fölkeltse és ébrentartsa, de ne lépjen a tanulókra nézve korai esztétizálás lejtőjére s ne bátorítsa őket éretlen ítékezésre, hanem inkább arra, hogy képesek legyenek nem a maguk tetszése vagy nem tetszése, hanem ama kor szempontja szerint méltányolni a művet, melyben az létrejött. Különben könnyen megtörténhetik, hogy mai fejlettebb stílusban írt, de becses tartalmat nélkülöző zöngeményeket többre fog tartani Kazinczyék verejtékes írásművészeténél.

S még egyet! Szó van a cikkben hazai és külföldi írókról és költőkről, de említés sem történik az irodalmak örök mintaképeiről, az irodalom egén álló csillagokként tündöklő görögökről és rómaiakról. Pedig ma, mikor a „Graeca sunt, ergo non leguntur“ föltámasztása olyan bénítólag hat az irodalmi tanításra, mikor a római írók és költők szűkre szabott, nehézkes olvasása nem nyújt elegendő táplálékot az igazi „humanum“ megszerzésére és ápolására, kétszeresen fontos a görög és római írók műveinek a maguk teljességében való megismerése. „*Vos exemplaria Graeca nocturna versate manu, versate diurna.*“ Ha ez egyelőre nem sikerül az eredetiek nyelvén, fordításokhoz kell folyamodnunk (mint a boldogult, vagy inkább kivégzett „görögpótló“ idejében), olyanokhoz természetesen, amelyek a kívánatos mértéket megütik. Addig, míg abiturientseink a teljes Homeros, a tragikus triász, a teljes Vergilius és Horatius ismerete nélkül hagyják el a gimnáziumot, ne áltassuk magunkat azzal, hogy humanizmusra neveltük őket.

(Budapest.)

Csengery János dr.

HÍREK.

Fáy István államtitkár távozása. Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *fáji Fáy István* m. kir. titkos tanácsost, államtitkárt, ettől az állásától — saját kérelmére — felmenteni s ez alkalomból, fáradhatatlan buzgalommal és odaadással teljesített kiváló szolgálatáért meleg köszönetét nyilvánítani méltóztatott.

Bessenyei Lajos dr. ny. tankerületi kir. főigazgatót, az Országos Református Tanúegyesület elnökét, Egyesületünk társelnökét, a Kormányzó Úr Ófömlétsága Debrecen város főispánjává nevezte ki.

Kormányzói elismerés. Magyarország kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedni méltóztatott, hogy *dr. Goschi Péter* tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatónak, nyugalomba vonulása alkalmából, a középiskolai oktatás terén szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

Rendes tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Korsós Ferenc* okleveles középiskolai tanárt, a budafoki premontrei gimnáziumhoz szolgálattételre való egyidejű beosztása mellett, *őz. dr. Szigeti Imréné dr. Fülöp Aranka* kolozsvári áll. román tannyelvű gimnáziumi, *Németh Emil* budapesti VI. ker. áll. Kölcsey Ferenc gimnáziumi, *dr. Halász Előd* budapesti Németbirodalmi Iskolához szolgálattételre beosztott, *Balotay Gerőné Gyenge Margit* pécsi áll. gimnáziumi helyettes tanárokat, to-

vábbá Szakáll Károlyné Ókrös Irén kolozsvári ref. leánygimnáziumi rendes tanárt a pestszenterzsébeti áll. gimnáziumhoz való egyidejű beosztása mellett, Szabó József sepsiszentgyörgyi ref. gimnáziumi rendes tanárt a kolozsvári m. kir. középiskolai tanárképző-intézet gyakorló gimnáziumához szolgáltatételre való egyidejű beosztása mellett, dr. Fábrián Gyula okl. középiskolai tanárt, kolozsvári egyetemi tanársegédet a tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézethez szolgáltatételre való egyidejű beosztása mellett, Kerekes Sándor okl. középiskolai tanárt a nagyváradi áll. Szent László gimnáziumhoz szolgáltatételre való egyidejű beosztása mellett és Bereczki Imre okl. középiskolai tanárt a muraszombati áll. gimnáziumhoz szolgáltatételre való egyidejű beosztása mellett az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Nyilvánossági jog. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a budapesti Notre Dame de Sion róm. kat. leánygimnázium I—VIII. osztálya és az orosházi evangélikus gimnázium I—VIII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát, a budafoki premontréi-rendi Szent István gimnázium I—VII. osztálya, a gödöllői premontréi-rendi gimnázium francia tagozatának I—VI. osztálya, a Magyarországi Németek Szövetsége pécsi német tanítási nyelvű gimnáziumának I—III. és V—VII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát, az érsekújvári róm. kat. Szent Kataléánygimnáziumának I—IV. osztálya, illetve leányliceumának I—IV. osztálytálya és a soproni m. kir. Zrínyi Ilona honvédtisztai leánynevelő-intézet leánygimnáziumának I—IV. osztálya, illetve leányliceumának I—IV. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és a leányliceumi érettségi vizsgálat tartásának jogát, a kolozsvári izr. koedukációs gimnázium I—VIII. osztálya és a pestszenterzsébeti magán leánygimnázium I—VIII. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát, a kecskeméti református leánygimnázium I—IV. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a 1943/44. iskolai évre megadta.

Balatonfüredi üdülőházunkat — mint már jeleztük — a leg-oltalmi kormánybiztos igénybe vette. Mátrafüredi üdülőnkre is történt igényemelés, de még lefoglalva nincs. Beutalást az OKTE elnökségétől lehet kérni, s amíg üdülőházunk szabad, azt a szokott 25%-os kedvezménnyel lehet használni.

Pályázat tanári állásra. A kecskeméti ref. gimnázium pályázatot hirdetett földrajz-termesztetrajzszakos tanári állásra a Hivatalos Közlöny 1944 május 15-i számában.

HALOTTAINK.

† **Hősi halottunk.** Kovács Tibor Zoltán tart. zászlós, a debreceni m. kir. áll. Fazekas Mihály gimnázium r. tanára életének 27-ik, tanári szolgálatának 3-ik évében az orosz haremezón hazájáért vívott kemény harcban 1944. április hó 26-án hősi halált halt. Rövid tanári pályáján szeretettel és lelkesedéssel dolgozott a magyar ifjúságért, s hősi küzdelmében áldozatos példát nyújtott neki. Hisszük, hogy drága életáldozata a szebb magyar jövő ígéretes záloga lesz.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

45.036. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

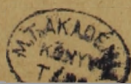
SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

Nevelői hivatás — nevelői felelősség.

Minden igazi nevelő rádöbben a maga lelki fejlődése során munkája felemelő szépségére, de arra a nem könnyű felelősségre is, amelyet, mint emberi sorsok alakítója, a lelkében hordoz. Más szóval, minden nevelőnek el kell jutnia oda, hogy feltegye magának a kérdést: miért lettem nevelő? Ugyanakkor azonban elkerülhetetlenül felmerül a másik kérdés is: az vagyok-e akinek isteni és emberi törvények, de a lelkem szava szerint is lennem kell? Az egyik kérdés a nevelői hivatás, a másik a nevelői felelősség féle mutat.

Minden nevelői hivatás lényegében a gyermekszeretetből táplálkozik. A gyermekszeretet — pedagógiai értelemben — nem azonos a szülő ösztönös gyermekszeretetével, de nem azonos a felnőtt embereknel gyakran tapasztalható érzelmes, gyermek utáni vágyódással sem. Mindkettőnél több. A nevelő gyermekszeretete a legmagasabbrendű emberszeretet. Az emberszeretet többféle alakban keresi a megnyilatkozás útját. Egyszer mint segítő vágy, máskor mint szociális igazságra törekvő akarat, de nem kétséges, hogy az az emberszeretet, amely a lelkekre gyakorolt alakító hatása által az elérhető legteljesebb emberi tökéletességet kívánja munkálni, mind egyéni, mind társadalmi szempontból a legszebb és legfelelőbb életcélok egyike. Ezt az életcélt nemcsak az emberszeretet, hanem a gyermekben, mint a jobb és szebb emberi élet eleven sejtjében való hit is táplálja. Ez a hit a nevelői pálya ereje s lankadatlan munkára serkentő öntudata. E nélkül kiábrándítónak, rögzősnek tetszik az út, s rabszolga, vagy — legjobb esetben — közömbös lelkű iparos lehet csak a rajta járó ember. A gyermekben hívó nevelő tudja, hogy pályájának szürkesége, igénytelensége csak látszólagos — hiszen valamennyi pálya közt a legigényesebb! —, mert munkája minden észrevétlenség, közöny s megnemértés ellenére is egy boldogabb emberi korszak útját egyengeti és Isten céljait szolgálja. A pályája értékelésénél tapasztalható — egyébként igen fájdalmas — társadalmi mérték nem ábrándítja ki annyira, hogy hivatását is fel kelljen áldoznia. A hivatásának élő nevelő tekintete az élet minden viszontagságai közt a gyermekeken s azokon a nevelési célokon esüng, amelyek a

legtisztább s legigazabb emberi törekvések hevületében születtek meg, s amelyek nemzedékről-nemzedékre öröklődnek.

A nevelés céljai — bár részben függvényei a kornak — lényegükben változatlanok. Az ember — legnemesebb értelemben vett — lelki formálásának vágya ott égett minden idők jobbainak a lelkében. Ha az egyik nemzedék elfáradt a sikertelennek látszó küzdelemben, folytatta a harcot esüggedés nélkül a másik, de nem akadt soha egyetlen olyan kor, egyetlen olyan nemzedék sem, amely lemondott volna a tökéletesebb ember kialakításának vágyáról és reményéről. A nevelési célok, mint örök emberi törekvések változatlanok, a kor uralkodó eszméitől való függésük folytán azonban minden korban más és más alakban jelentkeznek. Tiszta fényük, nemzedékek lelkét tápláló világosságuk néha csodálatos erővel lobban lángra s igazít útba, máskor — mint hűnyó parázs az üszök s hamu alatt — egy időre homályba vész.

Az ember népek és korok szerint változó, értékelő magartatása a nevelés céljait is módosítja. Minél nagyobb valamely nép vagy kor tévedése ezen a téren, annál kevésbé követheti a nevelés a maga Istentől rendelt helyes útjait. Szűkkörű, önző célokot kell szolgálnia s hatásaképen megbomlik az emberek és a népek között szükséges tiszta összhang, amely a közös emberi eszmények tiszteletéből szokott megszületni. Az ilyen hanyatlást mutató korok kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy a nevelői tevékenység az örök eszmények szolgálata által roppant távlatúvá válhatik: az egyéni emberi boldogság munkálásán s a nemzetszolgálat döntő fontosságú, sorsszerű törvényén felül még a nemzetek közti békes együttműködésnek fáklyavivője is lehet.

A nevelői tevékenység másik pillére maga a gyermek. Az avatatlanok semmitmondó, közömbös szó, a nevelőnek egész birodalom. Ha a lélek homályban szunnyad, ismeretlen világát nézzük: titok, Izzató, lebilineselő emberi titok, amely megfejtésre vár. Örökölt ösztönök, hajlamok, képességek szunnyadnak, majd ébrednek a gyermekben, s fejlődés során egyre csillapíthatatlannabb vágy kergeti a kibontakozás felé. A vezető élete első perctől kezdve igenli. Ösztönösen kapaszkodik meg az anyai kézben s évekig benne érzi bontakozó életének legfőbb örét: gondviselőjét és irányítóját. Majd amikor — meglepő hirtelenséggel — megszólal benne a maga zárt, külön világa, s nyiladozó értelmén keresztül a hatások százai tolnak be tudásra szomjas lelkébe, a gyermek megérett arra, hogy bontakozó értelmi, érzelmi és akarat világot mi irányítsuk.

Példátlan az a felelősség, amelyet a nevelő itt magára vállal! Minél inkább érzi valaki a hivatás megkötő erejét, annál nagyobbak látja a reá háruló felelősséget. Hiszen nem tagadható, hogy sok tekintetben a nevelőn fordul meg a gyermek egyéniségének s társadalmi értékének kialakulása. A gyermek közvetlen környezete gyakran semmiféle irányításra nem képes. Nemesak szellemi téren nem tudja támogatni az iskola munkáját, de érzelmi, akarat, erkölcsi szempontból is más hatásokat sugároz a gyermek felé, mint az iskola. Felesleges rámutatni a felnőtt világ életéhez s nem a gyermek lelki szükségleteihez igazodó nyilvános élet (utca, mozi, kirakat, stb.) gyakori iskolaellenes hatására. Ezekre a nevelőnek semmi befolyása nincs, mint munkáját keresztező

tényezőket azonban számba kell őket vennie, hogy leküzdésükre minden erejét latba vethesse. Maga az egész felnőtt világ — a maga lazább erkölcsű életével — sokszor nem támogatója, hanem cáfolata az iskola törekvéseinek. Az élet mindennap tapasztalható jelenségeiből a gyermek könnyen azt a meggyőződést merítheti, hogy a felnőttek a magukénál szigorúbb, külön törvényeket állapítottak meg az ő számára, olyan törvényeket, amelyekben komolyan maguk sem hisznek.

Végzetes hiba lenne, ha a gyermek ugyanerre a meggyőződésre jutna nevelőivel kapcsolatban is! Az ilyen nevelő árulója lenne annak a hivatásnak, amelyet Isten keze oltott lelkébe, s amelynek lekiismeretes szolgálatára életét és emberi becsületét tette fel.

Nevelői hivatás és nevelői felelősség egymástól el nem választható. Célhoz csak az jut, aki a kettőt együtt egész lelkével vállalja.

(Dunaszerdahely.)

Belső Ferenc.

Függvények kísérleti előállítására.

Tantervünk a függvényfogalmat teszi a mennyiség-tani oktatás gerincévé, a gyakorlat azonban azt mutatja, hogy ez a követelés eddig még nem találta meg kielégítő megoldását. Tankönyveink a függvényfogalommal való foglalkozást csaknem kizárólagosan abban az egyetlen formában ismerik, hogy kiszámított (x, y) -értékeket ábrázolnak koordináta-rendszerben.

Ez a „számsor-ábrázolásnak“ nevezhető eljárás önmagában azonban nem elegendő. Erre legjobb bizonyíték, hogy folyóiratainkban az utóbbi időben több javaslat merült fel éppen a függvények szemléltetésére és a velük való foglalkozásra. Ezek közül legismertebb a matematikai film gondolata, amivel itt éppen ezért nem kívánunk részletesen foglalkozni. A film megvalósult és a szakkörök véleménye szerint, de az ifjúság véleménye szerint is beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Most csak utalunk az Oktatófilm Közleményei utóbbi évfolyamaiban megjelent és a matematikai filmmel foglalkozó cikkekre.

Már az első időben világos volt, hogy a film egyedül nem képes megfelelni annak a feladatnak, hogy a tanulókat a függvényfogalommal közeli ismeretségbe hozza. Ennek több oka van. Legfőbb okát abban látjuk, hogy a filmelőadás a tanulót (szemlélt) *passzivitásra* kárhoztatja; a filmezés egyéb hátrányait, hogy drága, nehezen hozzáférhető, hogy nem alkalmazkodik az egyesek jobb, vagy gyengébb felfogó képességéhez stb. nem is akarjuk említeni. A film éppen e passzivitás következtében csak a tanulók manuális munkájával együtt adhat tökéletes szemléltetést.¹

Ebből a szempontból tekintve tökéletesebb szemléltetést végezhethetünk a *kézi pergőképekkel*, bár másrészt tudatában kell lennünk annak, hogy azok terjedeleme sokkal kisebb hatóképességűek.

¹ Dr. Bukovszky Ferenc: A film szerepe a matematikai tanításban. Oktatófilm Közl. VI. 310—320, 1941.

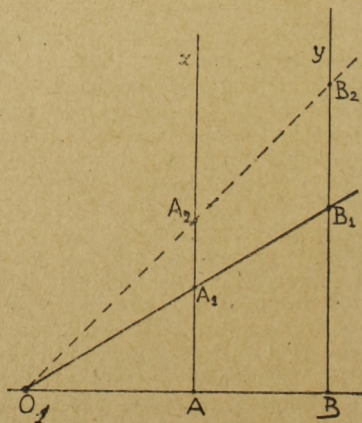
segűek, mint a film. A kézi pergőképeknek — újabbeletű — kérdése is bizonyos mértékben ismertnek mondható, minthogy arról élőszóban² és írásban³ is tájékoztatást nyertek az érdeklődők. A kézipergőképes szemléltetésnél a tanuló aktivitása élénk szerepet játszik az ábrázolni szándékolt tárgy kiválasztásában, a mozgás egyes mozzanatainak elképzelésében, megrajzolásában, a pergőfüzet elkészítésében és az egyéni igényeknek megfelelő sebességgel való — esetleg többszöri — lepergetésében. Még ha azt a helyzetet képzeljük is — ahová a fejlődés iránya mutat —, hogy a pergőfüzeteket olcsó áron készen lehet kapni a könyvkereskedésekben, az utóbbi előny még akkor is megmarad és társulva a pergőkép egyéb előnyeivel, annak legalább is létjogosultságot biztosít a film mellett.

Továbbhaladva abban az irányban, amelybe a függvény szemléltetés terén a pusztán számsor-ábrázolástól a film és a pergőkép terelt bennünket, további megoldási módokat kell keresnünk. Olyanokat, amelyeknél még inkább előtérben áll a kézimunka, a cselekvés, a tanuló aktivitása; amelyeknél a függvényeket *kísérleti úton* állítjuk elő, mint ahogyan fizikai kísérleteknél törvényszerű összefüggéseket állapítunk meg.

A következő sorokban két ilyen kísérletet ismertetünk. Igen egyszerű függvényeknek igen egyszerű kísérlettel való előállítását, abban a feltevésben, hogy az olvasó, aki ezeken megismerte és sajátjává tette a függvények kísérleti előállításának gondolatát, megkeresi a bonyolultabb feladatokat és azok megoldásának módját is.

Egyenes arányosság.

Téglalapalakú kartonlapon, annak egyik szélével párhuzamosan egyenes vonalat rajzolunk, ezt *alaponalnak* nevezzük. Az

² E sorok írója előadásban ismertette 1943. XII. 2-án Budapesten az OETE Herman Ottó szakoszt. ülésén.

³ *Jeges Károly*: Egy új szemléltetési eszköz: a kézi pergőkép. Magyar Tanítóképző, LVI, 141—145, 1943. — *Dr. Bukovszky Ferenc*: Kézi pergőképek a mennyiségtan tanításában. OKT Közlöny, LXXVII, 30—33, 1943.

alpvonalra annak két (A, B) pontjaiban merőlegeseket állítunk, az A -ból kiinduló merőleges legyen az x -vonal, a másik az y -vonal. Ezekén kapjuk majd az összetartozó (x, y) -értékeket. Az alpvonalon (az A, B pontokon kívül) egy O pontot veszünk fel, abból ferde egyenest húzunk, mely az x -vonalat A_1 -ben, az y -vonalat pedig B_1 -ben metszi. Az

$$AA_1 = x_1, BB_1 = y_1$$

távolságok adják az első összetartozó értékpárt. Egy másik egyenes az A_2 és B_2 metszéspontokat és $AA_2 = x_2, BB_2 = y_2$ ugyancsak összetartozó értékeket szolgáltatja. A keletkező hasonló háromszögek-ből könnyen látható, hogy

$$x_1 : x_2 = y_1 : y_2$$

vagyis, hogy az így előállított x, y -értékek valóban egyenes arányban vannak. — Ilyen módon több ferde egyenest húzunk és több (elvben tetszőleges sok) x, y -értékpárt kapunk. Ezeket egy derékszögű koordinátarendszerbe visszük át egyszerűen úgy, hogy papírcsíkot fektetünk az x -vonal mellé, arra lemásoljuk a kapott metszéspontokat, majd a papírcsíkot az x -tengely mellé illesztve ezeket a jelzéseket arra átvisszük. Ugyanúgy járunk el az y -értékekkel és Y -tengellyel. Ha most már a szokásos módon (a tengelyekkel párhuzamosan vont rendezők metszésbe hozásával) megkeressük az egyes összetartozó x, y -értékpárokhoz tartozó pontokat és azokat összekötjük, megkapjuk az egyenes arányosság jelenségvonalát. *Egyenes vonalat kapunk.*

Az O -pontból kiinduló, változó helyzetű egyenest könnyen előállíthatjuk úgy, hogy csuklószerűen (keménypapírból kivágott) vonalzót szerelünk az O -pontra, azt tetszőleges helyzetbe állítjuk és a vonalzó éle mellett hegyes ceruzával húzott kis vonásokkal átvágjuk az x - és y -vonalakat.

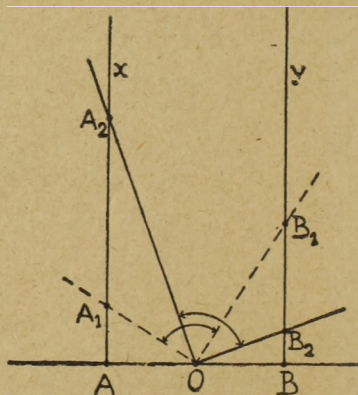
Fordított arányosság.

Az alapvonalakat, x - és y -vonalakat ugyanúgy vesszük fel, mint előbb. A különbség az lesz, hogy az O -pontot A és B között vesszük fel és az összetartozó x, y -értékeket O -ból húzott *egymásra merőleges* egyenesek metszik ki. Ezeket az értékeket aztán ugyanúgy visszük át koordinátarendszerbe, mint előbb. A nyert pontokat összekötő vonal a koordinátatengelyekhez símuló *egyenlő-oldalú hiperbola*, a fordított arányosság képe. Az O -ból kiinduló — egymásra merőleges — egyeneseket technikailag igen egyszerűen úgy valósítjuk meg, hogy (keménypapírból kivágott) derékszögű vonalzót szerelünk fel az alaplapra, amelyet a derékszög (O -pontba helyezett) csúcsa körül forgatni lehet. Az elforgatott derékszög szárai mellett húzott kis metsző egyenesdarabok metszik ki az x - és y -vonalakból az összetartozó értékeket. Könnyű belátni, hogy ezek lényegileg ugyanazon szög tangensét, ill. cotangensét jelentik, így valóban fordított arányban vannak.

Itt és az előző kísérleteknél is ügyelni kell arra, hogy a mozgó vonalzó élei minden helyzetben valóban az O -ponton áthaladó egyeneseket adjanak. Technikailag könnyen megoldható feladat ez. Mindkét kísérlet kiterjeszthető negatív számokra is, ha az x - és y -vonalakat az alpvonal másik oldalán meghosszabbítjuk

és az itt keletkező metszeteket „—“ jellel látjuk el. Az O -pont helyzetének változtatásával az egyenes és fordított arányosság jellemző konstansának értékét tudjuk változtatni.

Azt az eljárást, amivel itt az egyenes és fordított arányosság szerint változó mennyiségeket előállíthatunk, *mennyiségtani*, közelebbről *mértani* kísérletnek nevezhetjük, minthogy a változó mennyiségeket pusztán geometriai szerkesztéssel állítottuk elő. A mennyiségtannal való foglalkozásban más — nem mértani — kísérleteket is eredményesen alkalmazhatunk. Eljárásunk sok hasonlóságot mutat ahhoz, amit a fizikusok alkalmaznak vizsgálá-

latainknál és amit röviden a „kísérlet“ szóval szoktunk megjelölni: mindkét esetben szándékosan állítunk elő jelenségeket, hogy rajtuk bizonyos változásokat tüzetesen megvizsgálhassuk. Más szempontból viszont ellentétes a két eljárás. A fizikai kísérletnél a változó mennyiségek vannak eleve adva, azokhoz keressük a jelenségvonalat és végül azt a függvényt, amelyik a tanulmányozott jelenségben szereplő változást leírja. Ezzel szemben mostani kísérleteinknél *a függvény a priusz*, amit éppen tanulmányozni akarunk; ehhez keressük azt a jelenséget, vagy mechanizmust, amelyik nekünk a függvény által megkívánt módon változó mennyiségeket szolgáltat. Itt persze mindenekelőtt *be kell bizonyítani*, hogy az előállított mennyiségek valóban a függvény szerint összefüggésben vannak. Ez a bizonyítás biztosítja az eljárás jogosultságát.

A leírt két nagyon egyszerű kísérlethez sokban hasonló, bár nem mindig ilyen egészen egyszerű módon kísérletileg állíthatjuk elő a tananyagunkban szereplő többi függvényeket (hatvány, négyzetgyök, logaritmus, szögfüggvények) is. Ezek előállítására a mennyiségtani kísérlet gondolatával való megbarátkozás és némi gyakorlat után már nem okoz nagyobb nehézséget. A ráfordított munkát pedig érdekességével és használhatóságával bőségesen meghálálja.

(Kőszeg.)

Dr. Bukovszky Ferenc.

Kémiai mértékegységek s módszeres kialakításuk.

A kémikus pedagógusnak igen nehéz feladat megoldását kell vállalnia, hogy kitűzött célját — az anyagvilág jelenségeiben való tájékozódást — elérhesse. E feladat lényege a kémiai szemléletformák kialakítása. Ezek adnak ugyanis reális — kísérletileg is ellenőrizhető képet — az anyagi változás meg nem figyelhető, dinamikus lefolyásáról. Ha e szemléletformák egyféle alaptípusra volnának visszavezethetők, nem lenne nehéz a pedagógus dolga. Ennek hiányában azonban, hogy tanítványai emlékezetét túl ne terhelje, a kémiai egyenletekhez folyamodik. Ez egyenletek pontos mérésekkel ellenőrzött tapasztalati tényekből, s az azokat reálisan magyarázó feltevésekből születtek meg.

Már az anorgánikus vegytanban is legalább 7–8-féle kémiai szemléletformára, illetve azt rögzítő egyenletre van szükségünk. Ez egyenletekben nem fizikai, hanem kémiai súly- és térfogat-egységet használunk. A fizikus és kémikus súlyegysége ugyanis szükségképen nem lehet ugyanaz. Mert ha igaz az, hogy fizikai szempontból egyenlő tömegűeknek azokat a testeket mondjuk, amelyek a Föld ugyanazon pontján a nehézségi erővel szemben egyformán viselkednek, akkor igaznak kell lenni annak is, hogy a kémiai erőkkel szemben egyformán viselkedő testek — fizikai súlyukra való tekintet nélkül — viszont egyenlő *kémiai* tömegűek.

S vajjon miben nyilvánul meg ez a vegytani erőkkel szemben mutatkozó egyforma viselkedés? Abban a Richtertől 1791-ben, a savak és lúgok egymásra gyakorolt hatásánál észlelt törvényszerűségben, amelyet didaktikai szempontból a leggyümölcsözőbbben talán így fogalmazhatnánk ma meg: minden kémiai reakcióra nézve megállapítható egy súlyarány, amely szerint az egymásra ható testek *maradék nélkül* alakulnak át új testekké. E kísérletileg könnyen megállapítható súlymennyiségeket — melyeket vegyülő-súlymennyiségek néven ismer a tudomány — mondhatjuk egyenlő *kémiai tömegűeknek*. Richter e tapasztalati törvényével voltaképpen a vegytani súlyegység egyik alappilléret rakta le. Hiszen e vegyülő-súlymennyiségekben a kémiai súlyegységekkel, ha nem is arányos, de mindenesetre összefüggő mennyiségekre bukkant. Ma már tudjuk, hogy ezek minden további nélkül súlyegységekkül volnának tekinthetők, ha a valódi molekulák kémiai tömege egyenlő lenne, más szóval, ha a reakciók mindig egyenlő számú molekula között mennének végbe.

A kémiai súlyegység kialakításának másik alappillére a Dalton-féle atomhipotézis lett (1808). Ő a régi görög természetfilozófusok atomelvét igyekezett összhangba hozni a saját tapasztalati törvényével. Szerinte — mint tudjuk — minden elem egynemű, jellegzetes súlyú atomokból áll, a vegyületek pedig ezek egyesüléséből keletkezett molekulákból (hozzá is kezdett az atomsúlyoknak a hidrogénre, mint egységre vonatkoztatott meghatározásához). A kémiai súlyegység történeti kialakulásának további sorát követve, kétségtelenül az volt a legizgatóbb kérdés, hogy lehet összhangba hozni a nem érzékelhető, s így nem is mérhető atomokat, molekulákat a *mérhető* vegyülő-súlymennyiségekkel, illetve *viszonylagos* atomsúlyokkal. E kérdést Gay-Lussac és Avogadro oldották meg. Gay-Lussac a maga tapasztalati törvényéből (gáz-

reakciók törvénye) 1808-ban arra a meggyőződésre jutott, hogy egyenlő *gáztérfogatok súlyai* — az ú. n. gőzsűrűségek — ugyanazon nyomáson és hőmérsékleten úgy viszonylanak egymáshoz, mint vegyülő-súlymennyiségeik, illetve azok egészszámú sokszorosai.

$$\frac{s_1}{s_2} = \frac{n_1 E_1}{n_2 E_2} \dots \dots \dots (1)$$

E képletben s_1 s_2 egyenlő gáztérfogatok súlyai, E_1 E_2 a gázok vegyülő-súlymennyiségei, n_1 n_2 egész számok. Erre az építményre rakta aztán fel Avogadro a boltozatot (1811). Elképzelése szerint elemek és vegyületek egyenlő gáztérfogatában — ugyanazon nyomáson és hőmérsékleten — egyenlő számú molekula van, amelyek kémiai reakciók alkalmával atomokra bomlanak, s új csoportosításban új molekulákká egyesülnek.

$$\frac{s_1}{s_2} = \frac{x M_1}{x M_2} \dots \dots \dots (2)$$

Ez egyenletben M_1 M_2 valódi molekulákat jelentenek. Az Avogadro-hipotézis segítségével nemcsak kielégítően lehetett magyarázni a Gay-Lussac-féle egyesülési törvényt, de az egybevetve a Gay-Lussac-féle elgondolással (lásd 1. alatti egyenlet) felfedte az összefüggést a nem érzékelhető molekulák, s a mérhető vegyülő-súlymennyiségek között. A fenti két egyenlet egybekapcsolásából ugyanis logikusan következik, hogy

$$\frac{n_2 M_1}{n_1 M_2} = \frac{E_1}{E_2}$$

vagyis a vegyülő valódi gázmolekulák súlyai, illetve ezek egészszámú sokszorosai úgy viszonylanak egymáshoz, mint az illető gázok vegyülő súlymennyiségei. Más szóval: a vegyülő gázmolekulák egészszámú sokszorosai egyenlő *kémiai tömegűek!*

A gázmolekulák tehát azok a legkisebb természetes súlymennyiségek, amelyekből még új testek keletkezhetnek. Így jutott el a tudomány — egyelőre csak a légnemű állapotban lefolyó átalakulásra vonatkozóan — a nem érzékelhető, s így meg sem mérhető „elméleti“ kémiai súlyegység fogalmához, a *valódi molekulasúlyhoz*.

Nemcsak a valódi molekulasúly fogalma tisztázódott azonban e két kutató munkássága folytán, hanem nekik köszönhetjük a mérhető, tehát „gyakorlati“ kémiai súlyegység kialakítását, a gr. molekulasúlyt is. Az 1. és 2. alatti egyenletek ugyanis világosan elárulják, hogy egyenlő gáztérfogatok súlyai, a gőzsűrűségek kémiai reakciónál ugyanolyan szerepet játszanak, mint a gázmolekulák. Egyrészt, mert a gázmolekulákkal arányos mennyiségek, másrészt, mert e gáztérfogatok, illetve egészszámú sokszorosaik is éppen úgy egyenlő tömegűek, akár csak a gázmolekulák.

A Gay-Lussac-Avogadro-féle elgondolás, s vele együtt az „elméleti“, s gyakorlati kémiai súlyegység fogalma azonban nem válhatott általános érvényűvé, éppen korlátolt terű kísérleti bizonyíthatósága miatt. Abban az időben ugyanis a gőzsűrűségi meghatározási módszerek csak alacsony forrponú testekre voltak al-

kalmazhatók. De a halmazállapotok közötti szakadékok sem voltak még áthidalva. Úgyszintén — a vegyérték ismerete híján — még nem vált el élesen egymástól az egyenértéksúly (vegyülsúlymennyiség) * az atomsúly fogalma.

Körülbelül 4–5 évtized mulva fejlődtek odáig a vegytani kutatások (Berzelius és Cañizzaro), illetve a kísérleti eszközök és készülékek, hogy általánossá válhatott a Laurent-féle gyakorlati súlyegység. (g mol.-súly) fogalma: a szabad állapotú testek azon súlymennyisége, amely légnemű állapotban annyi tért tölt be, mint két g hidrogén, illetve 32 g oxigén; másfelől a g atomsúly fogalom (az elemeknek vegyületeik g mol.-súlyban található legkisebb mennyisége).

A kémiai mértékegység történeti fejlődésének áttekintése módszeres kialakításukat illetően a következő támaszpontokat nyújtja. 1. Kétségtelen, hogy egyenlő gáztérfogatok, illetve ezek súlyai ugyanazon körülmények között kémiai mértékegységnek kiválóan alkalmasak, részint fizikai szempontból (Avogadro), részint kémiai okból (Gay-Lussac). Ezért nem lehet a gáztörvények ismerete nélkül komolyan beszélni kémiai súlyegységekről. 2. A g molekulásúlyt fokozatosan kell kialakítani megfelelő tárgykörrel kapcsolatban. Előbb a gázoknál, majd a folyadékoknál, végül a szilárd testeknél. Ezért a halmazállapotváltozásokra nagy súlyt kell vetni. 3. A módszeres kialakításnál a tapasztalati tényeknek (Gay-Lussac) feltétlen előnyt kell adnunk, s a hipotézist (Avogadro) csak később, s mértékkel alkalmaznunk. A siker feltétele szerintem egyenesen az, hogy mennyire sikerül a valóságot s a feltevést egymástól elválasztani. Tehát előbb a mérhető kémiai súlyegység, a g molsúly, s csak később a valódi molekula. Ugyanazon okból — a történeti fejlődéssel már ellentétben, de viszont a kémiai reakciók lefolyásának szellemében — előbb a g molsúly, csak azután a g atomsúly, amelyeket én diákjaim előtt gyakorlati molekula, illetve gyakorlati atomsúlynak szoktam nevezni.

Az elmondottakból világosan következik, hogy célunk megközelítése érdekében növendékeinket voltaképpen két nehézségen kell átsegítenünk. Az egyik a gáztörvényekkel való megismerkedés, a másik a kémiai tömeg (egyenértéksúly) fogalma. A gáztörvényeket illetően annak a tapasztalati ténynek kísérletekkel támogatott megismerésén van a hangsúly, hogy ugyanazon gázok egyforma térfogatait durva hiba elkövetése nélkül csak akkor tekinthetjük egyenlő súlyúaknak — ellentétben a cseppfolyós és szilárd testekkel —, ha e gáztérfogatok hőmérséklete és nyomása ugyanaz.

A másik akadály — mint említettük — a kémiai tömeg fogalma. Ismert töménységű oldatokkal végzett titrimetrikus tanulói kísérletek útján aránylag könnyen megértik a fiúk, hogy az egymással maradék nélkül vegyülő különböző fizikai súlyú testek éppen azért tekinthetők egyforma kémiai tömegűeknek, mert anyagi változáskor kémiai erővel szemben egyformán viselkednek (főlegleg ugyanis egyikből sem marad). Egy pár, az iskolai életből vett hasonlat (egyenlő tudástömeg az egyes tárgyakból a különböző súlyú diákoknál) igen jól elősegítik a könnyebb megértést. E két fegyver birtokában aztán megismerkedhetünk a Gay-Lussac-féle egyesülési törvénnyel. Ezekután világosan áll ta-

nítványaink előtt az a tény, hogy egyenlő gáz-, illetve gőztérfogatok éppen azért választhatók kémiai reakcióknál kémiai súlyegységekül, mert e gáztérfogatok, illetve egézs számú sokszorosaik *maradék nélkül* egyesülnek egymással.

Miután a talajt így előkészítettük, misem áll útjában a *g* mol-súly Laurent-féle értelmezésének *gázoknál* (a gázalakú testek azon súlymennyisége, amely 0 C° és 1 légköri nyomás mellett 22.41 liter tért tölt be.) Folyadékok és szilárd testek *g* molekulásúlyát megfelelő tárgykörrel kapcsolatban — kén, bróm, jód — külön alakítjuk ki (az illető test annyi grammja, amely gőz állapotban ugyanolyan nyomáson és hőmérsékleten 2 g hidrogénnel egyenlő tért tölt be.) A *g* molekulásúly fogalmának kiépítése után közöljük néhány elem mol-súlyának grammokban kifejezett értékét és azok jelzését. H₂ = 2 g; O₂ = 32 g; viszont Fe₄ = 55 g, stb. Persze itt hangsúlyozni kell, hogy H₂ kémiai nyelven annyit jelent, mint 2 × 1 g hidrogén. Viszont O₂ = 2-szer O₁ = 2 × 16 g oxigén.

A következő lépés most már a *gy.* atomsúly fogalmának kialakítása Canizzaro felfogásában (atomsúly: az elemeknek vegyületeik mol-súlyában található legkisebb mennyisége *g*-okban kifejezve). A legközönségesebb elemek atomsúlyának jelzését és értékét megtanulva, egybevetjük azokat a megfelelő mol-súlyokkal, levonván ezekből a tanulságot. Ha azután a vegyérték fogalmával is megismerkedtünk, jöhet el az ideje annak, hogy a tárgyalta anyagi változásokat, amelyeket eddig csak szavakkal leírva, hosszadalmasan tudtunk megrögzíteni, most már röviden, valóságos kémiai egyenletekbe foglaljuk, amelyek minőségileg és mennyiségileg egyformán felvilágosítást adnak az anyagi változásról.

Az atom- és molekulahipotézist csak a kémiai súlyrendszer kiépítése után — mintegy magyarázatként — ismertetjük. Ugyanakkor állapítjuk meg az összefüggést a gyakorlati és a valódi molekulásúlyok között, s egyben felfedjük a kémiai térfogategység kiválasztásának titkát is.

(Debrecen.)

Nádasdy József.

FIGYELŐ.

A tanmenetek korszerűsítése.

A tanmenetekben ma már nem elég az olvasmányoknak, illetve leckecéimeknek tartalomjegyzékszerű felsorolása. Korszerűsíteniük kell az anyag sorrendjét. A tárgyalásban, amint azt az Utasítások is hangsúlyozzák, a tantervben feltüntetett sorrend nem kötelező. Nem található az egymásután megállapításában megfelelőbb vezérelvet, mint a tanulók természetes élményvilágán alapuló, tárgykörök szerint haladó beosztást.

Gyakorlati például az I. osztályban a magyar nyelvet veszem. Az évi óraszám megállapítása és elosztása után kitűzöm a különböző tárgyköröket, mégpedig szoros összefüggésben a tanulók mindenkori lelki helyzetével, a mélyebb élményképző időpontokkal és az év kiemelkedő eseményeivel. Így elsőnek, szeptember és október hónapra nevelési tárgykörül kitűzöm a *szülői otthont*, mint a gyermek első és természetes környezetét. Ki kell tehát aknáz-

nunk az ilyen tárgyú versek és olvasmányok helyes kiválasztásával a tanuló lelki állapotának kész adottságait, az ő alkalomszerűen őszintebben megnyilatkozó és így könnyebben hajlítható lelki tulajdonságait. A családi érzés minden gyermeklélekben a legerősebb, különösen akkor, amikor életében először kell távol lennie szüleitől, vagy amikor teljesen új környezettel kell megalkudnia. (Gondoljunk csak saját gyermekkorunkra!)

Október utolsó hetében átismételtjük ennek a tárgykörnek verseit, olvasmányait. Ezután áttérünk újabb tárgykörré. Ennek szoros kapcsolatban kell lennie az elsővel, s így mi sem természetesebb, mint tárgykörül november két első hetére *az iskolát* választjuk, mint minden tanuló második otthonát. Gárdonyi, Mikszáth és Móra ilyen tárgyú elbeszélései segítségével meg tudjuk szerettetni a tanulókkal az iskolát, annak vagyonát, felszerelését. Ha az iskola már kezdetben Alma Matere lesz a tanulónak, a tanuló is szeretőbb, hűségesebb fia lesz az iskolának.

Harmadik tárgykörül önként adódik az a kérdés: miért gyűltünk össze ebbe a második otthonban annyi helyről, annyi családból? Így jutunk el a *munka* fogalmához, a mindennapi kötelesség elvégzésének szükségéhez és a mindennapi munka pontos elvégzésével a jövő építgetésének, megalapozásának lehetőségeihez.

November utolsó hetétől december második hetéig negyedik tárgykörül kapcsolódik az előbbihez, az emberi munkássághoz *Isten* áldása, Krisztus segítsége. Közeledünk karácsonyhoz, a szeretet ünnepéhez. Megtelik minden gyermekszív reménylő áhitattal, bizonyos belső várakozással, alázattal, istenfélelemmel. Ilyenkor őszinte, talán a legőszintébb a gyermeki szív, a gyermeki száj. Ugyanez nyilvánul meg a lelkigyakorlatokon, csendesnapokon is. Hány meg hány gyermekszívben születik meg ilyenkor az igazi Jézus? Öröm ezt a megtermékenyült gyermeki lelket Jézushoz vezetni. December harmadik hetében elismételtjük a 2., 3. és 4. tárgykörhöz tartozó anyagot ezzel a beosztással: a gyermekvilág örömei, kötelességei és jutalmai.

Január első hetében a viszontlátott szülői otthonnal kapcsolatban felmerül ötödik tárgykörül a *szülőföld* képe. Ezzel eljutotunk a *haza* fogalmához s hatodik tárgykörül január 2. és 3. hetében ismertetjük hazánk földjét, annak szépségeit: titokzró Székelyországot, a végtelen Alföldet, a magyar tengert stb. Megérzi a gyermeklélek is, hogy a föld is él, változik, gazdát cserél, hogy a földnek is története, multja van, mint az embernek, aki rajta és vele él. A február hónapot hetedik tárgykörként ennek a *multnak* megismertetésére fordíthatjuk. Milyen megható és mindent kárpótló érzés a gyermekszem csillogásában fellelni annak a büszkeségnek és tudatnak a felragyogását, hogy mi történelmi ősök leszármazottai vagyunk! Közeledik március 15. A gyermeki lélek a nemzeti ünnepre való előzetes felkészülés lázas napjaiban fogékony minden hazafias tett, érzés, megmozdulás iránt. Önként adódik tehát a nyolcadik tárgykör március első és második hetében: *magyar vagyok*. Itt is megvan az alkalom, csak üstökön kell ragadni. Március utolsó hetében elismételtjük az 5., 6., 7. és 8. tárgykörhöz tartozó anyagot kb. ilyen átfogó szempontokból: hazánk földje, nagyjai, szokásai stb.

Husvét utánra, tavaszra, április és május hónapra marad a kilencedik és utolsó tárgykör: *a magyar lélek és magyar jellem* feltárása János vitéz alapján. Mintegy betetőzője, koronája az I. osztály anyagának. A gyermek a tanultak alapján megérti Kukurica Jancsi apátlan, anyátlan árvaságát, testvértelenségét, Pluskája szeretetét, szülőföldjétől való elszakadásának fájalmát, katonának való vágyakozását, kardforgatását, Franciaországból való hazavágyódását, másodszori elbujdosását, felülkerekedését, boldogulását, magyar mivoltát. A tanult olvasmányokra való állandó hivatkozás, az ezekkel való gyakori összehasonlítás félismétlés, de fontosabb, hogy az egész évi anyagból lehet a tanulókkal felépíttetni azt a lényegében legfontosabb tárgykört, amely önmegismeréshez, öntudathoz, önbizalomhoz vezet el őket.

Tudom, hogy a tanmenet nem cél, csak eszköz. De ha anyagát a tanulók élményvilágára alapítja s tárgykörök szerint feltünteteti a főbb irányvonalakat, akkor a belőle kiinduló nevelői munka is eredményes lesz, mert már az első lépésnél tervszerűen indul, rendszeresen halad előre és már az I. osztálytól kezdve lerakja a keresztény magyar világszemlélet szilárd alapjait.

(Kolozsvár.)

Dr. Debreczy Sándor.

Gimnáziumaink állat- és növényvédelme 1942—43-ban.

Az előző tanév állat- és növényvédelméről szóló jelentés 1943. évi júliusi számunkban jelent meg. A működés átlagos százaléka csökkent 25%-ról 22,7%-ra. A második világháború ötödik évében nem is csodálkozhatunk ezen; a tanév megrövidülése és a tanárok egy részének hadba vonulása az állat- és növényvédelmi tevékenységnek is kárt okozott. Hogy nem volt nagyobb a hanyatlás, a főigazgató urak szóbeli és írásbeli buzdításának tulajdonítható. Dr. Kiss József debreceni és dr. Koch Nándor székesfehérvári tanker. kir. főigazgató rendeletben adott utasítást e tevékenységre.

Ha a működés egyes ágait nézzük, 78 iskolában oktatták az órákon és kirándulásokon a tanulókat az állat- és növényvédelemre, 119 helyen tartották meg a madarak és fák napját, madárvédelmet 44, faültetést 21 helyen végeztek; virágokat gondoztak 20 helyen, Kertje, földje 36 gimnáziumnak volt, ezek nagybörzszt zöldségféléket termeltek. Az Országos Ifjúsági Állatvédő Liga fogadalomtétele — sajnos — nem tudott a gimnáziumokban meggyökeresedni.

A tankerületek közül Budapest, Szombathely, Miskolc, Budapest-vidék és Székesfehérvár tűntek ki. Az iskolák között dicsérettel emeljük ki a következőket: Budapesten a Notre Dame de Sion és a X. ker. Szent László áll., a nagykanizsai róm. kat., a sepsiszentgyörgyi ref., a szekszárdi áll., a székesfehérvári ciszt., az egri angolkisasszonyok., a mezőkövesdi kir. kat. gimn.

Külön állatvédelmi szakosztály van Győrött (áll. lg.), Naszód (áll.); ifjúsági egyesület Mezőkövesden (kir. kat.); dolgozatot írtak e tárgyról Rimaszombatban (prot.). Állattenyésztés folyt 19 helyen, olajos és más magvakat termeltek és gyűjtöttek 22, selyemhernyókat tenyésztettek 17 iskolában. Különösen szép jelentése van a szé-

kesfehérvári ciszt., budapesti Szent Margit és a kecskeméti angol-kisasszonyok intézetének. Az érzelmi nevelést hangsúlyozza a pannonhalmi róm. kat. gimn.

A gyakorlati részben leginkább kitűntek a diákkaptárosok, de mellettük a cserkészek és az ifjúsági vöröskeresztesek is. A Magyar Cserkészmozgalom állatvédelmi pályázatán díjat és dícséretet kapott 18 tanuló. Az évkönyveket is oda kell beküldeni (V., Nagy Sándor-u. 6.).

(Klotildliget.)

Fodor Arpád.

FORGÁCSOK.

„Ranae regem petierunt“. Ez a helyes Phaedrus-mese egyik legkedvesebb iskolai olvasmányi élményünk. Nemrégiben a szövegmagyarázat egyik tételén megakadtam. Utánanéztem a nehézségnek nem egy iskolai tankönyvben. Legyen szabad az értelmi „közjó“-hoz parányi porszemmel hozzájárulnom. A vers megengedhető kihagyásokkal így hangzik: „Pater illis dedit parvum tigillum, quod terruit pavidum genus. Hoc mersum limo cum iaceret diutius, una profert caput et cunctas evocat“. Minden tankönyvben, amelyet átnézhettem, a vershez fűzött magyarázatok a „Hoc mersum limo cum iaceret diutius“-t ilyen szórenddel, ill. értelmezéssel látják el: „Cum hoc (t. i. tigillum) limo mersum diutius iaceret“... Szerény véleményünk szerint ez az értelmezés téves, mert a léc talán fenékre sem ér, máris felfelé törekszik, ellenben a „pavidum genus“ = a gyáva fajzat, ameddig csak lehet, igenis a fenéken marad. A szövegmagyarázatot tehát így kell helyesbítenni: „Cum hoc (t. i. genus)“.

Dr. Sente Kornél.

HÍREK.

Címadohányozás. Magyarország Kormányzója a vallás- és közoktatásügyi miniszteri teendők ideiglenes ellátásával megbízott m. kir. igazságügyminiszter előterjesztésére *Gyallay-Pap Domonkosnak*, a budapesti állami Zrínyi Miklós gimnázium rendes tanárának, nyugalomba vonulása alkalmából, a középiskolai oktatás, valamint a kulturális élet szolgálatában szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Előléptetés a VI. fizetési osztályba. Magyarország Kormányzója a vallás- és közoktatásügyi minisztérium ideiglenes vezetésével megbízott m. kir. igazságügyminiszter előterjesztésére *Szapos Sándort*, a kolozsvári m. kir. tanárképzőintézetű gyakorló gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárt az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 1. fokozatának megfelelő 12. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

Tanári kinevezések. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Halász Imre* jászapáti kir. kat. gimnáziumi helyettes tanárt a királyi katólikus tanárok létszámába, *Rehák Gyula* nagysurányi állami szlovák tanítási nyelvű gimnáziumi és *Pinkert István* szabadkai állami gimnáziumi helyettes tanárokat és *dr. Székely Zoltán* sepsiszentgyörgyi református kollégiumi

rendes tanárt — a Székely Nemzeti Múzeumhoz való egyidejű beosztása mellett — az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká, dr. Koppán József okleveles középiskolai tanárt állami gimnáziumi helyettes tanárrá kinevezte.

Budapest székesfőváros polgármestere dr. Árvay Kornélia, dr. Baraczka Istvánné Edes Sára, Botka Lászlóné May Gabriella, Ery Emilné Drégely Kinga, Filla István, dr. Halmágyi László, dr. Horváth Endréné csepregi Horváth Lillian, Buben Jenőné Diószeghy Jolán, öz. Jeszenszky Aurélné Wendt Mária, dr. Kisbán Emil, Marsóy Lujza, Paál Akos, Pályi Miklós, Pechán Alfonz, Péter Dénes, Preisinger László, dr. Pulay Laura, Szabados Anna és dr. Szomjas Erzsébet gimn. ideiglenes, valamint más iskolafajba már kinevezett r. tanárokat gimnáziumi rendes tanárrá kinevezte.

A t. természetrajz szakos és a könyvtáros tanár urak figyelmebe! Keresem Neumann: *Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas* c. 12 kötetes művét, teljesen vagy részletekben, Heinroth hasonló művét, mindenféle zoológiai vagy botanikai munkát a múlt századból, lehetőleg színes képekkel, esetleg modernet is; Petermann's *Mitteilungen* köteteit lehetőleg teljesen vagy részletekben, más régi atlaszokat és térképeket is. Ezeket szívesen megvásárolnám jó áron, vagy helyettük modernebb, hozzáférhető műveket vennék cserébe, melyeket a könyvtár esetleg nélkülöz.

Szíves értesítést kér *Erdődi Mihály* hírlapíró, az Orsz. M. Sajtókamara tagja, Budapest, XII., Vércse-u. 9. Tel.: 456-528.

HALOTTAINK.

† **Csulok Károlyné Kiss Irén**, a kolozsvári leánygimnázium r. tanára, élete 42. évében ellenséges légitámadásnak esett áldozatul.

† **Szalkay Margit**, a budapesti VI. ker. áll. Mária Terézia leánygimnázium r. tanára, c. igazgató, 58 éves korában tragikus váratlansággal elhunyt.

† **Magi Lajos**, a hajdúnánási református gimnázium r. tanára, az egyháztanács és az igazgatótanács tagja, tart. százados, több katonai kitüntetés tulajdonosa, 50 éves korában elhunyt.

† **kuntapolezai Czékus Kálmán**, a budapesti II. ker. m. kir. áll. Toldy Ferenc-gimnázium r. tanára, élete 57. évében meghalt.

† **Dr. Lányi Ernő**, a budapesti II. ker. m. kir. áll. Toldy Ferenc-gimnázium r. tanára 54 éves korában meghalt.

KÖNYVSZEMLE.

Széchenyi vallomásai és tanításai. Széchenyi-anthologia. Összeállították Fekete József és Váradi József. Második kiadás. Budapest, Studium, é. n. 442 lap.

Trianon óta Széchenyi annyira „divatba jött”, amihez foghatót alig találunk a magyar szellemtörténet körében. A tragikus megcsonkítás mélyéről politikusaink, íróink, költőink, kultúrpolitikussaink s mindazok, kik a nemzeti felemelkedés útját történeti alapon kutatták, Szent Istvánban, Zrínyi Miklósban, de mindenekelőtt Széchenyi Istvánban találták meg azt a nemzeti vatest, kinek jövőbelátó géniusza szinte megdöbbentő valóságérzéssel jelölte ki a teremtés útját és feladatait. A „magyar parlag”, a

„kiművelt emberfő“ és sok más fogalomalkotása ma már közhelyé lett, de az újabb munkák, melyek írásainak átkutatása nyomán támadtak — ezek közt Németh László invenciózus Széchenyi-vázlata is —, mind arról tanuszkodnak, hogy művei és életfelfogása a magyar életforma és jellemkialakítás szinte kimeríthetetlen és így távolról sem kiaknázott tárházai.

Mindinkább érvényesül az a törekvés is, hogy művei, gondolatai széles körökben tért hódítsanak. Ennek a törekvésnek terméke Szeffű Gyula: Széchenyi igéi és A mai Széchenyi-je után jelen antológia is. Váradi József állította össze ebben Széchenyi életének adatait rövid kronológikus felsorolásban. A mű első része vallomásaihoz fűzi egy-egy fejezetben imáit és „Magyarország állapota“ címen Sz. egykorú rajzát az országról és az ország viszonyairól. A munka jóval terjedelmesebb második része Széchenyi tanításait mutatja be négy főgondolatkörön belül. (I. A megelégedés, a bölcsesség és a nemzeti fölemelkedés és boldogulás alapjairól. II. Az ember világáról. III. Az ember társas világáról. IV. A magyarság világáról.) Aforizmáit „Gondolatok“ és „Apró gyöngyök“ címen külön fejezetekben csoportosítja áttekinthetően. Ezután még néhány Széchenyi-adoma, végül a Függelékben Sz. alkotásainak és irodalmi műveinek, valamint a Széchenyi-irodalom fontosabb műveinek felsorolása egészíti ki a munkát.

A könyvet Imre Sándor, Széchenyi elveinek hivatott apostola nézte át és Schandl Károly látta el lendületes előszóval.

Klebelsberg kultuszminiszter támogatásával láthatott napvilágot e könyv első kiadása s Szinyei-Merse Jenő miniszter pártfogása tette lehetővé, hogy az új kiadás a magyar szövetkezeti központok és országos szövetkezetek áldozatkészségéből újra a nagyközönség, s elsősorban a jellemességre törekvő és ideálokért lelkesedő ifjúság Széchenyi-breviáriumává legyen.

T. O.

Dr. Szőkefalvi Nagy Gyula: A geometriai szerkesztések elmélete. Kolozsvár, 1943. VIII és 87 lap.

A középiskolai mértani tananyagnak egyik igen fontos része a szerkesztések feladatköre. A tanuló a megtanult síkmértani tételeket csak a szerkesztéseken való alkalmazással sajátíthatja el teljesen és találekony-ságát is a szerkesztési feladatokkal fejlesztheti legjobban. A tanításban mégis sok helyen elhanyagolják a geometriának ezt a tanulságos és érdekes fejezetét. Sok tankönyvünk is kifogásolható ebből a szempontból. Szerkesztési feladatot ugyan sokat közölnek a példatárban, de legtöbbször hiányzik már annak a szabatos meghatározása is, hogy mit értsünk geometriai szerkesztésnek. A tanárnak magának kell ebben a tekintetben kiegészítenie a könyvet és ehhez saját ismereteit is. Ez indította e sorok íróját arra, hogy az 1942 nyarán tartott tanári továbbképző tanfolyam tárgysorozatába a geometriai szerkesztések elméletének ismertetését is fölvegye. Az egész tanfolyam sikeréhez nagyban hozzájárult, hogy ezt az ismertetést e fejezetnek egyik legkiválóbb szakembere, Sz. Nagy Gyula vállalta magára. Az előadás erősen bővített tartalma jelent meg most könyvalakban. Ezt a könyvet minden mennyiségben-szakos középiskolai tanárnak el kell olvasnia.

A könyv hét fejezetre oszlik. Az első a körzővel és vonalzóval végezhető szerkesztések algebrai vizsgálatát tárgyalja. Mindjárt az 1. §-ban bebizonyítja a szerző a szerkesztések elméletének alaptételét, azt t. i., hogy csak olyan szerkesztés végezhető el körzővel és vonalzóval, amelyeknek a koordináta-geometriában megfelelő algebrai feladat a négy alapművelet és a négyzetgyökvonás véges-sokszor való alkalmazásával megoldható. Ebből következik a déloszi problémának (a kocka kétszerezése) és a triszzekciónak (a szög harmadolása) megoldhatatlansága, a szabályos hétszög és kilencszög megszerkesztésének lehetetlensége. Az 5. § ismerteti a szabályos tizenhétszögnek Gauss-féle szerkesztésmódját, a 6. § pedig olyan irreducibilis algebrai egyenletekkel foglalkozik, amelyeknek van körzővel és vonalzóval megszerkeszthető gyökük.

A második fejezet a körosztás feladatát tárgyalja és Gaussnak azt a tételét bizonyítja, hogy a szabályos n -szög akkor és csak akkor szerkeszt-

hető meg, ha n -nek törzstényezőkre való bontásában a páratlan törzsszámok legfeljebb első hatványon fordulnak elő és mind $2^{2^n} + 1$ alakúak.

Különös érdeklődésre tarthatnak számot a III. fejezet fejtegetései. Ebben ismerteti a szerző a Mohr—Mascheroni-féle szerkesztéseket és bebizonyítja, hogy pusztán a körző használatával elvégezhetőek mindazok a szerkesztések, amelyekhez egyébként körző és vonalzó használata szükséges. Csak vonalzóval (véges hosszúságúval is) megszerkeszthető pl. két adott fávolság harmónikus közepe (a teljes négyszög segítségével), öt pontjával adott kúpszelet akárhány további pontja (Pascal tétele alapján) és i. t. A körzőt helyettesítheti egy, a középpontjával együtt megadott kör (Poncelet—Steiner-féle szerkesztések). A könyvben még tárgyalt, ezzel kapcsolatos kérdések: a középpont ismeretének nélkülözhetetlensége, azután, hogy a teljes kör helyett elég egy akármilyen kis ívének megrajzolása és i. t.

A IV. fejezetben más szerkesztési segédeszközök (szakaszátrakó, derékszögű vonalzó és i. t.) teljesítőképességét ismerteti a szerző. Bebizonyítja többek között azt a Kürschák-féle tételt, hogy vonalzóval és egységátrakó szerkezettel (szilárd körzőnyílás) mindazok a szerkesztések elvégezhetőek, amelyeket vonalzóval és szakaszátrakóval (változtatható körzőnyílás) meg lehet csinálni.

Az V. fejezetben a szerkesztési eszközök módosított alkalmazása kerül sorra. Hogy egyszerű példát említsünk: adott körhöz valamely külső pontjából az érintési pont megszerkesztése nélkül is húzhatunk érintőt úgy, hogy a vonalzó élét az adott ponthoz illetve a vonalzó addig forgatjuk, amíg csak szemmérték szerint nem érinti a kört. Hasonló eljárásokat, melyekben a megszerkesztett pontok nem mindegyike áll elő körök és egyenesek metszéseiképpen, a szerző geometriai kísérleteknek nevez. Ilyen kísérletekkel megoldható néhány olyan feladat is, amely a körzőnek és a vonalzónak szabályszerűen használatával nem szerkeszthető meg. De megoldható néhány ilyen feladat akkor is, ha egy a körtől különböző kúpszelet van megrajzolva. A geometriai kísérletek közé sorolhatók a papírhajtogatással végzett szerkesztések is.

A VI. fejezet a geometrográfiát, a szerkesztéseknek az alkalmazott lépések száma és bonyolultsági foka szerint való megítélését ismerteti. Végül az utolsó fejezet a kör négyszögösítésének lehetetlenségére vonatkozó Schottky-féle bizonyítást mutatja be.

A tartalom fenti vázolója után foglalkozni szeretnék még azzal a kérdéssel, hogy mindebből mit hasznosíthat a középiskolai tanár az oktatásban. A tanulónak van derékszögű és fejes vonalzója, a rajzórán megtanult velük merőlegest és párhuzamost húzni. Az V. osztályos mértanban ugyan-ezeknek a szerkesztéseknek az elvégzésére bonyolultabb eljárást tanul. Nem érti, hogy miért. Később megtanulja a szabályos három-, négy-, öt-, hat-, nyolc-, tíz-, esetleg tizenkétszög szerkesztését. Miért marad ki a hétszög és a kilencszög? Mi a kör négyszögösítésének a feladata és mit jelent e feladat megoldhatatlansága? Ilyen és hasonló kérdésekre csak az a tanár válaszolhat, aki alaposan ismeri a szerkesztések elméletét, aki nemcsak az eredményeket jegyezte meg, hanem a megfontolások lényegét is megértette. Örölnünk kell, hogy mindennek a megtanulására magyarul írt könyvet ajánlhatunk. Még hozzá olyan könyvet, melynek előadása mintaszerű, a tárgyalt anyag kiválasztása nagyon sikerült, a legújabb vizsgálatokat is figyelembe veszi, matematikai megfontolásai világosak és szabatosak. Az olvasót ne riassza vissza az, hogy a tömören megírt, a gondolatmenetet nem nagyon részletező könyv éppen nem könnyű olvasmány. El kell mélyedni benne, megéri a fáradságot.

Veress Pál dr.

Zágoni Barra György: A mennyiségtan tanítása. Debrecen, 1943. A Debreceni Könyvek kiadása. 287 lap.

A „Debreceni Könyvek” a magyar köznevelés irodalmában a gyakorlati iskolai szükséglet hiányait akarják pótolni. A vállalkozás megindító tanárok. Elsősorban az ifjú tanári és tanítói nemzedék számára írnak. Az anyagi alapot — igazi tanári lelkesedéssel — „szünidei munkájuk keresményéből” vetették meg.

A szerzőt, a debreceni gyakorlógimnázium tanárát az írásra — kissé propagandisztikus, de nem éppen igaztalan beállítással — az a tény készítette, hogy „a mennyiségtan tanítása ellen évtizedek óta a legtöbb a jogos kifogás”, s ennek okát — helyesen — a módszertelenségben látja. Ilyen teljes, rendszeres és gyakorlati célú módszertani munka e tárgyban magyar nyelven tényleg nem jelent meg. Ennyiben Barra könyve hézagpótló és kezdeményező. Gyakorlatilag — természetesen — minden tárgy és így a mennyiségtan tanításának módszeres tételére is főként a tanárképzés intézményei s közöttük, 1872 óta, a budapesti gyakorlógimnázium végeztek elv-szerű munkát. Ugyancsak ebből a körből nőttek ki javarészt az OKTE kiadásában megjelent pedagógiai, didaktikai művek is. Örvideni lehet azonban annak, hogy debreceni kollégáink friss energiával léptek a munkások sorába s mindjárt a meginduláskor másodikként adták ki „A mennyiségtan tanítását”. Még örvidetesebb az a tény, hogy az OKTE sorozatában megjelent: Veress P., Elemi mennyiségtan magasabb szempontból I. című művére s ugyanezen szerző kiváló középiskolai tankönyveire bőséges hivatkozás történik s ilymódon a Budapestről és Debrecenből meginduló könyvsorozatok csak térben mutatnak különállást, de szellemben szerencsés s a mai viszonyok között mindennél szükségesebb összefogást jelentenek.

A magam részéről e könyvet nem hézagpótló és kezdeményező szerepében értékelem, hanem mint a csak magyarul olvasó és mennyiség-tan tanító tanárok részére alapvető fontosságú művet. Nem könnyű olvasmány, de számot tarthat arra, hogy a mennyiség-tanítás minden, de főként nehezebb kérdéseire adandó válaszukban, eljárásukban meg-hallgassuk. Barra kétséskörü olvasottsága józan, magyar ítéltőlépességgel párosul, amelyet tanárképzői, pedagógiai, didaktikai tapasztalatai s e kör-ben végzett tudományos vizsgálódásai támogatnak. Ha egyik-másik ajánla-tával, állításával itt-ott perbe is szállanánk, megbékélünk feltételeinek el-olvasásakor. Általában — helyesen — tanárral, tanulóval, tanítással szem-ben magasszintű igényei vannak, de nem teljesíthetetlenek, csak sok lelkes és becsületos, kitartó munkát kívánnak. Stflusa legtöbbszőr, még a nehezebb részekben is könnyed, világos. Megállapításai (Tanterv, Utasítások, tankönyvek, tanárok, tanítók) őszinték, találóak. Összefoglalásai, áttekin-tései, tanmenet-mintái és példái nagy mértékben emelik a könyv megérté-sét, értékét. Névmutatójához hasonló tárgymutató még teljesebbé tenné hasznavehetőségét. Bőséges irodalmi utalást is találunk Barra könyvében, de nélkülöztem dr. Ferenczi Z. Differenciál- és integrálszámítás középisko-lák számára című értékes kis könyvének a megemlítését. (Sok beces magyar munka, kísérlet és adat le lehet pl. a budapesti gyakorlógimnázium jegyzőkönyveiben is.)

Egészen magunkénak vallhatjuk azt az elvet, hogy a mennyiség-tan tanításával is jó magyar emberré akarjuk nevelni a magyar gyermeket s e cél elérésére elvi alapokon felépülő, módszeres tanítás kell, amely a szak-tudományon kívül a gyermeklélektanra s az oktatáselméletre támaszkodik. Barra — igen bölcsen — a módszert csak szükséges eszközként tekinti s így egészséges találkozást biztosít azokkal, akik a nevelésben művészetet is látnak.

Kár, hogy a mai viszonyok miatt a két kötetre tervezett munka egy kötetre vonódott össze. Így az I. részt (az általános alapvetés s a lélektani és didaktikai elvek alkalmazása akármelyik matematikai órán), de a II. részt is (a részletes módszertan: a matematikai művelés előkészítése, alapvetése és továbbbépítése) a szerző rövidre fogta.

A tartalommutatóból a könyv néhány kövérbetűvel szedett címe ki-maradt; viszont a könyv szövegrészében a fejezetcímek római számozása és betűzése felcserélődött (l. 76—117. oldalakon). A „békés”, teljesebb ki-adásból ezek az apró hibák könnyen eltüntethetők.

Barra könyvének részletesebb tartalmi megbeszélése vagy akárcsak tartalomjegyzékének közlése is már túllépné a rendelkezésemre álló kere-tet. De nem is céloim ez. Az a meggyőződés, hogy ilyen anyanyelvünkön

írott tanácsadó nem hiányozhatik egyikünkknél sem, — nem a könyvszekerényből, de az íróasztalról sem.

Maróthi Ferenc.

Kónya Sándor—Országhy László: Angol nyelvtan a gimnázium és leánygimnázium V—VIII. osztályai számára. Bp. 1944.

Ennek a tankönyvnek megjelenése minden magyarországi angolszakos tanár régi kívánságának teljesülését jelenti; szükség volt már ilyen alapos és komoly munkára a középiskolai tanulók, de még a tanárok nyelvi ismereteinek tudatosítására is. A szerzők nagy feladatra vállalkoztak, amikor belefogtak a könyv megírásába, mert az iskolai nyelvtanítás célkitűzéseinek megfelelően nem állhattak meg a pusztá nyelvtani adatközlésnél, hanem ki kellett válogatniok és egységbe kellett foglalniok a nyelvtan, a nyelvhasználat és az idiomatika mindama részeit, amelyek a tanulónak szükségesek. Ennek a feladatnak azonban a lehetőség határain belül majdnem teljes mértékben eleget tettek.

Tárgyi szempontból a könyvet elsősorban a nyelvtudomány újabb eredményeinek figyelembevételé jellemzi. A szerzők nem maradnak meg a hagyományos szabta korlátok között, hanem értékes új fejezetekkel gyarapítják az elődeiktől rájuk maradt anyagot. Tárgyalják a hangképzést, az erős és gyenge kiejtést, a szófajták szerepcseréjét, a szóképzést, mind olyan dolgokat, amelyek ha ismeretesek voltak is, nem tudatosodtak azelőtt sem a tanár, sem a tanuló elméjében. A szóképzésről szóló fejezetben hiányolhatjuk az élő és holt képzők megkülönböztetését, de ezt a tanár könnyen pótolhatja és megadhatja növendékeinek az önálló nyelvalkotás lehetőségét. Talán kár az is, hogy a könyv anyaga a klasszika-filológiától örökölt régi rendszerben csoportosítva kerül az olvasó elé. A klasszikus nyelvek formagazdagsága szükségszerűleg az alaktan előrenyomulását idézte elő a mondatban rovására, de a modern nyelvekben és különösen az annyira analitikus angolban a mondatban a fontosabb. Részünkről mindazokat a fejezeteket, amelyek bizonyos beszédrészek használatáról szólnak, az alaktan helyett a mondatbanba soroltuk volna, amint ezt például Eckhardt Sándor is teszi Újfrancia leíró nyelvtanában. Ám ez természetesen nem von le semmit a könyv értékéből.

A módszer szempontjából szeretnők kiemelni a szerzők rendkívül gondosságát az anyag felépítésében és lépten-nyomon megnyilvánuló hosszú gyakorlatát. Gondosan megkülönböztetik, hogy mi az elsősorban, a másodszorban és a harmadszorban fontos anyag és így már eleve elejét veszik annak, hogy esetleg túlbuzgó tanárok elejétől végig próbálják megtanultatni az anyagot — ami természetesen reménytelen kísérlet volna, tekintettel a könyv nagy terjedelmére is. Talán nem árt, ha itt még egyszer hangsúlyozzuk a szerzők célzatát: a könyv négy esztendő nyelvtani munkájának kell, hogy alapot szolgáltatson és így nem megtanultatásra, hanem állandó kézbentartásra, újból és újból való fellapozásra készült. Ilyen használat mellett az új mű rendkívül hasznos és értékes eszköze lesz középiskolai angoltanításunknak.

Dr. Berg Pát.

Dr. Kerekes György: Bethlen Gábor fejedelem Kassán 1619—1629. „Wiko“-kiadás. Kassa, 1943. 420 lap.

E munka új, szép cáfolata annak a vádnak, mintha a középiskolai tanárság ma már nem érdeklődne a tudományos kutatás és irodalmi fel dolgozása iránt. E mű a nagy erdélyi fejedelmet kassai „főhadiszállásán“, a kassai polgárok körében mutatja be. Nagyrészt a városi jegyzőkönyveknek és a fejedelem levelezésének tükrében ismerjük meg Bethlent, nem mint az országos és világpolitika köztismert mesterét, hanem a nyitászú és nyitászívű embert, a gazdát, a politikust, aki a városi tanáccsal és polgársággal való érintkezésben, a kereskedelem és általában a gazdasági és művelődési élet minden látszólagosan aprólékos megnyilvánulásai közepette is az igazi átlagon felüli embereket jellemző alaposággal építi ki nagy elgondolásait. Így alakul ki benne egy középeurópai egységes pénzrendszer nagyszabású terve is. A fejedelem kiemelkedő alakja mellett érdeklődést keltenek a „kassai polgárok“ is, élükön Johannes Lang bíróval.

A könyv sokfelé ágazó, gazdag vonatkozású anyagát a 23 fejezetnek és sok alfejezetnek négy oldalt betöltő tartalmi felsorolása szemlélteti. Céhbeli történészek bizonyára kifogásolhatják az így mozaikszerűen szét-darabolt feldolgozást. Kétségtelenül érezhető a szintézis hiánya. Minthogy azonban szerző kifejezetten is háttérben öhajjt maradni a források mögött, a kutató, csakúgy, mint a sajátos részletek iránt érdeklődő — név- és tárgymutató híján is — könnyen megtalálhatja a részletes tartalommutató alapján érdeklődése tárgyát. Az irodalom összeállítására és az idézett forrásanyag a szerző igyekezetére vall, s mutatja, hogy módszertani képzettség hiánya mellett is bátran közzétehető olyan anyag, amelyet talán másképp az ismeretlenség fátyla eltakarna. A szép képanyaggal díszített ízléses kiállítás a fejedelem egyéniségéhez méltón hazudtolja meg az „inter arma silent musae” mondást.

Dr. Taborsky Ottó.

Ország László: Bevezetés az angol nyelv. és irodalomtudomány bibliográfiájába. Budapest, 1944. 66. 1. (610 P. Megrendelhető a szerzőnél: Bp., XI., Nagyboldogasszony-u. 11—13.)

Az angol földtől távol az angol könyvekről való helyes tájékozódás békében sem volt könnyű, ma pedig teljesen lehetetlen. Azért örülünk ezen a téren minden hiányt pótló könyvnek, a fenti kis füzetnek is. Ez a füzet felsorol egész sereg német, francia, angol, néhány olasz és magyar nyelvű, alapvető fontosságú nyelvészeti és irodalomtörténeti könyvet, könyvsorozatot, értekezést, szövegkiadást, folyóiratot, a legfontosabb szótárakat, s az irodalomtörténet segédtudományaival foglalkozó műveket. Minthogy korszakok és műfajok szerint is csoportosít, így a többféle szempont jobban megkönnyíti a füzet használatát. Figyelembe veszi a szerző az ebbe a keretbe tartozó amerikai angol könyveket is: egészen napjainkig felveszi azokat a műveket, amelyeket keze vagy szeme elérhetett. Különösen értékes része a műnek éppen az első világháború utáni anyag, amely bibliografiai összeállításban nem lehet fel.

Az összeállító nem törekedett teljességre. Múltányoljuk az általa felhozott és általunk is könnyen szaporítható szempontokat ennek a megokolásában, ámbár számos, az ő szempontjai szerint is fontos könyv hiányát sajnálattal említjük meg, a huszadik század nagyobb, ismertebb költőinek, prózaíróinak a hiányát pedig egyenesen fájdalommal nélkülözzük. Példák említésére itt nincs hely. Mivel azonban tájékoztató összeállítást adni, ha nem is minden évben, legalább két-három évenként a magyarországi anglistikának elsőrendű kötelessége, a következő ilyen füzetben nemcsak az újabb könyvek, hanem a most hiányzó belevonását is reméljük és várjuk.

A füzetben elég sok a sajtóhiba. Ismerjük a magyarországi angol könyvek nyomásának nagy nehézségeit. És ámbár ezek a sajtóhibák nem csökkentik a füzet használhatóságát, már csak a mű szépsége kedvéért is, de tudományos szempontból még inkább, lehetőleg sajtóhibamentes kiadásra kellene törekedni.

Emelte volna a könyv használhatóságát, ha a fontosabb művek rövid megjegyzésekkel értékelt csoportján kívül még egy csoportot különönböztetett volna meg a szerző: a legfontosabbakét, a csakugyan nélkülözhetetlenekét, olyanokat, amelyek (mint Jones kiejtésszótára) — hogy úgy fejezzük ki magunkat — büntetlenül csakugyan egyetlenegy tanári könyvtárból, sőt egyetlen angol tanár saját könyvei közül sem hiányozhatnak.

Ezek a hiányok azonban nem rontják a füzet időszerűségét, szükséges és értékes voltát. A szakjukat művelő tanároknak és tanárjelölteknek, german és angol nyelvészeknek, valamint könyvtáraknak, mint hézagpótló és nélkülözhetetlen könyveszkét nagyon melegen ajánljuk. E nélkül a füzet nélkül akkor, amikor majd a külföldi, elsősorban angolországi és amerikai, az itt felölelt csoportokba tartozó angol könyvek vásárlására lehetőség lesz, csakugyan meg sem lehet mozdulni.

Kónya Sándor.

Söveges Dávid o. S. B.: A karácsonyi játék. Budapest, 1943. Pannonthalmi füzetek. A pannonthalmi főapátsági Szent Gellért-főiskola hallgatóinak doktori értekezései. 34. sz. 103. l.

Az első világháború után mind erősebbé váló nacionalizmus a figyelmet ismét a nép kultúrájának termékeire irányította. Az újabban meginduló néprajzi kutatások azonban, realisabb szemlélettel vizsgálva a kérdést, a „nép” alkotásait nem önmagukban értékelik, hanem azokat a nemzeti kultúra egyik megnyilvánulásának tekintik. A városi és a megfelelő népi kultúra összevetésével, stilisztikai elemzésével igyekeznek meghatározni a népi alkotóerő és a művészi szemléletmód sajátos jegyeit. Söveges Dávid fenti műve, népi karácsonyi játékaink elemzésében hasznos segítséget nyújt.

Kiindulásképpen a szerző a karácsonyi ünnepek hangulati változásaival foglalkozik. Sok finomsággal mutatja ki részben a játékok szövegében, részben scenikai elrendezésükben, hol érzelmesség felé hajlító, hol realiztikus, hol misztikus jellegüket. A játék történeti alakulásának leírását a szerző az eredet kérdésének a vizsgálatával kezdi meg. Ebben a kérdésben Stumpf felfogásával szemben közvetítő állásponton áll. Azt vallja, hogy a középkori dráma tartalma és első formáit tekintve keresztény eredetű. Azonban ezeket az adottságokat a germánok játékosztöne indította meg.

Az eredet kérdésének fejtegetése után a játék változatait írja le az értekezés, első alakjaiktól kezdve a XX. században kialakult formáig. A nagy történeti érzékkel és elmélyedéssel megírt fejlődésmenetnek különös értéket ad a szerzőnek az a törekvése, hogy nemcsak leírja az egyes indítékokat, hanem azok jelentésével és jelentésváltozataival is foglalkozik.

A barokktól eltekintve, a szerző nem foglalkozik a sajátos magyar változatokkal. Ennek az oka részben abban keresendő, hogy ezen a téren a részletkutatások még hiányoznak, részben pedig abban, hogy a szerző problémája tulajdonképpen a német nyelvterület karácsonyi játék-változatainak a vizsgálata volt.

(A német irodalomban való elmélyedésnek egy hátránya is érezhető a munkában: erősen befolyásolta a szerző stílusát.)

A magyar karácsonyi népi játékok kutatására mindazonáltal, mint már azt említettük, hasznos útmutatásul szolgálhat a munka, mert megismertet az egyes korok alaptípusaival és azokkal a tényezőkkel, amelyek a különböző stílusváltozatokat kialakították. *Ujvári Béla dr.*

Dr. Zsámbéki László: Élmény-tanítás. Újvidék. 1943. Szerző kiadása 78 lap.

A szerző a „cselekedtető oktatás” híve, miként munkájának a címéből is kitűnik. Pedagógiai felfogását híven tükrözteti vissza munkájának szerkezete is. Olvasóit meggyőzésének helyességéről nem annyira elméleti fejtegetéseivel igyekezik meggyőzni, mint inkább tanításmódjának bemutatása útján. Könyvében ugyanis elvi kérdésekkel csupán egy ívnyi terjedelemben foglalkozik, nagyobb részét egyes óráinak leírása tölti ki.

A szerző személyéhez is a tanítás gyakorlati része áll közelebb. Az órák menetének leírásából lelkesedés és hivatásszeretet sugárzik. A pedagógia elmélete terén tanúsított tájékozottsága azonban nem áll arányban ügybuzgalmával. A munkaoktatás alapvető fogalmait és kérdéseit, legalábbis azokat, amelyeket a szerző érint, a magyar pedagógiai irodalomban jóval a szerző munkájának megjelenése előtt is már szabatosabban és nagyobb elmélyedéssel tárgyalták. A szerző tanítási tapasztalatai azonban kartársaink körében érdeklődésre tarthatnak számot. *Ujvári Béla dr.*

Dr. Donászy Ferenc: Magyar történelmi olvasókönyv. Bp. 1944. 480 l.

Íde s tova negyedszázada nélkülözzük azt a történelmi olvasókönyvet, mely az első világháborút követő nagy tantervi átalakulásokhoz simulva, a Mika Sándorét pótolni lenne hivatva. A Klebelsberg-féle reform nyomán megjelent új tankönyvsorozat — némileg és átmenetileg — rövid szemelvényeknek magukba a tankönyvekbe való iktatásával, pótolta a hiányt. Ezek elmaradása a Teleki—Hóman-féle reformra épült tankönyvekben a hiányt

fokozottan tette érezhetővé. Természetes, hogy ilyen gyökeres változások után gondolni sem lehetett a pozitívista történelmi irányzat korából reánkmaradt — egyébként kitűnő erudícióval szerkesztett és méltán nagytekintélyű — Mika-féle olvasókönyvek megújítására. Nagy nyereségnek könyveltük ugyan el a már is számos kiadást megért Vicsay-féle történelmi olvasókönyveket, de ismertetésük során hangsúlyoztuk azt is, hogy ezek a nagyrészt szépirodalmi szemelvényekből összeállított könyvek főleg alsó fokon alkalmasak a történelmi érdeklődésnek művészi korfestések bemutatásával való ébresztgetésére. Felső fokon már a történelmi irodalom és a legfontosabb kútfők bemutatására kell elsősorban törekednünk. Ezt a feladatot oldotta meg derekasan D. a kifejezettel a középiskolák felső osztályai számára összeállított új könyvében.

A tartalomjegyzék áttekintése a Tanterv és Utasítások szellemében szerkesztett olvasókönyvbe enged bepillantást: egyensúlyban vannak a legfontosabb kútfőkből és a magyar történelmi irodalom klasszikus képviselőinek műveiből merített szemelvények. Böven válogathat tanár és tájékozódhatik tanuló e szemelvényekből. Az olvasmányok színes, gazdag csokra a fiatal szerkesztő széleskörű tájékozottságáról és friss lendületéről egyaránt tanúskodik. Az egyes olvasmányok párosos bevezetésében, de önálló olvasmányban is (Ki volt Anonymus?) ügyesen, világosan tájékoztat szövegről és írókról. Különösen „A dualizmus kora” és „A világháború, összeomlás és országépítés” című két befejező részben épít bátran új utat úgyiszólván töretlen területen.

Hasznos újítása, hogy függelékben a tanulóknak egy kis összeállítást ad történelmi irodalmunkról és történelmi tárgyú szépirodalmunkról; a kettő közé iktatva egy üres lapot történelmi olvasmányaik bejegyzésére. Mindez a korszerű irodalomban is otthonos szaktanári és gyakorlati didakták egyaránt elárulja. Ebben csakúgy, mint a szemelvények összeállításában is, természetesen mindig rá lehet mutatni hiányokra a változó és egyéni érdeklődési irány és a folyton fejlődő irodalom szemszögéből. A változó kiadások hivatottak az észrevételek tárgyilagos mérlegelésével az olvasókönyvet folyamatosan fejlődő korunk színvonalán tartani. Abban a reményben, hogy a könyv mindig tökéletesedve megéri a megérdemelt további kiadásokat, kérjük, hogy kartársaink méltassék figyelmükre ezt a régen nélkülözött és a VKM. rendeletével segédkönyvként engedélyezett tanítási eszközt. Reméljük, hogy tanulóifjúságunk is elősegíti az olvasókönyv ösztönző hatása alatt annak minél szélesebb körben való elterjedését.

Taborszky Ottó dr.

A pannonhalmi főapátsági Szent Gellért-főiskola 1942/43. tanévi évkönyve ismét gazdag tudományos tartalommal, majdnem ötszázlapos vastkos kötetben jelent meg. Az évkönyv gerince *Karsai Géza* dr.-nak a „Középkori vízkereszti játékok (a győri „Tractus Stellae” és rokonai)” c. hatalmas tanulmánya, amely teljes irodalmi felkészültséggel elemzi, tisztázza és foglalja össze ezt a kérdést, sok hiányt pótolva és számos téves véleményt helyreigazítva. A befejező rész közzéteszi a latinnyelvű vízkereszti játékok eddig legteljesebb gyűjteményét, köztük, mint egészen újat, a győri „Tractus stellae” kritikai kiadását. A pannonhalmi évkönyv második, szintén kiadós terjedelmű értekezése *Radó Polikárp* tollából egészen új kutatási területet tár fel: nyomtatott liturgikus könyveink kézírásos bejegyzéseit ismereti liturgiátörténeti, egyházzenei és történelmi szempontból, külön fejezetet szentelve a nemzeti (nem-latin) nyelvű beírásoknak. *Sámson Edgár* dr. a -dős képzős gyakorító ígéret elemzi történelmi, földrajzi és jelentéstani alapon. A tartalmas évkönyv utolsó fejezete a pannonhalmi főiskola belső életét jellemzi az 1942/43-i tanévben. —s.

A „Magyarosan, katonásan” (Segédkönyv a katonai írásmód — „írálytan” — oktatásához), *vitéz Rózsás József* ezredes kis munkája, harmadik kiadásban jelent meg. A szerző kellő nyelvi tanulmányok alapján írta meg művét, amelynek első fejezete a nyelvről és életéről szól, a második a

magyar nyelvre vonatkozó legfontosabb tudnivalókat adja, a harmadik pedig a magyar nyelv idegen elemeit taglalja, s a jó magyarság követelményeit tárja az olvasó elé (kis magyarító szótárral). A negyedik rész a helyes beszéd- és írásmód alapelveit ismerteti, az ötödik pedig a magyar helyesírás főbb szabályait. A magyar katonai nyelv tisztaságára törekvő derék művecske a Pallas rt.-nál (Rózsa-u. 111) vagy az Eggenberger könyvkereskedésben kapható 6 pengőért.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Bayer József: Déryné. Déryné levelei. Sajtó alá rendezte Staud Géza. Bp. 1944. — *Dr. Bódi Ferenc*: A csurgói református Csokonai Vitéz Mihály gimnázium másfélévszázados története. 2 kötet. 1943. — Honvéd műsor-könyv. Összeállította és kiadja a Vitézi Rend Zrínyi-csoportja. Bp. 1944. — Honvédeink az új hadak útján. Kiadja a Vitézi Rend Zrínyi-csoportja. Bp. 1944. — *Bálint Béla*: A vend irodalom főirányai. Szeged, 1944. — *Magyarságtudomány és nemzetnevelés*. (Debreceni könyvek.) Debrecen, 1944. — *vitéz Rózsa József* (szerk.): Magyarosan, katonásan. I. r. Bp. 1944. — *Morvay Gyula*: A nagy út. Bp. 1944. — *Vietorisz József*: Söhajok hidján. Nyíregyháza, 1944. — *Kozocsa Sándor*: Kis magyar irodalomtörténet. Bp. 1944. — *Bartha József*: Tördelt sóhajok. Bp. 1944. — *Rolla Margit*: Arany estéje. Bp. 1944.

TAGDÍJNYUGTÁZÁS 1943. XII. 1-től 1944. II. 29-IG.

Hozzájárulás a Tanárok Nevelőháza javára, a 2 P, az 1943/44. tanévben: Ambró Mária, Andauer Mária, Autheried Éva, Adám Lujza, Babos Béla, Bakács Istvánné, Balanyi György, Balázs György, Baráth Béla, Barta István, Bartha Sándor, Bartók Erzsébet, Bencze Irén, Benedek Jánosné, vitéz Berend Iván, Berkes Ottó, Béla Pál, Blau Ármin, Blázsik Piroška, Bokor Imréné, Bori István, Borosné Murányi Jolán, Borsányi József, Bozzay Erzsébet, Börzsei Márton, Brósz Ilona, Bruckner Lajosné, Bruckner Walterné, Csabai István, Csapody Vera, Császár Károly, Cseke Vilma, Csengő Nándor, Cselényi Béla, Cservény Albin, Csink Ilona, Csizik Jenő, Csonka Imre, Csulak Károlyné, Daradies Árpádné, Deák Gyula, Debitzky István, Denderle József, Dimitrijevic Zsófia, Dióssi Frigyes, Diltrichné Csmez Mária, Dóri Antal, Döme Mihály, Dubovitz István, Erdélyi Pál, Eszes Irma, Fül Jageiló, Farkas László, Fehérné Pozsgay Piroška, Fehérvé Velsinszky Piroška, Fejérdy Gyöző, Fekete Sára, Feterlea Józsefné, Finta Zoltánné, Flóra Sándor, Fóris Jenő, vitéz Fraknó József, Frivaldszky Melinda, Gajtók István, Genthon Mária, Gémes László, Gogl Lajos, Gróf Imre, Görbe Imre, Görbe Imréné, Grabler Ida, Grexa Gyuláné, Haid Ferenc, Hargitáné Géfin Mária, Harsányi Gyula, Harsányi István, Hasenauer Etelka, Hideghéti Margit, Horváth Gyula, Horváth János, Horváth József, Horváth Károly, Istenes Gabriella, Jagits Mária, Jankó Andorné, Jaschko Hermin, Jámbor Ferenc, Jovanovics Mira, Kalesán Mária, Kardeván Károly, Kállay Kálmán, Kálmán Etelka, Kerényi Dénes, Kollonay István, Kovács Lászlóné, Kovácsy Tibor, Kováts Arisztid, Kováts Gyula, Kozlay Kálmán, Kőműves Géza, Környei Erzsébet, Kreselics Ilona, Kumanov Bozsidár, Ladomerszky Pál, Lakos Sándor, Landt Gáborné, Lázár József, Lemle Rezső, id. Levius Ernő, Létay Menyhért, Lineberger Márta, Machatsek Lucia, Machovich István, Macskássy Attila, Magassy Antal, Majoros Béla, Martonos Lajos, Matkoviczné Horváth Mária, Matyasovich Ferenc, Márkus Gábor, Máté Szabó Magda, Mentz János, Meskó Lajos, Mihályi Rózsa, Mikecs László, Mikó Gábor, Misángyi Ferenc, Nagy Gyula, Nagy Sándor, Némethi Sára, Oberle Alajos, Orosz Béla, Ottó Ilona, Papp Gyula, Papp Mózesné, Patay Miklós, Patonay József, Pauka Tibor, Pápai István, Péczely László, Péteri Józsefné,

Pick György, Poór Sándor, Prikler Lajos, Prónai Lajos, Putnoki Sarolta, Radnóti Kovács Árpádné, Rác Kálmán, Rézler Ilona, Ricci Árpádné, Rimbás Viktor, Ritter Sándor, Roós József, Rozgova Edit, Ruzicska László, Sárayné Sáray Gizella, Sárközy Elma, Schramkó István, Semetkay József, Solymossy Zoltán, Steidl József, Sturcz Béla, Sturcz Béláné, Strambu Gergelyné, Svehla Antónia, Szabó Erzsébet, Szabó Károly, Szabolcs Károly, Szalkay József, Szanyi István, Szauerborn Ilona, Szántó Béla, Szász Árpád, Szász István, Szász János, Szegezcky Dezső, Szegedi Sándor, Szemző Magda, Szende Mária, Szenté László, Szidarovszky János, vitéz Szigetvári Ernő, Szilágyi Vannay Ilona, Szlavieska Jakab, Szomolányi József, Takács Lajos, Tamás Gyula, Tomor Béla, Tompa Mihályné, Tóth Aurél, Tóth Magdolna, Török Anna, Török Árpádné, Török Lehel, Urbánné Fodor Mária, Utz Mátyás, Ulmanek J. Gyula, Vadai Ferenc, Vakarcs Kálmán, Vasáry Lipót, Vályi Péter, Várady Zoltán, Bárbíró József, Várdai Béla, Veszprémy Etelka, Vékony Géza, Vértes Ilona, Vid Józsefné, Vikár István, Vitályos Erzsébet, Völgyi Piroska, Walterné Fenyvesi Anna, Winter András, Zavilla Viktor, Zimmer Frigyes, Xantus János; — *à 1 P:* Augusztinovitz Elemér, Bessenyei Gyula, Bezzegh Gyula, Biczó Ferenc, Bíró Lajos, Csanády Sándor, Dér Zoltán, Ember Ödön, Emmer József, Gábor Géza, Horváth József, Janesitz Henrik, Katona Ferenc, Kádár Gyula, Krecsényi Jenőné, Körmendy Lászlóné, Kővári Aladár, Legény János, Lendvai Ernő, Mantuanó József, Nagy Anna, Németh István, Schügerl Miklós, Somogyi István, Szarvas László, Szenté Kornél, Tárkányi Ernőné, Wallacher László, Zelenik Sarolta.

1942/43. tanévre, à 2 P: Andaházy Szilárd, Abaffy Károly, Bakács Istváné, Baktai Albin, Balányi György, Bayer Róbert, Bálint József, Bán Márton, Bánkuty Dezső, Belső Ferenc, Bencsik Gergely, Benisch Artúr, Benkő Béla, vitéz Berend Iván, Berő Pál, Béla Pál, Bényi Ferenc, Boda Béla, Bohár Gabriella, Bolyó László, Borsányi József, Bódy Dénes, Buczkó Emil, Busák Béla, Csengő Nándor, Darás Rózsa, Dévai Jenő, Dömötör Miklósné, Dusnoki István, Erdélyi Pál, Erdőhelyi Kálmán, Ernyei Jenő, Fail Jagello, Fáy Károly, vitéz Fehérváry Dezső, Fejér József, Filárszky Erzsébet, Gábor Géza, Gálos Ferenc, Gömörny Pálné, Grexa Gyuláné, Gulyás József, Györgyi György, Györy Aranka, Hallgató Sándor, Haraszty Árpád, Harsányi Gyula, Harsányi István, Hegyi József, Herr Ödönné, Héthy Lajos, Horváth Károly, Horváth Viktor, Jablonkay Pál, Jablonovszky Piroska, Jakob Károly, Jeszenszky Ilona, Juhász István, Kassó Margit, Kállay Kálmán, Káply Elemér, Kerecsényi Gizella, Kertész Dezső, Kinczler Gyula, Király Jenő, Korber Ernő, Kosinszky László, Kosztolányi Gusztáv, Kovács Géza, Kozlay Kálmán, Krotky Sándor, Kürthy Menyhért, Lázár József, Lemle Rezső, id. Levius Ernő, Lovas Sarolta, Majer A. Iván, Majoros Béla, Maresek Tibor, Márkus Gábor, Medgyesi Natália, Melich János, Migály Béla, Miklóssy Kálmán, Milinkovich Frigyes, Moravcsik Gyula, Muray Lipót, Nagy Balázs, Nevelős Ágoston, Németh Béla, Németh Dezső, Németh László, Oberle Alajos, Orbán István, Osztian Kálmán, Palumbay István, Pap Antal, Patonay József, Pauka Tibor, vitéz Pálfi János, Pálffy Endre, Pálos Gyula, Péterdi Ottó, Péteri Józsefné, Pintér Lajos, Pogány Pál, Rédey Kornél, Róder Pál, Rónai Kálmán, Sándor József, Sárdi József, Somogyi István, Steinert Katalin, Stimakovits László, Svehla Antónia, Svéda Pál, Szabó Ernő, vitéz Szabó Ferenc, Szabó Gyula, Szabolcs Károly, Szász Árpád, Szenté László, Szentgyörgyi Ede, Szentgyörgyi László, Szentirmay Tibor, Székely András, Szidarovszky János, Szira Béla, Tarnai László, Tárcezy Árpád, Tóth Géza, Tóth Károly, Tóth Magdolna, Urbán Barnabás, Vajda László, Vakarcs Kálmán, Veress Lászlóné, Virányi Elemér, Zelenka Margit, Zékány Gyula; *à 1 P:* Boros Ferenc, Csernay László, Duruttya István, Elek Imre, Ecsay Jakab, vitéz Esztergomly Ferenc, Gögös Ferenc, Hadnagy Géza, Kling Ádám, Léday Sándor, Mayer Péter, Réthy Jenő, Szetey András, Tomori Aladár.

Felvételi díj, à 2 P: Babos Béla, Barta István, Bartók Erzsébet, Belyánszky Milica, Bencze Irén, Blázsik Piroska, Borsai Károly, Boskov

Zsivánné, Börzsei Márton, Császár Károly, Cseke Vilmos, Cselényi Béla, Cservény Albin, Csaplics Bogdán, Csulak Károlyné, Daradies Árpádné, Denderle József, Elek Imre, Fejérdy Győző, Finta Zoltánné, Gaál János, Horváth János, Hvála Máriusz, Kalmár Ilona, Kóbor Vilmosné, Kollonay István, Landt Gáborné, Lehoczky Lászlóné, Létics Péter, Lőrík János, Macskássy Attila, Matyasovich Ferenc, Máté Szabó Magda, Meskó Lajos, Mihályi Rózsa, Mikecs László, Mikó Gábor, Nyitrai Emil, Nyul József, Papp Gyula, Papp Mózesné, Petrovics Milán, Pick György, Putnoki Sarolta, Rimbás Viktor, Ritter Sándor, Roós József, Schramko István, Strambu Gergelyné, Szántó Béla, Szász János, Szász István, Szomolányi József, Takács István, Tompa Miklósné, Török Árpádné, Uitz Mátyás, Várady Kálmán, Vitályos Erzsébet.

Előfizetés a Közlönyre: Munkácsi zsidó gimn. (1943/44. 16 P), Budapesti Kölcsey gimn. (1943/44. 10 P), Kassai gazdasági tanintézet (1943/44. 12 P), Pécsi Erzsébet Tudományegyetem (1943/44. 12 P), Putnoki gazdasági felső leánynevelőintézet (1943/44. 12 P), Egri ciszterciarendi Szt. Bernát gimn. (1943/44. 12 P), Kispest-munkástelepi áll. polg. fiúiskola (1942/43. 12 P), Hajdúböszörményi ref. polg. leányiskola (1943/44. 16 P), dr. Rosenthalné dr. Schwartz Erzsébet, Tata (1943/44. 12 P), Budapesti kegyestanítórendi gimn. (1943/44. 12 P), Gargya Nándor, Kassa (1943/44. 16 P), Mezőtúri ref. gimn. (1943/44. 8 P), Nagyváradi congr. izr. hitközségi dr. Kecskeméti Lipót zsidó gimn. (1942/43. 12 P, 1943/44. 4 P), Békési ref., gimn. (1943/44. 12 P), Bajai áll. tanítóképző-intézet (1943/44. 10 P), Somorjai áll. polg. fiú- és leányiskola (1943/44. 16 P), Soproni Zrínyi Ilona honvédtiszti leánynevelőintézet (1943/44. 14-40 P), Kolozsvári középisk. tanárképző-intézet (1943/44. 16 P), Sárosvári polg. fiú- és leányiskola (1942/43. 6 P, 1943/44. 10 P), Győri áll. tanítóképző-intézet (1942/43. 12 P, 1943/44. 4 P), Gödöllői prem. Szt. Norbert gimn. (1943/44. 12 P), Kisújszállási ref. Horthy gimn. (1943/44. 16 P), Szarvasi ev. Vajda Péter gimn. (1942/43. 6 P, 1943/44. 6 P).

Tasnády Károly pénztáros.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Dr. HAJDU JÁNOS.

45.176. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: DR. HAJDU JÁNOS.

BUDAPEST XIV, Mexikói-út 44. Tel.: 296—644.

Egyesületünk tagjainak névsora.

Tiszteletbeli elnökök:

Berecz Antal 1894
Négyesy László 1917
Beóthy Zsolt 1920

Gaál Mózes 1920
Klebensberg Kunó gróf
1927

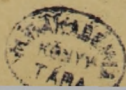
Sajó Sándor 1930
Pintér Jenő 1934

Tiszteletbeli tagok:

Baintner János 1866
Eötvös József báró 1866
Purgstaller József 1866
Szekács József 1866
Sztoczek József 1866
Török Pál 1866
Lutter Nándor 1869
Mészáros Ferenc 1871
Bubreg Mihály 1871
Pauler Tivadar 1872
Toldy Ferenc 1872
Ney Ferenc 1873
Schwarcz Gyula 1873
Horváth Mihály 1875
Trefort Ágoston 1875
Kárfy Titusz 1878
Molnár Aladár 1878
Petzwall Ottó 1878
Szász Károly 1878
Ipolyi Arnold 1881
Révész Bálint 1881
Tanárky Gedeon 1881
Haynald Lajos 1882
Kruesz Chrysostom 1882
Kaczvinszky Viktor
1882
Kalmár Endre 1882
Simon Vince 1882
Supka Jeromos 1882
Bartal Antal 1883
Gönczy Mihály 1883
Tisza Kálmán 1884

Kuncz Adolf 1886
Lönhardt Ferenc 1886
Prónay Dezső báró
1886
Szamosi János 1886
Szász Domokos 1886
Hanzély János 1886
Klamarik János 1886
Zichy Ágost gróf 1887
Berzeviczy Albert 1887
Ciotta János 1887
Akkér Gusztáv 1888
Berecz Antal 1888
Hunfalvy Pál 1888
Kriesch János 1888
Papp Gábor 1888
Thierry Frigyes 1888
Csáky Albin gróf 1890
Lónyay János 1890
Szilágyi István 1890
Eötvös Lóránt báró
1891
Semsey Andor 1891
Vaszary Kolos 1891
Kármán Mór 1892
Bubics Zsigmond 1896
Benedek Ferenc 1897
Dunay Ferenc 1897
Erődi Béla 1897
Felsmann József 1897
Géresi Kálmán 1897
Hofer Károly 1897

Köpesdy Sándor 1897
Lówey Sándor 1897
Mayer József 1897
Névy László 1897
Ráth Károly 1897
Szathmáry György 1897
Szász Károly 1897
Szieber Ede 1897
Szombathy Ignác 1897
Ponori Thewrewk Emil
1897
Vámossy Mihály 1897
Wlassics Gyula báró
1897
Zsilinszky Mihály 1897
Dóczy Imre 1900
Fehér Ipoly 1900
Hóman Ottó 1900
Mauritz Dezső 1900
bejczy Németh Antal
1900
Desseffy Sándor 1901
Baksay István 1901
Komlóssy Ferenc 1901
Pálffy János gróf 1902
Takács Menyhért 1902
Frankl István 1903
Bonzc Ödön 1904
Schmausz Endre 1906
Búrany Gergely 1910
Molnár Viktor 1910
Beóthy Zsolt 1912

Apponyi Albert gróf
1914
Alexander Bernát
1917
Balogh Péter 1917
Raj Ferenc 1917
Márki Sándor 1917
Bódiss Jusztin 1918

Riesz Ferenc 1922
Jancsó Benedek 1918
Pirchala Imre 1918
Müller József 1920
Székely István 1920
Sajó Sándor 1920
Pintér Jenő 1920
Viszota Gyula 1922

Schmidt Márton 1922
Kornis Gyula 1927
Vajdinger Gyula 1927
Schmiedt Alajos 1933
Szóts Gyula 1933
Theisz Gyula 1935

Alapító tagok:

Papi Balogh Péter 1869
Bartal Antal 1869
Görög Imre 1869
Magyar Nevelési Társaság
1869
Pest Sz. Kir. Város 1869
Ipolyi Arnold 1881
Haynald Lajos 1883
Prónay Dezső báró 1886
Hegyesy Károly 1895
Kirschner Lajos 1895
Vaszary Kolos 1895
Semsey Andor 1895
Szilágyi István 1895
Volf György 1895
Rombauer Emil 1895
Székely István 1895
Schuschny Henrik 1895
Baksay István 1896

Bubics Zsigmond 1896
Tedeschi Betti 1900
Ávéd Jákó 1902
Takács Menyhért 1904
Ruszt József 1906
Bódiss Jusztin 1909
Pintér Jenő 1909
Wodianer Artúr 1911
Hajdú Tibor 1911
Török Péter 1911
Szilágyi Sándor 1912
Héber Bernát 1912
Fröhlich Izidor 1914
Vikol János 1914
Dóczi Imre 1918
M. K. József Műgyezetem
Könyvtára 1918
Suppán Vilmos 1918
Lévay Ede 1918

Paszlavszy József 1918
Kiss Gábor 1918
Barts Gyula 1921
Bagossy Károly 1927
Csürös Ferenc 1927
Girsik Géza 1927
Horti József 1927
Imre Sándor 1927
Kresznerics Károly 1927
Madai Gyula 1927
Marcell Ágoston 1927
Marczinkó Ferenc 1927
Morvay Győző 1927
Müller László 1927
Nagy József Béla 1927
Romsauer Lajos 1927
Szóts Gyula 1927
G. Vargha Zoltán 1927
Vietorisz József 1927

Rendes és pártoló tagok:

Abaffy Károly, Bp. VII.
Ackermann János, Miskolc
Adelsberger Mária, Nagyvárad
Ajtay Kálmán dr., Bp. V.
Alaksza Ambrus, Léva
Albert Anna dr., Bp. XIV.
Albert Vilmos, Csíkszer.
Albrecht Ida, Bp. VIII.
Albrecht József, Pécs
Almássy Imre, Bp. X.
Almássy Márton,
Hajduböszörmény
Almásy Károly, Szeged
Alpár Gyula dr., Szeged
Alszeghy Zsolt dr., Bp.
Ambró Mária, Szhely
Ambrózy Géza, Nyíregyháza
Ambrus Ilona dr., Bp. VI.
Andaházy Szilárd, Bp. VIII.

Andauer Mária dr., Békéscsaba
Ander Antal, Nagyvárad
Ander Gabriella, Nagyvárad
Andor János, Szolnok
András Gusztáv, Nagyvárad
András László, Kolozsvár
Andrási Béla, Jberény
Andrássy Tivadar, Hegyúr
Antal Erzsébet, Debrecen
Antal Imre dr., Kispeszt
Antal László dr., Bp. VIII.
Antalovszky László, Ungvár
Antos Károly, Balassagyarmat
Apostol Bertalan, Kunszentmiklós
Arady Béláné, Bp. V.
Arany-Tóth Pál dr., Kiszvárd

Arató Amália dr., Bp. VI.
Arató István, Kőszeg
Arató Frigyes, Bp.
Arus Albert, Kolozsvár
Asztalos Andor, Kiskunhalas
Asztalos Imréné, Marosvásárhely
Augusztinovic Elemér dr., Sopron
Autheried Éva, Sopron
Ács Károly, Bp.
Ádám János, Miskolc
Ádám Karola, Bp. XIV.
Ádám Lujza, Zombor
Ádám Zsigmond, Kolozsvár
Ágoston Julián dr., Eger
Ágotai Ferenc, Szabadka
Áldorfai Benedek dr., Kassa
Árkosi József, Nvárad
Árokszállásy Zoltán dr., Miskolc

- Vitéz Árvay Ede, Bp. III.
- Árvay János, Szfvár
- Árvay Jenő dr., Pécs
- Babay Béla, Kiskunhalas
- Babics László, Nvárad
- Babos Béla, Kolozsvár
- Babos Ernő dr., Bp. X.
- Bacsa Mária, Bp. XIV.
- Bada Gyula dr., Debrecen
- Bagdi Imre, Pestszent-
erzsébet
- Bagyinka Mária, Békés-
csaba
- Baitz Károly, Bp. III.
- Bakás Istvánné, Bp. VIII.
- v. Bakonyi László,
Szeged
- Bakos József dr., Ér-
sekújvár
- Bakos Tibor, Szeged
- Bakov Joachim, Zom-
bor
- Baktai Albert, Gyergyó-
szentmiklós
- Baky István, Gyöngy
- Balanyi György dr., Ko-
lozsvár
- Balassa László dr., Bp. II.
- Balás Géza, Bgyarmat
- Balázs György, Domb-
óvár
- Balázs Győző, Miskolc
- Balázs Ilona dr., Bp. XIV.
- Balázs István, Kolozs-
vár
- Balázs János, Újvár
- Balázs-Piri Aladár dr.,
Szabadka
- Balázs Zsigmond, Nagy-
várad
- Balkányi Ernő, Bp.
- Balog Antal, Kolozsvár
- Balogh Albin dr., Bp. IV.
- Balogh Anna, Bp.
- Balogh Ányos, Szeged
- Balogh Béla dr., Deb-
recen
- Balogh László, Huszt
- Balogh László, Kolozs-
vár
- Balogh László, Nkőrös
- Balogh Sándor, Bp. V.
- P. Balogh Sándor, Deb-
recen
- Balogh Sándor, Nagy-
szalonta
- Balsay Mária, Bp. XIV.
- Balyi Károly, Gödöllő
- Banner Benedek, Békés-
csaba
- Bannerné Jeney Gizella,
Békéscsaba
- Barabás Béla, Maros-
vásárhely
- Barabás Sarolta, Győr
- Baracska Gyula, Kécs-
kemét
- Baráth Béla dr., Ko-
lozsvár
- Barátosi József, Bp.
- Barcs Rezső, Nyíregy-
háza
- Bardócz Lajos, Bp.
- Barkász Lajos, Bp. III.
- Barkóczy K. László dr.,
Eger
- Barna Béla, Bp. III.
- Barna Béla dr. Debre-
cen
- Barsi Irén, Szfvár
- Barta István, Kolozsvár
- Barta István, Pestszent-
erzsébet
- Bartal Zsigmond,
Szombathely
- Bartha József dr., Bp.
v. Bartha Károly,
Kisvárda
- Bartha Sándor, Kolozs-
vár
- Bartha Sándor, Mátyás-
föld
- Barthalis József, Ko-
lozsvár
- Bartholy Edit, Bp. IV.
- Bartók Erzsébet, Ko-
lozsvár
- Bartoniciek Paula, Bp.
IV.
- Bartos Imre, Szeged
- Bartháné Lakatos Gi-
zella dr., Mezőtúr
- Bartsch Aurél, Losonc
- Bató Józsefné, Bp. XIV.
- Batta Erzsébet, Buda-
pest, XIV.
- Bauer Mihály, Bp.
- Bayer István, Pest-
szenterzsébet
- Bayer Róbert dr., Me-
zőkövesd
- Bábonyi Tóth István,
Makó
- Bágya András, Seps-
szentgyörgy
- Bálint Béla, Mszombat
- Bálint Domokos, Ko-
lozsvár
- Bálint József, Spatak
- Bálintné Szatmáry
Ilona, Muraszombat
- Bán Aladár dr., Bp.
- Bán Imre, Gyöngyös
- Bán Kamill, Miskolc
- Bán Márton, Vác
- Bánátfi Hajnalka, Ka-
posvár
- Bánhidy Ödön, Eger
- Bánhidyné Nagy Teréz,
Szatmárnémeti
- Bánkuty Dezső dr.,
Bp. IV.
- v. Bánkuty Ernő dr.,
Győr
- Bánkuty Ferenc dr.,
Szabadka
- Bánó Ernő, Érsekújvár
- Bánóczy Endre, Nkőrös
- Bányai László, Seps-
szentgyörgy
- Bárány László dr.,
Szombathely
- Bárány Mária, Bp. IV.
- Bárdos József dr.,
Nagyvárad
- Bárdos Rezső, Szentes
- Bárdosi Sándor, Sopr.
- Bátai M. Ilona, Pécs
- Báthory Jolán, Kolozs-
vár
- Báthoryné Feyér Mar-
git, Szabadka
- Bátor Pál, Bp. VI.
- v. Bátoriné Tőreké Ella,
Bp. VI.
- Bebesi Gyula dr., Sü-
meg
- Beck Pál, Miskolc
- Becsy Zoltánné, Nagy-
várad
- Bede István, Bp. III.
- Bede Zoltán, Miskolc
- Bede Zoltánné Tüdös
Sára, Miskolc
- Bedy Rezső dr., Érsek-
újvár
- Behányi Eszter, Bp. VI.
- Bellovoics Imre, Nyír-
egyháza
- Belohorszky Ferenc dr.,
Nyíregyháza

- nemes Czákó János
Pestszenterzsébet
Czeiner Géza dr., Kaposvár
Czéh Károly, Nkároly
Czirják József, Kaposv.
Czitronyi Jenő, Bp. VI.
Czogler Kálmán, Szeg.
Czuk István, Nszalonta
Czuppon Elek, Miskolc
Dala László, Bp.
Dallos Piroska, Érsek-
újvár
Dalmady Győző, Hajdu-
szoboszló
Dalmai Béla, Kassa
Dambacher József,
Gyöngyös
Danielisz Jenő, Bp.
XIV.
Daradics Árpádné dr.,
Kolozsvar
Darás Rózsa, Bp.
Darkó Béla dr., Miskolc
Darvas Andor, Eger
Darvas Jenő, Pestszenterzsébet
Dárvai Margit dr., Bp.
XIV.
Dávid Zsigmondné, Kolozsvar
Deák Ferenc, Nvárad
Deák Gyula, Csíkszer.
Deák Gyula, Dés
Debitzky István, Kolozsvar
Debreczeni László, Pécs
Debreczeni Elemér,
Győr
Debrezcy Sándor dr.,
Kolozsvar
Dehény József, Sümeg
Demeter Béla, Sepsiszentgyörgy
Demeter István, Debrecen
Demény János, Gyöngyös
Denderle József, Kolozsvar
Derényi Mária, Győr
Derzsényi László Pestszenterzsébet
Derzsy Zoltán, Nvárad
Deseő Zoltán, Bp. V.
Devich Andor, Szeged
Dékány István dr., Bp.
Dénés Tibor dr., Bp.
VI.
Dér Zoltán, Sopron
Dévai Jenő, Sárosp.
Dévay Ilona, Huszt
Dévényiné Fengya Katalin, Ungvár
Dienes János, Debrecen
Dimitrijevicz Zsófia, Zombor
Diósi Kornél, Hatvan
Dióssi Frigyes, Mátyásföld
Diószeghy László, Nagyvárad
Dirmayer Marianna, Nagyvárad
Dittrichné Csemez Mária, Bp. VIII.
Divéki Ilona, Kolozsv.
Dobay József, Bp. X.
v. Dobó József, Balassagyarmat
Dobóczy József dr., Bp. VI.
Dobos Ferenc dr., Székelyudvarhely
Dobos István, Munkács
Dobos József, Bp. X.
Dobos Károlyné dr., Bp.
Dobossy Imréné, Érsekújvár
Dobránszky Ede, Kassa
Dobránszky Sándor, Huszt
Dobránszky Sándor, Nyíregyháza
Dobovics Ágoston dr. Komárom
Dóczy Ferenc, Kolozsv.
Dolch Erzsébet dr., Nagyvárad
Dományné Balogh Ilony dr., Eger
Dombi Katalin, Székelyudvarhely
Dombóvári Istvánné, Huszt
Dombrowszky János, Érsekújvár
v. Domonkos György, Miskolc
Domokos Nándor, Szolnok
Domokos Sámuel, Nászód
Donászy Ferenc dr., Bp. V.
Dongó Orbán, Bp.
Dóri Antal, Dombóvár
Dormuth Árpád, Székesfehérvár
Doroghy Ferenc, Bp., II.
Dósa Pál, Nvárad.
Döme Bálint, Sepsiszentgyörgy
Döme Mihály, Szenc
Dömötör Miklósné dr., Bp. IV.
Dörre Magda, Miskolc
Dsida Ottó dr., Győr
Dubizmay Izabella dr., Nyíregyháza
Dubovitz István, Bp. VII.
Duray Kálmán, Bp. II.
v. Durkó Antal, Békés
Durkó Erzsébet, Rozsnyó
Duruttya István, Kassa
Dusnoki István, Pápa
Duzs Gergely, Nkőrös
Eckerdtné Pethő Gizella, Szeged
Eckmanné Musulin Mária, Szeged
Ecsödi Ákos, Makó
Ecsödi János, Bp. VII.
Egyházy Imre, Sümeg
Elek Imre, Dés
Elekes István, Bp. V.
Elekes Istvánné, Bp. I
Ember István dr., Bp.
Ember Ödön dr., Szekszárd
Emmer József dr., Sopron
Enarfiné Horváth Laura, Békéscsaba
Endrei Gerzson, Bp. VI.
Endrődi Frigyes, Bp. VII.
Eördögh József, Miskolc
Ercsey Jakab, Kaposv.
Ercsey László, Bp.
Erdei József, Bp. VI.
Erdélyi Béla, Szabadka
Erdélyi László, Szabadka
Erdélyi Lászlóné, Szabadka
Erdélyi Pál dr., Szabadka
Erdőhelyi Kálmán, Mohács

- Erdős Tivadar, Gyöngyös
 Erdős Zoltán, Békés
 Erdősi József, Kassa
 Erhardt Lajos, Sümeg
 Ernyey Jenő, Szeged
 Erődi Béla, Dés
 Erődi Kálmán dr., Bp.
 Eszes Irma, Zombor
 Eszik Mihály, Nvárad
 v. Esztergomy Ferenc, Bp. VI.
 Etelváry Lujza, Bp. IV.
 Etédy Ferenc, Bp. X.
 Éber Emanuella, Újpest
 Éber János, Debrecen
 Édes Jenő, Bp.
 Égner Sándor, Bp. V.
 Éltető Ödön, Pestszent-
 erzsébet
 Éry Emil, Bp. VIII.
 Éry Emilné, Bp. VIII.
 Fail Jagelló, Bp.
 Falábu Dezső, Hód-
 mezővásárhely
 Falábu Jenő, Szeged
 Faludi Ferenc, Hatvan
 Faragó János, Baja
 Faragó József, Kőszeg
 Faragó Tibor, Miskolc
 Faragó Tiborné dr.,
 Miskolc
 Farkas János, Bp. IX.
 Farkas István, Balassa-
 gyarmat
 Farkas Jenő, Nkálló
 Farkas László dr., Bp.
 VIII.
 v. Farkasné Simon Ka-
 talin, Máramarossz.
 Fazekas Gyula, Kolozsvár
 Fazekas Katalin, Deb-
 recen
 Fábrián Béla, Zilah
 Fábrián Gyula, Szom-
 bathely
 Fábrián István dr., Pécs
 Fábriánné Biczó Ilona,
 Szombathely
 Fábry Béla dr., Mis-
 kolc
 Fábry Géza, Ipolyság
 Fáj Árpád, Bp. II.
 Fáy Károly, Bp. VII.
 Fehér Dénes, Sümeg
 Fehér Géza, Győr
 Fehérné Pozsgay Pi-
 roska, Sopron
 Fehérné dr. Velsinszky
 Piroska, Szombathely
 v. Fehérváry Dezső,
 Debrecen
 Feiler Anna, Székes-
 fehérvár
 v. Fejes Andor dr.,
 Debrecen
 Fejér György, Dés
 Fejér Ilona, Kolozsvár
 Fejér József dr., Bp. I.
 Fejér Miklós, Kolozsv.
 Fejérdy Győző, Kolozsv-
 ár
 Fekecs Gábor, Székes-
 fehérvár
 Fekete Gábor, Székes-
 fehérvár
 Fekete Lajos, Szentés
 Fekete Sára, Szenc
 Feley Lóránt, Kassa
 Felföldy Ferenc, Pécs
 Felszeghi István, Seps-
 szentgyörgy
 Felszeghy Elemér dr.,
 Érsekújvár
 Fenczik Jenő, Beregsz.
 Ferencz Ferenc, Győr
 Ferenczi Sándor dr.,
 Kolozsvár
 Feterlea Józsefné, Ko-
 lozsvár
 Feymanné Németh
 Rózsa, Bp.
 Filarszky Erzsébet, Bp.
 IV.
 Filcsák Rózsa, Kassa
 Filla István, Bp. IV.
 Fink Henrikné, Bp.
 Finta Gerő, Nvárad
 Finta Zoltánné, Ko-
 lozsvár
 Firbás Nándor, Bp. X.
 Firbás Oszkár dr.,
 Szeged
 Fischer Vilmos dr., Bp.
 X.
 Fister Adrienne, Óbecse
 Fleischmann Gyula dr.,
 Bp.
 Fleischer Richárd,
 Beszterce
 Flóra Sándor, Baja
 Fodor Erzsébet, Győr
 Fodor Ferenc, Bp.
 Fodor István, Ungvár
 Fodor János dr., Sán-
 dorfalva
 Foglárné Tombor Ilona,
 Bp. VI.
 Follajtár Ernő, Bp. VI.
 Foltényi Lidia, Losonc
 Foris Jenő, Nbánya
 Főris Miklós, Abony
 Földessy Gyula, Bp.
 v. Földváry Béla, Ka-
 posvár
 Földváry Mihályné,
 Miskolc
 Földy Béla, Bp. II.
 Földy József dr., Pápa
 Fördös László, Kassa
 v. Fraknóy József, Bp.
 Frank László, Pécs
 Fray Jenő dr., Bp. X.
 Frenyó Lajos, Bp. X.
 Frey Gabriella, Bp. VI.
 Frick József dr., Deb-
 recen.
 Fritzné dr. Péterfi Má-
 ria dr., Bp. VI.
 Frivaldszky Melinda,
 Sopron
 Frűhm Tamás, Besz-
 terce
 Fuchs József, Csíksze-
 reda
 Fuderer József, Kec-
 kemét
 Fuhrmann Kamilla, Bp.
 Fuxhoffer Dezső, Bp.
 IX.
 Fülöp Edit, Dés
 Fülöp Ernő, Kassa
 Für István dr., Szeged
 Fürster Jenő, Miskolc
 Gaál Endre, Mohács
 Gaál János, Újvidék
 Gaál László dr., Kar-
 cag
 Gaál Sándor, Kúnszent-
 miklós
 Gaál Tibor, Kecskemét
 Gabányi János, Sza-
 mosújvár
 Gacsályi Sándor dr.,
 Nyíregyháza
 Gajdáty Lajos, Bp. X.
 Gajtkó István, Zombor
 Galamb Ödön, Bp.
 Galántai István, Debre-
 cen
 Gallé László, Zenta
 Gammer Béla, Szeged
 Garda Samu dr., Bp.
 Gargya Nándor, Kassa
 Gauder Andor, Győr
 Gaudi Árpád, Kúnszent-
 miklós

- Belső Ferenc, Duna-szerdahely
 Belyánszky Milica, Újvidék
 Bence István dr., Bp. V.
 Bencsik Gergely, Bp. VII.
 Bencze Irén, Kolozsvár
 Benedek Kálmán, Kolozsvár
 Benedek Károly, Sepsiszentgyörgy
 Benedekné Benedek Margit, Bp. VIII.
 Beniczky László, Nagyvárád
 Beniczkyné Princzinger Valéria, Nagyvárád
 Benigny Andor, Nyíregyháza
 Benigny Gyula, Debrecen
 Benisch Artúr dr., Bp.
 Benisch Artúrné, Győr
 Benke Andor, Cegléd
 Benkő Barnabás, Bp. V.
 Benkőczy György, Mezőkövesd
 Benkovich István dr., Csongrád
 Benkő Anna, Sopron
 Benkő Béla, Sárospatak
 Benkő Gáspár, Bp.
 Benkő Gyula, Mátészalka
 v. Benkő József, Bp. X.
 Benkő László dr., Sopron
 Bentzik Mihály, Szeged
 Berezcky Margit, Bp.
 Berezcky Tibor dr., Kolozsvár
 Berencz György, Esztergom
 v. Berend Iván, Szekszárd
 Berend Miklós, Újvárad
 Beresztóczy György dr. Bp. V.
 Bereznay Ferencné, Újpest
 Berényiné Antal Ida, Mezőtúr
 Berg Pál dr., Bp. VII.
 Berkes Ottó, Túrkeve
 Berkovics Ernő, Kassa
 Bernátsky Kornélia, Bp.
 Ifj. Bernátsky Kornélné dr., Bp.
 Bernolák Kálmán, Bp.
 Bernolák Kálmán dr., Bp. VI.
 Beró Pál, Kaposvár
 Bertalan Rózsi, Szekesfehérvár
 Berwaldszky Edit dr., Bp. VI.
 Berzeviczy Béla, Kassa
 Bessenyei Béla, Békés
 Bessenyei Gyula, Szekszárd
 v. Bessenyei Lajos dr., Debrecen
 Betkowszki Jenő, Szolnok
 Bezzegh Gyula, Sopron
 Békési Pál, Losonc
 Béla Pál, Szekszárd
 Bényi Ferenc, Hatvan
 Béres Benő, Kisvárd
 Biczó Ferenc dr., Kaposvár
 Bihari Ferenc, Bp.
 Bihari Gyula dr., Pestszenterzsébet
 Bihari Sándor, Munkács
 Binder Irén dr., Újpest
 Bíró Béláné, Bp. VIII.
 Bíró Izabella dr., Bp. VI.
 Popi Bíró Izabella, Bp. II.
 Bíró János, Nádudvar
 Bíró Lajos, Békés
 Bíró Lajos dr., Kaposvár
 Bíró Lajos Pál dr., Bp.
 Bíró Sándor, Kolozsvár
 Bíró Sándor, Székelyudvarhely
 Bíró Tiborné dr., Kolozsvár
 Bitskei József dr., Bp. X.
 Blaskovich Edit dr., Bp. I.
 Blaskovich Izabella, Bp.
 Blázsik Piroška, Szekszárd
 Blázy László dr., Bp. VII.
 Blöckinger Géza, Rozsnyó
 Boda Béla, Sárospatak
 Bódis Géza, Szívár
 Bodnár József dr., Békéscsaba
 Bodnár Lajos, Bp. VIII.
 Bodor András, Kolozsvár
 Bodorné Horváth Berta, Szatmárnémeti
 Bodó Jenő, Sepsiszentgyörgy
 Bódy Dénes, Sárospatak
 Bódy Endre, Mátyásföld
 Bódy Ödönné, Újpest
 Bodrogi János, Kolozsvár
 Bodrogi Jánosné, Kolozsvár
 Bodrossy Lajos, Rákospalota
 Boér Lászlóné, Décs
 Boga Alajos dr., Kolozsvár
 Bogdány László, Kecskemét
 Bognár Cecil dr., Szeged
 Bogner József, Szabadka
 Bogyai Attila dr., Bp. III.
 Bogsch Sándor dr., Bp. VII.
 Bohár Gabriella, Bp. IV.
 Boka István, Szeged
 Bóka Papp Mária, Kecskemét
 Bokor Imréné dr., Zombor
 Boksay Emil, Ungvár
 Boksay József, Ungvár
 Boleratzky Gyula dr. Zalaegerszeg
 Bolgárné Pataky Erzsébet, Szeged
 Bolyó László, Kaposvár
 Bónis Emma, Újpest
 Bonnyay Ede, Bp. V.
 Borbás György Pestszenterzsébet
 Borbély András dr., Kisújszállás
 Borbély Gyula, Bp. VI.
 Borbély Sándor, Pápa
 Borcsa Gergely, Csikszéred
 Borda László, Kiskunfélegyháza
 Bordács Etelka, Szolnok

- Bordács Miklósné dr.,
Mezőtúr
- Bori István, Szenc
- Boronkay Antal, Lipcse
- Boros Ferenc, Bp. VI.
- Boros Jenő dr., Bp.
XIV.
- Borosné Murányi Jo-
lán, Sopron
- Borosnyay Károly, Mis-
koc
- Boross István dr.,
Mezőtúr
- Bors Vince, Szeged
- Borsai Károly, Újvidék
- Borsányi Béni, Óbese
- Borsányi József, Szol-
nok
- Borsy Tivadar, Szeged
- Borszéky Gyula, Csík-
szereda
- Bory István, Szenc
- Bosányi Franciska, Bp.
VIII.
- Boskov Zsivánné, Új-
vidék
- Bóta János, Sztgotthárd
- Bóta Károly, Salgótarj.
- Botár Imre, Bp.
- Bozzay Erzsébet, Szom-
bathely
- Bozzay Gyula, Békés
- Bozzay Zoltán, Rákos-
hegy
- Böhm Gyula, Bp.
- Bölcsházy Árpád, Bp.
- Börzsei Márton, Ko-
lozsvár
- Böszörményi László,
Pestszenterzsébet
- Brassay Károly, Szi-
lágysomlyó
- Bráda Lajos, Karcag
- Brecknerné Tallatschek
Sára, Kolozsvár
- Erisits Frigyes dr., Bp.
XI.
- Brolly Imre, Kaposvár
- Bronzé János, Huszt
- Brósz Ilona, Kolozsv.
- Brucknerné Szeremlei
Szabó Sára dr., Sop-
ron
- Bruhács Gizella, Újpest
- Brunnérné Decsi Mar-
gitt, Bp.
- Brüll Emanuel, Kolozs-
vár
- Bubits Jenőné, Bp. VIII.
- Bucsy István, Szeged
- Buczkó Emil dr., Kassa
- Buda László, Bp. VIII.
- Budaker Károly, Mis-
koc
- Budaméry Béla dr.,
Bp. III.
- Buday Géza dr., Mis-
koc
- Buday Olga, Nvárad
- Budinszkiné Erdődi
Iré, Kolozsvár
- Bujdosó Ernő dr., Pápa
- Bukovszky Ferenc dr.,
Kőszeg
- Bulyovszky Katalin,
Makó
- Buray Béla, Szatmár-
németi
- Burány Nándor, Sza-
badka
- Burián László, Kecse-
mét
- Bury-Bravotinszkyné
Breicha Magda, Győr
- Busák Béla, Bp. I.
- Busák Béláné, Bp. VI.
- Cellik István, Szabadka
- Corradi Gyuláné, Győr
- Csaba Jenő dr., Zilah
- Csaba József, Sopron
- Csabai István dr., Sop-
ron
- Csallner Adolf, Besz-
terce
- Csallner Kurt, Besz-
terce
- Csanádi Vilmos, Kassa
- Csanády Sándor, Sop-
ron
- Csaplár Konrád, Baja
- Csapkay Sándor, Győr
- Csaplár János, Ungvár
- Csaplovics József, Ko-
márom
- Csapody Vera dr., Bp.
VIII.
- Csapó Jenő, Ipolyság
- Csató Béla, Szombat-
hely
- Csató Jolán, Székely-
udvarhely
- Csák Máté, Bp. X.
- Császár Károly dr.,
Kolozsvár
- Cseh Antal, Székesfé-
hérvár
- Cseh Béla, Balassagy.
- Cseh László, Zombor
- Csehély Aladár, Bp. IX.
- Cseke Vilmos, Kolozs-
vár
- Cselényi Béla, Kolozs-
vár
- Csengery Erzsébet, Bp.
VI.
- Csengő Nándor dr.,
Gyöngyös
- Csepcsányi Amália, Új-
verbász
- Csernay László, Losonc
- Cserny Etelka, Szeged
- Cserepes Gyula, Bereg-
szász
- Cserép József dr.,
Tiszalök
- Cs ernik József, Nagy-
várad
- Cservény Albin,
Kolozsvár
- Cséfalvy Gabriella,
Nagyvárad
- Csiha Antal dr.,
Hajdúböszörmény
- Csiky Gyula, Nagy-
várad
- Csikós Imre, Karcag
- Csinády Gerő dr.,
Debrecen
- Csinády István dr.,
Bp. II.
- Csinády Istvánné, Bp.
V.
- Csink Ilona, Bp. VII.
- Csipak Lajos dr.,
Csíkszereda
- Csipkay Sándor dr.,
Bp. VII.
- Csiples Bogdán, Új-
vidék
- Csirik Jenő, Szenc
- Csoltkó István, Kapos-
vár
- Csóka Lajos dr., Bp.
II.
- Csoma Erzsébet, Mező-
túr
- Csomor József,
Szilágysomlyó
- Csonka Imre, Dombóvár
- Csonka Mihály, Szeged
- Csontha László, Vál
- Csorba Zoltán, Miskolc
- Csorja Etelka, Szeged
- Csulak Károlyné,
Kolozsvár
- Csurgai János, Békés
- Csutorás Sándorné,
Debrecen
- Csürös Zoltán, Bp. VI.

- Gazdag Judit, Máramarosziget
 Gazdag Lajos, Bp. II.
 Gazsó Olga, Nyiregyháza
 Gábor Géza dr., Sopron
 Gábor Jenő, Szeged
 Gábor Katalin, Mura-szombat
 Gábor M. Lenke, Bp. IX.
 Gábrriel János, Szombathely
 Gács Béla, Gyöngyös
 Gál Ferencné, Nbánya
 Gál Györgyi, Hódmezővásárhely
 Gál Mária, Szolnok
 Gál Zoltán dr., Bp.
 Gáldy Béla, Bp.
 Gálffy Zsigmond, Kolozsvár
 Gálffyné Tárczay Erzsébet dr., Miskolc
 Gálos Ferenc, Szeged
 Gánóczy Mihály, Érsekújvár
 Gáspár Gyula dr., Kolozsvár
 Gáspár Gyula, Szatmárnémeti
 Gáspár Pál dr., Bp. II.
 Gáspárné dr. Simon Blanka, Bp. XIV.
 Gável Béla, Huszt
 Gedeon Gyula dr., Bp. X.
 Gelencsér Károly dr., Bp. VI.
 Gelléri Emil, Kaposvár
 Geiger Edit, Győr
 Genthon Mária dr., Bp. VIII.
 Gergely Adolf, Jászberény
 Gergely Jenő dr., Kolozsvár
 Gergely Pál, Ipolyság
 Gerő Gusztáv, Pest-szenterzsébet
 Geszti Lajos, Bp.
 Gémes László, Szenc
 Gémesi József, Szeged
 v. Ghymes Béla, Bp. IV.
 Giday Endre, Bp. XIV.
 Glatz Farkas dr., Bp. X.
 Gockler Imre dr., Pest-szentlőrinc
 Gogl Lajos, Gyula
 Góliám Béla, Szentes
 Gombos Sándor, Érsekújvár
 Gonda Keresztély, Szekesfehérvár
 Goschi Péter, Szekesfehérvár
 Gosztonyi Gizella, Újpest
 Gödör Kap. János, Ipolyság
 Gödri Ferenc, Sepsiszentgyörgy
 Gömöri Pálné dr., Bp. IV.
 Gönczi László, Kolozsv.
 Görbe Imre, Zombor
 Görbe Imréné, Zombor
 Gögös Ferenc, Sopron
 Görgényi László, Kassa
 Grabovszky Camill, Bp. II.
 Grabovieczky Leon, Bp. X.
 Grabler Ida, Szombathely
 Grexa Gyuláné, Bp. I.
 Gróf Imre, Zombor
 Gross Hubert, Beszterce
 Gruber Miklós dr., Bp. XIV.
 Gschweng Mátyás, Újverbász
 Gulyás János dr., Szombathely
 Gulyás József dr., Sárospatak
 Gulyás Sándor, Kiskunhalas
 Gulyás Sándor, Bp. XIV.
 Gyalmos János, Bp. IV.
 Gyarmati Ernő, Tata
 Gyarmathy László, Debrecen
 Gyenge Jánosné, Nagyvárad
 Gyertyánffy Ernő, Bp.
 Gyóni Ferenc, Bp. VII.
 Gyökössy Lajos, Békés
 Gyöngyösi M. Aurélia, Kolozsvár
 Gyönyör Béla, Bp. VIII.
 György Dénes, Kolozsv.
 György Endre, Pest-szenterzsébet
 Györgyi György, Bp. I.
 Győrbíró Irma, Bp.
 Győrffy István dr., Kolozsvár
 Győrffy Dezső, Salgótarján
 Győrffy Katalin, Kolozsvár
 Győry Aranka dr., Csíkszereda
 Gyurák Ferenc, Kőszeg
 Haáz Rezső, Székelyudvarhely
 Hack Márton, Nvárad
 Hadházy Sándor, Kolozsvár
 Hadnagy Géza, Sopron
 Haerter Ádám, Cegléd
 Haffenschcer András, Kisvárd
 Haid Ferenc, Bp. VI.
 Haigli Szilárd, Szombathely
 Haitsch Ilona dr. Bp. IV.
 Hajagos László, Nagykálló
 Hajdu Gergely, Nvárad
 Hajdu Gyula, Bp. VII.
 Hajdu János dr., Bp.
 Hajós Jenőné, Bp. IV.
 Halász Antal, Kíspeszt
 Halász Antal, Sümeg
 Halász Gyula dr., Cegléd
 Halász János, Sárospat.
 Halász László dr., Bp.
 Hallgató Sándor, Sárospatak
 Halmi Miklós dr., Zombor
 Haltrich Vilmos, Beszterce
 Hammel Vilmos, Kisvárd
 Hamvas Gyula dr., Gyönk
 Hantosné dr. Hajdu Ilona dr., Kolozsv.
 Happ József dr., Bp. X.
 Haraszi Sándor, Balassagyarmat
 Haraszy Árpád, Bp. VIII.
 Hargitáné dr. Géfin Mária dr., Szombathely
 Harkainé Witzenetz Júlia dr., Békéscs.
 Harkay István, Szentes
 Harmos Károly, Komárom

- Harkó József, Sepsi-szentgyörgy
Harsányi Gyula, Kőszeg
Harsányi István dr., Sárospaták
Harsányi Sándor, Miskolc
Hasenauer Eteleka, Szombathely
Hauzer Henriette, Kolozsvár
Haypál Benő, Bp. I.
Háda Sándor, Hajduböszörmény
Háklár Imre dr., Bp.
Hámor Kristóf, Kecskemét
Hámori István, Bácsalmás
Hámori Miksa, Bp. XIV.
Hámory Jenő, Szeged
Hári Ferenc, Mátyásf.
Hársing István, Kísújszállás
Hegedüs János, Szekszárd
Hegyi József, Sárosp.
Hegyi Tibor, Debrecen
Hein Józsefné, Kolozsvár
Heinisch Rudolfné, Újpest
Heinrich Rudolf, Székesfehérvár
Hellebrand Domokos, Szombathely
Hedrich Armin dr., Kolozsvár
Heklai István, Szabadka
Helle Ferenc dr., Bp. VII.
Helta Miklós, Nagyszalonta
Hencz István, Bp. VIII.
Hencze Béla dr., Dés
Herbály András, Mezőtúr
Herbály Gyula, Kísújszállás
Herczeg Gyula, Bp. X.
Herczeg Mária, Bp. I.
Herkely Irén, Bp.
Herkely Júlia, Miskolc
Hermann L. Péter, Bp. X.
Hernádi Ferenc, Hatvan
Hernádi Lajos dr., Kiszvárd
Herr Ödönné, Baja
Heszke Béla, Kolozsvár
Hetey Dániel, Nkőrös
Hettesheimer Ernő, Debrecen
Hetvényi Lajos, Makó
Hevessy János, Mátyásföld
Héthy Lajos, Sárosp.
Hideghéti Margit, Szombathely
Hilf Anna, Újpest
Hiricz András, Huszt
Hirschberg Jenő, Miskolc
Hites Ferenc, Mohács
Hodászi Ede, Szentgotthárd
Hodinka László dr., Bp.
Hofbauer Róbert dr., Bp.
Hoffer András dr., Debrecen
Holenda Barnabás dr., Győr
Hoffmann Ernő dr., Bp. I.
Hojnoss Rezső dr., Bp. VIII.
Hollendonner Ferencné dr., Bp.
Holló Károly, Bp.
Hollós Erzsébet, Kőszeg
Holpert Gyula, Zombor
Homér Lajos dr., Bp.
Hommer László, Nyíregyháza
Homonnai Imre, Bp. II.
Homonnay Elemér, Bp. X.
Horkay László, Hajdunánás
Hornyák Odilo, Ipolys.
Hornné Scholtz Irén, Miskolc
Hortiné Muntján Ilona dr., Bp. VI.
Horvay Béla, Bp.
Horvay Róbert dr., Debrecen
Horváth Albert, Hajduböszörmény
v. Horváth Antal, Bp. V.
Horváth Antal dr., Kassa
Horváth Béla, Szentgotthárd
Horváth Elemér, Bp. II.
Horváth Edit dr., Szeged
Horváth Gizella, Bp. VI.
Horváth Gyula, Szoln.
Horváth Imre dr., Bp. VIII.
Horváth János dr., Bp.
Horváth János, Bp. III.
Horváth János, Szamosújvár
Horváth József, Csíkszereda
Horváth József, Nagyőrös
Horváth József, Sopr.
Horváth Juliánna, Bp. IV.
Horváth Kandid, Bp. VIII.
Horváth Kálmán dr., Bp.
Hörváth Károly dr., Bp. VII.
Horváth Károly dr., Bp. I.
Horváth Károly dr., Bp. V.
Horváth Károly, Debrecen
Horváth L. László, Nagyvárad
Horváth Mihály, Kézdivásárhely
Horváth Miklós dr., Bp. XIV.
Horváth Miklós dr., Nagyálló
Horváth Péter dr., Bp. X.
Horváth Sándor, Nyíregyháza
Horváthné Herczeg Ilona, Bp.
Horváthné Pákh Erzsébet dr., Szeged
Horváth Viktor dr., Pécs
Horváthy Dezső, Debrecen
Högye Sándor, Mezőtúr
Hruska Károly, Kpest
Huba Árpád, Bp. X.
Hunyady Márta, Újpest
Hunyadi Mátyás, Csíkszereda
Husz Ödön, Dés
Hvála Máriusz, Újvidék

- Igmándy József dr.,
 Hajdunánás
 Ignácz Béla dr., Hat-
 van
 Ignátz Ernő, Bp.
 Ihász József, Bp. VII.
 Ijjas Lajos, Sopron
 Illés Gyula dr., Kolozs-
 vár
 Illyefalvi Vitéz Zsoltné,
 Bp. IV.
 Illyés Árpád, Szeged
 Imreh László, Kassa
 Imreh Zsigmond, Mis-
 kolc
 Ince Andor, Kolozsv.
 Inczeffi Géza dr., Na-
 szód
 Inokai Béla, Székes-
 fehérvár
 Intze István, Bp. II.
 Ipoly Henrik, Szent-
 gotthárd
 Ipoly Sylvia, Szent-
 gotthárd
 Irsa Tibor, Miskolc
 Irsa Tiborné, Miskolc
 Istenes Gabriella, Szenc
 Istvánffy Ernőné dr.,
 Újpest
 Ivancsó Elek, Ungvár
 Ivánfi János, Zalaeger-
 szeg
 Ivánka László, Munk.
 Iványi Géza, Mátyásf.
 Izsó Lajos, Békés
 Jablonkay Pál dr., Bp. I.
 Jablonovszky Piroska,
 Bp. IV.
 Jacob Oszkár, Besz-
 terce
 Jacobi Károlyné, Bp.
 Jagits Mária, Sopron
 Jagits Pál, Újvidék
 Jakab Sándor, Debre-
 cen
 Jakabfi László, Bp. VII.
 Jakabffyné Gerő Bri-
 gitta, Bp. VI.
 Jakob Károly dr., Sá-
 rospatak
 Jakó Albert, Nvárad
 Jaklovsky Dénes, Szé-
 kelyudvarhely
 Jakucs István dr., Deb-
 recen
 Jakus Kálmán, Bp. IX.
 Jancsó Antal, Nagykálló
 Jancsó Béla, Székely-
 udvarhely
 Janesitz Henrik, Sopr.
 Jankóné Schindler
 Edit, Sopron
 Jankovich Ferenc, Lo-
 sone
 Janó István, Kisújszál-
 lás
 Janson Vilmos, Szeged
 Jantyik János, Nagy-
 szalonta
 Jaschkó Hermin, Kassa
 Jaskievicz István, Bp.
 X.
 Jaszszky József, Na-
 szód
 Jausz Béla dr., Debre-
 cen
 Jámbor Emil, Kvárda
 Jámbor Ferenc, Szom-
 bathely
 Jámbor György dr., Bp.
 Jámbor Mike, Eszterg.
 Jánky István dr., Sü-
 meg
 Jánoska Tivadar, Ér-
 sekújvár
 Jánossy Mihályné, Baja
 Jánossy Sándor dr.,
 Nagykőrös
 Jánosy Zoltán, Maros-
 vásárhely
 Járay Imre, Szentes
 Jármai Józsefné, Bp.
 XIV.
 Járosi Olga, Szabadka
 Jávor Andor, Bp. XIV.
 Jávorszky Olga, Mára-
 marosziget
 Jeamplong József,
 Szombathely
 Jedrzyjovszky Lajos,
 Naszód
 Jelesné dr. Györffy
 Klára, Máramarossz.
 Jelítai József dr., Bp.
 III.
 Jeney Zoltán, Hatvan
 Jenny Ilona dr., Sopr.
 Jeremiás Lajos, Kis-
 kunhalas
 Jeszenszky Ilona, Bp.
 IV.
 Jégh Gyula, Miskolc
 Jillek Emil, Pécs
 Jovanovics Míra, Zom-
 bor
 Jóbai János, Cegléd
 Jókay Zoltán dr., Bp.
 VI.
 Jónás Márton, Kiskun-
 halas
 Jóvér Antal, Debrecen
 Józsa Gerő, Zilah
 Józsa János dr. Ko-
 lozsvár
 Józsa Sándor, Zilah
 Józsy Ferenc, Bp. X.
 Juhász Antal, Szeged
 Juhász Imre, Kisúj-
 szállás
 Juhász István, Bp. I.
 Juhász Pál dr., Mező-
 kövesd
 Juhász Sándor dr.,
 Debrecen
 Jurkáné dr. Dávid
 Augusztá, Márama-
 rossziget
 Juth Béla, Bp. VIII

(Folytatása a következő számban.)

HÍREK.

Címadohányozás. Magyarország Kormányzója a vallás- és közoktatásügyi miniszteri teendők ideiglenes ellátásával megbízott m. kir. igazságügy-miniszter előterjesztésére *dr. Kerényi Dénesnek*, a budapesti VIII. ker. községi Vörösmarty Mihály gimnázium igazgatói címmel felruházott rendes tanárának, nyugalomba vonulása alkalmából, a középiskolai oktatás szolgálatában szerzett érdemeiért a tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgatói címet, *dr. Vörös István* székesfővárosi gimnáziumi rendes tanárnak a gimnáziumi igazgatói címet adományozni méltóztatott.

Előléptetés és kinevezés. Magyarország Kormányzója a vallás- és közoktatásügyi miniszteri teendők ideiglenes ellátásával megbízott m. kir. igazságügyminiszter előterjesztésére *Styrer Gyula* budapesti m. kir. középiskolai tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumi tanárt az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított VI. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő 11. fizetési fokozatba, *dr. Várdy Jánost*, a budapesti VIII. ker. állami Madách Imre gyakorló jellegű gimnáziumban szolgálatot teljesítő állami gyakorló gimnáziumi tanárt az állami középiskolai és a velük egy tekintet alá eső többi tanár részére megállapított és a VI. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba előléptetni méltóztatott.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri teendők ideiglenes ellátásával megbízott m. kir. igazságügyminiszter *dr. Papp János* és *dr. Semjén Gyula* budapesti, *dr. Ember Ernő* és *Gyarmathi László* debreceni, *Párkányi László* és *dr. Madácsy László* szegedi állami gyakorló gimnáziumhoz, végül *dr. vitéz Simonfay-Lakatos László* m. kir. miniszterelnökséghez szolgálattételre beosztott állami gimnáziumi rendes tanárokat az állami gyakorló gimnáziumi tanárok létszámába gyakorló gimnáziumi tanárokká kinevezte.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Mahr Klára* budapesti VI. ker. áll. Mária Terézia leánygimnáziumi, *Tarczal Béla* losonci áll. gimnáziumi, *dr. Ember Ödön* szekszárdi áll. gimnáziumi, *iff. Somogyi Antal* budapesti VI. ker. áll. Kölcsey Ferenc gimnáziumi, *iff. Varga Gábor* budapesti II. ker. áll. Toldy Ferenc gimnáziumi, *Balanyi Mihály* balassagyarmati áll. gimnáziumi, *Aba Irma Zsófia* nagyszalontai áll. gimnáziumi, *Berke Istvánné Vécsey Klára* munkácsi áll. gimnáziumi, *Csom Lujza* hatvani áll. gimnáziumi, *Dragomán Pál* marosvásárhelyi áll. leánygimnáziumi, *Eszter Blanka* zentai áll. gimnáziumi, *dr. Giday Kálmán* makói áll. gimnáziumi, *Kálmán Olga* ipolyi áll. gimnáziumi, *Korenchey Lajosné Deák Erzsébet* újvidéki áll. leánygimnáziumi, *dr. Kulcsár László* szilágysomlyói áll. gimnáziumi, *Szommer Ilona* újvidéki áll. leánygimnáziumi, *Szvorényi Katalin* szilágysomlyói áll. gimnáziumi, *Bogár Izabella* érsekújvári áll. gimnáziumi, *Szöke Ilona* losonci áll. gimnáziumi, *Szalontai László* komáromi Szent Benedek-rendi gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott, *Kismarjai Emil* budafoki premontrei gimnáziumhoz szolgálattételre beosztott, *dr. Nagy Sándor* nagykállói áll. gimnáziumi, *Zobor Erzsébet* egri áll. gimnáziumi, *Szabó Erzsébet* nagyszalontai áll. gimnáziumi, *Hadfi Adél* szilágysomlyói áll. gimnáziumi, *Ambrus Géza* szabadkai áll. gimnáziumi, *László Pirooska* ungvári áll. ruszin tanítási nyelvű gimnáziumi, *Brückler Istvánné Köpe Ida* szegedi egyetemi Horthy kollégiumhoz szolgálattételre beosztott és *Bélay Vilmos* budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karához szolgálattételre beosztott áll. gimnáziumi helyettes tanárokat az állami gimnáziumi tanárok létszámába rendes tanárokká kinevezte.

Magántanári képesítés. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Végh József* állami gimnáziumi r. tanárnak a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem bölcsészettudományi karán a „Szótan és szóragozástan, különös tekintettel a magyar népnyelvre“ c. tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és a nevezettet ebben a minőségében megerősítette.

KÖNYVSZEMLE.

Rolla Margit: Arany estéje. Budapest. Egyetemí Nyomda, 1944. 182 l.

Arany László centennáriuma egy igen értékes könyvvel gazdagította az Arany-családra vonatkozó irodalmat: Rolla Margit *Arany estéje* c. kiadványával. Maga a cím nem fedi ugyan teljesen a tartalmát, valamivel kevesebbet s valamivel többet ad nála. Erre rávilágít a könyv keletkezése. Arany János veje, Széll Kálmán esperes hosszú életet élt, kilencven éves korában halt meg 1928-ban s végrendelete értelmében hagyatéka csak a harmadik felesége halála után kerülhetett felosztásra. Széll György kir. közjegyzőnek jutott Széll Kálmán könyvtára, s akkor került elő a könyvszekrény egyik fiókjából az egyházi beszédek mögé rejtett köteg, mely Széll Kálmán és Arany Juliska leányának, Piroskának apjához intézett leveleit gyűjtötte össze. Szerzőnk ehhez hozzacsatolta Arany János özvegyének egy levelét, Juliskának hat levelét Lengyel Dánielnéhez, nyolc levelét Gyulai Pálnéhoz, Arany 26 levelét sógorához, Széll Kálmánhoz, Arany Lászlóné egy levelét Gyulai Pálhoz, Arany Jánosnak unokájához írt leveleit, a Piroska betegsége alatt és halálakor írt családi leveleket és táviratokat, hagyatéki iratokat, Arany Jánosnak néhány családi költeményét és Szász Károlynak verses búcsúztatóját Piroska ravatálánál.

Mindezeket szerzőnk összekötő szöveggel beállította Arany Jánosnak, majd hátrahagyottainak életébe. A korpéppel megelevenedik előttünk Arany Jánosnak sok testi szenvedése és mérhetetlen lelki fájdalma leányának, Juliskának halála után. A baljóslatú névvel világra jött Piroskának betegségét és halálát már nem érte meg. Piroska 1886. július 4-én, húszéves korában, hetekig húzóód tüdőgyulladásban halt meg. Arany Lászlóék ön-feláldozó ápolása és az orvosok tudománya nem tudta megmenteni.

A közölt levelekből elsősorban Juliskának s leányának, Piroskának jelleme bontakozik ki kedvesen s Arany János neveléséhez méltón. Ebben nyújt sok újat a könyv. Arany János fájdalmát, aggodalmait megörökítette költészeté, utolsó éveinek írói működését pedig Voinovich Arany-életrajza világította meg; ezt Rolla Margit csak utalásokkal érinti.

A jól szerkesztett s szépen megírt könyv értékes és megható adalék az Arany-család történetéhez, érte hálás lesz minden olvasója.

Dr. Kardeván Károly.

Jászai Mari levelei. Sajtó alá rendezte *Kozocsa Sándor*. Budapest, 1944.

A szegény, bennünket hamar itthagyt, nagyműveltségű, nagytehetségű kollégánk, Lehel István gondozásában megjelent Jászai-emlékiratok kiegészítéseképpen kapjuk most Kozocsa Sándortól Jászai Mari leveleit. Elolvasásuk után az a benyomásunk: ezek a levelek az önéletrajzszerű emlékiratoknál hívebb és megbízhatóbb források Jászai emberi egyéniségének megismerésére. Önéletrajza: *visszaemlékezés*; s az önbemutatósnak ez a módja nemcsak az emlékezetben már elhalványodott történésekben, tényállásokban tévedhet. Évek ránkhalmozódásával az életelés alsóbb rétegei betemetődnek, a régmúltat fakult élménynek más az íze, a hangulata, az egész érzékelése. Az egyéniség „fejlődése”: a konzervatívabb természeteknél is többé-kevésbé mássálevés; az egymásratoluló újabb és újabb élmények az én-tudatban, a legösszintébben valló szándék ellenére is, átformálják-át-hangolják multunkat. Ami egykor szép, nagy érzés volt, hűvössé, únottá, sőt olykor szégyellté csúnyul és belső megriadtsággal gondolunk rá; szinte szeretnők őket megtagadni. Így önkéntelenül, akaratlanul is meghamisítjuk voltunkat, mert furcsa paradoxonképpen csak így lehetünk hivat megváltozott-magunkhoz. Csokonairól azt írta az ő egyedül igaz kortárs-megértője, Domby Mihály, hogy ő nem úgy beszélt el a megtörténteiket, amint azok valósággal megestek, hanem ahogy meg *kellott volna* történniök, azaz: művésziileg formálta át a valóságot. Az emlékiratok íróiban is ehhez a művészi átalakításhoz hasonló lélektani folyamat megy végbe, s minél izgályosabb, hevesebb, forrongóbb az író vérmérséklete s maga-formáló, tökéletesítő vágya, — annál inkább. A levelek pillanatnyi megrögzítői az ér-

zésnek, ezért természetszerűleg hívebb tükörképei a valóságnak, még akkor is, ha olyan bonyolódott lelkű, önmagával örökös harcban álló, ellentétek közt hánykolódó művészegyéniség írja őket, mint Jászai Mari. (Most látom, hogy szinte plagizáltam Kozocsának a levelek elé bocsátott kitűnő előszavából, amelyet Jászai leveleivel együtt már hónapokkal ezelőtt elolvastam.)

A legjobban kitetszenek az előzőkben mondottak a levelek első nagy tömbjéből, a volt férjhez, Kassai Vidorhoz írottakból. Jászai emlékirataiban azzal magyarázza férjhezmenését, hogy nem belé, de a könyvtárába volt szerelmes. Hát ez is lehetett valami támogató motívuma szerelmének és egybekelésüknek, de a Kassaihoz írt levelekben annyi az őszinte és szenvedélyes szerelmi vallomás, hogy a döntő elhatározásnak mégis csak erre kellett alapot adnia. Viszont az is érthető, hogy az ő „busá“-jának (így nevezi sokszor Kassait) kicsinyessége, megmakacsodása (Jászai multját s egy szomorú, pillanatnyi meg gondolatlanságból eredt hűtlenségét nem tudta megbocsátani) teljesen kiábrándította őt belőle. S azután már, hogy összeomlott benne ez a nagyszenvedélyű, őszinte szerelm — amely a Jászai egykori szubjektív érzése szerint élete végéig tartott volna —, lassanként keserű, inesztétikus, megtagadni való emlékké sorvadt benne. Ennek a lelke legmélyén tiszta lelkű nőnek az volt a tragikumja, hogy soha nem szabadulhatott egy kínos, otthonából kidobottan, kegyes vallásosságot mutató, de őt kegyetlenül verő apjától elmenekülten, sohase talált olyan férfira, aki benne a nőn túl, felfedezte volna a siratnivalóan nagy lelket. Szerelmei közül talán szegény Reviczky Gyula lehetett volna méltó hozzá. De ez a viszony is milyen visszásan, fájdalmasan kezdődött! Nagyon megbízható, mindent számon tartó, már rég meghalt írótól tudom ennek a szerelmnek eredetét, Reviczky egy Jászai nagy talentumát magasztaló színű kritikájában sajnálkozott rajta, hogy a „báj“ hiányzik az egyéniségéből. Ez a megjegyzés az örök női hiúságot lázította fel Jászaiban, s alkalmat keresett és talált a meggyőzésre. De mikor Reviczky a kedvese „haja árnyában akart ellobogni fényes szerelmi lánggal“, s „elképzelte“, hogy halála után „más fog nyugodni a kebelén“, utolérte őt a már tőle is bájosnak látott nő élettragikumja: az örök szerelmi csalódás. Utolsó napjaiban magára hagyta Jásza: a költőt s ez végső, rímbe már nem szedhetett kusza sorokkal és betűkkel papírra rótt vers-töredékben panaszkolta el a „hűtlen“-től való elhagyatottságát.

Kronologikus keretben, tarka változatosságban kerülnek sorra Jászai levelei idősebb-fiatalabb színészkollégáihoz, írókhoz, egy-két politikushoz s egy-két véletlenből életútjába került polgári ismerőshöz és férfitárához (Prielle Kornélia, Laczkó Aranka, Rakodczay Pál, Janovics Jenő, Szerémy Zoltán, Gál Gyula, Bajor Gizi, Bartók Lajos, Gyulai Pál, Szász Károly, Jókai, Rudnyánszky Gyula, Gárdonyi Géza, Ambrus Zoltán, Krudy Gyula, Falk Miksa stb.). Jellemző Jászai művészi lelkületére, hogy mondanivalója mindig önkéntelenül hozzáilleszkedik annak az egyéniségéhez, akinek levelét küldi. Úgyszólván minden ember más és más hangot pendít meg gazdag muzsikájú lelkében. De emberségének fundamentális vonásai: emberszeretete, őszintesége, minden benyomásra erősen ráfelelő temperamentuma és — zenéje minden jelentékenyebb levelének egyéni pecsétet ad. Itt-ott, amint ez a legtalentusosabb, de nem „író“ művészi egyéniségeknél is megcsik, van egy-egy gyámoltalanabb, rosszul stilizált mondata, de általában pompásan meg tudja találni a gondolatának, érzésének, hangulatának legmegfelelőbb, legegyszerűbb kifejezési formát. Egy „nagy lélek“ világa ez a levelgyűjtemény, olyan léleké, aki tudta, mivel tartozik „Isten kegyelméből“ kapott talentumának, s nemcsak tehetsége szerint, de műveltségben is legélén áll a magyar színművészetnek.

Kozoca Sándor nagy szorgalommal, filológiai hozzáértéssel és körültekintéssel állította össze és rendezte a leveleket. Bevezetésében nagy vonásokban értékes jellemképét rajzolja meg Jászainak. A könyvet figyelmébe ajánljuk kollégáinknak.

Földessy Gyula dr

Önképzés és szolgálat. Az Érsekújvári M. Kir. Áll. Pázmány Péter Gimnázium Kis-önképzőkörének kiadványa. Szerkesztette: *dr. Bakos József* tanulmányi felügyelő, vezetőtanár. Érsekújvár, 1944.

Ez a kötet az érsekújvári diákságnak már negyedik kiadványa, tanár és tanuló tervszerű együttműködésének figyelemreméltó eredménye. Bizonyítéka annak, hogy az újvári diák, mint a kötet szerkesztője — egyben a kis-önképzőkör vezető tanára — bevezetőjében írja is, komolyan veszi az önképzést, nemcsak a legfelső, hanem az alsóbb fokon is. A kis-önképzőkör nem régi intézmény; sok helyen még meg sem született, másutt most van csak kialakulóban. Ezért fogadhatjuk örömmel, hogy egy ilyen új intézmény munkája, az értesítők szűk keretein túl eredményeket felmutatva, szélesebb körök számára is megismerhetővé válik s hasonló irányú tevékenységre indítást, biztatást nyújt.

A kiadványban közölt első dolgozatokból az tűnik ki, hogy a kör tagjai tudatosan is foglalkoznak az önképzés gondolatával ilyenféle felolvasásokban: Milyen a mai újvári diák érdeklődési köre? Mit olvas? Milyen feladatok megoldása vár a népi származású újvári diákra? Ezek után irodalmi tárgyú dolgozatok olvashatók, melyek sorozatot alkotva, újabb magyar költőkkel foglalkoznak (Vajda, Reviczky, Babits, Kosztolányi, Juhász Gyula, Tóth Árpád, József Attila, Mécs László, Szabó Lőrinc, Erdélyi József, Sinka István). Ady a jövő évben kerül sorra, de vele is foglalkoztak több, a fenti felsoroláson kívül eső költővel együtt, külön „irodalmi délutánokon“. Ezek ú. n. „olvasási órák“ voltak, amelyek költői művek közös olvasásán kívül a legkülönfélébb irodalommal kapcsolatos kérdések megbeszélésére is alkalmat adnak. A közölt dolgozatok írói V—VI. osztályos tanulók. Színvonaluk megfelelő. Alkalmask arra, hogy a kör tagjainak érdeklődését költőink iránt felkeltsék. Jól esik látni bennük a magyar irodalomnak a visszatért részek diákjainál tapasztalható friss szeretetét és a vidéki diák közvetlenebb stílusát.

Az önképzőkör tagjai az irodalmi érdeklődés mellett népi értékeink védelmét és szolgálatát is feladatuknak tekintik. Mint „táj- és népkutató munkaközösség“ gyűjtést végeztek Érsekújváron s a környező falvakban (a diákság jórésze onnan kerül ki). Gyűjtésük eredménye is előttünk van: szölások, közmondások, utca- és dülőnevek, falucsúfoló mondások, csillag- és növénynevek, különféle babonák, a nép orvoslási módjai, boszorkánymesék, népdalok stb. (jórészt kiejtés szerint közölve). Kiadásra váró anyaguk: esúfnevek és 150 babonás történet.

A nép értékeire (kezdve annak nyelvétől) tanárjuk irányítása mellett már mint I—II. osztályosok figyelmet fordítottak. Ilyen korai kezdés magyarázza azt a lelkes munkát, amelyet nagyobb korokban végeznek. Irodalmi tárgyú dolgozataik mintegy beszámoló munkájukról, a népi gyűjtés anyagát azonban a szaktudomány, a néprajz is hasznosíthatja. Így kapcsolódhat be a diákság az önképzés útján népi értékeink és a tudomány szolgálatába.

Dr. Korompayné Horváth Juliánna.

Bayer József: Déryné. Déryné levelei. (Sajtó alá rendezte, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta *Staud Géza*. Budapest, 1944. Madách-Könyvtár.) Bibliotheca. 200 lap.

Déryné naplója a magyar emlékirodalom egyik legértékesebb és legtanulságosabb műve. Bayer József, a magyar színtörténet úttörője, aki kiadója volt a méltán híressé vált önéletrajznak, tanulmányt írt, amelyet bevezetésnek szánt a művésznő autobiográfiája elé, azonban terjedelme miatt közölhetetlen maradt. Kozocsa Sándor megtalálta Bayer irodalmi hagyatékában és most Staud Géza adta ki jegyzetekkel, bevezetéssel és magyarázatokkal.

Bayer „Déryné“ című tanulmánya (1—85 l.) mindenképen élvezetes olvasmány, amelyet mindenki haszonnal forgathat a Napló elolvasása előtt és után. A könyv második fele (89—173. lap) Dérynének fennmaradt leveleit közli, amelyeket főképen Egervári Ödönhöz intézett az elagott mű-

vésznö. Egervári volt az, aki a szegény öregasszonyt istápolta és életrajzá-
nak megírására ösztönözte. Déryné hosszú kort ért meg (1793—1872). Üreg-
kori leveleiben annyi bájos közvetlenség, mély érzés és derűs életfilozófia
nyilatkozik meg, annyira gazdagok érdekes visszaemlékezésekben, hogy tar-
talmuk és előadásuk dicsőségére válhatnék Madame de Sévignének is. Staud
Géza igen használható jegyzetekkel, bibliographiával, és életrajzban és a
levelekben előforduló személyeknek és színdaraboknak betűrendes bemuta-
tásával látta el az öt csinos képpel díszített érdekes kötetet. Ha olvassuk,
megszeretjük ezt a szegény sorsban sýnlődő, beteges öreg asszonyt, aki
valamikor a nemzet legünnepeltebb művésznője volt és aki még a halálos
ágyán is megőrizte derűs és mosolygó lelkét, hiszen jó munkában eltöltött
gazdag életre tekinthetett vissza.

Az ő idejében Schiller mondásának fájdalom, még igaza volt, hogy
a színművészek az utókor nem fon koszorút — ez ma a film és a beszélő-
gép idejében már nem áll —, mert Déryné hangját, énekét, kitűnő játékát
elnyelte a sötét és vak örök enyészet, csak az utódok emlékezete tartotta
fenn a . . . nevé! Elenyészett a művésznő, de megmaradt kedves egyéni-
sége naplójában, leveleiben és az őróla írt tudományos és szépirodalmi
művekben. Schönbach Róza egyike volt a leglelkesebb magyar asszonyok-
nak, bár mind apai, mind anyai eredetre idegenvérű volt. Egyike volt azok-
nak, akik legtöbbet tettek a honi nyelv terjesztéséért. *Lám Frigyes dr.*

A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár legújabb kiadványai. 1. A Fővárosi Peda- gógiai Könyvtár 1942-i Évkönyve. Budapest, 1944. 54 l.

A budapesti pedagógusok számára nagy jótétemény a *Mária Terézia-
téri Fővárosi Pedagógiai Könyvtár*. A nagyközönség kevésbé ismeri, látvá-
nyosságszámba nem megy, de belső értéke az oktató és nevelő rend szá-
mára annál nagyobb, mert kimeríti az elméleti és gyakorlati pedagógia, a
módszertan és a didaktika; a lélektan és a filozófia alkotásait, úgyszintén
az egyes szaktárgyak segédkönyveit. A könyvtárt Budapest székesfőváros
tartja fenn és évről-évre bőkezűen gondoskodik a gyűjtemény fejlesztéséről.
Életének hű tükre az évenként megjelenő Évkönyv, mely beszámol a könyv-
tár évi forgalmáról, könyv- és folyóiratállományáról és közli szakszerű
összeállításban az új beszerzések jegyzékét. Az 1942-i jelentéshez a Könyv-
tár igazgatója, *dr. Németh Sándor* írt magasszínvonalú bevezetést; ebben ki-
fejtji a könyvtár célját és vázolja azokat a modern elveket, amelyek nap-
jainkban a nevelés és oktatás ügyét az egész világon irányítják. A nevelői
eszmény ma igen sokrétű: magában foglalja a gyermek testi egészségének
ápolását, elméje kiművelését, erkölcsi jellemének kialakítását, végül szociá-
lis és állampolgári nevelését. E nagy céloknak megfelelően sokrétű a „sza-
badművészeteknek“ műhelye, a Pedagógiai Könyvtár is, mely korszerű
könyvállományával valóban a sikeres nevelői és oktatói munka egyik nél-
külözhetetlen segédeszköze a fővárosban. Néhány adat a Könyvtár 1942. évi
működéséből: állománya 87.853 kötet; gyarapodás az említett évben: 1935
kötet, melyből 234 magára a pedagógiára esik; a kurrens folyóiratok száma:
244; a könyvtárban megfordult 28.788 olvasó és használt 78.748 kötetet.
A könyvtárnak 6666 beiratkozott tagja van. Ha meggondoljuk, hogy ebből
6199 az oktató (oktatási intézmény), akkor megértjük, hogy a Pedagógiai
Könyvtárnak milyen nagy szerepe van a székesfőváros területén működő
különböző típusú iskolák életében. A könyvtár 1942-ben 277 napon át volt
nyitva. Az Évkönyv szakszerű bibliográfiai feldolgozásban közli az 1942. év
új beszerzéseit, majd a folyóiratok teljes jegyzékét, végül a szerzőszerinti
betűsoros jegyzéket az új könyvekről. A Könyvtár nemcsak évről-évre közre-
adott kiadványaival szolgálja az oktatás és emeli az oktatás és nevelés ügyét, hanem
a kezelés és kölcsönzés egyszerűségével és gyorsaságával is; alig van még
közkönyvtár, ahol olyan kényelmesen juthatna könyvhöz az olvasó, mint a
Fővárosi Pedagógiai Könyvtárban.

2. Az 1935/36—1939/40. évi iskolai évkönyvekben megjelent értekezések szakkatalógusa. Összeállította: dr. Bakács Istvánné. Budapest, 1943. 192 l.

A könyvtár nagy szolgálatot tesz a pedagógusoknak az iskolai évkönyvek értekezéseinek bibliográfiai feldolgozásával. Az 1930/31—1934/35-ig terjedő anyagot a könyvtár az évi jelentésekben dolgozta fel (megjelent 1938-ban és 1939-ben), most azonban terjedelmes önálló kötet lett öt év terméséből. Bakácsné alapos, minden bibliográfiai szempontra kiterjedő munkát végzett. Feldolgozta az említett öt évre Magyarország összes gimnáziumainak, kereskedelmi közép- és polgári iskoláinak, valamint tanítóképzőinek évi jelentéseit (értesítőit). A hatalmas anyagot három főcsoportra osztotta: 1. *A pedagógia alaptudományai* 2. *Pedagógia*. 3. *Tudomány és művészet*. Mindegyik rész számos alcsoportra oszlik, melyekben a kutató azonnal megtalálja az érdeklődésének megfelelő szakértekezéseket. Például „oktatás” alatt az egyes szaktárgyak tanítása; „oktatásügy” alatt a hazai és külföldi közoktatás, tanárképzés, iskolaigazgatás; „diákélet” alatt a diákegyesületek, öregdiákok, szabadidő stb. szerepelnek. A szakkatalógus öt év anyagát közli külön a leltári számok sorrendjében, azután az iskolák földrajzi helyeinek betűrendjében, s végül szerzők és tárgyak szerint is van mutató a könyv végén. Az értékes segédkönyvért hálás lehet minden pedagógus a székesfővárosnak, a könyvtár igazgatójának és az összeállító bibliográfusnak. Öt év alatt, háborús időben 4000 cikk a hazai évkönyvekben mutatja a magyar iskolák munkásainak törhetetlen hitét és munkalendületét.

Dr. Farkas László.

Taylor gyorsírási rendszere Danzer latin áttételében. Magyarra fordította dr. Wagner József. Bibliotheca Juventutis 3. sz. Budapest, 1944., a Juventus kiadása. Ára 2 P.

Danzer I. Gáspár műve a magyar gyorsírási irodalom első terméke. Igaz, hogy Taylor angol gyorsírását nem magyar, hanem latin nyelvre alkalmazta, országgyűléseinken azonban ebben az időben — Danzer munkája először 1802-ben jelent meg — általában latinul szónokoltak s Danzer gyorsírási áttételét a magyar országgyűlések gyorsírói gyakorlatára szánta. A mű magánkönyvtárakban már csak igen ritkán található, új kiadásával s magyarra fordításával Wagner József gyorsírói irodalmunk régen érzett hiányát pótolta.

Gyorsírói szemmel nézve, nagyon érdekes összevetnünk a Danzer művéből kirajzolódó gyorsírási viszonyokat a jelenlegiekkel, de nem érdektelen a mű általános tanításügyi szempontból sem. Nagyon érdekes az is, ami megegyezik a mai helyzettel, s az is, ami a közel másfél évszázadnyi fejlődés folyamán tőle eltért.

A fordítás gondos és hű az eredetihez. A közbeszótt gyorsírási tárgyú ses idézeteket könnyed és gördülékeny fordításban, az eredeti formában kapjuk meg a műben.

Ga'amb Ödön.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

A katolikus tanügyi főigazgatóság évkönyve az 1942/43. iskolaévről. Bp. 1944. — Szondy György: Az ismeretlen birodalom. Debrecen, 1944. — László Tihamér: Adatok egy százszentendős fizikai eszköz történetéhez. Kolozsvár, 1944. — Olcsó Könyvtár. Újfolyam, szerkeszti Voinovich Géza. (Franklin-társ.): 1. szám. Kornis Gyula: A könyv dicséretei. 2. sz. Arany János: Toldi. 3. sz. Kármán József: Fanni hagyományai. 4. sz. Baksay Sándor: Patak banya. 5. sz. Péterfy Jenő: A három görög tragédia-költő. 6—7. sz. Katona József: Bánk-bán. 8—9. sz. Gyulai Pál: Egy régi udvarház utolsó gazdája. 10. Csokonai Vitéz Mihály: Ódák. 11. sz. Cs. Szabó László: Szerelmem. 12. Gogolj: A köpönyeg és Egy kép a régi jó időből.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Dr. HAJDU JÁNOS.

45.176. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. (Felelős: Thiering Richárd.)

1943-1944

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

SZERKESZTI
Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1943.

SZEPTEMBER.

1. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM:

Dr. Tóth Géza: Mennyiség-tani oktatásunk helyzetképe.

FIGYELŐ. *Pödör László:* Életre nevel-e a gimnázium? — *Dr. Bada Gyula:* Nyelvi dolgozatjavítás.

FORGÁCSOK. Katedra és íróasztal. (*Egy „íróasztalos“ tanár.*) — Néhány szó a magyar háziolvasmányok kérdéséhez. (*Inokai Béla.*)

HÍREK.

HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Dr. Fodor Ferenc:* A Jászság életrajza. (*vitéz Temesgy Győző dr.*) — Magyar diák verseskönyve. (*Dr. Makay Gusztáv.*) — *Kökény Lajos:* Népszerű helyesírási kalauz. (*Dr. Techert József*) — *Orbán Dezső:* Sióparti nyár-fás. (*Dr. Benkő László.*)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

TAGDÍJBEFIZETÉSEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Andrásy-út 65.)

Alelnökök: a) fővárosiak: *dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: *dr. Hoffner András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mrenna József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiskolai: *dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtktár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4.).

Ügyész: *Dr. Osváth Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

A Segélyalap elnöke: *Marczinkó Andor* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Munkácsy-utca 26. Budapestvidéki tankerületi főigazgatóság).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtktárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 12 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 6 P + 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszámlája: 24.583. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. **Az Árpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 40 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvett júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást *dr. Ollé István*, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 2 P, minden további éjszakára 1 P 50 fillér. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, *Konrád Ferenc*től (Budapest, I., Várfook-utca 12.) lehet kapni.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatást a székház gondnoka nyújt.

József, Nagyajtósi István, Nábrády Mihály, Nedeczei Jenő, Némedi Lajosné, Nikodémusz János, Ördögh László, Papp Ferenc, Perjés András, Petényi Oszkárné, Péterffy László, Pornai Gyula, Pöcze János, Pösze Lajos, Rácz Jenőné, Resovszky Zoltán, Rotarideszky Andrea, Rozinszky Margit, Rüblien Ilona, Sándor Ferenc, Schidella István, Sebess Ferenc, Seemann Ilona, Simonfay Margit, Sipos Mária, Sólyom Henriette, Soós Sándor, Szabó István, Szabó József, Szabó Mihály, Szalay László, Szalkay Margit, Szalkay Mária, Szávainé Niertit Alice, Szele Miklós, Szent Iványi Albert, Székelyné Benedek Ilona, Szöcs Lajos, Takács Dénes, Tankovics Katalin, Tar Zoltán, Tárca Bertalan, Tóth Etelka, Tóth Imre, Tóth József, Tóth Lajos, Tóth Lajosné, Tóthné Polgár Júlia, Tulogdy János, Ur Márton, Útőné Gyarmaty Piroska, Vanek Imre, Varga Zsigmond, Vas Károly, Vasáry Dániel, Várady Erzsébet, Vécsy Zoltán, Vozáry Katalin, Walder Vilma, Wallisch Oszkár, Zibolen Endre.

1942/43. tanévre, à 4 P: Gombos Sándor, Paizs József, Pusztay Rózsa.

1942/43. tanévre, à 3-5 P: vitéz Bartha Károly, Béres Benő, Piritý István, Práger Jenő.

1942/43. tanévre, à 3 P: Alpár Gyula, Ambró Mária, Augusztinovicz Elemér, Barna Béla, Bartsch Aurél, Batta Erzsébet, Bentzik Mihály, Berend Miklós, Bezzegh Gyula, Békési Fál, Borosné Murányi Jolán, Bors Vince, Borsí Tivadar, Bozzay Erzsébet, Brucknerné Szerenley Szabó Sára, Csabay István, Csoma Erzsébet, Devich Andor, Dér Zoltán, Emmer József, Fábiánné Biczó Ilona, Fehérré Pozsgay Piroska, Fehérré Velsinszky Piroska, Felszeghy Elemér, Für István, Grábler Ida, Hadnagy Géza, Hargitáné Géfin Mária, Hasenauer Etelka, Hideghéti Margit, Horváth József, Jagits Mária, Janesitz Henrik, Jankó Andorné, Jámbor Ferenc, Kardos Fülöp, Kaszab Andor, Katona Ferenc, Kádár Gyula, Kálmán Etelka, Kerescsényi Dezső, Koppányi Béla, Kovácsné Katics Klára, Kőműves Géza, Legény János, Littomiczky János, Lóska Béla, Lóska Károly, Mantuano József, Matkovicsné Horváth Mária, Mihályi Bálint, Módi Mihály, Musulin Béla, Nagy Sándor, Németh István, Németh Sára, Olbrich László, Rézler Ilona, Sárayné Sáray Gizella, Schügerl Miklós, Sipos Lajos, Strasser Sándor, Szemző Magda, Szende Mária, Szenté Kornél, Szénfy Zoltán, Szilágyi Vannay Ilona, Szőnyi Pál, Török Anna, Veszprémi Etelka, Völgyi Piroska.

1942/43. tanévre, à 2 P: Bakos József, Bury Bravotinszkyné Breicha Margit, Gólián Béla, Kékesyné Kerekes Margit, Szalma Imre, Techert József.

1941/42. tanévre, à 6 P: Benigny Gyula, Csengery Erzsébet, Dobossyné Sporni A., Kereszty Jenő, Kollventz Rezső, Medvezky Károly, vitéz Mihóczy Rezső, Murányi Kálmán, Nagyajtósi István, Nádaszky József, Pornai Gyula, Szeremley Béla.

1941/42. tanévre, à 4 P: Petrich Béla, Török Péter.

1941/42. tanévre, à 3 P: Boksay József, Csanády Sándor, Gögös Ferenc, Kováts Miklós, Makay Gusztáv, Módi Mihály, Molnár Zoltán, Nagy Balázs, Péter Gyula, Szappanosné Kiss Anna, Vértes Ilona.

1940/1941. tanévre, à 6 P: Kereszty Jenő, Ujhelyi Sándor.

1940/41. tanévre, à 3 P: Bartháné Lakatos Gizella, Berényiné Antal Ida, Bordács Miklósné, Filcsák Ilona, Katona Jolán, Láposyné Medvezky Ilona.

A Tanárok Nevelőháza Alapja javára, à 2 P: Ambrus Ilona, Antal Erzsébet, Arató Amália, Balás Géza, P. Balogh Sándor, Barabás Sarolta, Barna Béla, vitéz Bartha Károly, Bárdos Rezső, vitéz Bátorné Töreky Ella, Bedy Rezső, Behányi Eszter, Berend Miklós, Béres Benő, Berwaldszky Edit, Biró Izabella, Busákné Rácz Mária, Corradi Gyuláné, Csapkay Sándor, Csengery Erzsébet, Csutoros Sándorné, Dobránszky Sándor, Donászy Ferencné, Fazekas Katalin, Fehér Géza, Ferencz Ferenc, Fodor Erzsébet, Foglárné Tombor Ilona, Frey Gabriella, Fritzné Péterfi Mária, Gaál Sándor, Garda Samu, Geiger Edit, Gombos Sándor, Györffy Dezső, Györffy Katalin, Hajdu János, Hajós Jenő, Hátzky Kálmánné, Hegyi Tibor, Hettesheimer Ernő, Hortiné Muntán Ilona, Horvay Róbert, Horváth Gizella, Horváth Károly, Horváthy Dezső, Jakabffyné Gerő Brigitta, Jánoska Tivadar, Jóvér Antal, Juhász Géza, Juth Béla, Kálmán Béla, Kenyeresné Fözmayer Etelka, Kereszty Jenő, Kirner Dezső, Kiss Miklós, Kiss Teréz, Kmetyi Ferenc, Kollventz Rezső, Koppányi Mária, Koritsánszkyné Kubáss Aranka, Kovács Lajos, Kovács Zoltán, Kreszta Teréz, Krudy Mária, Kun Ágota, László Géza, Lőrincz Jenő, Major József, Márkus Artúr, Márkusné Miklósy Ilona, Medvezky Károly,

Mester István, Mészáros Margit, vitéz Mihóczy Rezső, Mosonyi Edit, Mrenna József, Murányi Kálmán, Nádasdy József, Némedi Lajosné, Ördögh László, Paizs József, Papp Ferenc, Petényi Oszkárné, Péterffy László, Pirityi István, Prager Jenő, Rácz Jenóné, Resovszky Zoltán, Rotaridesz Andrea, Rozinszky Margit, Seemann Ilona, Simonfai Margit, Sipos Mária, Sólyom Henrietta, Soós Sándor, Szabó József, Szalkay Margit, Szalkay Mária, Szávainé Niertit Alice, Szele Miklós, Szent Iványi Albert, Szeremley Béla, Székelyné Benedek Ilona, Takács Dénes, Tankovics Katalin, Tar Zoltán, Techert József, Tóth Etelka, Tóth Lajosné, Tóthné Polgár Júlia, Ur Márton, Útőné Gyarmaty Piroska, Vanek Imre, Vas Károly, Vasáry Dániel, Várady Erzsébet, Várdai Béla, Vécsey Zoltán, Végh József, Vértes Ilona, Vozáry Katalin, Walder Vilma, Wallisch Oszkár; — á 1 P: Bartháné Lakatos Gizella, Berényiné Antal Ida, Bordács Miklósné, Csoma Erzsébet, Filecsák Ilona, Katona Jolán, Láposyné Medveczky Ilona, Nagy Sándor, Szappanosné Kiss Anna.

Felvételi díj, á 2 P: Kovács Zoltán.

Közlönyre előfizetés: Komáromi Szt. Benedek-rendi gimnázium (1942/43).

Tasnády Károly pénztáros.

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

D Ö R E N B É L A

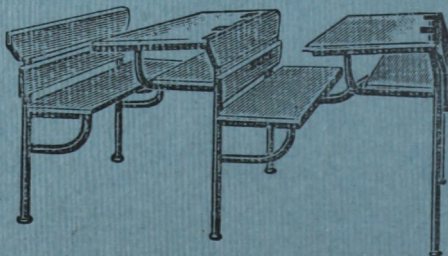
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapítattott 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r h e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁR J E G Y Z É K , K Ö L T S É G V E T É S I N G Y E N É S B É R M E N T V E

Telefon: 490-767, 298-409

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1943.

OKTÓBER.

2. SZÁM.

MEGJELENIK
MINDEN HÓ ELSEJÉNKIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Meghívó az Országos Középiskolai Tanáregyesület LXXVII. évi rendes közgyűlésére. — *Dr. Taborsky Ottó*: A nemzetiségi kérdés és a gimnázium.

FIGYELŐ. *Dr. Bukovszky Ferenc*: Kézi pergőképek a mennyiségtan tanításában.

EGYESÜLETI ÉLET. A Debreceni Kör felolvasóülése.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Vitéz Fraknóy József*: A budapesti tankerület évkönyve az 1942—1943. iskolai évre. (*Dr. Zibolen Endre.*) — *Domanovszky Sándor* (szerk.): Magyar művelődéstörténet V. — *P. König Kelemen*: A keresztény egyházak egysége. (*Osztai József.*) — *Császár István* (szerk.): A Toldy Kör irodalmi évkönyve, 1942. (*Dr. Kardeván Károly.*) — *Tettamanti Béla*: A szókines szerepe a nyelvtanításban. (*Dr. Techert József.*) — *Weis István*: Hazánk társadalomrajza. — *Bognár Cecília*: Lélektan és nevelés. (*Dr. Kováts Gyula.*) — *Pernecky Gyula*: Koreszméink. (*Dr. Techert József.*) — *Dr. Makoldy Sándor*: Nemes Hajnik Károly. (*Dr. Péch Aladár.*) — *Böhm Károly*: Az esztétikai érték tana. (*Loisch János.*) *Papp István*: Az irodalom életformái. Bevezetés a magyar irodalomismeretbe. (*Benkó Barnabás.*) — *Viktor Mohr*: Welsch Aquarelle. (Németh Béla.) — *Marcus Aurelius* Vallomásai. (*kgy.*)

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA,
TAGDÍJBEFIZETÉSEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: Bernolák Kálmán ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Andrásy-út 65.)

Alelnökök: a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; Józsy Ferenc tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; dr. Marcsek Tibor c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: dr. Hoffer András egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; Mrenna József tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; Posch Károly c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközéppiskolai: dr. Császár Károly tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtitkár: Ujuvári Pál gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: Dr. Hodinka László gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: Dr. Hajdu János c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: Tasnády Károly gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: Dr. Ollé István gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4.).

Ügyész: Dr. Osváth Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: Novák Kálmán gimnáziumi igazgató.

A Segélyalap elnöke: Marczinkó Andor c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Munkácsy-utca 26. Budapestvidéki tankerületi főigazgatóság).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtitkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepreghy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 12 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 6 P + 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

**Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-
lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári
csekkszámlája: 24.583. sz.**

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. Az Árpád-kollégium a budapesti székházban (VIII., Csepreghy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 40 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. Vendégszobák a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 2 P, minden további éjszakára 1 P 50 fillér. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet.

3. A balatonfüredi üdülőház kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferencről (Budapest, I., Várfook-utca 12.) lehet kapni.

4. A mátrai üdülőház július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnoka nyújt.

hálné, Bodonyi Ferenc, Boross Géza, Brunner Aurél, Brunnerné Decsy Erzsébet, Csaba Jenő, Csehély Aladár, Deák Gyula, Durkó Erzsébet, Feiler Anna, vitéz Fraknóy József, Gacsályi Sándor, Gáll Ferenc, Gáll Ferencné, Gödör Kap. János, Gyarmati Ernő, Harkainé Witenetz Júlia, Herbály András, Horváth Miklós, Högye Sándor, Janesó Antal, Jausz Béla, Juhász Pál, Kardos László, Karsay János, Kaufmanné Pék Borbála, Kádár Tihamér, Kántor Lajos, Káspári János, Keszei István, Kázdy Gyula, Király Róbert, Kisbenk Gizella, Kiss Ferenc, Kiss István, Kiss László, Koczab Frigyes, Koczkás Gyula, Kronesz Ferenc, Kulcsár Gábor, Kunfalvi Rezső, Küttel Árpádné, Ludányi Béla, Lukács Gáspár, Marczinkó Andor, Marsóy Lujza, Máczy Lajos, Márton István, Mezey Sándor, Molnár Gyula, Molnár Tibor, Nagy Margit, Németh János, Nyireő István, Óri Zoltán, Papp László, Papp Zoltán, Patkós Aladár, Pályi István, Péter Károly, Póka Gyula, Rác Kálmán, Rózsa Kálmán, Runtágné Perényi Gizella, Sallay Anna, Sárközy Aladár, Scharbert Armin, Schmidt Á. István, Sebők Emánuel, Simon Elemér, Simon Mihály, Soltész Gyula, Stibrányi Gyula, Stoll Fülöp, Szabó Dezső, vitéz Szabó Lajos, Szalay Gyula, Szalay Sándor, Szarka Ernő, vitéz Szarka Géza, Szentgyörgyi Ferenc, Szepessy István, Szijj János, Szikszay Pál, Szőlősy Géza, Takács Andor, Takács Tibor, Temesi Mátyás, vitéz Tiba István, Tóth István, Udvardy Ágnes, Uskert Kálmán, Valent József, Vág Sándor, Várady Lajos, Várady Zoltán, Venglárcsik Ferenc, Vértesi Géza, Viglás Lajos, Vizsolyi Gyula, Wagner József, Zsigmond Ferenc, Zsolnai Vilmos; — *á 1 P:* Balog Antal, Balogh László, Boros Jenő, Dánielisz Jenő, Duray Kálmán, Farkas Jenő, Kendi Finály Gábor, Gál Zoltán, Gáspár Gyula, Gruber Miklós, Gulyás Sándor, György Dénes, Hajagos László, Horváth Mihály, Jávor Andor, Kilár István, Kovács Miklós, Nagy József, Nagy Sándor, Nyiri Antal, Orbán Lajos, Papp Imre, Páll Gyula, Pápay Géza, Radványi László, Rónay Kázmér, Sajkás Ede, Semjén Gyula, vitéz Somogyi Ferenc, Szabó Árpád, Szabó Bertalan, Szalay György, Szentmihályi Gyula, Takács István, Horday Levente, Török Sándor, Török Zoltán, Ulrich Ferenc, Varbóki István, Varga Károly, Zámory Ferenc.

Felvételi díj, á 2 P: Balog Antal, Balogh László, Gáspár Gyula, György Dénes, Kántor Lajos, Nagy József, Nyiri Antal, Papp Imre, Sajkás Ede, Thorday Levente, Török Sándor, Török Zoltán, Ulrich Ferenc.

A Közlönyre előfizetés: Sátoraljaújhelyi kegyestanítórendi kat. gimn. (1942/43), Soproni Szent Orsolya-rendi leánygimnázium (1942/43), Pesti izr. hitközség leánygimnáziuma (1942/43), Rozsnyói jászóvári prem. gimnázium (1942/43).

Tasnády Károly pénztáros.

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 — 1 1 0 .

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

D Ö R E N B É L A

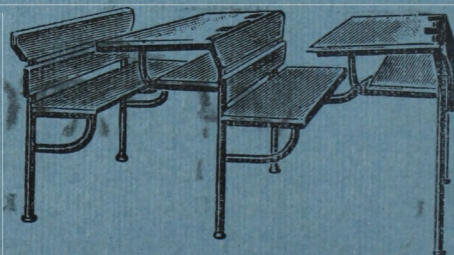
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r b e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁR J E G Y Z É K, K Ö L T S É G V E T É S I N G Y E N É S B É R M E N T V E

Telefon: 490-767, 298-409

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1943.

NOVEMBER.

3. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Bernolák Kálmán: Elnöki megnyitó
LXXVII. rendes közgyűlésünkön. —
Ujvári Pál: Főtitkári jelentés LXXVII.
rendes közgyűlésünkön.

EGYESÜLETI ÉLET. Az Országos Köz-
zépiskolai Tanár egyesület győri választ-
mányi ülése és LXXVII. rendes köz-
gyűlése. — A Győri Kör rendkívüli
ülése.

KÖNYVSZEMLE. *Kornis Gyula:* A tudo-
mányos gondolkodás. A tudós lelki al-
kata. (Dr. Hajdu János.)

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Aelnökök: a) fővárosiak: *dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: *dr. Hoffner András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mrenna József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiskolai: *dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtitkár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4.).

Ügyész: *Dr. Oswald Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

A Segélyalap elnöke: *Marczinkó Andor* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Munkácsy-utca 26. Budapestvidéki tank-rüeti főigazgatóság).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtitkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretössze szánt műveket, folyóirati cserépdányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4. l. em.). Fzenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefon-szám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. Az *Árpád-kollégium* a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti evetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást *dr. Ollé István*, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjtszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. A **balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, *Konrád Ferenc*től (Budapest, I., Várlok-utca 12.) lehet kapni.

4. A **mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatást a székház gondnoka nyújt.

A közgyűlés hónapvégi időpontja miatt Közlönyünk a szokott-nál kissé később jelenik meg; ezért k. tagtársaink szíves elnézését kérjük.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Eddig megjelent:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3.60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9.— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a neveléslelektanba.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. ny. r. tanár. 144 l. Elfogyott.
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történettanítás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Elfogyott.
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Elfogyott.
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111. l. Elfogyott.
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Verness Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20.— P

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája sorra kerül. Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8.-at, a mennyiségteni szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekkklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 — 1 1 0 .

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

D Ö R E N B É L A

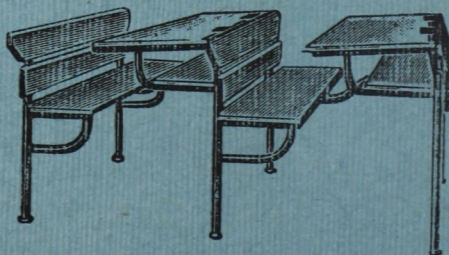
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

Korszerű
törhetetlen
csőpadok

ÁRJEJYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1943.

DECEMBER.

4. SZÁM.

MEGJELENIK
MINDEN HÓELSEJÉNKIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Dr. Várady Zoltán: Hivatás és pályaválasztás.
FIGYELŐ. *Bálint Béla:* A népi műveltség gimnáziumaink művelődési anyagában.

EGYESÜLETI ÉLET. Megalakult a Kolozsvári Kör. — Felhívás az O. K. T. E. Segítő Alapjába való belépésre. — A Budapesti Kör választmányi ülése. — Pénztári jelentés az 1942. évről. — Gondnoki jelentés az O. K. T. E. jóléti intézményeiről. — Gondnoki jelentés balatonfüredi üdülőházunkról.

HÍREK.

HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság Evkönyve az 1941—42. iskolai évről. (*Dr. Horváth Miklós.*) — *Török Pál:* Magyarország története. (*Dr. Taborsky Ottó.*) — *Padányi Viktor:* Széchenyi kultúrája. (*Dr. Kováts Gyula.*) — *Gombás Pál:* Bevezetés az atomfizikai többtestprobléma kvantummechanikai elméletébe. (*Mitnyán Mihály.*) — *Kiss Jenő:* Gimnáziumi nyilvános és magántanulók iskolai tájékoztatója. (*h.j.*) — *Meczner László:* Az iskolaorvosi feladatok és az egészségnevelés technikája. (*Dr. Szegedzky Dezső.*) — *Izsáky Margit:* Ez történt velem. (*O. I.*) — *Berg Pál:* Az angol nyelvtanítás útja a magyar iskolában. (*O. L.*) — *Wagner József:* Az antik világ zenéje. (*Németh Béla.*) — *Dr. Schleicher Lajos:* Korszerű német nyelvtanítás. (*Dr. Kardeván Károly.*) — *Erdős Tivadar:* Olaszul 40 nap alatt. (*Boros Ferenc.*)

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: *a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; *b) vidékiek: dr. Hoffer András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mreña József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; *c) leányközépiskolai: dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtítkár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Títkár: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4.).

Ügyész: *Dr. Osváth Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

A Segélyalap elnöke: *Marczinkó Andor* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató (Bpest, VI., Munkácsy-utca 26. Budapestvidéki tankerületi főigazgatóság).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtítkárhoz elmenendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolya a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikár minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepreghy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

**Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postafatakarékpénztári csekkszám-
lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postafatakarékpénztári
csekkszám-
lája: 24.583. sz.**

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. **Az Árpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepreghy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferenctől (Budapest, I., Várfook-utca 12.) lehet kapni.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnoka nyújt.

MACHER REZSŐ SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.
(Vármegyházával szemben.) Tel.: 134-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék, tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

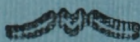
Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Eddig megjelent:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a neveléslelektanba.** Írta: dr. Várkonyi Hildebrand egyet. ny. r. tanár. 144 l. Elfogyott.
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történettanítás.)
128 l. Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Elfogyott.
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Elfogyott.
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111. l. Elfogyott.
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Verness Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája sorra kerül. Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8.-at, a mennyiségteni szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével esekklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepregy-utca 4.

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 — 1 1 0 .

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

D Ö R E N B É L A

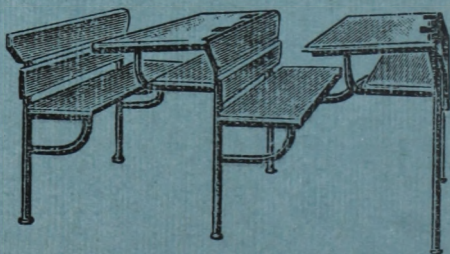
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

Korszerű
törb'etelen
csőpadok

ÁRJEGYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

JANUÁR.

5. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Dr. Hajdu János: A vallás- és közoktatás-
ügyi minisztérium 1944. évi költség-
vetése.

FIGYELŐ. *Dr. Vajthó László:* Zilahy La-
jos iskolája. — *Dr. Nagy Elemér:*
A széniumos rendszer és a soronkívüli
előlépés kérdése.

FORGÁCSOK. *Simon Elemér:* Az elő-
menetel osztályozása középérdemjegy-
gyel.

EGYESÜLETI ÉLET. A Kolozsvári Kör
alakuló ülése. — A Kolozsvári Kör fel-
olvasó ülése.

HÍREK.

HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Zimándi Pius:* A ma-
gyar tanítása az ötödik osztályban.
(*Dr. Balassa László.*) — *Dr. Kováts
Gyula:* Civitas Solis. (A közösség és a
nevelés kérdései Campanella utópiájá-
jában.) (*hj.*) — *Balyi János:* A lengés-
csillapodás mint keménységmérték. (*Dr.
Renner János.*) — *Dr. Szombach Gode-
hárd:* A magyar irodalom rendszeres
tanításának problémája az új tanterv
tükrében. (*Dr. Ottó Ilona.*) — *Dr. La-
dócsy Károly:* Kaposvár földrajza.
(*Bodnár Lajos.*)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: *dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: *dr. Hoffer András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mrenna József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiskolai: *dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtájtár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).

Ügyész: *Dr. Osváth Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: *Józsy Ferenc* fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S-út 28—34. Tel.: 148-329); főtájtára: *Ujvári Gyula* gimn. tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4); pénztárosa: *Poór Sándor* ny. gimn. tanár (Bpest, VIII., Baross-u. 86. II. 7. Tel.: 349-435).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtájtárhoz eljzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4. I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefon-zám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményei.

1. **Az Arpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyezletlen a székház gondnokánál lehet Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferencről (Budapest, I., Várfook-utca 12.) lehet kapni.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnokától lehet kapni.

5. **Az OKTE Segítő Alapja.** Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segélyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segélyben is részesíthetők.

1937/38. tanévre, à 6 P: Szabó Richárd; — à 3 P: Bannerné Jeney Gizella, Endrefiné Horváth Laura, vitéz Kelemen Béla, Kerekes György, Kuthy Erzsébet, Padrahné Loykó Irén; — à 1:80 P: Banner Benedek.

1936/37. tanévre, à 6 P: Szabó Richárd.

1935/36. tanévre, à 3 P: Szabó Richárd.

Hozzájárulás a Tanárok Nevelőháza javára, à 2 P: Ackermann János, Albrecht József, Almássy Imre, Alpár Gyula, Antal László, Ádám János, Áldorfy Benedek, Árokszállásy Zoltán, Bada Gyula, Balás Géza, Balázs Győző, Balkányi Ernő (4 P), Balogh Ányos, Balyi Károly, vitéz Bakonyi László, Banner Benedek, Bannerné Jeney Gizella, Baracsja Gyula, Bartha Sándor, Bartoniek Paula, Bán Imre (4 P), Bán Kamill, Bárányi Mária, Bátor Pál, Beck Pál, Bede Zoltán, Bede Zoltánné, Bence István, Benkő Gáspár, Bentzik Mihály, Beresztóczy György, Bereznay Ferencné, Berkovics Ernő, Bernolák Kálmán, ifj. Bernolák Kálmán, Berzeviczy Béla, Binder Irén, Biró Lajos Pál, Biró Sándor (4 P), Bitskei József, Bogdányi László, Bónis Emma, Borbély András, Borbély Gyula, Borosnyay Károly, Bors Vince, Borsi Tivadar, Bóta János, Broly Imre, Bruhács Gizella, Buda László, Budaker Károly, Bukovszky Ferenc, Burián László, Csepcsányi Amália, Cser Imre, Cserép József, Csorba Zoltán, Czeiner Géza, Czuppon Elek, Darkó Béla, Demeter István, Devich Andor, Dióssi Frigyes, Dobay József, Dományné Balogh Ilona, vitéz Domokos György, Ember István, Eördögh József, Endrefiné Horváth Laura, Erhardt Lajos, Etelvály Lujza, Etédy Ferenc, Éber Emanuella, Édes Jenő, Égner Sándor, Éry Emil, Faludi Ferenc, Faragó Tibor, Faragóné Péter Piroksa, Farkas István, Fábry Géza, Feterlea Józsefné, Fink Henrikné, vitéz Földváry Béla, Für István, Fűster Jenő, Gaál Tibor, Gábor M. Lenke, Gálffyné Tárcazy Erzsébet, Gáspár Pál, Gedeon Gyula, Gelencsér Károly, Gelléri Emil, Gergely Adolf, Gergely Jenő, Gosztonyi Gize'la, Gschweng Mátvás, Haid Ferenc, Haitsh Ilona, Hajósné Fülöp Mária, Halász Gyula, Hamvas Gyula, Happ József, Harasztí Sándor, Harkay István, Harnos Károly, Harsányi Sándor, Hámor Kristóf, Hári Ferenc, Hár-sing István, Hegedűs János, Heinisch Rudolfné, Helle Ferenc, Herbály Gyula, Herkely Júlia, Hevessy János, Hilf Anna, Hirschberg Jenő, Hojnos Rezső.

(Folytatás a következő számban.)

D Ö R E N B É L A

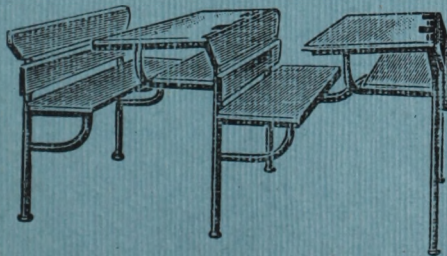
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

Korszerű
törhetetlen
csôpadok

ÁRJEGYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegeyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelentek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Eddig megjelent:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.) Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár, 2. leenyegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
- 2/b. köt. **Bevezetés a neveléslelektanba.** Írta: dr. Várkonyi Ildebrand egyet. ny. r. tanár. 144 l. Elfogyott.
3. köt. **A történelmi kultúra útja.** (Középiskolai történettanítás.) 128 l. Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. Elfogyott.
4. köt. **A földrajz tanítása.** Írta: dr. Karl János kegyesr. gimn. igazgató. 133 l. Elfogyott.
5. köt. **A modern nyelvek tanítása.** Írta: dr. Petrich Béla gyak. gimn. tanár. 97 l. Elfogyott.
7. köt. **A vegytan tanítása.** Írta: Loczka Alajos egyet. m.-tanár. 111. l. Elfogyott.
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Verness Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Folytatólagosan minden tárgy didaktikája sorra kerül. Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8.-at, a mennyiségteni szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekkklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

FEBRUÁR.

6. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É NKIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Bence István: A módszeres olvasmányi óra az élő idegennyelvi oktatásban.

FIGYELŐ. *Lukács Gáspár:* A debreceni Nyári Egyetem francia tanfolyamának tanulságai. — *Benkóczy György:* A miskolci tankerület gimnáziumainak magyar nyelvi és irodalmi szakértekezlete. — *Farkas László:* Tanulságok a tanulók 1942—43. tanévi mulasztási statisztikájából. — *Losányi Gyula:* A főnévi ragozás eseteinek sorrendje tankönyveinkben.

FORGÁCSOK. *Gável Béla:* A tanári minősítés kérdése.

EGYESÜLETI ÉLET. A Budapesti Kör választmányi és felolvasó ülése.

HÍREK.

HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Pintér Lajos:* Korszerű latin nyelvtanítás. (*Kováts Gyula.*) — *Gockler Lajos:* A nevelőoktatás vezérkönyve. (*Székely Károly.*) — *Kodály Zoltán:* Iskolai énekgyűjtemény. (*B. Sztojanovits Adrienne.*) — *Sárkány József:* Cegléd az irodalomban. (*Koczogh András.*) — *Várkonyi Hildebrand:* A lelkiélet zavarai. (*Kempelen Attila.*) — *Nagy Jenő:* Európa ragadozó madarai. (—) — *Révay Frigyes:* A fegyelmezés. (*Kerékgyártó Imre.*) — *Szondy György:* A bőrmedália lovagjai. (*Busák Béla.*) — *Szécsi Ferenc:* Új magyar szavak szótára. (*Lavotha Ödön.*)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: Bernolák Kálmán ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; Józsy Ferenc tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; dr. Marcsék Tibor c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: dr. Hoffer András egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; Mrenna József tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; Posch Károly c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiskolai: dr. Császár Károly tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtktkár: Ujvári Pál gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Ttkár: Dr. Hodinka László gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).
Szerkesztő: Dr. Hajdu János c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: Tasnády Károly gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: Dr. Ollé István gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4. Tel.: 133-194).

Ügyész: Dr. Osváth Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: Novák Kálmán gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: Józsy Ferenc fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtktkára: Ujvári Gyula gimn. tanár (Bpest, VIII., Csepreghy-u. 4); pénztárosa: Poór Sándor ny. gimn. tanár (Bpest, VIII., Baross-u. 86. II. 7. Tel.: 349-435).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtktkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepreghy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. Az **Árpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepreghy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. A **balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferentől (Budapest, I., Várlok-utca 12.) lehet kapni.

4. A **mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnokától lehet kapni.

5. Az **OKTE Segítő Alapja**. Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segélyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segélyben is részesíthetők.

(Folytatás.)

Hozzájárulás a Tanárok Nevelőháza javára, à 2 pengő: Hollós Erzsébet, Hornné Scholtz Irén, vitéz Horváth Antal, Horváth Béla, Horváth József, Horváth Juliánna, Horváth Kálmán, Hunyady Márta, Illyefalvi Vitézné Vermes Margit, Imreh Zsigmond, Irsa Tibor, Irsa Tiborné, Istvánffy Ernőné, Jabláczy Ilona, Janó István, Jégh Gyula, Juhász Imre, Kakassy János, Kalmár Anatólia, Kamarás Béla, Karádi László, Kardeván Károly, Katona Piroška, Kádár Gyula, Kálmán Piroška, Kárpáti Győző, Kemény Imréné, Kerekes György, Kerékgyártó Árpád, Király Jenő, Király Uzor, Kiss Ernő, Kiss Kálmán, Kiss Sándor, Kiss-Horváth Jenő, Klein Gyula, Klekner János, Kocsis Lénárt, Konrád Ferenc (4 P), Koris Kálmán, Kósch János, Kottász József, Kovács Dénes, H. Kovács Mihály, H. Kovács Zoltán, Kovács Gyula, Körmöczy Gyula, Kuncz Ferenc, Kuthy Erzsébet, Labdavszky János, Ladányi Emil, Lakatos Lászlóné, Laki Tibor, Láng Ede, László János, Lezsánszky Ferenc, Létay Menyhért, Linhardt Józsefné, Littomericzky János, Lukács Béla, Mahovich István, Magyar Ágnes, Makay Gusztáv (4 P), Malatinszky Vilma, Márczy Béla, Márczy Béláné, Márton István, Mátray Tibor, Meilinger Dezső, Mester István (4 P), Michnay Rózsa, Miklósy Ferenc, Moldován János, Musulin Béla, Müller Angéla, Nagy Kálmán, Neukomm Gyula, Németh Béla, Németh Lajos, Novák Kálmán, Novák M. Lukrécia, Ócsváry Géza, Oláh Sándor, Országh József, Osváth Gyula, Osváth Özön, Óváry Imre (4 P), Óváry Zoltán, Padrahné Loykó Irén, Papp Hajnalka, Papp István (Gyöngyös), Papp István (Miskolc), Papp János, Pálfa Jenő, Pálmai Lenke, Pálos Ferencné, Pándy Margit, Páthy János, Páti Ferenc, Petráskó László, Péchy Alán, Péter Lajos, Fister József, Poopé Béla, Póra Ferenc (4 P), Porcs Sára, Poresalmy Zoltán, Pödör László (4 P), Priklér Lajos, Radvánszky József, Rác Béláné, Rác Vilma, Ránky Sándor, Révész Györgyi, Ricci Árpádné, Riedl Ferenc, Roth Jenőné, Sajtos Imre, Schillinger Albert, Schnirtzné Scholtz Margit, Simon László, Simonffy Jenő, Sólya János, Somogyi Antalné, Somogyiné Evva Anna, Somos Jenő (4 P), Soós Mihály, Soós Tamás, Stadtrucker Gyula, Steyrer Gyula, Stibrányi Gyula, Stock Károly, Strasser Sándor, Sujtó Béla, Szabad Ferenc, Szabados Gyula, Szabó Erzsébet, Szabó Jenő, Szabó József (Miskolc, kat. gimn.), Szabó József (Miskolc, ref. gimn.), S. Szabó József, Szabó László, Szász Károly, Szemerey Andor, Szemerey Gergely, Szemerényi Oszvaldné, Szentgyörgyvári Artúr, Szentirmayné Endreffy Vilma, Szepesdi Sándor, Szép Ernő, Szép Róbert, Szigetvári Magdolna, Szikra Gyula, Szirbik Ferenc, Szőke Balázs, Takáts Gyula, Tasnády Károly, Tass Kálmán, Tatár Géza, Techert József, vitéz Temesy Győző, Terebesi János, Tihanyi Ferenc, Timon Tivadar, Tóth Ferenc, vitéz Tóth Kálmán, vitéz Tóthné Fővényessy Margit, Tóth Kálmán (Kisújszállás), Tóth Kálmán (Miskolc), Tőrek Margit, Trieber Ilona, Trombitás Gyula, Turányi Ferenc, Turi-Kovács Péter, Tyukoss Gyula, Udvardy Miklósné, Vajda János, Varga Gábor, Varga János, Varga József, Vaszkó Ákos, Vályi Péter, Venkovits Mihály, Vetéssy Géza, Vékony Géza, Vidacs Júlia, Vikár Erzsébet, Virágh Rózsa, Vladár Mária, Windisch István, Xantus János, Záhony Béla, Zelenka Árpád, Zibolen Endre, Zigány Miklós, Zsuppán László; — à 1 P: Arady Béláné, Benkő László, Bicző Ferenc, Biró Lajos, Dénes Tibor, Ercsey Jakab, Kerecseny Jenőné, Kling Ádám, Klenka János, Kovács Jenőné, Körmendyné Simon Erzsébet, Kövári Aladár, Lendvai Ernő, Léday Sándor, Muhoray András, Nagy Emma, Pártay István, Petrich Béla, Réthy Jenő, Sebes Gyula, Somogyi Irén, Tomory Aladár, Ujváry Jolán, Varbóki István, Wieder Mária, Zelenik Sarolta.

Felvételi díj, à 2 P: Irsa Tiborné, Papp Hajnalka, Tóth Ferenc, Trieber Ilona.

Előfizetés a Közlönyre, à 12 P: Dombóvári áll. polg. fiúiskola (1943/44), Keszthelyi prem. gimn. (1940/41—1942/43), Szászrégeni kat. gimn. (1942/43: 4 P, 1943/44: 4 P), Szegedi áll. polg. leányiskola (1943/44).

Tasnády Károly pénztáros.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

D Ö R E N B É L A

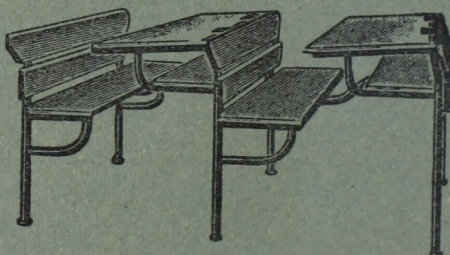
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r b e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁR J E G Y Z É K, K Ö L T S É G V E T É S I N G Y E N É S B É R M E N T V E

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,

VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

302000

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

MÁRCIUS.

7. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Dr. Halász László: A magyar tanár lelki vonásai.

FIGYELŐ. A vallás- és közoktatásügyi költségvetés a felsőház előtt. (*hj.*) — *Ujvári Gyula:* Tallózás az 1942/43-i gimnáziumi évkönyvekben.

EGYESÜLETI ÉLET. Az Országos Középfiskolai Tanár egyesület választmányi ülése. — A Kolozsvári Kör ülései. — A Székesfehérvári Kör alakuló gyűlése. — A Miskolci Kör ülése. — A Nagyváradi Kör ülései.

HÍREK.

HALOTTAINK.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: Bernolák Kálmán ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; Józsy Ferenc tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; dr. Marcsek Tibor c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: dr. Hoffer András egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; Mreña József tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; Posch Károly c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiszkolai: dr. Császár Károly tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtitkár: Ujvári Pál gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: Dr. Hodinka László gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: Dr. Hajdu János c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: Tasnády Károly gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: Dr. Ollé István gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194).

Ügyész: Dr. Osváth Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: Novák Kálmán gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: Józsy Ferenc fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtitkára: Ujvári Gyula gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); pénztárosa: Poór Sándor ny. gimn. tanár (Bpest, VIII., Baross-u. 86. II. 7. Tel.: 349-435).

Egyesületi ügyekben minden irat a főtitkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretlétésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület jóléti intézményei.

1. Az **Arpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. A **balatonjüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferencről (Budapest, I., Várlok-utca 12.) lehet kapni.

4. A **mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnokától lehet kapni.

5. Az **OKTE Segítő Alapja**. Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segélyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segélyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ár 3'60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ár 9— P
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ár 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket **50%-os**, a 8.-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, **25%-os engedménnyel** kapják s a pénz beküldésével csekkklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Barátosi József: Mosolyog az élet. Ár 3'80 P. Az Országos Közoktatási Tanács Ifjúsági Irodalmi Bizottsága 372/1943. O. K. T. I. I. B. szám alatt az ifjúsági könyvtárak II., III., IV., V. csoportja beszerezhető könyveinek jegyzékébe felvette és a jutalomkönyvek közé is beiktatta. Megrendelhető: Barátosi Józsefnél, Budapest, I., Lógodi-u. 28. Csekkszám: 19798.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék
tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket hározó műhely

D Ö R E N B É L A

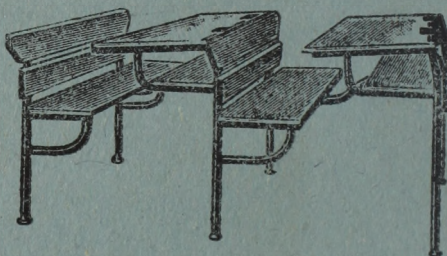
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapítottatott 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r b e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁRJEYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,

VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

ÁPRILIS.

8. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Dr. Fritzné dr. Péterfy Mária: A tanuló olvasókedvének irányítása.

FIGYELŐ. *Ujvári Gyula:* Tallózás az 1942/43-i gimnáziumi évkönyvekben.

FORGÁCSOK. *Dr. Rezessy Zoltán:* A középiskolai minősítés problémája.

EGYESÜLETI ÉLET. Az OKTE Segítő alapjának közgyűlése.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Balanyi György, Bíró Imre, Bíró Vencel és Tomek Vince:* A magyar piarista rendtartomány története. (*Dr. Kerégyártó Imre.*) — *Mátrai László:* Jellemtan. (*Dr. Kovács Endre.*) — *Barátosi József:* Mosolyog az élet. (*Krotky Sándor.*) — *Shakespeare:* Hamlet. (*Dr. Berg Pál.*) — *Szalay László:* Barátunk és ellenségünk, az állat. (—)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: *a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; *b) vidékiek: dr. Hoffer András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mrena József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; *c) leányközépiskolai: dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtitkár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4.; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).
Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).

Ügyész: *Dr. Osvárh Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: *Józsy Ferenc* fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); **főtitkára:** *Ujvári Gyula* gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); **titkára:** *Kovács Dénes* gimn. tanár (VIII., Csepregy-u. 4); **pénztárosa:** *Tasnády Károly* gimn. tanár, az OKTE pénztárosa (l. fent); **ellenőre:** *dr. vitéz Dengelegi Lajos* gimn. tanár.

Egyesületi ügyekben minden irat a főtitkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkzámlája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkzámlája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkzámlája: 45.481. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. **Az Árpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülsre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferentől (Budapest, I., Várkok-utca 12.) lehet kapni.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedménnyel ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnokától lehet kapni.

5. **Az OKTE Segítő Alapja.** Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segélyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segélyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekklaapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,
Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon: 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, télisportcikk
tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

D Ö R E N B É L A

iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r h e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁRJEYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
VÁCI-ÚT 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

MÁJUS.

9. SZÁM.

MEGJELENIK
MINDEN HÓ ELSEJÉNKIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Kántor Lajos: Jegyzetek a latinnyelvi tanításhoz. — *Bada Gyula*: A változatok elve az oktatásban.

FIGYELŐ. *Létay Menyhért*: Bemutató óra szülőlk előtt.

EGYESÜLETI ÉLET. Kartársaink segélyezése.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. Nemzetvédelem — országvédelem. (*Körműves Géza.*) — *Dékány István*: A mai társadalom. Bevezetés a társadalomtudományokba. (—r.) — *Kosáry Domokos*: Magyarország története. (—r.) — *Kulcsár Adorján*: Olvasóközönségünk 1800 táján. (vl.) — *Deáki Sándor*: Irodalomtudomány, irodalomtanítás. (*Makay Gusztáv.*) — *Markó Árpád*: Magyarország hadtörténete. (*Marczell Ágoston.*) — *Vitéz Sághelyi Lajos*: Gyakorlati útmutató a földrajz tanításához. (*Báldiné Király Ilona.*) — *Gerlőtei Jenő*: Az irodalomkutatás elvei a tudatos-eszményítő költés esetében. (*Vajda László.*) — *Petri Mór*: Várballadák és modern balladák. (*Lám Frigyes.*) — *Markosfalvi Orbán István*: Marosvásárhely földrajza. (*Varbóki István.*) — *Kaszab Andor*: Szemelvények a magyar költészetből. (—s.) — *Nagy Jenő*: Európa ragadozómadarai. (*Bodnár Bertalan.*) — *Vicsay Lajos*: Történelmi olvasókönyv a magyar történelem tanításához. (T. O.)

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: *dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsék Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: *dr. Hoffer András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mrenna József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiskolai: *dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtítkárr: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkárr: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).
Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).

Ügyész: *Dr. Osváth Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: *Józsy Ferenc* fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Kőrösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtítkára: *Ujvári Gyula* gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); titkára: *Kovács Dénes* gimn. tanár (VIII., Csepregy-u. 4); pénztárosa: *Tasnády Károly* gimn. tanár, az OKTE pénztárosa (l. fent); ellenőre: *dr. vitéz Deneglegi Lajos* gimn. tanár.

Egyesületi ügyekben minden irat a főtítkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

As Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

As Országos Középiskolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület jóléti intézményei.

1. **Az Árpád-kollégium** a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást *dr. Ollé István*, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a meg szállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. **A balatonfüredi üdülőház** kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, *Konrád Ferenc*től (Budapest, I., Várkoc-utca 12.) lehet kapni.

4. **A mátrai üdülőház** július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnoka ad.

5. **Az OKTE Segítő Alapja.** Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segílyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segílyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásiügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
3. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 170 l. Ára 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 3-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekklaapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepregy-utca 4.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Miniszterium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189-464 és 189-444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyeházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék
tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

D Ö R E N B É L A

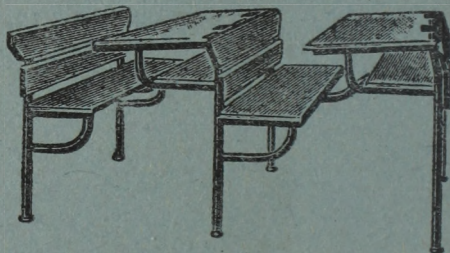
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r h e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁRJEGYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

B U D A P E S T V,
V Á C I - Ú T 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0 .

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

JÚNIUS.

10. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Antal István miniszter és Mester Miklós államtitkár a magyar nemzetnevelés és művelődéspolitikai korszerű feladatairól. (hj.) — *Ujvári Pál*: Iskola-reformok előestéjén.

FIGYELŐ. *Csengery János dr.*: Megjegyzések a Közlöny 1944. áprilisi számának egy cikkéhez.

HÍREK.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület Tiszttikara:

Elnök: *Bernolák Kálmán* ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: *dr. vitéz Pálfi János* c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; *Józsy Ferenc* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *dr. Marcsek Tibor* c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: *dr. Hoffer András* egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; *Mreña József* tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; *Posch Károly* c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiszkolai: *dr. Császár Károly* tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtthkár: *Ujvári Pál* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4.; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Tthkár: *Dr. Hodinka László* gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).

Szerkesztő: *Dr. Hajdu János* c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: *Tasnády Károly* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: *Dr. Ollé István* gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).

Ügyész: *Dr. Osváth Ferenc* m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: *Novák Kálmán* gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: *Józsy Ferenc* fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtthkára: *Ujvári Gyula* gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); tthkára: *Kovács Dénes* gimn. tanár (VIII., Csepregy-u. 4.); pénztárosa: *Tasnády Károly* gimn. tanár, az OKTE pénztárosa (I. fent); ellenőre: *dr. vitéz Dengelegi Lajos* gimn. tanár.

Egyesületi ügyekben minden irat a főtthkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretelésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tiszttikar minden szeptember 5—7-ig hivatalos óráit tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4. I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület Jóléti intézményei.

1. Az *Árpád-kollégium* a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást *dr. Ollé István*, a tanári székház gondnoka ad.

2. **Vendégszobák** a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyezteni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. A *balatonföldredi üdülőház* kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, *Konrád Ferenc*től (Budapest, I., Várkoc-utca 12.) lehet kapni.

4. A *mátrai üdülőház* július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (8 kétágyas szobában). Tájékoztatást a székház gondnoka ad.

5. Az *OKTE Segítő Alapja*. Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segílyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segílyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3-60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekkapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Minisztérium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék, tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket hűszó műhely

D Ö R E N B É L A

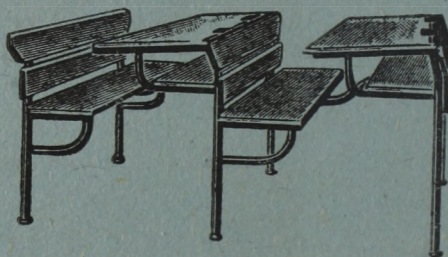
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

K o r s z e r ű
t ö r h e t e t l e n
c s ő p a d o k

ÁR J E G Y Z É K, K Ö L T S É G V E T É S I N G Y E N É S B É R M E N T V E

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

M A R X F E R E N C

M Ū S Z A K I É S K I N O T E C H N I K A I S Z A K Ū Z L E T

B U D A P E S T V,

V Á C I - Ú T 18.

T E L E F O N : 1 2 2 - 1 1 0

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

JÚLIUS.

11. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

Belső Ferenc: Nevelői hivatás — nevelői felelősség. — *Bukovszky Ferenc:* Függvények gyakorlati előállításai. — *Nádasdy József:* Kémiai mértékegységek és módszeres kialakításuk.

FIGYELŐ. *Debreczy Sándor:* A tanmenetek korszerűsítése. — *Fodor Árpád:* Gimnáziumaink állapot- és növényvédelme.

FORGÁCSOK. *Szente Kornél:* „Ranae regem petierunt”.

HÍREK.

HALOTTAINK.

KÖNYVSZEMLE. *Fekete József* és *Váradi József:* Széchenyi vallomásai és tanításai. Széchenyi-anthologia. (T. O.) — *Szőkefalvi Nagy Gyula:* A geometriai szerkesztések elmélete. (Veress Pál.) — *Zágoni Barra György:* A mennyiségtan tanítása. (Maróthi Ferenc.) — *Kónya Sándor—Ország László:* Angol nyelvtan. (Berg Pál.) — *Kerekes György:* Bethlen Gábor fejedelem Kassán 1619—1629. (Taborsky Ottó.) — *Ország László:* Bevezetés az angol nyelv- és irodalomtudomány bibliográfiájába. (Kónya Sándor.) — *Söveges Dávid:* A karácsonyi játék. (Ujvári Béla.) — *Zsámbéki László:* Élménytanítás. (Ujvári Béla.) — *Donátsy Ferenc:* Magyar történelmi olvasókönyv. (Taborsky Ottó.) — *A pannonhalmi főapátsági Szent Gellért-főiskola 1942—43. tanévi évkönyve. (-s.)* — *vitéz Rózsás József:* Magyarosan, katonásan. (-s.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület Tisztikara:

Elnök: Bernolák Kálmán ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)

Alelnökök: a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; Józsy Ferenc tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; dr. Marcsek Tibor c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: dr. Hoffer András egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; Mrenna József tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; Posch Károly c. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiszkolai: dr. Császár Károly tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.

Főtitkár: Ujvári Pál gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).

Titkár: Dr. Hodinka László gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).
Szerkesztő: Dr. Hajdu János c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).

Pénztáros: Tasnády Károly gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).

Gondnok: Dr. Ollé István gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).

Ügyész: Dr. Osvárh Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.

Ellenőr: Novák Kálmán gimnáziumi igazgató.

Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: Józsy Ferenc fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Kőrösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtitkára: Ujvári Gyula gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); titkára: Kovács Dénes gimn. tanár (VIII., Csepregy-u. 4); pénztárosa: Tasnády Károly gimn. tanár, az OKTE pénztárosa (l. fent); ellenőre: dr. vitéz Dengelegi Lajos gimn. tanár.

Egyesületi ügyekben minden irat a főtitkárhoz címzendő. Kéziratokat, ismeretlésre szánt műveket, folyóirati cserepéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, ügyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.

A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszám-lája: 45.481. sz.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület jóléti intézményei.

1. Az Árpád-kollégium a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.

2. Vendégszobák a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.

3. A balatonfüredi üdülőház kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferentől (Budapest, I., Várfook-utca 12.) lehet kapni.

4. A mátrai üdülőház július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatót a székház gondnoka ad.

5. Az OKTE Segítő Alapja. Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segílyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segílyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3·60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9— P
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Veress Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekkapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Minisztérium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

DÖREN BÉLA

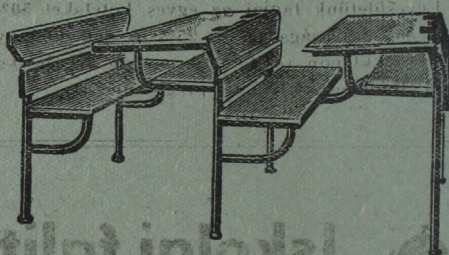
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapítottattott 1891

*

Korszerű
törhetetlen
csőpadok

ARJEGYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

MARX FERENC

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V,
VÁCI-ÚT 18.

TELEFON: 122-110.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI

Dr. HAJDU JÁNOS

LXXVII. ÉVF.

1944.

AUGUSZTUS.

12. SZÁM.

M E G J E L E N I K
M I N D E N H Ó E L S E J É N

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST
VIII, CSEPREGHY-UTCA 4.

TARTALOM.

EGYESÜLETÜNK tagjainak névsora.

HÍREK.

KÖNYVSZEMLE. *Rolla Margit*: Arany estéje. (Kardován Károly.) — Jászai Mari levelei. (Földessy Gyula.) — Önképzés és szolgálat. (Korompayné Horváth Julianna.) — *Bayer József*: Déryné. Déryné levelei. (Lám Frigyes.) — A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár legújabb kiadványai. (Farkas László.) — Taylor gyorsírási rendszere Danzer latin áttételében. (Galamb Ödön.)

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület Tisztikara:

- Elnök:** Bernolák Kálmán ny. tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató (Bpest, XIV., Nürnberg-utca 26.)
- Alelnökök:** a) fővárosiak: dr. vitéz Pálfi János c. tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató; Józsy Ferenc tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató; dr. Marcsek Tibor c. gimnáziumi igazgató, tanár; b) vidékiek: dr. Hoffer András egyet. c. rk. tanár, gimnáziumi tanár; Mrenna József tanügyi főtanácsos-gimnáziumi igazgató, tanár; c) leányközépiszkolai: dr. Császár Károly tanügyi főtanácsos-leánygimnáziumi igazgató.
- Főtítkár:** Ujvári Pál gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4; lakás: X., Előd-utca 2/b).
- Títkár:** Dr. Hodinka László gimnáziumi tanár (Bpest, VI., Benczur-utca 5).
Szerkesztő: Dr. Hajdu János c. gimnáziumi igazgató, tanár (Bpest, XIV., Mexikói-út 44. Tel.: 296-644).
- Pénztáros:** Tasnády Károly gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Baross-utca 84. Tel.: 132-315).
- Gondnok:** Dr. Ollé István gimnáziumi tanár (Bpest, VIII., Csepregy-u. 4. Tel.: 133-194.).
- Ügyész:** Dr. Osváth Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvéd.
- Ellenőr:** Novák Kálmán gimnáziumi igazgató.
- Az OKTE Segítő Alapjának ügyvezető elnöke: Józsy Ferenc fővárosi alelnökünk (Bpest, X., Körösi Csoma S.-út 28—34. Tel.: 148-329); főtítkára: Ujvári Gyula gimn. tanár (Bpest, XII., Istenhegyi-út 9/d); titkára: Kovács Dénes gimn. tanár (VIII., Csepregy-u. 4); pénztárosa: Tasnády Károly gimn. tanár, az OKTE pénztárosa (l. fent); ellenőre: dr. vitéz Dengelegi Lajos gimn. tanár.
- Egyesületi ügyekben minden irat a főtítkárhoz címzendő. Kézzíratokat, ismeretésre szánt műveket, folyóirati cserепéldányokat a szerkesztő címére kell küldeni. — Az egyesület minden anyagi ügye, úgyszintén a lapkiadás dolga a pénztáros hatáskörébe tartozik.
- A tisztikar minden szerdán 5—7-ig hivatalos órát tart az egyesület székházában (VIII., Csepregy-u. 4, I. em.). Ezenkívül egy-egy tagja hétfőn és pénteken is 5—6-ig. — Telefonszám: 133-194.
- Az Országos Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny előfizetési díja évi 16 P; az Egyesület tagjainak tagsági díjuk fejében jár (évi 10 P, ebből 2 P a Tanárok Nevelőháza Alapja javára).
- Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület postatakarékpénztári csekkszám-lája: 5015 sz. A Tanárok Nevelőháza Alapja postatakarékpénztári csekkszámlája: 24.583. sz. Az OKTE Segítő Alapja postatakarékpénztári csekkszámlája: 45.481. sz.

Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület jóléti intézményel.

1. Az Árpád-kollégium a budapesti székházban (VIII., Csepregy-u. 4.). Vidéki tanárok budapesti egyetemre járó gyermekei a kollégiumban havi 10 P-ért lakást, fűtést és világítást, havi 60 P-ért reggelit és vacsorát kapnak. A felvételt júniusban kell kérni a következő iskolai évre. Bővebb felvilágosítást dr. Ollé István, a tanári székház gondnoka ad.
2. Vendégszobák a székházban. A Budapestre utazó vidéki tanárok és családtagjaik előzetes bejelentés után tiszta és kényelmes szállást kaphatnak itt. A szoba díja személyenként a megszállás első éjjelére 3 P, minden további éjszakára 2 P. Szobát előjegyeztetni a székház gondnokánál lehet. Egy-egy vendég legfeljebb egy hétre igényelhet egyhuzamban vendégszobát.
3. A balatonfűredi üdülőház kedvezményes üdülésre nyújt módot májustól októberig. Felvilágosítást az üdülőház gondnokától, Konrád Ferentől (Budapest, I., Várkok-utca 12.) lehet kapni.
4. A mátrai üdülőház július és augusztus hónapban 25%-os engedményt ad a napi panzió-árból (6 kétágyas szobában). Tájékoztatást a székház gondnoka ad.
5. Az OKTE Segítő Alapja. Tagja lehet minden egyesületi tag. Tagsági díj havi 2 P + 24 részletben fizethető 60 P belépési díj. A tagok házassági, születési, temetkezési segílyt kapnak; továbbá kölcsönben és rendkívüli segílyben is részesíthetők.

TAGTÁRSAINK KÖNYVKIRAKATA.

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület kiadásában, a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelennek a

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK.

Szerkeszti: dr. Dékány István egyetemi ny. r. tanár.

Még kaphatók:

1. köt. **Pedagógiai elvek.** (Bevezetés a nevelői gondolkodásba.)
Írta: dr. Dékány István egyet. ny. r. tanár. 2. lényegesen bővített kiadás. 128 l. Ára 3'60 P
- 2/a. köt. **Az oktatás elmélete.** Írta: dr. Prohászka Lajos egyet. ny. r. tanár. 244 l. Ára 9'— P
8. köt. **Elemi mennyiségtan magasabb szempontból.** Írta: dr. Verness Pál egyet. c. ny. rk. tanár. 179 l. Ára 20'— P

Egyesületünk tagjai az egyes köteteket 50%-os, a 8-at, a mennyiség-tani szedés drágasága miatt, 25%-os engedménnyel kapják s a pénz beküldésével csekkklapon rendelhetik meg a Középiskolai Tanáregyesület pénztárosánál, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 4.

Iskolai falitérképek

a legmodernebb domborhatású rajzzal. Valamennyi engedélyezve a Magy. Kir. Vallás- és Közokt. Minisztérium által.

Szemléltető faliképek.

Képes árjegyzék ingyen.

KÓKAI LAJOS

BUDAPEST, IV. kerület,

Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Telefon : 189—464 és 189—444.

A magyar királyi Honvéd Térképészeti Intézet főbizományosa.

556221
MACHER REZSŐ

SPORTÁRU SZAKÜZLETE

Csak: IV., VÁROSHÁZ-UTCA 8.

(Vármegyeházával szemben.) Tel.: 184-525.

Tennis, football, kézilabda, atletikai, vívás, hockey, box, turisztika, téli sportcikkék, tornaszerek stb. ♦ Sportfelszerelési cikkek nagy raktára ♦ Tennis racket húrozó műhely

D Ö R E N B É L A

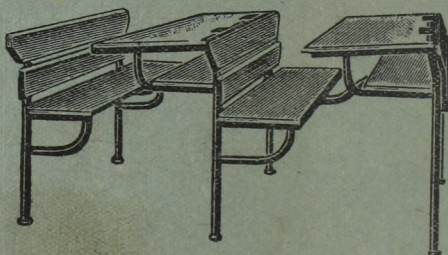
iskola-, óvoda- és tornatermi berendezések gyára

Budapest XIII, Dévényi-út 20-22

Alapított 1891

*

Korszerű
törhetetlen
csőpadok

ÁRJEGYZÉK, KÖLTSÉGVETÉS INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Telefon: 490-767, 298-409

KORSZERŰ TANSZEREK ÉS TANTERMI BERENDEZÉSEK

MARXTON

MARX FERENC

MŰSZAKI ÉS KINOTECHNIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V,
VÁCI-ÚT 18.

TELEFON: 122-110.